

ДОНЕЦЬКИЙ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ
ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ»**

14 квітня 2023 року

м. Кропивницький

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**ФАКУЛЬТЕТ № 3
КАФЕДРА ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ**

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ
ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ»**

14 квітня 2023 року

м. Кропивницький

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Голова: ТУЛІНОВ Валентин – декан факультету №3 Донецького державного університету внутрішніх справ, підполковник поліції, кандидат юридичних наук, доцент

Заступник голови: ВОЛОБОЄВ Артур – завідувач кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки факультету № 3 Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії

Секретар: ЛУНГОЛ Ольга – доцентка кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки факультету №3 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат педагогічних наук

Члени редакційної колегії:

ГАБОРЕЦЬ Ольга – доцентка кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки факультету № 3 Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії

БУГА Ганна – начальник відділу організації наукової роботи Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, доцент

А43 **Актуальні питання діяльності підрозділів кримінальної поліції:** збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Кропивницький, 14 квітня 2023 року). Кропивницький: ДонДУВС, 2023. 444 с.

Збірник містить доповіді учасників та учасниць Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні питання діяльності підрозділів кримінальної поліції», яка відбулась 14 квітня 2023 року на базі Донецького державного університету внутрішніх справ.

Видання розраховане на здобувачів першого (бакалаврського) та другого (магістерського) освітніх рівнів вищої освіти, аспірантів (ад'юнктів), співробітників Національної поліції України, представників правоохоронних органів, а також всіх, хто цікавиться актуальними питаннями діяльності підрозділів кримінальної поліції.

Упорядники збірника не несуть відповідальності за практику використання мовних норм та поданих фактів в авторських матеріалах.

ЗМІСТ

ВСТУПНЕ СЛОВО

12

Секція 1.

ПІДРОЗДІЛИ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ

Безпалько С. В. Підрозділи кримінальної поліції Національної поліції України в системі національної безпеки та оборони	13
Медведенко А. Л. Деякі питання взаємодії Державного бюро розслідувань та Національної поліції України в умовах воєнного стану	15
Тичина Д. М. Перспективи реформування оперативно-розшукового законодавства України	19
Трофименко Р. В., Цимбаленко К. В. Засоби розмежування функцій органів, які ведуть боротьбу з організованою злочинністю	22
Кольцова А. І. Суб'єкти оперативно-розшукової діяльності	24
Кудяков І. О. Підрозділи кримінальної поліції Національної поліції України в системі національної безпеки та оборони	27
Сосько А. О. Діяльність міграційної поліції в умовах воєнного стану	29
Судоплатов М. С. Щодо питання незаконного обігу зброї в післявоєнний час: проблеми та шляхи їх вирішення	31
Ткаченко Д. А. Напрями діяльності підрозділів кримінальної поліції	33
Філіппов Ф. О. Діяльність підрозділів кримінальної поліції в умовах військової агресії	35

Секція 2.

ОРГАНІЗАЦІЙНІ, ПРАВОВІ ТА ТАКТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ ПІДРОЗДІЛАМИ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Козенко О. О., Поляк У. Ю. Координація підрозділів кримінальної поліції при здійсненні заходів по боротьбі з тероризмом	37
Літун О. О. Розшук осіб, зниклих безвісти за особливих обставин	39
Погребняк О. О. Особливості протидії злочинності підрозділами кримінальної поліції в умовах воєнного стану	42
Тимчишин А. М. Генезис наукових уявлень про спеціальні знання у забезпеченні діяльності органів кримінальної юстиції	45
Поляков Є. В. Морально-етичні засади використання конфіденційного співробітництва в інтересах суспільства та держави	49
Кривонос М. В. Окремі напрями взаємодії правоохоронних органів під час встановлення обставин вчинення воєнних злочинів	52
Удод А. М. Кримінально-правова характеристика колабораційної діяльності в освіті на окупованих територіях	56

Мошняга Л. В. Кримінально-правова кваліфікація злочинів проти основ національної безпеки	58
Миронов Ю. О. Спеціальна фізична підготовка співробітників карного розшуку в умовах воєнного стану	59
Пупинін О. М. Використання можливостей Інтернет провайдерів для розкриття кримінальних правопорушень, які вчиняються з використанням мережі Інтернет	62
Крушиницький А. В. Оптимізація порядку витребування та отримання речей і документів в умовах воєнного стану	65
Копилов Е. В. Окремі питання підстав проведення негласних слідчих (розшукових) дій	69
Карпенко А. В. До питання латентності кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів	73
Отришко А. О. Характеристика особи злочинця за фактом вчинення незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами	77
Балабанова К. О. Протидія організованим злочинності	80
Бернік А. С., Подборонов Е. Ю. Основні напрями діяльності оперативних підрозділів Національної поліції України в досудовому розслідуванні кримінальних правопорушень	83
Белкова С. Р. Протидія кримінальним правопорушенням проти статевої свободи та статевої недоторканності, гендерно-обумовленому насильству	86
Білаш О. О. Сутенерство або втягнення особи в заняття проституцією	88
Бородавко А. Ю. Теоретичні засади дослідження виготовлення, поширення комуністичної, нацистської символіки та пропаганда комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів	91
Бредіхіна М. В. Протидія торгівлі дітьми	93
Брей В. В., Проворова К. Д. Окремі питання міжнародного співробітництва у сфері слідчої діяльності Національної поліції України	97
Буркацька К. В. Організаційні засади протидії злочинності підрозділами кримінальної поліції в умовах воєнного стану	98
Горелова Д. Д. Протидія кримінальним правопорушенням проти життя та здоров'я особи	100
Гунько К. О. Попередження торгівлі людьми та кримінальний аналіз	102
Дженова Л. А., Домащенко А. В. Щодо питань оперативно-розшукової профілактики злочинів	105
Жмурко Р. О. Державна зрада	107
Забродін В. Д. Оперативно-розшукова протидія незаконному збуту вогнепальної зброї через мережу Інтернет: деякі напрями пошуку інформації	110

Зіркач Д. О. Класифікація хуліганства	113
Каци О. О. Протидія кримінальним правопорушенням у сфері службової діяльності	115
Киселиця Є. С. Попереджувальна діяльність підрозділів кримінальної поліції	117
Кікізола Д. А. Вина: окремий кримінально-правовий аспект	120
Кокітько М. С., Литвиненко О. Г. Взаємодія слідчих та працівників кримінальної поліції під час розслідування злочинів	122
Котенко Т. А. Теоретичні засади дослідження геноциду	125
Лях Є. В. Створення терористичної групи чи терористичної організації	128
Лященко Д. О., Агаркова О. І. Проблемні питання збирання доказів під час кримінального провадження в умовах воєнного стану	134
Марцафей А. С., Кращенко Д. Д. Окремі питання взаємодії оперативних та слідчих підрозділів під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій	137
Миргородська Д. М. Кримінальні правопорушення проти власності: правовий аспект	139
Онїпко С. С. Правове регулювання інституту затримання в умовах воєнного стану	141
Падун К. Р., Педченко П. С. Порівняння оперативно-розшукових заходів та негласних слідчих (розшукових) дій	143
Салій В. С., Сінчук Д. С. Основи оперативно-розшукової діяльності	146
Сендік І. Е. Програмні продукти протидії військовій агресії	148
Симоненко А. А. Протидія торгівлі зброєю підрозділами кримінальної поліції Національної поліції України	150
Співак О. О. Протидія незаконному обігу зброї, бойових припасів, вибухових речовин та радіоактивних матеріалів	152
Сугак Д. В., Халус Ю. Ю. Щодо підстав та строків оперативно-розшукової діяльності	154
Тютіна А. Р., Агаркова О. І. Особливості проведення негласних слідчих (розшукових) дій в умовах воєнного стану	157
Фіалковська А. О., Мартінес Вега О. В. Оперативний пошук як форма оперативно-розшукової діяльності	160
Чугуєнко К. Ю., Агаркова О. І. Особливості проведення допиту в умовах воєнного стану	162
Чурілова Т. А., Вівденко К. М. Місце оперативно-розшукової діяльності в системі протидії злочинності	165
Якименко Д. К. Основи конфіденційного співробітництва	167
Яланська Я. Ю., Богдан О. С. Щодо питання поняття та змісту оперативного (ініціативного) пошуку	170

Секція 3.

РЕАЛІЗАЦІЯ ПОВНОВАЖЕНЬ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ПРИ ПРОВЕДЕННІ БЕЗПЕКОВИХ ТА СТАБІЛІЗАЦІЙНИХ ЗАХОДІВ

Мусенко О. А. Реалізація повноважень підрозділів кримінальної поліції при проведенні безпекових та стабілізаційних заходів	173
Пекарський С. П. Особливості пошукової діяльності оперуповноваженого кримінальної поліції при проведенні безпекових та стабілізаційних заходів	179
Волобоєв А. О. Правові засади виявлення негласним апаратом колаборантів та осіб, які скоїли воєнні кримінальні правопорушення	182
Лавров Р. О. Про напрями пошуку ознак контрабанди фальсифікованих лікарських засобів під час воєнного стану	185
Залож Я. А. Щодо напрямів діяльності підрозділів кримінальної поліції на деокупованій території	188
Пасхалов Ю. М. Особливості діяльності підрозділів кримінальної поліції на деокупованих територіях	190
Сендік І. Е. Особливості проведення досудового розслідування на деокупованих територіях України	192
Сокирко К. О., Агаркова О. І. Проблемні питання документування колабораційної діяльності на деокупованих територіях	193
Хрипченко В. О. Особливості проведення стабілізаційних заходів на деокупованих територіях підрозділами Національної поліції	196
Юдіна І. О. Організація діяльності підрозділів кримінальної поліції в умовах воєнного стану	197

Секція 4.

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Ковальова О. В., Дробенко Д. Ф. Криміналістичні обліки як засоби інформаційного забезпечення оперативно-розшукової діяльності	200
Haborets O. A. Integrating imagery intelligence (IMINT) with machine learning techniques for enhanced intelligence gathering	202
Haborets O. A., Lunhol O. M. The problem of application of profiling in cyber police activities	204
Haborets O. A., Chernobrov V. V. The use of automated information systems in operational and investigative activities	205
Haborets O. A., Mazur U. S. Role of law enforcement intelligence	208
Haborets O. A., Murhorodska D. M. An exploration of signals intelligence activities	209
Haborets O. A., Ostanin A. R. The role of biometric information systems in the fighting of crime	211

Наборець О. А., Якименко Д. К. Cryptographic protection of information in information subsystems	213
Афанас'єва Д. Д. До питання інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності підрозділів кримінальної поліції в умовах воєнного стану	214
Безкровний Є. В. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності підрозділів кримінального аналізу	216
Бородавко А. Ю. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності підрозділів кримінального аналізу	218
Гогішвілі А. С. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності кримінального аналізу	221
Гунько К. О. Щодо пошуку оперативної інформації з відкритих джерел	224
Єфремов О. А. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності підрозділів кримінальної поліції: окремий аспект	227
Кальчук І. В. Інформаційно-аналітичне забезпечення підрозділів кримінальної поліції в умовах воєнного стану	229
Карюк А. А. Використання штучного інтелекту для підвищення ефективності інформаційно-аналітичного забезпечення в діяльності кримінальної поліції	232
Лисиця О. В., Омельченко В. В. Деякі питання застосування інформаційно-пошукових систем органами Національної поліції України	236
Ликов Р. О. Використання програмно-цільового методу в діяльності кримінальної поліції	239
Меліхов М. А. Інформаційні ресурси, які використовуються аналітиками Національної поліції при здійсненні аналізу загальними методами	241
Пашкевич О. Я. Інформаційно-аналітичне забезпечення підрозділів Національної поліції України	243
Савенко Б. А. Основні підходи до визначення достовірності інформації в процесі аналітичної діяльності	246

Секція 5.

ВИКОРИСТАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ У ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИНАМ, ВЧИНЕНИХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Рижков Е. В. «Загрози» використання ІІР та методології Європолу СОСТА в діяльності підрозділів кримінальної поліції	249
Тарасенко І. В. Специфіка роботи відділу кримінального аналізу в умовах воєнного стану	252
Яценко І. С. Використання розвідувальної аналітики в сфері протидії злочинності та збройної агресії	254

Федчак І. А. Роль кримінального аналізу в моделі здійснення правоохоронної діяльності на основі оперативних даних (розвідувальної аналітики) (Intelligence-Led Policing, ILP)	257
Ханькевич А. М., Господарець А. А. Кримінальний аналіз як інструмент зменшення ризиків та загроз протиправної активності під час воєнного стану	260
Фігура В. О. Функціонування системи API/PNR в поєднанні з кримінальним аналізом	263
Агаєв І. Ш. Роль використання тактичного кримінального аналізу в діяльності аналітичних підрозділів Національної поліції України	265
Багаутдінова М. М., Лунгол О. М. Прогнозування злочинності за допомогою методу нечіткої кластеризації C-середніх	268
Байрак Н. В. Поняття й сутність тактичного кримінального аналізу	270
Бакай В. Г. Використання відеоаналітики в діяльності Національної поліції	273
Балабко І. В. Кримінальний аналіз як важлива складова у забезпеченні безпеки громад і важливий інструмент у боротьбі зі злочинністю. Розвиток кримінального аналізу в сучасних тенденціях	275
Балковий К. В. OSINT в діяльності кіберполіції	277
Бацун К. С. Роль кримінального аналізу в кримінальному судочинстві та діяльності правоохоронних органів України	279
Білаш О. О. Роль кримінального аналізу у документуванні кримінальних правопорушень	282
Білик І. О. Моніторинг даркнету за допомогою методів кримінального аналізу	284
Бобир Д. Ю. Актуальні проблеми попередження злочинності в даркнеті	286
Богомаз Д. Р. Використання кримінального аналізу під час воєнного стану в Україні: методи, виклики та перспективи	290
Василенко А. С. Сучасний кримінальний аналіз в умовах воєнного стану	292
Верхулецький Р. Є. Щодо основних завдань кримінального аналізу	294
Волошин М. Ю. Застосування результатів кримінального аналізу органами Національної поліції України в умовах воєнного стану	296
Гальцова О. Є. Характеристика кримінального аналізу в оперативно-розшуковій діяльності державної прикордонної служби України	298
Гергелюк Д. І. Цілі аналізу матеріалів кримінального провадження	300
Головка В. В. Здійснення аналізу інформації про фізичну особу через наявні в підрозділі кримінального аналізу інформаційні системи	303
Горпініч О. О. Профіль злочинця у кримінальному аналізі	305
Данилюк С. А. Сутність і роль кримінального аналізу в правоохоронній діяльності Національної поліції України	307

Дедушкевич Ю. О. Кримінальний аналіз як метод розслідування злочинів, пов'язаних зі створенням злочинної організації	310
Дерігнер М. А. Особливості здійснення кримінального аналізу під час протидії кримінальним правопорушенням у мережі Інтернет	313
Димніч П. В. Основні недоліки та досягнення високої ефективності кримінального аналізу	315
Дудник А. В. Особливості аналітики великих обсягів даних в правоохоронній діяльності	318
Жигadlo Г. В. Сутність кримінального аналізу	320
Жмурко Р. О. Тактичний кримінальний аналіз	322
Жук А. В. Роль стратегічного аналізу підрозділів Національної поліції	326
Заярний І. О. Кримінальний аналітик та аналіз злочинності	328
Іванова А. М. Сучасний тактичний кримінальний аналіз	330
Іванющенко А. В. Можливості використання сучасних програмних рішень голосового аналізу під час проведення оперативного кримінального аналізу підрозділами кримінального аналізу Національної поліції України	332
Киркач Д. А. Структура та основні напрями діяльності підрозділів кримінального аналізу	335
Клець А. В. Математичний аналіз злочинності, або чи можна вирахувати квадратуру кола	337
Коломиєць Д. А. Проблеми запровадження кримінального аналізу в діяльності підрозділів кримінальної поліції	340
Костенко М. А. Трасологія в кримінальному аналізі	342
Кравець Д. Ю. Тактичний кримінальний аналіз	345
Купріянов Д. Д. Особливості проведення тактичного аналізу	347
Ліліцький В. Л. Використання Інтернет-орієнтованих платіжних систем для проведення кримінального аналізу	348
Ліліцький В. Л. Кримінальний аналіз в умовах воєнного стану	350
Лосенко О. М. Система методів кримінального аналізу	352
Лябах Д. О. Сучасний кримінальний аналіз у діяльності поліції	354
Макаринська А. В., Лунгол О. М. Modern digital technologies in criminal analysis	357
Мелашенко В. К. Особливості використання методів кримінального аналізу для протидії шахрайства	360
Мізевич Д. С. Специфіка кримінального аналізу в умовах воєнного стану	362
Нагірний Є. О. Використання оперативного аналізу в розкритті злочинів за «гарячими слідами»	364
Омарова К. Ч., Литвиненко О. Г. Використання OSINT під час розслідування кримінальних правопорушень	366
Онищенко Є. В. Перспективи дослідження кримінального аналізу в сучасному світі	368
Попович О. О. «OSINT» під час здійснення кримінального аналізу	370

Приймачук Є. О. Кримінальний аналіз та особливості кримінального провадження в умовах воєнного стану	372
Проць І. М. Поняття й сутність оперативного кримінального аналізу	375
Прядко Д. О. Оволодіння основами кримінального аналізу як засіб підвищення компетентності оперативних працівників кримінальної поліції	377
Розуменко О. О., Лунгол О. М. Аналіз розвідданих та розслідування злочинів	380
Сліпенко Б. Д. Основні етапи кримінального аналізу	382
Смілянець Є. І. Використання кримінального аналізу в діяльності правоохоронних органів	384
Соломина В. О. Місце кримінального аналізу в діяльності кримінальної поліції	388
Солоп І. О. Роль кримінального аналізу в системі Національної поліції України	390
Стрижак А. В. Застосування засобів кримінального аналізу в умовах воєнного стану	392
Ступак А. І. Основні напрями роботи підрозділів кримінального аналізу	394
Терепищий Є. С. Роль аналітичних центрів у впровадженні кримінального аналізу	396
Тихенко Я. В. Переваги використання кримінального аналізу у процесі попередження та розслідування злочинів	399
Тітова А. С. OSINT в системі протидії організований злочинності в Україні	401
Тіцька І. Г. Етапи кримінального аналізу	403
Топчій К. К. Значення кримінального аналізу у діяльності оперативних підрозділів	405
Троцький Б. В. Застосування основ кримінального аналізу для підвищення компетентності працівників кримінальної поліції	408
Туркот Д. В. Основні підходи до визначення достовірності інформації в процесі аналітичної діяльності	411
Харченко Д. С. Використання кримінального аналізу у протидії злочинам, вчинених в умовах воєнного стану	413
Хода О. С. Запровадження кримінального аналізу в діяльності підрозділів кримінальної поліції	415
Чистяков П. О. Аналіз зв'язків: побудова асоціативних матриць і варіативних схем	418
Чорна І. Ю. Система методів кримінального аналізу	420
Шаєц Є. О., Лунгол О. М. Перспективи використання штучного інтелекту в проведенні кримінального аналізу	422
Шарлай А. А. Інформаційні ресурси, які використовуються під час кримінального аналізу	424
Широкий Б. В. Кримінальний аналіз та основні практичні особливості встановлення концентрації вчинення злочинів	426

Щербак В. В. Формування і оцінка висновків: логічна, дедуктивна та індуктивна матриці. Практичний підхід до формування висновків	428
Северінова О.Б. Роль жертви-інкасатора у механізмі розбійного нападу	430
Кузьменко А.С. Поняття та сутність кримінальних правопорушень у туристичній сфері України	433
Арсентьєв Д.С. Особливості розмежування кримінальних правопорушень, передбачених ст.ст. 364 та 191 Кримінального кодексу України	436
РЕЗОЛЮЦІЯ	438

ВСТУПНЕ СЛОВО

**ректора Донецького державного університету внутрішніх справ,
доктора юридичних наук, професора, заслуженого юриста України,
полковника поліції
Сергій Сергійовича ВІТВИЦЬКОГО**

Шановні учасники та учасниці Всеукраїнської науково-практичної конференції!

Від імені Донецького державного університету внутрішніх справ вітаємо кожного і кожну, хто у непростий для нашої держави час, долучився до участі у Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні питання діяльності підрозділів кримінальної поліції» напередодні Дня карного розшуку України.

Сьогодні ми живемо і працюємо в умовах протистояння воєнній агресії. Кожен та кожна гостро відчуває відповідальність за суверенну та незалежну Україну, наближаючи нашу перемогу.

Карний розшук – один із найбільших і найважливіших підрозділів Національної поліції. Саме на плечі співробітників карного розшуку покладається найважча робота із розкриття злочинів, встановлення і затримання небезпечних злочинців, розшуку безвісті зниклих осіб. Ця служба не прощає дилетантства, вимагає залізної волі, фаховості, сміливості, рішучості, професіоналізму, «холодної голови» та гострого розуму. Діяльність оперативних підрозділів постійно пов'язана з високим ступенем ризику та відповідальністю.

Співробітник карного розшуку – одна з найбільш почесних та легендарних поліцейських професій. Це щоденна, повна небезпеки праця, якщо бути точніше – це спосіб життя.

Напередодні свята хочеться побажати всім оперативним працівникам карного розшуку та ветеранам міцного здоров'я, успіхів, неосяжного щастя, сім'ям – терпіння, а усім нам – якомога швидшої перемоги над агресором.

Сьогоднішній науковий івент є традиційним вдалим симбіозом науки і практики, без якого неможливі ефективна діяльність, удосконалення визначених законодавцем механізмів оперативної роботи, вирішення проблемно-дискусійних питань та навчання майбутніх професіоналів.

Завдяки співпраці між відомчими правоохоронними органами та закладами вищої освіти, наша конференція стала платформою для генерування і поширення креативних ідей, інноваційних наукових розробок, обміну досвідом.

Передусім сьогодні – це досвід трансформації правозастосовної діяльності в контексті особливостей протидії злочинності в умовах повномасштабної військової агресії. Щороку у нашій конференції беруть участь провідні вчені-юристи, досвідчені практики та здобувачі вищої освіти.

Впевнені, що науково-практичні та теоретико-методологічні доробки, які представлені сьогодні, стануть фундаментом нового вектору ефективної діяльності правоохоронних органів, зокрема діяльності підрозділів кримінальної поліції.

Бажаємо плідної роботи, цікавих дискусій та позитивних емоцій від спілкування з однодумцями!

ДОПОВІДІ УЧАСНИКІВ ТА УЧАСНИЦЬ КОНФЕРЕНЦІЇ

СЕКЦІЯ 1.

ПІДРОЗДІЛИ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ

Безпалько Сергій Вікторович

начальник Головного управління Національної поліції
в Івано-Франківській області, полковник поліції

ПІДРОЗДІЛИ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ

З початком широкомасштабного вторгнення рф на територію незалежної України всі підрозділи Національної поліції, інших правоохоронних органів переведені на посилений варіант службової діяльності та, відповідно до положень Законів України «Про Національну поліцію», «Про національну безпеку України», «Про правовий режим воєнного стану», задіяні до виконання функцій із забезпечення національної безпеки та оборони нашої держави.

Кримінальна поліція складається з сукупності підрозділів поліції, що забезпечують протидію злочинності, захист прав та свобод, інтересів суспільства і держави, діяльність яких спрямована на документування протиправних діянь окремих осіб і груп, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України, і які переважно реалізують оперативно-розшукову поліцейську діяльність.

В умовах дії правового режиму воєнного стану підрозділи кримінальної поліції Національної поліції крім виконання традиційних завдань, пов'язаних з наданням поліцейських послуг у сферах охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидією злочинності, виявленням і розкриттям злочинів, розшуком, які їх учинили, покладаються і першочергові завдання, пов'язані:

- з виявленням і документуванням фактів колабораційної діяльності, порушення законів та звичаїв війни, інших кримінальних правопорушень, пов'язаних з військовою агресією рф, у тому числі, не підслідних слідчим Національної поліції;

- документуванням кримінальних правопорушень у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів, що вчиняються у складі організованих злочинних груп, за участю військовослужбовців або з метою постачання їм наркотичних речовин, виявлення каналів надходження наркотичних засобів та речовин до кінцевого споживача, джерел фінансування незаконної діяльності;

- здійсненням відпрацювань осіб, які раніше потрапляли в поле зору поліції, на причетність до схем незаконного розповсюдження наркотичних

засобів, вогнепальної зброї, вибухівки, насамперед серед військовослужбовців;

- здійсненням заходів, спрямованих на отримання та перевірку інформації, зокрема в рамках справ оперативного обліку, щодо незаконного обігу автоматичної та іншої вогнепальної зброї, документування осіб, причетних до збуту зброї та боєприпасів, насамперед військового зразка, установлення каналів та джерел походження необлікованої зброї, боєприпасів та вибухівки, встановлення місцезнаходження такої зброї та осіб, причетних до її викрадення тощо [3].

Виконання цих та багатьох інших завдань здійснюється за такими основним напрямками:

- виявлення осіб, які можуть бути свідками у кримінальному провадженні за фактами протиправної діяльності;

- виявлення предметів і документів, що мають доказове значення у кримінальному провадженні;

- фіксація дій розроблювальних осіб з метою наступного використання отриманих фактичних даних у процесі доказування під час досудового розслідування у кримінальному провадженні.

Документування протиправних дій розроблюваних осіб відбувається у спосіб:

- виявлення осіб, проінформованих про протиправну діяльність розроблюваних, які можуть бути свідками;

- виявлення документів, які підтверджують протиправну діяльність розроблюваних осіб і їх зв'язки;

- виявлення предметів, використаних розроблюваними для досягнення злочинного результату;

- закріплення даних про дії розроблюваних в процесі спостереження за ними [2, с. 64].

Під час документування та розслідування застосовуються такі методи:

1) фіксація та систематизація доступних фактів (дій, діяльності) підозрюваних осіб у ЗМІ, в тому числі в інтернет-ресурсах, на місцевому телебаченні тощо;

2) аудіо-, фото- та відеосвідчення очевидців (постраждалих) з числа місцевих жителів окупованої території;

3) аналіз ЗМІ країни-агресора щодо висвітлення стану справ на окупованих територіях;

4) оригінали/копії розпорядчих документів-місцевих «керівників» населеного пункту, письмові заяви, відомості оплати праці тощо;

5) аналіз фактичних даних, отриманих від джерел оперативної інформації, під час проведення оперативно-технічних заходів та негласних слідчих (розшукових) дій (далі – НСРД).

Серед найдієвіших засобів збирання фактичних даних про протиправну діяльність окремих осіб та груп було і залишається – негласне одержання інформації, здійснення пошукових заходів, проведення різноманітних «оперативних комбінацій» з метою викриття, перевірки чи введення в оману правопорушників [1, с. 14].

Негласне одержання інформації розглядається як одна з ефективних форм доказування, що надає можливість, завдяки фіксуванню на технічні носії, відтворити перед учасниками кримінального процесу аутентичну картину подій, що відбувалися. Без ризиків неправильного сприйняття чи поганої пам'яті, що характерно для свідчень особи, переформатування одержаних відомостей слідчим, яким після сприйняття інформації вона відображається на паперових носіях вже з урахуванням його особи, власного досвіду, настрою, ставлення до подій.

Ураховуючи можливість та необхідність використання отриманих результатів у кримінальному провадженні, проведення комплексу НСРД слід вважати пріоритетними заходами, адже вони є різновидом слідчих (розшукових) дій, а їх результати зафіксовані у протоколах, на носіях інформації, одержані під час їх проведення документи, предмети, речі та зразки підлягають використанню в якості доказів у кримінальному судочинстві.

Список використаних джерел

1. Бабіков О.П. Негласні слідчі (розшукові) дії: теорія та практика; наук.-дослід. Ін-т публічного права. Київ: Норма права, 2023. 434 с.
2. Оперативно-розшукова тактика: навчально-методичний посібник / С.В. Албул, Р.В. Мукоїда, В.Б. Любчик та ін.; за заг. ред. проф. д.ю.н., проф. С.О. Кузніченка. Одеса: ОДУВС, 2013. С. 64 (206 с.)
3. Протокол ф 5 наради керівництва Національної поліції від 15.02.2023 року.

Медведенко Артем Леонідович

заступник керівника Головного слідчого управління
Державного бюро розслідувань – керівник Управління,
кандидат юридичних наук, полковник Державного бюро розслідувань

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВНОГО БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах воєнного стану нагальним питанням для усіх правоохоронних органів України є налагодження плідної взаємодії в організаційній, тактичній, кримінальній процесуальній, інформаційно-аналітичній, нормативно-правовій та інших сферах. У цьому складному процесі одним з важливих напрямків є забезпечення злагодженої та ефективної співпраці між Державним бюро розслідувань (далі – ДБР) та Національною поліцією України (далі – НПУ).

На теперішній час взаємодія ДБР та НПУ є багатовекторною та різноплановою. Це і виконання оперативними підрозділами органів НПУ слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій в кримінальному провадженні за письмовими дорученнями слідчих ДБР відповідно до частини першої статті 41 Кримінального процесуального кодексу

України (далі – КПК України), і розслідування слідчими ДБР кримінальних проваджень, зареєстрованих за матеріалами оперативних підрозділів НПУ, і конструктивна співпраця з підрозділами внутрішньої безпеки НПУ, і участь у проведенні спільних стабілізаційних заходів із відновлення суверенітету та територіальної цілісності України на деокупованих територіях тощо.

Важливо наголосити, що відповідно до частини четвертої статті 216 КПК України до підслідності ДБР віднесено, зокрема, здійснення досудового розслідування кримінальних правопорушень, учинених працівниками правоохоронних органів, в тому числі працівниками НПУ. У цьому плані слідчі ДБР розслідують як типові кримінальні правопорушення відповідних суб'єктів (зокрема, корупційні, проти життя та здоров'я особи, проти безпеки руху та експлуатації транспорту), так і кримінальні правопорушення, що стали актуальними після повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну 24.02.2022 (зокрема, державна зрада, колабораційна діяльність, пособництво державі-агресору). Загалом збройна агресія російської федерації проти України та введення на території нашої країни воєнного стану внесли суттєві корективи щодо пріоритетних напрямів діяльності ДБР, якими натеper є запобігання, виявлення, припинення, розкриття та розслідування злочинів проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку, злочинів проти основ національної безпеки України, військових кримінальних правопорушень, злочинів, пов'язаних із незаконним використанням гуманітарної або безоплатної допомоги, блокування каналів незаконного переправлення чоловіків призовного віку через державний кордон України, виявлення, арешт та повернення на користь держави (зокрема, потреб Збройних Сил України) майна та активів, які належать резидентам російської федерації.

Наприклад, у 2022 році слідчі ДБР направили до суду 293 (зокрема, з них 90 – щодо працівників НПУ) обвинувальних актів щодо 362 (зокрема, з них 117 – щодо працівників НПУ) осіб про корупційні кримінальні правопорушення. У поточному році (станом на 31.03.2023) слідчі ДБР направили до суду 82 (зокрема, з них 27 – щодо працівників НПУ) обвинувальних акти щодо 103 (зокрема, з них 36 – щодо працівників НПУ) осіб про корупційні кримінальні правопорушення.

Стосовно досудового розслідування у кримінальних провадженнях про злочини, передбачені статтями 111–111-2 Кримінального кодексу України (далі – КК України), що були розпочаті після 24.02.2022 (станом на 31.03.2023), то у цей період зареєстровано та розслідувалося 1413 кримінальних проваджень (зокрема, 589 – щодо працівників НПУ), повідомлено про підозру 610 особам (зокрема, 351 працівнику НПУ) та вже направлено до суду 309 обвинувальних актів (зокрема, 188 – щодо працівників НПУ). Наприклад, слідчі ДБР направили до суду два обвинувальні акти у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого частиною сьомою статті 111-1 КК України, щодо двох громадян України – поліцейських взводу охорони об'єктів та публічної безпеки Маріупольського МВ УПО в Донецькій області НПУ України, які добровільно займали посади в незаконних правоохоронних органах, створених на тимчасово окупованій території, а саме – у так званому «Маріупольском ГО ГСВО УГСВО

МВД ДНР».

В іншому випадку слідчі ДБР завершили спеціальне досудове розслідування щодо правоохоронця Миколаївщини, який зібрав зброю у колег та передав

її військовим угрупованням країни-агресора. Йому інкримінується передача матеріальних ресурсів збройним формуванням держави-агресора (частина четверта статті 111-1 КК України). Також слідчі ДБР завершили розслідування кримінального провадження щодо колишнього правоохоронця з м. Олешки Херсонського району, який брав участь у терорі херсонців у лавах окупантів, вишукуючи учасників АТО/ООС. Колишній правоохоронець обвинувачується у державній зраді в умовах воєнного стану (частина друга статті 111 КК України).

Звертаємо увагу, що після введення в Україні воєнного стану постало актуальне питання про визначення повноважень поліцейських на тимчасово окупованих територіях, у зв'язку з цим ДБР було надані обґрунтовані пропозиції на відповідний лист Міністерства внутрішніх справ України, де було вказано на необхідність урахування вимог законодавства, яке посилювало відповідальність за злочини проти основ національної безпеки України в умовах дії режиму воєнного стану. У продовження цього ДБР також висловило свою позицію щодо проекту Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України та інших законів України щодо врегулювання окремих питань діяльності Національної поліції України під час дії воєнного стану» (реєстраційний № 9070 від 01.03.2023), зауваживши, що прирівняння поліцейських до військовослужбовців під час дії воєнного стану не узгоджується з міжнародними стандартами та вимогами національного законодавства, а отже може створити колізії як при застосуванні Женевських конвенцій, так і ряду нормативно-правових актів України. Паралельно з цим ДБР постійно опрацьовує проекти нормативно-правових актів, що розробляються НПУ (наприклад, проект Порядку організації взаємодії НПУ з іншими правоохоронними органами щодо обліку вилученої вогнепальної зброї та основних частин до неї та інші).

Серед позитивних прикладів взаємодії між ДБР та НПУ слід відмітити ефективне використання інформаційної підсистеми «БЛОКПОСТ», за допомогою якої встановлюється місцезнаходження військовослужбовців, що підозрюються у вчиненні військових кримінальних правопорушень (наприклад, самовільного залишення військової частини або місця служби, дезертирства тощо). Крім того, завдяки технічним можливостям НПУ у 2023 році слідчим та оперативним працівникам ДБР було надано доступ до Інформаційно-комунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України».

Працівниками ДБР постійно приділяється увага протидії торгівлі та збуту наркотичних засобів і психотропних речовин, зокрема реалізується комплекс слідчих та оперативних заходів щодо знешкодження діяльності злочинних спільнот, які діють у прифронтових регіонах та займаються розповсюдженням наркотичних засобів серед військовослужбовців. Так, за супроводу оперативних

підрозділів ДБР у Дніпропетровській області, шляхом проведення оперативно-розшукових заходів, затримано громадян за фактом збуту наркотичних речовин в особливо великих розмірах (канабіс – 95,5 г; амфетамін – 140 г; альфа-PVP – 323 г). Також за супроводу оперативних підрозділів ДБР у Харківській області затримано трьох осіб, які з використанням поштового оператора «Делівер» організували функціонування каналу постачання наркотичної сировини з Запорізької до Харківської області в особливо великих розмірах з метою подальшого виготовлення наркотичних засобів та їх збуту на території м. Харкова та у прифронтових районах, у т.ч. серед військовослужбовців Збройних Сил України. У вказаній групі осіб вилучено полети з мішками чорного кольору, у яких знаходилась «соломка опійного маку» вагою 1,6 тони, що становить близько 100 тис. доз вартістю понад 25 млн. гривень.

Крім того, ДБР разом із НПУ викрили у м. Києві сім осіб, які облаштували дві лабораторії з виробництва психотропних речовин. Щомісяця фігуранти збували близько 1 кг психотропних речовин, отримуючи понад півмільйона гривень. ДБР провело 15 санкціонованих обшуків, під час яких було вилучено лабораторне обладнання, прекурсори для синтезу 5 тис. доз наркотиків, 20 літрів та 5 кг хімічних реактивів, амфетамін та канабіс, гроші тощо. Чотирьом учасникам групи повідомлено про підозру у незаконному виробництві та збуті наркотичних засобів (частини перша, друга та третя статті 307 КК України).

Позитивним досягненням взаємодії ДБР та НПУ стало також проведення у 2022–2023 роках масштабної компанії щодо документування фактів наркотрафіку, унеможливлення використання потужностей одного з операторів поштового зв'язку для пересилання заборонених речовин, виявлення злочинних угруповань, які для прикриття своєї діяльності використовували програми замісної підтримувальної терапії (далі – ЗПТ), а також ініціювання на законодавчому рівні питань щодо недопущення потрапляння наркотичних лікарських засобів у нелегальний обіг (наприклад, за рахунок запровадження виключно електронної форми рецептів на відпуск наркотиковмісних лікарських засобів, створення єдиного електронного реєстру пацієнтів, що перебувають на ЗПТ, запровадження обов'язкової системи 2D-кодування наркотиковмісних лікарських засобів і т.ін.).

Починаючи з 2022 року ДБР, разом із іншими правоохоронними органами (зокрема, НПУ), бере активну участь у діяльності міжвідомчої робочої групи з розроблення проєкту комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України (наказ Офісу Генерального прокурор від 05.12.2022 № 266).

У зв'язку з цим пріоритетними напрямками для ДБР є:

- по-перше, удосконалення частини другої статті 12 Закону України «Про національну безпеку України» за рахунок віднесення ДБР до складу сектору безпеки і оборони;

- по-друге, запровадження інституту дослідчої перевірки, який сприятиме з'ясуванню у встановлені терміни фактів, зазначених в заяві або повідомленні про кримінальне правопорушення, на підставі чого має бути прийняте одне з таких рішень: розпочати досудове розслідування; відмовити в здійсненні

досудового розслідування; направити заяву або повідомлення за належністю;

– по-третє, забезпечення юридичної визначеності функцій прокурора з організації досудового розслідування, оскільки у випадку наділення органів прокуратури функцією організації досудового розслідування буде нівельована організаційна роль керівника органу досудового розслідування, яка прямо передбачена частиною першою статті 39 КПК України;

– по-четверте, уточнення положень щодо впровадження інституту детективів у діяльність усіх органів досудового розслідування, як частини органів правопорядку (зокрема, наділення слідчого ДБР ще й повноваженнями зі здійснення оперативно-розшукової діяльності для отримання статусу детектива фактично призведе до зупинки як досудового розслідування, так і оперативно-розшукової діяльності у зв'язку з надмірним навантаженням працівників, при цьому слід урахувувати, що натеper щорічне навантаження на одного слідчого ДБР становить близько 100 кримінальних проваджень).

Важливою складовою міжвідомчої взаємодії між правоохоронними органами є й участь у спільних тренінгах, конференціях, семінарах та круглих столах. Крім того, при розробці методичних рекомендацій щодо кваліфікації та розслідування слідчими ДБР окремих кримінальних правопорушень, ураховується досвід слідчих НПУ та інших правоохоронних органів.

У перспективі актуальними завданнями зміцнення комплексної взаємодії між ДБР та НПУ мають стати: організація та здійснення досудового розслідування міжнародних воєнних злочинів; подальший обмін досвідом у слідчій та оперативній діяльності, застосуванні криміналістичної техніки; опанування новітніми методиками розслідування окремих видів кримінальних правопорушень тощо.

Тичина Дмитро Михайлович

провідний науковий співробітник наукової лабораторії з проблем протидії злочинності Національна академія внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Однією з умов розбудови України як демократичної правової держави європейського зразка є якісне оновлення системи кримінальної юстиції, інституції якої здатні забезпечити охорону прав і свобод людини, протидію злочинності, захист інтересів суспільства та держави передбаченими законом засобами негласного, у тому числі оперативно-розшукового, характеру.

Практична реалізація Кримінального процесуального кодексу (КПК) України [1], порівняно з КПК УРСР минулого сторіччя (діяв понад 50 років), підтвердила важливість докорінної зміни моделі кримінального провадження, правового статусу його учасників, процесуальної форми досудового розслідування та судочинства загалом. У зв'язку з приведенням кримінального

процесуального законодавства України у відповідність з міжнародними стандартами, особливої актуальності набуває збереження правових підстав функціонування оперативних підрозділів, насамперед щодо запобігання найнебезпечнішим виявам організованої та професійної злочинності.

Відповідно до Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» оперативно-розшукова діяльність (ОРД) – це система гласних і негласних пошукових та контррозвідувальних заходів, що здійснюються із застосуванням оперативних та оперативно-технічних засобів, основними завданнями якої є пошук і фіксація фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб та груп, розвідувально-підривної діяльність спеціальних служб іноземних держав та організацій з метою припинення правопорушень та в інтересах кримінального судочинства, а також отримання інформації в інтересах безпеки громадян, суспільства і держав [2].

Зважаючи на тенденції до збільшення кількості як зареєстрованих заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення (з 3,2 млн у 2012 р. до 7,1 млн у 2021 р.) [3], належне законодавче й організаційне забезпечення діяльності суб'єктів ОРД визнається одним з ключових пріоритетів. На функціонування підрозділів кримінальної поліції впливають, зокрема, такі чинники, як зростання рівня специфічних, значною мірою латентних, злочинів, пов'язаних із торгівлею людьми і зброєю, обігом наркотиків, видобутком корисних копалин, незаконною фінансово-господарською діяльністю тощо. Поряд з послідовним нарощуванням потенціалу поліції та підвищенням дієвості вжитих нею заходів, на її діяльності позначаються і впливові стримувальні фактори. Наприклад, щодо учасників організованих груп і злочинних організацій у судах на кінець 2022 р. без прийнятих рішень перебувало понад 600 направлених поліцією проваджень, водночас за рік розглянуто лише 48 (тобто за кожним четвертим провадженням судовий розгляд фактично триває понад три роки) [4]. За офіційними звітами Національної поліції України, показник розкриття тяжких та особливо тяжких злочинів, учинених у кваліфікованих формах співучасті, коливається в межах від 30 до 50 % при щорічному зростанні залишку кримінальних проваджень відповідної категорії, у яких не прийнято кінцевого процесуального рішення. Матеріали, зібрані в межах оперативно-розшукових справ (ОРС), використані як докази лише в 31,4 % (проведених негласних слідчих (розшукових) дій – у 34,3 %) проваджень, що загалом свідчить про недооцінку або невміння якісного використання можливостей оперативно-розшукового забезпечення кримінального судочинства.

У таких умовах дії чинного Закону, причини невисокої результативності роботи за ОРС за чинним КПК України мають глибинний і комплексний характер. Проте чи не головною з них, як вважається, є невизначеність власне правової природи ОРД. Запровадження в Україні достатньо прогресивної сучасної моделі змагального кримінального процесу (з орієнтацією на західноєвропейські зразки) не повинно звужувати (обмежувати) природне для пострадянських держав правове регулювання ініціативної діяльності оперативних підрозділів щодо протидії злочинності (що цілком відповідає усталеним традиціям регламентації негласної роботи і не загрожує національним

особливостям ставлення населення до правоохоронних органів).

Наразі ж вочевидь маємо розбалансовану гібридну модель діяльності оперативних підрозділів з нечіткими змістом і критеріями співвідношення оперативно-розшукової, кримінальної процесуальної, пошукової діяльності й негласної роботи як такої.

Зазначена концептуальна неузгодженість виявляє існуючі прогалини і породжує нові проблеми законодавчого, відомчого (міжвідомчого) нормативно-правового й організаційного характеру, які на практиці вимагають невідкладного ефективного їх вирішення. Тож нагальна потреба прийняття нової редакції Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» обумовлена не тільки моральною застарілістю чинного закону, а й, у першу чергу, необхідністю узгодження законодавства, яке врегульовує оперативну та процесуальну діяльність, із метою повернення оперативним підрозділам права застосування їхніх можливостей щодо протидії злочинності. Вказані питання набули ще більшої актуальності із прийняттям законів України «Про Національну поліцію», «Про Національне антикорупційне бюро України», «Про Державне бюро розслідувань», «Про Бюро економічної безпеки».

Також слід зазначити, що практика Європейського суду з прав людини дозволяє сформулювати певні вимоги до національних систем законодавства щодо використання оперативно-розшукового інструментарію, як комплексу, що обмежує права та свободи людини. Чинний Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» таким вимогам у повній мірі не відповідає, а внесення до нього змін вбачається недоцільним (про що було відзначено вище), що й зумовлює необхідність прийняття нового законодавчого акту для врегулювання відносин у цій сфері.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

2. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18.02.1992 р. № 2135-ХІІ. *Верховна Рада України*. URL: zakon.rada.gov.ua/go/2135-12.

3. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування. *Статистична інформація Офісу Генеральної прокуратури України*. URL: <http://www.gp.gov.ua/ua/stat.html>.

4. Звітність: судова статистика. *Судова влада України*: офіційний веб-портал. URL: <http://court.gov>.

Трофименко Роман Володимирович
співробітник Служби безпеки України
Цимбаленко Кирило Володимирович
співробітник Служби безпеки України

ЗАСОБИ РОЗМЕЖУВАННЯ ФУНКЦІЙ ОРГАНІВ, ЯКІ ВЕДУТЬ БОРотьБУ З ОРГАНІЗОВАНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ

В рамках виконання Стратегії боротьби з організованою злочинністю (далі – Стратегія) [1], відомствами, залученими до виконання Плану заходів з її реалізації (далі – План) [2], вивчається питання щодо розмежування і конкретизації повноважень органів, які здійснюють боротьбу з організованою злочинністю, з метою усунення дублювання їх функцій (частково підп. 1 п. 1, а також підп. 1 п. 2 Плану).

За визначенням (п. 1 ст. 1 Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю»), організована злочинність – це «сукупність кримінальних правопорушень, що вчиняються у зв'язку зі створенням та діяльністю організованих злочинних угруповань». Саме тому правоохоронна система для усунення паралелізму в роботі різних відомств тривалий час керується правилами *підслідності*.

Водночас потреби розмежування функцій державних органів, які ведуть боротьбу з організованою злочинністю, задовольняються інститутом підслідності *лише частково*, оскільки:

- попри визначення цього виду злочинності як сукупності кримінальних правопорушень, вона є також результатом діяльності соціальних осередків – угруповань, протидія діяльності яких здійснюється не виключно правоохоронними методами;

- характерною для сучасних організованих злочинних угруповань (ОЗУ) є полікримінальність – спеціалізація на більш як одному виді злочинної діяльності. Відтак, документування діяльності ОЗУ передбачає фіксацію ознак діянь, вчинюваних у реальній чи ідеальній сукупності, яка, з точки зору підслідності, іноді виходить за межі «списку» норм КК України, передбачених ст. 216 КПК України. У такому разі застосуванню підлягає ч. 10 ст. 216 КПК України, що потребує обґрунтування прокурором рішення про неможливість виокремлення матеріалів в окреме провадження, і, в свою чергу ч. 4 ст. 217 КПК України, котра характеризується значною дискрецією («Матеріали досудового розслідування не можуть бути виділені в окреме провадження, якщо *це може негативно вплинути на повноту досудового розслідування та судового розгляду*»).

- так само не обмежуються зловмисники територією однієї адміністративно-територіальної одиниці або межами України, що вимагає визначення підслідності прокурором (ст. 218 КПК України);

- підрозділи, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, юридично обмежені перевіркою інформації про кримінальне правопорушення, яке не вийшло за межі стадії готування (абз. 1, 2 п. 1 ч. 1 ст. 6 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність»), тобто етапу протиправної діяльності,

на якому не вчиняються жодні дії, передбачені диспозицією статті Особливої частини КК України. За таких умов кваліфікація кримінального правопорушення має дещо імовірнісний характер. Водночас така кваліфікація є необхідною умовою законності проведення оперативно-розшукової діяльності оперативними підрозділами Бюро економічної безпеки (ч. 6 ст. 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність»);

- до суб'єктів боротьби з організованою злочинністю належать, окрім правоохоронних органів, також державні органи з правоохоронними функціями (СБУ, БЕБ України) та без таких функцій (розвідувальні органи, прокуратура).

Можна відзначити і очевидні вади інституту підслідності: кваліфікація Гіз запитом¹ щодо тяжкості злочину для можливості його розслідування шляхом проведення НС(Р)Д; використання явища конкуренції кримінально-правових норм, зокрема, суміжних юридичних складів кримінального правопорушення для обґрунтування передачі до органу досудового розслідування іншого відомства; відсутність чітких правил визначення підслідності через прокурора із застосуванням ним оціночної підстави щодо неефективності досудового розслідування (ч. 5 ст. 36 КПК України; критеріїв ефективності КПК України не наводить). Підслідність безпосередньо впливає на можливість збирання доказів шляхом моніторингу банківських рахунків (ч. 1 ст. 269-1 КПК України – тільки для кримінальних проваджень, віднесених до підслідності БЕБ чи НАБУ), обмежує право підозрюваного у вчиненні особливо тяжкого злочину укласти угоду про визнання вини (така можливість визначена лише щодо злочинів зазначеної тяжкості, вчинених в т.зв. організованих формах (особою, яка не є організатором групи осіб за попередньою змовою, організованої групи, злочинної організації – п. 3 ч. 4 ст. 469 КПК України) та щодо особливо тяжких злочинів, віднесених до підслідності НАБУ (п. 2 ч. 4 ст. 469 КПК України). Порівняння ч. 1 ст. 269-1 КПК України та п. 3 ч. 4 ст. 469 КПК України вказує на те, що Гзлочини, віднесені до підслідності¹ та Гкримінальні провадження, віднесені до підслідності¹ є нетотожними, в останньому випадку, очевидно, йдеться про підслідність, визначену не законом, а прокурором.

Вбачається, що Стратегія боротьби з організованою злочинністю (схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2020 р. № 1126-р.) визначає шляхи усунення дублювання функцій суб'єктів боротьби з організованою злочинністю – через формування заснованих на результатах дослідження SOCTA комплексних планів заходів згідно із затвердженими стратегічними цілями¹. Розшифрування аббревіатури F Serious and organized crime treat assessment¹ свідчить про те, що ключовим у питанні визначення виконавців конкретних заходів є оцінювання загроз, зокрема, організованої злочинності.

Зважаючи на істотну роль комплексних планів, під час визначення на рівні законів України статусу Національного координатора (абз. 4 заходу 1 пункту 1

¹ Абз. 15 Розділу F Мета Стратегії¹ Стратегії боротьби з організованою злочинністю: FЗа результатами проведення оцінки загроз тяжких злочинів та організованої злочинності (SOCTA Україна) будуть зроблені аналітичні висновки, що сформулюють політичні пріоритети, які трансформуються у стратегічні цілі. Затверджені стратегічні цілі є основою для розроблення комплексних планів заходів¹.

Плану²), доцільно встановити його повноваження із затвердження цих планів та щодо контролю за їх виконанням, а складовою мети їх розроблення (або вимогою до змісту планів, що подаються на затвердження) – ефективне використання ресурсів суб'єктів боротьби з організованою злочинністю та запобігання дублюванню їх функцій.

Від дублювання функцій, однак, слід відмежовувати:

- випадки, коли виконання одного завдання покладається на два і більше спеціалізовані відомства, які мають досягати спільної мети у взаємодії;
- взаємоконтроль, метою якого є протидія проникненню злочинності до суб'єктів боротьби з організованою злочинністю;
- запобігання монополізації сфер боротьби зі злочинністю.

Список використаних джерел

1. Стратегія боротьби з організованою злочинністю. Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2020 р. № 1126-р. *Урядовий кур'єр*. 2020. 19 вересня. № 183 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1126-2020-%D1%80#Text>.

2. План заходів з реалізації Стратегії боротьби з організованою злочинністю (затверджено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 вересня 2022 р. № 850-р.

Кольцова Аліна Ігорівна

курсантка 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Донецького державного університету внутрішніх справ, рядова поліції

науковий керівник: Волобоєв Артур Олегович

завідувач кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії

СУБ'ЄКТИ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Суб'єкти оперативно-розшукової діяльності мають важливе значення для забезпечення безпеки і порядку в суспільстві. Вони займаються збором та аналізом інформації щодо злочинців та осіб, які становлять оперативний інтерес, проводять оперативно-розшукові заходи, здійснюють затримання осіб, які підозрюються у вчиненні кримінальних правопорушень та оперативне

² Ф[Розроблення та внесення на розгляд Кабінету Міністрів України *законопроєкту* про внесення змін до Закону України ФПро організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю] щодо ...] визначення статусу Національного координатора, який буде здійснювати організаційне забезпечення реалізації державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю, відповідати за ефективне функціонування механізмів координації, взаємодії, моніторингу та звітності в зазначеній сфері через запровадження та подальше організаційне забезпечення реалізації механізму стратегічних комунікацій у сфері боротьби з організованою злочинністю].

супроводження кримінальних проваджень. Одним з основних їх завдань є запобігання тероризму, злочинності та інших загроз національній безпеці. За допомогою спеціальних методів і засобів, що дозволяють збирати інформацію про можливі терористичні акти та інші злочини, суб'єкти оперативно-розшукової діяльності забезпечують захист від злочинних проявів.

Крім того, вони мають важливу роль у боротьбі з корупцією, - збирати докази про незаконну діяльність посадових осіб та інших осіб, які вчиняють корупційні правопорушення. Такі дії сприяють збереженню довіри громадян до державних інституцій та забезпечення концепції правової держави.

Суб'єкт оперативно-розшукової діяльності можна визначити як спеціально уповноважений орган або підрозділ що, відповідно до визначеного законодавцем функціонального призначення, реалізовує комплексні повноваження щодо застосування спеціальних сил та засобів оперативно-розшукової діяльності з пошуку і фіксації фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України, розвідувально-підривну діяльність спеціальних служб іноземних держав та організацій з метою припинення правопорушень та в інтересах кримінального судочинства, а також отримання інформації в інтересах безпеки громадян, суспільства і держави [1, с. 3].

Виключний перелік оперативних підрозділів визначений ст. 5 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність».

Оперативно-розшукова діяльність здійснюється оперативними підрозділами: Національної поліції - підрозділами кримінальної та спеціальної поліції; Державного бюро розслідувань - оперативними, оперативно-технічними, внутрішнього контролю, забезпечення особистої безпеки; Служби безпеки України - оперативними підрозділами Центрального управління, регіональних органів та органів військової контррозвідки; Служби зовнішньої розвідки України - агентурної розвідки, оперативно-технічними, власної безпеки; Державної прикордонної служби України - розвідувальним органом центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону (агентурної розвідки, оперативно-технічним, власної безпеки), підрозділами забезпечення внутрішньої безпеки та власної безпеки, оперативного документування, оперативно-розшуковими та оперативно-технічними; управління державної охорони - підрозділом оперативного забезпечення охорони виключно з метою забезпечення безпеки осіб та об'єктів, щодо яких здійснюється державна охорона; органів і установ виконання покарань та слідчих ізоляторів Державної кримінально-виконавчої служби України; розвідувального органу Міністерства оборони України - оперативними, оперативно-технічними, власної безпеки; Національного антикорупційного бюро України - детективів, оперативно-технічними, внутрішнього контролю; Бюро економічної безпеки України - підрозділами детективів, оперативно-технічними підрозділами [1, с. 4].

Слід зазначити, що предметом полеміки для більшості науковців є охоплення змістом дефініції «сили оперативно-розшукової діяльності» поняття «суб'єкти оперативно-розшукової діяльності», як більш ширшим, та включають

до складу сил ОРД не тільки передбачених Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» суб'єктів оперативно-розшукової діяльності, а також інші категорії осіб. Так, до сил оперативно-розшукової діяльності належать: посадові особи підрозділів кримінальної поліції, які функціонують відповідно до оперативно-розшукового законодавства (ст. 5 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність») і здійснюють загальне керівництво такою діяльністю на чолі з Міністром внутрішніх справ України та його першими заступниками; начальники територіальних підрозділів МВС, їх заступники з оперативної роботи, уповноважені на здійснення оперативно-розшукової діяльності; керівники та оперативний склад оперативних підрозділів зазначених органів; начальники міських, районних управлінь і відділів та їх заступники, які є начальниками кримінальної поліції; працівники оперативних підрозділів кримінальної поліції, які мають відповідний допуск до ОРД; особи, які конфіденційно співпрацюють з оперативними підрозділами кримінальної поліції, у тому числі гласні та негласні, штатні та позаштатні працівники [2, с. 39; 3].

Крім того, в теорії ОРД існує думка, що зазначені суб'єкти мають низку ознак, такі як: оперативні підрозділи перебувають у складі правоохоронних органів (наприклад, МВС України) або спеціальних служб (Служба зовнішньої розвідки); різниця у відомчому підпорядкуванні обумовлює специфіку нормативно-правового регулювання окремих аспектів діяльності оперативних підрозділів. Наприклад, оперативним підрозділам органів доходів і зборів надається виключне право на проведення ОРД щодо припинення правопорушень у сфері податкового та митного законодавства. Діяльність зазначених підрозділів передбачає відомчу «конкуренцію», взаємодію між собою, а також з іншими правоохоронними органами та їх підрозділами, прокурором, судом.

Оперативні підрозділи, відповідно до визначеного функціонального призначення, наділені комплексними повноваженнями в ОРД, відповідно до чого виконують встановлені обов'язки та реалізують надані права.

Оперативні підрозділи проводять гласні та негласні, пошукові, розвідувальні та контррозвідувальні заходи, мають у своєму складі гласних та негласних, штатних та позаштатних працівників, а реалізація ОРД передбачає матеріальні та процедурні гарантії законності [3, с. 436].

Отже, суб'єкти оперативно-розшукової діяльності мають важливу роль у забезпеченні безпеки і порядку в суспільстві. Їхня діяльність сприяє збереженню довіри громадян до державних інституцій та забезпечення концепції правової держави.

Список використаних джерел

1. Саакян М.Б. Суб'єкти оперативно-розшукової діяльності та їх правовий статус. 2017. URL: https://oduvsv.edu.ua/wp-content/uploads/2016/09/Lek_k.4-2017-Osnovu-ORD.pdf (дата звернення: 13.03.2023).
2. Давидюк В.М. Окремі організаційні аспекти діяльності оперативно-розшукових сил Національної поліції у протидії злочинності. *Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України*. Харків, 2019. URL:

https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/31_05_2019/pdf/5.pdf (дата звернення: 13.03.2023).

3. Шахова К.В. Класифікація суб'єктів оперативно-розшукової протидії злочинам проти статевої свободи та статевої недоторканності. *Forum Prava*, 2017. URL: <https://forumprava.pp.ua/files/435-440-2017-5-68-.pdf> (дата звернення: 13.03.2023).

Кудяков Ілля Олексійович

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук, доцент

**ПІДРОЗДІЛИ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ
УКРАЇНИ В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ**

В умовах сьогодення під час виникнення надзвичайних ситуацій спостерігається велика кількість злочинів та правопорушень, порушення публічного порядку та безпеки, виявлення та розкриття яких здійснюється за допомогою можливостей кримінального аналізу.

Безпека як феномен розглядалася в історії людства як неодмінна властивість прав особистості поряд з поняттями «свобода», «власність», «праця», представляючись базовою цінністю, що забезпечує гарантії суспільства щодо його найбільш продуктивних та законослухняним членам.

Словник визначає, що небезпеки, запобігання яких і створюється безпека в країні, представляють три категорії: деякі з них можуть загрожувати як окремій особі, так і цілому суспільству та державі; інші – безпосередньо уряду; треті – переважно окремому громадянину. Таким чином, безпека являє собою умови, що забезпечують захист об'єкта від впливу зовнішніх та внутрішніх факторів, що викликають негативні наслідки для існування та розвитку об'єкта.

Безпека виступає реакцією на суб'єктивно трактований фактор небезпеки, оцінка якого здійснюється у міру готовності суб'єкта протистояти цьому фактору. Діагностувати цю готовність можна як можливість нейтралізувати загрозу, пристосуватися до неї чи просто уникнути її негативного впливу.

Організаційна структура системи забезпечення суспільної безпеки як органічна частина єдиної державної системи національної безпеки являє собою засновану на поділі компетенції та функцій і об'єднану за допомогою комунікаційних зв'язків сукупність суб'єктів управління. Вона відображає механізм їх взаємодії, оптимальність побудови та функціонування та забезпечує завершеність того чи іншого управлінського циклу.

Складний характер забезпечення суспільної безпеки не передбачає лише відповідну організаційну структуру, а й адекватну їй систему суб'єктів управління, наділених необхідними, зокрема, адміністративними та іншими повноваженнями [4].

Суб'єктами забезпечення громадської безпеки є: держава, органи публічної влади (місцевого самоврядування), громадські та інші організації та об'єднання, а також громадяни.

Основну відповідальність за стан суспільної безпеки несе держава, яка здійснює функції її забезпечення через органи законодавчої, виконавчої та судової влади на федеральному, регіональному та місцевому рівнях управління [1].

Забезпечення публічного порядку та безпеки, охорони життя, здоров'я, прав, свобод і законних інтересів громадян під час виникнення надзвичайних ситуацій на території України здійснюється силами і засобами підрозділів Національної поліції, які розробляють і здійснюють заходи щодо запобігання та розкриття розкрадань всіх видів власності, викрадень транспортних засобів, а також запобігають пограбуванню осіб, які загинули чи постраждали внаслідок надзвичайної ситуації [2,3].

До питань місцевого значення міського округу відносяться (ст. 16): у запобіганні та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій у межах міського округу; організація охорони громадського порядку на території міського округу муніципальною міліцією; забезпечення первинних заходів пожежної безпеки у межах міського округу; організація заходів з охорони довкілля у межах міського округу; організація та здійснення екологічного контролю об'єктів виробничого та соціального призначення на території міського округу, за винятком об'єктів, екологічний контроль яких здійснюють федеральні органи державної влади [3].

Названі, а також інші органи при здійсненні функцій у зазначеній сфері взаємодіють у різних формах: обмін інформацією про стан право порядку на відповідній території, поширеність і характер вчинених адміністративних правопорушень і злочинів, про соціальну обстановку або її напруженості, ситуації, пов'язаної з кліматичними та іншими процесами, про засоби запобігання та ліквідації наслідків стихійного лиха, про необхідність запровадження передбачених законодавством обмежень або надзвичайного стану [1]. Система національної безпеки та оборони охоплює комплекс заходів, спрямованих на забезпечення національної безпеки та захисту державного суверенітету. Ця система включає в себе такі сфери, як внутрішня та зовнішня політика, економіка, соціальна сфера, наука та технології, а також правоохоронні органи. Підрозділи кримінального аналізу Національної поліції займають важливе місце в системі національної безпеки та оборони. Зокрема, вони допомагають забезпечити внутрішню безпеку країни, боротися зі злочинністю та тероризмом, захищати права громадян та державну таємницю. Крім того, система національної безпеки та оборони забезпечує підготовку та мобілізацію ресурсів у разі загрози національній безпеці. Це може включати залучення правоохоронних органів, армії, розвідки та інших служб для захисту країни від зовнішньої або внутрішньої загрози.

Як зазначає Кисельов А.О., під час кримінального аналізу основним завданням кримінального аналітика є проведення аналітичного дослідження доступної йому інформації, а також створення за результатами такого аналізу аналітичних продуктів, що мають інформативний та рекомендаційний характер і створюють підґрунтя для вирішення оперативних та тактичних завдань під час документування та розслідування злочинів, або планування превентивних заходів у протидії злочинності [5, с. 64].

Отже, підрозділи кримінального аналізу Національної поліції в системі національної безпеки та оборони займають належне їм та не останнє за значимістю місце.

Список використаних джерел

1. Кодекс цивільного захисту України: Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 34-35, ст.4н58. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>.
2. Надзвичайні ситуації природного, техногенного та соціально-політичного характеру. URL: <https://studfiles.net/preview/5282830/page:3>.
3. Кримінальний кодекс України, від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
4. Закон України "Про правовий режим надзвичайного стану" від 16.03.2000 року, № 1550-III. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1550-14>.
5. Кисельов А.О. Особливості здійснення кримінального аналізу на прикладі складання аналітичного звіту (за матеріалами УКА ГУНП в Дніпропетровській області). Бюлетень з обміну досвідом роботи №228/2021. РВВ ДНДІ. К., 2021, с. 63-67.

Сосько Анастасія Олегівна

курсантка 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Донецького державного університету внутрішніх справ, рядова поліції

науковий керівник: Волобоєв Артур Олегович

завідувач кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії

ДІЯЛЬНОСТЬ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Міграційна поліція - це відомство правоохоронних органів, яке забезпечує контроль і регулювання міграційних процесів в країні. Міграційна поліція здійснює заходи з обліку та реєстрації іноземців, видачі дозволів на перебування та роботу в країні, контролює дотримання законодавства про міграцію, виявляє та відправляє незаконних мігрантів з країни. Крім того, міграційна поліція проводить роботу з профілактики і боротьби з торгівлею людьми та організованою злочинністю у сфері міграції [3].

Міграційна поліція, як один із підрозділів Департаменту кримінальної поліції, що функціонує у складі Національної поліції, виконує низку завдань, які є важливими, задля забезпечення законності та верховенства права [1]. До них слід віднести:

1. Контроль за в'їздом і перебуванням іноземців на території країни. Міграційна поліція відповідає за перевірку правильності віз та дозволів на перебування, а також за розкриття неправомірного перебування іноземців.

2. Проведення службового розшуку. Міграційна поліція може здійснювати пошук та затримання іноземців, які перебувають на території країни незаконно або які є підозрюваними у вчиненні злочину.

3. Розгляд звернень з проблемами іноземних громадян. Міграційна поліція відповідає за прийняття та розгляд звернень, які стосуються іноземців - від рішення про здійснення контролю за їх перебуванням на території країни, до питань щодо надання соціальних послуг.

4. Проведення операцій з боротьби зі злочинністю. Міграційна поліція бере участь у роботі з переслідування та розкриття злочинів, які вчиняються на території країни з причетністю іноземців.

5. Захист державного кордону. Міграційна поліція забезпечує контроль за державним кордоном та здійснює заходи щодо попередження нелегальної міграції та боротьби з транснаціональною злочинністю.

Умови воєнного стану створюють для діяльності міграційної поліції такі виклики, як:

1. Зміна еміграційного потоку. Мігранти можуть шукати спокійніші місця для проживання або переселитися в інші країни. Міграційні органи повинні бути готові до цієї зміни та вжити необхідні заходи.

2. Створення додаткових контрольних точок. Умови воєнного стану можуть призвести до введення додаткових контрольних точок на кордоні та всередині країни. Міграційні органи повинні бути готові до цього та забезпечувати безпеку та комфорт мігрантів під час їх переїзду.

3. Підвищення безпеки, зокрема міграційні органи мають забезпечити ідентифікацію та відслідковування потенційних терористів та злочинців, які можуть використовувати міграцію в своїх цілях.

4. Координація дій з іншими службам. Міграційні органи повинні бути готові до цього та співпрацювати з іншими службами для забезпечення безпеки та комфорту мігрантів.

5. Гуманітарна допомога. Умови воєнного стану можуть призвести до зростання потреб мігрантів в гуманітарній допомозі: медична допомога, харчування та проживання. Міграційні органи повинні забезпечувати гуманітарну допомогу мігрантам та співпрацювати з іншими службами для забезпечення безпеки та комфорту останніх.

Отже, міграційна поліція грає важливу роль у забезпеченні безпеки та контролю над міграційними потоками в умовах воєнного стану. Відслідковування та контроль за міграційними процесами допомагають державі захистити свої кордони, уникнути загроз національній безпеці та зберегти порядок.

Список використаних джерел

1. Про правовий режим воєнного стану. Закон України. *Веб-портал Верховної ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.
2. Про національну поліцію України. Закон України. *Веб-портал Верховної ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>.
3. Структура Департаменту міграційної поліції. *Веб-портал Національної поліції України*. URL: <https://www.npu.gov.ua/pro-policiyu/struktura-nacionalnoyi-policiyi/departament-migracijnoyi-policiyi-u-skladi-kriminalnoyi-policiyi>.

Судоплатов Максим Сергійович

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник: Копилов Едуард Володимирович

викладач кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ЩОДО ПИТАННЯ НЕЗАКОННОГО ОБІГУ ЗБРОЇ В ПІСЛЯВОЄННИЙ ЧАС: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Зброя є однією з найбільш потужних знарядь впливу на людей та суспільство. У зв'язку з цим, контроль за її обігом є надзвичайно важливим для забезпечення миру та стабільності в суспільстві. Проте, після завершення збройних конфліктів, на фоні загальної кризи та нерозуміння щодо майбутнього, збільшується ризик незаконного обігу зброї, що становить загрозу безпеці суспільства.

Головною причиною збільшення масштабів незаконного обігу зброї в післявоєнний період є недостатній контроль за зброєю, що залишилася в наявності після завершення війни. Не всі збройні формування після війни демобілізуються, а частину зброї, що є «трофеями», взагалі не враховують. Це створює умови для її потрапляння до незаконних збройних формувань, злочинних елементів та терористичних організацій.

В Україні ще з 2014-го року особи, які приймали участь в АТО (ООС), привозили з собою гранати, вогнепальну та холодну зброю. Наприклад, за перше півріччя 2017 року було вилучено близько 1,4 тисячі одиниць вогнепальної зброї, понад 120 тисяч набоїв, 916 гранат та 21 вибуховий пристрій, а за період 10 місяців 2017 року працівниками Національної поліції України виявлено 7235 випадків незаконного поводження із зброєю та бойовими припасами та вибуховими речовинами, а упродовж 2016 року - 5976 [1].

Разом з цим, ця категорія громадян мають проблеми з психологічним станом. Посилаючись на джерело, за 2017 рік встановлено всього лише 400 фактів незаконного переміщення зброї, боєприпасів та вибухових речовин з території АТО, однак, за незаконний обіг зброї було притягнуто до

відповідальності 5 185 осіб [2].

Тому очевидно, що «поставки» із зони бойових дій не є єдиним джерелом. Іншою причиною незаконного обігу зброї є корупція та недостатній контроль за її виробництвом та зберіганням відповідно до встановлених норм та правил. Неналежне відслідковування маршруту зброї від її виробництва до місця зберігання, а також відсутність контролю за її рухом та транспортуванням призводять до втрати контролю за місцем її знаходження та наслідками її подальшого незаконного застосування.

Наразі в державі триває повномасштабна війна. Під час перших тижнів повномасштабного вторгнення в багатьох містах України зброю видавали будь-яким бажаним обороняти своє місто цивільним особам, які досягли повноліття лише під особистий підпис. Очевидно, що деяку частку цієї зброї не повернуто і вона можливо в подальшому потрапить до незаконного обігу.

Також у післявоєнний час кількість неповнолітніх, до рук яких може потрапити зброя, збільшується. Недосконалий контроль над обігом зброї може дозволити неповнолітнім використовувати її для злочинних намірів та мати негативні наслідки для безпеки суспільства. Окрім цього, незаконний обіг зброї сприяє поширенню незаконного обігу наркотичних засобів та прекурсорів.

Щоб уникнути незаконного обігу зброї в післявоєнний час, правоохоронним органам необхідно прийняти комплексні заходи. Серед шляхів вирішення проблеми можна виділити наступні:

- Демобілізація збройних формувань та забезпечення контролю за зброєю, що залишається в наявності.
- Посилення контролю за виробництвом, зберіганням та транспортуванням зброї.
- Запровадження ефективної системи реєстрації та ідентифікації зброї.
- Вдосконалення законодавства та посилення відповідальності за порушення законів щодо обігу зброї.
- Розширення співпраці між країнами та міжнародними організаціями з метою координації заходів з контролю та регулювання обігу зброї.
- Надання поліцейським та іншим правоохоронним органам більших повноважень у сфері протидії незаконному обігу зброї; приділити увагу на тактичну підготовку (перепідготовку) поліцейських, забезпечити набуття ними необхідних навичок та вмінь.

Отже, незаконний обіг зброї в післявоєнний час може стати великою загрозою для безпеки суспільства, громадян та всієї міжнародної спільноти. Для протидії цьому злочину необхідно вжити комплексні заходи, направлені покращення контролю та регулювання обігу зброї, включаючи демобілізацію збройних формувань, посилення законодавчого регулювання, проведення реєстрації та ідентифікації зброї, а також співпрацю на законодавчому рівні між країнами та міжнародними уповноваженими організаціями.

Список використаних джерел

1. Статистичні дані Генеральної прокуратури України. Генеральна прокуратура України: офіц. сайт. URL: <http://www.gp.gov.ua/ua/stat.html> (дата

звернення 18.03.2023).

2. Деркач Н.М: Незаконний обіг зброї як реальна загроза погіршення кримінальної обстановки в державі. Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави: Тези доповідей VI Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 1 грудня 2017 року). URL: https://www.univd.edu.ua/general/publishing/konf/01_12_2017/pdf/63.pdf (дата звернення 18.03.2023).

Ткаченко Дар'я Андріївна

студентка 1-го курсу факультету підготовки фахівців права, управління та економічної безпеки Донецького державного університету внутрішніх справ

науковий керівник: Волобоєв Артур Олегович

завідувач кафедри оперативної розшукової-діяльності та інформаційної безпеки факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії

НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Національна поліція є однією з ключових структур в системі національної безпеки та оборони країни. До її складу входить ряд важливих підрозділів, призначених для боротьби зі злочинністю, розшуку та затримання осіб, підозрюваних у вчиненні кримінальних правопорушення тощо.

Одним з прикладів такої роботи - боротьба зі злочинними угрупованнями, які можуть мати зв'язки з іншими країнами або організаціями, що становить загрозу для національної безпеки нашої країни. У зв'язку з цим, важливим є забезпечити належний контроль за діяльністю підрозділів Національної поліції України, запобігти можливим зловживанням і порушенням прав людей.

В умовах воєнного стану належна діяльність Національної поліції України, зокрема підрозділів кримінальної поліції сприяє протидії ворожим та шпигунським проявам на території нашої країни, боротьбу зі злочинністю у військовому середовищі та захист державної таємниці, що є складовою безпеки країни.

До Центрального органу управління Національної поліції у складі кримінальної поліції входить:

- Департамент карного розшуку, основним завданням якого є надання поліцейських послуг у сфері охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності у межах свої повноважень, а також виявлення і розкриття злочинів, у т. ч. на транспорті, розшуку осіб, які їх учинили, документування протиправної діяльності учасників та членів злочинних угруповань;

- Департамент міграційної поліції спрямову діяльність на протидію злочинам, пов'язаних з торгівлею людьми, суспільної моралі і нелегальній міграції;

– Департамент забезпечення діяльності, пов'язаної з небезпечними матеріалами здійснює діяльність з виявлення, фіксації та припинення кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним поводженням з небезпечними (радіоактивними, хімічними, біологічними та ядерними) матеріалами;

– Департамент кримінального аналізу забезпечує організацію та здійснення інформаційно-аналітичної діяльності для реалізації повноважень поліції;

– Департамент захисту інтересів суспільства і держави організовує та бере участь у забезпеченні реалізації державної політики у сфері забезпечення публічної (громадської) безпеки і порядку, охорони прав і свобод людей, а також інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги.

Тут же здійснює свою діяльність Департамент оперативної служби, Департамент оперативно-технічних заходів, Департамент боротьби з наркозлочинністю.

До міжрегіональних територіальних органів у складі кримінальної поліції слід віднести: Департамент внутрішньої безпеки, Департамент кіберполіції, Департамент стратегічних розслідувань.

У системі національної безпеки та оборони країни всі зазначені підрозділи кримінальної поліції мають здійснювати координацію своєї діяльності за напрямками:

1. забезпечення безпеки держави та громадян від злочинів, пов'язаних з національною безпекою та обороною.

2. боротьбу з тероризмом та екстремізмом;

3. виявлення та розкриття злочинів, пов'язаних з національною безпекою та обороною.

4. проведення оперативно-розшукових заходів щодо затримання терористів, екстремістів та інших осіб.

5. взаємодію з іншими відомствами та організаціями, які відповідають за забезпечення національної оборони та безпеки.

6. проведення профілактичної роботи серед населення, спрямованої на запобігання злочинності в сфері національної безпеки та оборони.

7. розвивати компетенцію фахівців для підрозділів кримінальної поліції щодо виконання завдань у сфері національної безпеки та оборони.

Отже, підрозділи кримінальної поліції Національної поліції України разом з іншими Силами безпеки та оборони є міцним щитом нашої країни, її важливою складовою, оскільки забезпечують дотримання громадського порядку, здійснюють взаємодію для стабілізації ситуації в Україні.

Філіппов Філіпп Олексійович

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Донецького державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник: Волобоєв Артур Олегович

завідувач кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії

**ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ
ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ**

Національна безпека є одним із найголовніших аспектів, які забезпечують існування будь-якої держави. Поняття національної безпеки визначено в Законі України «Про основи національної безпеки України» - захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам.

Національна поліція України, яка є суб'єктом, що забезпечує національну безпеку, як центральний орган виконавчої влади, відповідно до Закону України «про Національну поліцію» має ряд повноважень та виконує певну низку завдань, спрямованих не лише на забезпечення верховенства права та боротьбу зі злочинністю, а й у період військової агресії сприяє внутрішній безпеці, забезпечує громадський порядок та унеможливорює будь-які незаконні дії на території України.

Кримінальна поліція є одним із ключових підрозділів Національної поліції України, яка через специфіку своєї діяльності, спрямовує зусилля у виявленні колаборантів, ворожих агентурних сіток, а також в отриманні інформації про ворожі формування на тимчасово окупованих територіях.

Безумовно, уповноваженими органами щодо такої діяльності є Служба безпеки України та Військова розвідка. Проте завдяки широкому спектру зв'язків серед населення, співробітники кримінальної поліції володіють актуальною оперативною інформацією в районі, що становить інтерес, дані щодо кількості та намірів ворожих суб'єктів.

У зв'язку з цим слід зазначити, що забезпечення законності та протидія злочинності в умовах воєнного стану є важливим завданням та складовою захисту територіальної цілісності України, а кримінальна поліція як основний підрозділ, що виконує таку роль забезпечує результативність у виявленні, документуванні та розкритті кримінальних правопорушень, у забезпеченні національної безпеки.

Таким чином Національна поліція України у тяжкий для країни час не знаходиться осторонь та, окрім належного виконання повноважень покладених на неї, виконує цілу низку факультативних завдань, які відіграють важливу роль у забезпеченні національної безпеки та сприяє обороні України. Кримінальна поліція завдяки специфіці своєї діяльності в період воєнного стану проявляє себе

ефективно викриваючи ворожі агентурні сітки та отримуючи оперативну інформацію, яка допомагає Збройним силам у захисті територіальної цілісності України.

СЕКЦІЯ 2.

ОРГАНІЗАЦІЙНІ, ПРАВОВІ ТА ТАКТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ ПІДРОЗДІЛАМИ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Козенко Олександр Олександрович

головний науковий співробітник наукової лабораторії № 3 НОЦ НА СБ України
підполковник юстиції, кандидат юридичних наук

Поляк Уляна Юрївна

старший юрисконсульт штабу АТЦ при СБ України, капітан юстиції

КООРДИНАЦІЯ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ЗАХОДІВ ПО БОРОТБІ З ТЕРОРИЗМОМ

Антитерористичний центр при Службі безпеки України (далі – АТЦ при СБ України) є постійно діючим органом при Службі безпеки України, який здійснює координацію діяльності суб'єктів боротьби з тероризмом у запобіганні терористичним актам щодо державних діячів, критичних об'єктів життєзабезпечення населення, об'єктів підвищеної небезпеки, актам, що загрожують життю і здоров'ю значної кількості людей, та їх припиненні, згідно з пункту 1 Положення про Антитерористичний центр та його координаційні групи при регіональних органах Служби безпеки України (затвердженого Указом Президента України від 14.04.1999 № 379, далі – Положення) [1].

Частиною третьою статті 4 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» визначено, що Національна поліція є суб'єктом, який безпосередньо здійснює боротьбу з тероризмом у межах своєї компетенції.

Координацію діяльності суб'єктів, які залучаються до боротьби з тероризмом, здійснює Антитерористичний центр при Службі безпеки України, частина сьома статті 4 вищезазначеного Закону [2].

Також, пунктом 5 Положення про єдину державну систему запобігання, реагування і припинення терористичних актів та мінімізації їх наслідків (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 18.02.2016 № 92), передбачено, що координуючим органом єдиної державної системи та суб'єктів боротьби з тероризмом є АТЦ при СБ України [3].

Актуальна антитерористична система України довела свою ефективність, як елемент сектору забезпечення безпеки і оборони держави. Єдиний прийнятий у 2014 році правовий механізм забезпечує національну безпеку в умовах розпочатої гібридної війни російської федерації (далі – рф) та інспірування рф колабораціонізму, розпалювання сепаратизму, тероризму та інших злочинних рухів на території України.

Відповідно до статті 11 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» наказом Першого заступника Голови Служби безпеки України – керівника Антитерористичного центру при Службі безпеки України № 33/55т від 07.04.2014 на об'єктах терористичних посягань розташованих в межах Донецької

та Луганської областей проводилась Антитерористична операція (далі – АТО).

Протягом більш ніж 4 років (з 07.04.2014 по 30.04.2018) діяв правовий режим АТО, як частина загальнодержавної системи боротьби з тероризмом, який протидіяв загрозам з боку значно переважаючої за ресурсами країни агресора – РФ.

Залучення до проведення АТО у тому числі підрозділів кримінальної поліції, передбачало підпорядкування відповідних сил та засобів (інших осіб, що залучаються до АТО, частина 6 статті 4 Закону України «Про боротьбу з тероризмом»), керівнику оперативного штабу з управління АТО (далі – ОШУ АТО, частина третя статті 13 зазначеного Закону), а також виконання ними не тільки своїх службових обов'язків, а й завдань, безпосередньо пов'язаних з проведенням заходів, спрямованих на попередження, запобігання та припинення терористичної діяльності, звільнення заручників, забезпечення безпеки населення, знешкодження терористів, мінімізацію наслідків терористичної діяльності [2].

З дотриманням вимог статті 13 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» під час проведення АТО, АТЦ при СБ України використовувались сили і засоби (особовий склад, спеціалісти, зброя, спеціальні і транспортні засоби, засоби зв'язку, інші матеріально-технічні засоби) кримінальної поліції.

Тобто, до АТО залучалися та використовувались (особовий склад та спеціалісти окремих підрозділів, територіальних органів, зброя, бойова техніка, спеціальні і транспортні засоби, засоби зв'язку, інші матеріально-технічні засоби) Національної поліції.

Окрім того, абзацом четвертим пункту 3 Положення про єдину державну систему запобігання, реагування і припинення терористичних актів та мінімізації їх наслідків (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 18.02.2016 № 92) визначено, що підрозділи Національної поліції входять до функціональної підсистеми разом із Міжвідомчою координаційною комісією АТЦ при СБ України.

Пункт 4 вищезазначеного Положення, передбачає, що територіальна і функціональна підсистеми взаємодіють шляхом:

- обміну інформацією про загрозу вчинення терористичного акту;
- проведення спільних оперативно-розшукових та інших заходів;
- проведення моніторингу стану і тенденцій поширення тероризму в Україні та за її межами;

- організації і проведення командно-штабних та тактико-спеціальних навчань і тренувань з використанням сил і засобів суб'єктів боротьби з тероризмом [3].

Також, Порядком переміщення товарів до району або з району проведення антитерористичної операції (затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 01.03.2017 № 99), передбачено, що АТЦ при СБ України, Національною поліцією та іншими суб'єктами боротьби з тероризмом необхідно забезпечувати у контрольних пунктах в'їзду/виїзду протидію незаконному переміщенню товарів, а також встановити контроль за переміщенням гуманітарної допомоги до району або з району проведення антитерористичної

операції (через лінію зіткнення та/або в її межах) [4].

Отже, між АТЦ при СБ України та Національною поліцією функціонує та постійно оновлюється система взаємодії у протидії тероризму, що полягає у суворому дотриманні законності, оперативності розгляду і прийнятті рішень з питань, що потребують спільного вирішення та забезпечення їх виконання у межах визначеної компетенції, комплексне використання у разі необхідності сил та засобів, що є в розпорядженні взаємодіючих сторін та багато інших прав та обов'язків, які зазначені органи виконують для забезпечення національної безпеки нашої держави.

Список використаних джерел

1. Указ Президента України від 14.04.1999 № 379/99-ВР Про Положення про Антитерористичний центр та його координаційні групи при регіональних органах Служби безпеки України, затверджене.
2. Закон України № 638-IV від 20 березня 2003 року – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#Text>.
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 18.02.2016 № 92/2016-ВР Про затвердження Положення про єдину державну систему запобігання, реагування і припинення терористичних актів та мінімізації їх наслідків, затверджене.
4. Постанова Кабінету Міністрів України від 01.03.2017 № 99/2017-ВР Про затвердження Порядку переміщення товарів до району або з району проведення антитерористичної операції (затверджено).

Літун Олег Олегович

заступник начальника – начальник відділу оперативних розробок
Кіровоградського управління Департаменту внутрішньої безпеки
Національної поліції України, підполковник поліції

РОЗШУК ОСІБ, ЗНИКЛИХ БЕЗВІСТИ ЗА ОСОБЛИВИХ ОБСТАВИН

В умовах воєнного стану розшукова робота підрозділів Національної поліції набуває актуальності. Це обумовлено значними мобілізаційними та міграційними процесами, що призводять до необхідності встановлення місця знаходження різних категорій осіб. Також результати окупаційної діяльності загарбників призводять і до необхідності своєчасної ідентифікації осіб військових злочинців та загиблих осіб, як військовослужбовців так і цивільних громадян.

Слід зазначити, що до органів, уповноважених на облік осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, а також на виконання інших функцій, пов'язаних з реалізацією вимог Закону України «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин», належать: Міністерство оборони України; Міністерство охорони здоров'я; Державна міграційна служба України; Державна кримінально-виконавчої служби України; Державна служба з надзвичайних ситуацій;

Міністерство розвитку громад та територій України; Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій; Державна прикордонна служба України; Національна гвардія України; Служба безпеки України; органи прокуратури; місцеві органи виконавчої влади.

До органів, уповноважених на розшук осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, а також на виконання інших функцій, пов'язаних з реалізацією Закону України «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин», належать Національна поліція України та органи, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, визначені Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність».

Відповідно до положень статті 18 Закону України «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин» заява про розшук особи, зниклої безвісти за особливих обставин, подається до відповідного територіального органу Національної поліції України. Безпосередньо заява про розшук особи, зниклої безвісти за особливих обставин, може бути подана родичем такої особи, представником військового формування, органом державної влади, органом місцевого самоврядування, громадським об'єднанням або будь-якою іншою особою, якій стало відомо про зникнення. Також, заява про розшук особи, зниклої безвісти за особливих обставин, може бути подана Уповноваженим з питань осіб, зниклих безвісти за особливих обставин (далі – Уповноваженим), якщо зазначені вище особи звернулися до неї з повідомленням про зникнення особи.

У заяві про розшук особи, зниклої безвісти за особливих обставин, зазначається інформація, що може сприяти розшуку такої особи. У разі отримання інформації про зникнення особи за особливих обставин або заяви про розшук такої особи Національна поліція України зобов'язана інформувати Уповноваженого протягом трьох днів з моменту отримання такої інформації або заяви. Відомості, зазначені у заяві підлягають внесенню до Реєстру в порядку, передбаченому Законом України «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин», протягом 24 годин після отримання Уповноваженим від Національної поліції України інформації про зникнення особи за особливих обставин або інформації про отримання заяви про розшук такої особи.

З метою отримання інформації, що може сприяти розшуку особи, зниклої безвісти за особливих обставин, Уповноважений надсилає запити на отримання інформації до органів державної влади (зокрема органів, уповноважених на облік та/або розшук осіб, зниклих безвісти за особливих обставин), органів місцевого самоврядування, їх посадових чи службових осіб, громадських об'єднань та міжнародних гуманітарних організацій, що можуть володіти необхідною інформацією. Керівники органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадові чи службові особи, а також керівники громадських об'єднань, до яких надійшов запит Уповноваженого на отримання інформації, зобов'язані повідомити останнього в письмовій формі про результати розгляду такого запиту в триденний строк з дня його одержання.

Якщо запит Уповноваженого про отримання інформації з об'єктивних причин не може бути розглянуто у встановлений строк, то про це письмово

повідомляється Уповноважений, а розгляд здійснюється в інший строк, що має не перевищувати одного місяця з дня його одержання.

Якщо запит Уповноваженого про отримання інформації з об'єктивних причин не може бути розглянуто протягом одного місяця з дня його одержання, то продовжуються вживатися всі можливі заходи з метою отримання необхідної інформації з одночасним повідомленням Уповноваженого про таку ситуацію.

Ненадання відповіді на запит Уповноваженого тягне за собою адміністративну відповідальність у порядку, визначеному законом.

У свою чергу органи, уповноважені на облік та/або розшук осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, під час виконання запитів (звернень) заінтересованих організацій, установ, громадян щодо інформування про стан розшуку (ідентифікації) особи (трупа) не повідомляють результати проведення негласних слідчих (розшукових) дій, оперативних заходів, не розкривають методи та способи розшукової роботи.

Уповноважений узагальнює отриману інформацію та у триденний строк передає її до відповідного територіального органу Національної поліції України для вжиття заходів з розшуку особи, зниклої безвісти за особливих обставин, про що повідомляє заявнику. Також, Уповноважений здійснює моніторинг виконання заходів щодо розшуку осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, і має право витребувати у відповідного територіального органу Національної поліції України інформацію про результати виконання таких заходів на будь-якій стадії їх проведення на підставі запиту від заявника або за власною ініціативою.

Після закриття кримінального провадження щодо розшуку особи, зниклої безвісти за особливих обставин, відповідний територіальний орган Національної поліції України повідомляє про це Уповноваженого не пізніше ніж у триденний строк із зазначенням підстав для прийняття такого рішення.

Стаття 20 Закону України «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин» регламентує припинення розшуку особи, зниклої безвісти за особливих обставин. Так, розшук особи, зниклої безвісти за особливих обставин, припиняється не пізніше ніж через три дні з дня встановлення місця перебування такої особи, місця поховання чи місцезнаходження її останків з повідомленням про це її близьких родичів та членів сім'ї, а також заявника, якщо заявник не є близьким родичем та членом сім'ї. Про припинення розшуку особи, зниклої безвісти за особливих обставин, невідкладно робиться відмітка в Реєстрі.

Слід зазначити, що рішення суду про визнання особи безвісно відсутньою не є підставою для припинення її розшуку. Саме тому у випадку оголошення померлою особи, зниклої безвісти за особливих обставин, але її останки не знайдено, проведення розшуку не припиняється до встановлення її місцеперебування, місця поховання чи місцезнаходження останків такої особи.

Чинним нормативно-правовим актом МВС України визначений алгоритм орієнтовних невідкладних дій при розшуку особи, зниклої безвісти, який передбачає необхідність з'ясувати:

- 1) час, місце та за яких обставин зникла особа;
- 2) установчі дані та прикмети особи;
- 3) коли, ким і які заходи вживалися з розшуку особи;

4) установчі дані, місце перебування заявника та родичів зниклого.

Повідомлення про розшук особи, зниклої безвісти реєструється в установленому порядку. На місце події (за можливості забезпечення безпеки) негайно направляється СОГ, інші наряди поліції та дільничного офіцера поліції (у межах закріпленої за ним поліцейської дільниці). За даним фактом негайно доповідають начальнику органу (підрозділу) поліції, його заступникам (відповідно до розподілу функціональних обов'язків), відповідальному органу (підрозділу) поліції (начальнику СРПП) та до чергової служби вищого рівня.

Про обставини зникнення особи, її установчі дані та прикмети орієнтуються наряди поліції всіх видів, дільничні офіцери поліції, чергові органів (підрозділів) поліції, диспетчера вокзалів, аеропортів та екстреної медичної допомоги, представники органів державної влади та місцевого самоврядування, а також чергові працівники органів прокуратури.

Особа перевіряється за інформаційними ресурсами системи ІПНП, обліками пацієнтів медичних закладів (моргів). До чергової служби вищого рівня надсилається інформація про обставини події, ужиті заходи та їх результати.

Подальші заходи щодо розшуку безвісти зниклої особи здійснюються працівниками підрозділу кримінальної поліції в рамках заведеної на підставі статті 6 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» оперативно-розшукової справи.

Отже, розшук осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, - це складний вид діяльності, який вимагає від різних органів державної влади швидкий, дієвий та злагоджений механізм розшукової роботи. Координація розшукової роботи підрозділів Національної поліції України забезпечується Департаментом карного розшуку, а організація такого процесу покладається безпосередньо на керівників оперативних підрозділів.

Погребняк Оксана Олександрівна

оперуповноважений Управління карного розшуку Головного управління
Національної поліції в Кіровоградській області, майор поліції

ОСОБЛИВОСТІ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ ПІДРОЗДІЛАМИ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, на підставі пропозиції Ради національної безпеки і оборони України 24.02.2022 року Указом Президента України № 64/22 «Про введення воєнного стану в Україні» на території України введений воєнний стан.

Слід вказати, що воєнний стан - це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі

збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень.

Указом Президента України № 68/22 «Про утворення військових адміністрацій» від 24.02.2022 року також утворено ряд військових адміністрацій, далі - ОВА.

Створені ОВА наділені повноваженнями щодо залучення поліції до виконання ряду завдань, переважна більшість яких стосується діяльності підрозділів кримінальної поліції, а саме:

- запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану;
- встановлювати спеціальний режим світломаскування;

- перевіряти у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, документи у осіб, а в разі потреби проводити огляд речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян, за винятком обмежень, встановлених Конституцією України;

- за рішенням ОВА забороняти проведення мирних зборів, мітингів, походів і демонстрацій, інших масових заходів та залучення поліції щодо недопущення таких заборонених заходів;

- за рішенням ОВА примусово відчужувати майно, що перебуває у приватній або комунальній власності, вилучати майно державних підприємств, державних господарських об'єднань для потреб держави в умовах правового режиму воєнного стану в установленому законом порядку та видавати про це відповідні документи встановленого зразка, за необхідності щодо забезпечення безпеки.

- проводити за участю поліції евакуацію матеріальних і культурних цінностей, що перебувають у державній власності, у разі виникнення загрози їх пошкодження або знищення;

- здійснювати у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, обов'язкову евакуацію затриманих осіб, що перебувають в ізоляторах тимчасового тримання; підозрюваних, обвинувачених осіб, щодо яких застосовано запобіжний захід - тримання під вартою, що перебувають в слідчих ізоляторах;

- етапування засуджених осіб, які відбувають такі покарання, як арешт, обмеження волі, позбавлення волі на певний строк та довічне ув'язнення, з установ виконання покарань, розташованих у місцевостях, наближених до районів, де ведуться бойові дії, до відповідних установ, які розташовані в безпечній місцевості;

- встановлювати (посилювати) охорону об'єктів критичної інфраструктури та об'єктів, що забезпечують життєдіяльність населення, і вводити особливий режим їх роботи.

- сприяння організації призову громадян на строкову військову та альтернативну (невійськову) службу, а також їх мобілізації, підготовці молоді до служби в Збройних Силах України, організації навчальних (перевірочних) та

спеціальних військових зборів; забезпечення доведення до підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності, а також населення наказу військового комісара про оголошення мобілізації;

організації та участі у здійсненні заходів, пов'язаних із мобілізаційною підготовкою та цивільним захистом;

встановлення посиленої охорони та забезпечення у взаємодії з відповідними суб'єктами господарювання сталого функціонування важливих об'єктів національної економіки та об'єктів, що забезпечують життєдіяльність населення;

прийняття рішень про заборону торгівлі зброєю, сильнодіючими хімічними і отруйними речовинами, а також алкогольними напоями та речовинами, виробленими на спиртовій основі;

заслуховування інформації прокурорів та керівників органів Національної поліції про стан законності, боротьби зі злочинністю, охорони громадської безпеки і порядку та результати діяльності на відповідній території;

Так ч. 4. ст. 8 ЗУ «Про Національну поліцію» передбачає, що під час дії воєнного стану поліція діє згідно із призначенням та специфікою діяльності з урахуванням тих обмежень прав і свобод громадян, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, що визначаються відповідно до Конституції України та Закону України "Про правовий режим воєнного стану".

В умовах правового режиму воєнного стану окремої уваги заслуговує протидія злочинності саме підрозділами карного розшуку.

Так, в своїй діяльності карний розшук був націлений на виявлення та документування діяльності диверсійно - розвідувальних груп в середовищі внутрішньо переміщених осіб. Карним розшуком спільно із Службою безпеки України здійснюються контр – диверсійні заходи в рамках постійних відпрацювань конкретних адміністративно територіальних одиниць. На постійній основі працівниками поліції (з числа оперативних співробітників) при здійсненні пропускового режиму на блок постах проводяться заходи по виявленню осіб, груп, причетних до вчинення злочинів, виявлення незаконного обігу зброї та боєприпасів, запобігання вільному пересуванню екстремістів, терористів, військових злочинців. На сьогоднішній день на території більшості ОВА переважно діють мобільні блок пости, також окремо функціонують пости спостереження, які направлені на виявлення та фіксацію повітряних об'єктів.

В межах постійних відпрацювань направлених на виявлення незаконного обігу зброї та вибухівки з використанням негласного апарату, раціональне розміщення сил та засобів карного розшуку дало позитивний результат, а саме: 07.12.2022 року працівниками карного розшуку ГУНП в Кіровоградській області спільно з співробітниками СБУ в Кіровоградській області на території одного з дачних кооперативів було виявлено схрон зброї та боєприпасів серед виявленого, зафіксовано лише тротилу близько 20 кілограм.

Окремої уваги в діяльності карного розшуку в умовах правового режиму воєнного стану заслуговують злочини пов'язані з шахрайськими діями в мережі інтернет та з використанням електронно обчислювальної техніки.

Так, одним з поширених видів шахрайств є шахрайства в яких злодії під

приводом надання матеріальної допомоги внутрішньо переміщеним особам, створюють фішенгові сайти, телеграм канали нібито «допомоги» від ООН чи Юнісеф, де зловживаючи довірою громадян заволодівають їхніми коштами.

Одним з навантажених напрямків роботи карного розшуку в умовах воєнного стану є напрямок - розшуку злочинців та безвісти зниклих громадян. На сьогоднішній день відділом розшуку злочинців і зниклих громадян УКР ГУНП в Кіровоградській області заведено та зареєстровано більше 1000 оперативно-розшукових справ (ОРС) по безвісти зниклим особам, переважна більшість безвісти зниклих осіб – це військовослужбовці та цивільні особи (що є мешканцями Кіровоградської області), які зникли на тимчасово окупованих територіях та місцях ведення бойових дій.

Отже, в умовах сьогодення діяльність підрозділів кримінальної поліції повинна забезпечувати покладені на неї повноваження щодо забезпечення правового режиму воєнного стану. В критичних умовах потребує постійної трансформації та пристосування оперативних працівників до умов сьогодення. Загальна та скоординована співпраця кримінальної поліції з підрозділами СБУ, ДСНС, ЗСУ, НГУ, ТРО, тощо дає бажаний результат в протидії злочинності, по виконанню завдань в умовах воєнного стану.

Тимчишин Андрій Михайлович

завідувач кафедри права та гуманітарних дисциплін Івано-Франківської філії
Університету «Україна», кандидат юридичних наук, доцент

ГЕНЕЗИС НАУКОВИХ УЯВЛЕНЬ ПРО СПЕЦІАЛЬНІ ЗНАННЯ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ

Встановлено, що генезис наукових уявлень про спеціальні знання та використання їх можливостей у кримінальному процесі у різні історичні часи обумовлювали різні чинники, зокрема: досягнення науково-технічного прогресу, які створювали нові можливості дослідження певної категорії об'єктів; використання в злочинних цілях певної категорії об'єктів як знаряддя (засобу) вчинення кримінального правопорушення; уведення заборон чи обмежень на певну категорію об'єктів (зокрема, холодної зброї, вибухових речовин тощо).

Історичний екскурс надав змогу показати розвиток доктринальних положень теорії криміналістики та судової експертизи, в нерозривному зв'язку з конкретним типом кримінального процесу, починаючи з перших згадок про докази та сліди кримінального правопорушення у збірках стародавнього руського права (X–XI ст.) до часів незалежної України.

Початок застосування спеціальних знань у кримінальному судочинстві, розпочинається з появою перших типів держави, коли почали призначати чиновників для розслідування окремих видів злочинів (наприклад, у стародавньому Єгипті – чиновники-писці, Вавилоні – писці та судді тощо). При цьому, правові постулати (закони царя Хаммурапі, Артхашастра, Книга законів) [1, с. 11] містили деякі рекомендації криміналістичного характеру щодо

збирання, дослідження й оцінювання доказів судом, але вони мали окремий, розрізнений характер і були пов'язані з певними клятвами, випробуванням вогнем, каліченням та клеймуванням порушників закону (останнє розглядалося як спосіб обліку правопорушників) [2, с. 22].

У кримінальному та цивільному судочинстві стародавніх держав спочатку використовували спеціальні знання медицини, природознавства, математики. Зокрема, у Стародавньому Єгипті, вагітна жінка, що вчинила вбивство, звільнялася від смертної кари. Факт її вагітності могли підтвердити лише жерці, або лікарі [3, с. 13].

У збережених пам'ятках писемності Стародавнього Риму, Греції та Індії є відомості щодо практичного використання медичних обстежень для допомоги суду й слідству [4, с. 62].

З розвитком наукових знань конкретизувалася й допомога обізнаних осіб з різних галузей науки, техніки, мистецтва та ремесла. Зокрема, вони: виявляли сліди на місці кримінального правопорушення, встановлювали ступінь важкості тілесних ушкоджень, з'ясовували причини смерті тощо [5, с. 8].

Проведення судово-медичної експертизи у середньовіччі стає обов'язковим відповідно до чинних на той час деяких нормативних актів. У 1209 р. Папа Інокентій III видав спеціальний припис у справі про вбивство – залучити медика для визначення смерті потерпілого. Запрошення лікарів в суд як обізнаних осіб мало місце і в деяких країнах Азії (Китаї, Кореї, Японії, Індії). Китайськими лікарями і юристами написані спеціальні посібники і керівництва, які мали судово-медичну спрямованість. Так, судовий комісар Санг Цу (Сун-ци) у 1247 р. видав спеціальне керівництво «Сі-Юнань – Лу», в якому набули відображення питання судово-медичної діагностики у випадках насильницької та раптової смертей [6, с. 36].

В історії вітчизняного кримінального процесу перші норми щодо необхідності використання спеціальних знань у кримінальному провадженні з'явилися ще у перших правових пам'ятках і були пов'язані з необхідністю встановлення вартості викраденого, наявності тілесних ушкоджень, причин смерті. Такими документами є договір Русі з Візантією (911) року [7, с. 11], а також відома збірка стародавнього звичаєвого права – Руська правда (1016 р.) [7, с. 81].

Згідно з «Руською Правдою» процесуальні дії щодо розшуку злочинця та фіксації слідів кримінального правопорушення покладались на потерпілого. З того часу почали виокремлювати перші слідчі (розшукові) дії (заклич, звід, гоніння слідом), а виявлені сліди вважати доказами, які повинні були дослідити обізнані в науці, ремеслі або мистецтві фахівці [5, с. 8].

Тривалий час, до початку XVII ст. поліцейські служби, і судові органи у своїй діяльності використовували спеціальні знання, втім правової регламентації ані їх використання, ані контролю за їх здійсненням не було [8, с. 63].

У XVI–XVII століттях з'явилися й узагальнені наукові праці з судової медицини, зокрема, посібник підготовлений французьким хірургом А. Паре (1517-1590 рр.). Він мав досвід експертної роботи, проводив судово-медичні розтини. В посібнику «Трактат про висновки лікарів і бальзамування

трупів» Паре висвітлив ряд судово-медичних питань: про дослідження ран і їх судово-медичну оцінку, про насильницьку смерть, про механічну асфіксію та ін. Ним наведені також зразки судово-медичних «рапортів» (висновків) [5, с. 10].

Після вступу у дію Статуту кримінального судочинства (1864 р.), перелік обізнаних осіб, які могли бути залучені для проведення досліджень, був суттєво розширений. У статті 325 Статуту було зазначено, що обізнані особи запрошуються в тих випадках, коли для точного розуміння обставини, яка зустрічається у справі, необхідні спеціальні відомості чи досвідченість у науці, мистецтві, ремеслі, промислі тощо. Також у наступній статті йшлося, що в ролі обізнаних осіб можуть виступати лікарі, фармацевти, професори, вчителі, техніки, художники, ремісники та інші особи, які у будь-якій справі набули особливої досвідченості [9, с. 139].

Початком формування науково-методичних засад щодо застосування спеціальних знань під час дослідження документів можна вважати науково-практичний доробок А. Наке та П. Фразера. У своїй праці із судової хімії А. Наке 1874 року з-поміж питань, пов'язаних із виявленням отруйних речовин, вивченням слідів й обставин застосування вогнепальної зброї, підробленням сплавів монет тощо, схематично висвітлив відомі йому способи підроблення документів і методи їх виявлення. У світі широко почали створюватись судово-експертні установи безпосередньо при поліцейських службах. Так, Л. М. Головченко, А. І. Лозовий, Е. Б. Сімакова-Єфремян зазначають, що першими експертними криміналістичними установами вважаються бюро ідентифікації, що створювалися в 1896–1897 рр. при поліцейських префектурах ряду столичних міст Європи, Аргентини, Бразилії, Чилі та інших країн [9, с. 233–235].

У 1892 р. про криміналістику як систему спеціальних знань уперше згадує австрійський юрист Ганс Гросс (засновник першого в світі музею криміналістики) у своїй фундаментальній праці «Керівництво для судових слідчих». Це перша робота, у якій систематизовано тактичні й методологічні знання про розслідування кримінальних правопорушень, описано технічні засоби, які використовуються з цією метою [10, с. 120].

З початком незалежності України, новим нормативно-правовим актом, який почав регламентувати питання використання спеціальних знань став Закон України «Про судову експертизу» [11].

Для координації криміналістичних досліджень та експертно-криміналістичного забезпечення досудового розслідування було створено Криміналістичний центр (1992 р.) [12, с. 369].

Отже, підводячи підсумок слід зазначити, що процес становлення інституту спеціальних знань зайняв вельми тривалий час, починаючи з первісного суспільства, де гострі соціальні протиріччя з ознаками кримінального характеру вирішував голова общини, фараон, цар тощо, закінчуючи сьогоденням. Для встановлення істини та покарання винних правителі почали залучати посадових осіб – суддів. З часом для об'єктивної перевірки повідомлених показань, дослідження речових доказів суддям знадобилося допомога спеціалістів («людей обізнаних»). При збільшенні випадків залучення

таких осіб для дослідження юридичних фактів (відомостей про предмети, документи, тілесні ушкодження, сліди та ін.) почали створюватися спеціальні установи – прообрази експертних закладів.

Список використаних джерел

1. Основи судової експертизи: навч. посіб. для фахівців, які мають намір отримати або підтвердити кваліфікацію судового експерта / авт.-уклад.: Л. М. Головченко, А. І. Лозовий, Е. Б. Сімакова-Єфремян та ін. Харків: Право, 2016. 928 с.
2. Криміналістика: підручник: В. В. Пясковський, Ю. М. Чорноус, А. В. Самодін та ін.; за заг. ред. В. В. Пясковського. 2 вид., перероб. і доп. Харків: Право, 2020. 752 с.
3. Галдецька І. Г. Правові та наукові основи використання спеціальних медичних знань при розслідуванні злочинів: дис ... канд. юрид. наук. Київ. 2011. 231 с.
4. Експертизи у судочинстві України: наук.-практ. посіб. / за заг. ред. В. Г. Гончаренка, І. В. Гори. Київ: Юрінком Інтер, 2015. 504 с.
5. Судові експертизи в процесуальному праві України: навч. посіб. / за заг. ред. О. Г. Рувіна. Київ: Видавництво Ліра-К, 2019. 424 с.
6. Репешко П. І. Щодо регламентації вимог до висновку судового експерта у законодавстві України. Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. Харків: Право, 2004. Вип. 4. С. 36–39.
7. Памятники русского права: наук. вид. / под ред. С. В. Юшкова. М.: Гос. изд-во юрид. лит., 1952. Вып. 1: Памятники права Киевского государства. X-XII вв. / сост. А. А. Зимин. 287 с.
8. Рувін О. Г. Адміністративно-правові засади здійснення контролю за діяльністю судово-експертних установ України: дис. ... д-ра юрид. наук. Суми. 2021. 410 с.
9. Сімакова-Єфремян Е. Б. Теоретико-правові та методологічні засади комплексних судово-експертних досліджень: дис. ... д-ра юрид. наук. Харків. 2017. 516 с.
10. Шехавцов Р. М. Правові та криміналістичні проблеми використання лазерного 3D сканера при проведенні окремих слідчих дій. Криміналістика і судова експертиза. Київ: М-во юстиції України, 2011. № 56. С. 23–29.
11. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII. Дата оновлення: 01.01.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text> (дата звернення: 01.03.2023).
12. Юсупов В. В. Криміналістика в Україні у XX – на початку XXI ст. (історико-теоретичне дослідження): дис. ... д-ра юрид. наук. Київ, 2018. 564 с.

Поляков Євген Валентинович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності Одеського державного університету внутрішніх справ, полковник поліції, кандидат юридичних наук,
доцент

МОРАЛЬНО-ЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ КОНФІДЕНЦІЙНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В ІНТЕРЕСАХ СУСПІЛЬСТВА ТА ДЕРЖАВИ

Використання конфіденційного співробітництва при здійсненні оперативно-розшукової діяльності обумовлено необхідністю боротьби з сучасними злочинними проявам, більшість яких готуються та вчинюються у тайні, що виключає протидію їм тільки гласними методами. Водночас використання негласних засобів та методів суб'єктами ОРД суспільством сприймається неоднозначно з морально-етичного боку. Питання моралі, етичності правової поведінки на всьому протязі розвитку людства були найбільш дискусійними. Тому проблематика використання конфіденційного співробітництва при здійсненні оперативно-розшукової діяльності безпосередньо пов'язана з ними.

По-перше, проблематику етичності існування конфіденційного співробітництва слід розглядати з позицій етичної обґрунтованості боротьби зі злочинністю взагалі, етичністю участі в ній громадян у будь-якій формі. Необхідно з'ясувати, наскільки існування зазначеного правового інституту в нашій державі співвідноситься з нормами моралі, адже мораль з'явилася разом з людським суспільством, тобто ще до виникнення держави та права, і пройшла довгий історичний шлях розвитку.

По-друге, питання етичності існування конфіденційного співробітництва необхідно розглянути з позицій побутової моралі українського суспільства, адже навколо цієї діяльності виникає багато гострих етичних суперечностей, пов'язаних із «сумнівно моральними» вчинками (обман, дезінформація, зрада, провокація та ін.).

Проблеми законодавчого регулювання роботи з конфідентами так моральної складової такої діяльності в Україні почали всебічно досліджувати вже після набуття незалежності. Це можна прослідкувати у працях таких науковців і практиків, як О. Бандурка, О. Долженков, В. Захаров, І. Козаченко, Я. Кондратьєв, В. Ортинський, В. Пчолкін, І. Сервецький, В. Тарасенко, та ін.

Згадки про роботу з конфідентами з'явилися у відкритих нормативно-правових актах України, зокрема в законах і підзаконних актах, після набуття країною незалежності. Таке унормування на той час корелювало із загальною тенденцією до демократизації та необхідністю закріплення відповідних інститутів у законодавстві. Серед іншого українським законодавцем приділяється увага питанням забезпечення прав і свобод людини та громадянина. О. В. Федосова слушно зауважує, що одним з елементів забезпечення конституційних прав і свобод громадян в оперативно-розшуковій діяльності є її правове регулювання, яке є матеріальною основою юридичних гарантій

законності цієї діяльності. У нашому випадку це спеціальні нормативно-правові засоби (норми права та правові санкції), що забезпечують виконання вимог законів і відомчих нормативних актів учасниками відносин, які виникають у сфері застосування спеціальних сил, засобів і методів, а також відновлення їх порушених прав.

Конфіденти надають правоохоронним органам інформацію із середини злочинного середовища, нерідко самі будучи при цьому причетними до протиправної діяльності, тому виникає питання моральної неоднозначності їх використання. З одного боку, вони виступають ефективним інструментом у боротьбі зі злочинністю, з іншого боку, а з іншого, – самі є правопорушниками. Також досить важливим є факт традиційного засудження в суспільстві осіб, які надають інформацію іншим (в нашому випадку правоохоронним органам) на конфіденційній основі, адже усталені норми поведінки вступають у конфлікт із необхідністю залучення цивільних осіб для вивідування інформації негласним шляхом.

Слід відзначити суттєву роль ідеологічної складової в роботі державного апарату, яка впливає на ставлення суспільства до конфіденційного співробітництва. У пострадянських країнах така ідеологічна складова була особливо відчутною та впливала на всі сфери діяльності суспільства. При цьому в багатьох випадках особи, залучені до конфіденційного співробітництва, практично не мали права вибору, що серед іншого негативно позначилося на загальному ставленні громади до такого роду діяльності.

Право вибору є одним із ключових елементів моральності залучення осіб до конфіденційного співробітництва. Невипадково одним із принципів використання спеціальних сил оперативно-розшукової діяльності в сучасній Україні є добровільність співробітництва. Однак так було не завжди, і це певним чином характеризує справді демократичне суспільство. Незважаючи на це, сучасна агентурна робота великою мірою наслідувала радянські традиції, які збереглися до сьогодні. Крім того, можна простежити також певні історичні паралелі в сучасних реаліях роботи з конфідентами.

Невипадково В. Є. Тарасенко в контексті розгляду проблеми ставлення громадян до конфіденційного співробітництва доходить висновку про наявність ідеологічного підґрунтя, яке його обумовлює. Він пише, що «ідеологічне питання пов'язане не тільки з Градянським спадком¹¹ у вигляді тотальної недовіри, ворожості українців до правоохоронних органів, а також до осіб, які з ними співробітничали. Це також питання конкуруючих ідеологій. Держава хоч нормативно закріпила необхідність участі громадян у правоохоронній діяльності, але, на жаль, зазначені у законах України ... положення щодо громадського обов'язку співпрацювати з правоохоронними органами, неефективно реалізуються на практиці. І держава повинна визнати, що її правоохоронні структури будуть безсилі доти, доки не налагодиться достатня взаємодія з населенням».

Важливим аспектом моральності залучення конфідентів до співробітництва є ставлення держави до такої діяльності, адже поряд із засудженням громади наявне таке саме засудження, але вже з юридичними

наслідками, яке може відбуватися для конфідента з боку правоохоронних і судових органів. В сучасній теорії негласної роботи цілком слушно підкреслюється, що конфіденти з одного боку, ризикують «впасти в немилість» злочинного середовища, а з іншого, – бути переслідуваними з боку держави, причому за те, що сама держава їм доручила.

Характеризуючи окремі аспекти морального боку сприяння осіб правоохоронним органам, варто звернути увагу на такі моменти: саме злочинний світ нав'язав громаді думку, що співпрацювати із правоохоронними органами – погано; оскільки оперативно-розшукова діяльність є видом державної діяльності, то вона призначена забезпечувати реалізацію права та моралі; без використання конфіденційного співробітництва у протидії злочинності не обійтися; тривала відсутність відкритої інформації про оперативно-розшукову діяльність суттєво зашкодила розумінню громадянами потреби в такій діяльності; моральність в оперативно-розшуковій діяльності визначається моральністю суб'єкта, який її здійснює.

Використання конфіденційної співпраці є законним та морально виправданим методом боротьби зі злочинністю. Моральні та юридичні аспекти конфіденційного співробітництва є взаємообумовленими. З одного боку, юридичні норми закріплюють моральні установки, які існують сьогодні в суспільстві щодо відповідного явища, а з іншого боку, вони виробляють нові напрямки суспільної поведінки, які впливають на моральні принципи.

З моральної точки зору, залучення осіб до конфіденційного співробітництва обумовлено: добровільним характером такого залучення; громадським обов'язком; розглядом відповідного співробітництва як допомоги собі та громаді для їх нормального функціонування; вимушеністю використання конфідентів для попередження та розкриття латентних злочинів; протидією агресивному захисту злочинних інтересів; забезпеченням інтересів суспільства через економію витрат на правоохоронну функцію, оскільки використання конфідентів є більш фінансово ефективним, ніж залучення додаткових правоохоронних сил і засобів.

Таким чином, застосування конфіденційного співробітництва при здійсненні оперативно-розшукової діяльності, потребує розуміння суспільства, що це є важливою складовою правоохоронної діяльності, націленої, в першу чергу, на боротьбу зі злочинністю та захист інтересів самих громадян. А тому, суспільство психологічно має бути підготовленим до того, щоб сприймати таку діяльність з боку оперативних працівників та конфідентів (обман, зрада, дезінформація, провокація на вчинення певних тактично обумовлених неправопорушних чи протиправних дій тощо), як моральний (етичний) компроміс, на який держава вимушена йти для досягнення вищої мети – відновлення соціальної справедливості, прав людини та громадянина, що порушені протиправними проявами.

Список використаних джерел

1. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18 лютого 1992 року № 2135-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
3. Закон України про «Національну поліцію» // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 40-41, ст.379) URL ://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text
4. Агентурно-оперативна робота підрозділів Національної поліції України: навчальний посібник / С.В. Албул, В.В. Дулгер, С.О. Єгоров, Є.В. Поляков, Т.Г. Щурат; – Одеса : ОДУВС, 2021.
5. Некрасов В.А. Конфіденційне співробітництво: навчальний посібник / В.А. Некрасов, С.І. Корсун, І.Р. Шинкаренко. – К.: РВВ МВС України, 2004. – 232 с 6.
6. Тарасенко В. Є. Агентурний метод в ОРД: проблеми теорії та практики : монографія / В.Є. Тарасенко; ОДУВС – Одеса : ОДУВС, 2010. – 255 с.

Кривонос Максим Васильович

доцент кафедри поліцейської діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів поліції Луганського навчально-наукового інституту ім. Е. О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ОКРЕМІ НАПРЯМИ ВЗАЄМОДІЇ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ПІД ЧАС ВСТАНОВЛЕННЯ ОБСТАВИН ВЧИНЕННЯ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ

Повномасштабне військове вторгнення РФ на територію суверенної України супроводжується вчиненням цілої низки злочинів, у тому числі, воєнних. Такі злочини мають складний механізм учинення, який характеризується наслідками у вигляді значних руйнувань об'єктів цивільної інфраструктури, великої кількості жертв та неідентифікованих загиблих; знаряддями вчинення, з якими раніше не стикалися ні органи досудового розслідування, ні судові експерти тощо. Значна частина таких кримінальних правопорушень вчиняється в умовах неочевидності, на лінії фронту, в ході бойових дій, а тому встановити всі обставини таких подій, а також зібрати фактичні дані, що підтверджують їх вчинення та вказують на причетних осіб можливо після відновлення контролю над тимчасово окупованими територіями у спосіб дослідження місць, де вони безпосередньо вчинялися, проведення комплексу слідчих (розшукових) дій (далі – СРД) та негласних слідчих (розшукових) дій (далі – НСРД), застосування науково-технічних засобів, сучасних інформаційних та інших технологій, а також належної взаємодії різних підрозділів поліції та інших правоохоронних органів.

Розслідування воєнних злочинів було і залишається певним викликом для

всієї правоохоронної системи нашої держави та потребує оперативного реагування на загрози, що виникають. Це завдання об'єктивно ускладнює відсутність достатнього практичного досвіду, а також адаптованих та перевірених практикою алгоритмів дій слідчих та співробітників оперативних підрозділів щодо швидкого, всебічного та якісного збирання доказової бази.

Складнощі організації цього процесу також додає необхідність дієвої синхронізації діяльності різних служб органів і підрозділів системи МВС, інших міністерств, відомств та правоохоронних органів (СБУ, ДБР, ГПУ) [2, с. 52] для забезпечення оптимального режиму їх роботи, ефективності документування злочинів та прийняття обґрунтованих процесуальних рішень, виконання завдань кримінального провадження.

З урахуванням вищенаведеного, розгляд питань щодо напрямів взаємодії правоохоронних органів під час встановлення обставин вчинення воєнних злочинів вбачається актуальним та своєчасним. Висвітлення окресленої проблематики буде здійснено шляхом з'ясування викликів з якими стикаються правоохоронні органи при документуванні воєнних злочинів, перспективних напрямів взаємодії, а також виділення основних груп джерел значущої інформації щодо досліджуваних кримінальних правопорушень.

О.М. Дуфенюк звертає увагу на те, що процес документування воєнних злочинів пов'язаний з цілою низкою викликів, з якими не стикалися правоохоронні органи «в мирні часи»:

безпекових, які полягають у тому, що значна частина деокупованої території досі залишається небезпечною для роботи з точки зору мінної загрози, слідчо-оперативним групам (далі – СОГ) доводиться діяти в умовах підвищеного ризику швидкої зміни обстановки, наявності великої кількості вибухонебезпечних об'єктів, загроз обстрілів, обвалів, руйнувань будівель та споруд, пошкодження мереж та автошляхів тощо;

логістичних, що пов'язані з необхідністю забезпечення належних умов для планування та організації роботи слідчо-оперативних та слідчих груп (перевезення, розміщення, проживання, харчування, відпочинку; забезпечення необхідними техніко-криміналістичними засобами, спеціальним одягом та допоміжними засобами, іншим необхідним обладнанням), у тому числі залучення іноземних фахівців, створення міжнародних спеціалізованих груп фахівців тощо;

тактичних, що проявляються у значній кількості епізодів та місць подій, які необхідно ретельно оглянути; великій кількості свідків, потерпілих, слідів та речових доказів на місцях вчинення злочинів; переміщенні свідків, потерпілих (через евакуацію, примусове вивезення, викрадення тощо); загрозах повторного травмування допитуваних осіб;

комунікаційних, що пов'язані з необхідністю налагодження внутрішньої відомчої та зовнішньої комунікації для об'єктивного та своєчасного висвітлення відомостей про виявлені факти порушень міжнародного гуманітарного права;

геополітичних, що проявляються у системному недотриманні державою агресором норм міжнародного права, протидії розслідуванню, перекручуванні фактів, знищенні слідів, документів, поширенні неправдивих відомостей,

заякуванні людей тощо) [3, с. 370].

Означені та інші загрози, ризики та вразливі місця необхідно оцінювати на етапі планування заходів та постійно переглядати протягом всього процесу документування, для об'єктивного аналізу обстановки, що постійно змінюється.

За цих обставин запорукою ефективного документування ознак воєнних злочинів вважаємо плановане поєднання зусиль слідчих та оперативних підрозділів різних правоохоронних органів, задіяних до цього процесу, отримання, збирання, накопичення та використання відповідно до вимог законодавства інформації про осіб, причетних до їх учинення, а також події і факти, які можуть сприяти їх розкриттю. При цьому участь оперативних підрозділів у досудовому розслідуванні воєнних злочинів має складатися з таких елементів: 1) проведення СРД та НСРД, а також розшуку підозрюваних за дорученням слідчого, прокурора; 2) проведення комплексу заходів в межах справ оперативного супроводження кримінальних проваджень.

За таких умов пріоритетними напрямками взаємодії правоохоронних органів під час встановлення обставин вчинення воєнних злочинів можуть бути наступні:

- спільні наради, планування, організація та проведення оперативно-розшукових заходів та негласних слідчих (розшукових) дій, спеціальних операцій;

- колегіальне вивчення й аналіз отриманих результатів [1, с. 29];

- виявлення, документування та припинення діяльності окремих осіб та груп, які співпрацюють зі спецслужбами країни-агресора, готують та вчиняють кримінальні правопорушення, дестабілізують ситуацію в Україні за їх замовленням;

- системний обмін криміналістично значущою інформацією (доказовою та орієнтуючою) про виявлені злочини та причетних осіб;

- виконання запитів та доручень за оперативно-розшуковими справами та кримінальними провадженнями;

- проведення ґрунтовної аналітичної роботи.

Збирання інформації про воєнні злочини здійснюється під час:

- роботи СОГ на місцях подій, виявлення місць розташування камер відеоспостереження та аналізу записів з них;

- опитування та допиту потерпілих та свідків таких злочинів;

- проведення відео- та фотофіксації наслідків вчинених злочинів з подальшим аналізом відзнятих матеріалів (здійсненням оглядів фото та відео матеріалів, супутникових знімків та відео з дронів на предмет фіксації факту знищення та пошкоджених будівель та цілих населених пунктів, встановлення місць масових поховань, оцінки обстановки у населеному пункті);

- проведення комплексу судових експертиз;

- опитування військовослужбовців, свідків та потерпілих, під час їх евакуації та переміщення в безпечні регіони держави (з фіксацією їхніх контактних та паспортних даних, місць куди вони планують їхати для можливості виклику на допит);

- моніторингу даних з різних, у тому числі, відкритих джерел на предмет

виявлення відомостей про вчинення воєнних злочинів (самостійно або у співпраці з аналітичними центрами, наприклад, Експертним центром з прав людини). Основними способами збору інформації можуть бути: а) проведення інформаційно-аналітичної роботи з пошуку інформації в мережі інтернет, засобах масової інформації, соціальних мережах; б) направлення запитів; в) використання спеціального програмного забезпечення зі штучним інтелектом для розпізнавання осіб за фото знімками та відеозаписами; г) створення «фейкових» сторінок тощо;

- відвідування місць проживання внутрішньо-переміщених осіб з метою виявлення незадокументованих жертв та очевидців таких правопорушень;

- аналізу повідомлень, що надходять на чат боти та застосунки про місця розташування військової техніки та сил країни агресора, виявлені боєприпаси, пошкоджене житло тощо.

Для належного документування фактів вчинення воєнних злочинів необхідно встановити такі дані: час, місце, територію ураження, засоби і методи, які використовувалися під час вчинення злочинів; кількість постраждалих осіб та їх демографічні характеристики; характер протиправних дій щодо потерпілих (захоплення заручників, створення «фейкових» органів державної влади та місцевого самоврядування, затримання, катування, зґвалтування, вбивства осіб тощо); підтвердження фактів дискримінаційного характеру; спричинені наслідки тощо.

При цьому особливу увагу слід приділити дослідженню відомостей з таких основних груп джерел значущої інформації про воєнні злочини:

- *особистісних джерел* (показань свідків, потерпілих, підозрюваних (полонених) про обставини подій);

- *речових джерел* (матеріальної обстановки, місць руйнувань, залишеної техніки, речей, зброї, боєприпасів, вибухонебезпечних предметів, трупів з ознаками насильницької смерті; слідів біологічного походження у випадках вчинення катувань, зґвалтувань, вбивств; матеріалів та речовин, що засвідчують факти застосування забороненої зброї, факти забруднення екосистеми небезпечними речовинами тощо);

- *цифрових джерел* (матеріалів фото-, відеофіксації місць подій, даних електронних комунікацій, відомостей геолокацій засобів, оснащених GPS-модулями, даних отриманих в з відкритих джерел тощо);

- *документальних джерел* (протоколів, розпоряджень, наказів, планів проведення військових операцій, замовлень на постачання, особистих документів комбатантів, фінансових та звітних документів тощо) [3, с. 372].

Серед затребуваних на сьогоднішній день заходів також слід виділити необхідність спеціалізованого або факультативного навчання та підготовки/перепідготовки поліцейських, а також науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання зі збирання доказової інформації та фіксування наслідків воєнних злочинів.

Список використаних джерел

1. Абламський С.Є., Юхно О.О., Лук'яненко Ю.В. Взаємодія слідчого з

іншими органами і підрозділами при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень: навчальний посібник / за заг. ред. доктора юридичних наук, професора О.О. Юхна. Харків, 2017. 152 с.

2. Бондаренко І.П., Андреев Д.В. Застосування сучасних цифрових комунікацій та інформаційних технологій у фіксації та розслідуванні воєнних злочинів. Теорія та практика протидії злочинності у сучасних умовах : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (21 жовтня 2022 року) / упор. Л.В. Павлик, У.О. Цмоць. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. С. 52-56.

3. Дуфенюк О.М. Розслідування воєнних злочинів: логістичні, криміналістичні та судово-медичні питання. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 4. С. 369-374.

Удод Андрій Миколайович

завідувач кафедри кримінального права та кримінології факультету
підготовки фахівців для підрозділів досудового розслідування
Донецького державного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА КОЛАБОРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСВІТІ НА ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ

Кримінальна відповідальність за ст. 111-1 КК України «Колабораційна діяльність» - це кримінальне правопорушення вже розроблялося і імплементувалося в Кримінальний кодекс України вже в період воєнного положення на території нашої країни, тобто під час повномасштабної агресії. Законодавець вводив вище зазначену статтю, за для правильного розмежування від подібних кримінальних правопорушень, які присутні в розділах «Кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку» та «Злочини проти основ національної безпеки України». Подібні кримінальні правопорушення, які схожі за своїм способом вчинення, але відмежовуються більшою конкретикою та додатковим об'єктом кримінального правопорушення, які зазначені саме в ст. 111-1 КК України, що в свою чергу класифікують злочини за своєю суспільною небезпекою.

Виходячи із змісту диспозиції ч. 3 ст. 111-1 КК України «Колабораційна діяльність», можна зазначити, що виділяється спеціальний об'єкт кримінального правопорушення, а саме, правовідносини в сфері освіти і відповідного захисту дітей-учнів від неправдивої інформації, а інколи і від відвертої пропаганди країни агресора. Таким чином, способом вчинення даного кримінального правопорушення передбачено, що саме суб'єкт кримінального правопорушення є громадянин України, який в свою чергу здійснюючи пропаганду в закладах освіти, це може бути заклади освіти від дошкільного до закладів вищої освіти, і не залежно від форм власності, приватний, комунальний чи державна власність, хоч і перебуває на тимчасово окупованій території. До пропаганди можна

віднести, як активна дія скоєння злочину, охоплює собою передачу недостовірної, невірної, перекрученої або обмеженої інформації, яка направлена на невірне сприйняття інформації у осіб, щодо котрих застосовується дане протиправне діяння як здійснення пропаганди. Також, тематика пропаганди можлива із визначеної в диспозиції тематики, яка має на меті сприяння здійсненню збройної агресії проти України, встановленню та утвердженню тимчасової окупації частини території України, уникненню відповідальності за здійснення державою-агресором збройної агресії проти України. Також, способом здійснення пропаганди саме в закладах освіти може здійснюватися будь яким чином, словесна передача інформації або з демонстрацією відповідної презентації, фото-відео фрагментів тощо. Тобто, якщо особа продемонструвала або словесно виказувала пропагандистку інформацію з вище зазначеною метою злочин вважається завершеним.

Крім цього, щодо провадження громадянином України стандартів освіти в закладах освіти, так само це впровадження відбувається в усіх типах закладів освіти форм власності. Щодо стандартів освіти країни агресора, то тут також вже питання стоїть, що саме можна назвати стандартом освіти, згідно Закону України «Про освіту» державним стандартом освіти - це вимоги до обов'язкових результатів навчання та компетентностей здобувача загальної середньої освіти відповідного рівня. Тому, виходячи з вище зазначеного поняття, державою і національним законодавством до навчання встановлюються відповідні вимоги, щодо формування відповідних компетентностей у здобувачів освіти, так само туди ж відносимо і відповідні критерії оцінювання здобувачів і так само відповідна тематика навчання. В разі у відповідні робочі чи методичні плани вносяться зміни які відповідають стандартам освіти держави-агресії то вбачається вчинення злочину передбачено ч. 3 ст. 111-1 КК України. Також, навіть перехід на відповідній критерії оцінювання країни-агресора, також передбачається кримінальна відповідальність за перехід до відповідного оцінювання.

Крім того, нажаль законодавець хоч і визначив відповідний критерій суспільної небезпеки за коопераційну діяльність, що надасть можливість притягувати до відповідальності осіб які вчинили такі протиправні дії і отримати відповідне покарання за свої дії, але не вказавши відповідні норми, щодо звільнення від відповідальності за примушування до вчинення таких дій з боку окупаційної влади, коли наприклад, людина перебуваючи на межі залишитися без засобів на існування або інші тяжкі життєві обставини які в більшості випадків виникають на тимчасово окупованих територіях.

Мошняга Любов Володимирівна

доцентка кафедри кримінального права та кримінології факультету підготовки фахівців для підрозділів досудового розслідування Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидатка юридичних наук

**КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА КВАЛІФІКАЦІЯ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ
ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ**

Після початку широкомасштабної збройної агресії проти України перед законодавцями було поставлене питання щодо необхідності введення додаткових видів кримінальної відповідальності, які мали дуже конкретно визначити різницю між допустимою і прийнятною поведінкою громадян України і такою, що становить загрозу і є неприйнятною, зокрема, для тих, хто залишився на тимчасово окупованій території України чи території.

Після початку збройної агресії проти України законодавець неодноразово вносив зміни до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України. Це свідчить про те, що, на думку законодавця, існуючі положення цих кодексів не були цілком пристосовані до застосування у період воєнного стану. Більшість змін, внесених до кримінального закону, стосувалися розділу I Особливої частини Кримінального кодексу України.

Так, наприклад, одні вчені стверджували, що, скажімо, стаття про державну зраду здатна охопити всі прояви злочинної діяльності колабораціоніста. Інші вчені підтримують протилежний підхід, висловлюючись про те, що низка суспільно небезпечних діянь перебуває поза межами державної зради.

Втім, як з'ясувалося, і правоохоронні органи досі не визначилися, яким чином розмежовувати склад злочину «колабораційна діяльність» із іншими складами, передбаченими Кримінальним Кодексом України. Причиною такої невизначеності є неточність формулювання статті 111-1 КК України, а також перетинання складу злочину «колабораційна діяльність» із іншими складами злочинів, такими як «державна зрада», «пособництво державі-агресору», «виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії Російської Федерації проти України, глорифікація її учасників».

Законом України від 03 березня 2022 року № 2108-ІХ Кримінальний кодекс України було доповнено новою статтею 111-1, якою встановлено кримінальну відповідальність за так звану «колабораційну діяльність». Стаття передбачає встановлення кримінальної відповідальності за різні види діяльності, які можуть бути кваліфіковані як такі, що становлять колабораційну діяльність.

Водночас, доповнення Кримінального Кодексу України протягом березня-травня 2022 року іншими нормами, практика застосування положень статті 111-1 КК України виявила низку суттєвих проблем. Зокрема, складність розмежування правопорушень, передбачених статтями 111 КК України «Державна зрада», 111-1 КК України «Колабораційна діяльність», 111-2 КК України «Пособництво державі-агресору» та 436-2 «Виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії Російської Федерації проти України,

глорифікація її учасників».

Слід також зазначити, що при аналізі слідчої практики чітко прослідковується складність розмежування правопорушень, передбачених статтями 111 КК України «Державна зрада», 111-1 КК України «Колабораційна діяльність», 111-2 КК України «Пособництво державі-агресору» та 436-2 «Виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії Російської Федерації проти України, глорифікація її учасників». Аналогічні діяння внаслідок цього кваліфікуються за різними статтями навіть в межах проваджень, що розглядаються однією інстанцією. Зокрема, для розв'язання проблем, які виникають у практиці застосування статті 111-1 КК України, у Верховній Раді України була зареєстрована низка законопроектів.

Так, 20 липня 2022 року був зареєстрований Проект Закону ГПро внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо удосконалення відповідальності за колабораційну діяльність та суміжні кримінальні правопорушення».

Даним законопроектом пропонується усунути недоліки в частині перетину складів злочинів. В той же час, деякі положення запропонованої редакції потребують додаткового доопрацювання. Зокрема, погоджуючись з висновком Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України, слід зазначити, що окремі формулювання та визначення діянь, можуть призвести до їх широкого тлумачення і як наслідок труднощів у їх належному застосуванні на практиці.

Миронов Юрій Олексійович

т.в.о. завідувача кафедри спеціальної фізичної та домедичної підготовки
факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції
Донецького державного університету внутрішніх справ

СПЕЦІАЛЬНА ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА СПІВРОБІТНИКІВ КАРНОГО РОЗШУКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Від підрозділів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність суспільство очікує суттєвого покращення й підвищення ефективності діяльності з протидії кримінальним правопорушенням в умовах воєнного стану. Барко В.І., Остапович В.П., Барко В.В. в своєму дослідженні зазначають особливе значення вирішення завдання професіографічного вивчення основних видів діяльності в Національній поліції України [1]. Науковці визначають це умовою ефективного використання кадрового потенціалу, оптимізації процесу відбору до лав поліції найбільш придатних кандидатів, підготовки та перепідготовки кадрів, раціоналізації режимів та умов праці тощо. На думку вчених професіографічне вивчення діяльності в Національній поліції України здійснюється з метою визначення вимог, які професія висуває до індивідуальних психологічних, психофізіологічних і особистісних властивостей працівників, визначення сукупності професійно важливих якостей, необхідних для оволодіння професією

тощо [1, с. 281].

Оперуповноважений карного розшуку, як співробітник кримінальної поліції Національної поліції України здійснює оперативно-розшукову профілактику та спрямовує свої зусилля на виявлення і розкриття кримінальних правопорушень загальнокримінальної спрямованості, зокрема: кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи; проти статевої свободи та статевої недоторканності особи, гендерно-обумовленому насильству; проти власності. Також здійснює протидію: торгівлі людьми, злочинам у сфері суспільної моралі, незаконній міграції та кримінальним правопорушенням серед дітей; кримінальним правопорушенням, пов'язаним з обігом товарів, предметів, речовин заборонених до цивільного обігу тощо.

В сучасних умовах протидії військовій агресії росії проти України працівники карного розшуку залучаються до проведення безпекових та стабілізаційних заходів у складі сил безпеки та оборони. Це накладає свій відбиток на службову діяльність в умовах посиленого варіанта несення служби та передбачає наявність в оперуповноваженого відповідного рівня фізичної підготовки. Виявлення та викриття диверсійних груп, військовослужбовців країни агресора, їхніх пособників та колаборантів на території обслуговування передбачає необхідність роботи у відповідному спорядженні за значній території та подолання природних, промислових та інших за походженням перешкод.

На тепер діяльність оперуповноваженого карного розшуку протікає нерідко в умовах оперативного ризику, психологічної та фізичної протидії озброєним злочинцям. Тому парадигма професіограми оперуповноваженого передбачає відповідну психологічну, фізичну та спеціальну фізичну підготовку. Дефініцією є необхідність формування вольових якостей особистості, оволодіння прийомами рукопашного бою, спеціальними засобами та вогнепальною зброєю, уміннями та навичками забезпечення особистої безпеки та безпеки оточуючих тощо.

Як слушно зазначив Тарасюк І.В. необхідність виявлення та припинення тяжких злочинів ставить оперативного працівника в умови постійного професійного ризику, тому що позитивний результат не завжди гарантований. У той же час відмовитись від ухвалення рішення про проведення розшукового заходу він не може, бо в цьому разі теж ризикує можливістю порушення законності, своїм авторитетом, престижем професії та оперативного підрозділу[2].

Проведений аналіз наукової літератури та власний практичний досвід протидії злочинності дозволяє нам зазначити те, що ризик у службовій діяльності оперуповноваженого карного розшуку визначається як об'єктивно існуюча усвідомлювана та передбачувана ймовірність настання поряд з досягненням певних цілей також і негативних наслідків службових дій, які здійснюються оперуповноваженим з метою вирішення завдань оперативно-розшукової діяльності.

Погоджуючись з думкою таких науковців, як Ануфрієв М. І., Бутов С. Є., Гіда О. Ф. Решко С. М. зазначаємо, що спеціальна фізична підготовка поліцейського, в тому числі і оперуповноваженого карного розшуку спрямована

на:

- формування спеціальних знань, вмінь та навичок застосування заходів фізичного впливу, прийомів самозахисту та рукопашного бою у реальних обставинах оперативно-службової діяльності, у тому числі в умовах значних фізичних та психічних навантажень;
- формування навичок долаття природних та штучних перешкод, пересування у різних умовах оперативно-службової діяльності;
- формування і вдосконалення професійно важливих фізичних якостей (силової та швидкісної витривалості, швидкості реагування, спритності тощо);
- формування професійно важливих психічних якостей (психічної стійкості, концентрації та переключення уваги, швидкості оперативного мислення, точності імовірного прогнозування тощо);
- забезпечення професійної працездатності та надійності організму (досягнення високого рівня функціонування систем і органів, які отримують найбільше навантаження у процесі службової діяльності);
- підвищення витривалості організму працівника до дій у несприятливих специфічних умовах професійної діяльності (в умовах високої та низької температури зовнішнього середовища, високогір'я, у процесі тривалого перебування у приміщенні, кабіні автомашини, літака, при несенні служби в нічний час, при перебуванні у засобах індивідуального захисту, при роботі з представниками специфічного середовища – правопорушниками тощо);
- формування професійних рис характеру, у першу чергу – сміливості, рішучості, витриманості, впевненості у власних силах тощо [3, с. 6].

Окрім того готовність оперувати повноваженого карного розшуку застосувати прийоми рукопашного бою, спеціальні засоби та вогнепальну зброю залежить не лише від знань правових засад застосування заходів примусу, а також і від сформованості вольових якостей та психологічної стійкості, емоційної стриманості у стресових ситуаціях, але і від виробки автоматизму в рухових діях під час фізичної протидії правопорушника. Оволодіння прийомами рукопашного бою передбачає необхідність систематичних занять зі спеціальної фізичної підготовки як під час навчання в закладі вищої освіти зі специфічними умовами навчання так і в рамках функціональної фізичної підготовки практичного працівника.

Складовою спеціальної фізичної підготовки поліцейських є фізична підготовка, яка передбачає формування та вдосконалення у них:

- рухових якостей і навичок, необхідних у повсякденній діяльності та в разі виникнення екстремальних ситуацій;
- витривалості, швидкісних і силових рис, які забезпечують можливість переслідування правопорушника та перевагу в силовому протистоянні під час його затримання, зокрема з подоланням природних і штучних перешкод;
- навичок самоконтролю за фізичним станом і станом здоров'я в процесі виконання фізичних вправ;
- практичних навичок застосування прийомів самозахисту, особистої безпеки, фізичного впливу тощо [4, с. 9].

Отже, наведені нами міркування дозволяють зазначити, що спеціальна

фізична підготовка оперуповноваженого карного розшуку сприяє досягненню об'єктивної готовності працівника підрозділу кримінальної поліції до ефективних та своєчасних дій з протидії злочинцям, їхньому фізичному опору законним діям поліцейського, з мінімальним ризиком для здоров'я та життя поліцейського чи цивільних громадян.

Список використаних джерел

1. Барко В.І., Остапович В.П., Барко В.В. Теоретичні і прикладні засади розробки професіограми оперуповноваженого карного розшуку Національної поліції України. *Наука і правоохоронна*. 2018. № 2 (40). С. 280-288.
2. Тарасюк І. В. Проблеми ризику в професійній діяльності оперативних працівників ОВС. *Право і суспільство*. 2012. № 5. С. 157-160.
3. Ануфрієв М. І., Бутов С. Є., Гіда О. Ф. Решко С. М. Основи спеціальної фізичної підготовки працівників органів внутрішніх справ: Навч. посібник / Заг. ред. Я. Ю. Кондратьєва та Є.М. Моїсєєва. К.: Національна академія внутрішніх справ України, 2003. 338 с.
4. Дідковський В. А. Фізична підготовка працівників Національної поліції України: навч. посіб. Київ : Нац. акад. внутр. справ, ФОР Кандиба Т. П. 2019. 98 с.
5. Професіограми за основними видами поліцейської діяльності (слідчого, оперуповноваженого карного розшуку (кримінальної поліції), дільничного офіцера поліції): науковий довідник. Частина 1. Київ: ДНДІ МВС України, 2018. 108 с.
6. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18 лютого 1992 № 2135-ХІІ (редакція від 31.03.2023). *Відомості Верховної Ради*. 1992р., №22. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text>.
7. Пекарський С.П. Основи оперативно-розшукової діяльності підрозділів кримінальної поліції : навчальний посібник / С. П. Пекарський. – Київ : ВД Дакор, 2022. 160 с.

Пупинін Олександр Миколайович

старший викладач кафедри поліцейської діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів поліції Луганського навчально-наукового інституту імені Е.О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ

ВИКОРИСТАННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ ІНТЕРНЕТ ПРОВАЙДЕРІВ ДЛЯ РОЗКРИТТЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ЯКІ ВЧИНЯЮТЬСЯ З ВИКОРИСТАННЯМ МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Швидкий розвиток інформаційних технологій має суттєвий вплив на усі сфери життєдіяльності людей. Це стосується і значного збільшення кримінальних правопорушень, які вчиняються з використанням мережі Інтернет та високих інформаційних технологій і телекомунікаційних мереж, таких як незаконний збут наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів,

торгівля людьми, виготовлення, збут і розповсюдження порнографічних предметів, незаконна діяльність з організації або проведення азартних ігор, лотерей, тощо. Тому у оперативних підрозділів та підрозділів досудового розслідування постійно виникає необхідність на отримання від Інтернет провайдерів інформації, необхідної для розкриття та розслідування кримінальних правопорушень. Від належним чином налагодженої взаємодії залежить швидкість та якість отриманої інформації.

Найбільш поширено оперативними підрозділами та підрозділами досудового розслідування здійснюються запити до Інтернет провайдерів на отримання інформації за ким та за якою адресою зареєстровані встановлені IP-адреси. Ця інформація, в залежності від подальшого використання, може бути отримана гласними або негласними засобами. Негласно отримати необхідну інформацію від Інтернет провайдера можуть оперативні підрозділи, якщо мають там джерела оперативної інформації. Гласно така інформація отримується оперативним підрозділом по запиту на підставі пункту 15 частини 1 статті 8 та частини 1 статті 11 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» від 18 лютого 1992 року № 2135-XII. Підрозділи досудового розслідування в рамках порушеного кримінального провадження, необхідну інформацію від Інтернет провайдера можуть витребувати по запиту на підставі ч.5 ст. 40 та ч.2 ст. 93 Кримінально-процесуального кодексу України, або на підставі ухвали слідчого судді про тимчасовий доступ до речей та документів (ст.ст. 40, 159, 160, 162-163 КПК України).

Інформація від Інтернет провайдерів може бути використана для планування та проведення негласних слідчих (розшукових) дій, передбачених статтею 264 КПК України – «Зняття інформації з електронних інформаційних систем».

Відповідно до п. 1.11.6. Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні, затвердженої Наказом Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України від 16.11.2012 № 114/1042/516/1199/936/1687/5, зняття інформації з електронних інформаційних систем без відома її власника, володільця або утримувача (ст. 264 КПК України) полягає в одержанні інформації, у тому числі із застосуванням технічного обладнання, яка міститься в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютер), автоматичних системах, комп'ютерній мережі.

Зняття інформації з електронних інформаційних систем – це пошук, виявлення і фіксація відомостей, що містяться в електронній інформаційній системі (комп'ютері, ноутбучі, планшеті, телефоні, тощо) або їх частин, доступ до електронної інформаційної системи або її частини, а також отримання таких відомостей без відома її власника, володільця або утримувача, який здійснюється на підставі ухвали слідчого судді, якщо є відомості про наявність інформації в електронній інформаційній системі або її частині, що має значення для певного досудового розслідування. При зверненні до слідчого судді на отримання

дозволу на проведення цього виду НС(Р)Д повинні бути зазначені ідентифікаційні ознаки електронної інформаційної системи, такі як MAC-адреси комп'ютера, ноутбука, планшета, або серійні номери процесорів вказаних інформаційних систем.

Слід зауважити, що для встановлення ідентифікаційних ознак електронної інформаційної системи: MAC-адреси або серійного номеру процесора електронної інформаційної системи, якщо ці електронні інформаційні системи знаходяться в публічно недоступних місцях, житлі чи іншому володінні особи, необхідно проводити додаткову негласну слідчу (розшукову) дію, передбачених статтею 267 КПК України – «Обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи», і після встановлення ідентифікаційних ознак електронної інформаційної системи, звертатись до слідчого судді на отримання дозволу на проведення НСРД передбаченого ст. 264 КПК України.

Відповідно до ч. 2 ст. 264 КПК України не потребує дозволу слідчого судді здобуття відомостей з електронних інформаційних систем або її частини, доступ до яких не обмежується її власником, володільцем або утримувачем або не пов'язаний з подоланням системи логічного захисту. Як приклад, це огляд сторінки в соцмережі, коментаря до публікації, перегляд відео-роликів в YouTube, тощо.

Якщо оперативними підрозділами налагоджена належна взаємодія з Інтернет провайдерами, та здійснюється конфіденційне співробітництво, то проведення негласної слідчої (розшукової) дії, передбаченої статтею 264 КПК України «Зняття інформації з електронних інформаційних систем», можливо без проникнення до житла розроблюваної особи, а саме за допомогою Інтернет провайдера встановлення сніфферу.

Сніффер (від англ. to sniff — нюхати) — це програмне забезпечення, яке аналізує вхідний та вихідний трафік з комп'ютера, підключеного до Інтернету. Воно стежить за тим, які сайти відвідуються, які завантажуються і вивантажуються файли.

Проте при використанні в якості доказів в кримінальному провадженні інформації, отриманої за допомогою сніфферу, можуть виникнути питання щодо сертифікації цього програмного забезпечення.

Таким чином, належна взаємодія та конфіденційне співробітництво з Інтернет провайдерами, використання для проведення негласних слідчих (розшукових) дії, передбачених статтею 264 КПК України сертифікованого програмного забезпечення – сніфферу, надасть оперативним підрозділам та підрозділам досудового розслідування швидко та оперативно розкривати злочини, які вчиняються з використанням мережі Інтернет та високих інформаційних технологій і телекомунікаційних мереж.

Крушиницький Андрій Васильович

т.в.о. завідувача кафедри кримінального процесу та криміналістики
факультету підготовки фахівців для підрозділів досудового розслідування
Донецького державного університету внутрішніх справ, капітан поліції

ОПТИМІЗАЦІЯ ПОРЯДКУ ВИТРЕБУВАННЯ ТА ОТРИМАННЯ РЕЧЕЙ І ДОКУМЕНТІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Відповідно до статті 2 КПК України одним із першочергових завдань кримінального судочинства є забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура. У переважній більшості швидкість встановлення обставин кримінального правопорушення, а також отримання доказів причетності певної особи до вчинення кримінального правопорушення, залежить саме від швидкості витребування (вилучення) речей і документів, в тому числі тих, які містять охоронювану законом таємницю відповідно до ст. 162 КПК України. Саме тому в умовах розвитку суспільних відносин, сьогодні у вітчизняному кримінальному процесуальному законодавстві повинен бути такий інститут збирання доказів (перш за все в частині збирання речей та документів), який би забезпечив швидке розслідування кримінального правопорушення. На нашу думку, таким інститутом може бути саме процедура витребування речей і документів в порядку ст. 93 КПК України. Однак, як свідчить практика, такі засоби збирання доказів як витребування речей і документів (в порядку ст. 93 КПК України), тимчасовий доступ до речей та документів (регламентований главою 15 КПК України) мають певні недоліки, які з одного боку пов'язані із їх законодавчою неврегульованістю, з іншого – складністю та тривалістю процедури. Так, розглядаючи такий захід забезпечення кримінального провадження як тимчасовий доступ до речей та документів, доцільно підкреслити, що через багатоетапність (зокрема процедуру отримання ухвали слідчого судді про тимчасовий доступ до речей та документів) зазначений спосіб збирання доказів характеризується перш за все складністю та досить тривалим часом реалізації. Як зазначалось, в практиці іноді виникають абсурдні ситуації, коли слідчими суддями клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів розглядаються навіть не тижнями, а місяцями. Тому, практично, від дня вчинення кримінального правопорушення до безпосереднього отримання всіх необхідних доказів вини чи встановлення самої особи може минути понад 2 місяці. На нашу думку, це не виправдано довгий час як для отримання необхідної інформації та збирання доказів [1, с. 118].

Розглядаючи витребування речей і документів як самостійний, спрощений та альтернативний засіб збирання доказів, у попередніх дослідженнях нами зазначалося, що через відсутність належної процесуальної регламентації

зазначеного способу збирання доказів у сторони обвинувачення постійно виникають проблеми з реалізацією своїх повноважень у частині витребування відомостей, документів та речей, які виникають у зв'язку з необґрунтованими відмовами [2, с. 152-153]. У зв'язку з чим, було запропоновано, що правильним шляхом розв'язання окреслених проблем є удосконалення редакції ст. 93 КПК України, передбачивши, що рішення сторони обвинувачення щодо витребування речей і документів підлягає процесуальному оформленню у вигляді складання вмотивованої постанови слідчого чи прокурора (із дотриманням вимог ст. 110 КПК) [3, с. 262].

Водночас, на наш погляд, окремої уваги потребує й розгляд питань щодо можливості сторони обвинувачення здійснювати витребування речей і документів, які відповідно до ч.1 ст. 162 КПК України містять охоронювану законом таємницю та володільцями (розпорядниками) яких є:

1) суб'єкти владних повноважень - органи державної влади, інші державні органи, органи місцевого самоврядування, органи влади Автономної Республіки Крим, інші суб'єкти, що здійснюють владні управлінські функції відповідно до законодавства та рішення яких є обов'язковими для виконання;

2) юридичні особи, що фінансуються з державного, місцевого бюджетів, бюджету Автономної Республіки Крим;

3) особи, які виконують делеговані повноваження суб'єктів владних повноважень згідно із законом чи договором, включаючи надання освітніх, оздоровчих, соціальних або інших державних послуг;

4) юридичні особи публічного права, державні/комунальні підприємства, державні/комунальні організації (далі – володільці (розпорядники) речей і документів).

Чому так? З одного боку держава покладає на органи досудового розслідування завдання щодо забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду. З іншого боку, як свідчить слідча практика через колізію законодавства, сторона обвинувачення все частіше отримує від зазначених суб'єктів письмові відмови у наданні запитуваних речей та документів. При цьому обґрунтуванням цих відмов є не тільки законодавча неврегульованість процесуальної форми вимоги про витребування речей і документів, а й те, що запитувані стороною обвинувачення відомості містять охоронювану законом таємницю. І це не дивно, оскільки аналіз нормативних приписів Глави 15 КПК України дозволяє дійти висновку, що доступ до речей і документи, які містять охоронювану законом таємницю може бути здійснений не інакше як на підставі ухвали слідчого судді про тимчасовий доступ до речей та документів.

З одного боку, ми згодні з твердженням О.Г. Тугарова, яким зазначається, що інформація з обмеженим доступом потребує особливої охорони у сфері кримінального судочинства, оскільки ступінь її захищеності є індикатором захищеності приватного життя особи будь-якої держави і виступає показником реального рівня демократизму та правосвідомості її політичного режиму [114, с. 224]. Тобто мова йде про судовий контроль додержання прав та свобод людини. З іншого боку, на нашу думку, такий «індикатор захищеності»

призводить того, що слідчі вимушені витратити чимало часу на більш складну процедуру, пов'язану із отриманням ухвали слідчого судді про тимчасовий доступ до речей та документів, тривалість виконання якої, як зазначалось вище, іноді займає навіть не тижнями, а місяцями. Така ситуація призводить не тільки до порушення розумних строків розслідування, а й до суттєвих обмежень прав та законних інтересів учасників кримінального провадження, зокрема потерпілих та підозрюваних, зацікавлених у забезпеченні швидкого розслідуванні кримінального правопорушення.

Так, в слідчій практиці іноді виникають абсурдні ситуації, коли, державні підприємства, установи чи організації маючи статус потерпілого у кримінальному провадженні (зокрема, в результаті завдання майнової шкоди через привласнення чи розтрата державного майна) відмовляють слідчому у наданні документів в порядку ст. 93 КПК, посилаючись на те, що запитувані відомості становлять охоронювану законом таємницю.

Керуючись власним досвідом практичної роботи в органах досудового розслідування *наведемо такі приклади.*

В 2020 році в межах кримінального провадження, за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ч.1 ст. 175 КК України за фактом невивлати заробітної плати на одному з приватних підприємств м. Маріуполя Донецької області, слідчим СУ ГУНП в Донецькій області скеровано запит в порядку ст. 93 КПК на адресу ГУ ДФС у Донецькій області щодо надання інформації про наявність розрахункових рахунків, відкритих зазначеним підприємством у банківських установах. Необхідність отримання зазначеної інформації обґрунтовувалась подальшою можливістю слідчого звернутись до слідчого судді з клопотанням про тимчасовий доступ до речей та документів, які знаходяться у відповідній банківській установі з метою вилучення інформації про рух грошових коштів по розрахунковим рахункам підприємства. Результат розгляду запиту: у наданні інформації слідчому ГУ ДФС у Донецькій області було відмовлено, посилаючись на те, що запитувані відомості становлять банківську таємницю.

Інший приклад. В 2020 році у кримінальному провадженні за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ч.1 ст. 362 КК України за фактом несанкціонованої зміни інформації, яка оброблюється в автоматизованій системі, слідчим СУ ГУНП в Донецькій області було встановлено, що 31.05.2019 старший контролер-касир одного з відділень філії-Донецьке обласне управління АТ «Ощадбанк», маючи умисел на несанкціоновану зміну інформації, яка оброблюється в автоматизованій банківській системі АТ «Ощадбанк», не маючи ніяких законних підстав, не санкціоновано, за допомогою проведення касових операцій через Pos-термінал, провела фізичну ідентифікацію 19 осіб-одержувачів соціальної допомоги (внутрішньо-переміщених осіб), без наявності останніх у відділенні АТ «Ощадбанк». З метою підтвердження факту того, що зазначені 19 осіб дійсно є внутрішньо-переміщеними особами (далі – ВПО), слідчим СУ ГУНП в Донецькій області на адресу Міністерства соціальної політики України в порядку ст. 93 КПК України скеровано запит про надання відповідної інформації. Результат розгляду запиту: у наданні інформації

слідчому було відмовлено, посилаючись на те, що запитувані відомості є персональними даними осіб.

Таким чином, у кримінальному провадженні створюється тяганина, що призводить до істотних порушень розумних строків розслідування [4, с. 131-134].

Слід також зазначити, що в 2022 році законодавцем все ж були зроблені певні кроки щодо оптимізації процесуального порядку отримання доказів з метою забезпечення розумних строків досудового розслідування. Так, 22 березня 2022 р. набув чинності Закон № 2137-IX від 15 березня «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про електронні комунікації» щодо підвищення ефективності досудового розслідування «за гарячими слідами» та протидії кібератакам». Зазначеним Законом внесено ряд змін до КПК України, в тому числі щодо правових підстав отримання дозволу на тимчасовий доступ до речей і документів. Ці зміни внесені шляхом доповнення розділу IX «Перехідні положення» КПК. Так, новий п. 20-7 розділу IX передбачає, що під час дії надзвичайного або воєнного стану на території України тимчасовий доступ до речей і документів, визначених у пунктах 2, 5, 7, 8 ч. 1 ст. 162 КПК України здійснюється на підставі постанови прокурора, погодженої керівником прокуратури. Тобто мова йде про речі і документи, що містять охоронювану законом таємницю, а саме: лікарську таємницю; банківську таємницю; інформацію, яка знаходиться у операторів та провайдерів телекомунікацій; персональні дані [5]. Таким чином, законодавець погоджується, що проблема складної процедури отримання доказових матеріалів в дійсності існує, а тому в умовах воєнного стану прийняв відповідну норму. За нашим переконанням, запровадження норми про надання можливості стороні обвинувачення здійснювати доступ до охоронюваної законом таємниці (минаючи при цьому процедуру отримання дозволу слідчого судді), має важливе значення у забезпеченні швидкого, повного та неупередженого розслідування кримінальних правопорушень. Разом з цим, слід підкреслити, що така «спрощена» процедура отримання інформації, чинна лише на період дії надзвичайного або воєнного стану, тобто є такою, яка має тимчасовий характер. У зв'язку із цим, після скасування відповідного правового режиму, проблема отримання доказів за спрощеною процедурою набуде нової актуальності. Саме тому, на нашу думку, у чинному кримінальному процесуальному законодавстві має функціонувати інститут збирання доказів, який би на постійній основі забезпечував швидке розслідування кримінального правопорушення. Як зазначалось, таким інститутом має бути саме процедура витребування речей і документів в порядку ст. 93 КПК України.

В такому випадку видається, що правильним шляхом розв'язання окреслених питань є доповнення чинного КПК України новою нормою, якою б передбачалась можливість сторони обвинувачення здійснювати витребування окремої категорії речей і документів, що містять охоронювану законом таємницю та які зберігаються у відповідних суб'єктів – володільців (розпорядників) речей і документів.

Список використаних джерел

1. О.О. Кирбят'єв. Доступ до інформаційних ресурсів при фіксації правопорушень у інформаційній сфері: проблематика та ймовірні шляхи вирішення. *ТЗЗ Теорія і практика юридичної відповідальності за правопорушення в інформаційній сфері: Матеріали науково-практичної конференції / 08 червня 2016 р., м.Київ / Упорядн. : В.М.Фурашев, С.Ю. Петряєв. - К.: НДПП НАПрН України, Апарат РНБО України, КНДІСЕ Мінюсту України, НТУУ «КПІ», 2016. 200 с.*
2. Крушеницький А.В. Витребування та отримання речей і документів в системі процесуальних дій. *Правовий часопис Донбасу, № 2 (79), 2022. с. 152-164*
3. Крушеницький А.В. Витребування речей і документів стороною обвинувачення: процесуальне оформлення. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2022. № 3, с. 256-264*
4. Крушеницький А.В. Особливості окремих об'єктів витребування стороною обвинувачення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету Серія ПРАВО Випуск 73. Ч.2 2022., с. 131-40*
5. Кравчук О. Санкціонування тимчасового доступу до речей і документів прокурором: зміни до КПК. Веб-сайт Вищого Антикорупційного суду (22.03.2023). URL : https://first.vaks.gov.ua/publications/sanktsionuvannia-tdrd-prokurorom-zminy-do-kpk/#_ftn1 (дата звернення: 20.03.2023)

Копилов Едуард Володимирович

викладач кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ПІДСТАВ ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

Загальновідомим є факт, що для проведення будь-якої процесуальної дії необхідна наявність відповідних підстав. Проте наявність відповідних підстав необхідна також і для прийняття певного процесуального рішення. В етимологічному значенні «підстава» – це те головне, на чому базується, засновується що-небудь; те, чим пояснюються, виправдовуються вчинки, поведінка кого-небудь [1].

Разом з тим результати аналізу відповідних положень чинного КПК України свідчать про те, що фактичні та правові (юридичні) підстави проведення НС(Р)Д у чинному КПК України не є чітко врегульованими, що може створювати неоднозначну практику задоволення клопотань слідчим суддею щодо їх провадження й негативно впливати на ефективність боротьби зі злочинністю, а також порушувати права й свободи людини й не забезпечувати її законних інтересів у сфері кримінального судочинства.

Так, зміст ст. 246 КПК України не в повній мірі відповідає своїй назві –

«Підстави проведення НСРД». У цій правовій нормі викладені законодавче визначення поняття НСРД (ч. 1), терміни їх проведення та порядок їх продовження (ч. 5), суб'єкти їх проведення (ч. 6) та інші положення. Лише ч. 2 вищезазначеної статті (яка містить 6 частин) визначає, що НС(Р)Д проводяться у випадках, якщо відомості про злочин та особу, яка його вчинила, неможливо отримати в інший спосіб, а НС(Р)Д, передбачені ст.ст. 260, 261, 262, 263, 264 (в частині дій, що проводяться на підставі ухвали слідчого судді), 267, 269, 270, 271, 272, 274 КПК України, проводяться виключно у кримінальному провадженні щодо тяжких або особливо тяжких злочинів. На наш погляд, у ч. 2 ст. 246 КПК України фактично зазначені лише окремі умови для проведення НС(Р)Д, що становлять по суті зміст правових підстав їх проведення. Водночас, виходячи з результатів аналізу ч. ч. 2 та 3 ст. 248 КПК України, робиться висновок, що в них також ідеться саме про умови проведення НС(Р)Д (п.п. 5, 7, 9 ч. 2; п.п. 1, 2 ч. 3), зокрема, неможливість отримання відомостей про злочин та особу, яка його вчинила, в інший спосіб; впевненість суб'єкта прийняття рішення у можливості отримання в результаті проведення НС(Р)Д доказів у кримінальному провадженні.

Разом з тим, вищезазначені норми не в повній мірі узгоджуються з ч. 2 ст. 246 КПК України, що на практиці призводить до складнощів при прийнятті рішення про проведення НС(Р)Д та його реалізації. У зв'язку з цим обґрунтовується необхідність внесення змін та доповнень до ст. 246 КПК України щодо визначення підстав для проведення НС(Р)Д. Фактичними підставами проведення НС(Р)Д, на наш погляд, є наявність достатніх відомостей в матеріалах кримінального провадження, що свідчать про можливість досягнення мети відповідної НС(Р)Д. Достатність таких відомостей визначається їх здатністю формувати в уповноваженого суб'єкта внутрішнє переконання про можливість досягнення цієї мети. Чіткість і ясність законодавчого викладення фактичних і юридичних (правових) підстав проведення негласних слідчих розшукових дій в окремій нормі закону сприятиме їх однозначному розумінню, що, в свою чергу, сприятиме економії часу та інших ресурсів слідчого, прокурора та слідчого судді. [2].

Аналіз Конституції України свідчить, що вищезазначені питання та їх забезпечення потребують негайного вдосконалення та уточнення [7].

Необхідно зазначити, що слідчий експеримент входить до слідчих (розшукових) дій, які змінили свою назву без істотних змін у процесуальному порядку їх проведення. Так, відтворення обстановки та обставин події змінено на слідчий експеримент, а функції за суттю залишилися тими ж [4, с. 25].

Метою проведення слідчого експерименту є перевірка і уточнення відомостей, які мають значення для встановлення обставин кримінального правопорушення; сутність слідчого експерименту полягає у відтворенні дій, обстановки, обставин певної події, а також проведенні необхідних дослідів чи випробувань; підставами для здійснення слідчого експерименту є наявність відомостей, перевірка і уточнення яких має значення для встановлення обставин кримінального правопорушення.

Оскільки слідчий експеримент здійснюється тільки у разі, якщо у слідчого

чи прокурора вже є певні відомості, які необхідно уточнити та перевірити, він не може належати до невідкладних чи первинних слідчих дій [3].

Обшук проводиться з метою виявлення та фіксації відомостей про обставини скоєння кримінального злочину, відшукування зброї кримінального злочину або майна, яке було видобуто внаслідок його вчинення, а також встановлення місцезнаходження розшукуваних осіб (ч. 1 ст. 234 КПК України) [5].

Обшук житла або іншого володіння особи проводиться на підставі ухвали слідчого судді. У разі потреби провести обшук слідчий за погодженням з прокурором або прокурор звертається до слідчого судді з відповідним клопотанням. Сторона захисту або потерпілий має право подати клопотання про проведення обшуку лише особі, яка здійснює досудове розслідування. Клопотання боку захисту, потерпілого та його представника або законного представника про виконання будь-яких процесуальних дій, слідчий, прокурор зобов'язані розглянути у термін трохи більше трьох днів із подачі, і задовольнити їх за наявності відповідних підстав.

Про результати розгляду клопотання повідомляється особі, яка заявила клопотання. Про повну або часткову відмову, у задоволенні клопотання виноситься мотивована ухвала, копія якого вручається особі, яка заявила клопотання, а у разі неможливості вручення, з об'єктивних причин, прямує йому. Клопотання слідчого, погоджене з прокурором, щодо проведення обшуку має відповідати вимогам ст. 234 КПК України. Підстави для проведення обшуку мають бути достатніми, які вказують на можливість досягнення його мети.

Підставами для задоволення клопотання щодо надання дозволу на проведення обшуку житла чи іншого володіння особи є його обґрунтованість та відповідність вимогам ст. 234 КПК України [6].

Опрацюванням судової практики розгляду слідчими суддями Запорізької області клопотань про надання дозволів на проведення обшуку житла або іншого володіння особи та відповідності постанов слідчих суддів про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи вимогам статей 235, 370, 372 КПК України, встановлено, що фактичними підставами для задоволення клопотання є наявність достатніх відомостей, що вказують на можливість досягнення мети обшуку, зокрема, це достатні відомості про те, що кримінальне правопорушення було скоєно, що знаряддя кримінального злочину або майно (речі та цінності), здобуті внаслідок його вчинення, а також інші предмети та документи, що мають значення для розкриття правопорушення, відомості про обставинах скоєння кримінального злочину перебувають у певному приміщенні чи місці, що у певному приміщенні чи місці перебувають розшукувані особи чи трупи [4].

Отже, слідчий суддя може відмовити у задоволенні клопотання про обшук, якщо прокурор, слідчий-суддя, не доведе наявності достатніх підстав вважати, що: було скоєно кримінальне злочин; речі, які треба знайти, і документи мають значення для досудового розслідування; відомості, що містяться в речах, що відшукуються, і документах, які можуть бути доказами під час судового розгляду; речі, які треба знайти, документи чи особи перебувають у зазначеному в клопотанні житло або іншому володінні особи (ч. 5 ст. 234 КПК України) [6].

До клопотання також мають бути додані оригінали або копії документів та інших матеріалів, якими прокурор, слідчий обґрунтовує доводи клопотання, а також витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань щодо кримінального провадження, у межах якого подається клопотання. Клопотання про обшук розглядається в суді, в день його надходження, за участю слідчого чи прокурора.

Проведення у ході досудового слідства НС(Р)Д має важливе значення для удосконалення діяльності оперативних підрозділів поліції, отримання доказової бази, притягнення винних осіб до кримінальної відповідальності. Розглянуті нами питання носять дискусійний характер та потребують обговорення з метою їх подальшого вдосконалення в практичній діяльності щодо попередження, викриття і припинення злочинів.

Список використаних джерел

1. Словник української мови: в 11 томах. 1975. Том 6. URL: <http://sum.in.ua/s/pidstava> (дата звернення 20.03.2023).
2. Сергєєва Д.Б. Правові та фактичні підстави провадження негласних слідчих розшукових дій . Вісник кримінального судочинства № 4/2017. URL: https://vkslaw.knu.ua/images/verstka/4_2017_Sergeeva.pdf (дата звернення 23.03.2023)
3. Кіrpач І. С. Завдання слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні / І. С. Кіrpач // Митна справа. 2013. № 3 (87). Ч. 2, кн. 1, травень-червень. С.233.
4. Комісарчук Ю.А., Ряшко О.В. Підстави та правовий порядок проведення слідчого експерименту Львівський державний університет внутрішніх справ Науковий вісник №4 2014р. Режим доступу: URL: <http://nuoua.if.ua/forum/thread198.html> (дата звернення 23.03.2023)
5. Прийняття процесуальних рішень та проведення слідчих дій: навчальний посібник / В. П. Горбачев, Л. І. Шаповалова, А. О. Шульга та ін.; за ред. В. П. Горбачева. Донецьк: ДЮІ ЛДУВС, 2012. 364 с.
6. Стахівський С. М. Слідчі дії як основні засоби збирання доказів: науково-практичний посібник / С. М. Стахівський. К.: Атіка, 2009. 64 с.
7. Копилов Е.В. Формування безпекового середовища суспільства й держави в умовах сьогодення. Міжнародний юридичний науковий електронний журнал № 5-450 від «1» червня 2022 р. 69063, м. Запоріжжя, пр. Соборний 74, к. 201, офіційний сайт: www.lsej.org.ua.

Карпенко Артем Валерійович

ад'юнкт 1-го курсу Донецького державного університету внутрішніх справ,
майор поліції

науковий керівник: Назимко Єгор Сергійович

перший проректор Донецького державного університету внутрішніх справ,
майор поліції, доктор юридичних наук, професор

ДО ПИТАННЯ ЛАТЕНТНОСТІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ

Значущою соціальною проблемою для України є злочинність, зокрема пов'язаної з обігом наркотичних засобів. Злочинність як соціальне явище має низку ознак, які відображаються рядом показників (рівень, коефіцієнт, динаміка, структура, географія). Під час кримінологічних досліджень застосовуються додаткові показники: «ціна злочинності», латентність злочинів тощо.

Латентність є ознакою, що відображає існування в країні реальної ситуації, коли певна частина злочинності залишається неврахованою. За межами обліку залишається латентна (прихована) злочинність, «темна цифра» злочинності [4, с. 26].

За даними Всеукраїнського моніторингу загальна чисельність осіб, які допускають незаконне споживання наркотичних засобів, становить 3-5 млн. осіб. Проте, за оцінками експертів, реальна чисельність незаконних споживачів наркотичних засобів в Україні з урахуванням їх латентності значно більше зазначеної кількості. Соціологічні дослідження свідчать, що врахована кількість осіб, які споживають наркотичні речовини перевищує офіційну статистику у 8-10 разів [9, с. 34]. Що не дає можливості оцінити реальний стан кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів.

У розділі XIII Кримінального кодексу України визначається перелік кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів та інші правопорушення проти здоров'я населення.

За кількісними показниками найчастіше вчиняються кримінальні правопорушення, передбачені ст. 307 КК України «Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів» [1].

Так, у 2022 році зареєстровано 10 162 кримінальних правопорушень; відповідно у 2021 році - 10 994 ; у 2020 році – 8507 [2]. Особи, які вчиняють це діяння використовують методи конспірації та винаходять нові, більш безпечні схеми для своєї злочинної діяльності. Збут набув великих масштабів через мережу Інтернет. Переважна більшість таких незаконних дій не посягає на законні права та інтереси громадян [9, с. 34].

У мережі Інтернет існують інструкції для замовлення наркотичних засобів [9, с. 33]. Здебільшого використовується месенджер Telegram або спеціалізовані сайти. Механізм придбання наркотичних засобів передбачає: замовлення, оплату через електронний гаманець або поповнення рахунку телефону. Після цього

надсилається фото «закладки» з точними координатами місця. Для «закладки» вибирають непримітні місця: дупло дерева, отвір під бордюром, під підвіконням на першому поверсі, у під'їзді, клумбі, підвалі будинку, громадському місці тощо [12].

Особливий інтерес у питання латентності займає ст. 315 КК України «Схиляння до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів» [1]. За 2022 рік обліковано 7 кримінальних правопорушень; у 2021 році - 17; у 2020 році – 37 [2]. Способи схиляння передбачають: умовляння, пропозиції, надання поряд, прохання, лестощі, примушування, переконання, залякування, підкуп, погроза припинити шлюбні або інші відносини тощо. Такі дії можуть виражатись словесно та/або в письмовій формі з використанням техніки [8, с. 421]. Схиляння реалізується у формі активних дій до конкретної особи чи групи осіб [9, с. 39], що є підґрунтям для формування латентності, у зв'язку зі складністю у доказуванні вини особи, яка скоює таке діяння.

Якщо особа застосовує способи схиляння до вживання наркотичних засобів до віртуального чи невизначеного кола осіб, такі дії не є кримінально караними, хоча злочин вважається закінченим з початку здійснення дій, спрямованих на збудження у іншої особи бажання вжити наркотичні засоби, незалежно від того, чи вдалося викликати у потерпілого це бажання [8, с. 421]. Розповідь у мережі Інтернет, про той чи інший наркотичний засіб, адресована невизначеному колу осіб, не може кваліфікуватись за ст. 315 КК України [9, с. 39]. Тобто, фактичне спонукання підвищує прихований рівень даного кримінального правопорушення, не маючи при цьому юридичних наслідків.

У даному питанні слід акцентувати на зміст ст. 314 КК України «Незаконне введення в організм наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів» [1]. За 2022 рік обліковано 1 кримінальне правопорушення; у 2021 році - 8; у 2020 році - 2 [2]. Під незаконним введенням розуміють будь-які примусові дії, спрямовані на введення в організм іншої особи зазначених засобів і речовин (ін'єкція, додавання у їжу, вживання лікарських препаратів, напої тощо). Способи примусу при цьому різні (обман, примушування, насильство) [8, с. 420]. Наявні статистичні дані даного кримінального правопорушення не представляють інтересу для кримінології, оскільки завдяки ним не можливо володіти інформацією про реальний стан такого діяння, виявити причинно-наслідкові зв'язки, заподіяти шкоду здоров'ю.

За ст. 316 КК України «Незаконне публічне вживання наркотичних засобів» [1], відповідно до статистичних даних за 2021 рік, зареєстровано 15 кримінальних правопорушень; у 2020 році – 8; у 2019 році – 9 [2]. З аналізу єдиного звіту по кримінальним правопорушенням по державі вбачається, що кількість зареєстрованих кримінальних правопорушень не відповідає фактичному стану речей. Іншими словами прослідковується висока латентність даного виду кримінального правопорушення, оскільки задокументувати належним чином дане діяння є досить складно.

У переважній більшості кримінальних проваджень про незаконні дії з наркотичними засобами потерпілий (як процесуальна фігура) і державні установи (як цивільні позивачі) – відсутні. Заяви та повідомлення про злочини у

цій сфері надходять до правоохоронних органів украй рідко, за винятком заяв керівників підприємств та установ по виробництву та використанню наркотичних засобів у зв'язку з розкраданням або втратою наркотичних засобів [9, с. 35]. Тобто звернення відбуваються лише для того для того, щоб уникнути кримінальну відповідальність за недбале поводження з наркотичними засобами.

Усю латентну злочинність можна умовно поділити на: «природну» латентність (випадки, коли правоохоронні органи не дізналися про факт вчинення злочину) та «штучну» латентність (випадки, коли правоохоронні органи, маючи необхідну інформацію про вчинення злочину, не ставлять його на облік) [10, с. 9; 3, с. 95; 4, с. 26]. Кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів мають високий рівень латентності, мають ознаки як «природної», так і «штучної» латентності.

Безумовно, частку кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів можна віднести і до середнього рівня латентності, але у своїй переважній більшості вони високо латентні з ряду причин: небажання споживача наркотичних засобів повідомляти та надавати інформацію (яка має сприяти документуванню та розкриттю злочину), небажання правоохоронців реєструвати злочин (оскільки погіршується статистика розкриття), слабка професійна підготовка (що не дає можливість належно реалізувати інформацію та надати правильну правову оцінку події), недовіра суспільства до державних та правоохоронних органів, спотворене сприйняття суспільством наркозлочинів (ніби так і має бути, соціальна норма) тощо.

Слід зазначити, що в Україні дослідження поширеності вживання наркотичних речовин серед населення у віковій категорії 15-64 років не проводиться. Саме тому не має повного обсягу зведеної інформації з цього питання [7]. Кримінальна статистика лише приблизно відображає стан вживання наркотичних засобів у суспільстві.

Причини, що зумовлюють латентну злочинність, є обставинами, що безпосередньо пов'язані з діями злочинців. Невтручання правоохоронців у процес посягання для злочинців є обов'язковою умовою досягнення злочинного результату й уникнення покарання [5, с. 50]. Це сприяє формуванню у свідомості злочинців стереотипу безкарності, підґрунтям для скоєння нових кримінальних правопорушень.

Підвищення якості вивчення реального стану злочинності видається можливим лише за рахунок поєднання трьох систем даних: 1) офіційної статистики; 2) соціологічних даних; 3) експертних оцінок [10, с. 16].

Відсутність надійної методології, що дасть можливість отримання достовірних даних скоєних кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів, є наслідком отримання приблизних показників у статистиці.

Отже, запобігання наркозлочинності потребує відтворення реальної ситуації у країні, регіоні, області, місті тощо. При отриманні показників наближених до реальності з'являється ефективність розробки відповідних програм запобігання наркозлочинності з залученням різних суб'єктів для ефективності відповідних дій, та підвищення довіри до працівників

правоохоронних органів.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України. Закон України від 05.04.2001. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
2. Офіс генерального прокурора: статистика, єдиний звіт про кримінальні правопорушення по державі. URL: <https://www.gp.gov.ua/>
3. Кримінологія: навчальний посібник /С.А. Шалунгова, А.М. Орлеан, О.С. Скок, Т.В. Шевченко, Ю.М. Крамаренко, Г.В. Барабаш, Ю.В. Волошина, І.В. Шило; Дніпро; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2020.-332с.
4. Кримінологія: Загальна та Особлива частини: підручник /І.М. Даньшин, В.В. Голіна, М.Ю. Валуйська та ін.; Харків; Право, 2009.-288с.
5. Кримінологія: навчальний посібник /Ю.Ф. Іванов, О.М. Джужа; Київ; ПАЛИВОДА, 2008.-300с.
6. Кримінально-правова характеристика злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів: посібник для підрозділів Національної поліції у схемах/С.Я. Бурда, П.С. Гарасим, Е.М. Кісілюк, Т.І. Созанський; Львів; Львівський державний університет внутрішніх справ, 2019.-47 с.
7. Офіційний сайт Українського науково-дослідного інституту соціальної і судової психіатрії та наркології МОЗ України. URL: <https://cmhmda.org.ua/history/>.
8. Кримінальне право України: Особлива частини: підручник /Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін.; Харків; Право, 2015.-680с. ISBN 978-966-458-757-7.
9. Запобігання підрозділами ювенальної превенції вчиненню неповнолітніми особами правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів: науково-практичні рекомендації / А.Є. Фоменко, В.А. Глухверя, Л.Р. Наливайко, К.В. Бахчев, О.В. Бочковий, С.П. Мороз, К.М. Недеря, М.В. Кривонос, І.С. Дрок; Дніпро; ДДУВС; 2021. 184 с. ISBN 978-617-8032-38-8.
10. Методологія та методика вивчення латентної злочинності: навчальний посібник / В.І. Поклад; Луганськ; ЛДУВС, 2007. – 329 с.
11. Електронний ресурс. URL: https://m.gorod.cn.ua/news_139670.html.
12. Наркотики замовляли: електронний ресурс. URL: <https://gk-press.if.ua/narkotyky-zamovlyaly>.

Отришко Артем Олегович
аспірант кафедри кримінального процесу та криміналістики
Донецького державного університету внутрішніх справ

ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБИ ЗЛОЧИНЦЯ ЗА ФАКТОМ ВЧИНЕННЯ НЕЗАКОННОГО ПОВОДЖЕННЯ ЗІ ЗБРОЄЮ, БОЙОВИМИ ПРИПАСАМИ АБО ВИБУХОВИМИ РЕЧОВИНАМИ

Центральним елементом криміналістичної характеристики незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами є особа злочинця, що охоплює інформацію про суб'єкта злочину, характеризує його демографічні, соціальні, психологічні та особистісні ознаки. М.Г. Щербаковський та Д.В. Андрєєв зазначають, що криміналістичне розуміння суб'єкта злочину засноване на вивченні впливу зовнішніх обставин на формування умислу суб'єкта на вчинення злочину. При цьому враховуються інтереси цієї особи, її погляди, особливості життя, індивідуальні риси [6, с.45].

На думку В.Ю. Шепітька, особа злочинця характеризується фізичними, соціально-демографічними даними; чинники, що мали вплив на формування та здійснення злочинної мети, створення злочинної групи, розподіл ролей між співучасниками тощо [4]. З іншого боку, особа злочинця розглядається А.Ф. Волобуєвим як комплекс властивостей злочинця, його зв'язків і відносин, пов'язаних з учиненням злочинів, що можуть бути використані для їх розслідування [3, с. 9]. В.Д. Берназ та М.В. Салтевський говорять, що особа злочинця містить опис людини як соціально-біологічної системи, властивості та ознаки якої відображаються в матеріальному середовищі та використовуються для розкриття й розслідування злочину, пошуку злочинця, його ідентифікації та викриття у скоєному злочині [2, с. 207].

Система ознак особи злочинця включає дані демографічного характеру, деякі моральні властивості і психологічні особливості. Особа злочинця – це поняття, що виражає сутність особи, що вчинила злочин. У цьому зв'язку можна говорити про типові ознаки особи, схильної до вчинення тих або інших видів злочинів. Узагальнені дані про найбільш поширені мотиви злочину дозволяють визначати коло потреб злочинця, що штовхнули його на вчинення злочину, і тим самим встановлювати основні напрями розслідування [1, с. 164]. На нашу думку, для криміналістичної методики розслідування значення мають такі ознаки особи злочинця:

- 1) демографічні (стать, вік, місце народження, місце проживання, національність);
- 2) соціальні (освіта, сімейний стан, місце роботи, рід занять);
- 3) психологічні (ментальні особливості, моральні якості, звички, відхилення);
- 4) індивідуальні (інтереси, навички та вміння, коло спілкування).

В.С. Бондар до структурно-змістовних ознак особистості суб'єкта злочину, пов'язаного з незаконним обігом вогнепальної зброї відносить: 1) вік; 2) відомості про попередні судимості; 3) освітній рівень; 4) трудова діяльність;

5) матеріальне становище; 6) наявність сім'ї, дітей, утриманців; 7) наявність серйозного захворювання; 8) статева ознака; 9) суб'єктивні особистісні якості [5, с. 450-455].

М.Г. Щербаковський та Д.В. Андрєєв за результатами вивчення матеріалів кримінальних проваджень дійшли висновку, що:

1) серед злочинців чоловіки займають 97 %, жінки – 3 %, з обвинувачених 73 % одружені. Вчинення розглянутих злочинів чоловіками обумовлено тим, що озброєння, головним чином, знаходиться в державних воєнізованих організаціях, в яких основним контингентом службовців є чоловіки, які мають доступ до зброї і використовують таку можливість для вчинення протиправних дій. Незаконне виготовлення зброї – злочин, який вчинюється виключно чоловіками, це пов'язано з історичними традиціями виготовлення зброї;

2) злочини вчиняються особами наступних вікових категорій: 50 років і старше – 9 %, 40–49 років – 27 %, 30–39 років – 34 %, 18–24 роки – 22 %, 16–17 років – 8 %;

3) переважна більшість злочинців (82 %) проживало в містах. Серед підозрюваних 94 % осіб ніколи раніше до кримінальної відповідальності не притягувалися, 3 % мали одну судимість, 1 % – дві й більше судимостей;

4) злочини вчинялись одноосібно (55 %), в співучасті з іншими особами (25 %), в складі групи осіб за попередньою змовою (12 %), організованою групою або злочинною організацією (8 %). За кількісним складом 72 % груп складалося з 2 чоловік; 20 % – з 3; 5 % – з 4; 3 % груп – з 5 і більше учасників. Найбільш стабільними і довготривалими слід вважати злочинні групи, які вчиняють розкрадання на об'єктах концентрації озброєння (військові частини, склади), де працюють злочинці, які є військовослужбовцями посадовими особами цих підприємств, організацій, військових частин. Розкрадання супроводжуються і такими злочинами, як зловживання службовим становищем, халатність, службове підроблення;

5) серед злочинців можна виділити таких осіб: звільнені з військової служби (31 %); добровольці та волонтери (29 %); військовослужбовці (18 %), з яких кадрової (19 %), контрактної (43 %), строкової (28 %) служби; особи, які не мають постійної роботи, не навчаються, безробітні (11 %); учні (6 %), які навчаються у закладах вищої (72 %), середньої (28 %) освіти; інші особи (5 %) [6, с. 45-46].

З метою формування типового портрету злочинця, що вчиняє незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами, проведено аналіз судової та слідчої практики розслідування вказаних злочинів. Так, за результатами вивчення 210 вироків суду, ухвалених у 2021-2022 роках за ст. ст. 263, 263-1 КК України, встановлено такі типові ознаки особи злочинця:

1) національність (громадяни України – 97,3 %, громадяни інших країн – 2,7 %);

2) стать (чоловіки – 100 %);

3) вік (18-25 років – 2,5 %, 25-35 років – 14,1 %, 35-45 років – 48,6 %, 45-60 років – 34,8 %);

4) освіта (середня – 86,6 %, середня спеціальна – 10,2 %, вища – 3,2 %);

5) працевлаштування (не працюють – 52,4 %, працюють – 40,4 %, навчаються – 6,7 %);

6) наявність судимостей (не судимі – 48,1%, мають судимість – 41,9 %);

7) сімейний стан (неодружені – 38,6 %, одружені – 21,9 %, розлучені – 16,2 %, не мають дітей – 41,4 %, мають малолітніх дітей – 29,5 %, мають неповнолітніх дітей – 10,5 %).

Вищевикладене є підґрунтям для формування типового портрету злочинця за фактом вчинення незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами, а саме: особа, що вчиняє вказані злочини є громадянином України (97,5 %), чоловічої статі (100 %), віком переважно 35-45 років (48,6 %), що має середню освіту (86,6 %) та не працевлаштована (52,4%), не одружена (38,6 %) та не має на утриманні дітей (41,4 %), не має судимостей (48,1 %).

Список використаних джерел

1. Жеребко О. І. Особа злочинця як елемент криміналістичної характеристики злочинів / О. І. Жеребко, Ю. В. Синенко // *Криміналістика і судова експертиза*. 2017. № 62. С. 161-168. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/krise_2017_62_21

2. Криміналістика : навч. пос. / Берназ В.Д., Салтевський М.В. Одеса : ОДУВС, 2010. 460 с.

3. Криміналістика : підручник : у 2 т. Т. 2 / А. Ф. Волобуєв, О. В. Одерій, Р. Л. Степанюк та ін. ; за заг. ред. А. Ф. Волобуєва, Р. Л. Степанюка, В. О. Малярової. Харків : ХНУВС, 2018. 312 с.

4. Криміналістика : підруч. для студ. юрид. спец. вищ. закл. освіти / за ред. В. Ю. Шепітька. 2-ге вид., переробл. і допов. Київ : Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2004. 728 с.

5. Розслідування злочинів, що вчиняються у сфері обігу вогнепальної зброї та боєприпасів : навч. практ. посіб. / Б. І. Бараненко, В. С. Бондар, О. В. Бочковий, М. В. Кривонос та ін.; за заг. ред. В.М. Комарницького. Сєвєродонецьк : ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2019. 800 с.

6. Щербаковський М.Г., Андрєєв Д.В. Розслідування незаконного обігу зброї: монографія. Харків, 2021. 192 с.

Балабанова Катерина Олександрівна

курсантка 2-го курсу факультету ф 2 Донецького державного університету
внутрішніх справ, рядова поліції.

науковий керівник: Волобоєв Артур Олегович завідувач кафедри
оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки факультету ф 3
Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії

ПРОТИДІЯ ОРГАНІЗОВАНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ

Те, що в нашій країні існує організована злочинність, є беззаперечним фактом визнаним на державному рівні. Протидія організованих злочинності стала основним завданням правоохоронних органів, перетворилася на загальнонаціональну проблему, від оптимального вирішення якої багато в чому залежить доля реформ, моральне здоров'я суспільства і цивілізований розвиток країни.

У системі Національної поліції України протидія організованих злочинності покладається на Департамент карного розшуку, Департамент кіберполіції та Департамент протидії наркозлочинності. Проте, незважаючи на важливість вирішення низки завдань, спрямованих на подолання таких антисоціальних явищ, поліпшення криміногенної ситуації не відбулося, і з роками послідовно погіршується.

На нашу думку, першим кроком у боротьбі зі злочинністю стало видання Указу Президента Леоніда Кучми «Про невідкладні заходи щодо посилення боротьби зі злочинністю». Другим кроком став Указ від 10 лютого 1995 року «Про заходи щодо посилення боротьби з корупцією і організованою злочинністю», оскільки виконання попереднього указу було неефективним.

Крім того, у жовтні 1995 року Верховна Рада України прийняла Закон «Про боротьбу з організованою злочинністю». Цей закон визначає правові та організаційні основи запобігання корупції, виявлення і припинення корупційних проявів, відновлення законних прав та інтересів фізичних і юридичних осіб, а також ліквідації наслідків корупційних діянь.

Кримінальним кодексом України закріплено завдання щодо охорони прав і свобод людини та громадянина, власності, громадського порядку та безпеки, довкілля, конституційного устрою держави від злочинних посягань, забезпечування миру і безпеки людства, а також надавання правової допомоги у запобіганні злочинності.

Організована злочинність – це складні кримінальні види діяльності, здійснювані в широких масштабах організаціями й іншими групами, що мають внутрішню структуру, що одержують фінансовий прибуток і забирають владу шляхом створення й експлуатації ринків незаконних товарів і послуг. Ці злочини часто виходять за межі державних кордонів. В основі поняття «організованої злочинності», із загальної протиправної поведінки, розуміють характер і ступінь організованої взаємодії декількох злочинців між собою при здійсненні своєї пролонгованої діяльності. Часто організовану злочинність визначають як процес раціональної реорганізації злочинного світу за аналогією із законною

підприємницькою діяльністю на законних ринках.

Феномен організованості стосується не стільки вчинення конкретних діянь, а скільки становлення самого злочинного формування, його існування і його кримінальної діяльності. Вчинення однакових або різних злочинів є відносно загальною справою організованих між собою суб'єктів (груп), кожний із яких має свої функціональні обов'язки, «права і повноваження». «Коза ностра» (італ. - «Наша справа») більш-менш точно відбиває суть організованої злочинності.

Соціальна база організованої злочинності і спектр її можливостей у командній економіці соціалістичного суспільства в СРСР були одні, у перехідній економіці України та інших пострадянських державах - інші, у капіталістичних країнах - треті. У СРСР організована злочинність, що паразитувала в основному в плановій економіці, була спрощеною і підпорядковувалася бюрократії; у

«перехідний» період - ускладнилася і стала більш розгалуженою, автономною; у «капіталістичному світі» - фігурує як складна система самостійних специфічних суб'єктів особливих ринкових відносин. У побудові організованої злочинності знаходить відбиток сфера етнічних, релігійних, національних та інших традицій.

На міжнародному семінарі ООН з питань боротьби з організованою злочинністю в Суздалі в 1991 році організована злочинність була визначена як: «відносно масова сукупність стійких і керованих співтовариств злочинців, що займаються злочинами як промислом і створюють системою захисту від соціального контролю з використанням таких протизаконних засобів, як насильство, залякування, корупція і великомасштабні розкрадання». Організовану злочинність експерти ООН розділяють на:

1) мафіозні родини, що існують за принципом ієрархії. Вони мають свої внутрішні правила життя, норми поведінки і відрізняються великою кількістю протиправних дій.

2) професіонали. Члени таких організацій об'єднуються з метою виконання певного злочинного задуму. Організації такого роду непостійні і не мають згуртованої структури, як організації першого виду. До групи професіоналів відносять фальшивомонетники, формування, які займаються крадіжками автомобілів, вимаганням тощо. Склад професійної злочинної організації може постійно змінюватися, а її члени можуть брати участь у різних однотипних злочинних діях.

3) організовані групи, що контролюють певні території:

- організована злочинна діяльність, що реалізується в сфері економіки;
- організована злочинна діяльність, що реалізується в сфері управління;
- організована злочинна діяльність, що реалізується в соціальній сфері;

Існує й інший розподіл організованої злочинності по етнічних, культурних і історичних зв'язках. Виділення цих типів організованих злочинних груп не завжди означає наявність чітких кордонів між ними. Майже кожне організоване співтовариство злочинців розглядається як носій багатьох сукупних ознак. Організованій злочинності властиво швидке пристосування, адаптація форм її діяльності до національної політики, карного правосуддя і до захисних механізмів різних держав.

Відповідно до Закону України від 10 червня 1993 року «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю», організована злочинність визначається як сукупність злочинів, вчинених у зв'язку зі створенням та діяльністю організованих злочинних угруповань. Види та ознаки цих злочинів, а також заходи кримінально-правового впливу на осіб, які їх вчиняють, викладені в Кримінальному кодексі України.

Першою ознакою організованої злочинності є наявність групи осіб, які систематично вчиняють злочини, з чітко вираженою ієрархією, суворою дисципліною і стійкою системою злочинних традицій. Рівні організованої злочинності можна розділити на примітивний, середній і високий.

Примітивна злочинність є менш небезпечною, оскільки вона має локальний характер і не пов'язана з державними чиновниками.

Середній та високий рівні схожі між собою. Вони характеризуються такими особливостями:

- наявність проміжних ланок між лідерами та виконавцями;
- наявність підрозділів, що спеціалізуються у різних видах діяльності; та зв'язок з урядовими та адміністративними органами;
- на високому рівні організовують відносини між різними групами та координують їхні дії.

Друга характеристика організованої злочинності - економічна. Основною метою організованої злочинності є збагачення та накопичення капіталу, що нерозривно пов'язано з легалізацією злочинних доходів (відмиванням грошей).

Третьою характеристикою організованої злочинності є корупція.

Отже, вважаємо, що задля забезпечення якісної протидії організованим злочинностям необхідне чітке розуміння природи такого антисоціального явища, здійснення побудови системи підготовки (перепідготовки) кадрово-професійного складу, добору та розстановки сил, виховання до чесного і сумлінного ставлення до виконання службових обов'язків посадових осіб.

Бернік Анастасія Сергіївна

курсантка 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів
превентивної діяльності Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ, рядова поліції

Подборонов Ерік Юрійович

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів
превентивної діяльності Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник: Копилов Едуард Володимирович

викладач кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки
фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В ДОСУДОВОМУ РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

З набранням чинності Кримінально-процесуальним кодексом України (далі – Кримінальний кодекс України) у частині 2 глави 3 (Прокуратура) чітко визначено повноваження органів виконання покарань, визначено порядок виконання окремих із цих підрозділів у досудовому розслідуванні функції суттєво змінилися.

Відповідно до ст. 5 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» визначає суб'єкти ОРД, важливе місце в яких займають підрозділи державної поліції, а саме Оперативний відділ кримінальної поліції та Спеціальний оперативний підрозділ поліції (ОРД, ст. 5). До складу Департаменту кримінальної поліції входять управління карного розшуку, Управління боротьби з незаконним обігом наркотиків, Управління боротьби з кіберзлочинністю, Оперативний відділ, Управління оперативно-технічних заходів.

Аналіз положень ст. 41 КПК показує, що повноваження органів виконавчої влади не повною мірою відображають увесь спектр завдань, які вони вирішують у кримінальному провадженні. В сучасних умовах протидії злочинності особливої уваги та поглибленого вивчення потребують саме кримінально-процесуальні норми діяльності суб'єктів господарювання.

Проте в нинішньому становищі УКП безпосередньої уваги до цих питань недостатньо. Через складність проблеми наукової розробки окремих її аспектів недостатньо для задоволення потреб сучасної науки і практики, реалізації наступального принципу боротьби зі злочинністю.

Аналіз чинних положень Кримінально-процесуального кодексу дозволяє виділити декілька основних напрямів діяльності органів виконавчої влади у сфері досудового розслідування. Головними з них можна вважати оперативні підрозділи, які здійснюють оперативно-розшукові (розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії за завданням слідчих. Проведення слідчих (розшукових) заходів та негласних слідчих (розшукових) заходів слідчі органів досудового розслідування мають право доручати відповідним підрозділам [3, ст.3. 40].

Слід зазначити, що відповідно до Кримінального процесуального кодексу майже всі слідчі дії, передбачені законом «Про оперативно-розшукову діяльність», пов'язані з обмеженням конституційних прав громадян [1, ч. 2 ст. 30, ч. 2 ст. 31, ч. 2 ст. 32; 2], у формі негласних слідчих (розшукових) дій [3, гл. 21]. Як правило, виконавчі накази надсилаються в письмовій формі керівнику операційного підрозділу та виконуються [3, ч. 3 ст. 41].

У завданні повинні бути чітко визначені питання, що підлягають роз'ясненню, та інформація, необхідна для їх виконання. Керівник підрозділу, який приймає завдання, погоджує його зі слідчим, який видав завдання, і зобов'язаний організувати його виконання в найкоротший термін [3, ч. 6 ст. 232]. Під час виконання доручення слідчого працівник підрозділу користується повноваженнями слідчого [3, ч. 2 ст. 41].

При цьому працівники підрозділів можуть брати участь в окремих слідчих (розшукових) діях, які проводяться слідчими. На практиці слідчі Національної поліції найчастіше залучають працівників підрозділів під час реагування на заяви та повідомлення про кримінальні правопорушення, особливо під час проведення слідчих (розшукових) дій, таких як огляд місцевості, місць, предметів, документів тощо [3, ст. 237], Огляд трупів [3, ст. 238, 239] тощо.

У складі слідчо-оперативної групи працівники оперативного управління проводять опитування громадян, які проживають поблизу місця події, обстежують прилеглу територію, встановлюють осіб, причетних до скоєння злочину, а також свідків події, потерпілих тощо. [5, частина 2, пункти розділу 9]. Допомогу оператора слідчі можуть використовувати і далі в ході розслідування: під час обшуку [3, ст. 234] з метою забезпечення сприятливих умов для його проведення та безпеки учасників обшуку в період тримання особи під вартою без ухвали слідчого судді суд [3, ст. 207, 208] та тимчасове вилучення майна [3, ст. 167, 168], під час оглядового експерименту [3, ст. 240] Коли потрібна допомога у відтворенні конкретних подій та інших ситуацій.

Для посвідчення участі оперативного працівника в слідчій дії в протоколі робиться відповідний запис. Кримінально-процесуальний кодекс тепер дозволяє слідчим, прокурорам і посадовим особам збирати інформацію про кримінальні правопорушення з будь-якого джерела, крім заяв і повідомлень [3, ст. 214]. Серед найпоширеніших джерел виявлення кримінальних правопорушень – матеріали карного розшуку. Оскільки слідча діяльність в основному зосереджена на пошуку та фіксації фактичних даних про протиправні діяння, які передбачені Кримінальним кодексом України, ці матеріали є корисними підказками для слідчих та прокурорів.

Для здійснення оперативно-розшукової діяльності оперативні підрозділи наділяються повноваженнями щодо проведення як гласних, так і негласних заходів, збору оперативних матеріалів. Ці матеріали, які можуть бути використані як докази у кримінальному провадженні відповідно до ст.10 ЗУ «Про ОРД» та ст. 99 Кримінального процесуального кодексу України, збираються оперативними підрозділами та в подальшому передаються до органу досудового розслідування.

Слідчі та прокурори зобов'язані виконувати відомчі інструкції під час

ознайомлення та оцінки матеріалів ОРД у режимі таємниці. На основі оцінки вони надають рекомендації щодо достатності та визначають будь-які додаткові фактичні дані, необхідні для підтвердження протиправних дій осіб. Потім ці відомості вносяться до Єдиного реєстру досудових розслідувань, у разі виявлення ознак злочинної діяльності порушується кримінальне провадження [3, ч. 1 ст. 214].

У протоколах ОРД можуть міститися докази протиправної діяльності щодо осіб, які є фігурантами кримінального провадження, оскільки законними підставами для розслідування оперативно-розшукової справи є достовірна інформація, отримана законним шляхом, яка потребує підтвердження за допомогою заходів розшуку. Такі відомості стосуються реальної загрози життю, здоров'ю, майну та житлу працівників суду, правоохоронних органів, а також фігурантів кримінальної справи, членів їх сімей та близьких осіб [2, ст. 6, 9-1; 4 ч. 2 ст. 20].

Встановлення місцезнаходження підозрюваного є обов'язком оперативних груп під час досудового розслідування. Якщо підозрюваний переховується з метою ухилення від кримінальної відповідальності і його місцезнаходження залишається невідомим, розслідування може бути припинено, а органи можуть оголосити його в розшук [згідно з ч. 3 ч. 2 ст. 280]. Про оголошення розшуку виноситься окрема постанова, а здійснення розшуку підозрюваного доручається саме оперативним підрозділам [3, ст. 281].

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що діяльність оперативних підрозділів Національної поліції України на досудовому розслідуванні регулюється чинним законодавством та нормативно-правовими актами, зокрема такими:

- підрозділи виконання покарань здійснюють оперативно-розшукові (розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії за дорученнями слідчих, прокурорів з метою всебічного, всебічного та об'єктивного розслідування кримінальних правопорушень;
- передача до органу досудового розслідування матеріалів оперативно-розшукової діяльності за фактами кримінального правопорушення для початку досудового розслідування та використання їх як доказів у кримінальному провадженні, в тому числі в порядку забезпечення безпеки учасників кримінального провадження;
- участь персоналу у проведенні окремих слідчих (розшукових) дій на початку досудового розслідування (за заявами та повідомленнями про кримінальні правопорушення) та на наступному етапі розслідування;
- виконувати рішення слідчих щодо встановлення місцезнаходження розшукуваних.

Отже, стаття 41 Кримінально-процесуального кодексу дозволяє стверджувати, що їх формулювання є недостатньо правильним і не відображає всієї повноти завдань органів виконавчої влади, які вони вирішують у кримінальному провадженні. Ми вважаємо, що ст. ч. 1 передбачає. Стаття 41 Кримінально-процесуального кодексу має повно визначити всі напрями діяльності виконавчих органів у сфері досудового розслідування з урахуванням

завдань, які вони фактично виконують. Зокрема, конкретні норми вимагають посилення на ініціативи та заходи, які здійснюються органом виконавчої влади, без необхідності отримання дозволу прокурора та/або суду, для встановлення осіб, причетних до злочинів, подолання протидії реалізації кримінального провадження та для вирішення інших завдань кримінального судочинства.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. URL : <http://zakon1.rada.gov.ua>(дата звернення: 29.03.2023).
2. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18 лютого 1992 р. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua>(дата звернення: 29.03.2023).
3. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua>(дата звернення: 29.03.2023).
4. Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві : закон України від 23 грудня 1993 р. URL : <http://zakon1.rada.gov.ua>. (дата звернення: 29.03.2023).
5. Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні : наказ МВС України № 575 від 07 серпня 2017 р. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua>(дата звернення: 29.03.2023).
6. Про організацію діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України : наказ МВС України № 570 від 06 липня 2017 р. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua>(дата звернення: 29.03.2023).
7. Тарасенко В.Є., Тарасенко Р.В. Правові засади діяльності кримінальної поліції в інтересах кримінального судочинства : монографія. Одеса, 2018. 240 с.

Белкова Софія Романівна

курсантка 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Донецького державного університету внутрішніх справ,
рядова поліції

науковий керівник: Волобоєв Артур Олегович

завідувач кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії

ПРОТИДІЯ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ ПРОТИ СТАТЕВОЇ СВОБОДИ ТА СТАТЕВОЇ НЕДОТОРКАНОСТІ, ГЕНДЕРНО-ОБУМОВЛЕНОМУ НАСИЛЬСТВУ

Статева свобода та статева недоторканність є невід'ємними складовими прав людини. Кожна людина має право на вільний вибір свого статевого життя, а також на захист своєї гідності та інтимної сфери. Нажаль, у нашому суспільстві є люди, які не поважають ці права і вчиняють відповідні кримінальні

правопорушення.

Так, злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості – це суспільно небезпечні діяння, що порушують встановлений у суспільстві порядок статевого відносин і основні принципи статевої моральності, і які виражаються в посяганні на статеву свободу та статеву недоторканність особи. Це сукупна назва злочинів, які пов'язані із задоволенням статевої потреби у формах, що грубо порушують встановлений у суспільстві порядок статевого відносин, основні принципи статевої моральності і які заподіюють шкоду здоров'ю та достоїнству громадян.

Одним з найбільш поширених кримінальних правопорушень є гендерно-обумовлене насильство. Тобто насильство на підставі гендерної належності жертви. Наприклад, це може бути насильство за орієнтацією, насильство щодо жінок або насильство на основі стереотипів про гендерні ролі.

Слід зазначити, що гендерно-обумовлене насильство є серйозною проблемою у нашому суспільстві. Воно може призвести до фізичних, психологічних та емоційних травм для жертви, може мати довготривалий вплив на її життя.

У зв'язку з цим, важливо забезпечити ефективну протидію кримінальним правопорушенням проти статевої свободи та статевої недоторканності особи, гендерно-обумовленому насильству. Це може бути досягнуто шляхом зміни законодавства, підвищення рівня свідомості суспільства щодо проблеми насильства згідно з гендером, а також забезпечення ефективної роботи правоохоронних органів та інших відповідних установ.

Родовим об'єктом таких злочинів є статеві свобода і статеві недоторканність особи. Під статевою свободою слід розуміти право дорослої і психічно нормальної особи самостійно обирати собі партнера для статевого зносин і не допускати у сфері таких зносин будь-якого примусу. Статеві недоторканність – це абсолютна заборона вступати у сексуальні контакти з особою, яка не є носієм статевої свободи, всупереч справжньому волевиявленню такої особи або ігноруючи його.

Одним таких злочинних посягань є зґвалтування. Зґвалтування не може бути визнане повторним, якщо судимість за раніше вчинене зґвалтування знята чи погашена у встановленому законом порядку. Ознака повторності також відсутня, якщо до моменту здійснення другого зґвалтування закінчилися строки давності притягнення до кримінальної відповідальності.

Особливо кваліфікуючими ознаками зґвалтування є:

- 1) учинення його групою осіб;
- 2) зґвалтування неповнолітньої чи неповнолітнього (ч. 3 ст. 152 КК України);
- 3) зґвалтування малолітньої чи малолітнього;
- 4) спричинення тяжких наслідків (ч. 4 ст. 152 КК України).

Стосовно девіацій, то сучасна наука кримінальної сексології налічує кілька сотень девіацій (відхилень від норми) та випадків нетипової сексуальної поведінки. Тобто такої, яку неможливо віднести ні до нормальної сексуальної поведінки, ні до девіації. З іншого боку, описати у кримінальному законодавстві

усі можливі випадки задоволення статевої пристрасті неприродним способом та охопити усі ці випадки хоча б на тій підставі, що кожний (неприродний) спосіб задоволення статевої пристрасті відмінний від іншого за ризиком настання тяжких наслідків, обсягом моральної шкоди, неможливо. Наприклад, в одному випадку злочинець скоює акт емісії, тобто вводить статевий орган у природні отвори тіла людини для задоволення статевої пристрасті, а у іншому задовольняє цю пристрасть шляхом вчинення садистських дій без акту емісії, то відповідно до чинного законодавства все це є ознаками кримінального правопорушення.

Ст. 156 КК України передбачені протиправні діяння щодо розбещення неповнолітніх. Об'єктом такого злочину є статевая недоторканість, яка забезпечує нормальний фізичний, психічний і соціальний розвиток неповнолітніх.

Потерпілим виступає особа чоловічої або жіночої статі, яка не досягла 16-річного віку. Для кваліфікації діяння за ст. 156 КК України не має значення, чи досягла потерпіла особа статевої зрілості, хто був ініціатором вчинення розпусних дій, а також характеристика потерпілої особи (попереднє ведення статевого життя, наявність сексуального досвіду тощо). Тобто, згода потерпілої особи на вчинення розпусних дій на кримінально-правову оцінку дій не впливає.

З об'єктивної сторони злочин виражається у вчиненні розпусних дій сексуального характеру, здатних викликати фізичне і моральне розбещення неповнолітніх. Розпусні дії обов'язково повинні мати сексуальний характер. Вони можуть набувати вигляду фізичних дій або інтелектуального розбещення. Такі дії спрямовані на задоволення винною особою статевої пристрасті або на збудження у неповнолітньої особи статевого інстинкту.

Таким чином, підсумуюмо, що протидія кримінальним правопорушенням проти статевої свободи та статевої недоторканості особи, гендерно-обумовленому насильству є важливим напрямом державної політики у нашому суспільстві, - забезпеченням захисту прав людини.

Білаш Олексій Олександрович

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник: Людвік Валентин Дмитрович

доцент кафедри кримінального права та кримінології Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

СУТЕНЕРСТВО АБО ВТЯГНЕННЯ ОСОБИ В ЗАНЯТТЯ ПРОСТИТУЦІЄЮ

В конституції України визначено, що кожна особа має права на працю, а також заробляти грошові кошти у спосіб, який особа обирає самостійно. При цьому у разі примусового використання праці настає кримінальна відповідальність. Серед видів примусової праці особливого значення набуває сексуальна експлуатація. Проблематика боротьби із сутенерством та втягненням

особи в заняття проституцією набуває особливої актуальності на сьогоднішній день. Дана проблема має довгу історію, яка почалася ще багато століть тому і при цьому кількість таких кримінальних правопорушень не зменшується, а щорічно збільшується. Змушувати людину займатись чимось – насилля, не говорячи вже про зайняття проституцією проти її волі, при цьому порушуючи її честь та гідність. Такі дії передбачають наявну змогу одержувати незаконні прибутку, великі грошові суми та дорогоцінності, а також негативно впливають на здоров'я людей, цінності та правила моралі в суспільстві.

Дане питання досліджували такі вчені, як: Ю. М. Антонян, Ю. В. Баулін, А. В. Виговська, Б. В. Волженкін, В. О. Глушков, А. І. Долгова, О. М. Ігнатов, М. Й. Коржанський, Н. Ф. Кузнєцова, М. І. Мельник, П. П. Сердюк, та ін.

Досліджуване кримінальне правопорушення регулюється кримінальним кодексом України. Насамперед необхідно розібрати що собою являє даний злочин.

Головним безпосереднім об'єктом злочину є моральні засади суспільства у сфері задоволення статевих потреб людей, адже моральні й правові норми забороняють статеві зносини за винагороду чи з використанням фізичного або психічного примусу і, навпаки, стимулюють правомірні добровільні статеві зносини на основі симпатії. Додатковим обов'язковим об'єктом може бути статева свобода, здоров'я, воля й гідність особи, а також власність [3, с.126].

Потерпілою особою може бути і чоловік і жінка, не залежно від віку, кольору шкіри, та інших ознак особи. Але в цей час кваліфікуючою ознакою є спеціальний потерпілий – неповнолітня або малолітня особа, а також особа, котра перебуває у матеріальній або службовій залежності від особи, яка вчиняє кримінальне правопорушення.

Об'єктивна сторона кримінального правопорушення передбачає вчинення таких діянь, як , втягнення особи в заняття проституцією; примушування особи до зайняття проституцією; сутенерство.

Серед юридичних дослідників під терміном «проституція» зазвичай визначається діяльність особи з надання систематичних сексуальних послуг клієнтам протилежної або власної статі з матеріальну винагороду, що є постійним, основним чи додатковим джерелом доходу [2, с. 127].

Втягнення особи в заняття проституцією або примушування її до неї полягає в схиланні особи до такої діяльності визначеними в законодавстві різними способами. Це може бути використання обману, шантажу, уразливого стану цієї особи, застосування чи погроза застосування насильства.

Способи втягнення на відміну від способів примушування до заняття проституцією різні. Втягнення можливе шляхом використання обману, шантажу чи уразливого стану особи, а примушування – лише шляхом застосування чи погрози застосування насильства. Тому ці способи залучення до заняття проституцією необхідно диференціювати залежно від ступеня їх суспільної небезпеки.

Щодо сутенерства, то під ним слід розуміти дії особи по забезпеченню заняття проституцією іншою особою. В. А. Ломако вважає, що сутенерство полягає у створенні умов для сексуальної експлуатації осіб, здійсненні нагляду й

опіки над ними, захисті від конкурентів, забезпеченні транспортом, відверненні насильства чи обману з боку клієнтів та інших діяч, що забезпечують умови сексуальної експлуатації таких осіб [1, с. 107].

Суб'єктивна сторона розглядуваного злочину характеризується прямим умислом. Тобто він усвідомлює, що незаконно втягує особу в заняття проституцією, примушує її до цього чи забезпечує такого роду аморальну діяльність і бажає вчинення зазначених дій. Водночас ставлення особи до тяжких наслідків, що можуть настати в результаті таких дій, є необережним.

Отже, аналіз юридичних підстав кримінальної відповідальності за сутенерство або втягнення особи в заняття проституцією дає підстави стверджувати, що загалом вони забезпечують нормальний рівень кримінально-правової охорони суспільних відносин від таких аморальних і протиправних діянь, як проституція та сутенерство, що посягають на моральні засади суспільства в частині задоволення статевих потреб. Однак із метою підвищення якості законодавчих норм, що забезпечують цю кримінально-правову охорону та усунення проблемних питань, що виникають під час кваліфікації такого роду діянь вони потребують удосконалення. Насамперед необхідно розробити критерії відмежування сутенерства від суміжних діянь, а також закріпити на законодавчому рівні обґрунтовані визначення базових понять, що визначають ознаки складів цих кримінальних правопорушень.

Список використаних джерел

1. Сухонос, В.В. Кримінальне право України. Особлива частина: підручник / В.В. Сухонос, Р.М. Білоконь, В.В.Сухонос (мол.) / за заг. ред. доктора юрид. наук, проф. В.В. Сухоноса. Суми : ПФ "Видавництво "Університетська книга", 2020. - 672 с.
2. Кримінальне право України: Особлива частина : підручник / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін. ; за ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – Х. : Право, 2021. 768 с.
3. Кримінальне право України: Особлива частина : підручник / Ю.В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін. ; за ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. 5-те вид., переробл. і допов. Харків : Право, 2015. 680 с.

Бородавко Андрій Юрійович

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів
превентивної діяльності Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник: Людвік Валентин Дмитрович

доцент кафедри кримінального права та кримінології Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВИГОТОВЛЕННЯ, ПОШИРЕННЯ КОМУНІСТИЧНОЇ, НАЦИСТСЬКОЇ СИМВОЛІКИ ТА ПРОПАГАНДА КОМУНІСТИЧНОГО ТА НАЦІОНАЛ- СОЦІАЛІСТИЧНОГО (НАЦИСТСЬКОГО) ТОТАЛІТАРНИХ РЕЖИМІВ

28 січня 2014 року Верховна Рада України ухвалила Закон України «Про внесення зміни до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за заперечення чи виправдання злочинів фашизму», згідно з яким у ст. 436-1 КК України була встановлена відповідальність за публічне заперечення чи виправдання правопорушень фашизму, пропаганду неонацистської ідеології, виготовлення та (або) розповсюдження матеріалів, у яких виправдовуються злочини фашисти в і їх прибічників.

Частиною XX Кримінального кодексу України передбачено кримінальну відповідальність за кримінальне правопорушення проти миру, безпеки людини та правопорядку. Проблеми, пов'язані з цим кримінальним правопорушенням, передбаченні статтею 436-1 Кримінального кодексу України «Виготовлення, поширення комуністичної, нацистської символіки та пропаганда комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів». Також в даній темі розбирались М. Баба, А. Васильєва, М. Данжин, В. Іващенко, І. Килими, В. Комарницький, С. Моханчук, А. Павловська, В. Панов, А. Пироженко, В. Поповічук, Письменський Є, Ромінський Є, та інші вчені.

Публічне використання символіки комуністичного, націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів передбачає серед іншого таке: 1) її використання при проведенні акцій і заходів (зборів, свят, виставок, мітингів та інших масових заходів); 2) нанесення відповідної символіки на будь-який товар, упаковку, яку містить товар, вивіску, етикетку, нашивку, бирку чи інший прикріплений до товару предмет; 3) застосування символіки під час пропонування та надання будь-якої послуги; 4) її застосування в документації, інформаційній діяльності, у рекламі та в мережі Інтернет тощо.

Стаття 1 Закону «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки» забороняє пропаганду комуністичного та націоналсоціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів, яка містить умовно три групи дій: публічне заперечення, зокрема через ЗМІ, злочинного характеру комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років в Україні, націоналсоціалістичного (нацистського) тоталітарного режиму, поширення інформації, спрямованої на виправдання злочинного характеру комуністичного,

націоналі-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів, діяльності радянських органів державної безпеки, встановлення радянської влади на території України або в окремих адміністративно-територіальних одиницях, переслідування учасників боротьби за незалежність України у XX столітті, виготовлення та/або поширення, а також публічне використання продукції, що містить символіку комуністичного, націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів.

Стаття 4 Закону передбачає винятки із загальної заборони. Зокрема, журналісти можуть використовувати зазначену символіку у репортажах чи спеціальних програмах, щої спрямовані на викладення або реконструкції історичних подій, а також, коли вона міститься творах мистецтва, якщо це не призводить до пропаганди. Тобто, в таких випадках варто уникати додаткових коментарів, що можуть тлумачитись як схвалення дій тоталітарних режимів [3, с. 54]. Частина перша статті 436-1 КК України передбачає покарання у вигляді обмеження волі на строк до п'яти років або позбавлення волі на той самий строк, з конфіскацією майна або без такої, частиною другою цієї статті передбачається покарання у вигляді позбавлення волі на строк від п'яти до десяти років з конфіскацією майна або без такої.

Кваліфікуючими ознаками досліджуваного кримінального правопорушення є його вчинення представником влади, організованою групою, повторно та з використанням засобів масової інформації (ч. 2 ст. 436-1 КК).

Склад цього кримінального правопорушення сконструйований як формальний – його об'єктивна сторона включає дві обов'язкові ознаки: суспільно небезпечне діяння (у чотирьох альтернативно визначених формах) та місце вчинення правопорушення (територія України). Таким чином, цей склад правопорушення є юридично закінченим і з моменту вчинення самого суспільно небезпечного діяння, що полягає в пропаганді комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів.

Отже, основна небезпека цього кримінального правопорушення полягає саме у його публічності – доведенні (донесенні) його предмету до широкого (не визначеного) або певного кола осіб. У зв'язку з цим можна дійти висновку, що виготовлення символіки комуністичного, націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів, у т. ч. у вигляді сувенірної продукції, має вчинюватися саме з метою її поширення (або іншого розповсюдження) чи публічного використання.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за заперечення чи виправдання злочинів фашизму» від 16 січня 2014 р. № 729-VII. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2014. № 22. Ст. 809.

2. Закон України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки». Відомості Верховної Ради (ВВР). 2015. № 26. Ст. 219. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

3. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05 квітня 2001 р. № 2341-03. URL: [http:// zakon1.rada.gov.ua](http://zakon1.rada.gov.ua).

4. Савченко А.В., Кришевич О.В. Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням професійних послуг. Київ : Атлет. 2012. 160 с.

5. Кримінальне право України. Загальна та особлива частини : навчальний посібник / за заг. ред. В.М. Стратонові. Київ : Істина. 2007. 400 с.

6. Матишевський П.С. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник. Київ : А.С.К. 2001. 352 с.

7. Бабак М.А., Філей Ю.В. Вітчизняні новели кримінально-правового механізму протидії пропаганді комуністичного або націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарного режимів з огляду на деякі конституційні права й основоположні свободи людини та громадянина. Право і суспільство. 2018. № 3. Ч. 2. С. 181–188.

Бредіхіна Марія Валеріївна

курсантка 3-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів досудового розслідування Донецького державного університету внутрішніх справ, рядова поліції

науковий керівник: Волобоєв Артур Олегович

завідувач кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки факультету підготовки для підрозділів кримінальної поліції Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії

ПРОТИДІЯ ТОРГІВЛІ ДІТЬМИ

Одним із найжахливіших явищ сучасного суспільства в Україні та світі є торгівля людьми. Цей страхітливий за масштабами впливу та негативних наслідків феномен має різні форми: продаж дітей, використання у жебрацтві, втягнення в протиправну діяльність, сексуальна експлуатація, примусова праця (рабство), проведення експериментів над тілом і психікою людини, насильне вилучення органів і частин тіла людини, використання у збройних конфліктах тощо. Цей перелік не вичерпний і може доповнюватися залежно від розвитку світових кримінальних тенденцій [1]

Статтею 3 Конституції України зазначено, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю [2] держава зобов'язується всіма можливими та доступними засобами забезпечувати, недоторканість людини. Тому наразі серед пріоритетних напрямів нашої державної політики – боротьба з кримінальними правопорушеннями, які зараз особливо під час військового стану набули загрозливих масштабів, зокрема з таким резонансним явищем, як торгівля людьми.

Дуже часто плутають поняття торгівлі людьми та незаконного ввезення мігрантів оскільки певною мірою вони мають схожий характер. Для розпізнання

жертв торгівлі людьми дуже важливо розмежовувати ці два поняття. Адже визнання особи жертвою торгівлі людьми вимагає від держави інших дій ніж у зв'язку з незаконною міграцією, про це свідчать протокол ООН ФПро попередження та торгівлю людьми, особливо жінками та дітьми, і покарання за неї, що доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності та протокол ФПроти незаконного ввозу мігрантів по суші, морю і повітря, що доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності.‖

Найчастіше якраз діти стають жертвами цих злочинів, тому охорона дитинства, під якою розуміємо систему державних та громадських заходів, спрямованих на забезпечення повноцінного життя, всебічного виховання і розвитку дитини та захисту її прав, законодавством України визначена як стратегічний та загальнонаціональний пріоритет, що має важливе значення для забезпечення національної безпеки України, ефективності внутрішньої політики держави [3] Безпосередньо, охорона дитинства спрямована на забезпечення реалізації прав дитини на життя, охорону здоров'я, освіту, соціальний захист, всебічний розвиток та виховання в сімейному оточенні.

Законом України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» від 24 січня 1995 року № 20/95-ВР [4] визначені правові основи діяльності органів і служб у справах дітей та спеціальних установ для дітей, на які покладається обов'язок здійснення соціального захисту і профілактики правопорушень серед осіб, які не досягли вісімнадцятирічного віку.

Положення статті 1 Закону України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» визначають, що здійснення соціального захисту і профілактики правопорушень серед дітей покладається в межах визначеної компетенції на:

- центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері сім'ї та дітей, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері сім'ї та дітей, орган виконавчої влади Автономної Республіки Крим у сфері сім'ї та дітей, відповідні структурні підрозділи обласних, Київської та Севастопольської міських, районних державних адміністрацій, виконавчих органів міських і районних у містах рад;
- уповноважені підрозділи органів Національної поліції;
- приймальники-розподільники для дітей органів Національної поліції;
- школи соціальної реабілітації та професійні училища соціальної реабілітації органів освіти;
- центри медико-соціальної реабілітації дітей закладів охорони здоров'я;
- спеціальні виховні установи Державної кримінально-виконавчої служби України;
- притулки для дітей;
- центри соціально-психологічної реабілітації дітей;
- соціально-реабілітаційні центри (дитячі містечка) [4].

Під соціальним захистом дітей слід розуміти комплекс заходів і засобів соціально-економічного та правового характеру, здійснення яких покладається

на суб'єктів, визначених Законом України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей», щодо забезпечення прав дітей на життя, розвиток, виховання, освіти, медичне обслуговування, надання матеріальної підтримки.

Визначені нами суб'єкти направляють зусилля і на профілактику правопорушень серед дітей. Під профілактикою правопорушень серед дітей слід розуміти діяльність органів і служб у справах дітей, спеціальних установ для дітей, яка спрямована на виявлення та усунення причин і умов, що сприяють вчиненню дітьми правопорушень, а також позитивний вплив на поведінку окремих дітей на території України, в її окремому регіоні, в сім'ї, на підприємстві, в установі чи організації незалежно від форм власності, за місцем проживання [4, ст. 3].

Діяльність уповноважених підрозділів органів Національної поліції щодо забезпечення прав дітей умовно поділяється на відповідні повноваження підрозділів кримінальної поліції, органів досудового розслідування та підрозділів превентивної діяльності [5, с. 14]. Зазначаємо, що серед підрозділів поліції на підрозділи ювенальної превенції покладено обов'язок планування і реалізація профілактичних заходів у дитячому середовищі щодо попередження негативних явищ серед дітей та вжиття заходів для запобігання і припинення стосовно дитини будь-яких протиправних діянь.

До елементів профілактичної діяльності підрозділів поліції серед дітей та їх соціального оточення відносяться:

- профілактика адміністративних та кримінальних правопорушень (загальна та індивідуальна);
- запобігання адміністративних та кримінальних правопорушень (виключає можливість реалізації злочинних намірів);
- припинення адміністративних та кримінальних правопорушень (припиняє антигромадську та злочинну діяльність) [5, с. 31].

Підрозділи поліції уповноважені виявляти адміністративні правопорушення, які вчиняються неповнолітніми особами у віці від 16 до 18 років. Також, підрозділи виявляють і притягують до адміністративної відповідальності дорослих осіб, які вчиняють адміністративні правопорушення, які відображаються у негативному впливі на виховання, навчання та розвиток як малолітніх так і неповнолітніх дітей.

Профілактична діяльність визначених нами суб'єктів направлена і на запобігання негативним явищам у сімейному вихованні дітей. У сферу соціальної та правоосвітньої роботи з сім'ями введено поняття «складні життєві обставини», яке закріплено в Законах України: «Про охорону дитинства» [3] та «Про соціальні послуги» [6].

Складні життєві обставини – це обставини, що негативно впливають на життя, стан здоров'я та розвиток особи, функціонування сім'ї, які особа/сім'я не може подолати самотійно [6, ст. 1]. Працюючи з дітьми, які проживають у сім'ях зі складними життєвими обставинами, працівники поліції спільно зі службами у справах дітей, соціальними службами направляють свої зусилля на профілактику складних життєвих обставин, їх подолання та мінімізацію

негативних наслідків складних життєвих обставин, зокрема щодо недопущення втягнення дітей у протиправну діяльність.

Проведений нами теоретичний аналіз наукових доробків у сфері захисту прав дітей дозволяє погодитись з висновком про те, що ігнорування роботи з дітьми, сім'ями з дітьми, які перебувають у складних життєвих обставинах, призводить до негативних явищ, зокрема: експлуатації дітей, домашнього насильства, втечі дітей з дому (навчально-виховного закладу), вчинення дітьми адміністративних чи кримінальних правопорушень [5, с. 49].

Викладені міркування дозволяють зробити висновок про те, що забезпечення прав дітей, охорона дитинства відноситься до пріоритетних напрямів роботи поліції. Поліція, відповідно до діючих норм законодавства України, у процесі своєї діяльності щодо забезпечення прав дітей взаємодіє з уповноваженими суб'єктами.

Список використаних джерел

1. Сучасні механізми протидії торгівлі людьми : збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції (4 грудня 2020 року) / упор. Г. Я. Савчин, У. О. Цмоць. Львів : ЛьвДУВС, 2020. 180 с.

2. Конституція України <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

3. Про охорону дитинства: Закон України від 26 квітня 2001 року № 2402-III. Дата оновлення: 17.03.2021. *Відомості Верховної ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>.

4. Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей: Закон України від 24 січня 1995 року № 20/95-ВР. Дата оновлення: 09.02.2017. *Відомості Верховної ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/20/95-вр#Text>.

5. Пекарський С.П. Організаційно-правові засади діяльності підрозділів ювенальної превенції : навчально-науковий посібник / С. П. Пекарський. – Київ: ВД «Дакор», 2021. – 149 с.

6. Про соціальні послуги: Закон України від 17 січня 2019 року № 2671-VIII. *Відомості Верховної ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>.

Брей Вікторія Володимирівна

курсантка 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів
превентивної діяльності Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ, рядова поліції

Проворова Катерина Дмитрівна

курсантка 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів
превентивної діяльності Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ, рядова поліції

Науковий керівник: Копилов Едуард Володимирович

викладач кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки
фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**ОКРЕМІ ПИТАННЯ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У СФЕРІ
СЛІДЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ**

Міжнародне співробітництво відіграє життєво важливу роль у сфері слідчої діяльності в Україні, і необхідно створити ефективні механізми та рамки співпраці для боротьби з транснаціональною злочинністю та забезпечення захисту прав людини та правосуддя.

Із зростанням глобалізації та взаємопов'язаності світу транснаціональна організована злочинність стала серйозною проблемою для правоохоронних органів у всьому світі. Україна, будучи вразливою через своє стратегічне розташування на перехресті Європи та Азії, зіткнулася з різними викликами у сфері розслідування транскордонних злочинів. Проте механізми міжнародного співробітництва у сфері слідчої діяльності стали необхідними для ефективної боротьби з такими злочинами.

Стаття 5-1 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» нормативно закріплює визначення міжнародного співробітництва у сфері оперативно-розшукової діяльності: «Співробітництво у сфері оперативно-розшукової діяльності між міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади, державними органами, до складу яких входять оперативні підрозділи, визначені у статті 5 цього Закону, та правоохоронними і спеціальними службами інших держав, які мають у своєму складі відповідні підрозділи, а також з міжнародними правоохоронними організаціями, здійснюється відповідно до законодавства України, міжнародних договорів України, а також установчих актів та правил міжнародних правоохоронних організацій, членом яких є Україна» [1].

Слід звернути увагу на необхідність міжнародної співпраці в слідчій діяльності України. Відсутність координації та обміну інформацією між національними правоохоронними органами обмежує їх здатність боротися з транснаціональною злочинністю.

Таким чином, необхідне міжнародне співробітництво для сприяння обміну інформацією, спільним розслідуванням і навчанню слідчих, що значно покращує здатність України боротися з транснаціональною злочинністю.

Україна є учасником низки міжнародних угод і конвенцій, таких як Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності та Європейська конвенція про взаємну допомогу у кримінальних справах. Ці угоди створюють основу для співпраці між країнами у слідчих і судових справах. Україна може спиратися на ці договори та конвенції для створення механізму співпраці у слідчій діяльності.

Розглянемо питання викликів та обмежень міжнародної співпраці в Україні. Такі проблеми, як мовні бар'єри, відмінності в правових системах і процедурах, а також політична нестабільність, перешкоджають ефективній співпраці. Ці виклики можливо подолати за допомогою діяльності з розбудови спроможності, стандартизації правової бази та політичної волі.

Міжнародна співпраця у сфері слідчої діяльності є фундаментальною складовою зусиль України щодо ефективної боротьби з транскордонною злочинністю.

Список використаних джерел

1. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18.02.1992 // ВВР. 1992. № 22. Ст. 303. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text> (дата звернення 26.03.2023).

Буркацька Карина Володимирівна

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Донецького державного університету внутрішніх справ, рядова поліції

науковий керівник: Волобоєв Артур Олегович

завідувач кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ ПІДРОЗДІЛАМИ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Протидія злочинності є одним із основних завдань Національної поліції України, передбачених положеннями Закону України «Про Національну поліцію».

Кримінальна поліція, як структурний підрозділ Національної поліції, є ключовим суб'єктом, що здійснює документування, розкриття та запобігання вчиненню кримінальних правопорушень. Запорукою успішного виконання такої фундаментальної роботи є організаційні засади, завдяки яким робота оперувовноважених є чітко впорядкованою та урегульованою.

Між тим, щоб успішно протидіяти злочинності підрозділи кримінальної поліції повинні мати чітко визначені зони відповідальності та проводити розподіл обов'язків між працівниками. Важливо організувати систему внутрішнього контролю задля запобігання випадків корупційних проявів або

інших порушень у роботі працівників.

Підрозділи кримінальної поліції повинні мати достатній рівень матеріально-технічної бази: обладнання, засоби комунікації, транспорт та інші ресурси; постійно здійснювати взаємодію з іншими службами, як: військова поліція, державна прикордонна служба, судові органи тощо.

Підрозділи кримінальної поліції повинні мати достатню кількість кваліфікованих працівників. Це означає, що працівники мають володіти високим рівнем професійної підготовки та розумінням особливостей роботи в умовах воєнного стану. Для підвищення кваліфікації працівників можуть проводитися спеціальні тренінги та курси.

Особливу увагу заслуговує правовий режим воєнного стану, під час якого кримінальна поліція відіграє важливу роль у забезпеченні безпеки населення та збереженні правопорядку.

До таких напрямів слід віднести:

1. забезпечення безпеки громадян та зменшення кількості злочинів. На першому місці є захист громадян від злочинних посягань. Кримінальна поліція забезпечує безпеку і порядок на вулицях, здійснює контроль над об'єктами міського господарства, які є потенційними місцями для терористичних атак.

2. супроводження розслідування злочинів. При виверженні воєнних подій та карантинних обмежень, більшість злочинів трапляється у обмеженому просторі. Кримінальна поліція здійснює спеціальний супровід розслідування тяжких та особливо тяжких злочинів, сприяє притягненню винних осіб до кримінальної відповідальності.

3. запобігання терористичним актам. Воєнний стан є часом, коли терористичні угруповання використовують хаос і паніку для реалізації злочинних намірів. У свою чергу, кримінальна поліція повинна дотримуватися постійного режиму контролю і забезпечення безпеки для протидії таким проявам.

4. співпраця зі збройними силами та іншими службами України. В умовах воєнного стану взаємодія відомчих та міжвідомчих підрозділів є невід'ємним фактором забезпечення безпеки і порядку, територіальної цілісності держави.

5. інформаційна робота. Комунікація кримінальної поліції з населенням, інформування через медіа формує довіру, сприяння співпрацювати з органами правопорядку.

Для якісної реалізації зазначених напрямів роботи необхідне неухильне дотримання працівниками кримінальної поліції стандартів розуміння, досвідченості та проактивності – здатністю керувати ситуацією в екстремальних умовах.

Організаційні засади такої роботи забезпечуються через рівномірний розподіл між працівниками місцевості, де оперуповноважений встановлює агентурні зв'язки, визначає оперативну обстановку та безпосередньо працює з населенням.

Отже, організаційні засади є важливою складовою в діяльності кримінальної поліції.

Горелова Діана Дмитрівна

курсантка 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Донецького державного університету внутрішніх справ, рядова поліції

науковий керівник: Габорець Ольга Андріївна

доцентка кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії

ПРОТИДІЯ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ ПРОТИ ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я ОСОБИ

Протидія кримінальним правопорушенням проти життя та здоров'я особи є однією з найважливіших функцій правоохоронних органів. Це включає в себе запобігання таким правопорушенням, розслідування та викриття злочинів проти життя та здоров'я особи, а також забезпечення належного покарання винних.

Для запобігання кримінальним правопорушенням проти життя та здоров'я особи, правоохоронні органи можуть здійснювати профілактичну роботу, проводити навчання з безпеки та здоров'я, розвивати співпрацю з громадськістю, сприяти створенню безпечного середовища для життя та здоров'я людей.

При розслідуванні та викритті злочинів проти життя та здоров'я особи, правоохоронні органи здійснюють оперативно-розшукову діяльність (ОРД), збирають докази, встановлюють обставини справи, а також взаємодіють зі свідками та потерпілими. Злочинами такого характеру займається кримінальна поліція, до складу якої входять підрозділи що мають право проводити ОРД. Для оперативного розслідування злочину вони поділяють оперативні підрозділи на два типи: ті, що проводять оперативно-розшукову діяльність і наділені повноваженнями вести роботу з негласними співробітниками (гласні), і ті, що сприяють їх здійсненню, зокрема оперативно-технічні та оперативно-пошукові (негласні), які проводять ОРД за завданнями гласних підрозділів.

В Кримінальному Кодексі України під класифікацію такого виду правопорушення є Розділ II, в якому налічується 30 статей з більш детальним розподілом, а саме: проти життя особи, проти здоров'я особи, тілесні ушкодження, завдання фізичних або моральних страждань, зараження соціальними хворобами, злочини, що ставлять у небезпеку життя та здоров'я особи, злочини у медичній сфері та інші злочини.

У Наказі №575 «Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні» від 07.07.2017 року є окремо розділ 9. В ньому зазначені обов'язки кожного учасника, який бере участь на виїзд в підрозділі СОГ чи на виїзд злочину такого виду. За приклад обов'язкових дій можемо навести окремі пункти, які під час навчальної практики були продемонстровані в підрозділі карного розшуку:

1) у разі вбивства особи або виявлення трупа людини, причини смерті якої

на момент огляду місця події не встановлено, а також не здобуто достатніх даних, що свідчать про ненасильницький характер смерті, одразу забезпечує внесення до ЄРДР відомостей про вказане кримінальне правопорушення і його попередню кваліфікацію як умисного вбивства та вживає всіх передбачених КПК України заходів для всебічного, повного і неупередженого дослідження обставин кримінального провадження [1];

2) протягом 24 годин після подання заяви, повідомлення про зникнення безвісти дитини, якщо за цей час не буде встановлено її місцезнаходження, а також у разі зникнення безвісти дорослої особи за обставин, що свідчать про можливість учинення стосовно неї злочину, а також виявлення частин трупа невстановленої людини забезпечує обов'язкове внесення до ЄРДР відомостей про вказане кримінальне правопорушення і його попередню кваліфікацію як умисного вбивства та вживає всіх передбачених КПК України заходів для всебічного, повного і неупередженого дослідження обставин кримінального провадження [1].

Подальшими встановлення смерті особи будуть встановлювати експерти, поки йде ця процедура, оперуповноважений перевіряє по ЄРДР та заявам про безвісти зниклих або осіб у розшуку. Якщо буде встановлена особа буде опізнаною, звичайною фізичною особою, і це підтвердять близькі родичи, то справа буде йти далі чи закриватися, залежно від причини смерті.

Своєчасне запобігання злочинам у діяльності оперативних підрозділів кримінальної поліції має велике юридичне значення і є найголовнішим в їх діяльності. Основними елементами попередження злочинів залишається не змінною – профілактика, запобігання та припинення. Щодо профілактики можуть бути задіяні дільничні, які можуть запобігти сімейним сваркам з трагічним закінчення (з ряду насильства). Також це залежить від громадян, яким варто бути не байдужими до проблем інших. До такого запобігання долучається патрульна поліція, яка зможе швидко та завчасно зупинити правопорушення, й за необхідності надати медичну допомогу постраждалому.

У подальшому, протидія кримінальним правопорушенням проти життя та здоров'я особи, буде залежати від оперативної праці працівників Національної поліції України. При правильному встановленні причини смерті особи, її особистості, пошуку рідних та злочинця – справи не будуть так довго розслідуватися.

Отже, даний напрям злочинів нерідко зустрічається і незалежно від воєнного стану його не пом'якшували ні в якому разі. Правильно сказати, що зараз майже кожную статтю будуть кваліфікувати як тяжку й розгляд справи буде йти обов'язково. До військовослужбовців прикута увага до правопорушень за їх участю. Повністю запобігти їхньому вчиненню, можливо в майбутньому вдасться, але на даний час можна тільки намагатися протидіяти гіршого наслідку.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України

Гулько Катерина Олегівна

курсантка 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів
кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх
справ, рядова поліції

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки
фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук,
доцент

ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ ТА КРИМІНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Торгівля людьми - це злочин, який трапляється в усьому світі і має негативні наслідки для жертв, які часто стають заручниками насильства, сексуальної експлуатації та примусової праці. У таких випадках, кримінальний аналіз може стати важливим інструментом для розкриття та запобігання цієї злочинності [1].

Порівняння різних випадків торгівлі людьми може допомогти виявити спільні ознаки злочинців, такі як місця та способи набуття жертв, їхнє походження та долі. Наприклад, зіставлення даних про випадки торгівлі людьми в різних країнах може допомогти встановити міжнародну мережу злочинців, які працюють разом для забезпечення потреб в торгівлі людьми. Крім того, кримінальний аналіз може бути корисним інструментом для запобігання торгівлі людьми. Аналіз даних про можливі випадки торгівлі людьми може допомогти законодавцям і правоохоронним органам вжити заходів для запобігання таких випадків.

За допомогою кримінального аналізу можна також виявити особливості деяких випадків торгівлі людьми, таких як цільові групи злочинців та їх мотивації. Наприклад, в деяких країнах, злочинці можуть здійснювати торгівлю людьми з метою експлуатації в індустрії сексуальних послуг або для примусової праці, тоді як в інших країнах цільові групи можуть відрізнятися [2].

Один зі сучасних методів, який може бути використаний для боротьби з торгівлею людьми - це кримінальний аналіз, який має наступні основні риси:

1. Систематичні аналітичні процеси.
2. Вивчення певних характеристик та тенденцій.
3. Визначення та розуміння зв'язків між кримінальною інформацією та іншою.
4. Систематична специфічна інформаційно-аналітична діяльність.
5. Опрацювання суттєвої інформації для управління та прийняття рішень.
6. Метою є попередження, припинення, розкриття та розслідування злочинів або прийняття управлінських рішень.

Дозволяючи аналітикам обробляти дані про злочини, працівники правоохоронних органів отримують можливість використовувати готовий оперативно-аналітичний продукт, замість первинної інформації. Це має наступні переваги: оперативно-аналітичний продукт визначає тенденції злочинності не тільки за географічними ознаками, але й в рамках часу. Завдяки більш детальній інформації про місця можливого скоєння злочину, можна витратити більше часу та зусиль на попередження його вчинення. Оскільки час використовується більш продуктивно, співробітники мають більше можливостей надавати допомогу своїм колегам у разі потреби.

Торгівля людьми є актуальною проблемою в Україні, зокрема на окупованих територіях. Злочинці використовують ці території, щоб відправляти жертв за кордон або експлуатувати їх на місці, використовуючи примус, підроблення документів та інші методи.

Кримінальний аналіз може допомогти виявити ознаки злочинців, які займаються торгівлею людьми на окупованих територіях, такі як місця та способи набуття жертв та їхнє походження. Аналіз даних може допомогти зрозуміти особливості цього злочину на конкретних територіях та здійснювати превентивні заходи для запобігання торгівлі людьми.

За даними Офісу Генерального прокурора, з 01 січня 2022 року по 30 серпня 2022 року зареєстровано 103 кримінальні правопорушення (провадження) за ст. 149 (торгівля людьми) КК України та зареєстровано 41 особу як потерпілу від торгівлі людьми [3]. Наразі, відбувається пересування внутрішньо переміщених осіб з окупованих територій до контрольованої Україною території. Це може стати причиною збільшення кількості випадків торгівлі людьми на території України.

Українське законодавство містить численні норми, які регулюють питання протидії торгівлі людьми. Одна з таких норм закріплена в статті 149 Кримінального кодексу України, де визначено поняття торгівлі людьми та передбачено суворі санкції за цей злочин. Додатково, Україна прийняла Закон від 20.09.2011 року № 3739-І «Про протидію торгівлі людьми», який містить основні засади боротьби з цією злочинністю, порядок встановлення статусу постраждалих та їх допомоги, а також повноваження державних органів [4].

Специфічна особливість глобальної мережі - відсутність кордонів. Обмін пропозиціями між членами злочинних угруповань можливий через анонімні поштові адреси, які закриваються після успішного завершення операції. Поширеним видом незаконного використання глобальної комп'ютерної мережі є несанкціоноване втручання в роботу автоматизованих систем телефонного зв'язку, що дає змогу безкоштовно користуватися послугами міжнародних телефонних переговорів. Але найнебезпечнішими злочинцями в кіберпросторі є професіонали, які використовують свої знання для промислового шпигунства, політичних цілей, тероризму [5], а найгірше для торгівлі людьми.

Кримінальний аналіз може допомогти встановити особливості торгівлі людьми на окупованих територіях, зокрема, ознаки злочинців, їхні мотиви та місця, де здійснюється пошук жертв. Такі дані можуть допомогти законодавцям та правоохоронним органам вжити ефективних заходів для запобігання цій

злочинності.

Одним із заходів може бути посилення контролю за кордонами і запобігання нелегальному переміщенню людей через кордон. Також важливо забезпечити захист тимчасово переміщених осіб, які пересуваються з окупованих територій до контрольованої Україною території.

Для розкриття та притягнення до відповідальності злочинців, необхідно забезпечити ефективну роботу правоохоронних органів та інших зацікавлених сторін. Зокрема, важливо проводити регулярні операції з розкриття та припинення торгівлі людьми на окупованих територіях, а також підвищувати обізнаність населення щодо ризиків, пов'язаних з цим явищем.

Також, для більш ефективного запобігання торгівлі людьми на окупованих територіях, необхідно підвищувати рівень зайнятості та забезпечувати соціальний захист населення, зокрема тимчасово переміщених осіб, які мають високий ризик потрапити у ситуацію торгівлі людьми.

Для успішного протидії торгівлі людьми на окупованих територіях необхідно залучити до співпраці не лише правоохоронні органи та державні структури, але й міжнародні та громадські організації. Важливо створювати міжнародні механізми співпраці для обміну досвідом та координації зусиль з протидії торгівлі людьми на окупованих територіях.

Загалом, торгівля людьми є однією з найбільш жахливих форм злочинності, яка має серйозні наслідки для жертв та суспільства в цілому. Кримінальний аналіз може допомогти виявити ознаки торгівлі людьми на окупованих територіях та запобігти цьому явищу в майбутньому. Однак, для досягнення успіху в цій справі необхідно залучити до співпраці всіх зацікавлених сторін та вживати комплексних заходів для протидії торгівлі людьми на окупованих територіях.

Отже, для ефективної боротьби з цим протиправним явищем правоохоронним органам необхідно використовувати весь арсенал сучасних інформаційних технологій, серед яких ключовими є засоби кримінального аналізу.

Список використаних джерел

1. Маслова І.О., Острогляд О.В. "Протидія торгівлі людьми в умовах воєнного стану". Збірник матеріалів наукової конференції "Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства". Запоріжжя, 2022. С. 65-68. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/11/183.pdf> (дата звернення: 23.03.2023).

2. "Протидія торгівлі людьми в Україні. Навчально-методичний посібник до спецкурсу". Київ, 2017. 44 с. URL: <https://ippo.kubg.edu.ua/wp-content/uploads/2017/11/Posibnyk-СТНВ-final.pdf> (дата звернення: 23.03.2023).

3. "Протидія торгівлі людьми". Міністерство соціальної політики України. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/22280.html> (дата звернення: 23.03.2023).

4. Кримінальний кодекс України, Відомості Верховної Ради України № 2341-III: кодекс від 05.04.2001. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 20.03.2023)

5. Телійчук В.Г. Способи вчинення злочинів у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку та заходи протидії. Державний комітет з питань науки, технологій та інновацій України. URL: http://law.stateandregions.zp.ua/archive/2_2014/8.pdf (дата звернення: 02.04.2023)

Дженова Ліліана Асанівна

курсантка 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядова поліції

Домашенко Анна Вікторівна

курсантка 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядова поліції

науковий керівник: Копилов Едуард Володимирович

викладач кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ЩОДО ПИТАНЬ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ПРОФІЛАКТИКИ ЗЛОЧИНІВ

Суб'єкт оперативно-розшукової діяльності – оперативні підрозділи правоохоронних органів або розвідувальних органів України, їхні службові особи, що наділені державно-владними повноваженнями на проведення оперативно-розшукових заходів [1].

Під правами підрозділів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, розуміється надані правовими нормами повноваження, створені задля виконання ними дій з метою вирішення завдань оперативно-розшукової діяльності [1].

Розкриття змісту прав суб'єктів можливе через їх дії, проте не слід ототожнювати право суб'єктів оперативно-розшукової діяльності з їх діями, оскільки воно є лише необхідністю виконувати певні дії та юридичною можливістю.

Крім можливості визначеної в законі дії або сукупності дій самого уповноваженого суб'єкта, права органів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, включають вимогу відповідної дії або бездіяльності від інших суб'єктів правовідносин, якими є фізичні або юридичні особи. Ці два різновиди можливих та необхідних правомірних дій становлять основу змісту прав органів-суб'єктів оперативно-розшукової діяльності [2].

У відповідності до ст. 7 Закону України «Про оперативно-розшукову

діяльність», оперативні підрозділи зобов'язані здійснювати взаємодію між собою та іншими правоохоронними органами з метою швидкого і повного розкриття злочинів та викриття винних. Взаємодія означає взаємно діяти, спільно робити роботу, співробітництво.

Дослідники-кримінологи відзначають важливу роль ОРД у запобіганні злочинам. На думку Г.А. Аванесова, запобігання з урахуванням методики його здійснення може ефективно реалізовуватись лише за допомогою негласних оперативно-розшукових методів. Вчений пропонує розглядати оперативно-розшукову профілактику як різновид спеціальної профілактики (на протипагу загальної соціально-правової) та вказує на відношення припинення злочинів до предмета оперативно-розшукової (та адміністративно - юрисдикційної) діяльності. Оперативно-розшукова профілактика виділяється як різновид профілактики В.Є. Еміновим, який посилається на досягнення основоположників оперативно-розшукової науки [1].

Отже, оперативно-розшукова профілактика злочинів – це напрям діяльності (обов'язок) оперативних підрозділів ОВС, що має за мету вжиття певних методів та заходів спрямованих на встановлення і усунення причин та умов, тобто об'єктивних факторів дійсності, що можуть вплинути на особистість сприяючи формуванню у неї злочинної установки, а також виявлення індивідуальних ознак-схильності особи до вчинення злочину з метою здійснення превентивної психокорекції свідомості. Профілактика повинна здійснюватись як до, так і з моменту виникнення впливу об'єктивних факторів на особистість, тобто зовнішніх причин, умов та обставин, що можуть підштовхнути осіб, схильних до вчинення злочинів, на формування злочинного задуму. Саме тому профілактика має бути спрямована на ліквідацію об'єктивних причин та умов. Завдання щодо профілактики конкретного злочину не є доцільними, якщо почали діяти суб'єктивні фактори особистості, сформувався задум на скоєння злочинних дій. [4].

Суб'єкти оперативно-розшукової діяльності при їх проведенні мають право проводити вилучення матеріалів, предметів та повідомлень, оскільки деякі оперативно-розшукові заходи невід'ємно пов'язані з виявленням документів та предметів, які надалі можуть бути використані як речові докази, а також з їх використанням у процесі проведення оперативно-розшукових заходів, може бути виявлено заборонені чи обмежені у вільному обороті предмети [3].

З метою забезпечення їх безпеки, а також дослідження, попередження злочинів, документування злочинних дій здійснюється при вилученні предметів та матеріалів.

Таким чином, вчені-кримінологи вказують на важливу роль підрозділів ОРД в індивідуальному попередженні злочинів, виділяючи її як самостійний вид – оперативно-розшукову профілактику, відводячи методам ОРД визначальну роль у запобіганні злочинам та особливі функції при здійсненні припинення злочинів. Оперативно-розшукова профілактика сприймається як різновид спеціальної профілактики, яка залежно від етапу злочинної діяльності може становити зміст безпосередньої профілактики чи профілактики рецидиву.

Список використаних джерел

1. Сервецький І. В. Спеціальна діяльність правоохоронних органів, що здійснюється під час проведення гласних, негласних слідчих (розшукових) дій. Часопис Академії адвокатури України, 2012. 1–6 с.
2. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18.02.1992 р. № 2135-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text>.
3. Філіпенко Н. Є. Проблеми правового регулювання діяльності оперативних підрозділів органів внутрішніх справ України. Форум права, 2005. 78–95 с.
4. Крепаков Є.О. Сучасні тенденції розвитку криміналістики та кримінального процесу. Харків, 2017. Щодо визначення дефініції «Оперативно-розшукова профілактика злочинів». URL: [https://Jm8WHJ9ByBVYdKOUrQwwCdMshghd37a%20\(1\).pdf](https://Jm8WHJ9ByBVYdKOUrQwwCdMshghd37a%20(1).pdf).

Жмурко Руслан Олександрович

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник: Людвік Валентин Дмитрович

доцент кафедри кримінального права та кримінології Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ДЕРЖАВНА ЗРАДА

У цей важкий для нашої країни час питання повстанства та співпраці з агресором є дуже актуальним.

Термін «колабораціонізм» буквально означає співпрацю з ворогом. Цей термін почав використовуватися з часів Першої світової війни і вже в Другій світовій війні набув емоційного забарвлення. «Колабораціонізм» почали вживати не лише для позначення співпраці з ворогом, а й для позначення ідеологічної підтримки нацизму.

Відповідно до статті 111 Кримінального кодексу України державна зрада - це умисне діяння, вчинене громадянином України з метою підризу суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності, обороноздатності, національної, економічної чи інформаційної безпеки України: перехід на бік ворога в умовах воєнного стану або в період збройного конфлікту, шпигунство, надання іноземній державі, іноземній організації або їх представникам допомоги в проведенні підривної діяльності проти України. В умовах воєнного стану дотримання принципів законності, патріотизму та політичної неупередженості у державних справах є безумовним, і це є обов'язком державних службовців [4].

Відповідно до Закону України «Про державну службу» державні службовці присягають служити Українському народу, додержуватися Конституції і законів України, захищати права, свободи і законні інтереси людини і громадянина, честі держави. Порушення присяги - це дисциплінарний проступок, який тягне за собою дисциплінарну відповідальність посадової особи

та є підставою для звільнення з посади державної посадової особи.

Відповідно до законодавчих змін у березні, термін «колабораціонізм» означає:

Дії, спрямовані на заперечення збройної агресії проти України, публічні заклики на користь держави-агресора, співпраці з державою-агресором, її збройними формуваннями чи тимчасовим урядом.

Громадяни України добровільно зайняли посади в незаконних органах влади на окупованих територіях.

Проведення агітаційних заходів в усіх навчальних закладах України. Його мета – сприяти збройному нападу на Україну.

Передача матеріальних засобів збройним формуванням агресора або співпраця з ворогом у веденні господарської діяльності.

Участь у мітингах, демонстраціях, а також отримання, зберігання та розповсюдження інформації, спрямованої на підтримку держав-агресорів.

Добровільне зайняття незаконних суддівських чи правоохоронних посад на тимчасово окупованих територіях, участь у ворожих воєнізованих формуваннях.

3 березня 2022 року Верховна Рада України ухвалила зміни до Кримінального кодексу щодо колабораціоністської діяльності. Відтепер за всі вищевказані діяння передбачена кримінальна відповідальність за спільну діяльність визначена новою статтею — 111-1. Покарання варіюються від заборони займати певні посади до довічного ув'язнення.

Отже, колабораціоніст - це особа, яка співпрацює з незаконно створеною групою, очолює групу або робить будь-що, щоб підірвати суверенітет держави, і яка є державною посадовою особою або особою, яка тимчасово зайнята державною службовою особою. співробітництво виключається при виконанні службових обов'язків та в порядку, передбаченому Конституцією та законодавством України [3] .

Зміни до ст. 111 ККУ:

- із частини 1 слова «в умовах воєнного стану або» виключені;
- водночас сформульована нова частина 2, в якій визначено склад злочину з кваліфікуючою ознакою «Ті самі діяння, вчинені в умовах воєнного стану».

Оскільки закон про кримінальну відповідальність, що посилює кримінальну відповідальність, не має зворотної дії в часі (ч. 2 ст. 5 КК), то державна зрада у будь-якій її формі, вчинена особою в період з 24 лютого по 6 березня 2022 р. включно, має кваліфікуватися за ч. 1 ст. 111 КК. Якщо ж, наприклад, шпигунство у формі передачі іноземній державі відомостей, що становлять державну таємницю, або у формі надання іноземній державі допомоги в проведенні підривної діяльності проти України було триваючим або мало кілька епізодів як в період з 24 лютого по 6 березня 2022 р., так і після цього, то кваліфікувати їх треба водночас і за ч. 1 ст. 111, і за ч. 2 ст. 111 КК, описуючи в обвинуваченні, які саме дії за якою частиною кваліфікуються.

За злочини, передбачені ст. 111 КК, несуть відповідальність тільки громадяни України, незалежно від місця вчинення злочинів [1, 2] .

Покарання за державну зраду і диверсію:

1) ч. 2 ст. 111 ККУ передбачає покарання у вигляді позбавлення волі на 15 років з конфіскацією майна або довічного позбавлення волі. Але ви повинні бути обережні, що це мистецтво. Стаття 114 Кримінального кодексу («Шпигунство») карається позбавленням волі на строк від 10 до 15 років з конфіскацією майна або без такої. Іншими словами, той самий злочин (шпигунство) може каратися по-різному залежно від того, хто його вчинив (громадянин України, іноземець, особа без громадянства).

2) ч. 3 ст. Згідно зі статтею 111 Кримінального кодексу України громадянин України не має права вчиняти жодних дій щодо виконання кримінальних обов'язків іноземної держави, іноземної організації чи їх представників, а також якщо вони добровільно заявляють про свою причетність до органів державної влади, за умови, що звільнено від кримінальної відповідальності. про них і роботу, яку вони отримали »;

3) У ч. 2 статті 113 Кримінального кодексу через помилку законодавця пропущено слово «на» (або інше слово) перед словом «строк» у значенні «позбавлення волі на певний час». за". 15 років позбавлення волі або довічне ув'язнення з конфіскацією майна» втратив сенс. Оскільки достовірно встановити волю законодавця неможливо, суди навряд чи мають право ігнорувати цю прикру помилку. протягом певного періоду часу» [4] .

Тому, щоб не порушувати вимоги ст. 65 КК про загальні засади призначення покарання, пропонуємо суду:

Враховуючи положення п. 3 ч. 1 і ч. 2 ст. 65 ККУ, складено письмове обґрунтування про неможливість призначення довічного позбавлення волі.

Якщо для цього є законна підстава, застосовуються положення статті 69 та ст. 69-1 ККУ.

Список використаних джерел

1. <https://www.rada.gov.ua/print/220180.html>- Прийнято Закон «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за злочини проти основ національної безпеки України в умовах дії режиму воєнного стану»

2. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2113-20#Text> - Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за злочини проти основ національної безпеки України в умовах дії режиму воєнного стану

3. https://psjust.gov.ua/post_news/%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%B6%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D0%B0-%D0%B7%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%B0-%D0%B2%D1%81%D0%B5-%D1%89%D0%BE-%D0%BF%D0%BE%D1%82%D1%80%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%BE-%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D1%82%D0%B8/ - Державна зрада

4. Кримінальний Кодекс України від 27.01.2023.

Забродін Валерій Данилович

курсант 3-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник: Телійчук Віталій Григорович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, доцент

ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ПРОТИДІЯ НЕЗАКОННОМУ ЗБУТУ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ ЧЕРЕЗ МЕРЕЖУ ІНТЕРНЕТ: ДЕЯКІ НАПРЯМИ ПОШУКУ ІНФОРМАЦІЇ

Бурхливий розвиток та повсякденне використання інформаційних технологій, що перетворюють інформацію на найважливіший ресурс життя, визначають рух людства до інформаційного суспільства. Вік новітніх інформаційних технологій відкрив для суспільства нові ефективні можливості та небувалі перспективи: відбулося спрощення доступу до інформації, з'явилася здатність обробки великих обсягів інформації і тому подібне. Проте, у останні роки злочинці дедалі більше вдаються до використання законспірованих методів з метою поширення вогнепальної зброї, боєприпасів та вибухових речовин за допомогою мережі Інтернет.

На сьогодні, однією із серйозних проблем нашого суспільства є зростання злочинності в умовах воєнного стану, що негативно впливає на внутрішню економічну та соціальну стабільність держави. Протидія злочинності в умовах воєнного стану вважається одним із пріоритетних напрямів діяльності правоохоронних органів на сучасному етапі розвитку Української держави, адже відомо, що безупинно зростаючі темпи поширення наркозалежності, формування спеціалізованих організованих злочинних угруповань, які займаються незаконним наркобізнесом, обігом вогнепальної зброї, значне збільшення кількості злочинних діянь, учинених під впливом наркотичного сп'яніння чи у сфері обігу наркотичних речовин, становлять загрозу для безпеки та здоров'я всього суспільства [1].

Проблемам оперативно-розшукової протидії незаконному збуту вогнепальної зброї присвятили роботи такі науковці, як П.Д. Біленчук, І.О. Воронова, В.О. Голубєв, М.В. Карчевський, М.Ю. Літвінова, А.І. Марущак, В.М. Панченко, Е.В. Рижкова, І.Ф. Хараберюш, В.П. Шеломенцев та ін. В той же час необхідно зауважити, що сучасним проблемам протидії незаконному збуту вогнепальної зброї, особливо завдяки мережі Інтернет, приділено недостатньо уваги.

Щодо визначення Інтернету, слід погодитися з О. В. Кириченком, що під ним розуміють комп'ютерно-інформаційну мережу, єдиний інформаційний, віртуальний простір, кіберпростір, у котрому виникають глобальні соціальні та комунікативні процеси [2, с. 76].

Предметом злочинного посягання є вогнепальна, холодна та інші види зброї. Вони можуть бути як виготовленими промисловим способом, переробленими, відремонтованими або саморобними. Криміногенна обстановка, що склалася в Україні за останні роки та зумовила різке зростання незаконного обігу зброї, пов'язана з наявністю збройного конфлікту з Російською Федерацією, кризисними явищами у правоохоронних органах, зниженням дисципліни в збройних силах, недбалою організацією охорони складів озброєнь, падінням економічного рівня життя громадян з одночасним зростанням насильницької злочинності та іншими негативними факторами, що характеризують обстановку вчинення злочину.

Криміналістичне розуміння суб'єкта злочину засноване на вивченні впливу зовнішніх обставин на формування умислу суб'єкта на вчинення злочину. При цьому враховуються інтереси цієї особи, її погляди, особливості життя, індивідуальні риси. Аналіз джерел з даного питання засвідчує наступне. Серед злочинців чоловіки займають 97%, жінки – 3%, з обвинувачених 73 % одружені [3, с. 55]. Зазначимо, що знання наведених елементів криміналістичної характеристики злочинів у сфері незаконного обігу зброї має істотне значення на початковому етапі розслідування даного виду злочинів. Отже, першою проблемою ми виділяємо те, що мережа Інтернет дозволяє своїм користувачам зберігати анонімність, а також вести свою інформаційну діяльність з будь-якої точки світу, відправляючи та отримуючи будь-яку інформацію. Джерело повідомлення може бути приховане або зашифроване. Користувач інтернет-ресурсу може мати псевдонім або видавати себе за іншу особу.

Зауважимо, що інтернет-простір розміщує велику кількість позитивної, корисної, а головне - легкодоступної інформації, яка, безперечно, посідає важливе місце у процесі життєдіяльності суспільства. У той же час Інтернет насичений різною негативною інформацією, серед якої пропаганда насильства, порнографії, наркотичних речовин, інструкції з виготовлення зброї, вибухових і психотропних речовин. Крім того, нерідко трапляються випадки коли самі злочини скоюються через Інтернет, прикладом можуть слугувати випадки торгівлі людьми, шахрайства, замовлення на вбивство, збуту наркотичних засобів, психотропних речовин, вогнепальної зброї, боєприпасів та вибухових речовин. В межах Інтернету може міститись інформація про порядок вчинення протиправних дій, настанови щодо вчинення певних різновидів злочинно-протиправних діянь та поради як уникнути від кримінальної відповідальності. Тож, Інтернет являється сприятливим середовищем для формування злочинного світогляду, злочинної культури в населення, може слугувати інструментом скоєння різноманітних злочинно-протиправних діянь [4, с. 67].

В останні роки Інтернет все частіше використовується злочинцями як платіжний засіб для різних протиправних дій, включаючи купівлю та збут вогнепальної зброї.

Характерною особливістю таких правопорушень та однією з основних проблем їх оперативно-розшукової протидії також виступає їх міжрегіональний характер, котрий проявляється в тому, що особа, яка замовляє або здійснює продаж вогнепальної зброї може перебувати в одному районі (місті, регіоні), а

особа, яка зберігає, робить закладку зброї, - в іншому районі (місті, регіоні). При цьому, сам процес легалізації коштів, що отримані від незаконного обігу зброї може протікати у третьому місці [5, с. 67]. Злочинці усвідомлюють, що перебування в різних регіонах країни ускладнює розкриття їхньої протиправної діяльності, оскільки в більшості випадків їхня особистість невідома покупцям зброї. Це робить неможливим реєстрацію вказаних фактів протиправної діяльності органами Національної поліції України.

Слід зауважити, що різні пошукові сервіси використовують різні внутрішні правила та різних пошукових роботів, із-за чого їх пошукові індекси та бази даних можуть суттєво відрізнятись одна від одної. Саме тому під час пошуку інформації, що представляє *тактичний чи оперативний* інтерес, необхідно користуватись різними пошуковими сервісами. Під час розробки оперативних заходів необхідно враховувати і технічні аспекти. Новітні технології дозволяють зловмисникам уникнути відстеження їх місця знаходження. Найбільш поширений спосіб уникнути інтернет-спостереження – використовувати комп'ютери із загальним доступом в інтернет-кафе, бібліотеках тощо. На сьогодні найбільш поширеним способом уникнути встановлення місця знаходження є використання анонімайзерів і TOR-мережі. У випадку використання «web проху» через доступ провайдера до серверів, на яких знаходяться web-ресурси, «сліди запитів» залишаються на ISP-сервері і дозволяють відстежити місцезнаходження комп'ютера користувача [6].

Отже, підводячи підсумок можемо зазначити, що посиленню криміногенної обстановки у державі сприяє багато чинників, серед яких – незаконний обіг зброї через мережу Інтернет. Випадки використання злочинцями мережі Інтернет стають все частіше у зв'язку з тим, що злочинців приваблює можливість у будь-якому місці країни та в будь-який час зв'язатися зі співучасником, при цьому зберігаючи анонімність, що і є ускладнюючим фактором оперативно-розшукової протидії незаконному збуту вогнепальної зброї.

Список використаних джерел

1. Телійчук В. Г., Мяло А. О. Щодо проблеми оперативно-розшукової протидії незаконному обігу вогнепальної зброї у мережі Інтернет. The 13th International scientific and practical conference FModern science: innovations and prospects (September 18-20, 2022) SSPG Publish, Stockholm, Sweden. 2022. Pp. 320-327. URL: <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2022/09/MODERN-SCIENCE-INNOVATIONS-AND-PROSPECTS-18-20.09.22.pdf#page=320>
2. Кириченко О. В. Мережа інтернет як засіб незаконного розповсюдження вогнепальної зброї, бойових припасів та вибухових речовин. Науковий вісник Ужгородського національного університету, 2016 р., С. 75-79.
3. Основи кримінального аналізу: підруч. Бабенко А.М., Заєць О.М., Некрасов В.А., Ісмаїлов К.Ю. та ін.; за заг. ред. О.Є. Користіна. Одеса : Одес. держ. ун-т внутр. справ, 2019. 272 с.
4. Бабенко А.М. Мережі Інтернет як об'єкт регіонального дослідження в контексті профілактики злочинності. А.М. Бабенко Боротьба з інтернет-

злочинністю: матер. міжнар. наук.-практ. конф. (Донецьк, 12–13 червня 2013 р.). Донецьк : ДЮІ МВС України, 2016. С. 65–68.

5. М.Г. Щербаковський, Д.В. Андрєєв. Розслідування незаконного обігу зброї. Монографія. Харків 2021. 192 с.

6. Телійчук В. Г. Щодо проблеми оперативно-розшукової протидії незаконному обігу вогнепальної зброї у мережі «Інтернет». Економічна та інформаційна безпека: актуальні питання та інновації : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 4 листопада 2021 р.). Дніпро : ДДУВС, 2021. – С. 227-230. URL: <https://er.dduvs.in.ua/handle/123456789/8570>

Зікрач Денис Олександрович

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник: Людвік Валентин Дмитрович

доцент кафедри кримінального права та кримінології Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

КЛАСИФІКАЦІЯ ХУЛІГАНСТВА

У сучасних умовах суспільного життя кримінальні правопорушення, об'єктом посягань в яких належить громадський порядок та здоров'я людей, до яких відноситься і хуліганство, є поширеними і небезпечними, завдають, як правило, значну шкоду правам і законним інтересам широкого кола фізичних і юридичних осіб, є підґрунтям для скоєння тяжких і особливо тяжких кримінальних правопорушень.

Згідно статті 296 Кримінального кодексу України Хуліганство – це грубе порушення громадського порядку з мотивів явної неповаги до суспільства, що супроводжується особливою зухвалістю чи винятковим цинізмом. Тобто - це одне з поширених умисних кримінальних правопорушень, який має свою специфічну юридичну природу, яка характеризується високим рівнем аморальності, зневажливо-нахабним ставленням до основ громадського співжиття соціуму, зухвалістю та цинізмом, що глумливо принижують честь і гідність невизначеного кола потерпілих та інших осіб, та може бути нами визначено як соціальна сутність хуліганства, що характеризується ознакою публічності діяння.

Є. В. Фесенко наголошує, що хуліганство – це специфічний злочин, розповсюджений і небезпечний. В доктринальному тлумаченні поняття хуліганства є значні розходження, ще не вироблені досить чіткі критерії розмежування хуліганства і суміжних злочинів та адміністративних проступків. Як свідчать результати проведених нами досліджень, в юридичній науці відсутній однозначний погляд на критерії класифікації злочинності. На комплексному рівні розв'язанню цієї проблеми присвячена значна кількість наукових праць вітчизняних і зарубіжних науковців, що працювали над цією

тематикою, починаючи з радянських часів і дотепер. Окрім Є. В. Фесенко суттєвий доробок у даному напрямі правових досліджень становлять праці І. М. Даньшина, М. М. Єфімова, В. О. Калашніка, В. В. Кузнецова, Л. О. Кузнецової, О. Г. Кулик, В. В. Левчука, В. В. Налуцишина, Г. І. Піщенко, С. С. Яценка та ряду інших науковців. Колектив авторів підручника «Кримінологія» 1979 року класифікує злочини за домінуючою мотивацією, поділяючи їх на такі: корисливі; насильницькі та хуліганство; корисливо-насильницькі; умисні злочини, пов'язані з порушенням професійного обов'язку та необережні злочини.

О. М. Бандурка та Л. М. Давиденко пропонують класифікувати злочини за сферами життєдіяльності, в яких вони вчиняються, та поділяють їх на три групи: злочини у сфері громадської діяльності, побуту та дозвілля. Хуліганство вони відносять до злочинів у сфері дозвілля.

Боротьба зі злочинністю, зокрема кримінальними правопорушеннями проти громадського порядку та моральності, сьогодні вважається одним із пріоритетних напрямів внутрішньої політики України, спрямованої на захист прав, свобод і законних інтересів людини. Як відомо, у Кримінальному кодексі 2001 року окремим розділом XII особистої частини визначено відповідальність за кримінальні правопорушення проти громадського порядку та моральності. Позитивним моментом стало прийняття Верховною Радою України таких нормативних актів: Закону України «Про охорону культурної спадщини» від 8 червня 2000 р., Закону України від 10 липня 2003 р. «Про поховання та похоронну справу». Справи". ", Закон України "Про захист суспільної моралі" від 20 листопада 2003 р., Закон України "Про охорону археологічної спадщини" від 18 березня 2004 р. та ін., які переважно регулюють суспільні відносини, що виникають у цьому полі. Громадська небезпека діянь, передбачених розділом XII Особливої частини Кримінального кодексу, полягає в тому, що вони завдають або створюють загрозу заподіяння значної шкоди громадському порядку та моральним засадам суспільства. Сукупність цих відносин є спільним і водночас основним безпосереднім предметом цих кримінальних правопорушень.

Аналіз наукових праць згаданих авторів та інших джерел свідчить, що існування великої кількості критеріїв кримінологічної класифікації злочинів зумовлює відсутність однозначної позиції щодо належності хуліганства до того чи іншого виду злочинності. Разом із тим висвітлені погляди на підстави класифікації злочинності створ.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
2. Кримінальне право України: Загальна частина : [підручник] / За ред. Я. Ю. Кондратьєва. – К. : Правові джерела, 2012. – 432 с.
3. Фесенко Є. В. Надто широке тлумачення ознак складу злочину хуліганства неприпустиме / Є. В. Фесенко // Вісник Академії адвокатури України. – 2014. - Т. 11, № 2. – С. 75–82.

4. Бандурка А. М. Преступность в Украине: причины и противодействие : моногр. / А. М. Бандурка, Л. М. Давиденко. – Харьков :Основа, 2003. – 368 с.

Каца Олександр Олексійович

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Донецького державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник: Волобоєв Артур Олегович

завідувач кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії

ПРОТИДІЯ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ У СФЕРІ СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності пов'язані з порушеннями посадових обов'язків або надання послуг громадянам з умислом або недбалістю. Такі дії можуть призвести до шкоди, сприяти використанню посадового становища для отримання користі або захисту інтересів інших осіб.

До кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності можуть належати такі види злочинів:

- зловживання владою або службовим становищем;
- зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми;
- здійснення народним депутатом України на пленарному засіданні Верховної Ради України голосування замість іншого народного депутата України;
- перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу;
- зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги;
- бездіяльність працівника правоохоронного органу щодо незаконної діяльності з організації або проведення азартних ігор, лотерей;
- службове підроблення;
- службова недбалість;
- прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою;
- незаконне збагачення;
- підкуп службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми;
- підкуп особи, яка надає публічні послуги;
- пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі;
- зловживання впливом;
- протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань;

– провокація підкупу.

Кожен з цих видів злочинів може мати значний вплив на здоров'я або фінансове-економічне становище інших осіб, у тому числі суспільства в цілому. Тому кримінальна відповідальність за ці дії може бути достатньо суворою, а суд визначає ступінь покарання в залежності від характеру та наслідків правопорушень, відповідно до законів.

Основним суб'єктом протидії кримінальним правопорушенням у сфері службової діяльності є суб'єкти державних установ та організацій, зокрема правоохоронних органів, прокуратури тощо.

Слід зазначити, що важливу роль в протидії кримінальним правопорушенням у сфері службової діяльності відіграють громадські організації та комітети з прав людини, які спостерігають за діяльністю поліції та інших правоохоронних органів та забезпечують захист прав й інтересів громадян.

Крім того, дисциплінарна відповідальність за правопорушення, які вчинені поліцейськими, покладається на керівництво поліції та внутрішньо-службову дисципліну. У таких випадках можуть застосовуватись такі заходи, як позбавлення доплати до заробітної плати, переведення до нижчої посади або відсторонення від роботи на певний термін.

У цілому, протидія кримінальним правопорушенням у сфері службової діяльності поліції є важливою складовою роботи правопорядку в країні та забезпечує дотримання закону та прав людини, запобігання вчинення таких правопорушень, а також виявлення, розслідування та покарання винних осіб.

Для ефективної протидії кримінальним правопорушенням у сфері службової діяльності необхідно впроваджувати профілактичні заходи, зокрема:

- здійснювати відбір кандидатів на службу з врахуванням їх морально-етичних якостей та професійної компетентності;
- забезпечувати систему перевірок на підозру в дисциплінарних та кримінальних правопорушеннях;
- проводити регулярні медичні обстеження, що дозволяють виявляти ознаки психічних розладів, які можуть впливати на поведінку та дії службових осіб;
- надавати професійну підготовку з етики та поведінки при взаєминах з громадянами, правил ведення службової документації та розслідування злочинів тощо.

Покарання осіб, винних у кримінальних правопорушеннях пов'язаних зі службовою діяльністю, можуть включати такі додаткові заходи, як тимчасове звільнення з посади, звільнення з роботи, а також кримінальну відповідальність згідно з законодавством.

Отже, протидія кримінальним правопорушенням у сфері службової діяльності є важливим сегментом для забезпечення законності та правопорядку в країні.

Киселиця Єлизавета Сергіївна

студентка 1-го курсу факультету підготовки фахівців права, управління та економічної безпеки Донецького державного університету внутрішніх справ

науковий керівник: Волобоєв Артур Олегович

завідувач кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії

ПОПЕРЕДЖУВАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Основою протидії злочинності є діяльність кримінальної поліції, спрямованої на попередження виникнення злочинів. Напрямки попереджувальної діяльності органів поліції бувають різними. Саме аналіз діючого законодавства, нормативних актів МВС України дає можливість виділити основні з них:

– активна участь у забезпеченні громадського порядку, охороні державної та індивідуальної власності, законних прав громадян, перекриття каналів незаконного збагачення;

– профілактика особливо небезпечних і тяжких злочинних проявів у державі, які за кілька останніх років мають тенденцію до зростання. Особливе місце серед них займають організована і професійна злочинність, злочини, вчинені з особливою жорстокістю і садизмом;

– профілактика пияцтва, алкоголізму, наркоманії, поширення вірусу СНІД. Держава надає особливого значення створенню у країні обстановки нетерпимого ставлення до порушників норм права; до подолання негативних звичок і пережитків, і передусім пияцтва, наркоманії, що згубно впливають на здоров'я і духовний розвиток людей, завдають не лише моральних та матеріальних збитків суспільству, але й штовхають таких осіб на скоєння злочинів;

– профілактика правопорушень, вчинюваних неповнолітніми. З цього середовища часто виходять особи, які вчиняють найбільш небезпечні і розповсюджені злочини, такі як: крадіжки, грабежі, розбійні напади, зґвалтування, убивства, хуліганство, незаконне заволодіння транспортними засобами. Такий контингент дає максимальний, порівняно з іншими категоріями засуджених, процент рецидиву, передбачаючи тим самим тенденції зростання рецидивної злочинності на багато років вперед;

– профілактика рецидивної злочинності. Колегія МВС України неодноразово наголошувала, що незважаючи на заходи, які вживаються, проблема подолання рецидивної злочинності залишається гострою. Рецидивістами скоюється значна кількість злочинів, переважно особливо небезпечних і тяжких. За кількісними показниками - це 95 %;

– профілактика злочинності у сфері економічних відносин. Розвал економіки, інфляція, безробіття є тим середовищем, яке породжує тіньову економіку, створює злочинні угруповання. Цей вид злочинності завдає державі величезних збитків;

– профілактика майнових злочинів. Тенденції останніх років свідчать про домінування у структурі злочинності майнових злочинів. У середньому вони становлять понад 70 % від загальної кількості;

– профілактика злочинів, вчинених проти життя та здоров'я. Нажаль, злочинні посягання на життя і здоров'я громадян за останні роки мають тенденцію до зростання. Зростає кількість злочинних проявів у сфері сімейно-побутових відносин;

– профілактика необережних злочинів і правопорушень у сфері екології, що завдають суспільству значних збитків.

Слід зазначити, що попереджувальна діяльність ділиться на певні форми, основними є:

- 1) організаційні;
- 2) тактичні;
- 3) правові.

До організаційних відноситься:

– повна реєстрація і своєчасне розкриття злочинів, а також розшук злочинців;

– розробка комплексних планів попередження злочинності на території обслуговування.

До тактичних:

– ведення справ профілактичного обліку на осіб, схильних до вчинення злочинів та інших правопорушень;

– індивідуальні бесіди з особами, схильними до правопорушень;

– інформування державних органів про стан злочинності, причини та умови, що її детермінують;

– вжиття необхідних заходів до осіб, схильних до правопорушень (попередження, штраф, адміністративний арешт, конфіскація, позбавлення прав, направлення на примусове лікування, встановлення адміністративного нагляду, притягнення до кримінальної відповідальності).

До правових:

– проведення рейдів з метою затримання правопорушників; виявлення причин і умов злочинності та їх усунення;

– координація діяльності і надання методичної допомоги громадським формуванням у справі попередження правопорушень;

– проведення правової пропаганди серед населення.

Крім того, існує методика кримінологічного прогнозування злочинності. Кримінологічне прогнозування – це діяльність, спрямована на обробку і аналіз кримінологічної інформації з метою одержання знання про майбутній стан злочинності, окремих її видів і груп або вірогідності вчинення злочину окремою особою. Кримінологічний прогноз – це висновок, одержаний в результаті прогнозування про майбутній рівень, структуру, динаміку злочинності, а також про реальну можливість вчинення злочину конкретною особою.

Метою кримінологічного прогнозування (відповідно до предмета кримінології) є встановлення всіх параметрів злочинності в майбутньому, виявлення на цій основі небажаних тенденцій та пошук засобів їх зміни у

позитивному напрямку.

Кримінологічний прогноз повинен дати відповідь на такі запитання:

- як виглядатимуть із заданою вірогідністю на відповідний термін основні показники злочинності (стан, рівень, структура, динаміка);
- яка ймовірність змін у видах злочинності, а відтак і в категоріях злочинців;
- які саме чинники і за якою силою негативно чи позитивно впливатимуть на злочинність;
- які категорії осіб можуть поповнити коло злочинців;
- яке існує співвідношення між найближчими і більш віддаленими завданнями боротьби зі злочинністю та які заходи найпридатніші для їх досягнення.

У кримінологічному прогнозуванні використовуються певні методи. Найпоширенішим є метод екстраполяції. Його сутність полягає у співставленні минулого і сучасного станів досліджуваного об'єкту та перенесенні на майбутнє виявлених закономірностей його розвитку.

Недоліком цього методу є те, що він забезпечує потрібний ступінь достовірності лише в короткострокових прогнозах і за умови достатньої стабільності суспільних відносин.

Точнішим є метод моделювання. Він передбачає прогнозування кількісних характеристик злочинності, які відображають її залежність від дії соціально-економічних, політичних, ідеологічних, правових та інших чинників. Підставивши у модель значення факторів, що обумовлюють злочинність на прогнозований період, визначають майбутній її стан. Складність такого методу полягає у тому, що ще недостатньо вивчені всі чинники злочинності, механізм їх взаємодії та сила впливу кожного з них на злочинність. Слабко використовуються математичні методи і комп'ютерні технології обробки емпіричного матеріалу.

Практичне значення кримінологічного прогнозування полягає у забезпеченні планової і цілеспрямованої діяльності державних органів і громадських організацій, які беруть участь у боротьбі зі злочинністю. Вони орієнтуються на вибір адекватних засобів протидії цьому негативному явищу з урахуванням як наявних ресурсів, так і тих, що з'являться згодом. Прогнозування дозволяє заздалегідь підготуватися до вирішення нових проблем, застерегти суб'єктів профілактики від такої ситуації, коли вони постають перед здійсненим фактом і змушені займатися вже наслідками, які склалися, не маючи можливості діяти на випередження.

Всі перераховані вище методи протидії злочинності є важливими і мають використовуватись у діяльності поліції, особливо під час воєнного стану. Проте вони не дадуть ніякого результату без розуміння важливості дотримання правил і норм та без обізнаності й свідомості громадян.

Кікізола Денис Андрійович

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник: Людвік Валентин Дмитрович

доцент кафедри кримінального права та кримінології Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ВИНА: ОКРЕМИЙ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Вина є основною і обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони будь-якого кримінального правопорушення. Мотив і мета є, як зазначалося вище, є факультативними ознаками суб'єктивної сторони кримінального правопорушення. Вони вимагають свого встановлення лише в тих випадках, коли це прямо встановлено законом (у диспозиції статті Особливої частини КК) або коли вони явно впливають із змісту злочину.

Принцип, згідно з яким кримінальна відповідальність можлива лише за наявності вини, сформульований у Конституції України. Там зазначено: «Особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути притягнута до кримінальної відповідальності, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено вирок суду».

Це конституційне положення закріплено в ст. 24, 25 Загальної частини КК та в статтях Особливої частини КК. Це свідчить про неприпустимість у вітчизняному кримінальному законодавстві об'єктивного визначення винності, тобто покладення відповідальності за спричинені суспільно небезпечні наслідки за відсутності вини особи, яка їх спричинила.

Поняття вини визначено в законі. Виною є передбачене КК психічне ставлення особи до вчиненої дії чи бездіяльності та її наслідків, що виявляється у формі умислу чи необережності.

Значення вини - це сукупність психічних елементів, що відображають об'єктивні ознаки кримінального правопорушення, які виражають певне відношення особи до цих ознак. Тобто характеризує відображення в психіці (свідомості) людини фактичних ознак, що характеризують об'єкт і об'єктивну сторону.

Форма вини характеризує певний зв'язок між особливостями психіки, що складають зміст вини, та об'єктивними ознаками складу злочину. Чинне кримінальне законодавство розрізняє дві форми вини - умисел і необережність. Відсутність вини означає відсутність суб'єктивної сторони, а отже і складу кримінального правопорушення. Правильне визначення форми та ступеня вини є запорукою правильної кваліфікації кримінального правопорушення та визначення адекватної та справедливої міри покарання за вчинення кримінального правопорушення.

Умисел є найпоширенішою формою вини: переважна більшість правопорушень вчиняється умисно. Умисел поділяється на два види - прямий і непрямий.

Законодавче визначення прямого та непрямого умислу містить три ознаки, які характеризують психічне ставлення особи до вчиненого нею діяння та його наслідків:

- усвідомлення особою суспільної небезпеки свого діяння;
- прогнозування його суспільно небезпечних наслідків;
- бажання настання таких наслідків або свідоме припущення їх настання.

Перші дві ознаки (усвідомленість і передбачення) характеризують процеси, що відбуваються в психіці суб'єкта, а тому складають інтелектуальний момент (елемент, компонент). Третя ознака (бажання або свідоме прийняття наслідків) характеризує вольову сферу особи і формує вольовий момент умислу.

При скоєнні конкретних правопорушень можливі різні поєднання інтелектуальних та вольових моментів. Певне їх співвідношення лежить в основі поділу умислу на прямий та непрямий.

Умисел є прямим, якщо особа усвідомлювала суспільно небезпечний характер своєї дії (дії чи бездіяльності), передбачало її суспільно небезпечні наслідки та бажало їх настання.

Непрямий умисел - це коли особа усвідомлювала суспільно небезпечний характер своєї дії (дії чи бездіяльності), передбачало його суспільно небезпечні наслідки і, не бажаючи цього, але свідомо розраховувало їх наступ.

Також існує подвійна форма вини але вона має місце тоді, коли склад злочину передбачає кілька обов'язкових суспільно небезпечних наслідків, а суб'єктивне ставлення до посягання не виражається лише в умислі або лише в необережності, а характеризується поєднанням і умислу, і необережності.

Отже, до ознак, які утворюють суб'єктивну сторону злочину, відносяться: вина, мотив, мета злочину та емоційний стан.

Вина – основна й обов'язкова ознака суб'єктивної сторони будь-якого злочину. Мотив і мета – це факультативні ознаки суб'єктивної сторони злочину. Вони вимагають свого встановлення лише у тих випадках, коли про це прямо зазначено у законі (в диспозиції статті Особливої частини КК) або коли вони однозначно впливають із змісту злочину. У деяких випадках кримінальний закон вказує на особливий емоційний стан як ознаку суб'єктивної сторони.

Ступінь вини суб'єкта визначається: суспільною небезпечністю вчиненого діяння; особливостями психічного ставлення винного: формою вини, характером умислу або необережності; мотивом і метою злочину; обставинами, що характеризують особу винного; причинами злочину та умовами, що вплинули на формування злочинного умислу або на допущення особою необережності.

Кокітько Микита Сергійович

курсант 3-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів
Національної поліції Криворізького навчально-наукового інституту
Донецького державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

Литвиненко Ольга Георгіївна

старша викладачка кафедри організації досудового розслідування факультету
підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції Криворізького
навчально-наукового інституту Донецького державного університету
внутрішніх справ, майор поліції, доктор філософії

ВЗАЄМОДІЯ СЛІДЧИХ ТА ПРАЦІВНИКІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ

Взаємодія слідчих та працівників кримінальної поліції є ключовою в процесі розслідування злочинів та притягнення винних до відповідальності. Спільна робота між вищезазначеними працівниками грає визначальну роль в функціонуванні поліції.

Ми поділяємо взаємодію вищевказаних підрозділів на процесуальну, яка більш детально регламентується підзаконними та відомчими нормативно-правовими актами і непроцесуальну, що формується на основі взаємин між працівниками і не регулюються законодавством.

Взаємодія органів досудового розслідування з іншими підрозділами відбувається на основі Конституції України, Кримінального кодексу України, Кримінального процесуального кодексу України, Закону України «Про Національну поліцію», інших актів законодавства України з питань організації взаємодії між органами та підрозділами поліції в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні. [1]

Співпраця в рамках КПК України відображається в диспозиції п.3 ч.2 ст. 40 КПК [2], яка говорить про те, що слідчий уповноважений доручати проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій відповідним оперативним підрозділам. Погоджуємося з позицією О. В. Керевича про те, що чинне національне кримінальне процесуальне законодавство наділяє слідчого функцією керуючої підсистеми, а функцією підлеглої підсистеми – оперативні підрозділи, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність. [3, с. 401]

Наказом МВС України від 7 липня 2017 року № 575 «Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні» [1] регламентується порядок виконання працівниками оперативного підрозділу доручень слідчого.

Також слід виділити спільну роботу слідчого та оперативних працівників при проведенні слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій, яка здійснюється на основі положень КПК та Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні. На підставі ч. 6 ст. 246 КПК слідчий виносить

постанову про залучення до проведення НС(Р)Д інших осіб та, відповідно до п. 3.1 Інструкції, слідчий може проводити НС(Р)Д самостійно, спільно з уповноваженими оперативними підрозділами, залучати до їх проведення інших осіб, а також доручати їх проведення уповноваженим оперативним підрозділам.

[4] Залучення інших осіб до проведення С(Р)Д та НС(Р)Д є відповідною процесуальною можливістю, яка позитивно впливає на строки досудового розслідування та надається слідчому з метою забезпечення ефективного та повного здійснення своїх функціональних обов'язків. Слідчий, як процесуально незалежний і самостійний суб'єкт кримінального процесу має право вільно визначати спосіб проведення НС(Р)Д, враховуючи при цьому всі обставини справи. Враховуючи, що існують окремі НСРД, проведення яких слідчим самостійно є неможливим, наприклад, контроль за вчиненням злочину (контрольована поставка, контрольована та оперативна закупка, спеціальний слідчий експеримент, імітування обстановки злочину), [5, с. 299] роль взаємодії органів досудового розслідування з оперативними підрозділами є дуже суттєвою.

Як слушно зазначає Пясковський В.В, реалізація непроцесуальних форм взаємодії можлива тільки в тому разі, коли між слідчим і співробітниками оперативних підрозділів, представниками інших державних органів або громадських організацій встановлено особистий контакт. [6, с. 251]

До непроцесуальних форм взаємодії слід віднести:

- 1) використання слідчими можливостей засобів масової інформації;
- 2) надання консультацій слідчими співробітникам оперативних підрозділів і представникам інших державних установ та громадських організацій, спільне обговорення матеріалів, планування, координація.;
- 3) одержання інформації з навчальних, медичних установ, громадських організацій; [6, с. 251]

При використанні можливостей ЗМІ для слідчих та оперативних підрозділів дуже важливо організувати інформування громадськості про успішний хід розслідування та роботу правоохоронних органів, підтримувати зв'язок з журналістами для підвищення авторитету працівників, зосередження уваги громадян на певних злочинах та важливості їх недопущення.

Швидке та повне розслідування і розкриття кримінальних правопорушень досягається шляхом поєднання зусиль усіх органів та підрозділів поліції, забезпечення належного рівня їх взаємодії відповідно до вимог законодавства щодо отримання, збирання, накопичення та використання інформації про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення, а також про події і факти, які можуть сприяти їх розслідуванню і розкриттю, що є невід'ємним завданням для всіх працівників поліції. [1] З цього випливає, що спільне координування та планування дозволяє забезпечити максимальну ефективність роботи правоохоронних органів, а обмін інформацією є не менш важливим, оскільки дозволяє оперативним підрозділам та слідчим мати повну картину подій і координувати свої дії на основі актуальної інформації. Механізми співпраці між слідчими та оперативними підрозділами визначені в нормативно-правових актах, які ми розглядали вище.

Оперативні підрозділи та слідчі можуть отримувати інформацію з навчальних, медичних установ, громадських організацій. Це може бути інформація, яка допоможе працівникам правоохоронного органу в ідентифікації та характеристиці певної особи (навчальні заклади), інформація про травми або знаходження на обліку у медичних закладах.

Отже, в даному дослідженні ми охопили питання взаємодії слідчих і оперативних підрозділів в процесуальних і непроцесуальних рамках. Проаналізовано підзаконні та відомчі нормативно-правові акти, що регламентують цю сферу, та непроцесуальні форми взаємодії. Наголошено на позитивному впливі кооперації вищезазначених підрозділів на досудове розслідування, та неможливості здійснення значної частини функціональних обов'язків без цієї взаємодії.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні: Наказ М-ва внутр. справ України від 07.07.2017 р. № 575 : станом на 3 лип. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17#Text> (дата звернення: 01.04.2023).

2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

3. Керевич О.В. Організація взаємодії слідчого з оперативними підрозділами в діяльності щодо розкриття та розслідування кримінальних правопорушень. *Університетські наукові записки*. 2012. №4. С. 400-404 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2012_4_59 (дата звернення 01.04.2023).

4. Про затвердження Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні : Наказ Ген. прокуратури України від 16.11.2012 р. № 114/1042/516/1199/936/1687/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0114900-12#Text> (дата звернення: 01.04.2023).

5. Князев С. М. Взаємодія слідчого зі співробітником оперативного підрозділу у кримінальному провадженні. *Підприємство, господарство і право*. 2019. Вип. 11. с.295-301

6. Пясковський В. Непроцесуальні форми взаємодії слідчого з оперативними підрозділами та іншими державними установами й громадськими організаціями під час розслідування насильницьких злочинів, учинених щодо неповнолітніх. *Науковий Вісник Національної Академії Внутрішніх Справ*. 2015. Т.4, №97. С.249–258. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/579/2/20.pdf> (дата звернення: 01.04.2023).

Котенко Тетяна Анатоліївна

здобувачка вищої освіти 2-го курсу за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність» Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

науковий керівник: Карагод Світлана Володимирівна

старша викладачка кафедри кримінального права та кримінології
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ТЕОРИТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ГЕНОЦИДУ

Актуальність теми. З глибоким сумом доводиться констатувати, що трагедії геноциду, певно, назавжди залишаться однією з найбільш гострих і болісних проблем українства - в політичному, науковому й морально-психологічному сенсі. Таким чином, проблематика трагедій геноцидів сучасності залишається гостро актуальною для України, не випадково Постійний представник України в ООН порівняв із геноцидом євреїв за Другої світової війни (Голокостом), знищенням тутсі в Руанді й мусульман у Сребрениці окупаційну політику російської влади в анексованому Криму щодо кримських татар.

Вагомий внесок у дослідження геноцидів постбіполярної доби зробили закордонні фахівці: історики, політологи-міжнародники й правники (в т. ч. українського етнічного походження) А. Галлахер, А. Джонс, М. Манн, М. Отман, В. Рубінштейн, Р. Сербин, Е. Стауб, В. Шабас та ін. Але вітчизняна наукова громада ще недостатньо надає уваги розробленню зазначеної проблематики, попри її очевидну актуальність і практичну значимість [1, с. 1].

Міжнародна практика кінця ХХ століття наочно підтвердила правоту Нюрнберзької моделі правосуддя у діяльності міжнародних кримінальних трибуналів по колишній Югославії та Руанді.

Утворенню Міжнародного кримінального трибуналу по колишній Югославії передувала констатація правопорушень у рішеннях компетентних органів ООН. Зокрема, у резолюціях Ради Безпеки ООН 808 від 22.02.1993 р. та 827 від 25.05.1993 р. мова йшла про загрозу міжнародному миру і безпеці та «серйозних порушеннях міжнародного гуманітарного права на території колишньої Югославії». Сам перелік вчинених міжнародних злочинів містився в ст. 2-5 Статуту трибуналу.

Міжнародний трибунал по Руанді заснували резолюцією Ради Безпеки ООН 955 від 8.11.1994 р. Перелік міжнародних злочинів зафіксований у ст. 2-4 Статуту трибуналу.

Трибунали у Нюрнберзі, Токіо, по колишній Югославії та Руанді були судовими органами ad hoc. З метою спростити технічні процедури формування міжнародних трибуналів 17.07.1998 р. прийняли Римський статут Міжнародного кримінального суду, який утворив постійно діючий судовий орган для переслідування осіб, які вчинили міжнародні злочини [2, с. 20].

За період від роботи Нюрнберзького Міжнародного військового трибуналу зміни і вдосконалення торкнулися також власне системи міжнародних злочинів. Якщо Нюрнберзький та Токійський трибунали були зосереджені на злочинах

проти миру, людяності та воєнних злочинах, трибунали по колишній Югославії та Руанді вже включали геноцид, а Римський статут Міжнародного кримінального суду додатково кодифікував ще злочин агресії. Ще один склад міжнародного злочину в доповнення до перелічених пропонує проект Кодексу злочинів проти миру і безпеки людства, схвалений Комісією міжнародного права ООН 1996 р. - злочини проти персоналу ООН і пов'язаного з нею персоналу.

Отже, криміналізація посягань на норми міжнародного права з боку фізичних осіб здійснюється у двох напрямках: фіксацією переліку міжнародних

злочинів в універсальних міжнародно-правових актах або констатацією факту правопорушення за допомогою відповідних міжнародних органів, зокрема: Ради Безпеки ООН. Натомість об'єм міжнародно-правової відповідальності у випадку скоєння міжнародних злочинів, поряд з іншими обмеженнями державного суверенітету, може включати для держав міжнародні зобов'язання щодо визнання державами-порушницями юрисдикції міжнародної юстиції над власними громадянами і передачу цих осіб для здійснення переслідування відповідними міжнародними органами [2, с. 21].

Геноцид є міжнародним злочином, який практично не може мати місце без сприяння або прямої участі владних державних структур та посадових осіб держави. Цей злочин майже завжди чиниться із прямої або непрямої участі держави. Пряма участь держави характеризується тим, що злочинні діяння здійснюються державою в особі її органів, представників, агентів тощо, а непряма її участь - тим, що держава допускає в межах своєї юрисдикції акти геноциду з боку фізичних осіб, які формально не відносяться до складу посадових осіб держави.

Встановлення факту скоєння злочину державою може здійснюватися Радою Безпеки ООН, якщо такого роду діяння супроводжуються порушенням миру чи становили загрозу миру в розумінні статті 39 Статуту ООН. Геноцид, як один з найтяжчих міжнародних злочинів безумовно складає істотну загрозу миру та безпеці людства.

Геноцид є найтяжчим міжнародним злочином, вчинення якого є підставою для міжнародно-правової відповідальності держав та кримінальної відповідальності індивідів. Запровадження державами ефективних механізмів притягнення до відповідальності за геноцид, серед яких можна назвати національні суди, триває, однак відбувається дуже повільно. При притягненні держави- правопорушниці до відповідальності мають бути дотримані наступні елементи: визнання злочину, припинення та запевнення в його не повторенні, поновлення порушених прав як в матеріальному, так і в моральному плані, покарані винні особи та реорганізовані інститути. Отже, для боротьби та попередження злочину геноциду необхідна співпраця всіх держав світу [3, с. 2].

Сьогодні, зважаючи на існування Міжнародного кримінального суду, застосування міжнародної юстиції жодним чином не посягає на державний суверенітет і на покровительство власних громадян, як один із наслідків, що випливають із державного суверенітету. Отже, залучення в процесі переслідування за вчинення міжнародних злочинів органів міжнародної юстиції є не лише допустимим, а й необхідним, оскільки досягнення позитивного

результату національними механізмами або неможливе, або розмір санкції не відповідатиме суспільній небезпеці вчиненого.

Загалом відповідальність фізичних осіб за порушення норм міжнародного права можна вважати складовою системи міжнародного миру та безпеки. Сьогодні процес становлення і розвитку стандартів поведінки держав на міжнародній арені покликаний не допустити посягань на норми міжнародного права, насамперед завдяки утворенню відповідних національних механізмів запобігання й уникнення конфліктних ситуацій. Цього можна досягти належною імплементацією у національне законодавство положень конвенцій, які містять перелік протиправних дій, запровадженням багаторівневої системи прийняття рішень органами чи посадовими особами з відповідними запобіжними інструментами та забезпечуючи міжнародне співробітництво у процесі пошуку та переслідування осіб, що вчинили міжнародні злочини [2, с. 21].

Таким чином, і за нестаціонарної постбіполярної доби коренями трагедій геноциду залишається уявлення про від природи дану, чи історично сформовану суспільну нерівність етнічних, расових, релігійних, культурних, мовних, територіальних, соціально-класових та інших груп і спільнот, а також бажання збільшити життєво важливий природний чи суспільний ресурс однієї спільноти (групи) за рахунок іншої. Як і за Середньовіччя, одні народи вважаються богообраними, історичними й месіанськими, призначеними для панування над іншими, інші неісторичними, тобто вартими лише підлеглості решті. На основі таких уявлень будуються різні ідеї, гіпотези, концепції, теорії й вчення, що обґрунтовують правомірність, доцільність чи необхідність знищення в той чи інший спосіб певної суспільної групи, виправдовують і схвалюють геноцид [1, с. 19].

Тому й нині міжнародна спільнота не може бути байдужою до таких злочинів. Її обов'язок перед майбутніми поколіннями полягає в тому, щоб ті, хто скоює злочини проти людяності, були притягнуті до відповідальності, а також, щоб запобігти повторенню подібних злочинів у майбутньому.

Список використаних джерел

1. Головченко В. І. Трагедії геноциду в постбіполярному світі й проблема відповідальності за них. 2017. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/download/3071/2759 (дата звернення: 17.02.2023).
2. Гринчак В.І. Правова природа міжнародних злочинів. *Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини*. 2015. Випуск 37. Частина 2. С. 17-22 URL: <https://intrel.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/09/162-419-1-PB.pdf> (дата звернення: 17.02.2023).
3. Радомська Д.І. Відповідальність за геноцид в міжнародному кримінальному праві. Навчально-науковий інститут міжнародних відносин, *Національний авіаційний університет*. 2018. Київ.

Лях Євгеній Володимирович

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів
превентивної діяльності Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник: Людвік Валентин Дмитрович

доцент кафедри кримінального права та кримінології Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

**СТВОРЕННЯ ТЕРОРИСТИЧНОЇ ГРУПИ ЧИ ТЕРОРИСТИЧНОЇ
ОРГАНІЗАЦІЇ**

Терор (terror, у перекладі з латини — страх, жах) — залякування людей, що виражається в насильстві та вбивствах. Терором також називається загроза фізичної розправи з політичних чи якихось інших мотивів або залякування з загрозою розправи або вбивства.

Тероризм — суспільно небезпечна діяльність, яка полягає у свідомому, цілеспрямованому застосуванні насильства шляхом захоплення заручників, підпалів, убивств, тортур, залякування населення та органів влади або вчинення інших посягань на життя чи здоров'я ні в чому не винних людей або погрози вчинення злочинних дій з метою досягнення злочинних цілей (стаття 1 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#Text>).

Конкретним проявом тероризму, як загальної діяльності, є терористичний акт.

Терористичний акт — злочинне діяння у формі застосування зброї, вчинення вибуху, підпалу чи інших дій, відповідальність за які передбачена статтею 258 Кримінального кодексу України (стаття 1 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#Text>).

Тероризм, як злочинна (терористична) діяльність, також, охоплює:

- планування, організацію, підготовку та реалізацію терористичних актів;
- підбурювання до вчинення терористичних актів, насильства над фізичними особами або організаціями, знищення матеріальних об'єктів у терористичних цілях;
- організацію незаконних збройних формувань, злочинних угруповань (злочинних організацій), організованих злочинних груп для вчинення терористичних актів, так само як і участь у таких актах;
- вербування, озброєння, підготовку та використання терористів, тобто осіб, які беруть участь у терористичній діяльності;
- пропаганду і поширення ідеології тероризму;
- проходження навчання тероризму;
- виїзд з України та в'їзд в Україну з терористичною метою;
- фінансування та інше сприяння тероризму.

Терорист — особа, яка бере участь у терористичній діяльності;
терористична група — група з двох і більше осіб, які об'єдналися з метою

здійснення терористичних актів; терористична організація – стійке об'єднання трьох і більше осіб, яке створене з метою здійснення терористичної діяльності, у межах якого здійснено розподіл функцій, встановлено певні правила поведінки, обов'язкові для цих осіб під час підготовки і вчинення терористичних актів. Організація визнається терористичною, якщо хоч один з її структурних підрозділів здійснює терористичну діяльність з відома хоча б одного з керівників (керівних органів) усієї організації.

Відповідальність осіб, винних у терористичній діяльності.

Особи, винні в терористичній діяльності, притягаються до кримінальної відповідальності в порядку, передбаченому законом. (статті 258, 258¹, 258², 258³, 258⁴, 258⁵ Кримінального кодексу України).

Непоко́ра або опі́р законним вимогам військовослужбовців, посадових осіб, які беруть участь у проведенні антитерористичної операції, неправомірне втручання в їх законну діяльність тягнуть за собою відповідальність, передбачену законом. (стаття 342 Кримінального кодексу України) (стаття 23 Закону України «Про боротьбу з тероризмом»).

Відповідальність організації за терористичну діяльність.

Організація, відповідальна за вчинення терористичного акту і визнана за рішенням суду терористичною, підлягає ліквідації, а належне їй майно конфіскується.

У разі визнання судом України, в тому числі відповідно до її міжнародно-правових зобов'язань, діяльності організації (її відділення, філії, представництва), зареєстрованої за межами України, терористичною, діяльність цієї організації на території України забороняється, її українське відділення (філія, представництво) на підставі рішення суду ліквідується, а належні йому майно і майно зазначеної організації, яке знаходиться на території України, конфіскуються.

Заява про притягнення організації до відповідальності за терористичну діяльність подається до суду відповідно Генеральним прокурором, прокурорами Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва і Севастополя. (стаття 24 Закону України «Про боротьбу з тероризмом»).

Відповідальність за сприяння терористичній діяльності.

Керівники та посадові особи підприємств, установ і організацій, а також громадяни, які сприяли терористичній діяльності, несуть відповідальність за сприяння терористичній діяльності, зокрема коли:

- 1) фінансували терористів, терористичні групи (терористичні організації);
- 2) надавали або збирали кошти безпосередньо чи опосередковано з наміром використання їх для вчинення терористичних актів чи злочинів терористичної спрямованості;

- 3) проводили операції з коштами та іншими фінансовими активами:
 - фізичних осіб, які вчиняли чи намагалися вчинити терористичні акти чи злочини терористичної спрямованості або брали участь у їх вчиненні чи сприяли вчиненню;

- юридичних осіб, майно яких безпосередньо чи опосередковано перебуває у власності чи під контролем терористів або осіб, які сприяють тероризму;

– юридичних і фізичних осіб, які діють від імені чи за вказівкою терористів або осіб, що сприяють тероризму, включаючи кошти, одержані або придбані з використанням об'єктів власності, що безпосередньо чи опосередковано перебувають у власності чи під контролем осіб, які сприяють тероризму, або пов'язаних з ними юридичних і фізичних осіб;

4) надавали кошти, інші фінансові активи чи економічні ресурси, відповідні послуги безпосередньо чи опосередковано для використання в інтересах фізичних осіб, які вчиняють терористичні акти або сприяють чи беруть участь у їх вчиненні, чи в інтересах юридичних осіб, майно яких безпосередньо чи опосередковано перебуває у власності чи під контролем терористів або осіб, які сприяють тероризму, а також юридичних і фізичних осіб, які діють від імені чи за вказівкою зазначених осіб;

5) надавали допомогу особам, які брали участь у вчиненні терористичних актів;

6) вербували фізичних осіб для заняття терористичною діяльністю, сприяли встановленню каналів постачання зброї терористам та переміщенню терористів через державний кордон України;

7) переховували осіб, які фінансували, планували, підтримували чи вчиняли терористичні акти або злочини терористичної спрямованості;

8) використовували територію України з метою підготовки чи вчинення терористичних актів або злочинів терористичної спрямованості проти інших держав або іноземців. (стаття 24 Закону України «Про боротьбу з тероризмом»).

Кримінальна відповідальність за вчинення терористичного акту та визначення поняття.

Терористичний акт, тобто застосування зброї, вчинення вибуху, підпалу чи інших дій, які створювали небезпеку для життя чи здоров'я людини або заподіяння значної майнової шкоди чи настання інших тяжких наслідків, якщо такі дії були вчинені з метою порушення громадської безпеки, залякування населення, провокації воєнного конфлікту, міжнародного ускладнення, або з метою впливу на прийняття рішень чи вчинення або невчинення дій органами державної влади чи органами місцевого самоврядування, службовими особами цих органів, об'єднаннями громадян, юридичними особами, міжнародними організаціями, або привернення уваги громадськості до певних політичних, релігійних чи інших поглядів винного (терориста), а також погроза вчинення зазначених дій з тією самою метою. (стаття 258 Кримінального кодексу України).

Об'єкт злочину.

Об'єкт злочину: Громадська безпека

Об'єктивна сторона.

Об'єктивна сторона злочину визначена у наступних формах:

1) Застосування зброї.

2) Вчинення вибуху, підпалу чи інших дій, які створювали небезпеку для життя чи здоров'я людини або заподіяння значної майнової шкоди чи настання інших тяжких наслідків.

3) Погроза вчинення зазначених дій.

Кваліфіковані форми терористичного акту:

- вчинення його повторно;
- вчинення його за попередньою змовою групою осіб;
- заподіяння значної майнової шкоди;
- заподіяння інших тяжких наслідків. (частина 2 статті 258 Кримінального кодексу України).

Особливо кваліфікована форма терористичного акту – загибель людини, тобто смерть хоча б однієї людини в наслідок терористичного акту. (частина 3 статті 258 Кримінального кодексу України).

Суб'єкт злочину.

Суб'єкт злочину: осудна особа, яка досягла 14-річного віку.

Суб'єктивна сторона злочину.

Прямий умисел та хоча б одна спеціальна мета, як то – порушення громадської безпеки;

- залякування населення;
- провокації воєнного конфлікту або міжнародного ускладнення;
- впливу на прийняття рішень чи вчинення або невчинення дій органами державної влади чи органами місцевого самоврядування, службовими особами цих органів, об'єднаннями громадян, юридичними особами, або привернення уваги громадськості до певних політичних, релігійних чи інших поглядів винного (терориста). (частина 1 статті 258 Кримінального кодексу України).

Відповідальність за вчинення терористичного акту.

За частиною 1 статті 258 Кримінального кодексу України – позбавлення волі на строк від 5 до 10 років з конфіскацією майна або без такої.

За частиною 2 статті 258 Кримінального кодексу України щодо повторного вчинення терористичного акту або за попередньою змовою групою осіб, або якщо терористичний акт призвів до заподіяння значної майнової шкоди чи інших тяжких наслідків – позбавлення волі на строк від 7 до 12 років з конфіскацією майна або без такої.

За частиною 3 статті 258 Кримінального кодексу України щодо загибелі людини – позбавлення волі на строк від 10 до 15 років з конфіскацією майна або без такої.

Особа звільняється від кримінальної відповідальності за діяння, передбачене частиною 1 статті 258 Кримінального кодексу України в частині погрози вчинення терористичного акту, якщо вона до повідомлення їй про підозру у вчиненні нею злочину добровільно повідомила правоохоронний орган про цей злочин, сприяла його припиненню або розкриттю, у разі якщо внаслідок цього і вжитих заходів було відвернено небезпеку для життя чи здоров'я людини або заподіяння значної майнової шкоди чи настання інших тяжких наслідків, якщо в її діях немає складу іншого злочину.

Кримінальна відповідальність за вчинення інших злочинів, що сприяють тероризму.

Втягнення у вчинення терористичного акту.

1. Втягнення особи у вчинення терористичного акту або примушування до вчинення терористичного акту з використанням обману, шантажу, уразливого

стану особи, або із застосуванням чи погрозою застосування насильства – карається позбавленням волі на строк від 3 до 5 років.

2. Дії, передбачені частиною 1 цієї статті, вчинені щодо кількох осіб або повторно, або за попередньою змовою групою осіб, або службовою особою з використанням службового становища, – караються позбавленням волі на строк від 4 до 7 років. (стаття 258¹ Кримінального кодексу України).

Публічні заклики до вчинення терористичного акту.

1. Публічні заклики до вчинення терористичного акту, а також розповсюдження, виготовлення чи зберігання з метою розповсюдження матеріалів з такими закликами – караються виправними роботами на строк до 2 років або арештом на строк до 6 місяців, або обмеженням волі на строк до 3 років, або позбавленням волі на той самий строк з конфіскацією майна або без такої.

2. Ті самі дії, вчинені з використанням засобів масової інформації, – караються обмеженням волі на строк до 4 років або позбавленням волі на строк до 5 років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до 3 років та з конфіскацією майна або без такої. (стаття 258² Кримінального кодексу України).

Створення терористичної групи чи терористичної організації.

1. Створення терористичної групи чи терористичної організації, керівництво такою групою чи організацією або участь у ній, а так само організаційне чи інше сприяння створенню або діяльності терористичної групи чи терористичної організації – караються позбавленням волі на строк від 8 до 15 років з конфіскацією майна або без такої.

2. Звільняється від кримінальної відповідальності за діяння, передбачене частиною 1 цієї статті, особа, крім організатора і керівника терористичної групи чи терористичної організації, яка добровільно повідомила правоохоронний орган про відповідну терористичну діяльність, сприяла її припиненню або розкриттю злочинів, вчинених у зв'язку із створенням або діяльністю такої групи чи організації, якщо в її діях немає складу іншого злочину. (стаття 258³ Кримінального кодексу України)

Сприяння вчиненню терористичного акту.

1. Вербування, озброєння, навчання особи з метою вчинення терористичного акту, а так само використання особи з цією метою – караються позбавленням волі на строк від 3 до 8 років з конфіскацією майна або без такої.

2. Ті самі дії, вчинені щодо кількох осіб або повторно, або за попередньою змовою групою осіб, або службовою особою з використанням свого службового становища, – караються позбавленням волі на строк від 5 до 10 років з конфіскацією майна або без такої. (стаття 258⁴ Кримінального кодексу України).

Фінансування тероризму.

1. Надання чи збір будь-яких активів прямо чи опосередковано з метою їх використання або усвідомленням можливості того, що їх буде використано повністю або частково для будь-яких цілей окремим терористом чи терористичною групою (організацією), або для організації, підготовки або вчинення терористичного акту, втягнення у вчинення терористичного акту, публічних закликів до вчинення терористичного акту, створення терористичної

групи (організації), сприяння вчиненню терористичного акту, провадження будь-якої іншої терористичної діяльності, а також спроби вчинення таких дій, – караються позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до двох років та з конфіскацією майна.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або з корисливих мотивів, або за попередньою змовою групою осіб, або у великому розмірі, або якщо вони призвели до заподіяння значної майнової шкоди, – караються позбавленням волі на строк від 8 до 10 років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до 3 років та з конфіскацією майна.

3. Дії, передбачені частинами 1 або 2 цієї статті, вчинені організованою групою чи в особливо великому розмірі, або якщо вони призвели до інших тяжких наслідків, – караються позбавленням волі на строк від 10 до 12 років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до 3 років та з конфіскацією майна.

4. Особа, крім організатора або керівника терористичної групи (організації), звільняється від кримінальної відповідальності за дії, передбачені цією статтею, якщо вона добровільно до притягнення до кримінальної відповідальності повідомила про відповідну терористичну діяльність або іншим чином сприяла її припиненню або запобіганню злочину, який вона фінансувала або вчиненню якого сприяла, за умови, що в її діях немає складу іншого злочину.

Отже, за сучасних умов відновлення правопорядку в нашій державі дуже важливо вчасно припиняти терористичні акти та застосовувати норми кримінального законодавства, що відповідають їх суспільній небезпеці. У цій

статті розглядаються лише якісні характеристики терористичних груп та організацій, відмінності між терористичною групою та терористичною організацією і пов'язаними з ним злочинами та застосування екстрадиції до конкретних діянь. Питання огляду у вітчизняній юридичній науці до кінця не досліджено і потребує подальшого поглибленого дослідження.

У зв'язку з цим необхідно вивчати не лише національні норми кримінального права та процесу, а й міжнародні договірні норми, що встановлюють відповідальність за міжнародні злочини та злочини міжнародного характеру, вивчати сучасні розробки міжнародних антитерористичних правових норм та їх вплив на Законодавство України про кримінальну відповідальність.

Список використаних джерел

1. Кримінальний Кодекс України (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>);
2. Закон України «Про боротьбу з тероризмом» (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#Text>);
3. Кримінальне право України: Загальна частина: підручник / за ред. В.Я. Тація, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. Харків: Право, 2015. 528 с
4. Кримінальне право (Особлива частина): підручник / за ред. О.О. Дудорова, Є.О. Письменського. Луганськ: Вид-во «Елтон-2», 2012. 780 с.

5. Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму 1999 р. // Документ ООН від 09.12.1999 № А/54/615 [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_518.

Лященко Дар'я Олександрівна

курсантка 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів поліції
Луганського навчально-наукового інституту імені Е. О. Дідоренка
Донецького державного університету внутрішніх справ, рядова поліції

Агаркова Ольга Ігорівна

доцент кафедри поліцейської діяльності факультету підготовки фахівців для
підрозділів поліції Луганського навчально-наукового інституту
імені Е. О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

**ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗБИРАННЯ ДОКАЗІВ ПІД ЧАС
КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

Принципи законності, змагальності сторін, презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини є невід'ємними складовими кримінального процесу та мають на меті забезпечення справедливого розгляду кримінальних проваджень. Процес доказування є ефективним способом сприйняття дійсності, оскільки чинні положення кримінального процесу не допускають прийняття будь-яких процесуальних рішень без належної обґрунтованості [1, с.283].

Варто зауважити про те, що через чітко визначені законодавцем процесуальні порядки збирання, перевірки та оцінки доказів у кримінальному провадженні в умовах воєнного стану інколи не вдається можливим дотримуватися такого порядку, оскільки можливості експертів та спеціалістів частіше за все є обмеженими, особливо на територіях, що є тимчасово непідконтрольними Україні.

Кримінальне провадження в умовах воєнного стану є досить складним завданням для підрозділів досудового розслідування [2]. Основні проблеми, які можуть виникнути при зборі доказів в таких умовах, включають: незручність збору доказів через відсутність стандартних процедур і обмеження вільного руху людей і транспорту; нездатність зібрати докази на місці події через небезпеку для учасників процесу і ризиків їх загибелі; невідповідність стандартів збору доказів через недостатню кваліфікацію учасників; несприятливі умови для доведення вини підозрюваного; неможливість використовувати стандартні методи збору доказів, такі як дактилоскопія, зразки ДНК та інші; відсутність свідків або їх небезпека; надзвичайна ситуація, коли необхідно швидко реагувати на вчинене кримінальне правопорушення.

Необхідно погодитись з думкою Фесенко О.В., який зазначає про те, що у випадку, коли кримінальне правопорушення вчинено на тимчасово окупованій території, джерелами доказів можуть бути: допити свідків та потерпілих; відомості, отримані за результатами проведення негласних слідчих (розшукових)

дій, у тому числі за результатами зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж та з електронних інформаційних систем (прослуховування телефонів осіб, причетних до вчинення кримінального правопорушення, отримання доступу до електронної поштової скриньки особи); відомості, отримані із засобів масової інформації та із всесвітньої мережі Інтернет; висновки судово-медичних експертиз та інших судових експертиз, що призначаються залежно від вчиненого кримінального правопорушення та заподіяної шкоди [3, с.123].

Отримання доказів з інших джерел малоімовірне, оскільки кримінальне правопорушення вчинено на окупованій території, де неможливо провести інші гласні та негласні слідчі (розшукові) дії. Проте, є ще кілька можливих джерел доказів, які можна використовувати в таких випадках:

1). Свідчення очевидців: якщо є люди, які були свідками кримінального правопорушення, їх свідчення можуть бути використані в якості доказів. Важливо зібрати якомога більше свідчень та документальних доказів, щоб підтвердити відповідальність особи чи осіб, що вчинили кримінальне правопорушення.

2). Відео- та фотозйомка: якщо є відео- або фотозйомка моменту вчинення кримінального правопорушення, ці матеріали можуть бути використані як докази. Важливо відзначити, що доказовий характер цих матеріалів може залежати від їхньої якості та точності.

3). Документи та інші матеріали: якщо є документи, які можуть підтвердити факти, пов'язані із кримінальним правопорушенням (наприклад, документи про власність, контракти тощо), вони також можуть бути використані як докази.

4). Супутникові знімки: якщо кримінальне правопорушення вчинено на території, яка може бути відображена на супутникових знімках, ці знімки можуть бути використані як докази.

5). Допити свідків, які можуть знаходитися на підконтрольній території: якщо є свідки, які перебувають на території, яка знаходиться під контролем злочинців, можна спробувати провести їх допит через відеозв'язок або інші засоби зв'язку.

Відповідно, якщо кримінальне правопорушення вчинено на підконтрольній Україні території, джерелами доказів можуть бути: огляд місця події; допити свідків та потерпілих; слідчі експерименти; відомості, отримані за результатами проведення гласних і негласних слідчих (розшукових) дій та інші.

Для збору доказів під час кримінального провадження в умовах воєнного стану необхідно залучати кваліфікованих фахівців та забезпечувати їхню безпеку [4, с.5]. Також можна використовувати спеціальні методи збору доказів, які відповідають умовам воєнного стану. Наприклад, відеозаписи, фото- та звукозаписи, дослідження документів, що зберігаються у місцевих органах влади та інші. Такі докази можуть бути корисними під час кримінального провадження та використовуватися в якості доказової бази у судовому процесі.

Підсумовуючи вищевикладене, слід зазначити, що процес доказування є важливим і ефективним способом в кримінальному процесі, оскільки він

забезпечує належну обґрунтованість та об'єктивність прийнятих процесуальних рішень. В умовах воєнного стану можуть виникати труднощі з дотриманням процесуальних порядків збирання та оцінки доказів, що порушує принципи справедливості та правової держави, саме тому необхідно залучати кваліфікованих фахівців та забезпечувати їхню безпеку, використовувати спеціальні методи збору доказів, які відповідають умовам воєнного стану, а також взаємодіяти з іншими країнами та міжнародними організаціями для отримання необхідної допомоги та експертної підтримки.

Список використаних джерел

1. Рибалка О. Теоретичні засади доказування в кримінальному процесі. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 8. С. 281-284.
2. Цермолонський І. Кримінальні провадження в умовах воєнного стану. *Юридична Газета*. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/kriminalne-pravo-ta-proces/kriminalni-provadžhennya-v-umovah-voennogo-stanu.html>.
3. Фесенко О.В. Особливості процесуального доказування у кримінальних провадженнях про злочини, вчинені на тимчасово окупованих територіях. *Особливості процесуального доказування у кримінальних провадженнях про злочини, вчинені на тимчасово окупованих територіях: матеріали круглого столу* (м. Київ, 26 липня 2016 року). К.: Національна академія прокуратури України, 2016. С. 122–125.
4. Гловюк І., Дроздов О., Тетерятник Г., Фоміна Т., Рогальська В., Завтур В. Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану: науково-практичний коментар Розділу IX-1 Кримінального процесуального кодексу України. Видання 2. Електронне видання. Дніпро-Львів-Одеса-Харків, 2022. Станом на 03 травня 2022. 58 с. URL: <https://er.dduvs.in.ua/handle/123456789/10227>.

Марцафей Артем Сергійович

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів
превентивної діяльності Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ, рядовий поліції

Кращенко Дар'я Денисівна

курсантка 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів
превентивної діяльності Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ, рядова поліції

науковий керівник: Копилов Едуард Володимирович

викладач кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки
фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**ОКРЕМІ ПИТАННЯ ВЗАЄМОДІЇ ОПЕРАТИВНИХ ТА СЛІДЧИХ
ПІДРОЗДІЛІВ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ
(РОЗШУКОВИХ) ДІЙ**

В умовах сьогодення налагоджена взаємодія слідчих працівників із оперативними підрозділами є підґрунтям ефективності виконання завдань кримінального судочинства щодо забезпечення захисту конституційних прав громадян, суспільства від порушень свобод і законних інтересів.

Для успішного виконання завдань, які виникають у ході досудового розслідування, необхідна взаємодія слідчих та оперативних підрозділів на усіх етапах оперативно-розшукової діяльності чи кримінального провадження. Способи взаємодії різнорідних суб'єктів судового процесу визначаються не тільки процесуальними нормами, принципами та умовами, а й стадією процесу (первинна, початкова, наступна, завершальна), формою злочинної діяльності, що перевіряється, та інші фактори. Враховуючи те, що вибір форми взаємодії залежить від характеру розслідування чи оперативної обстановки, її обов'язково необхідно здійснювати під програмним контролем учасника розслідування [1].

За достовірними даними, необхідною складовою досягнення принципу «поеднання інтересів» під час проведення негласних слідчих дій є безперервна взаємодія структурних і слідчих підрозділів. Це забезпечує успішне завершення розслідування, притягнення винних до відповідальності в межах закону, відшкодування збитків, завданих кримінальним правопорушенням, відновлення прав та інтересів постраждалих громадян і юридичних осіб. [3]

Проаналізувавши емпіричний матеріал, доцільно визначити основні принципи взаємодії оперативного підрозділу та слідчого під час проведення негласних слідчо-оперативних заходів:

- а) спільна підтримка;
- б) використання сучасних технологій;
- в) якнайкраще використовувати наявні можливості;
- г) дотримуватись загальних засад розслідування та кримінального провадження;
- д) нерозголошення інформації про факти та результати проведення

негласних слідчих (розшукових) дій та оперативно-розшукових заходів.

Як показує практичний аналіз, особливе місце в процесі взаємодії займає форма. Під час проведення оперативно-розшукових заходів та негласних (розшукових) заходів визначимо основні форми взаємодії оперативних підрозділів зі слідчими:

Кримінально-процесуальний кодекс України передбачає низку процесуальних дій, зокрема передачу прокурору протоколів про проведення негласних слідчих дій згідно зі статтею 252, направлення слідчого на проведення негласних слідчих дій згідно зі статтями 40 та 246 та надання допомоги слідчому у проведенні таких дій згідно зі статтею 40 КПК України [2].

Організаційний аспект передбачає обмін інформацією, координацію, консультації, представлення матеріалів, пов'язаних з дослідженням і розробкою операцій (ОРД), а також аналіз причин та умов, що сприяють злочинній діяльності.

Співпраця між оперативними підрозділами та слідчими під час таємних операцій і розслідувань є скоординованими зусиллями, які діють відповідно до законів, відомчих директив, а також управлінських та організаційних функцій. Слідчі мають конкретні мандати, функції та повноваження, які не є субординованими за своєю природою, і мають взаємні зобов'язання, спрямовані на досягнення цілей кримінального правосуддя.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 23.03.2023)
2. Закон України про оперативно-розшукову діяльність URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text> (дата звернення: 23.03.2023)
3. Наказ МВС № 575 від 07.07.2017 Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17#Text> (дата звернення: 23.03.2023)

Миргородська Дарина Миколаївна

курсантка 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Донецького державного університету внутрішніх справ, рядова поліції

науковий керівник: Пекарський Сергій Петрович

заступник декана факультету підготовки фахівців для підрозділів досудового розслідування Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Процвітання України як суверенної, незалежної, демократичної, соціально-правової держави з ринковою економікою неможливе без захисту власності, що має не лише забезпечувати стабільність і розвиток економічної системи нашої держави, а й сприяти підвищенню рівня добробуту населення в цілому.

У загальній структурі злочинності кримінальні правопорушення проти власності традиційно займають перше місце.

Аналізуючи поняття злочину, слід зазначити, що це поняття є основою кримінального законодавства України та має важливі наслідки для його тлумачення. При цьому не менш важливим є формування терміну «склад злочину», наявність якого є підставою для застосування кримінально-правової санкції.

Однією з найважливіших ознак злочину є наявність відповідного суб'єкта, тобто віку, з якого злочинці можуть бути притягнуті до кримінальної відповідальності згідно з Кримінальним кодексом України (далі – ККУ) [1]. Аналізуючи поняття «злочин», варто наголосити на тому, що у випадках, коли він формально містить будь-яку ознаку поведінки, передбаченої кримінальним законом, але не становить суспільної небезпеки через свою малозначність, тобто без заподіяння істотної шкоди. фізичній чи юридичній особі чи державі, відповідно до ч. 2 статті 11 [1] Кримінального кодексу такі дії не вважаються злочинами.

У науковій літературі виділяють три критерії розмежування злочину від інших видів злочину: об'єкт, суспільна небезпека та вид злочину. Об'єкти злочину визначаються як права, що мають особливу цінність [2, с. 16]. Наприклад, до цієї категорії відноситься мир і безпека людства. Суспільна небезпека є виключною ознакою злочину. Щодо другої ознаки – виду порушення, Сухонос В. В. зазначає, що кримінальні санкції є більш суворими, ніж заходи трудового, дисциплінарного чи господарського впливу [2, с.17]. Остання ознака безпосередньо пов'язана з високою суспільною небезпекою злочину та особливою цінністю об'єкта злочину.

До категорії злочинів проти власності також належить таке діяння як вимагання. Об'єктом злочину, як у випадку з крадіжкою, грабежем та розбоєм (ст. 185, 186, 187 ККУ) є суспільні відносини у сфері власності, однак предмет

злочину уточнений – законодавець додав до нього майнові права, які хоч і підпадають під поняття «майно», однак є неспоживною річчю. (ст. 190 Цивільного кодексу України) [3]. Крім того, поняття «вимагання» передбачає альтернативний спосіб вчинення цього злочину, у виді вимоги вчинення дій майнового характеру [1]. Вимогу можна розуміти як висловлену в категоричній формі пропозицію вчинення певних дій або відмови від їх вчинення. Але, відштовхуючись від диспозиції ст. 189, можна припустити, що за таких умов представникам органів державної влади було б досить складно довести наявність в діях підозрюваного (підсудного), який вдався до подібних способів вчинення злочину, складу злочину.

Особливої уваги також заслуговують розмежування складу кримінального правопорушення мародерства та правопорушень, які посягають на власність. Яскравим прикладом виступає думка судді Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду С. О. Булейко, яка зазначає, що коло суспільних відносин, які підпадають під ознаки мародерства, є значно вужчим. Помилково називають мародерством дії осіб, які під час воєнного стану вчиняють такі кримінальні правопорушення, як крадіжка, грабіж, розбій та інші кримінальні правопорушення проти власності. На її думку не можна ототожнювати ці суспільно небезпечні діяння [4].

Разом із словом злочин у законі закріплені такі поняття, як «кримінальне правопорушення» та «кримінальний проступок», що створює прогалину в чинному законодавстві, оскільки ці визначення відсутні в чинному кримінальному законодавстві – єдине визначення злочину поведінки статутів і карає 19 вчинків. Особливістю кримінального законодавства є заборона використання аналогії та презумпції невинуватості, що можна трактувати як ступінь тяжкості наслідків застосування кримінально-правових санкцій, яка визначається характером злочину. Кримінально-процесуальний закон має значний вплив на якість механізмів кримінального покарання, оскільки регулює процедуру кримінального провадження.

Таким чином, під злочином слід розуміти передбачене ККУ суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом злочину [1]. Науковці використовують декілька підходів визначення цього поняття, а саме формальний, матеріальний та формально-матеріальний (найбільш повним є останній підхід, який охоплює юридичну та соціальну сутність протиправних діянь, за вчинення яких до винної особи застосовуються заходи кримінально-правової репресії). Існує чотири базових ознаки злочину — протиправність, суспільна небезпечність, винність і карність, однак деяка плеяда використовує ширший підхід, виділяючи п'ять та/або шість характеристик, додаючи до наведеного переліку наявність суб'єкта злочину та вчинення його у формі діяння. Науковою літературою передбачено поділ злочинів на групи, залежно від обраного критерію – тяжкість, суспільна небезпечність, наявність у винної особи умислу тощо. Підставою кримінальної відповідальності є наявність в діях/бездіяльності особи складу злочину, який включає чотири елементи — об'єкт, суб'єкт, об'єктивної та суб'єктивної сторони.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України: Закон від 05 квітня 2001 року № 2341-III // База даних «Законодавство України» /ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n58> (дата звернення: 13.01.2019).
2. Сухонос В.В. Склад злочину: закон, теорія та практика: монографія. Суми: Університетська книга. 2018. 16 с.
3. Цивільний кодекс України: Закон від 16 січ. 2003 р № 435-IV // База даних «Законодавство України» /ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#n1085> (дата звернення 18.01.2019).
4. Крайник С., Овчаренко А. Є. Поняття та ознаки злочину за кримінальним законодавством України // Молодий вчений. 2016. Вип. № 11. С. 308-312.

Онiпко Софiя Сергiївна

курсантка 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів досудового розслідування Донецького державного університету внутрішніх справ, рядова поліції

науковий керівник: Крушиницький Андрій Васильович

т.в.о. завідувача кафедри кримінального процесу та криміналістики факультету підготовки фахівців для підрозділів досудового розслідування Донецького державного університету внутрішніх справ, капітан поліції

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНСТИТУТУ ЗАТРИМАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У зв'язку із запровадженням правового режиму воєнного стану в Україні, велика кількість чинних нормативно-правових актів зазнала змін, серед них: Кримінальний кодекс України, Закон України «Про Національну поліцію» та інші. Не оминуло це й Кримінальний процесуальний кодекс України та інші законодавчі акти, які регламентують порядок здійснення кримінального провадження. Ми пропонуємо розглянути питання, що стосується затримання особи без ухвали слідчого судді та особливості такого затримання в умовах воєнного стану.

Стаття 208 КПК України містить випадки, коли уповноважена особа має право затримати особу без ухвали слідчого судді:

- 1) якщо цю особу застали під час вчинення злочину або замаху на його вчинення;
- 2) якщо безпосередньо після вчинення злочину очевидець, в тому числі потерпілий, або сукупність очевидних ознак на тілі, одязі чи місці події вказують на те, що саме ця особа щойно вчинила злочин;
- 3) якщо є обґрунтовані підстави вважати, що можлива втеча з метою ухилення від кримінальної відповідальності особи, підозрюваної у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого корупційного злочину, віднесеного законом до підслідності Національного антикорупційного бюро України;

4) якщо є обґрунтовані підстави вважати, що можлива втеча з метою ухилення від кримінальної відповідальності особи, підозрюваної у вчиненні злочину, передбаченого статтями 255, 255 - 1, 255 - 2 Кримінального кодексу України.

Відповідно до статті 209 КПК України особа вважається затриманою з моменту коли вона силою або через підкорення наказу змушена залишатися поряд із уповноваженою службовою особою чи в приміщенні, визначеному уповноваженою службовою особою.

Загалом, перелік випадків затримання особи без ухвали слідчого судді змін не зазнав. Однак, влітку 2022 року були внесені зміни стосовно строків затримання особи. Якщо до повномасштабного вторгнення уповноважений працівник мав право затримати особу не більш, як на 72 години, згідно статті 211 КПК України, то відповідно до внесених законодавцем змін, особа могла бути затримана на 216 годин. Тобто замість трьох діб – дев'ять.

Зміни також зазнала також стаття 211 КПК України. У частині 2 наведеної статті вказано, що затримана без ухвали слідчого судді, суду особа не пізніше шістдесяти годин з моменту затримання повинна бути звільнена або доставлена до суду для розгляду клопотання про обрання стосовно неї запобіжного заходу. Протягом цього часу, тобто не пізніше 216 годин, особа повинна бути доставлена до слідчого судді або до керівника відповідного органу прокуратури з метою розгляду щодо особи клопотання про обраний запобіжний захід. Існують також випадки, коли керівник прокуратури за клопотанням прокурора або слідчого, погодженого з прокурором, має право продовжити строк утримання особи до одного місяця. Тобто розширилось коло осіб, які уповноваження розглядати клопотання про обраний запобіжний захід щодо затриманої особи [1].

Особи можуть утримуватися в ІТТ, військових комендатурах, а за певних обставин й у СІЗО. Слід зауважити, що затримана особа має право на захисника і представник державної влади зобов'язаний його залучити [2, 3].

Ми хочемо звернути увагу на те, що такі зміни в Кримінальному процесуальному кодексі проіснували недовго. На сьогоднішній день, як і в мирний час, так і в умовах воєнного стану, законодавством передбачено однаковий строк затримання особи поліцейським, а саме – 72 години. На нашу думку, це сталося через те, що вживані зміни не виправдали себе і не полегшили проведення кримінального провадження, а також є неправильним стосовно затриманої особи.

Разом з цим, на нашу думку, запровадження воєнного стану в Україні, не може бути приводом для можливих зловживань та перевищень службових повноважень з боку працівників правоохоронних органів при прийнятті рішення про затримання в порядку ст. 208 КПК України, оскільки зазначений тимчасовий запобіжний захід є одним із таких, який суттєво обмежує права і свободи людини під час здійснення кримінального провадження. А тому при затриманні мають бути дотримані ряд засад кримінального провадження, зокрема, верховенство права, законність та повага до людської гідності.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 28.03.2023).
2. Кіяниця В.М. Особливості затримання особи в умовах воєнного стану. Актуальні проблеми діяльності органів досудового розслідування в умовах воєнного стану: матеріали наук.-практ. семінару (м. Дніпро, 26 трав. 2022 року). Дніпро: ДДУВС, 2022. С. 96-98 URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/10618/1/13.pdf> (дата звернення: 28.03.2023)
3. Правомірність збільшення терміну затримання громадян без рішення суду з трьох діб до дев'яти. Веб-сайт: URL: <https://2022.uba.ua/news/pravomirnist-zbilshennya-terminu-zatrymannya-gromadyan-bez-rishennya-sudu-z-troh-dib-do-devyaty-pravovuj-analiz-zmin-do-normy-kpk/> (дата звернення: 28.03.2023)

Падун Кирило Романович

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

Педоченко Павло Сергійович

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник: Копилов Едуард Володимирович

викладач кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ПОРІВНЯННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВИХ ЗАХОДІВ ТА НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

У зв'язку з тим, що у 2012 набув чинності новий Кримінальний Кодекс України, стало актуальними багато питань. Одним з цих питань є поява такого інституту як негласні слідчі (розшукові) дії, тому що до нового Кримінального закону України існували лише оперативно-розшукові заходи, які мали регламент відповідним Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність». Негласні розшукові дії взяли на себе деякі завдання та риси оперативно-розшукових дій, тому є потреба в обговоренні та визначенні спільних і відмінних аспектів для детального врегулювання розподілу повноважень.

Не дивлячись на велику схожість, оперативно-розшукові заходи та негласні слідчі (розшукові) дії у діяльності правоохоронних органів у розкритті та розслідуванні злочинів мають лише подібний зміст, проте не ідентичний. Тому починаємо розгляд спільних та відмінних ознак. У науковій літературі ОРЗ має значення сукупності узгоджених, взаємопов'язаних і поєднаних між собою

загальною метою та завданнями дій, уповноважених Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність», суб'єктів, що здійснюється переважно негласно шляхом використання оперативних сил, методів, засобів, і форм [3, ст. 139]. Щодо роз'яснення поняття НС(Р)Д в КПК України можна сказати, що в Кримінальному процесуальному кодексі України негласні слідчі (розшукові) дії визначено різновидом слідчих розшукових дій, відомості про факт та метод проведення яких не підлягають розголошенню та проводяться у випадках, якщо відомості про злочин та особу неможливо отримати іншим способом (ст. 246 КПК України) [2].

Першою із визначальних рис оперативно-розшукових заходів, що водночас є притаманними системі НС(Р)Д, є те, що вони відбуваються законно. Законність у даному контексті означає санкціонованість законодавцем, надання їм статусу адекватних та прийнятних засобів правоохоронної діяльності, що за певних підстав та із дотриманням відповідних умов можуть застосовуватися уповноваженими суб'єктами. Наступною спільною ознакою є направленість на вирішення завдань, поставлених державною діяльністю, та досягненню спільної мети, яка полягає забезпеченні безпеки, правопорядку й справедливості. Також спільним для оперативно-розшукових заходів та негласних слідчих (розшукових) дій є використання специфічних засобів, що збирають та фіксують інформацію і методів, у загальному розумінні притаманних ОРД, при проведенні розгляду справи.

Відмінні риси оперативно-розшукових заходів та негласних слідчих (розшукових) дій, полягають у підставах їх здійснення. Проводячи аналіз норм законодавства, оперативно-розшукові заходи в більшій мірі є засобом попередження злочинів, негласні слідчі (розшукові) дії – їх. У ході проведення оперативно-розшукового заходу можуть бути здобуті відомості, які сприятимуть розкриттю злочину, викриттю винних та притягнення їх до кримінальної відповідальності (ч. 2 ст. 99 КПК України). А під час негласних слідчих (розшукових) дій може бути отримано інформацію про злочин, що готується, та надалі можуть бути застосованими передбачені законом заходи його попередження (ст. 257 КПК України).

Неабиякої уваги потребують наступні існуючі відмінності між системою оперативно-розшукових заходів та негласних слідчих (розшукових) дій. По-перше, це різниця за суб'єктом складом, бо на проведення оперативно-розшукових заходів мають право лише визначені ст. 5 Закону України уповноважені оперативні підрозділи. На противагу, проведення негласних слідчих (розшукових) дій забезпечується слідчим, що веде досудове розслідування, або за дорученням слідчого - оперативним підрозділом, де за таких обставин уповноважені суб'єкти проведення НС(Р)Д набувають повноважень слідчого (ст. 41 КПК України) [2]. Деякі відмінності також виокремлюють в порядку фіксації та використання результатів оперативно-розшукових заходів та негласних слідчих (розшукових) дій. Відповідно до діючого законодавства, спектр основних напрямів використання результатів негласних слідчих (розшукових) дій є вужчим, ніж у оперативно-розшукових заходів. Інформація, отримана за результатами ОРЗ, використовується не лише з

метою виявлення, попередження та розкриття кримінальних правопорушень, але й для запобігання, своєчасного виявлення і припинення розвідувальних, терористичних та інших посягань на національну безпеку, в інтересах контррозвідки, для забезпечення безпеки під час здійснення розвідувальних заходів, захисту сил, засобів та інформаційних систем і облікових даних розвідувальних органів та джерел розвідувальної інформації, а також з метою її доведення до підрозділів, правоохоронних органів, органів державної влади та інших заінтересованих органів у випадках, передбачених постановою КМУ № 1169 [3].

Окрім того, результати проведення оперативно-розшукових заходів можуть посвідчуватись складанням широкого переліку оперативно-службових документів (зведення, довідки, висновки, рапорти, протоколи тощо). На противагу, результати проведення негласних слідчих (розшукових) дій оформлюються виняткового протоколом, додатками до якого виступатимуть матеріальні носії юридично значимої інформації, отриманої внаслідок їх проведення. Деякі відмінності між оперативно-розшуковими заходами та негласними слідчими (розшуковими) діями виявляються під час аналізу форм та методів відомчого контролю та прокурорського нагляду за їх провадженням.

Підбиваючи підсумки теми розмежування оперативно-розшукових заходів та негласних слідчих (розшукових) дій, слід зауважити вони мають дуже багато спільних рис, проте суттєво відрізняються правовими підставами проведення, суб'єктним складом, порядком використання результатів у доказуванні, формами контролю та прокурорського нагляду за їх здійсненням, а також потребують більш детального врегулювання.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України. № 2341-III. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст.13
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квіт. 2012 року. №4651-VI. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88
3. Погорецький М.А. Негласні слідчі (розшукові) дії та оперативно-розшукові заходи: поняття, сутність та співвідношення//Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика), 2014.
4. Постанова КМУ № 1169 від 26.09.2007р. «Про порядок отримання дозволу суду на здійснення заходів, які тимчасово обмежують права людини та використання добутої інформації» // Офіційний вісник України від 08.10. 2007. - № 73
5. Костогриз Я.О. Розмежування негласних слідчих (розшукових) дій та оперативно-розшукових заходів. УДК 343.132.5

Салій Віталій Сергійович

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів
превентивної діяльності Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ, рядовий поліції

Сінчук Дмитро Сергійович

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів
превентивної діяльності Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник: Копилов Едуард Володимирович

викладач кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки
фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОСНОВИ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Злочинність це таке явище, яке існувало і буде існувати завжди, як ми цього не уникали. Проживаючи в державі люди, які там знаходяться розраховують на певний захист з боку держслужбовців та правоохоронних органів, які повинні забезпечити їм права та свободу людини, законних інтересів в суспільстві та державі [2].

Система правоохоронних органів, яка здебільшого займається боротьбою зі злочинністю займає дуже вагомe місце в системі оперативно-розшукової діяльності, в її основі лежать як негласні тобто таємні, способи та методи пошуку злочинів і встановлення осіб, які причетні до їх вчинення. Взагалі якщо розглядати оперативно-розшукову діяльність, та проаналізувати кожне слово можна висунути наступні висновки [2].

Термін «Діяльність» - навіть саме слово дає нам зрозуміти, що це певне заняття або можливо, навіть праця яку здійснює ця система.

Термін «Оперативний» це здатний швидко здійснити якусь справу чи роботу яка може змінити хід справи.

Ну і останній термін це «Пошук» який сам за себе пояснює, що здійснюється встановлення, виявлення чи пошук осіб та речей [1].

Тобто, якщо проаналізувати визначення (ОРД) можна сказати, що це процес який працює та функціонує в державі для забезпечення прав та свобод людини, шляхом забезпечення безпеки та протидії злочинності.

Давайте розглянемо завдання оперативно-розшукової діяльності. До них відносяться виявлення злочинів, встановлення осіб які вчинили або роблять правопорушення. Добування інформації для справи, що можуть чинити загрозу, а саме економіці наприклад розголошенню будь-якої таємниці, військовій та державні.

Взагалі під визначенням, завдання виявлення злочинів означає встановлення факту скоєного або вчиненого злочину, про який правоохоронним органам або спецслужбам раніше не було відомо. В першу чергу йде про злочини, не взятих на облік ретельно приховуваних і маскуються злочинцями. За своєю суттю завдання виявлення злочинів орієнтує оперативно-розшукові

органи на пошук відомостей, що дозволяють виявити злочинні події. Це, як правило, стосується злочинів, в основній масі яких шкода заподіюється інтересам держави наприклад незаконний оборот зброї, незаконний оборот наркотичних засобів, злочини в сфері економіки та оподаткування [1].

Ще до основних завдань попередження злочинів в системі оперативно-розшукової діяльності може бути віднесено діяльність з виявлення і усунення причин, що породжують злочинність, і умов, що сприяють вчиненню злочинів а ще діяльність по встановленню осіб, схильних до вчинення злочинів або замишляють конкретний злочин, і прийняття до них заходів переконання або впливу, що виключають реалізацію їхніх намірів [2].

Ліквідацією злочинів як завданням ОРД є створення індивідуальних або об'єднаних у злочинні групи осіб, які готуються до вчинення злочинів або їх попередніх дій щодо їх вчинення, а також вжиття заходів щодо недопущення їх припинення своїх злочинних дій та запобігання настанню шкідливих наслідків для об'єктів, що охороняються законом.

Розкриття злочину - це діяльність посадових осіб слідчих органів, спрямована на встановлення особи, яка вчинила злочин, та інших обставин, що підлягають доказуванню. Це завдання орієнтує оперативників на активну та цілеспрямовану роботу з виявлення осіб, причетних до вчинення злочину, особливо в ситуаціях, коли встановити цих осіб засобами слідства не вдалося [1].

Оперативно-розшукова діяльність (ОРД) це пошуковий засіб для отримання інформації для забезпечення безпечного проживання та безпеки держави в якій проживають люди. Здійснення без якої рівень злочинності по відношенню до людей та цифрових махінацій з боку хакерів та інших осіб які несуть кримінальну або адміністративний характер було набагато більше без цієї організованої пошукової системи безпеки для нас.

Система ОРД виконує багато основних функцій, які допомагають безпеці державі в боротьбі зі злочинами це можуть бути виявлення злочинів, припинення злочинів, розкриття і розшук осіб які переховуються або які ухиляються а також добування інформації про події або дії злочинців та найголовніше це безпека між людьми в суспільстві.

Список використаних джерел

1. Стаття 2. Поняття оперативно-розшукової діяльності - Про оперативно-розшукову діяльність - Закони України | Protocol https://protocol.ua/ua/pro_operativno_rozshukovu_diyalnist_stattya_2/
2. ОСНОВИ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ - Підручники для студентів онлайн (stud.com.ua) https://stud.com.ua/175847/pravo/osnovi_operativno_rozshukova_diyalnist

Сендік Ігор Едуардович

курсант 1-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів досудового розслідування Донецького державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник: Волобоєв Артур Олегович

завідувач кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії

ПРОГРАМНІ ПРОДУКТИ ПРОТИДІЇ ВІЙСЬКОВІЙ АГРЕСІЇ

Воєнний стан, відповідно до ч. 1 ЗУ «Про правовий режим воєнного стану» - це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень.

Із введення воєнного стану в Україні посилились й заходи безпеки у кіберпросторі. КМУ постановив, що на період дії воєнного стану міністерства, інші центральні та місцеві органи виконавчої влади, державні та комунальні підприємства, установи, організації, що належать до сфери їх управління можуть вживати таких додаткових заходів:

1) розміщувати державні інформаційні ресурси та публічні електронні реєстри на хмарних ресурсах та/або в центрах обробки даних, що розташовані за межами України, та реєструвати доменні імена у домені gov.ua для такого розміщення;

2) створювати додаткові резервні копії державних інформаційних ресурсів та публічних електронних реєстрів з дотриманням установлених для таких ресурсів вимог щодо цілісності, конфіденційності та доступності;

3) зберігати резервні копії державних інформаційних ресурсів та публічних електронних реєстрів у зашифрованому вигляді з дотриманням установлених вимог щодо цілісності, конфіденційності та доступності;

4) зупиняти, обмежувати роботу інформаційних, інформаційно-комунікаційних та електронних комунікаційних систем, а також публічних електронних реєстрів.

Між тим, експерти з ДКП НПУ, СБУ, Міністерства цифрової трансформації України, НПУ, МОУ та інші відомства й їхні структурні підрозділи створили низку телеграм-ботів, проєктів, що стали актуальним програмним продуктом (інструментом) в перші дні повномасштабного вторгнення країни-агресора. Усі програмні продукти спрямовані на пошук

колаборантів серед українського суспільства та людей на тимчасово окупованих територіях, пошук техніки, живої сили ворога, виявлення ворожих «міток», а також допомогу тим, хто втратив домівку та потребує допомоги. Наприклад,

- проєкт «Stop Russia|MRIYA» створений за ініціативою ДКП НПУ задля протидії російським окупантам та їх пропаганді у кіберпросторі;
- телеграм-бот «єВорог» створений за ініціативою Міністерства цифрової трансформації України та за допомогою СБУ, що допомагає ЗСУ, НПУ та їхнім структурним підрозділам у виявленні й подальшій ідентифікації колаборантів, ворогів;
- сайт «Dovidka.info» – це інформаційний ресурс, що дозволяє перевірити телеграм-бота, бо ворог може створювати ботів-двійників, які використовуються для збирання стратегічно-важливої інформації, яку надають громадяни України до СБУ та інших органів внутрішньої та зовнішньої безпеки;
- телеграм-бот «Джгут 2.0» створений як довідковий центр або як інструкція для людей, які мають медичну освіту та навички, так і для людей, що не мають необхідних навичок для надання екстреної домедичної допомоги;
- телеграм-бот «Народний месник» створений ДКП НПУ з метою отримання інформації щодо ворожих «міток» у містах України;
- телеграм-бот «Дитина не сама» створений за ініціативою Офісу Президента України, Міністерства соціальної політики України та представників дитячого фонду ООН ЮНІСЕФ з метою пошуку загублених дітей на територіях України та можливістю звернутись з будь-яких питань, пов'язаних із дітьми.
- проєкт «Хочу жити» створений Координаційним штабом з питань поводження з військовополоненими задля зв'язку із ворогом, що перебуває на території України, або тільки-но відправляється туди, і готовий здатися в полон українським воїнам.

Окремо слід зазначити про CERT-UA (Computer Emergency Response Team of Ukraine або команда реагування на надзвичайні комп'ютерні події України), що відіграє важливу роль у захисті критично важливої інформаційної інфраструктури держави у складі спеціального структурного підрозділу Державного центру кібербезпеки ДССЗІ. Головним завданням такої команди є забезпечення захисту державних інформаційних та комунікаційних систем від несанкціонованого доступу, неправомірного використання, а також порушень їх конфіденційності, цілісності й доступу до них.

З 2009 року є постійним акредитованим членом Форуму команд реагування на інциденти безпеки FIRST (Forum of Incident Response and Security Teams) та з 2014 року вживає активних заходів задля приєднання до спеціалістів з HoneyNet Project.

Нетипова міжнародна допомога у протистоянні з країною-агресором у кіберпросторі була надана Україні від об'єднання групи хакерів – Anonymouse. Це об'єднання висловили підтримку українському народові та почала кібервійну з урядом російської федерації, про що повідомили на своїй офіційній сторінці у Twitter. Сьогодні #OpRussia вважається найбільшою компанією групи Anonymouse, внаслідок якої уряд країни-агресора втратив терабайти конфіденційної інформації, зазнав великих втрат та наслідків кібератак на

критично важливі об'єкти інфраструктури.

Отже, на нашу думку, в умовах воєнного стану безпека у кіберпросторі адаптувалась через активну, пасивну та змішану форми кіберзахисту.

Під активним кіберзахистом пропонуємо розуміти цілеспрямовану діяльність з використання всього спектру адміністративних та правових постулатів (сукупності організаційних, правових, інженерно-технічних заходів), а також кіберінструментів (заходів криптографічного та технічного захисту), спрямованих на запобігання кіберінцидентам, виявлення та захист від кібератак, ліквідацію їх наслідків, відновлення сталості і надійності функціонування комунікаційних, технологічних систем.

Пасивний кіберзахист – це діяльність, спрямована на своєчасне реагування на події або ряд несприятливих подій ненавмисного характеру (природного, технічного, помилкового, у т. ч. внаслідок дії людського фактору) з метою вставлення наявності ознак можливих (потенційних) кібератак та/або кіберзагроз безпеці систем електронних комунікацій, систем управління технологічними процесами.

Змішаний кіберзахист – це етапний процес застосування пасивної та активної форми кіберзахисту, в залежності показників (технічних) даних, що використовуються для виявлення та реагування на події у кіберпросторі, у т. ч. їх ідентифікації.

Симоненко Аліна Андріївна

курсантка 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів
досудового розслідування Донецького державного університету внутрішніх
справ, рядова поліції

науковий керівник: Крушиницький Андрій Васильович

т.в.о. завідувача кафедри кримінального процесу та криміналістики факультету
підготовки фахівців для підрозділів досудового розслідування
Донецького державного університету внутрішніх справ, капітан поліції

ПРОТИДІЯ ТОРГОВЛІ ЗБРОЄЮ ПІДРОЗДІЛАМИ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Питання незаконного обігу вогнепальної зброї є актуальним повсякчас, оскільки рівень суспільної небезпеки, тобто заподіювання істотної шкоди суспільним відносинам, несе високу загрозу державі та її громадянам. Від початку збройної агресії російської федерації на території України збільшилися випадки вчинення кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним обігом зброї. Досі невирішеним вважається питання забезпечення єдиного обліку наявної, втраченої та оголошеної в розшук вогнепальної зброї. Це у свою чергу становить пряму загрозу життю та здоров'ю населення та суспільної шкоди українській спільноті.

Як вже підкреслювалося представниками Офісу Генеральної прокуратури задля зменшення правопорушень, вчинених із застосуванням зброї, доцільно

підвищити ефективність розшуку вогнепальної зброї та боєприпасів. Саме такі заходи є необхідними та пропорційними особливо у час воєнного стану. Створення та розроблення намірів врегулювання незаконного обігу зброї мають бути законодавчо закріплені та поставлені на контроль на загальнодержавному рівні [1].

У першу чергу ми пропонуємо розроблення якісної технічної, а згодом матеріальної бази задля не лише вилучення, а й здійснення оперативно-розшукової діяльності та досудового розслідування злочинів щодо незаконного поводження зі зброєю. Таке впровадження полегшить роботу контролю за дотриманням встановленого порядку виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення і використання зброї, що безпосередньо здійснюється органами Міністерства внутрішніх справ України. Також слід використовувати інноваційні інформаційні технології із залученням кіберполіції, задля пошуку незаконного збуту вогнепальної зброї у мережі інтернет. За допомогою фільтрування інформації у соціальних мережах знаходити та притягувати до відповідальності суб'єкта вчинення протиправних діянь.

По-друге, на час воєнного стану було б доречно ввести додаткові стягнення до статті 190 Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо порушення громадянами порядку придбання, зберігання, передачі іншим особам або продажу вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї. Крім конфіскації зброї, позбавлення спеціального права володіти нею та штрафу, необхідно подати пропозицію щодо введення виправних робіт як окремого стягнення [2]. Призначенням такого стягнення держава буде отримувати 20 відсотків від заробітку особи до двох місяців. На нашу думку це допоможе зменшити повторне вчинення такого правопорушення та слугуватиме профілактичною роботою задля запобігання вчинення злочинів. Відповідно до частини 3 статті 263 Кримінального кодексу України особа не підлягає кримінальній відповідальності за вчинення дій, передбачених частиною першою та другою цієї статті, яка добровільно здала органам влади зброю, бойові припаси, вибухові речовини або вибухові пристрої [3]. У свою чергу пропонуємо посилити кримінальну відповідальність за умисне незаконне носіння, зберігання, придбання, передачу чи збут зброї, бойових припасів, вибухових речовин або вибухових пристроїв. Введення до санкції стягнення майнового характеру та збільшення років позбавлення волі допоможе проводити більш ефективну роботу запобіжних заходів вчинення кримінальних правопорушень.

Крім того, на наш погляд, створення окремого департаменту боротьби із незаконним обігом зброї надасть можливість пришвидшеного подолання наслідків війни в Україні, зменшення рівня вчинення кримінальних правопорушень, пов'язаних із застосуванням зброї та усунення суспільної небезпеки для інтересів держави та суспільства.

Список використаних джерел

1. Генпрокурор провела спільну нараду щодо протидії торгівлі зброєю, наркотичними засобами та людьми : вебсайт. URL: <https://www.gp.gov.ua/ua/posts/genprokuror-provela-spilnu-naradu-shhodo-protidiyi->

torgivli-zbrojeyu-narkoticnimi-zasobami-ta-lyudmi-foto-video (Дата звернення 01.04.2023)

2. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07 грудня 1984р. № 8074-10 / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1984. № 51. Ст.1123. (Дата звернення 01.04.2023)

3. Кримінальний кодекс України : Закон України від 01 вересня 2001 р. № 2341-XIV / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст.131. (Дата звернення 10.04.2023)

Співак Олександр Олександрович

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Донецького державного університету внутрішніх справ,
капрал поліції

науковий керівник: Пекарський Сергій Петрович

заступник декана факультету підготовки фахівців для підрозділів досудового розслідування Донецького державного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

**ПРОТИДІЯ НЕЗАКОННОМУ ОБІГУ ЗБРОЇ, БОЙОВИХ ПРИПАСІВ,
ВИБУХОВИХ РЕЧОВИН ТА РАДІОАКТИВНИХ МАТЕРІАЛІВ**

У ході тривалої та нелегкої спроби розбудови України як суверенної, незалежної, демократичної, соціальної та правової держави актуальним є питання захисту людини як найвищої соціальної цінності, а саме її життя і здоров'я, честі та гідності, недоторканності та безпеки, які декларуються в Конституції України.

Натомість і кримінальний закон забезпечує охорону життя і здоров'я людини, її власності, громадського порядку та громадської безпеки, довкілля, конституційного устрою України від злочинних посягань, забезпечення миру і безпеки людства, а також запобігання злочинам.

Дослідження незаконного обігу зброї, бойових припасів, вибухових речовин та пристроїв, пов'язаного з проведенням антитерористичної операції на сьогодні в Україні обмаль.

Варто зазначити, що під час виявлення, розкриття та розслідування кримінальних правопорушень, пов'язані з незаконним обігом вогнепальної зброї та боєприпасів працівники оперативних підрозділів та органу досудового розслідування стикаються з деякими проблемними моментами.

Кримінальне законодавство містить правові норми, які передбачають відповідальність за незаконний обіг вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин, вибухових пристроїв. Це, перш за все, норми Кримінального кодексу України у диспозиції яких вказується на її: 1) викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем (ст. 262 КК); 2) носіння, зберігання,

придбання, передача чи збут вогнепальної зброї (крім гладкоствольної мисливської), бойових припасів, вибухових речовин або вибухових пристроїв без передбаченого законом дозволу (ст. 263 КК – незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами); 3) незаконне виготовлення, переробка чи ремонт вогнепальної зброї або фальсифікація, незаконне видалення чи зміна її маркування, або незаконне виготовлення бойових припасів, вибухових речовин чи вибухових пристроїв (ст. 263-1 КК); 4) викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем (ст. 410) [1].

На думку Д.А. Корецький питання незаконного обігу зброї та заходів боротьби з ним, а саме обігу зброї складається із наступних дій: продукування, виготовлення, продажу, збуту, придбання, зберігання, носіння, використання, ремонту, перевезення, знищення. Під обігом зброї Д.А. Корецький розуміє подальший рух від виробника – державного чи кримінального, до споживача – як легального, так і нелегального (злочинці, громадяни, що незаконно придбали зброю для самозахисту, тощо), будь-яка зброя - це інструмент, створений людиною для досягнення певні цілі, такі як: самозахист, виживання в дикій природі[2].

Підтримуючи концепцію С.Я. Лихової «об'єкт злочину – правові відносини» [3], а також керуючись тим, що переважна більшість кримінально правових норм носять охоронний характер та охороняють відносини, які вже врегульовані нормами інших галузей права, а велика кількість правових норм, в тому числі статей розділу 9 КК України, мають бланкетні диспозиції, є підстави вважати, що родовим об'єктом аналізованих злочинів є охоронювані кримінальним законом правові відносини щодо забезпечення громадської безпеки.

Отже, протидія незаконному обігу зброї, бойових припасів, вибухових речовин та радіоактивних матеріалів є однією з найважливіших завдань забезпечення безпеки держави та її громадян. Для досягнення цієї мети можуть використовуватися різні заходи, які повинні бути спрямовані на запобігання незаконному обігу, виявлення та припинення порушень.

Один з ключових елементів протидії незаконному обігу зброї, бойових припасів, вибухових речовин та радіоактивних матеріалів - це зміцнення контролю за обігом цих матеріалів. Для цього можуть бути прийняті різні заходи, такі як встановлення жорстких правил щодо ліцензування обігу зброї та інших матеріалів, обмеження їх виробництва, продажу та перевезення, підвищення рівня контролю на кордонах та в портах, створення спеціальних підрозділів поліції, які мають за завдання здійснювати контроль за обігом цих матеріалів.

Додатково до контролю, можуть бути вжиті заходи щодо забезпечення безпеки під час транспортування та зберігання цих матеріалів. Наприклад, можуть бути встановлені правила щодо транспортування та зберігання зброї, бойових припасів, вибухових речовин та радіоактивних матеріалів, які мають на меті запобігання можливих небезпек.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України: Закон від 05 квітня 2001 року № 2341-III // База даних «Законодавство України» /ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n58> (дата звернення: 13.01.2019).
2. Корецький Д. Люди та зброя // 2022 р.
3. Лихова С.Я. Злочини у сфері реалізації громадянських, політичних та соціальних прав і свобод людини і громадянина (розділ 5 Особливої частини КК України): монографія / С.Я. Лихова. – К.: Видавничо поліграфічний центр «Київський університет», 2006. – 573 с.

Сугак Дар'я Вячеславівна

курсантка 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядова поліції

Халус Юлія Юрївна

курсантка 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядова поліції

науковий керівник: Копилов Едуард Володимирович

викладач кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ЩОДО ПІДСТАВ ТА СТРОКІВ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Причини та умови їх дій відіграють ключову роль у забезпеченні законності проведення оперативно-розшукових заходів. Підстави та умови проведення оперативно-розшукових заходів є найважливішими гарантіями забезпечення конституційних прав громадян, які беруть участь у оперативно-розшукових заходах, оскільки лише за наявності підстав і умов можна зробити висновок про законність проведення бойових пошукових заходів. Встановлений порядок здійснення слідчих заходів, особливо в частині про підстави та умови застосування слідчих заходів, є не тільки юридичною можливістю обмеження конституційних прав, а й засобом захисту цих прав, іншими словами, ведення підприємницької та слідчої діяльності Обмеження дискреційних повноважень державних органів. [3]

Суспільна цінність правил, заснованих на підставах і умовах проведення оперативно-розшукових заходів, полягає в тому, що вони дозволяють перевірити законність рішень щодо конкретних оперативно-розшукових заходів. Крім того, правила процедури частково створені для гарантування мінімально необхідного втручання в приватну сферу життя особи. Існує багато наукових праць, в яких наголошується на міркуваннях про причини проведення слідчих дій, на

розуміння їх природи, що свідчить про зацікавленість наукової спільноти цією темою, оскільки науковці висловлюють свою думку про те, що слід розуміти. , часто різні, Термін «обґрунтування пошукової бізнес-кампанії» є одним із ключових понять у бізнес-пошукових кампаніях. Тому, за словами О.Савінського, під підставами для проведення слідчих дій розуміються правові ситуації, їх існування законодавець пов'язує з можливістю їх здійснення. [2]

Ці ситуації проявляються двома способами:

- По-перше, яким чином експлуатаційна агенція має фактичні дані про незаконну діяльність або загрози безпеці, які виправдовують оперативні та слідчі заходи;

- По-друге, як задокументоване джерело таких фактичних даних, які по суті є приводом для проведення заходів та проведення слідчих дій.

Проте дефініція, запропонована О. Савінським, є дещо спірною, оскільки правова ситуація – це деякі об'єктивно існуючі факти, що мають юридичне значення, а також поведінка суб'єкта права. Тому важко використовувати термін «юридичні обставини» для встановлення підстав для проведення слідчих дій, оскільки в конкретній формулюванні бракує конкретики.

Оперативно-розшукові заходи та бібліографічні джерела таких фактичних даних по суті служать обґрунтуванням проведення оперативно-розшукових заходів. У зв'язку з цим важко погодитися з думкою, що слідчі дії можуть бути вжиті лише за умови забезпечення органом виконавчої влади захисту особи, її прав і свобод, власності, прав і законних інтересів підприємств, установ і Встановлюють і розслідують. поведінка підслідного щодо виявлення та збереження доказів, що перешкоджають вчиненню підслідним нових злочинів; виявлення та усунення обставин, що сприяли вчиненню злочину; виявлення злочинців, які ухиляються від органу дізнання, слідчого судді та суду; кримінального покарання, зникли Особовий склад, місце повних та перевірених фактичних даних про вчинені протиправні дії. [3]

К. Горяїнов, В. Овчинский і Г. Синилов розглянуті фактичні дані, про фактичні відомості, які необхідно підтвердити чи спростувати та здійснити у формі проведення оперативно-розшукових заходів чи слідчих дій чи їх поєднання. О. Шумилов запропонував наголошувати на фактичних і формальних підставах (мотивах) проведення ефективних розшукових заходів. На його думку, кожен слідчий захід повинен мати об'єктивну безпосередню причину у вигляді конкретної інформації про будь-яку злочинну подію, яка спонукала до вжиття заходів і потребувала ефективного розслідування її наслідків.

Крім фактичної підстави для вчинення дій та проведення слідчих дій необхідна також правова чи формальна підстава у вигляді правового документа, що містить таку інформацію. Є.Лапін зазначив, що в законі України «Про здійснення оперативно-розшукової діяльності» цей самий термін називається «підстави для проведення оперативно-розшукової діяльності» та відповідне формальне визначення «підстави для проведення оперативно-розшукової діяльності».[1]

Дії та слідчі заходи ґрунтуються на відомостях про факти (відомості), достатніх для того, щоб за наявності певних ознак таких дій або осіб, які їх

готують, вчиняють або вчинили, припускати підготовку чи вчинення злочину, і таке припущення може мати характер версії на основі фактичних даних. На жаль, у даній роботі автори не дали відповіді на це запитання, що є приводом для проведення заходів та проведення слідчих дій.[1]

Строки проведення слідчих дій - це строки, протягом яких можуть і повинні бути вчинені рішення та/або певні дії. Більшість оперативно-розшукових термінів призначені для правового регулювання дій і своєчасності рішень операторів (операційних підрозділів). Одні терміни визначають часові рамки та пошукову активність інших предметних видів діяльності.

Ці пункти формулюються для скарг тощо на дії та рішення, що стосуються законних прав та інтересів учасників слідчої діяльності. Проте мета всіх пошукових термінів – по-перше, забезпечити своєчасність та ефективність дій суб'єкта розшукової діяльності, по-друге, забезпечити дотримання конституційних прав і свобод людини і громадянина. Перший з них - це пункт, передбачений розділом Закону України "Про господарсько-розшукову діяльність" і розрахований на всі випадки виникнення єдиних правовідносин, у тому числі щодо господарсько-розшукової діяльності.

Другий - строк, який встановлюється в рамках конкретних правовідносин особами, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, а також іншими посадовими особами, наприклад суддями. Як уже зазначалося, розрізняють терміни, прямо регламентовані Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність».

Отже, підставами для проведення оперативно-розшукової діяльності є:

1) наявність достатньої інформації, одержаної в установленому законом порядку, що потребує перевірки за допомогою оперативно-розшукових заходів і засобів, про:

- кримінальні правопорушення, що готуються;
- осіб, які готують вчинення кримінального правопорушення;
- осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, слідчого судді, суду або ухиляються від відбування кримінального покарання;
- осіб безвісно відсутніх;
- розвідувально-підривну діяльність спецслужб іноземних держав, організацій та окремих осіб проти України;
- реальну загрозу життю, здоров'ю, житлу, майну працівників суду і правоохоронних органів у зв'язку з їх службовою діяльністю, а також осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, членів їх сімей та близьких родичів, з метою створення необхідних умов для належного відправлення правосуддя; співробітників розвідувальних органів України у зв'язку із службовою діяльністю цих осіб, їх близьких родичів, а також осіб, які конфіденційно співробітничали або співробітничали з розвідувальними органами України, та членів їх сімей з метою належного здійснення розвідувальної діяльності.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність»: науковопрактичний коментар / за ред. Ю. І. Руснака. К.: Центр учбової літератури.
2. Албул С. В. Основи оперативно-розшукової діяльності / С. В. Албул, С. В. Андрусенко, Р. В. Мукоїда та ін.; за заг. ред. С.В. Албула. Одеса : ОДУВС, 2016.
3. Оперативно-розшукова діяльність: навчальний посібник / Є. М. Моїсєєв, О. М. Джужа, Д. Й. Никифорчук.; за ред. проф. О. М. Джужи. К.: Правова єдність, 2009

Тютіна Анна Романівна

курсантка 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів поліції
Луганського навчально-наукового інституту імені Е. О. Дідоренка
Донецького державного університету внутрішніх справ, рядова поліції

Агаркова Ольга Ігорівна

доцентка кафедри поліцейської діяльності факультету підготовки фахівців для
підрозділів поліції Луганського навчально-наукового інституту
імені Е. О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Відповідно до міжнародних стандартів, право на ефективне розслідування кримінальних правопорушень є невідчужуваним правом, яке повинно забезпечуватися у всіх обставинах, включаючи правовий режим воєнного стану. У практиці це означає, що дотримання стандартів ефективного досудового розслідування має бути забезпечене в умовах воєнного стану, а також право на справедливий судовий розгляд не повинно бути обмежене [2, с.465]. При цьому можуть застосовуватися додаткові заходи забезпечення безпеки досудового розслідування, включаючи захист свідків та інших учасників процесу від можливих загроз. До особливостей порядку проведення саме негласних слідчих (розшукових) дій необхідно віднести наступні положення:

1). Дозволи на проведення процесуальних дій. Воєнний стан не знімає необхідності у дотриманні процесуальних правил та вимог законодавства, тож для проведення негласних слідчих (розшукових) дій необхідні дозволи від компетентних органів, які видаватимуться з урахуванням конкретної ситуації в країні.

2). Обмеження прав і свобод громадян. Умови воєнного стану можуть передбачати обмеження прав і свобод громадян, що включає обмеження права на особисту та сімейну таємницю, права на вільне переміщення, права на свободу думки, слова та віросповідання. Тому, проведення негласних слідчих (розшукових) дій в умовах воєнного стану може вимагати додаткових

обґрунтувань та заходів забезпечення прав та свобод громадян.

3). Застосування спеціальних засобів. Умови воєнного стану можуть передбачати застосування спеціальних засобів під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Такі засоби можуть включати технічні та технологічні засоби, спеціальне обладнання, інформаційні системи тощо [4, с.8]. Відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 615 КПК України проведення негласних слідчих (розшукових) дій фіксуються у відповідних процесуальних документах, а також за допомогою технічних засобів фіксування кримінального провадження, крім випадків, якщо фіксування за допомогою технічних засобів неможливе з технічних причин.

Як відомо, рішення про проведення негласних (слідчих) розшукових дій приймає прокурор, а у випадках, передбачених КПК України, - слідчий суддя за клопотанням прокурора або за клопотанням слідчого, погодженого з прокурором (ст. 246, 248, 250 КПК України) [1]. Здійснення повноваження щодо прийняття такого рішення виключно прокурором в умовах воєнного стану припустимо тільки за умови виконання трьох складових, а саме: це має відбуватись на місцевості (адміністративній території), на якій діє правовий режим воєнного, надзвичайного стану; були вчинені злочини певного визначеного виду; слідчий суддя не може виконати повноваження у встановлені КПК України строки [3, с. 198].

Відповідно до ст. 303 КПК України відсутня можливість оскаржити рішення прокурора, прийняті в межах ст. 615 КПК України. Водночас, незважаючи на закріплення права на подання скарги у ч. 4 ст. 615 КПК України, законодавець при цьому не регламентує порядок такого оскарження (зокрема, строки для подання скарги, суб'єкта оскарження, строки розгляду скарги, рішення, що можуть бути прийняті за результатом розгляду тощо) [1].

У тому випадку, коли прокурор приймає рішення про застосування слідчих (розшукових) та негласних слідчих розшукових дій, особа позбавлена права розгляду клопотання, яке стосується її прав та інтересів, незалежним і безстороннім судом, гарантованого ст. 6 Конвенції про захист прав людини та її основоположних свобод [5].

Саме тому введення у дію особливого правового режиму воєнного стану не зумовлює автоматичного запровадження особливого режиму досудового розслідування, оскільки фактичною підставою для його запровадження є об'єктивна неможливість здійснення досудового розслідування у звичайному порядку. Так, порядок, закріплений у ст. 615 КПК України, реалізується лише за умови відсутності об'єктивної можливості виконання слідчим суддею своїх повноважень у встановлені законом строки.

Отже можемо дійти висновку, що негласні слідчі (розшукові) дії є специфічним та особливим видом процесуальних дій, які значно обмежують Конституційні права осіб. Тобто їх нормативно-правове регулювання в умовах особливого режиму досудового розслідування є дуже важливим з погляду забезпечення ефективності і справедливості проведення досудового розслідування в умовах воєнного стану. Такі нормативно-правові акти повинні встановлювати порядок та умови проведення негласних слідчих (розшукових) дій, права та обов'язки слідчих, обмеження прав і свобод громадян, механізми

контролю за діяльністю слідчих та інші аспекти. А також при прийнятті таких нормативно-правових актів обов'язково необхідно враховувати принципи і стандарти міжнародного права, зокрема забезпечення прав та свобод людини та громадянина.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012, № 4651-VI. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/ed20210114#top>
2. Лоскутов Т. О. Нормативне забезпечення стандартів ефективного досудового розслідування в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 1. 2023. С.465-468. URL: http://lsej.org.ua/1_2023/109.pdf
3. Хоменко І. В. Правове забезпечення проведення негласних слідчих (розшукових) дій в умовах особливого режиму досудового розслідування. *Київський часопис права*. 2022. № 4. С. 194-202.
4. Глов'юк І., Тетерятник Г., Рогальська В., Завтур В. Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції чи заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації та/або інших держав проти України: науково-практичний коментар Розділу IX-1 Кримінального процесуального кодексу України. Електронне видання. Львів-Одеса, 2022. Станом на 25 березня 2022. 31 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/4779>
5. Європейська конвенція з прав людини (Конвенція про захист прав і основних свобод людини від 4 листопада 1950 року). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text

Фіалковська Анастасія Олександрівна

курсантка 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів
превентивної діяльності Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ, рядова поліції

Мартінес Вега Олександра Віталіївна

курсантка 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів
превентивної діяльності Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ, рядова поліції

науковий керівник: Копилов Едуард Володимирович

викладач кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки
фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**ОПЕРАТИВНИЙ ПОШУК ЯК ФОРМА ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ**

Сьогодні злочинність характеризується витонченими формами та більш активними методами скоєння правопорушень. Розуміння суті оперативно-розшукової діяльності (ОРД) з процесу пізнання основи даної діяльності, закономірностей її розвитку, суспільних відносин та причинно-наслідкових зв'язків між явищами, що виникають у процесі її здійснення, зможе забезпечити захист суспільства та держави від злочинних та інших посягань [2, с. 114].

Діяльність з пошуку та виявлення оперативно значущих даних, що визначають обставини скоєння правопорушень, а також осіб, які їх вчиняють, являється таким процесом пізнання.

Кожен пізнавальний процес індивідуальний і своєрідний за своєю суттю. Розглядаючи загалом процес пізнання в оперативному пошуку ОП, слід зазначити, що суб'єктами пізнавального процесу виступають оперативні працівники, які здійснюють діяльність відповідно до покладених на них обов'язків. Вивчення злочинної діяльності, що здійснюється при виявленні правопорушень та осіб, які їх вчинили, є досить складним процесом. Тут потрібна висока професійна майстерність, інтелектуальні, психічні та фізичні зусилля під час здійснення пошукових заходів, спрямованих на отримання оперативно значущої інформації.

Як теорія, так і практика показує, що у процесі виявлення правопорушень доцільно використовувати різнорівневі методи, різні засоби, оскільки процес пізнання є діалектичним єдністю чуттєвого і логічного. Теорія ОРД, як і будь-яка інша система наукових знань, вирішує завдання, що стоять перед нею, використовуючи певні «інструменти» пізнання – методи вивчення конкретної галузі об'єктивної дійсності [1, с. 175].

При дослідженні методологічних проблем будь-якої діяльності важливо визначити, як пізнаються відповідні закономірності, явища та процеси. Класифікація методів пізнання, що використовуються при здійсненні ОП, залежно від їх змісту та відповідно з розв'язуваними завданнями, як видається, розподіляється на три групи: загальнонаукові, частнонаукові та спеціальні [4].

Загальнонаукові методи, що використовуються в різних галузях пізнання, знаходять найбільш широке застосування у практичній діяльності оперативних підрозділів та мають спрямовані на вивчення конкретних об'єктів та явищ. Ми до таких відносимо: спостереження, порівняння, вимірювання, моделювання, експеримент та ін. в залежності від рівнів пізнання, що характеризують його рух та розвиток. Так, для ОП як пізнавальної діяльності характерні загальна тенденція у розвитку пізнання, єдність чуттєвого та логічного.

Вказані моменти взаємопов'язані та опосередковані практичною діяльністю оперативного працівника, при цьому логіка керує цією діяльністю, а професійна інтуїція збагачує практику конкретним матеріалом до роботи. Зазначені методи пізнання, що використовуються в тому чи іншому поєднанні в ОП, визначаються ставленням «об'єкт і мета пізнання» і розкривають потенційні пізнавальні вміння ОП.

Таким чином, можна сказати, що аналіз і синтез є фундаментальними частконауковими методами пізнання будь-якого практичного об'єкта або явища. Аналітична стадія деталізує ознаки об'єкта, що пізнається. Суть синтезуючої стадії пізнання в ОП полягає у загальній оцінці виявленої у процесі аналізу інформації з позиції кінцевої задачі ОРД [3].

Тут слід підкреслити, що ізольований розгляд приватно-наукових методів викликано лише зручностями теоретичного аналізу та викладу. Майже жоден із методів будь-якого рівня не використовується ізольовано, у відриві від інших [2].

Говорячи про спеціальні методи ВОП, необхідно позначити і те, що оперативно-розшукова теорія має загальновизнану методологічну основу.

Спеціальні методи мають у своїй основі загальнонаукові, приватно-наукові методи пізнання, але відмінність від останніх полягає в яскраво вираженій розвідувально-пошукової спрямованості з вивчення криміногенних об'єктів з метою виявлення та розкриття правопорушень.

Враховуючи специфіку ОП як пізнавальної діяльності, вважається, що в гносеологічному плані його структура може бути представлена таким чином: отримання, дослідження та оцінка одержуваної оперативно значимої інформації про осіб та факти, що становлять оперативний інтерес; вирішення питання про відносність та допустимість одержуваної інформації, використовуючи при цьому різноманітність загальнонаукових, приватно-наукових та спеціальних методів пізнання.

Список використаних джерел

1. Албул, Сергій Володимирович. "Оперативний пошук як організаційно-тактична форма оперативно-розшукової діяльності кримінальної поліції України: поняття та сутність." *Scientific bases of solving of the modern tasks* (2020): 138-144.
2. Бобров, В. Г., et al. "Сучасна модель організації проведення оперативного пошуку первинної оперативно-розшукової інформації підрозділами кримінальної поліції." *забезпечення правопорядку та протидії злочинності в Україні та у світі: проблеми та шляхи їх вирішення* (2021): 206.

3. Волошина, М. О. "Оперативний пошук первинної оперативно-розшукової інформації підрозділами кримінальної поліції: зміст поняття." Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені ЕО Дідоренка 1.85 (2019): 235-243.

4. Шаповалов, О. О. "Поняття та сутність оперативного пошуку" Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ 2 (2017): 149-159.

Чугуєнко Карина Юріївна

курсантка 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів поліції
Луганського навчально-наукового інституту імені Е.О. Дідоренка
Донецького державного університету внутрішніх справ, рядова поліції

Агаркова Ольга Ігорівна

доцентка кафедри поліцейської діяльності факультету підготовки фахівців для
підрозділів поліції Луганського навчально-наукового інституту
імені Е. О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ДОПИТУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Правова регламентація слідчих (розшукових) дій в умовах воєнного стану є дуже важливою для забезпечення прав і законних інтересів громадян, які залучаються до розслідування кримінальних правопорушень. В умовах воєнного стану, коли існує загроза національній безпеці та життю громадян, необхідно забезпечити ефективне досудове розслідування кримінальних проваджень.

Враховуючи умови воєнного стану, в якому на даний час перебуває Україна, традиційні засоби досудового розслідування у багатьох випадках не дозволяють досягти бажаного результату тим самим ведуть до втрати необхідних доказів, а іноді ставлять під загрозу життя і здоров'я учасників кримінального провадження.

Суттєві зміни відбулися з прийняттям Закону України від 14.04.2022 р. №2201-ІХ «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану», яким була закріплена остаточна назва розділу «Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану» [1, с.8]. До того ж, було суттєво доповнено ст. 615 КПК України. Щодо проведення допиту в умовах воєнного стану, то він повинен відбуватись відповідно до вимог законодавства та з урахуванням особливостей, які виникають у зв'язку зі станом воєнного конфлікту. Допит є одним з важливих етапів досудового розслідування кримінальних проваджень, тому його проведення повинно бути максимально ефективним та відповідати вимогам законодавства.

Варто зазначити, що правила використання показань у доказуванні змінено за рахунок нової редакції ч. 4 ст. 95 КПК України, а саме суд може

обґрунтовувати свої висновки лише на показаннях, які він безпосередньо сприймав під час судового засідання, або отриманих у порядку, передбаченому статтею 225 КПК України. Суд не вправі обґрунтовувати судові рішення показаннями, наданими слідчому, прокурору, або посилаючись на них, крім порядку отримання показань, визначеного статтею 615 КПК України.

Положення ч. 11 ст. 615 КПК України визначають, що показання, отримані під час допиту свідка, потерпілого, у тому числі одночасного допиту двох чи більше вже допитаних осіб, у кримінальному провадженні, що здійснюється в умовах воєнного стану, можуть бути використані як докази в суді виключно у випадку, якщо хід і результати такого допиту фіксувалися за допомогою доступних технічних засобів відеофіксації [2]. Також показання, отримані під час допиту підозрюваного, у тому числі одночасного допиту двох чи більше вже допитаних осіб, у кримінальному провадженні, що здійснюється в умовах воєнного стану, можуть бути використані як докази в суді виключно у випадку, якщо у такому допиті брав участь захисник, а хід і результати проведення допиту фіксувалися за допомогою доступних технічних засобів відеофіксації.

Отже, ця норма суттєво видозмінює правила використання показань у доказуванні, проте стосується лише показань, отриманих в умовах воєнного стану [3, с.78]. В умовах дії особливих правових режимів часто виникає необхідність у досить стислі строки отримати показання від великої кількості свідків і потерпілих, а слідчих для проведення таких «масштабних» допитів зазвичай не вистачає. Вихід на практиці вбачають у тому, щоб свідки і потерпілі записували свої показання власноруч.

На нашу думку, Г.К. Тетерятник виокремила досить доречні обставини, які можуть унеможливити допит в суді або вплинути на повноту чи достовірність показань, а саме:

1) проживання зазначених осіб на тимчасово непідконтрольній території або в т. зв. «сірій зоні». У таких умовах свідки або потерпілі можуть мати обмежений доступ до правосуддя або бути змушені жити у небезпечних умовах, що може вплинути на їхню здатність дати точні й повні свідчення в суді;

2) евакуація населення з певної місцевості. Це може призвести до того, що свідки або потерпілі можуть бути відокремлені від суду і мати обмежений доступ до правової допомоги;

3) загроза життю та здоров'ю свідка чи потерпілого у зв'язку з дестабілізацією ситуації (можливість загибелі, поранення, захоплення в полон тощо) [4]. У таких умовах свідки або потерпілі можуть бути під великим стресом та мати обмежену здатність дати точні та повні свідчення, а також можуть мати страх перед тим, що може трапитися з ними або з їхніми близькими у випадку надання свідчень.

Таким чином, для дотримання прав і свобод свідків, підозрюваних під час допиту в умовах воєнного стану доцільно використовувати спрощену процедуру допиту, оскільки вона дозволяє проводити зазначену слідчу (розшукову) дію без зайвих затримок та витрат, зменшує кількість формалізмів та дозволяє скоротити терміни розслідування.

Відповідно до цього, така спрощена процедура допиту в умовах воєнного

стану може полягати в тому, що ми можемо розглянути можливість використання позасудових показань за умови дотримання процесуальних гарантій та повної відеофіксації допиту. Такі показання можуть бути використаними судом для обґрунтування своїх висновків без безпосереднього сприйняття показань в судовому засіданні присутнього в ньому учасника кримінального провадження. Мова йде не тільки про свідків та потерпілих, а й як вимушений крок – підозрюваних. Здійснюватиме такий допит не слідчий суддя, а прокурор.

Також, для покращення кримінальної процесуальної діяльності важливо забезпечити якісну підготовку суддів, прокурорів та слідчих до проведення допитів, звернути їх увагу на використання сучасних технологій для фіксації та збереження свідчень, дотримуватись принципу презумпції невинності та інших принципів, які гарантують права та свободи учасників кримінального провадження.

Підсумовуючи вищевикладене, зазначимо, що допит є значною слідчою (розшуковою) дією, яка може впливати на рішення суду у кримінальному провадженні. Однак питання, пов'язані з організацією діяльності органів досудового розслідування та виконання ними службових завдань в умовах дії правового режиму воєнного стану потребують розвитку та конкретизації для ефективного досудового розслідування кримінальних правопорушень.

Список використаних джерел

1. Гловюк І., Дроздов О., Тетерятник Г., Фоміна Т., Рогальська В., Завтур В. Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану : науково-практичний коментар Розділу IX-1 Кримінального процесуального кодексу України. Видання 2. Електронне видання. Дніпро-Львів-Одеса-Харків, 2022. 80 с. URL: <https://er.dduvs.in.ua/handle/123456789/10227>
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
3. Лазукова О. В. Особливий режим досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції : монографія. Харків : Право, 2018. 280 с.
4. Тетерятник Г. К. Кримінальне провадження в умовах надзвичайних правових режимів: теоретико-методологічні та праксеологічні основи : монографія. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. 500 с.

Чурілова Тамара Адланівна

курсантка 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів
превентивної діяльності Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ, рядова поліції

Вівденко Катерина Миколаївна

курсантка 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів
превентивної діяльності Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ, рядова поліції

науковий керівник: Копилов Едуард Володимирович

викладач кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки
фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

МІСЦЕ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СИСТЕМІ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ

В умовах сучасності безпосередня потреба практики боротьби з правопорушеннями відповідним чином обумовлена необхідністю наукового аналізу функцій оперативно-розшукових заходів, їх методів, форм, заходів, а також їх ефективності та певної перспективи розвитку. Сама по собі оперативно-розшукова діяльність завжди займала не мале місце у процесі розслідування кримінальних правопорушень, зокрема тяжких та особливо тяжких, а також безпосередньо становила невід'ємну частину у попередженні, протидії, запобіганні та відповідної профілактиці вчинення злочинів. Вважаю за необхідне зазначити той факт, що основним нормативно-правовим актом, який відповідним чином регулює підстави, функції, а також певні завдання оперативно-розшукової діяльності є чинний Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність», в якому чітко визначаються положення за якими працівники оперативних підрозділів здійснюють свої службові повноваження.[1]

Попередження злочинів Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність», (далі - Закон про ОРД) встановлено як одне із завдань оперативно-розшукової діяльності (ОРД). Вирішення цього завдання обумовлює науковий інтерес до вивчення місця та ролі оперативно-розшукового попередження та складових його елементів. У цьому інтерес представляють наукові дослідження Д.Н. Лахтікова, А.В. Яскевича. Водночас багатогранність та комплексність зазначеної проблеми, її міждисциплінарний характер зумовлюють існування низки актуальних питань, невіршених дотепер.

Одним із дискусійних аспектів за темою, що розглядається, є співвідношення понять «попередження», «профілактика», «запобігання». В одному з підручників з ОРД О.Г. Лекарем та Д.В. Гребельським була запропонована наступна структура: запобігання злочинам як найбільш загальне поняття включає такі підсистеми, як профілактика, попередження, припинення злочинів. У свою чергу, профілактика поділяється на загальну та індивідуальну. Під попередженням авторами розуміється виявлення осіб, які виявляють злочинні наміри, та вжиття до таких осіб заходів щодо недопущення

переростання їх намірів у злочинні дії. В іншій науковій праці позиція А.Г. Лікаря було уточнено та змінено, внаслідок чого обсяг поняття «попередження» було звужено до вжиття до осіб переважно виховних заходів [2].

Попередження злочинності - вся соціально позитивна діяльність нашого суспільства та держави (політична, економічна, моральна та ін.), що створює основу скорочення негативних і антигромадських проявів у суспільстві. Його характерними рисами є те, що ці заходи переслідують ширші цілі, ніж протидія злочинності, завдання попередження злочинів вирішуються цими заходами попутно, опосередковано, а фахівці, що їх розробляють (економісти, фахівці з державного управління), не є кримінологами.

При висвітленні теорії профілактики злочинів із класифікації попередження кримінологами запозичується розподіл на загальний та індивідуальний різновиди. Загальна профілактика передбачає виявлення та усунення причин та умов злочину, не пов'язана з антигромадською поведінкою конкретних осіб. Індивідуальна профілактика носить персоніфікований характер і включає виявлення осіб, в силу антигромадської спрямованості здатних вчинити злочин, і надання коригувального впливу на них або навколишнє середовище. З певною часткою умовності можна говорити про поділ на підставі кримінологічних стадій злочинної діяльності: виникнення (зародження) наміру, його виявлення, приготування до скоєння злочину, замах на скоєння злочину, закінчений злочин. В цьому випадку попередження на стадії зародження наміру ефективно у вигляді загальної профілактики, виявлення наміру – індивідуальної профілактики, приготування злочину – шляхом його запобігання, замаху – його припинення [3].

Дослідники-кримінологи відзначають важливу роль ОРД у запобіганні злочинам. На думку Г.А. Аванесова, запобігання з урахуванням методики його здійснення може ефективно реалізовуватись лише за допомогою негласних оперативно-розшукових методів. Вчений пропонує розглядати оперативно-розшукову профілактику як різновид спеціальної профілактики (на противагу загальної соціально-правової) та вказує на відношення припинення злочинів до предмета оперативно-розшукової (та адміністративно-юрисдикційної) діяльності. Оперативно-розшукова профілактика виділяється як різновид профілактики В.Є. Еміновим, який посилається на досягнення основоположників оперативно-розшукової науки [2].

Таким чином, вчені-кримінологи вказують на важливу роль ОРД в індивідуальному попередженні злочинів, виділяючи її як самостійний вид – оперативно-розшукову профілактику, відводячи методам ОРД визначальну роль у запобіганні злочинам та особливі функції при здійсненні припинення злочинів. Оперативно-розшукова профілактика сприймається як різновид спеціальної профілактики, яка залежно від етапу злочинної діяльності може становити зміст безпосередньої профілактики чи профілактики рецидиву.

Таким чином, роль науки оперативно-розшукової діяльності полягає у наповненні теоретичних положень кримінологічної науки про запобігання злочинам конкретним змістом, що розкриває цілі, тактику оперативно-

розшукового попередження окремих видів злочинів та конкретних оперативно-розшукових ситуацій.

Список використаних джерел

1. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18.02.1992 р. № 2135-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text> (дата звернення 20.03.2023).
2. Сервецький І. В. Спеціальна діяльність правоохоронних органів, що здійснюється під час проведення гласних, негласних слідчих (розшукових) дій. Часопис Академії адвокатури України, 2012. 1–6 с.
3. Філіпенко Н. Є. Проблеми правового регулювання діяльності оперативних підрозділів органів внутрішніх справ України. Форум права, 2005. 78–95 с.

Якименко Данило Костянтинович

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Донецького державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник: Пекарський Сергій Петрович

заступник декана факультету підготовки фахівців для підрозділів досудового розслідування Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ОСНОВИ КОНФІДЕНЦІЙНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Оперативно-розшукова діяльність та її ключовий елемент – конфіденційне співробітництво – посіли чільне місце в державній соціальній діяльності лише після прийняття Верховною Радою Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність». Цей Закон з таємної, закрито діяльності перетворив конфіденційне співробітництво на складну, різнобічну форму діяльності держави у сфері протидії злочинності, зміст якої становлять дії, що охоплюють різноманітні за своєю сутністю правові носини (державно-правові, адміністративно-правові, організаційноуправлінські, трудові, фінансові, соціально-правового захисту, у сфері інформаційної діяльності тощо) та заходи, спрямовані на створення умов, надання допомоги у виконанні завдань протидії зі злочинності, забезпечення ефективності роботи осіб, які здійснюють конфіденційне співробітництво, використання отриманих від нього відомостей у правоохоронній діяльності, а також дотримання законності та забезпечення безпеки осіб, яких залучають до виконання завдань ОРД.

Однією з принципів нових КПК України можна вважати норму, що регламентує конфіденційне співробітництво, яке до прийняття цього нормативно-правового акта мало легальне підґрунтя лише в Законі України «Про оперативно-розшукову діяльність». Згідно зі ст. 275 КПК України, під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій слідчий має право використовувати інформацію, отриману внаслідок конфіденційного

співробітництва з іншими особами, або залучат цих осіб до проведення негласних слідчих (розшукових) дій у випадка, передбачених цим Кодексом. Зазначена допомога може полягати в інформаційному сприянні забезпеченню проведення негласних слідчих (розшукових) дій, тобто наданні певних відомостей, порад і консультацій тощо. Також особи, які співпрацюють з органами досудового розслідування на конфіденційних засадах, можуть допомагати у створенні умов для безпосереднього проведення негласних слідчих (розшукових) дій або ж брати участь у їх здійсненні (ст. 271, 272 КПК України).

Відповідно до п. 14 ст. 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», оперативним підрозділам для виконання завдань ОРД за наявності передбачених ст. 6 цього Закону підстав надано право використовувати конфіденційне співробітництво згідно з положеннями ст. 275 КПК України. Згідно зі ст. 11 зазначеного Закону, органи державної влади, підприємства, установи, організації незалежні від форми власності зобов'язані сприяти оперативним підрозділам у виконанні завдань ОРД. За бажанням осіб їхнє співробітництво з оперативним підрозділом може бути оформлено письмовою угодою з гарантуванням конфіденційності. Угоду про сприяння оперативним підрозділам в ОРД може бути укладено з фізичною особою. Порядок укладання угоди визначає Кабінет Міністрів України. У ст. 13 аналізованого Закону «Спеціальний і правовий захист особи, яка залучається до виконання завдань оперативно-розшукової діяльності» передбачено, що особа, яку залучають до виконання завдань ОРД, перебуває під захистом держави. Правовий і соціальний захист, який поширюється на осіб, що співпрацюють за угодою, має стосуватися й тих осіб, які сприяють оперативним підрозділам Національної поліції України. Окреслену позицію також поділяє низка інших учених [1, с. 289].

Досить цікавою в цьому контексті видається позиція, коли виділяють три основні блоки засобів, які використовуються уповноваженими правоохоронними органами для втручання в приватне спілкування: 1) заздалегідь ідентифіковані (помічені) або несправжні імітації засоби; 2) спеціальні технічні засоби; 3) конфіденційне співробітництво.

Конфіденційне співробітництво – це скоріше інструментарій проведення тієї або іншої НСРД (у якому найбільшою мірою виявляється негласна квінтесенція досліджуваних дій), ніж самостійна НСРД. При цьому виділяють конфіденційну співпрацю як нематеріальний засіб досягнення результату НСРД. Водночас у наукових роботах, присвячених класифікації НСРД, низка вчених зараховує використання конфіденційного співробітництва до інших видів НСРД, які можуть проводитися без ухвали слідчого судді в кримінальних провадженнях незалежно від ступеня тяжкості. Так, главою 21 КПК України передбачені та регламентовані всі НСРД, результати яких використовуються як основні або допоміжні докази. При цьому використання конфіденційного співробітництва в кримінальному провадженні можливе лише під час розслідування тяжких та особливо тяжких злочинів. Водночас, зараховуючи конфіденційне співробітництво до переліку НСРД, такий засіб отримання інформації має бути виключений із системи слідчих дій та отримати окрему регламентацію поза межами процесуального законодавства як захід здобуття розвідувальної й

контррозвідувальної інформації [2, с. 286].

Діючим КПК передбачено можливість для слідчого використувати інформацію, отриману внаслідок конфіденційного співробітництва з іншими особами, або залучати цих осіб до проведення НС(Р)Д у випадка, передбачених ч. 1 ст. 275 КПК. Така законодавча регламентація суб'єкта, що встановлює й використовує відносини конфіденційного співробітництва на стадії досудового розслідування, викликає дискусії серед науковців і практиків, які обґрунтовано зазначали, що слідчий органу досудового розслідування негласного апарату не має. Відповідно до п.п.13, 14 ст. 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» право мати гласних і негласних штатних та позаштатних працівників, а також використовувати конфіденційне співробітництво наділено підрозділи, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність. Потрібно виходити з положень ст. 275 КПК, якою визначено дві форми використання конфіденційного співробітництва: 1) використання інформації, отриманої внаслідок конфіденційного співробітництва під час проведення НС(Р)Д; 2) залучення осіб, з якими встановлено конфіденційне співробітництво до проведення НС(Р)Д. Тож передбачено дві групи форм використання слідчим конфіденційного співробітництва з іншими особами: інформаційна та організаційна.

Підтримуємо думку, що використання інформації, отриманої внаслідок конфіденційного співробітництва під час проведення НС(Р)Д, так само, як і залучення осіб до конфіденційного співробітництва під час проведення НС(Р)Д, не відповідає сутнісним ознакам НС(Р)Д. В іншому разі виникла б ситуація, коли одна слідча (розшукова) дія (далі – С(Р)Д) проводиться в ході провадження іншої, як її стадія чи структурний елемент, що є неприпустимим. Ці заходи за своєю природою є забезпечувальними, такими, що покликані сприяти успішному проведенню НС(Р)Д, під час яких вони використовуються.

Тобто, конфіденційне співробітництво у практичній діяльності здійснюється під час досудового розслідування лише з метою забезпечення проведення інших НС(Р)Д й окремо про його результати протокол не складається. Кримінальним процесуальним законодавством обмежено можливості слідчого щодо використання конфідентів під час досудового розслідування, а саме: не передбачено порядок використання інформації конфідента при проведенні С(Р)Д, які не включено до глави 21 КПК, як і не передбачено можливість використання конфідента як свідка подій, що є предметом розслідування, а також при виконанні С(Р)Д, не пов'язаних з проведенням НС(Р)Д.

Отже, підсумуємо, що за наявності загрози життю, житлу, здоров'ю та майну осіб, які конфіденційно співробітничали зі слідчим, або їх близьких осіб, слідчим, прокуром та судом до них можуть бути застосовані правові, організаційно-технічні та інші, спрямовані на захист від протиправних посягань, заходи, передбачені Законом України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві». Забороняється залучати до конфіденційного співробітництва під час проведення негласних слідчих дій адвокатів, нотаріусів, медичних працівників, священнослужителів, журналістів,

якщо таке співробітництво буде пов'язане з дачею показан розкриттям конфіденційної інформації професійного характеру. Заборонється використовувати конфіденційне співробітництво з іншими особами для провокування особи до вчинення кримінального правопорушення.

Слідчий органу досудового розслідування має право використовувати інформацію, отриману внаслідок конфіденційного співробітництва з іншими особами, або можливість залучати цих осіб до проведення негласних слідчих (розшукових) під час досудового розслідування кримінальних правопорушень, передбачених законом України про кримінальну відповідальність, віднесеному до його підслідності.

Список використаних джерел

1. Гончаров В. В. Конфіденційне співробітництво: нормативно-правовий аспект. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2016. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/1370/1/27.pdf> (дата звернення: 10.03.2023).

2. С. Салтиков, Д. Талалай. Конфіденційне співробітництво та негласні слідчі (розшукові) дії. *Підприємство, господарство і право*. 2020. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/8/48.pdf> (дата звернення: 10.03.2023).

3. Антонов К.В. Проблеми нормативно-правового регулювання використання конфіденційного співробітництва під час досудового розслідування. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. URL: http://lsei.org.ua/3_2020/90.pdf (дата звернення: 10.03.2023).

Яланська Яна Юріївна

курсантка 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядова поліції

Богдан Олександра Станіславівна

курсантка 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядова поліції

науковий керівник: Копилов Едуард Володимирович

викладач кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ЩОДО ПИТАННЯ ПОНЯТТЯ ТА ЗМІСТУ ОПЕРАТИВНОГО (ІНІЦІАТИВНОГО) ПОШУКУ

Результативна протидія злочинності в сучасних умовах потребує постійного отримання та використання актуальної оперативної інформації стосовно невідомих раніше фактів, подій і осіб, які готують та/або вчиняють кримінальні правопорушення. Оперативно-розшукові заходи, що здійснюють

підрозділи кримінальної поліції, не є сталою категорією, адже умови існування суспільства, технічний прогрес вимагають постійного оновлення та вдосконалення існуючого інструментарію протидії злочинності. Водночас початковим етапом процесу протидії злочинності, безсумнівно, є пошукова діяльність, а саме оперативний пошук. Варто зазначити, що категорія «оперативний пошук» як організаційно-тактична форма оперативно-розшукової діяльності.

Пошук є першочерговою стадією будь якого процесу пізнання. У теорії оперативно-розшукової діяльності він являє собою особливий вид, організаційно-тактичну форму, яка має назву «оперативний пошук».

У теорію ОРД термін «пошукова діяльність» був уведений у 70-ті роки минулого сторіччя. До того вона визначалась як діяльність зі встановлення осіб і фактів, що становлять оперативний інтерес. Пошук та виявлення осіб і фактів, які становлять оперативний інтерес, визначався як один з основних в оперативно-розшуковій діяльності суб'єктів ОРД і фактично передбачав отримання та перевірку первинної інформації про комплекс об'єктів оперативної уваги.[1]

У теорії і практиці ОРД оперативний пошук осіб, предметів і фактів розглядається як самостійна форма оперативно-розшукової діяльності, якій притаманна низка ознак. У сукупності ці ознаки дають уявлення про сутність оперативного пошуку і його місце в системі оперативно-розшукової діяльності кримінальної поліції. Це свого роду фундамент такої діяльності, без якого неможливо успішно вирішувати завдання щодо боротьби зі злочинністю. Характерними рисами такого пошуку (виявлення) є:

1. Здійснення не лише у зв'язку з учиненим злочином, а й незалежно від кримінальної події. Це характеризує оперативний пошук як ініціативну, активну дію, відмінну від інших оперативно-розшукових заходів, що здійснюються стосовно конкретних злочинів та осіб, які підозрюються у злочинній діяльності. Ініціативний оперативний пошук сприяє як ефективному оперативному обслуговуванню об'єктів, території, так і розслідуванню злочинів, зокрема й за межами зони обслуговування.

2. Проведення в його межах розвідувальних заходів є не лише правом, а й одним з основних обов'язків кримінальної поліції. Застосовувані водночас заходи мають утворювати єдину пошукову систему, що охоплює всю обслуговувану підрозділом поліції територію. Оперативний пошук проводиться цілеспрямовано, на підставі вивчення й оцінки оперативної обстановки і становить вид оперативно-розшукового провадження, здійснюваного у формі виявлення і перевірки осіб, підозрюваних у вчиненні злочинів.

3. Комплексне здійснення в його межах заходів із розвідувальною спрямованістю. Водночас у вирішенні пошукових завдань беруть активну участь інші підрозділи поліції, однак головна роль належить оперативно-розшуковим підрозділам відповідно до їхньої компетенції та спеціалізованих завдань щодо боротьби зі злочинністю.

Отже, сутність оперативного пошуку полягає в тому, що він є різновидом ініціативної, активної розвідувальної (за характером) діяльності оперативних

підрозділів кримінальної поліції, що здійснюється не тільки у зв'язку з учиненням злочином, а й незалежно від кримінальної події. Інакше кажучи, сутністю оперативного пошуку є оперативне пізнання криміногенних фактів, подій, осіб, предметів та речей, які мають ознаки злочинної діяльності або містять явні сліди злочину і їх необхідно розпізнати.

Одним із етапів основних засобів підвищення ефективності злочинності є профілактика діяльності правоохоронних органів, удосконалення стратегій, тактик, ідеології профілактичної роботи. В умовах формування правової держави злочинність стала більш дестабілізуючим фактором суспільних відносин. На даний час не затверджено і не розроблено ефективної методики по попередженню правопорушень і злочинів правоохоронними органами. [2]

Основне завдання оперативного пошуку полягає у виявленні та документації ознак складу злочину.

Термін пошукової діяльності трактують як комплекс заходів розвідувального та пошукового характеру відповідно збирання інформації про об'єкти що становлять оперативний інтерес для здійснення працівниками Національної поліції оперативних підрозділів поліції.

Форми ОРД розуміють як способи здійснення організаційно тактичних дій оперативних підрозділів органів Національної поліції на різних стадіях протидії злочинності, порядок та послідовність і види застосування котрих визначають залежно від конкретних ситуацій.

Основними формами здійснення розшукової діяльності є:

- Оперативна розробка за ОРС;
- Взаємодія з органами управління та населенням;
- Оперативний пошук;
- Введення профілактичних т оперативних обліків;
- Оперативна профілактика.

Отже, можна констатувати, що вибір найбільш доцільного напрямку оперативного пошуку первинної оперативно-розшукової інформації працівниками кримінальної поліції залежить від: завдань, які планується досягти; оперативної обстановки на території, лінії чи об'єкті оперативного обслуговування; дійсної оперативно-тактичної ситуації.

Список використаних джерел

1. Климчук О.М. Історико-правовий аналіз зародження розшукової діяльності за часів київської русі (IX–XIII с). URL: http://www.lsej.org.ua/4_2019/66.pdf. (дата звернення 25.03.2023)

2. Оперативний ініціативний пошук як самостійна форма ОРД. URL: <http://ord-irina.pp.ua/%D0%9E%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%B9-%D1%96%D0%BD%D1%96%D1%86%D1%96%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%B9-%D0%BF%D0%BE%D1%88%D1%83%D0%BA/>. (дата звернення 24.03.2023)

3. Закон України «Про оперативну розшукову діяльність» від 04.04.2017. ст. 7. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JH4UK00A> (дата звернення 23.03.2023)

СЕКЦІЯ 3.

РЕАЛІЗАЦІЯ ПОВНОВАЖЕНЬ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ПРИ ПРОВЕДЕННІ БЕЗПЕКОВИХ ТА СТАБІЛІЗАЦІЙНИХ ЗАХОДІВ

Мусенко Олександр Анатолійович

начальник управління боротьби з наркозлочинністю в Запорізькій області
Департамент боротьби з наркозлочинністю Національної поліції України,
підполковник поліції

РЕАЛІЗАЦІЯ ПОВНОВАЖЕНЬ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ПРИ ПРОВЕДЕННІ БЕЗПЕКОВИХ ТА СТАБІЛІЗАЦІЙНИХ ЗАХОДІВ

У 2020 році було утворено Департамент боротьби з наркозлочинністю, як міжрегіональний територіальний орган Національної поліції, а у поточному році структуру Національної поліції України змінено, та Департамент боротьби з наркозлочинністю увійшов у склад кримінальної поліції апарату Національної поліції України, а управління боротьби з наркозлочинністю увійшли у склад кримінальної поліції Головних управлінь Національної поліції в областях та м. Києві. Штатна чисельність Департаменту та територіальних управлінь становить 662 одиниці.

За весь час Департаментом налагоджено тісну співпрацю з іноземними партнерами, зокрема з:

- DEA (Адміністрація по боротьбі з незаконним обігом наркотиків Міністерства юстиції США);
- INL (Бюро з міжнародних питань у сфері боротьби з незаконним обігом наркотиків та правоохоронних питань Державного департаменту США);
- UNODC (Управління з наркотиків та злочинності ООН) та країнами Європи.

За цей час працівники підрозділу пройшли підвищення кваліфікації, навчальні курси та практичні заняття проведені міжнародними експертами як в Україні, так і на базі навчальних центрів Німеччини, Угорщини, Румунії, Грузії, Вірменії та інших країн.

Підрозділи боротьби з наркозлочинністю постійно розвиваються та здобувають вагомі результати у боротьбі з наркозлочинністю, однак війна внесла свої корективи.

Так, у зв'язку із російським збройним вторгненням на території нашої держави було запроваджено Указом Президента України від 24 лютого 2022 року воєнний стан, та починаючи з цього дня всі без винятку працівники поліції, в тому числі працівники Департаменту, стали на захист українського народу і приймають безпосередню участь у виконанні спеціальних службових завдань в умовах воєнного стану.

На початку збройної агресії російської федерації, незважаючи на

відсутність засобів захисту та враховуючи усі наявні ризики, поліцейськими самовіддано забезпечено безперервний процес боротьби з наркозлочинністю.

Як приклад, в перші дні наступу російської федерації на територію нашої держави управліннями боротьби з наркозлочинністю в Запорізькій та Донецькій областях спільно з Службою безпеки України було задокументовано та припинено злочинну діяльність групи осіб з ознаками організованості, до якої входили особи ромської народності, які на території держави здійснювали збут наркотичного засобу метадон, за результатами чого матеріали справи у 2022 році направлені до суду з обвинувальним актом.

Основною метою діяльності Національної поліції України є забезпечення правопорядку та безпеки громадян у будь-якій точці держави. У надскладний період героїчного спротиву нахабній російській агресії поліцейські - від рядового до керівника вищої ланки – ефективно протидіють злочинності та забезпечують правопорядок, самовіддано боронять суверенітет і недоторканість країни.

На підставі наказу Національної поліції України від 31.10.2016 № 1129, у зв'язку з Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64 «Про введення воєнного стану в Україні», працівники підрозділів боротьби з наркозлочинністю на час військового стану перейшли в оперативне підпорядкування ГУНП за місцем дислокації.

До основних функцій, покладених на працівників боротьби з наркозлочинністю, додалися:

- несення служби в патрульних нарядах та на блокпостах,
- підвищення ефективності перевірки документів в осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу, вантажів з метою виявлення фактів перевезення заборонених предметів та речей, а також виявлення осіб, які перебувають у розшуку, становлять оперативний інтерес, причетні до диверсійної діяльності під час стабілізаційних заходів;
- посилення охорони на об'єктах державного значення;
- здійснення контролю за дотриманням комендантської години;
- виявлення, розкриття та розслідування фактів колабораціонізму, посібництва ворогу, у першу чергу на тимчасово окупованих територіях, посилення контрдиверсійної роботи;
- підготовка до деокупації тимчасово окупованих територій,
- встановлення місць розташування ворожої техніки та дислокації особового, насамперед командного складу російської армії, та осіб, причетних до колабораційної діяльності.

Також, працівники залучені до проведення профілактичних заходів на території прикордонних з білорусією районів з метою протидії диверсійно-розвідувальним групам, виявлення осіб, які можуть бути причетними до диверсійної, терористичної, колабораційної діяльності та співпраці з ворогом.

Так, за безпосередньої участі працівників УБН в Запорізькій, Дніпропетровській, Донецькій, Київській, Луганській, Харківській, Херсонській та Чернігівській області під час виконання службових обов'язків, з початку введення військового стану на території України, здійснено численні бойові виїзди у місця розміщення військ агресора.

Як приклад, під містом Чернігів у напрямку села Товстоліс, у результаті виїзду захоплено ворожий «БМП», вантажний автомобіль «КРАЗ», зброю та боекомплекти до неї, засоби зв'язку та військову документацію противника. Вилучене передано Збройним Силам України.

Під час несення служби з охорони громадського порядку наші працівники неодноразово потрапляли під авіаудари ворожої авіації та артобстріли.

При цьому працівники Департаменту самотійно, та спільно з іншими підрозділами НПУ, надавали допомогу постраждалим і пораненим, забезпечували евакуацію громадян з районів ведення активних бойових дій в Донецькій, Запорізькій, Київській, Луганській, Харківській, Херсонській та Чернігівській областях.

Як приклад у м. Чернігів під авіаудар ворожої авіації потрапив готель «Україна», на який скинули бомбу Ф-500. Працівники УБН надали допомогу постраждалим та здійснили евакуацію мирного населення. Бомбардувальник було збито Збройними Силами України, а пілота затримано й роззброєно працівниками УБН в Чернігівській області, які несли службу на блок-посту поблизу місця падіння літака та передано контррозвідці Служби безпеки України.

Під час патрулювання міста Харкова працівники УБН в Харківській області потрапили під ворожий артобстріл. Один зі снарядів поцілів у багатоквартирний житловий будинок, що призвело до пожежі на п'яти поверхах будівлі.

Правоохоронці негайно повідомили про подію рятувальникам, а до приїзду екіпажів ДСНС евакуювали мешканців будинку та разом з цивільними розпочали проведення заходів щодо локалізації пожежі власними силами. Завдяки вмілим діям локалізовано пожежу на двох поверхах будинку.

Департаментом було організовано та забезпечено логістику гуманітарних вантажів з Республіки Польща загальною вагою близько 4 тон. Зокрема засобів першої медичної допомоги, продуктів харчування, предметів гігієни, одягу, тощо.

Вказані гуманітарні вантажі передано до:

- Київської міської лікарні №1,
- Київської міської лікарні на залізничному транспорті №3,
- лікарні Дарницького району №1,
- обласної Миколаївської лікарні,
- Польового госпіталю ЗСУ,
- Дарницької РВА,
- підрозділів поліції Луганської, Донецької, Запорізької, Миколаївської,

Одеської областей та інших областей на лінії фронту.

З початку введення військового стану:

- викрито та знешкоджено організовану групу мародерів, які обкрадали покинуті помешкання громадян, у тому числі розграбували ТЦ «Епіцентр» в м. Буча.

Після затримання за місцем мешкання учасників групи вилучено побутову

техніку, інструменти та інші товари на загальну суму близько 15 млн грн.

- задокументовано 11 фактів причетності осіб до співпраці з окупаційними військами, шпигунства, колабораційної, диверсійної, розвідувальної, терористичної та іншої діяльності, спрямованої проти України;

- встановлено місцезнаходження та затримано 11 розшукуваних злочинців, серед яких 1 перебував у міжнародному розшуку (розшукувався правоохоронними органами Німеччини).

Міністром внутрішніх справ України одним з пріоритетів діяльності Національної поліції України на 2023 рік визнано протидію незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів, як одним із найбільш актуальних для воєнного стану кримінальних правопорушень.

На початку 2023 року під патронатом Президента України з метою виявлення та припинення кримінальних правопорушень у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів, що вчиняються за участю військовослужбовців, ліквідації каналів постачання наркотиків до лав Збройних Сил України, з урахуванням криміногенної обстановки, яка склалася в державі під час збройної агресії російської федерації, та з урахуванням запровадженого в країні правового режиму воєнного стану, організовано та проводяться заходи щодо посилення боротьби у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів серед осіб, які беруть участь у відсічі та стримуванні збройної агресії рф проти України.

Завдяки проведеному відпрацюванню, плідній співпраці усіх задіяних правоохоронних органів, у порівнянні з попереднім роком було досягнуто значних результатів та на практичному прикладі доведено нетерпимість керівництва держави до фактів розповсюдження наркотиків, у тому числі серед військовослужбовців.

За час проведення цільових заходів працівниками поліції повідомлено про підозру понад 2,3 тис. осіб за учинення злочинів у сфері незаконного обігу наркотиків.

Обрано запобіжний захід тримання під вартою відносно 394 осіб.

До суду скеровано 31 кримінальне провадження відносно організованих злочинних наркоугруповань.

За час відпрацювання встановлено понад 2,1 тис. осіб, причетних до постачання наркотиків до Збройних Сил України.

За вищевказаними факами відкрито понад 2,3 тис. кримінальних проваджень, з них 1 839 за статтею 307 КК України.

З незаконного обігу вилучено майже 1,3 т наркотиків, з них понад 1 т - наркотичних засобів, 207,8 кг - психотропних речовин та 97,9 кг – нових психоактивних речовин (солей).

Крім того, встановлено 1 192 телеграм-канали, 126 інтернет магазинів та 5 веб-ресурсів (платформ) через які здійснюється розповсюдження наркотиків, в тому числі серед військовослужбовців.

Силами підрозділів кіберполіції заблоковано 349 телеграм-каналів збуту наркотиків.

При взаємодії з Державною службою спеціального зв'язку та захисту інформації України заблоковано 109 інтернет-ресурсів (сайтів) з продажу наркотичних засобів, психотропних речовин, прекурсорів та їх аналогів на території України.

Одним із основних методів отримання доказів щодо причетності особи або групи осіб до незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та їх аналогів є контроль за вчиненням злочину у формі оперативної закупки.

Так, оперативними службами поліції проведено 502 оперативні закупки наркотичних засобів та психотропних речовин.

Також, у період проведення заходів задокументовано 29 кримінальних правопорушень, передбачених статтею 313 КК України.

У результаті ліквідації місць виготовлення наркотичних засобів та психотропних речовин з незаконного обігу вилучено понад 3 т прекурсорів.

Найбільшу кількість прекурсорів вилучено працівниками УБН в Запорізькій області - 1,3 т та УБН в Київській області – 850 кг.

Незважаючи на малочисельність Департаменту та виконання спеціальних завдань в умовах воєнного стану, працівники підрозділу нарощують ефективність виконання покладених на них завдань з протидії наркозлочинності.

Продовжуючи тему документування нарколабораторій, проведеним аналізом встановлено, що з початком збройної агресії більшість осіб, які були пов'язані з незаконним виготовленням та збутом наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів, зокрема особи ромської народності, мігрували з прифронтових областей, таких як Запорізька, Донецька, Херсонська тощо до інших областей або за межі держави.

У зв'язку із цією міграцією, організовано та налагоджено механізм передачі інформації щодо контрабанди наркотиків до міжнародних правоохоронних організації або управлінь у відповідних областях відносно осіб, які виїхали за межі країни та продовжили незаконну діяльність, пов'язану з наркозлочинністю, у тому числі осіб ромської народності, а також відносно тих, які залишились на території держави, при цьому налагодили збут наркотиків за її межами.

Як приклад, у 2023 році працівниками УСБУ в Запорізькій області ліквідувало схему контрабандного вивезення до Німеччини наркотичного засобу метадон, вагою 1 кг.

Завдяки тому, що працівники підрозділів боротьби з наркозлочинністю різних областей почали діяти як один злагоджений механізм у документуванні наркозбувачів, це дало змогу продовжувати документування збувачів, які, наприклад, мігрували зі сходу держави на захід та організували нові схеми розповсюдження наркотиків, а також підпільні нарколабораторії.

Як приклад, працівниками ДБН Національної поліції України 10 березня 2023 року на території Київської області задокументовано та припинено злочинну діяльність особи лаборанта, уродженця міста Запоріжжя, який виїхав до Київської області, де здійснював незаконне виготовлення наркотичного засобу «метадон», який в подальшому збували на території держави та Європейського Союзу. Під час обшуку було вилучено наркотичний засіб

«метадон», реактор на 30 літрів та лабораторне обладнання.

Також, протягом 2023 року УБН в Запорізькій області велась робота щодо документування злочинної діяльності осіб, які організували потужну нарколабораторію, та здійснювали адміністрування Інтернет-магазину та телеграм каналу.

Мешканець Запорізької області, який на час збройної агресії мігрував на територію Нікопольського району Дніпропетровської області, організував там місце для виготовлення та зберігання психотропної речовини «Альфа-PVP», а також підібрав двох спільників з метою подальшого її збуту військовослужбовцям та наркозалежним особам по всій території держави, в тому числі на території міста Запоріжжя у великих та особливо великих розмірах.

19.03.2023 УБН в Запорізькій області під процесуальним керівництвом прокуратури, було проведено 14 обшуків під час яких вилучено 35 кг психотропної речовини «Альфа-PVP», 1300 літрів прекурсорів, реактор на 200 літрів та лабораторне обладнання.

За результатами документування, двох осіб було затримано в порядку статті 208 КПК України та обрано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою без права внесення застави.

За цінами чорного ринку вартість вилученого становить понад 30 млн. грн.

У розрізі цього, активізовано роботу із залучення нового негласного апарату, який здатен висвітлювати злочинну діяльність в середині наркоугруповувань та виявляти канали надходження наркотиків в середині груп внутрішньо переміщених осіб.

Також працівниками Департаменту постійно проводяться профілактичні заходи щодо поширення наркоманії направлено заходи на збільшення поінформованості суспільства про шкідливі наслідки вживання наркотиків (соціальна реклама, реклама на білбордах, сіті-лайтах і.т.д). Постійно проводиться профілактична робота в навчальних закладах (тематичні уроки, лекції, бесіди, тренінги), у тому числі у режимі онлайн за допомогою Web-ресурсів. Приймається активна участь у соціальних антинаркотичних акціях та заходах за участі активних громадян, представників громадських організацій та кумирів молоді. Приділено увагу створенню профілактичних документальних фільмів, розробці та впровадженню чат-ботів, проведенню інформаційної антинаркотичної кампанії в ЗМІ.

Пропозиції щодо подальшого покращення ефективності діяльності:

- збільшення штатної чисельності пропорційно поставленим завданням;
- постійне підвищення рівня кваліфікації працівників шляхом проведення навчань, тренінгів та обміну досвідом із зарубіжними партнерами;
- закріплення профільних слідчих за напрямом боротьби із наркоторгівлею;
- приведення рівня технічного забезпечення, заробітної плати та соціального захисту у відповідність до вимог сьогодення з метою виключення корупційних ризиків;

- надання працівникам підрозділів боротьби з наркозлочинністю доступу у зони митного контролю для участі у здійсненні перевірок контейнерних відправлень;
- розроблення, із залученням спеціалістів різних відомств, та втілення в життя потужної програми превентивного характеру з нівелювання впливу наркотиків на молодь.

Пекарський Сергій Петрович

заступник декана факультету підготовки фахівців для підрозділів досудового розслідування Донецького державного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

**ОСОБЛИВОСТІ ПОШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ОПЕРУПОВНОВАЖЕНОГО КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ПРИ
ПРОВЕДЕННІ БЕЗПЕКОВИХ ТА СТАБІЛІЗАЦІЙНИХ ЗАХОДІВ**

Кримінальна поліція є структурним підрозділом Національної поліції України, діяльність якої регламентована Законом України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 року № 580-VIII. На тепер підрозділи кримінальної поліції залучаються до здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації. Діяльність підрозділів кримінальної поліції здійснюється з урахуванням обмежень прав і свобод громадян, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, що регламентовано Законом України «Про правовий режим воєнного стану» від 12 травня 2015 року № 389-VIII.

В умовах воєнного стану підрозділи кримінальної поліції залучаються до виконання спеціальних службових завдань, під якими розуміємо завдання, що виконуються територіальними (у тому числі – міжрегіональними) органами Національної поліції України, їх структурними і відокремленими підрозділами при реагуванні на надзвичайні ситуації, проведенні аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, відпрацюванні та уведенні в дію планів реагування на надзвичайні ситуації та/або при виконанні визначених законодавством України службових завдань у випадку уведення правового режиму воєнного чи надзвичайного стану, а також виконанні завдань територіальної оборони та цивільного захисту в особливий період [1]. Протягом 2022 року та на початку 2023 року актуалізувалися завдання підрозділів кримінальної поліції щодо пошуку і фіксація фактичних даних про розвідувально-підривну діяльність спеціальних служб країни-агресора. Саме тому підрозділи кримінальної поліції, у складі сил безпеки та оборони, залучаються до проведення стабілізаційних та безпекових заходів. Стабілізаційні заходи проводяться на деокупованих територіях, а безпекові (контррозвідувальні) заходи на територіях областей, які не були під окупацією.

Постановою Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2022 р. № 1021 затверджено «Положення про Координаційний штаб з питань деокупованих

територій». Також необхідно зазначити, що розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2022 р. № 1219-р затверджено «План дій органів виконавчої влади з відновлення деокупованих територій територіальних громад».

Отже, після деокупації за військовими сил оборони України в населені пункти заходять підрозділи Національної поліції, зокрема підрозділи кримінальної поліції, які залучаються до проведення стабілізаційних заходів та спрямовують свої зусилля на:

- здійснення заходів з виявлення та документування фактів використання символіки, визначеної Законом України «Про заборону пропаганди російського нацистського тоталітарного режиму, збройної агресії Російської Федерації як держави-терориста проти України, символіки воєнного вторгнення російського нацистського тоталітарного режиму в Україну» від 22 травня 2022 року № 2265-IX, а також на здійснення заходів з знищення такої символіки;

- здійснення заходів з очищення (розмінування) територій населених пунктів, об'єктів життєзабезпечення населення, гасіння пожеж, розбирання завалів тощо;

- вжиття заходів спільно з відповідними підрозділами СБУ для виявлення осіб, причетних до колабораційної діяльності та пособництва державі-агресору;

- підтримання спільно з підрозділами державної прикордонної служби прикордонного режиму в прикордонній смузі та контрольованих прикордонних районах;

- забезпечення повернення, а у разі неможливості забезпечення відновлення наявної документації щодо власників зареєстрованої зброї;

- здійснення приймання, зберігання вилученої, добровільно зданої або знайденої вогнепальної, газової, холодної та іншої зброї, боєприпасів, набоїв, вибухових речовин та пристроїв;

- вжиття заходів до встановлення місця перебування безвісти зниклих осіб, зокрема за особливих обставин;

- виявлення дітей, які залишилися без батьківського піклування;

- проведення обліку дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, забезпечення переміщення дітей до безпечних районів з тимчасовим влаштуванням до сімейних форм виховання

- забезпечення виявлення осіб похилого віку, осіб з інвалідністю та надання їм соціальної допомоги;

- проведення перевірки законності перебування на території України громадян держави-агресора, а також інших іноземців, осіб без громадянства та прийняття за її результатами рішень, передбачених Законом України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» від 22 вересня 2011 року № 3773-VI в редакції від 29.12.2022;

- участі, спільно з відповідними підрозділами Міноборони, МВС, ДСНС, НГУ, у спеціальних вибухотехнічних роботах;

- забезпечення, спільно з прокуратурою та співробітниками Мін'юсту, ведення обліку фактів порушення прав і свобод цивільного населення внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України відповідно до принципів і норм міжнародного права;

- здійснення, спільно з СБУ, НГУ, прокуратурою, військовими (державними) адміністраціями, військовими адміністраціями населених пунктів, заходів з пошуку загиблих та постраждалих, транспортування тіл (останків) загиблих;

- вжиття заходів для виявлення фактів порушення особистих прав і свобод людини і громадянина, зокрема рівноправності громадян залежно від їх расової, національної, регіональної належності, релігійних переконань, інвалідності та за іншими ознаками, документування таких правопорушень і прийняття рішень відповідно до законодавства.

Безпосередньо співробітники кримінальної поліції проводять пошукові заходи, здійснюють огляд місця вчинення кримінального правопорушення, при документуванні фактів причетності особи до незаконного збройного формування, підрозділів країни-агресора, до участі у підготовці та проведенні псевдореферендумів, інших видів колабораційної діяльності тощо. Зазначаємо, що окупанти можуть бути перевдягнутими в цивільний одяг, при собі мати зброю, боєприпаси та вибухівку. Це вимагає від працівників кримінальної поліції необхідності постійно приділяти увагу забезпеченню особистої безпеки і безпеки підрозділу, який залучений до проведення стабілізаційних заходів. На нашу думку активна пошукова робота співробітників кримінальної поліції, використання конфіденційної допомоги громадян, інформаційно-аналітичного забезпечення надає можливість своєчасно виявляти залишки окупантів, диверсійних груп та їхніх пособників.

Своєю чергою при проведенні безпекових заходів суб'єкти забезпечення державної безпеки встановлюють контррозвідувальний режим, тобто систему передбачених законодавством сукупних контррозвідувальних, розвідувальних, режимних та адміністративно-правових заходів, що спрямовані на забезпечення державної безпеки та захист національних інтересів України від зовнішніх і внутрішніх загроз, сприяють протидії розвідувальній, підривній, диверсійній, терористичній та іншій діяльності суб'єктів розвідувально-підривної діяльності, а також усуненню передумов для її здійснення та локалізації можливих негативних наслідків.

Метою безпекових (контррозвідувальних) заходів є перевірка та посилення контрдиверсійного захисту важливих державних об'єктів, підвищення безпеки осіб, щодо яких здійснюється державна охорона. Це особливо важливо в умовах збройної агресії РФ, яка намагається дестабілізувати ситуацію в Україні в будь-який спосіб.

Визначені нами суб'єкти забезпечення державної безпеки, до складу яких входять і представники підрозділів кримінальної поліції проводять наступні дії:

- проводять огляд території та окремих приміщень (приміщення, офіси, місця загального користування багатоквартирних житлових будинків, закладів

сфери громадського обслуговування тощо) для виявлення заборонених до обігу предметів;

– здійснюють перевірку громадян, які перебувають на території до проводяться безпекові заходи.

Під час їх проведення безпекових заходів можливі тимчасові обмеження проходу та проїзду вулицями, проводиться перевірка документів громадян та огляд транспортних засобів. Як приклад, наведемо проведення комплексу безпекових заходів на об'єктах Української православної церкви московського патріархату в різних областях України. Безпекові заходи відбуваються з урахуванням правового режиму воєнного стану під керівництвом СБУ, у взаємодії з Управлінням державної охорони України, Національною поліцією та Військовою службою правопорядку у ЗСУ.

Наведені нами міркування дозволяють висновувати про те, що стабілізаційні заходи – це певний реінтеграційний процес для деокупованої території, що передбачає гуманітарне розмінування, відновлення діяльності органів державної влади, забезпечення правопорядку та повернення соціального захисту для громадян, а безпекові заходи проводяться з урахуванням збройної агресії росії та підривної діяльності російських спецслужб у нашій державі з метою убезпечення населення від провокацій і терористичних актів та унеможливлення використання релігійних громад як осередку «руського мира».

Список використаних джерел

1. Інструкція про порядок взаємодії територіальних органів поліції та міжрегіональних територіальних органів Національної поліції України під час реагування на надзвичайні ситуації, у випадку введення правового режиму воєнного чи надзвичайного стану: затв. наказом МВС України від 31.10.2016 № 1129.

2. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18 лютого 1992 № 2135-XII (редакція від 31.03.2023). *Відомості Верховної Ради*. 1992р., №22. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text>.

Волобоєв Артур Олегович

завідувач кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки
факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції
Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВИЯВЛЕННЯ НЕГЛАСНИМ АПАРАТОМ КОЛАБОРАНТІВ ТА ОСІБ, ЯКІ СКОЇЛИ ВОЄННІ КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Відповідно до пунктів 13 – 15 статті 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» для вирішення завдань оперативно-розшукової діяльності оперативним підрозділам надано право мати гласних і негласних штатних та позаштатних працівників та використовувати конфіденційне співробітництво.

Стаття 275 КПК України конфіденційне співробітництво тлумачить як негласні відносини, що встановлюються уповноваженими органами з повнолітньою дієздатною особою (громадянином України, іноземцем або особою без громадянства), які на засадах добровільності та конспіративності використовуються для вирішення завдань кримінального провадження. Слідчий має право використовувати інформацію, отриману від осіб, з якими встановлено конфіденційне співробітництво під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій (НСРД), або залучати їх до проведення таких дій.

Підрозділи, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, наділені відповідними правами та обов'язками щодо здійснення конфіденційного співробітництва у протидії кримінальним правопорушенням. Для оперативних працівників це правовідносини, в які вони вступають під час виконання функціональних обов'язків, передбачених законами України та іншими нормативними актами, або за дорученням слідчого відповідно до положень статті 41 КПК України.

Стаття 11 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» регламентує питання сприяння здійсненню оперативно-розшуковій діяльності. Згідно зазначеної норми органи державної влади, підприємства, установи, організації незалежно від форми власності зобов'язані сприяти оперативним підрозділам у вирішенні завдань оперативно-розшукової діяльності. Одночасно, за бажанням осіб їх співробітництво з оперативним підрозділом може бути оформлено письмовою угодою з гарантуванням конфіденційності співробітництва. Угоду про сприяння оперативним підрозділам в оперативно-розшуковій діяльності може бути укладено з дієздатною особою. Порядок укладання угоди визначається Кабінетом Міністрів України.

Особи, які залучаються до виконання завдань оперативно-розшукової діяльності, зобов'язані зберігати таємницю, що стала їм відома. Розголошення цієї таємниці тягне за собою відповідальність за чинним законодавством, крім випадків розголошення інформації про незаконні дії, що порушують права людини.

З сучасним розвитком правоохоронної системи, зокрема органів, які уповноважені здійснювати оперативно-розшукову діяльність законодавчими актами регламентуються засади негласного співробітництва. Так, Законом України «Про державне бюро розслідувань» до повноважень ДБР відноситься використання гласних і негласних штатних та позаштатних працівників на підставах та в порядку, встановлених законом, з дотриманням умов добровільності і конфіденційності цих відносин, матеріального і морального заохочення осіб, які надають допомогу в запобіганні, виявленні, припиненні і розслідуванні кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності Державного бюро розслідування.

У свою чергу Закон України «Про бюро економічної безпеки» регламентує використання гласних і негласних штатних та позаштатних працівників на підставах та в порядку, встановлених законом, з дотриманням умов добровільності і конфіденційності таких відносин, матеріального і морального заохочення осіб, які надають допомогу в запобіганні, виявленні, припиненні і

розслідуванні кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності Бюро економічної безпеки України.

В умовах воєнного стану актуальним стала розвідувальна діяльність. Закон України «Про розвідку» визначає поняття розвідувальна інформація, під якою слід розуміти усні, зафіксовані на матеріальних носіях (у тому числі у зразках виробів і речовин) чи відображені в електронному вигляді відомості або дані, які не є загальнодоступними або які неможливо отримати офіційним шляхом, про наміри, плани і дії іноземних держав, організацій та осіб чи про їхні потенційні можливості щодо реалізації таких намірів і планів, а також про процеси, події, обставини, технології, знання в інтересах національної безпеки і оборони України. До сил розвідки відносять і осіб, які залучені до конфіденційного співробітництва з розвідувальними органами. Визначена доцільність заохочення осіб, залучених до конфіденційного співробітництва. До повноважень розвідувальних органів відноситься здійснення:

- конфіденційного співробітництва з особами;
- перевірки осіб у зв'язку з призначенням на посади в розвідувальних органах або залученням до конфіденційного співробітництва з ними, здійснювати обробку персональних даних цих осіб та їх близьких родичів;
- перевірки громадян України з числа співробітників під прикриттям та залучених до конфіденційного співробітництва осіб з метою надання їм доступу до конкретної (обмеженого змісту) секретної інформації та/або розвідувальної таємниці, ознайомлення з якими є необхідним для виконання цими органами покладених на них завдань, незалежно від наявності в таких громадян допуску до державної таємниці;
- обробки персональних даних співробітників розвідувальних органів та осіб, залучених до конфіденційного співробітництва.

Стаття 19 даного законодавчого акту визначає особливості залучення осіб до конфіденційного співробітництва. Зокрема, розвідувальні органи можуть залучати повнолітніх, дієздатних осіб до конфіденційного співробітництва в порядку та на умовах, визначених актами цих органів. Відомості, що стали відомі особі, залученій до конфіденційного співробітництва у результаті такого співробітництва, не можуть бути розголошені без дозволу розвідувального органу. Особи, залучені до конфіденційного співробітництва, можуть отримувати від розвідувальних органів винагороду, а також заохочення та компенсацію витрат, пов'язаних з виконанням такими особами розвідувальних завдань, у порядку, визначеному для співробітників кадрового складу.

Розвідувальні органи можуть здійснювати підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації осіб, залучених до конфіденційного співробітництва, у порядку, визначеному цим Законом для співробітників таких органів. Також визначена заборона залучення розвідувальними органами до конфіденційного співробітництва неповнолітніх осіб.

Стаття 20 Закону України «Про розвідку» визначає використання співробітників під прикриттям. Співробітники під прикриттям можуть призначатися на посади в державних органах, органах місцевого самоврядування, військових формуваннях, на підприємствах, в установах і

організаціях будь-якої форми власності, структурах прикриття або виступати учасниками правовідносин з ними в інший, передбачений актами розвідувальних органів спосіб.

Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності та протоколів, що її доповнюють, яка була прийнята резолюцією 55/25 Генеральної Асамблеї ООН від 15 листопада 2000 року та ратифікована Верховною Радою України 4 лютого 2004 року до спеціальних методів розслідування відносить і агентурні операції, які проводяться компетентними органами держави на її території з метою проведення ефективної боротьби проти організованої злочинності.

Отже, сприяння осіб правоохоронним органам на конфіденційній основі є сутністю агентурно-оперативної роботи, яка становить основний зміст оперативно-розшукової діяльності, під якою розуміємо систему гласних і негласних пошукових та контррозвідувальних заходів, що здійснюються із застосуванням оперативних та оперативно-технічних засобів.

Використання негласних співробітників з метою виявлення колаборантів та осіб, які скоїли воєнні кримінальні правопорушення, відповідає завданням оперативно-розшукової діяльності щодо пошуку і фіксації фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України, розвідувально-підривну діяльність спеціальних служб іноземних держав та організацій з метою припинення правопорушень та в інтересах кримінального судочинства, а також отримання інформації в інтересах безпеки громадян, суспільства і держави.

Виявлення колаборантів та осіб, які скоїли воєнні кримінальні правопорушення, за допомогою негласних співробітників є умовою ефективного проведення стабілізаційних та безпекових заходів.

Лавров Руслан Олегович

аспірант Харківського національного університету внутрішніх справ

ПРО НАПРЯМИ ПОШУКУ ОЗНАК КОНТРАБАНДИ ФАЛЬСИФІКОВАНИХ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Основним фактором, що впливає на розповсюдження в Україні та стан оперативно-розшукової протидії контрабанді фальсифікованих ліків, є, як правило, наявність інтересу до неї з боку міжнародних контрабандистів. Чим більш цікава Україна для зазначеної категорії осіб, тим активніше, агресивніше та масштабніше будуть їхні потуги використовувати державу для здійснення контрабандних акцій [1, с. 124].

Вплив же воєнного стану на організацію діяльності підрозділів кримінальної поліції у боротьбі з контрабандою фальсифікованих лікарських засобів залежить від багатьох чинників, і може мати значні наслідки для правоохоронної діяльності, оскільки часто передбачає розгортання військових

сил для доповнення або тимчасової заміни сил поліції. Це може призвести до змін у процесах прийняття рішень і тактиці, що використовуються правоохоронними органами, для протидії зазначеній кримінальній протиправності.

Вплив воєнного стану на протидію правоохоронних органів контрабанді фальсифікованих лікарських засобів залежатиме від низки факторів, зокрема від особливостей розповсюдження фальсифікованих ліків та достатності ресурсів і можливостей відповідних правоохоронних підрозділів.

У контексті сказаного слід розуміти, що пошук первинної інформації про контрабанду фальсифікованих лікарських засобів є критично важливим етапом в інформаційно-аналітичній діяльності правоохоронних органів незважаючи на воєнний стан у державі, та є важливим джерелом даних для аналізу ринку фальсифікованих лікарських засобів та ідентифікації організованих злочинних груп, які займаються контрабандою цих засобів.

Контрабанда фальсифікованих лікарських засобів є серйозною загрозою для здоров'я та безпеки громадян. Серед найбільш серйозних загроз для здоров'я громадян можна назвати: відсутність ефективності, коли фальсифіковані ліки можуть містити неправильну дозу активного інгредієнту або навіть не містити його взагалі, що може призвести до неефективності лікування хвороби; можливість настання негативних побічних ефектів для пацієнта, таких як алергічна реакція, отруєння або навіть смерть; розповсюдження бактерій, вірусів або патогенів внаслідок вироблення фальсифікованих ліків в недбалих гігієнічних умовах, що може у подальшому викликати інфекції та зараження; розвиток лікарської резистентності, коли фальсифіковані ліки внаслідок вмісту неправильної дози або неправильного типу активного інгредієнту можуть призвести до розвитку лікарської резистентності, коли хвороба стає стійкою до лікування стандартними ліками [2–7].

Фальсифіковані лікарські засоби можуть розповсюджуватися різними способами, що ускладнює їх виявлення та протидію цьому правоохоронними органами.

Основними способами розповсюдження фальсифікованих ліків серед населення можна вважати їх продаж через інтернет; потрапляння в законний ланцюг постачання на різних етапах, наприклад, під час виробництва, дистрибуції або роздрібної торгівлі; використовуючи можливості транскордонної законної торгівлі; підроблене пакування фальсифікованих ліків для ускладнення виявлення різниці між справжньою та підробленою продукцією; відсутність у деяких країнах регуляторної бази під час виробництва та розповсюдження фальсифікованих ліків, які неможливо виявити [8-10].

Під час дії воєнного стану правоохоронні органи можуть збирати інформацію про контрабанду фальсифікованих лікарських засобів з різних джерел, таких як: спеціалізовані правоохоронні органи для боротьби з наркотиками різних країн; бази даних Інтерполу та Європолу; митні та прикордонні служби; інформатори та будь-які конфіденційні джерела; виробники та дистриб'ютори фармацевтичної продукції; фармацевтичні торговельні асоціації; інтернет-ринки та платформи електронної комерції;

медичні працівники; реєстри клінічних досліджень; пацієнти та групи споживачів; вилучені фальсифіковані ліки та упаковки; фінансові установи; судноплавні компанії та експедитори; інтернет та соціальні медіа-платформи тощо.

Збір інформації з цих джерел може надати цінні розвідувальні дані про маршрути, методи та суб'єктів, які беруть участь у контрабанді фальсифікованих ліків. Ця інформація може допомогти поліції виявити зони підвищеного ризику, перервати ланцюги поставок і притягнути до відповідальності осіб, причетних до торгівлі підробленими ліками.

Отже, збір первинної інформації дозволяє правоохоронним органам бути в курсі останніх тенденцій у сфері контрабанди фальсифікованих лікарських засобів, у тому числі, знаходженні нових способів виробництва, транспортування та розповсюдження цих засобів. Це дозволяє забезпечити більш ефективну протидію такій діяльності та зменшення негативного впливу на здоров'я населення.

Вважаємо, що в умовах воєнного стану існує низка заходів, які мають систематично і на постійній основі проводити правоохоронні органи для протидії контрабанді фальсифікованих лікарських засобів: посилення ефективності збору розвідувальної інформації; співпраця з міжнародними правоохоронними органами; підвищення за участю правоохоронних органів обізнаності відповідних органів влади та населення; посилення прикордонного контролю; систематичне проведення перевірок на критичних об'єктах з метою виявлення можливих операцій з фальсифікованими лікарськими засобами; притягнення до кримінальної відповідальності причетних фізичних та юридичних осіб.

Список використаних джерел

1. Ханькевич А. М., Ткаченко В. І. Аналіз впливу окремих факторів на оперативно-розшукову протидію контрабанді наркотиків. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2018. № 1 (91). С. 122–128. URL: https://visnik.dduvs.in.ua/wp-content/uploads/2019/02/NV_spec_1_2018.pdf (дата звернення: 16.03.2023).
2. Fake medicines kill almost 500,000 sub-Saharan Africans a year: UNODC report. UN News. URL: <https://www.un.org/africarenewal/magazine/february-2023/fake-medicines-kill-almost-500000-sub-saharan-africans-year-unodc-report-0> (дата звернення: 12.01.2023).
3. Nuryunarsih D. N. Counterfeit medicines in socioeconomic perspective. *Kesmas: national public health journal*. 2017. Vol. 11, no. 4. P. 153. URL: <https://doi.org/10.21109/kesmas.v11i4.1440> (дата звернення: 17.01.2023).
4. Growing threat from counterfeit medicines. *Bulletin of the world health organization*. 2010. Vol. 88, no. 4. P. 247–248. URL: <https://doi.org/10.2471/blt.10.020410> (дата звернення: 19.01.2023).
5. Vaz R. A. M. Counterfeit medicines : master's thesis. 2016. URL: <http://hdl.handle.net/10451/34529> (дата звернення: 26.01.2023).
6. Haxhiu A., Tonic – Ribarska J., Trajkovic – Jolevska S. Counterfeit medicines. *Macedonian pharmaceutical bulletin*. 2011. Vol. 56. P. 63–70. URL:

<https://doi.org/10.33320/maced.pharm.bull.2010.56.008> (дата звернення: 16.02.2023).

7. Haxhiu A., Tonic – Ribarska J., Trajkovic – Jolevska S. Counterfeit medicines. Macedonian pharmaceutical bulletin. 2011. Vol. 56. P. 63–70. URL: <https://doi.org/10.33320/maced.pharm.bull.2010.56.008> (дата звернення: 16.02.2023).

8. Живко З., Головач Т., Боруцька Ю. Контрабанда та митна безпека: основні схеми контрабандних поставок. Вчені записки Університету "КРОК". 2021. С. 161–168. URL: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2021-63-161-168> (дата звернення: 22.02.2023).

9. Perry C. Smuggling destruction. Our planet. 2018. Vol. 2017, no. 1. P. 42–43. URL: <https://doi.org/10.18356/851ae9a8-en> (дата звернення: 23.02.2023).

10. Smuggling defined. Harvard law review. 1899. Vol. 12, no. 8. P. 561. URL: <https://doi.org/10.2307/1321918> (дата звернення: 23.02.2023).

Залож Ярослав Андрійович

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Донецького державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник: Волобоєв Артур Олегович

завідувач кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії

ЩОДО НАПРЯМІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ НА ДЕОКУПОВАНІЙ ТЕРИТОРІЇ

В умовах воєнного стану підрозділи кримінальної поліції відіграють важливу роль у забезпеченні безпеки громадян та держави. Одним з важливих напрямків їх діяльності є збір, аналіз та обробка інформації про кримінальні події та інші порушення правопорядку.

З метою ефективного здійснення інформаційно-аналітичної діяльності в умовах воєнного стану, підрозділи кримінальної поліції можуть здійснювати такі заходи:

1) встановлення системи моніторингу кримінальної ситуації в режимі онлайн. Для цього використовуються сучасні інформаційні технології, зокрема, системи відеоспостереження, супутникові системи моніторингу, системи розпізнавання обличчя, системи контролю доступу тощо;

2) здійснення оперативного обміну інформацією з іншими державними установами та організаціями. Підрозділи кримінальної поліції постійно покращують систему взаємодії зі спеціальними службами, військовими підрозділами, місцевою владою, громадськими організаціями тощо.

3) використання аналітичних програм та інших засобів обробки інформації. Такі програми дозволяють зібрати, систематизувати та аналізувати

великі обсяги даних, що значно спрощує процес прийняття управлінських рішень та планування заходів.

4) проведення профілактичної роботи з населенням. Підрозділи кримінальної поліції можуть виконувати такі функції, як проведення інформаційних кампаній, організація зустрічей з населенням, попередження про можливі загрози та ризики, пов'язані з кримінальною ситуацією.

5) проведення оперативно-розшукових заходів з метою виявлення та затримання осіб, які скоїли кримінальні правопорушення.

6) організація роботи зі свідками та потерпілими від кримінальних подій. Для цього можуть використовуватися спеціальні програми психологічної та психіатричної допомоги.

7) розробка та впровадження стратегії боротьби з організованою злочинністю та тероризмом. В умовах воєнного стану ризик терористичних актів може зростати, тому підрозділи кримінальної поліції повинні бути готові до реагування на такі загрози.

8) співпраця з іншими силовими структурами та організаціями. Умови воєнного стану потребують злагодженої роботи всіх силових структур. Підрозділи кримінальної поліції є ключовим суб'єктом щодо координації спільних дій для досягнення максимальної ефективності.

9) підвищення кваліфікації працівників. Умови воєнного стану можуть вимагати від працівників кримінальної поліції додаткових знань та навичок. Тому проведення тренінгів та семінарів є важливим елементом підготовки та/або перепідготовки кадрового складу.

Загальна мета таких заходів полягає в забезпеченні безпеки населення, зниженні кількості кримінальних правопорушень та підвищенні ефективності роботи підрозділів кримінальної поліції в умовах воєнного стану.

Отже, можна зробити висновок, що підрозділи кримінальної поліції відіграють важливу роль у забезпеченні безпеки населення в умовах воєнного стану. Для ефективної діяльності у таких умовах необхідно застосовувати комплекс заходів, які включають у себе моніторинг кримінальної ситуації, забезпечення правопорядку, взаємодію з іншими силовими структурами та організаціями, розробку та впровадження стратегії боротьби з організованою злочинністю та тероризмом, а також підвищення кваліфікації працівників. Застосування цих заходів може допомогти знизити рівень кримінальної активності та забезпечити безпеку населення.

Пасхалов Юрій Миколайович

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Донецького державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник: Волобоєв Артур Олегович

завідувач кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ НА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ

Діяльність поліції на деокупованих територіях є складною та специфічною, оскільки реалізовується в особливому правовому та соціальному стані. Основні завдання поліції на деокупованих територіях полягають у забезпеченні громадського порядку та безпеки громадян, а також захисті їх прав та свобод.

З урахуванням ситуації на деокупованих територіях поліція веде превентивну роботу, спрямовану на запобігання та протидію злочинності, проводить підрахунок, збирання та аналіз інформації, а також здійснює різноманітні заходи з метою виявлення та затримання осіб, які порушують закон.

Удосконалення механізмів правової роботи та взаємодії між національними органами правосуддя, поліцією та іншими правоохоронними органами є необхідною умовою ефективної роботи інституцій влади на деокупованих територіях.

Поліція залучається до процесу відновлення економіки та соціальної інфраструктури, що допомагає зміцнити контроль над злочинністю та запобігати поширенню цієї проблеми в майбутньому.

Загальні напрямки такої діяльності на деокупованих територіях включають:

- підвищення рівня професіоналізму поліцейських та їхніх навичок відповідно до поточних умов;
- розбудова взаємодії з іншими відповідальними органами держави та міжнародними організаціями;
- забезпечення комунікації та обміну інформацією між поліцією та громадою;
- ефективне виявлення та затримання злочинців, а також захист громадян від неправомірних дій;
- виконання функції зміцнення довіри громади до поліції та інших відповідальних органів влади.

Діяльність кримінальної поліції на деокупованих територіях має на меті забезпечення громадського порядку та боротьба зі злочинністю. З урахуванням військового конфлікту та наслідків окупації, кримінальна поліція виконує додаткові завдання. До таких завдань слід віднести:

- забезпечення безпеки громадян та боротьба зі злочинністю. Кримінальна поліція проводить різні заходи, спрямовані на попередження та

протидію злочинності на деокупованих територіях. Кримінальна поліція здійснює планові обстеження територій, встановлює постійний контроль за рухом на цих територіях, розшукує та затримує осіб, які вчинили злочинні дії;

- безпека правоохоронців. Кримінальна поліція повинна забезпечувати безпеку правоохоронців на деокупованих територіях. Серед заходів, які вживає кримінальна поліція – обладнання пунктів охорони, розміщення патрульних груп на дорогах та вулицях тощо;

- участь в розвідувальній діяльності. На деокупованих територіях кримінальна поліція співпрацює зі спецслужбами та проводить розвідко-пошукові операції з метою виявлення та затримання злочинців, які переховуються на цих територіях;

- взаємодія з громадою та правозахисними організаціями. Кримінальна поліція повинна проводити просвітницьку роботу з населенням, забезпечувати взаємодію з правозахисними організаціями, розглядати скарги та заяви громадян щодо порушень їхніх прав та свобод.

У своїй діяльності кримінальна поліція дотримується законів та норм міжнародного права, а також встановлює постійний контроль над своїм персоналом з метою запобігання порушень у сфері службової діяльності.

Діяльність підрозділів кримінальної поліції на деокупованих територіях має свої особливості у порівнянні з тим, що відбувається на територіях, які не перебувають під окупацією. Основні з них :

1. зменшення кількості місцевих кадрів. У зв'язку з окупацією більшість місцевого населення покинуло місця свого проживання. Це дозволило окремим підрозділам кримінальної поліції скоротити кількість залучення особового складу на деокупованих територіях;

2. зміна завдань. На деокупованих територіях підрозділи кримінальної поліції мають проводити більше розвідувальних операцій з метою виявлення та затримання злочинців, які переховуються на цих територіях;

3. зниження захищеності правоохоронних органів. У зв'язку з окупацією кримінальній поліції доводиться діяти в умовах, коли відсутня звичайна допомога військових та інших служб в роботі захисту прав людей. Це може призвести до підвищення рівня небезпеки та складнощів у роботі.

Отже, підрозділи кримінальної поліції на деокупованих територіях мають складніші завдання, їм доводиться працювати в несприятливих умовах та щоденно приймати нетипові управлінські рішення, ефективніше співпрацювати з населенням, використовувати новітні методи протидії злочинності та проявам військового характеру.

Сендік Ігор Едуардович

курсант 1-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів досудового розслідування Донецького державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник: Крушиницький Андрій Васильович

т.в.о. завідувача кафедри кримінального процесу та криміналістики факультету підготовки фахівців для підрозділів досудового розслідування Донецького державного університету внутрішніх справ, капітан поліції

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ НА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ УКРАЇНИ

Внаслідок стрімкого контрнаступу Збройних Сил України багато раніше окупованих територій сьогодні вже деокуповано. Як правило, підрозділи Національної поліції України «заходять» у деокуповані міста та селища одразу після, або разом із військовими, та стикаються з величезною масою проблем, пов'язаних в тому числі із здійсненням кримінального провадження.

Так, однією із проблем щодо здійснення досудового розслідування на щойно деокупованих територіях України є висока небезпека для всіх учасників кримінального провадження, зокрема працівників правоохоронних органів, суддів, адвокатів, свідків та інших осіб.

На нашу думку, до основних факторів небезпеки, які можуть виникнути, слід віднести:

- наявність незаконних збройних формувань та бойовиків, які можуть скласти серйозну загрозу для безпеки працівників правоохоронних органів та інших учасників кримінального процесу;
- підвищена імовірність терористичних актів та інших проявів насильства, оскільки на щойно деокупованих територіях можуть діяти різні злочинні групи та екстремістські організації;
- низький рівень захисту прав людини та свобод, оскільки деокуповані території можуть перебувати в стані правової вакууму, де немає ефективної системи захисту прав та свобод громадян;
- висока корупційність та відсутність незалежності судової системи, що може призвести до неправомірних арештів, підставлених обвинувачень та інших порушень прав людини;
- недостатня кількість працівників правоохоронних органів та відсутність достатньої кількості спеціалістів зі знанням місцевої специфіки та культури на цих територіях.

У зв'язку з цим, проведення досудового розслідування на щойно деокупованих територіях України вимагає відповідних заходів для забезпечення безпеки учасників кримінального процесу.

Для цього, на нашу думку, можуть використовуватися наступні підходи:

- забезпечення охорони та безпеки працівників правоохоронних органів за допомогою спеціальних підрозділів, які мають високу кваліфікацію та обладнання для забезпечення безпеки;

- застосування спеціальних заходів з охорони та безпеки, таких як контроль над в'їздом та виїздом з дослідної території, перевірка ідентифікаційних документів, забезпечення тимчасового притулку та захисту працівників правоохоронних органів;
- розвиток місцевої правоохоронної системи та залучення місцевих жителів до забезпечення безпеки на дослідних територіях;
- проведення спеціальної підготовки та навчання працівників правоохоронних органів з питань безпеки та охорони публічного порядку на деокупованих територіях.
- забезпечення належного захисту прав та свобод громадян, що знаходяться на дослідних територіях, шляхом запобігання неправомірним арештам, застосуванню насильства, підставлених обвинувачень та інших порушень прав людини.
- розробка планів евакуації та аварійних ситуацій для забезпечення швидкого та ефективного втручання у випадку загрози безпеці працівників правоохоронних органів та інших учасників кримінального процесу.

Узагальнюючи вищезазначене, проведення досудового розслідування на щойно деокупованих територіях України може бути складним та небезпечним завданням, яке потребує належної підготовки, співпраці та координації між різними учасниками кримінального процесу.

Сокирко Катерина Олександрівна

курсантка 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів поліції
Луганського навчально-наукового інституту імені Е.О. Дідоренка
Донецького державного університету внутрішніх справ, рядова поліції

Агаркова Ольга Ігорівна

доцентка кафедри поліцейської діяльності факультету підготовки фахівців для
підрозділів поліції Луганського навчально-наукового інституту
імені Е. О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ДОКУМЕНТУВАННЯ КОЛАБОРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ

Поняття колабораціонізму в Україні почало формуватися у 2014 році від початку збройної агресії російської федерації проти України. Але через повномасштабне вторгнення російської федерації на територію України, актуалізувалися питання щодо нормативного закріплення та кримінально-правової протидії колабораційній діяльності. Тому, Верховною Радою України був ухвалений Закон України від 03.03.2022 № 2107-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення відповідальності осіб, які здійснювали колабораційну діяльність» [3], що призвело до необхідності дослідження методики розслідування нового виду кримінального правопорушення. На жаль, звертаючи увагу на актуальність теми

колабораціонізму, на сьогодні мало праць, присвячених специфіці документування та доказування цього кримінального правопорушення, тим паче на деокупованих територіях [1, с. 69].

Документування колабораційної діяльності на деокупованих територіях України є складною задачею, яка вимагає знань з різних галузей науки. Слідчосудова практика засвідчила, що процесуальними джерелами доказів у таких кримінальних провадженнях переважно виступають показання та документи, і лише іноді – висновки експертів та речові докази [4]. Проведення слідчих (розшукових) дій як метод доказування дозволяє швидко та неупереджено розслідувати кримінальні правопорушення щодо колабораціоністів.

Одним з головних питань є збір та аналіз інформації про діяльність колаборантів на деокупованих територіях. Більшість випадків колабораційної діяльності міститься у ЗМІ, на місцевому телебаченні, у відкритій мережі Інтернет, особливо на акаунтах у соціальних сторінках осіб, які мали зв'язок з окупаційною владою. Проблематичним є збір та аналіз цієї інформації через обмеження доступу до інформації та видалення фактів колабораціонізму.

Отже, для розв'язання даного питання потрібно створити базу даних, де будуть зберігатися докази з інтернет-ресурсів щодо осіб причетних до колабораційної діяльності.

При документуванні колабораційної діяльності важливу роль відіграють особи, які могли бути свідками таких дій. Тому, важливим є встановлення та допит осіб, яким відомі обставини щодо підтвердження факту колабораціонізму.

Документування колабораціонізму вимагає проведення обшуку за місцем проживання особи, яка підозрюється у даному кримінальному правопорушенні з метою отримання доказів щодо причетності до вищевказаних дій. Водночас, необхідно підкреслити, що проведення обшуків на деокупованих територіях та в умовах правового режиму воєнного стану пов'язане з додатковими труднощами, які повинні бути враховані слідчими під час здійснення відповідних дій.

Для документування колабораційної діяльності слідчі органи можуть проводити негласні слідчі (розшукові) дії, наприклад, зняття інформації з електронних комунікаційних мереж (стаття 263 Кримінального процесуального кодексу України) з метою встановлення умислу осіб на добровільне вчинення кримінального правопорушення та для підтвердження інших обставин його вчинення [2, с. 80-84]. Однак, на сьогодні, не регламентовано порядок створення та впровадження системи для перехоплення електронних комунікацій, не визначені організаційно-технічні вимоги, які повинні забезпечувати правомірність цього контролю.

Крім того, для достовірного підтвердження колабораційної діяльності на деокупованих територіях потребують витребування відомостей в органах державної влади та місцевого самоврядування, що дозволить отримати документи, які підтверджують факт колабораційної діяльності та проведення вже слідчим огляду відповідних джерел інформації [2, с. 80-84]. Але іноді з'являються складнощі щодо отримання вищевказаних документів, бо вони могли бути знищеними або втрачені. Для вирішення цього питання доцільно звернутися до експертів з питань зберігання і відновлення документів. Вони

можуть допомогти відновити частини документів або знайти інші джерела, що підтверджують колабораційну діяльність.

Ще одним проблемним питанням є визначення статусу цих документів та їхньої правомірності, зокрема щодо зайняття особою певної посади та здійснюваної діяльності, що характеризують ознаки колабораційної діяльності. Це можна здійснити через використання міжнародних стандартів та принципів, що регулюють збереження документів, які стосуються порушень прав людини. Також можна використовувати міжнародні організації та механізми для збереження та захисту документів, наприклад, Міжнародний кримінальний суд [4].

Однак, не зважаючи на всі ці питання, документування колабораційної діяльності на деокупованих територіях України є важливим завданням, яке може допомогти у розслідування кримінальних правопорушень щодо колабораціонізму та відповідальності за нього, забезпеченні прав людини та збереженні історичної правди. Щоб ефективно документувати колабораційну діяльність, необхідно використовувати різні підходи та методи.

Отже, слід зазначити, що документування колабораційної діяльності на деокупованих територіях України потребує невідкладного вирішення та активізації наукових розробок, враховуючи її пріоритетний вплив на розвиток і існування всіх правових об'єктів України. Необхідно зосередити увагу на удосконаленні правових засад запобігання та протидії колабораціонізму.

Список використаних джерел

1. Коваленко А. Процесуальні проблеми розслідування колабораційної діяльності в умовах правового режиму воєнного стану. *Кримінально-правові, кримінологічні, кримінальні процесуальні та криміналістичні проблеми протидії злочинності в умовах воєнного стану*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (електронне видання), 20 квітня 2022 р. / упоряд.: Євген Письменський. Нац. акад. внутр. справ, Львів. держ. ун-т внутр. справ, Дніпропет. держ. ун-т внутр. справ, Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е.О. Дідоренка. Київ – Львів – Дніпро, 2022. С. 68-69. URL: <https://lduvs.edu.ua/wp-content/uploads/2022/06/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA-20.04.2022.pdf>

2. Мальгіна А.С. Використання методики розслідування участі у терористичній групі чи терористичній організації під час розслідування колабораційної діяльності. *Актуальні питання кримінально-правової кваліфікації, документування та розслідування колабораціонізму*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Одеса, 21 липня 2022 р. Одеса: ОДУВС, 2022. С. 80-84.

3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність: Закон України від 3 березня 2022 року № 2108-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2108-20#Text> (дата звернення: 22.03.2023).

4. Жидков В. Проблеми доказування злочинів про колабораційну діяльність: аналіз прокурора Офісу Генерального прокурора – Українська

Хрипченко Вадим Олександрович

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Донецького державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник: Волобоєв Артур Олегович

завідувач кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії

**ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ СТАБІЛІЗАЦІЙНИХ ЗАХОДІВ НА
ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ ПІДРОЗДІЛАМИ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ**

Стабілізаційні заходи на деокупованих територіях є одними із ключових дій, що проводяться одразу після вигнання основних сил ворожої армії з такої території.

Стабілізаційні заходи спрямовані на: виявлення колаборантів та зрадників, відновлення законності та верховенство права, забезпечення публічної безпеки та порядку наскільки це є можливим у обстановці, що склалася, закріплення сил оборони та їх подальше просування з метою звільнення всієї території нашої держави.

В рамках проведення таких заходів, поліцейські разом із силовими структурами першочергово здійснюють пошук окупантів, які з невідомих причин не змогли відійти разом із основним угрупованням ворожих військ та нейтралізують їх. У цей же час здійснюється пошук колаборантів/агентів та інших прихильників «руського міру». Не меншу увагу приділяють мародерам, які користуючись відсутністю влади та державних органів, вчиняли суспільно-небезпечні та аморальні дії.

У цей же час, вибухотехники зі складу Національної поліції та інших відомств здійснюють розмінування звільненої території. Правоохоронцями здійснюється опитування місцевого населення з метою виявлення всіх фактів порушення чинного законодавства, документування тяжких та особливо тяжких злочинів, зокрема воєнних протиправних дій.

Після здійснення відпрацювання території, організовуються заходи із забезпечення громадського порядку.

Першим таким заходом є цілодобове піше та автомобільне патрулювання з метою виявлення ворожих диверсійно-розвідувальних груп, колаборантів та мародерів.

Наступним заходом є облаштування блокпостів з метою встановлення контролю над міграційними процесами.

Після цього поліцейські починають документувати та розслідувати вчинені під час окупації злочини, а також запобігати та протидіяти вчиненню нових кримінальних правопорушень.

Складнощі, що виникають під час проведення таких заходів, як правило, пов'язані з постійними обстрілами, відсутністю інфраструктури, замінування окремих ділянок місцевості. Це сповільнює роботу поліцейських, в окремих випадках унеможлиблюють її.

Слід зазначити, що під час проведення стабілізаційних заходів на деокупованих територіях також вирішується низка завдань, пов'язаних з усуненням гуманітарної катастрофи, відновлення інфраструктури та житлового фонду, за можливості відновлення роботи державних та приватних установ.

Отже, стабілізаційні заходи на деокупованих територіях є важливим чинником відновлення нормального функціонування та існування всіх аспектів суспільного життя. Проведення таких заходів потребує високого професіоналізму та кваліфікації у співробітників, які братимуть у них участь.

Юдіна Ілона Олександрівна

студентка 1-го курсу факультету підготовки фахівців права, управління та економічної безпеки Донецького державного університету внутрішніх справ

науковий керівник: Волобоєв Артур Олегович

завідувач кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії

ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У зв'язку із російським військовим вторгненням на територію нашої держави та запровадження Указом Президента України воєнного стану актуальним є питання правового забезпечення організації діяльності підрозділів кримінальної поліції.

Відповідно до положень статті 24 Закону України «Про Національну поліцію» у разі виникнення загрози державному суверенітету України та її територіальній цілісності, а також у ході відсічі збройної агресії проти України органи та підрозділи, що входять до системи поліції, беруть участь у виконанні завдань територіальної оборони, забезпеченні та здійсненні заходів правового режиму воєнного стану у разі його оголошення на всій території України або в окремих місцевості [2].

Безпосередньо підрозділи Національної поліції України беруть участь у заходах із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування військової агресії РФ. В умовах дії воєнного стану підрозділи Національної поліції України діють згідно із призначенням та специфікою діяльності з урахуванням тих обмежень прав і свобод громадян, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, що визначаються Законом України «Про правовий

режим воєнного стану» [3]. При цьому основи та принципи національної безпеки і оборони, цілі та основні засади державної політики, що гарантуватимуть суспільству і кожному громадянину захист від загроз визначені Законом України «Про національну безпеку України» [4].

Слід зазначити, що правові та організаційні засади національного спротиву, основи його підготовки та ведення, завдання і повноваження сил безпеки та сил оборони та інших визначених законодавством суб'єктів з питань підготовки і ведення національного спротиву визначені Законом України «Про основи національного спротиву» [5]. На підставі діючих правових норм в умовах воєнного стану, під час виконання службових завдань органи і підрозділи Національної поліції України, в тому числі підрозділи кримінальної поліції та органи досудового розслідування, за необхідності переводяться на посилений варіант службової діяльності у порядку, що регламентований Інструкцією про порядок переведення органів Національної поліції України на посилений варіант службової діяльності, яка затверджена наказом МВС України [6].

Взаємодія територіальних та міжрегіональних територіальних органів кримінальної поліції під час уведення правового режиму воєнного стану має свої організаційні і тактичні особливості та відповідну правову регламентацію. Так, наказом МВС України затверджена «Інструкція про порядок взаємодії територіальних органів поліції та міжрегіональних територіальних органів Національної поліції України під час реагування на надзвичайні ситуації, у випадку уведення правового режиму воєнного чи надзвичайного стану» [7].

Б. Яровець та С. Пекарський слушно відзначають, що в умовах воєнного стану підрозділи кримінальної поліції та органи досудового розслідування залучаються до виконання спеціальних службових завдань, під якими розуміємо завдання, що виконуються територіальними органами Національної поліції України, їх структурними і відокремленими підрозділами при реагуванні на надзвичайні ситуації, проведенні аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, відпрацюванні та уведенні в дію планів реагування на надзвичайні ситуації та/або при виконанні визначених законодавством України службових завдань у випадку уведення правового режиму воєнного чи надзвичайного стану, а також виконанні завдань територіальної оборони та цивільного захисту в особливий період [8, с. 52].

Можемо стверджувати, що в сучасних умовах виступає важливе завдання оперативно-розшукової діяльності, що полягає у пошуку та фіксації фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України.

Доречним є активізація взаємодії між підрозділами кримінальної поліції та слідчими підрозділи.

Отже, належна взаємодія підрозділів кримінальної поліції та інших органів досудового розслідування є необхідним елементом в умовах сьогодення, який тільки покращить ефективність їхньої діяльності. Проте, процес організації та правового забезпечення взаємодії потребує постійного удосконалення та безпосередньої адаптації до умов воєнного стану.

Список використаних джерел

1. Указ Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 14.02.2023 р. № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (дата звернення 31.03.2023)
2. Закон України «Про Національну поліцію» від 31.03.2023 р. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення 31.03.2023)
3. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 31.03.2023 р. № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення 31.03.2023)
4. Закон України «Про національну безпеку України» від 31.03.2023 р. № 2469-VIII. *Відомості Верховної Ради*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення 31.03.2023)
5. Закон України «Про основи національного спротиву» від 31.03.2023 р. № 1702-IX. *Відомості Верховної Ради*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20#Text> (дата звернення 31.03.2023)
6. Інструкція «Про порядок переведення органів Національної поліції України на посилений варіант службової діяльності» від 10.12.2015 р. № 1560. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0012-16#Text> (дата звернення 31.03.2023)
7. Інструкція «Про порядок взаємодії територіальних органів поліції та міжрегіональних територіальних органів Національної поліції України під час реагування на надзвичайні ситуації, у випадку введення правового режиму воєнного чи надзвичайного стану» від 31.10.2016 р. № 1129. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-17#Text> (дата звернення 31.03.2023)
8. Яровець Б., Пекарський С. Особливості взаємодії слідчого з підрозділами кримінальної поліції в умовах воєнного стану. *Протидія кримінальним правопорушенням в умовах воєнного стану*. Кропивницький. 2022. С. 350-353.
9. Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» від 31.03.2023 р. № 2135-XII. *Відомості Верховної Ради*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text> (дата звернення 31.03.2023)

СЕКЦІЯ 4.

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Ковальова Ольга Вікторівна

декан факультету підготовки фахівців для підрозділів досудового
розслідування Донецького державного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

Дробенко Діна Федорівна

викладач кафедри кримінального процесу та криміналістики факультету
підготовки фахівців для підрозділів досудового розслідування
Донецького державного університету внутрішніх справ, підполковник поліції

КРИМІНАЛІСТИЧНІ ОБЛІКИ ЯК ЗАСОБИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Оперативно-розшукова діяльність – це система гласних і негласних пошукових та контррозвідувальних заходів, що здійснюються із застосуванням оперативних та оперативно-технічних засобів. Завданням оперативно-розшукової діяльності є пошук і фіксація фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України, розвідувально-підривною діяльністю спеціальних служб іноземних держав та організацій з метою припинення правопорушень та в інтересах кримінального судочинства, а також отримання інформації в інтересах безпеки громадян, суспільства і держави [1].

Достатньо важливим під час здійснення ОРД є застосування криміналістичних обліків, зокрема, оперативно-розшукового призначення – це обліки, які містять інформацію про об'єкти, що безпосередньо причетні до нерозкритих злочинів або представляють оперативний інтерес, яка призначена сприяти їх ідентифікації, за штучними чи власними ознаками [2, с.375]. Ведення та супроводження криміналістичних обліків оперативно-розшукового призначення покладено на Департамент інформаційно-аналітичної підтримки Національної поліції України, а також на Експертну службу МВС України. Залежно від рівня зосередження обліків вони поділяються на такі види:

1) центральні обліки – обліки, які ведуться на рівні центральних апаратів правоохоронних органів (наприклад, ДНДЕКЦ МВС України); 2) регіональні обліки – обліки, що функціонують у територіальних підрозділах на рівні обласних ГУНП України та в прирівняних до них підрозділах (наприклад, НДЕКЦ МВС України); 3) місцеві обліки – це ті обліки, що функціонують на рівні районних відділів поліції обласних ГУНП з підключенням до інформаційних вузлів регіонального рівня. Ресурси центрального рівня формуються шляхом об'єднання інформаційних ресурсів регіональних обліків [2, с.168]. Сучасною тенденцією криміналістичних обліків оперативно-

розшукового призначення є їх створення, ведення та адміністрування у формі баз та банків даних, що входять до єдиної інформаційної системи МВС України. В них у закодованому вигляді зберігаються відомості про зареєстровані об'єкти [2,с.168]. Отже, можна сказати, що криміналістичні обліки забезпечують вирішення оперативними підрозділами значної кількості питань, покладених на досудове розслідування [4, с.114].

Ефективність боротьби зі злочинністю, розкриття злочинів по «гарячим слідам» та їх попередження визначається рівнем організації оперативної, слідчої та профілактичної роботи, яка проводиться підрозділами Національної поліції. У свою чергу, результати цієї роботи залежать від якості інформаційної підтримки, оскільки основні зусилля практичних працівників у розкритті, розслідуванні та запобіганні злочинів пов'язані з отриманням та зберіганням інформації. Саме ці функції і покликана забезпечити система криміналістичних обліків.

Використання криміналістичних обліків представляє собою комплекс заходів щодо отримання результатів співставлення експертно – криміналістичної інформації про об'єкти обліку та результати перевірки з метою встановлення осіб, підозрюваних у вчиненні кримінального правопорушення, а також інших обставин, що мають важливе значення для вирішення завдань оперативно-розшукової діяльності та під час досудового розслідування.

Внаслідок повномасштабної агресії російської та ведення активних бойових дій на території України виникло нагальне питання у веденні криміналістичних обліків ДНК людини [5].

Відповідно до ст. 4 Закону України «Про державну реєстрацію геномної інформації людини» (далі – Закон) державна реєстрація геномної інформації проводиться з метою:

- 1) ідентифікації осіб, які вчинили кримінальне правопорушення;
- 2) розшуку осіб, зниклих безвісти;
- 3) ідентифікації невпізнаних трупів людей, їх останків та частин тіла людини;
- 4) ідентифікації осіб, які не здатні через стан здоров'я, вік або інші обставини повідомити інформацію про себе.

У наведеному законі також розділяються поняття обов'язкової та добровільної реєстрації геномної інформації, чітко виділені особи, які підпадають під ту чи іншу категорію. Також у ст. 8 Закону визначено, що з метою розшуку осіб, зниклих безвісти та ідентифікації невпізнаних трупів людей, їх останків та частин тіла людини у окремої категорії осіб, таких як військовослужбовців, поліцейських, осіб рядового та начальницького складу служби цивільного захисту, може здійснюватися відбір біологічного матеріалу [5].

Таким чином можна зробити висновки, що функціонування криміналістичних обліків у поєднанні з оперативно-розшуковою діяльністю створюють практичний, раціональний і досить дієвий тандем у припиненні злочинної діяльності, розкритті та проведенні досудового розслідування. Так, в умовах сьогодення, у зв'язку зі збройним конфліктом та веденням активних бойових дій на території України, постають нові умови і вимоги до ведення

криміналістичних обліків. Отже вважаємо, що під час проведення ОРД оперативно-довідкові та оперативно-розшукові обліки дають змогу забезпечити встановлення безвісти зниклих осіб чи невстановлених трупів, а також розкриттю злочинів, вчинених як на деокупованих, так і на тимчасово окупованих територіях.

Список використаних джерел

3. Про оперативно – розшукову діяльність: закон України від 18.02.1992. Відомості Верховної Ради. 1992р., №22. № 2136 – XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text> (дата звернення: 17.03.2023).
4. Бірюков В. В. Теоретичні основи інформаційно-довідкового забезпечення розслідування злочинів : монографія. Луганськ : ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2009. С. 375.
5. Приходько В. О. Криміналістичні обліки оперативно-розшукового призначення: сучасний стан і тенденції. *Сучасні тенденції розвитку криміналістики та кримінального процесу* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. до 100-річчя з дня нар. проф. М. В. Салтевського (м. Харків, 08 листоп. 2017 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2017. С. 168.
6. Ковальова О.В. Інформаційна парадигма досудового розслідування в Україні: теоретико – прикладний аспект: монографія. – Одеса: видавничий дім «Гельветика», 2022 – 320 с.
7. Про державну реєстрацію геномної інформації людини: Закон України від 06.02.2023 № 2391-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2391-20#Text> (дата звернення: 17.03.2023).

Haborets Olha Andriivna

PhD, Associate Professor of the Department of Operational-search Activities and Information Security of Donetsk State University of Internal Affairs

INTEGRATING IMAGERY INTELLIGENCE (IMINT) WITH MACHINE LEARNING TECHNIQUES FOR ENHANCED INTELLIGENCE GATHERING

Imagery intelligence (IMINT) is a critical component of modern intelligence gathering, providing valuable insights into a wide range of activities from military operations to disaster response. However, the sheer volume of data generated by satellite and aerial imagery sources can make it difficult for analysts to quickly and accurately identify patterns and trends. In recent years, machine learning techniques have emerged as a promising approach to enhance the efficiency and effectiveness of IMINT analysis. By automating the process of analyzing vast amounts of imagery data, machine learning can help intelligence agencies identify patterns and trends that might be missed by human analysts, enabling them to more quickly and accurately identify threats and opportunities. In this article, we explore the benefits, techniques, challenges, applications, and ethical considerations associated with integrating IMINT

with machine learning techniques. We also discuss the potential impact of this approach on the field of intelligence gathering and national security.

To effectively integrate IMINT with machine learning techniques, it is necessary to have high-quality data. The use of high-resolution imagery and the implementation of data preprocessing techniques such as image enhancement, filtering, and registration can help improve the quality of the data. Once the data is prepared, several machine learning techniques can be applied to analyze it, including convolutional neural networks (CNNs), recurrent neural networks (RNNs), and unsupervised learning algorithms.

One of the main advantages of using machine learning techniques for IMINT analysis is their ability to learn and identify patterns from large and complex data sets. This can significantly improve the speed and accuracy of intelligence gathering and enable analysts to focus on more complex tasks that require human expertise. Machine learning can also help identify patterns and trends that are not immediately visible to the human eye, such as the movement of vehicles, the location of military assets, or the growth of vegetation.

However, there are also several challenges associated with integrating IMINT with machine learning techniques. For example, the accuracy of the algorithms can be affected by factors such as weather conditions, changes in the environment, or the quality of the imagery data. Additionally, the use of machine learning on sensitive data raises ethical considerations around privacy and the potential for abuse. It is therefore crucial to establish guidelines and regulations to govern the use of these techniques in a responsible and transparent manner.

Despite these challenges, the potential applications of integrating IMINT with machine learning techniques are vast. In the military sector, machine learning can help identify potential threats and vulnerabilities, as well as aid in planning and decision-making. In the civilian sector, it can be used for disaster response and recovery efforts, urban planning, and scientific research.

In conclusion, integrating IMINT with machine learning techniques has the potential to revolutionize the field of intelligence gathering, providing valuable insights into a wide range of activities. However, it is essential to address the challenges associated with this approach and ensure that its use is guided by appropriate regulations and ethical considerations. By doing so, we can unlock the full potential of machine learning in the field of IMINT and improve the effectiveness and efficiency of intelligence gathering efforts.

Haborets Olha Andriivna

PhD, Associate Professor of the Department of Operational-search Activities and Information Security of Donetsk State University of Internal Affairs

Lunhol Olha Mykolaivna

PhD, Associate Professor of the Department of Operational-search Activities and Information Security of Donetsk State University of Internal Affairs

THE PROBLEM OF APPLICATION OF PROFILING IN CYBER POLICE ACTIVITIES

Profiling in cyber police activities refers to the process of analyzing large amounts of data to identify patterns and characteristics that are indicative of criminal behavior or cyber threats. This information is then used to create a profile of potential suspects or threats, which can help law enforcement agencies to focus their investigations and resources more effectively.

However, the use of profiling in cyber police activities raises a number of ethical and legal concerns, particularly in relation to privacy and data protection. One of the main concerns is the potential for profiling to result in unjustified discrimination against certain groups, such as racial or ethnic minorities. This is because profiling often relies on identifying certain characteristics that are associated with criminal behavior, and these characteristics may be disproportionately present in certain groups. hat profiling is used ethically and effectively.

Another concern is the accuracy of profiling techniques, particularly when it comes to predicting future criminal behavior. Some critics argue that profiling can be unreliable and may result in false positives, where innocent people are wrongly identified as potential suspects. This can lead to unwarranted surveillance or even arrest, which can have serious consequences for the individuals involved.

There are also concerns around the transparency of profiling techniques, and the potential for these methods to be abused or used for political purposes. It is important for law enforcement agencies to be open and transparent about the profiling techniques they use, and to ensure that they are subject to appropriate oversight and accountability measures.

There are a number of different types of profiling techniques that may be used in cyber police activities. These include:

Behavioral profiling: This involves analyzing patterns of behavior or activity to identify potential threats or suspects. For example, law enforcement agencies may analyze patterns of online activity to identify individuals who are engaging in criminal behavior or who may be planning to commit a cyber attack.

Psychological profiling: This involves analyzing personality traits and other psychological characteristics to identify potential threats or suspects. This can be particularly useful in cases where the perpetrator of a cyber attack may be difficult to identify, such as in cases of anonymous online threats.

Demographic profiling: This involves analyzing demographic data, such as age, gender, or ethnicity, to identify potential threats or suspects. However, this type of profiling is controversial due to concerns around discrimination and bias.

While profiling can be a useful tool for cyber police activities, there are a number of ethical and legal concerns that must be taken into account. These include concerns around privacy and data protection, as well as concerns around discrimination and bias.

In order to address these concerns, law enforcement agencies must ensure that they are transparent about the profiling techniques they use, and that these techniques are subject to appropriate oversight and accountability measures. They must also ensure that they are collecting and analyzing data in a manner that is consistent with relevant privacy and data protection laws and regulations.

Overall, while profiling can be a valuable tool for cyber police activities, it must be used in a manner that is consistent with ethical and legal standards, and that respects the rights and privacy of individuals.

Haborets Olha Andriivna

PhD, Associate Professor of the Department of Operational-search Activities and Information Security of Donetsk State University of Internal Affairs

Chernobrov Violetta Volodymyrivna

cadet of the faculty of training specialists for criminal police units of Donetsk State University of Internal Affairs

**THE USE OF AUTOMATED INFORMATION SYSTEMS IN
OPERATIONAL AND INVESTIGATIVE ACTIVITIES**

Automated information systems have become increasingly prevalent in operational and investigative activities conducted by law enforcement agencies, intelligence services, and other government bodies. These systems enable the efficient and effective collection, processing, and analysis of large volumes of data, which can be used to inform operational strategies and support investigations.

Automated information systems (AIS) are computer-based tools that can store, process, and transmit data in a way that improves the efficiency and effectiveness of operational and investigative activities.

In operational activities, AIS can be used to support tasks such as data entry, record keeping, report generation, and communication. For example, in law enforcement, AIS can be used to manage criminal databases, track incidents, and issue alerts to officers in the field. In emergency services, AIS can be used to manage dispatch and track resources. In healthcare, AIS can be used to manage patient records and schedule appointments.

In investigative activities, AIS can be used to support tasks such as data analysis, evidence collection, and case management. For example, in law enforcement, AIS can be used to search databases for information on suspects, analyze patterns in crime data, and manage evidence. In healthcare, AIS can be used to track outbreaks and analyze medical records for evidence of fraud or abuse.

The use of AIS in operational and investigative activities has several benefits, including increased efficiency, accuracy, and accessibility of information. However, it is important to ensure that the systems are secure and that access to sensitive

information is controlled to prevent unauthorized use or disclosure. Additionally, it is important to have proper training and protocols in place to ensure that the systems are used effectively and ethically.

Here are some key points to consider when it comes to the use of automated information systems in operational and investigative activities:

Benefits of Automated Information Systems:

Automated information systems offer numerous benefits to operational and investigative activities. They can help to streamline processes, improve efficiency, increase accuracy and reduce errors. AIS can also provide real-time data, which is essential for timely decision-making. Additionally, AIS can help to reduce costs associated with data management and analysis.

Types of Automated Information Systems:

There are various types of automated information systems that can be used in operational and investigative activities. Some examples include:

Case management systems: These systems are designed to manage the process of investigating and prosecuting cases. They can help to track evidence, manage witnesses, and coordinate with other agencies involved in the case.

Intelligence systems: These systems are used to gather, analyze, and disseminate intelligence information. They can help to identify potential threats and assist with investigations.

Crime analysis systems: These systems are used to analyze crime data and identify patterns and trends. They can help to identify hotspots and assist with resource allocation.

Financial systems: These systems are used to track financial transactions and identify financial crimes such as money laundering.

Challenges of Automated Information Systems:

While automated information systems offer numerous benefits, they also present some challenges. One of the main challenges is ensuring the security of the system and the information it contains. Additionally, AIS can be complex and difficult to use, requiring specialized training for operators. There may also be issues with data quality and accuracy, as well as concerns about privacy and civil liberties.

Legal and Ethical Considerations:

The use of automated information systems in operational and investigative activities raises legal and ethical considerations. For example, the use of AIS may be subject to laws and regulations regarding data privacy and security. Additionally, there may be concerns about the potential for bias in the data or algorithms used by these systems.

In conclusion, automated information systems are an important tool in operational and investigative activities. They offer numerous benefits, but also present challenges and raise legal and ethical considerations. As such, it is important to carefully consider the use of AIS and ensure that appropriate measures are in place to ensure their effectiveness, security, and compliance with applicable laws and regulations.

Applications of Automated Information Systems:

AIS are widely used in various operational and investigative activities. Here are

some examples of their applications:

Law enforcement: Law enforcement agencies use AIS to manage cases, investigate crimes, track suspects, and analyze crime data. For example, they may use crime analysis systems to identify patterns and trends in crime data and allocate resources accordingly.

Military: The military uses AIS for a variety of purposes, including logistics, intelligence, and operations management. For example, they may use intelligence systems to gather and analyze information on enemy movements and activities.

Healthcare: Healthcare providers use AIS for patient management, electronic health records, and medical research. For example, they may use electronic health records systems to store patient data and provide healthcare professionals with real-time access to medical records.

Finance: Financial institutions use AIS for transaction processing, risk management, and fraud detection. For example, they may use financial systems to track transactions and identify suspicious activity.

Types of Data Used in Automated Information Systems:

AIS rely on various types of data to function effectively. Some examples include:

Structured data: Structured data is highly organized and can be easily searched and analyzed. Examples of structured data include names, dates, and numerical values.

Unstructured data: Unstructured data is more difficult to analyze as it is not highly organized. Examples of unstructured data include text, images, and video.

Big data: Big data refers to extremely large datasets that cannot be easily managed or analyzed using traditional data processing methods. Big data requires specialized tools and techniques to analyze effectively.

Trends in Automated Information Systems:

The use of automated information systems is evolving rapidly, and several trends are emerging. Some of the key trends include:

Artificial intelligence: Artificial intelligence is becoming increasingly prevalent in AIS. AI can help to automate tasks, identify patterns in data, and make predictions.

Cloud computing: Cloud computing is becoming more popular for AIS as it allows for greater scalability, flexibility, and cost-effectiveness.

Internet of Things: The Internet of Things (IoT) refers to the growing network of connected devices that can gather and transmit data. IoT devices are increasingly being integrated into AIS to provide real-time data and improve decision-making.

Blockchain: Blockchain is a distributed ledger technology that is being used in AIS to improve security, transparency, and accountability.

In conclusion, the use of automated information systems in operational and investigative activities is essential for organizations to operate effectively and efficiently. AIS offer numerous benefits, but also present challenges and raise legal and ethical considerations that need to be carefully considered. As technology continues to evolve, AIS will become even more advanced and integrated, which will have both positive and negative implications for organizations and society as a whole.

Haborets Olha Andriivna

PhD, Associate Professor of the Department of Operational-search Activities and
Information Security of Donetsk State University of Internal Affairs

Mazur Uliana Serhiivna

cadet of the faculty of training specialists for criminal police units of Donetsk State
University of Internal Affairs

ROLE OF LAW ENFORCEMENT INTELLIGENCE

Law enforcement intelligence plays a critical role in maintaining public safety and security by providing timely, relevant, and accurate information to law enforcement agencies to prevent and respond to criminal activities. Intelligence gathering and analysis help law enforcement officials to identify and assess potential threats, gather evidence, and make informed decisions.

The primary function of law enforcement intelligence is to gather, analyze, and disseminate information about criminal activities, threats, and trends to support law enforcement operations. Intelligence officers gather information from a variety of sources, including open sources, confidential informants, and electronic surveillance. This information is then analyzed to identify patterns, linkages, and trends that may indicate criminal activities.

Law enforcement intelligence is also used to support investigations and operations, such as drug trafficking, terrorism, cybercrime, and organized crime. Intelligence information can help investigators to identify suspects, locate targets, and gather evidence to support prosecution. Here is some more detailed information about the role of law enforcement intelligence:

Obtaining and integrating information into a cohesive and logical case file or description of criminal trends: Law enforcement intelligence officers are responsible for collecting and analyzing information from a wide range of sources, including open sources, confidential informants, and electronic surveillance. They must integrate this information into a comprehensive and logical case file or description of criminal trends to support investigations and prevent future crimes.

Identifying crimes and crime trends through information assessment, report review of data comparisons, and crime analysis: Intelligence officers use various analytical tools and techniques to identify crime patterns and trends. They analyze data, review reports, and compare information to identify patterns and trends that may indicate criminal activities. This information is used to help law enforcement agencies allocate resources and prevent crimes.

Identifying criminals using deduction, information assessment, and the application of the scientific method: Intelligence officers use a scientific approach to identify suspects and link them to criminal activities. They use various techniques, such as fingerprint analysis, DNA testing, and facial recognition, to identify criminals. They also use deduction and information assessment to link criminal activities and identify possible suspects.

Developing cases for prosecution in court: Intelligence officers provide critical information to prosecutors to build a strong case against criminals. They gather

evidence, analyze it, and provide expert testimony to support the prosecution. They work closely with prosecutors to develop a case that is based on solid evidence and will result in a conviction.

Providing support to investigators involved in long term and complex case investigations: Intelligence officers provide ongoing support to investigators working on complex and long-term investigations. They provide intelligence briefings, analysis, and advice to help investigators make informed decisions. They also assist with surveillance and monitoring activities to gather critical information.

Projecting crime trends for purposes of planning and law enforcement resource allocation: Intelligence officers use data and analysis to project crime trends. This information is used to develop strategies and tactics to prevent and reduce crime. Law enforcement agencies use this information to allocate resources effectively and plan for future challenges.

In summary, the role of law enforcement intelligence is critical in maintaining public safety and security. Intelligence officers gather, analyze, and disseminate information to support investigations, prevent crime, and prosecute criminals. They provide ongoing support to investigators and work closely with prosecutors to build strong cases against criminals. They also use data and analysis to project crime trends and help law enforcement agencies plan for the future.

Haborets Olha Andriivna

PhD, Associate Professor of the Department of Operational-search Activities and Information Security of Donetsk State University of Internal Affairs

Myrhorodska Daryna Mykolaivna

cadet of the faculty of training specialists for criminal police units, Donetsk State University of Internal Affairs

AN EXPLORATION OF SIGNALS INTELLIGENCE ACTIVITIES

Signals Intelligence (SIGINT) activities refer to the collection, analysis, and exploitation of electronic signals and communications transmitted through various mediums such as radio, microwave, and satellite. SIGINT activities are performed by intelligence agencies and military organizations to gather information on foreign governments, military forces, and other potential threats.

SIGINT activities are critical for national security and have been instrumental in identifying and thwarting terrorist activities, gathering intelligence on military capabilities of other countries, and supporting diplomatic negotiations. Here are some key aspects of SIGINT activities:

Collection: SIGINT collection involves the interception of signals transmitted through various communication channels. This can be done using a range of technologies, including satellites, ground-based listening stations, and airborne platforms.

Processing: Once collected, SIGINT data is processed and analyzed using a range of techniques, such as decryption, translation, and pattern recognition. This can

involve sophisticated algorithms and software systems to identify relevant information from vast amounts of data.

Exploitation: SIGINT exploitation involves using the information obtained through collection and processing to gain insight into foreign governments, military forces, and other potential threats. This information can be used to support military operations, diplomatic negotiations, and other national security activities.

Legal and ethical considerations: SIGINT activities are subject to various legal and ethical considerations, particularly with regard to privacy and civil liberties. Many countries have laws and regulations governing the use of SIGINT, and intelligence agencies are typically required to obtain warrants and adhere to strict guidelines to protect individual rights.

Importance: SIGINT activities are a critical part of modern intelligence and national security operations. They can provide valuable information about potential threats, including terrorist organizations, foreign governments, and other adversaries. As such, they play a key role in protecting national interests and ensuring global security.

Types of signals: SIGINT activities can involve the collection and analysis of various types of signals, including voice, data, and video transmissions. These signals can be transmitted through a range of channels, such as radio, satellite, and the internet.

SIGINT platforms: SIGINT collection can be carried out using a range of platforms, including satellites, aircraft, and ground-based stations. These platforms can be equipped with a range of sensors and other technologies to intercept and collect signals.

Collaborative efforts: SIGINT activities often involve collaborative efforts between different intelligence agencies and military organizations. This can involve sharing data, resources, and expertise to support broader national security objectives.

Role in counterterrorism: SIGINT activities have played a key role in the global fight against terrorism. They have been used to intercept and analyze communications between terrorist organizations, and to identify and track individuals involved in terrorist activities.

Role in cyber operations: SIGINT activities are also important in the field of cyber operations. They can be used to intercept and analyze communications between hackers and other cyber criminals, and to identify vulnerabilities in computer networks and other systems.

Impact on international relations: SIGINT activities can have significant impacts on international relations, particularly when they involve the interception of communications by foreign governments or leaders. These activities can create tensions and mistrust between countries, and can have diplomatic and geopolitical consequences.

Evolution of technology: SIGINT activities have evolved rapidly in recent years, driven by advances in technology and the increasing use of digital communication channels. As a result, intelligence agencies and military organizations are constantly adapting their strategies and techniques to keep pace with these changes.

In conclusion, Signals Intelligence (SIGINT) activities play a critical role in national security by providing intelligence on potential threats to governments and

military forces. These activities involve the collection, processing, and exploitation of electronic signals and communications transmitted through various mediums, and are performed by intelligence agencies and military organizations. SIGINT activities involve the use of advanced technologies and techniques, and often involve collaboration between different agencies and organizations. However, legal and ethical considerations are also an important aspect of SIGINT activities, particularly with regard to privacy and civil liberties. As technology continues to evolve, SIGINT activities will continue to adapt and develop new strategies and techniques to keep pace with these changes.

Haborets Olha Andriivna

PhD, Associate Professor of the Department of Operational-search Activities and Information Security of Donetsk State University of Internal Affairs

Ostanin Anatolii Romanovych

cadet of the faculty of training specialists for criminal police units of Donetsk State University of Internal Affairs

**THE ROLE OF BIOMETRIC INFORMATION SYSTEMS IN THE
FIGHTING OF CRIME**

Biometric information systems are playing an increasingly important role in the fight against crime. Biometric technology is used to identify individuals based on unique physical or behavioral characteristics, such as fingerprints, facial recognition, iris scans, and voice recognition.

The use of biometric information systems in law enforcement has several benefits. Firstly, biometric identification can help authorities quickly and accurately identify suspects or perpetrators of crimes. Biometric identification can be much more accurate than other identification methods, such as relying on eyewitness testimony, which can be flawed.

Secondly, biometric information systems can help prevent crimes from occurring in the first place. For example, by using facial recognition technology, law enforcement agencies can monitor public spaces and identify individuals who have a history of criminal activity or are wanted by law enforcement. This can help deter criminals from committing crimes and increase public safety.

Thirdly, biometric information systems can help authorities track individuals who are on watchlists, such as suspected terrorists or known criminals. This can help prevent these individuals from entering certain areas, such as airports or government buildings.

However, the use of biometric information systems in law enforcement is not without controversy. Critics argue that biometric identification can be invasive and infringe on individuals' privacy rights. Additionally, there are concerns about the potential for misuse or abuse of biometric data by law enforcement or other entities.

Here are some more details about the role of biometric information systems in the fight against crime:

Biometric identification can help prevent wrongful convictions: Biometric identification can help prevent wrongful convictions by providing a more reliable means of identifying suspects. This can help reduce the number of false arrests and convictions, which can lead to innocent people being imprisoned.

Biometric information systems can be used to monitor parolees and probationers: Biometric information systems can be used to monitor parolees and probationers, helping to ensure that they are complying with the terms of their release. This can help reduce recidivism rates and improve public safety.

Biometric identification can be used in forensic investigations: Biometric identification can be used in forensic investigations to help identify suspects and victims of crimes. For example, DNA analysis can be used to match DNA samples found at a crime scene to a suspect or victim.

Biometric information systems can help prevent human trafficking: Biometric information systems can be used to identify victims of human trafficking and help authorities track down and arrest traffickers. For example, facial recognition technology can be used to identify individuals who have been reported missing and are suspected of being victims of trafficking.

Biometric identification can help locate missing persons: Biometric identification can be used to help locate missing persons, particularly in cases where other identification methods have failed. For example, fingerprints or DNA analysis can be used to identify a body that has been recovered from a crime scene or a disaster area.

Biometric information systems can help law enforcement agencies work together: Biometric information systems can help law enforcement agencies work together more effectively by providing a standardized means of identification. This can help improve communication and cooperation between different law enforcement agencies.

In conclusion, biometric information systems have the potential to provide many benefits to law enforcement agencies and improve public safety. However, it is important to carefully balance these benefits with potential risks and ensure that appropriate safeguards are in place to protect individuals' privacy rights.

Haborets Olha Andriivna

PhD, Associate Professor of the Department of Operational-search Activities and
Information Security of Donetsk State University of Internal Affairs

Yakymenko Danylo Kostiantynovych

cadet of the faculty of training specialists for criminal police units of Donetsk State
University of Internal Affairs

**CRYPTOGRAPHIC PROTECTION OF INFORMATION IN INFORMATION
SUBSYSTEMS**

Cryptography is a technique used to protect information in information systems. It involves the use of mathematical algorithms and protocols to ensure the confidentiality, integrity, and authenticity of data. Cryptographic protection is used to prevent unauthorized access, modification, or disclosure of sensitive information.

There are various cryptographic techniques that can be used to protect information in information subsystems, including:

Encryption: Encryption is the process of converting plaintext into ciphertext to protect it from unauthorized access. The ciphertext can only be deciphered using a key or password. Encryption can be used to protect data both in transit and at rest.

Hashing: Hashing is a technique that converts data of any length into a fixed-size output called a hash value. The hash value is unique to the data and can be used to verify the integrity of the data. Hashing is often used to protect passwords and other sensitive data.

Digital signatures: Digital signatures are used to verify the authenticity and integrity of data. A digital signature is a mathematical algorithm that creates a unique digital fingerprint of data. This fingerprint is then encrypted using the sender's private key, which can be decrypted using the sender's public key. Digital signatures are often used to protect email messages and electronic documents.

Key management: Key management is the process of generating, storing, distributing, and revoking cryptographic keys. Cryptographic keys are used to encrypt and decrypt data and must be protected to ensure the security of the system.

Cryptography is used to protect information in information systems, including those used by the National Police of Ukraine.

here is some additional information about cryptographic protection of information in information subsystems used by the National Police of Ukraine.

Secure Communication Channels: The National Police of Ukraine uses secure communication channels, such as virtual private networks (VPNs) and secure sockets layer (SSL) protocols, to protect sensitive information that is transmitted over networks.

Physical Security: The National Police of Ukraine also implements physical security measures to protect its information subsystems, such as access control systems, video surveillance, and secure storage facilities.

Key Escrow: The National Police of Ukraine uses key escrow to ensure that encryption keys can be recovered in case of a lost or forgotten key, or a change in personnel. Key escrow involves storing a copy of the encryption key with a trusted

third-party, such as a secure key management service provider.

Access Control: The National Police of Ukraine uses access control measures to limit access to its information subsystems to authorized personnel only. This includes using strong passwords, two-factor authentication, and role-based access control.

Data Backup and Recovery: The National Police of Ukraine regularly backs up its sensitive data and implements disaster recovery plans to ensure that critical information can be quickly restored in case of a system failure or other disaster.

Cybersecurity Training: The National Police of Ukraine provides cybersecurity training to its personnel to ensure that they are aware of the latest threats and best practices for protecting sensitive information. This includes training on safe handling of encryption keys and digital signatures, as well as identifying and reporting security incidents.

Audit and Monitoring: The National Police of Ukraine conducts regular audits and monitoring of its information subsystems to ensure compliance with policies and regulations, as well as to identify and respond to security incidents in a timely manner.

Overall, the National Police of Ukraine takes a holistic approach to cryptographic protection of information in its information subsystems, including implementing technical measures, establishing policies and procedures, conducting regular assessments, and providing training to personnel. This helps to ensure the confidentiality, integrity, and availability of sensitive information and prevent unauthorized access and disclosure.

Афанас'єва Дар'я Дмитрівна

курсантка 3-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів
досудового розслідування Донецького державного університету внутрішніх
справ, рядова поліції

науковий керівник: Крушиницький Андрій Васильович

т.в.о. завідувача кафедри кримінального процесу та криміналістики факультету
підготовки фахівців для підрозділів досудового розслідування Донецького
державного університету внутрішніх справ, капітан поліції

**ДО ПИТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОЇ
ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

Перш за все слід зазначити, що сьогодні інформаційно-аналітична діяльність правоохоронних органів, зокрема оперативних підрозділів Національної поліції України безсумнівно мають стратегічне значення. Від певної якості та кількості оперативно значущої інформації залежить ефективність усього комплексу виконаних заходів, спрямованих на вирішення поставлених завдань із протидії злочинності. Проте варто зауважити що організація інформаційно-аналітичного забезпечення правоохоронних органів і використання його можливостей ефективні тільки за умов адекватного правового регулювання цієї діяльності. Застосування сучасних інформаційних

технологій дозволяє інтегрувати й опрацьовувати величезну кількість даних, що містяться у відкритих джерелах інформації та спеціалізованих автоматизованих інформаційних системах, отримуючи при цьому нові знання кримінального та криміногенного характеру [1, с. 146].

У юридичній літературі підкреслюється, що інформаційно-аналітичне забезпечення це перш за все процес створення оптимальних умов задля задоволення інформаційних потреб і реалізації посадових обов'язків командирами (начальниками) на основі формування та використання професійно та фахово орієнтованих інформаційних ресурсів.

Поліція в рамках інформаційно-аналітичної діяльності:

- 1) формує бази (банки) даних, що входять до єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ України;
- 2) користується базами (банками) даних Міністерства внутрішніх справ України та інших органів державної влади;
- 3) здійснює інформаційно-пошукову та інформаційно-аналітичну роботу;
- 4) здійснює інформаційну взаємодію з іншими органами державної влади України, органами правопорядку іноземних держав та міжнародними організаціями [2].

Автоматизованими інформаційними системами (АІС) називають організаційно-технічні системи, в яких реалізується технологія обробки інформації з використанням технічних і програмних засобів [3].

Автоматизовані інформаційні системи, які використовуються кримінальною поліцією в своїй діяльності, за своїм призначенням діляться на:

- 1) АІС, що призначені для збору та обробки обліково-реєстраційної і статистичної інформації;
- 2) АІС оперативного призначення;
- 3) АІС, які використовують в слідчій роботі;
- 4) АІС криміналістичного призначення;
- 5) АІС, які використовуються в експертній діяльності;
- 6) АІС управлінського призначення та інше [4].

З урахуванням організаційних змін у функціонуванні автоматизованих інформаційних систем МВС України, доцільно визначити наступні ключові напрями їх подальшого розвитку:

- забезпечення ефективності та швидкості технічного доступу до віддалених ресурсів;
- розроблення нормативних документів, що стануть правовою основою для спільного використання баз даних оперативними підрозділами різних міністерств та відомств;
- удосконалення інформаційних технологій, систем та інформаційно аналітичних моделей, які застосовуються у системі прийняття та обробки рішень.

Отже, вважаємо за необхідне зазначити, що в умовах воєнного стану для вирішення завдань сучасного інформаційного забезпечення підрозділів Національної поліції має бути розроблено комплексний підхід для досягнення високого рівня в діяльності правоохоронних структур, а саме: упровадження єдиної політики інформаційного забезпечення; створення багатоцільових

інформаційних підсистем діяльності поліції; удосконалення організаційно-кадрового забезпечення інформаційних підрозділів тощо.

Список використаних джерел

1. С. Пеньков, А. Шендрик. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності оперативних міністерства внутрішніх справ: нормативно-правове регулювання. Національний юридичний журнал: теорія і практика. август 2015. С. 146-151

2. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 40-41. Ст.379.

3. Проблеми застосування інформаційних технологій, спеціальних технічних засобів у діяльності ОВС і навчальному процесі : збірник наукових статей за матеріалами доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції 23 грудня 2016 року / упорядник Т. В. Магеровська /. Львів: ЛьвДУВС, 2017. 313 с.

4. Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах : Закон України від 19.04.2014 № 1170-VII. *Відомості Верховної Ради*. 1994. № 31. Ст.286.

Безкровний Єгор В'ячеславович

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук, доцент

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ

Під час здійснення кримінального аналізу, аналітиками використовується такі інформаційні ресурси як:

– Інформаційні ресурси Міністерства внутрішніх справ України; реєстри (бази даних, банки даних), зокрема інших державних установ, організацій, підприємств, установ усіх форм власності, загальнодоступні та загальнодоступно-орієнтовані.

– Відкриті інформаційні ресурси;

– Інформація, отримана в процесі виконання службових обов'язків [4].

Одним з основних службових обов'язків підрозділів кримінального аналізу є отримання, накопичення, аналіз, вивчення, використання і передача інформації. Завдання в цій області не є справою випадку, а впливають з ролі і важливості інформації для всієї офіційної діяльності. Тому завжди існує потреба

в інформації, без якої неможливо здійснювати ефективну офіційну діяльність.

Сьогодні кримінальні аналітики мають у своєму розпорядженні певні інформаційні ресурси, і інформація з них повинна використовуватися при підготовці аналітичних продуктів [1].

В системі ІПП працюють певні інформаційні підсистеми (ресурси):

ІП "Єдиний облік" - це автоматичний облік заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події, зареєстровані Національною поліцією України.

За інформацією, що міститься в фабулах підсистеми "Єдиний облік" індивідуальних підприємців, можна буде встановити причетність людини до подій і злочинів. Крім того, "Розширений пошук" дозволяє вам налаштувати свою адресу, сімейні та інші зв'язки, мобільний телефон, робоче місце і багато іншої корисної інформації.

Слід мати на увазі, що пошук по ІР може здійснюватися не тільки по імені та прізвища зацікавленої особи, а й за адресою, документами і т. д.

ІП "Кримінальна статистика" - автоматизований облік інформації про кримінальні правопорушення, осіб, які їх вчинили або підозрюваних у їх вчиненні, їх досудове розслідування здійснюється слідчими поліції.

ІП "Адміністративні злочини" - автоматизований облік інформації про адміністративні правопорушення, зареєстрованих у поліції, осіб, які їх вчинили, результати розгляду цих злочинів.

ІП "Корупція" - це автоматизований облік даних про всі зареєстровані кримінальні та адміністративні корупційні злочини, осіб, які їх вчинили, та результати розгляду цих злочинів у суді.

ІП "Особа" - автоматизований облік інформації про особу, яка вчинила злочин, а також про тих, щодо кого співробітник поліції проводить профілактичну роботу.

ІП "Розшук" - автоматизований облік інформації про розшук підозрюваних, обвинувачених (підсудних), тих, хто ухиляється від винесення кримінальних вироків, зниклих безвісти.

З метою забезпечення оперативно-розшукової діяльності оперативних підрозділів кримінальної поліції, відповідно до вимог Закону України "Про оперативно-розшукову діяльність", наказом Міністерства внутрішніх справ України від 05.05.2016 р. № 07 до державної системи була введена незалежна інформаційна система поліція України – автоматизована інформаційна система оперативного призначення та з грифом секретності "таємно організована обробка інформації "АІС ОП" (далі-АІС ОП) [2].

АІС ОП - це об'єктивно об'єднаний набір інформації, що безпосередньо відноситься до осіб і подій (кримінальних правопорушень), які накопичуються в ході оперативної діяльності Національної поліції України [3].

Крім того, підрозділ інформаційно-аналітичного забезпечення Національної поліції України відповідає за формування, ведення та використання інформаційних ресурсів (записів) у службовій діяльності, а його власником (право власницею) є керівник Міністерства внутрішніх справ України.

Завдяки інформаційному порталу НП України можна отримати інформацію про:

- персональні дані;
- реєстрацію та місце проживання;
- паспорти громадян України;
- зареєстровану зброю;
- адміністративні правопорушення;
- кримінальні правопорушення;
- події, які відбулися за участю посадових осіб;
- наявність фотографій і т. д. [5].

Список використаних джерел

1. Наказ від 16.01.2023 № 8 «Про затвердження Інструкції з формування та ведення інформаційної підсистеми «Облік кримінальника» інформаційно-телекомунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України»

2. Бараненко Р. В. Застосування сучасних аналітичних методів для оптимізації оперативно-розшукової діяльності підрозділів Національної поліції. Кримінальна розвідка: методологія, законодавство, зарубіжний досвід : матеріали міжнародної науковопрактичної конференції (м. Одеса, 29 квітня 2016 р.). Одеса : ОДУВС, 2016. С. 33–34.

3. Концепція розвитку кримінальної розвідки органів внутрішніх справ України: науковий проект / С. В. Албул, О. Є. Користін. Одеса : ОДУВС, 2015. 20 с.

4. Основи кримінального аналізу : посібник з елементами тренінгу / О. Є. Користін, С. В. Албул, А. В. Холостенко та ін. Одеса : ОДУВС, 2016. 112 с.

5. Навчальний посібник І. А. Федчак «Основи кримінального аналізу» ЛДУВС, 2021, с. 66-77.

Бородавко Андрій Юрійович

здобувач вищої освіти за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність»

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук,
доцент

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ

Після введення воєнного стану 24 лютого 2022 року українська кримінальна ситуація в Україні стала загострюватись, що відображається у збільшенні кількості вчинених злочинів та підвищенні їх суспільної небезпеки. Для ефективного протидії злочинності необхідно досліджувати та аналізувати

кримінологічний стан сучасного українського суспільства. Також, напружена динаміка росту соціальних процесів породжує величезні неконтрольовані, суперечливі потоки інформації, які потребують аналізу та контролю за допомогою ефективних аналітичних технологій.

Широкий спектр питань, пов'язаних із використання результатів кримінального аналізу були об'єктом досліджень авторитетних вчених, зокрема роботи: Албула С.В., Білоуса Р.В., Варенко В.М., Власюка О.В., Користіна О.Є., Махнюка А.В., Некрасова В.А., Половнікова В.В., Тихоновської О.В., Федчака І.А., та інших авторів, які у працях розглядали проблемні питання здійснення аналітичного забезпечення під час проведення досудового розслідування та оперативного супроводження.

Для ефективної боротьби зі злочинністю необхідно вивчати кримінологічний стан сучасного українського суспільства, що став можливим завдяки різноманітним джерелам інформації. Зокрема, залучаються дані про обставини вчинення кримінальних правопорушень, які аналізуються на стадії слідчої або оперативно-розшукової діяльності. Такий кримінальний аналіз дозволяє виявити внутрішні зв'язки між різними відомостями та даними, що сприяє покращенню якості провадження за складними та резонансними кримінальними правопорушеннями. У зв'язку зі зростанням соціальних процесів та потребою контролювати величезні потоки інформації, для ефективного аналізу використовуються сучасні аналітичні технології.

Вчені стверджують, що інформаційно-аналітична діяльність передбачає застосування концепцій, методів, засобів та нормативно-методичних матеріалів для збору, накопичення, обробки та аналізу даних з метою прийняття обґрунтованих рішень [5]. Головною метою збирання та аналізу інформації є визначення гіпотез щодо характерних ознак минулих та теперішніх кримінальних правопорушень та можливості вчинення аналогічних протиправних дій у майбутньому. Для цього необхідно чітко визначити структуру та сферу діяльності злочинних груп та організацій, щоб забезпечити чітку інформацію про оперативно-розшукові та слідчі дії керівникам відповідних підрозділів.

Оперативним кримінальним аналізом є процес аналітичного дослідження матеріалів кримінального провадження з метою створення та перевірки гіпотез щодо ймовірної злочинної діяльності, установлення структури злочинних груп, ролі їх окремих членів та обставин злочину. Оперативний кримінальний аналіз здійснюється у таких формах [4, с. 7]:

1. Аналіз, який ініціює проведення заходів оперативно-розшукової діяльності.
2. Аналіз, який супроводжує оперативно-розшукову діяльність.
3. Аналіз, який ведеться для підтримки оперативно-розшукової діяльності.

Відповідно до Закону України «Про інформацію» інформація це будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді [1].

Стаття 10. Закону «Про інформацію» визначає види інформації за змістом. Це інформація: про фізичну особу; довідково-енциклопедичного характеру; про

стан довкілля (екологічна інформація); про товар (роботу, послугу); науково-технічна; податкова; правова; статистична; соціологічна [1].

Швидкий розвиток електронно-обчислювальної техніки та програмного забезпечення для аналізу, інформаційних технологій тощо, дав новий поштовх розвитку інноваційних підходів до роботи з інформаційними таблицями. Чим сучасніше програмне забезпечення, тим більше можливостей для розслідування кримінальних справ. Наявність аналітичного програмного забезпечення та вміння ним користуватися є основою кримінального розслідування. Особливу роль відіграє особистість особи, яка проводить криміналістичний аналіз, її креативність, інтелект, логічне мислення тощо.

Використовується в контексті спеціального кримінального аналізу ліцензійне програмне забезпечення, „Oracle“, FIBM i2 Analyst's Notebook та FiBase є важливим інструментом розширити можливості МВС щодо надання інформації роботи за оперативно-розшуковими справами, а саме:

- виявлення кваліфікуючі ознак та зробити документальний облік злочинів (наприклад, розподіл ролей, згуртованість злочинців);
- прогнозувати подальший розвиток подій;
- установлювати додаткових учасників злочинних груп та визначати характер їх взаємодії усередині групи;
- виявляти та документально фіксувати додаткові раніше невідомі факти злочинної діяльності тощо [6, с.28].

Проблемним також залишається питання нормативно-правового регулювання. Наприклад, можна розглянути діючу інструкцію про організацію та ведення кримінального аналізу оперативно-розшуковими підрозділами, затверджена наказом АДПСУ № 28 від 15 січня 2008 року, лише частково та опосередковано визначає таку сферу діяльності кримінального аналітика, як ведення баз даних та накопичення інформації.

Тому вважаємо за необхідне зазначити, що для вирішення завдань сучасного інформаційного забезпечення підрозділів органів Національної поліції необхідно розробити комплексний підхід з метою досягнення високого рівня активності у структурах застосування законодавства, а саме: реалізація єдиної політики інформаційного забезпечення; створення багатофункціональних інформаційних підсистем для роботи національної поліції; покращено організаційне та кадрове забезпечення інформаційних пунктів; інтеграція та систематизація інформаційних реєстрів для поліції на всіх рівнях; побудова інформаційної мережі; створення умов для ефективного функціонування інформаційних реєстрів та забезпечення їх повноти, достовірності, актуальності та безпеки; переоснащення інформаційних осередків сучасною та потужною комп'ютерною технікою; поширення мережі комп'ютерних станцій для користувачів інформаційних підсистем; подальша комп'ютеризація інформаційних масивів; налагодити взаємодію поліції з населенням у виробленні ефективних методів такого забезпечення;

Список використаних джерел

1. Про затвердження Пропозицій щодо запровадження системи управління ризиками та системи кримінального аналізу в Державній прикордонній службі України: наказ Державної прикордонної служби України від 25 жовтня 2006р. №783.
2. Власюк О.В. Використання кримінального аналізу у боротьбі зі злочинністю: виникнення та становлення. *Університетські наук. записки*. 2012. №4 (44). С.351–355.
3. Дерев'янка Т.М. Щодо історичних аспектів запровадження кримінального аналізу. *Досудове розслідування: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення: матеріали постійно діючого науково-практичного семінару* (Харків, 28 жовтня 2011р.). Харків: ТОВ «Оберіг», 2011. №3, у 2-х частинах. Ч. 2. С.264–267.
4. Махнюк А.В. Теоретичні основи провадження кримінального аналізу у сфері правоохоронної діяльності. *Наук. вісн. Держ. прикордон. служби України: науково-практичний альманах*. 2011. №4.С.3–7.
5. Бобков К.Ю., Коваленко Д.В. Практика застосування кримінального аналізу в оперативно-розшуковій діяльності *прикордон. служби України: науково-практичний альманах*. 2012. № 2. С. 27–30.
6. Фаріон О. Б. Алгоритм проведення стратегічного кримінального аналізу оперативно-розшуковими підрозділами Державної прикордонної служби України. *Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони*. 2012. № 3. С. 106–110.

Гогішвілі Анна Сергіївна

курсантка 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядова поліції

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук, доцент

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ

Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності підрозділів кримінального аналізу включає в себе збір, обробку та аналіз інформації з метою виявлення тенденцій та злочинних схем, а також розроблення рекомендацій щодо попередження злочинності.

Для ефективної діяльності підрозділів кримінального аналізу необхідно мати доступ до різних джерел інформації, зокрема баз даних органів державної влади та правоохоронних органів, відкритих джерел, соціальних мереж тощо.

Крім того, важливо мати достатній рівень комп'ютерної техніки та програмного забезпечення для обробки та аналізу отриманої інформації [1].

Аналітичні здібності співробітників підрозділів кримінального аналізу є ключовим елементом успішної роботи. Вони повинні мати знання інформаційних технологій, математичних методів та статистики, а також бути добре орієнтованими у сфері злочинності та правоохоронної діяльності.

Найбільш поширеними методами аналізу інформації є статистичний аналіз, аналіз злочинних тенденцій, геоінформаційний аналіз, профілювання злочинців та аналіз кримінальних схем. Окрім цього, застосовуються такі методи як аналіз зв'язків між злочинами та особами, аналіз соціальних мереж, використання штучного інтелекту та машинного навчання [2].

У підрозділах кримінального аналізу також можуть застосовуватися методи візуалізації інформації, такі як графіки, діаграми, карти та інші інструменти візуалізації даних. Це дозволяє швидко та ефективно представляти інформацію та виявляти залежності та зв'язки між різними факторами.

Окрім збору та аналізу інформації, підрозділи кримінального аналізу також можуть проводити профілактичну роботу, наприклад, проводити навчання з протидії злочинності, вести роз'яснювальну роботу серед населення щодо особливостей злочинів та їх проявів, сприяти взаємодії з громадськістю та залучати її до розв'язання кримінальних справ [3, с.82].

У сучасних умовах особливо важливо забезпечити кібербезпеку при роботі з інформацією. Підрозділи кримінального аналізу повинні забезпечувати захист від кібератак та зловживань, застосовувати шифрування та інші технічні заходи для збереження конфіденційності даних.

Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності підрозділів кримінального аналізу є складним та важливим процесом, який передбачає збір, обробку та аналіз різноманітної інформації з метою виявлення злочинних тенденцій та проявів. Ефективна робота підрозділів кримінального аналізу залежить від наявності висококваліфікованих співробітників, сучасної комп'ютерної техніки та програмного забезпечення, а також від застосування сучасних методів аналізу даних та забезпечення кібербезпеки. До інших завдань, які можуть вирішувати підрозділи кримінального аналізу, належить виявлення злочинних груп та їх структури, вивчення злочинної ситуації в певному регіоні або на території всієї країни, аналіз факторів, що сприяють вчиненню злочинів, та розробка заходів щодо їх запобігання [4, с.153].

До інших завдань, які можуть вирішувати підрозділи кримінального аналізу, належить виявлення злочинних груп та їх структури, вивчення злочинної ситуації в певному регіоні або на території всієї країни, аналіз факторів, що сприяють вчиненню злочинів, та розробка заходів щодо їх запобігання [5, с.20].

Однією з ключових функцій підрозділів кримінального аналізу є співпраця з іншими органами правопорядку, наприклад, з поліцією, прокуратурою, службою безпеки, митницею та іншими службами. Це дозволяє підвищити ефективність роботи та швидше реагувати на злочинні події.

У цілому, інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності підрозділів

кримінального аналізу має на меті забезпечення ефективного та швидкого виявлення злочинних проявів, аналізу їх причин та наслідків, а також розробки заходів щодо запобігання злочинам. Для досягнення цих цілей необхідна висока кваліфікація та професіоналізм співробітників, сучасна техніка та програмне забезпечення, а також постійне підвищення рівня забезпеченості підрозділів кримінального аналізу інформацією та аналітичними інструментами.

Окрім цього, підрозділи кримінального аналізу можуть брати участь у роботі над важливими справами, що потребують глибокого аналізу, наприклад, у розслідуванні серійних вбивств або терористичних актів. В таких випадках необхідно здійснювати індивідуальний підхід до кожної справи та використовувати всі можливі засоби для розкриття злочину.

Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності підрозділів кримінального аналізу є дуже важливим елементом системи правоохоронних органів. Воно дозволяє забезпечити ефективний захист прав та інтересів громадян, збільшити рівень безпеки та порядку в країні та протистояти злочинності.

Для забезпечення ефективної діяльності підрозділів кримінального аналізу необхідно використовувати сучасні інформаційні технології та програмні засоби. Наприклад, для збору, аналізу та обробки великих обсягів даних можна використовувати інформаційні системи з підтримкою штучного інтелекту та машинного навчання.

Також важливим елементом інформаційно-аналітичного забезпечення є навчання та підвищення кваліфікації співробітників підрозділів кримінального аналізу. Спеціалісти повинні мати достатні знання та навички для роботи з різними інформаційними технологіями та програмними засобами.

Крім того, важливо забезпечити захист конфіденційної інформації, яка є об'єктом дослідження підрозділів кримінального аналізу. Для цього можуть використовуватись різні технічні та організаційні заходи, наприклад, шифрування даних, забезпечення фізичної та логічної безпеки інформаційних систем, контроль доступу до даних та ін.

Усі ці заходи дозволяють забезпечити ефективну роботу підрозділів кримінального аналізу та збільшити їх внесок у забезпечення безпеки та порядку в країні.

Отже, інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності підрозділів кримінального аналізу є надзвичайно важливим елементом системи правоохоронних органів. Це дозволяє забезпечити ефективний захист прав та інтересів громадян, збільшити рівень безпеки та порядку в країні та протистояти злочинності. Для досягнення цих цілей необхідно забезпечити належний рівень забезпеченості підрозділів кримінального аналізу необхідними інформаційними та аналітичними інструментами, забезпечувати їх зміцнення та постійне удосконалення. Тільки так можна досягти максимальної ефективності в боротьбі зі злочинністю та захисті прав і свобод громадян.

Список використаних джерел

1. Міністерство внутрішніх справ України. Департамент кримінальної

поліції: офіційний сайт 2021. URL: <https://kriminal.police.gov.ua/uk/>

2. Національна академія внутрішніх справ. Кафедра криміналістики та кримінальної інформатики: офіційний сайт 2021. URL: <https://kriminologia.naia.kiev.ua/>

3. Семенова І.Ю. Інформаційне забезпечення кримінального аналізу: теорія та практика. Науковий вісник Міністерства внутрішніх справ України 2019, с. 80-84.

4. Мацелюх, Ю. В. Особливості організації кримінального аналізу у сучасних умовах. Науковий вісник Національного університету водного господарства та природокористування 2018, 152-156.

5. Кісельова, О.В. Система кримінального аналізу: структура та організація діяльності. Поліцейський науковий журнал 2020, 16-21.

Гулько Катерина Олегівна

курсантка 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядова поліції

науковий керівник: Телійчук Віталій Григорович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, доцент

ЩОДО ПОШУКУ ОПЕРАТИВНОЇ ІНФОРМАЦІЇ З ВІДКРИТИХ ДЖЕРЕЛ

Інтернет є надзвичайно важливою складовою нашого життя, однак він також може бути джерелом небезпеки через шахрайство в мережі. Шахраї можуть використовувати Інтернет для шахрайства і зловживань, зокрема шляхом шахрайства в мережі. Це може мати серйозні наслідки для користувачів Інтернету, включаючи відмову у доступі до фінансових ресурсів, крадіжку особистих даних та порушення конфіденційності. Крім того, під час воєнного стану, коли Національна безпека може бути під загрозою, кіберзлочини можуть бути ще більш небезпечними. Серед суб'єктів Національної поліції оперативно-розшукову протидію шахрайству у мережі Інтернет відповідно до функцій підрозділів поліції можуть здійснювати лише підрозділи кримінальної та спеціальної поліції.

Отже, основними суб'єктами оперативно-розшукової протидії шахрайству в мережі Інтернет є підрозділи кіберполіції.

Тобто, кіберполіція - це підрозділ кримінальної поліції, який спеціалізується на протидії кіберзлочинності, включаючи шахрайство в мережі Інтернет. Кіберполіція має значний досвід у розслідуванні та профілактиці кіберзлочинності та використовує високотехнологічне обладнання та програмне забезпечення для виявлення та аналізу кібератак [1].

Умови воєнного стану ставлять перед підрозділами кримінальної поліції, у тому числі кіберполіції, нові завдання щодо забезпечення кібербезпеки, оскільки в цей період зростає кількість кібератак на критичну інфраструктуру та державні органи[2].

Тому, у теперішній час, необхідно розробляти та впроваджувати нові методи та технології для ефективної боротьби з кіберзлочинністю в умовах воєнного стану.

Одним із головних завдань кіберполіції є захист критичної інфраструктури та інформаційних систем держави від кіберзлочинців. Основне завдання Кіберполіції - це попередження, виявлення та протидія кіберзлочинам, тобто злочинам, вчиненим у мережі Інтернет або з використанням комп'ютерних технологій. Мова йде не лише, про кібершахрайство, хоча воно і становить основу цих злочинів [3].

В умовах протидії злочинності пошук інформації з відкритих джерел набуває першочергового значення. Використання сучасних інформаційно-телекомунікаційних технологій в ОРД дозволяє інтегрувати та обробляти величезну кількість даних про конкретні криміногенні об'єкти, що містяться у відкритих джерел інформації та спеціалізованих автоматизованих інформаційних систем, при цьому отримуючи нові знання про їх методи взаємодії та відносини. Сьогодні, коли практично будь-який заклад має в користуванні досить значні інформаційні масиви, аналітична розвідка стає першим установчим етапом інформаційно-аналітичної роботи, коли структуровані дані у вигляді електронних баз і банків даних стають джерелами первинної інформації, що передуює оперативно-розшуковим заходам і орієнтує останні на конкретних осіб і події, пов'язані зі сферою оперативних інтересів суб'єктів ОРД [4, с.243].

На сьогоднішній день неможливо уявити, яким чином оперативні підрозділи можуть виконати своє завдання, не маючи жодної інформації про правопорушника. Повне та всебічне висвітлення діяльності суб'єкта правопорушення є запорукою успішного припинення його незаконної діяльності. Тому наявність попередньої інформації про злочин і особу, який його вчинив, є підставою його розкриття.

Варто зазначити, що до відкритих джерел належать усі ЗМІ інформації, різноманітні офіційні звіти, повідомлення, відкриті статистичні дані, протоколи та інші дані, що не мають обмежень щодо поширення та використання. Те, що іншим здається безглуздим повідомленням, може мати вагомий зміст для оперативних підрозділів. До речі, інформація корисна тільки тоді коли вона може бути використана, легалізована, і це залежить від її повноти, конкретності, своєчасності. Оперативний працівник повинен чітко розрізняти факти, думки та інформацію: факти – точні, конкретні дані; думки - особисті судження, передбачення, оцінки, прогнози; інформація – аналітично оброблені дані, які витікають із фактів та їх оцінок [5, с. 209–210].

Отримана інформація дозволяє орієнтуватися в ситуаціях, планувати подальші дії, контролювати виконання дій, уникати нещасних випадків і уникати помилок, приймати тактичні та стратегічні рішення, ставити нові завдання для

збору додаткової інформації. Оперативний працівник сам обирає конкретні форми пошуку інформації в залежності від поставлених перед ним цілей і завдань, а також в залежності від ситуації, що складається.

Ми цілком згодні з позицією М. Волошиної та В. Шендрика, що пошук оперативної інформації з відкритих джерел на сьогоднішній день поділяється на загальнодержавний (у правоохоронних органах), регіональний (обласні) і місцеві (міські, районні). Для всіх видів інформаційного забезпечення оперативно-розшукової діяльності велике значення мають достовірність і точність, кількість і якість інформації, її цінність, корисність і своєчасність, але найважливішим в інформаційному забезпеченні оперативно-розшукової діяльності є ефективне використання інформація для виявлення, попередження, припинення та розкриття злочинів та виконання інших завдань, покладених на оперативні підрозділи [5. с. 39].

Також, слід зазначити, що аналіз інтернет-ресурсів може дати можливість встановити місцезнаходження особи, її контакти, інтереси та іншу інформацію, яка може бути оперативно важливою (наприклад, інформація не тільки із соціальних сторінок особи, а також із сайтів «Всі жителі», «Автомера» (інформація про автомобілі) та інші відкриті джерела [7]. Ці методи надають змогу знайти людину в будь-якій країні світу. Найпростіший і найпоширеніший спосіб здійснити пошук інформації про людину в Інтернеті - скористатися пошуковими системами. Деякі пошукові системи, наприклад Яндекс, мають в своєму арсеналі систему пошуку людей. Ця система шукає доступні дані соціальних мереж та інші сайти. Недолік використання пошукових систем системи полягає в тому, що вони видають багато інформації, яку важко обробити та переглянути [7].

Отже, на нашу думку слід резюмувати, що на сьогоднішній день використання оперативного пошуку в мережі Інтернет, соціальних мережах та електронних месенджерах надає можливість працівникам кримінальної поліції отримувати додатково великий відсоток первинної оперативно-розшукової інформації, що становить інтерес у співробітників поліції.

Список використаних джерел

1. Каракай, М. І., Дідковська, О. О. (2018). Протидія кіберзлочинності в Україні: стан, проблеми та шляхи подолання. Київ: Державне видавництво "Інститут законодавства Верховної Ради України".
2. Калініченко, О.М., Назаренко, Л.В. (2013). Кіберзлочини: проблеми дослідження та запобігання: навчальний посібник. Київ: КНЕУ. 208 с.
3. Захаров В.П. Проблеми інформаційного забезпечення правоохоронних структур: навч.-практич. посібник / В.П. Захаров В.І., Рудешко. – Львів: ЛьвДУВС, 2007. – 372 с.
4. Бандурка О. М. Оперативно-розшукова діяльність : [підруч.] / О. М. Бандурка. – Ч. 1. – Х. : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2002. – 244 с.
5. Матеріали міжвідомчої науково-практичної конференції "Актуальні питання та перспективи розвитку кримінального аналізу в правоохоронній системі України". Київ, 11 серпня 2022 року. URL:

https://www.naiau.kiev.ua/files/naukova-diyalnist/naukovi-zahodi/konferencii/2022/11_08/materialy_konf_110822.pdf (дата звернення: 8 березня 2023 року).

6. Волошина М., Шендрик В., сучасні способи оперативного пошуку первинної оперативно – розшукової інформації підрозділами кримінальної поліції URL: http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2019/4/part_1/5.pdf

7. Мовчан О. Поняття та сутність аналітичної розвідки як особливої форми інформаційно-аналітичної роботи в ОРД URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/2167/1/%D0%9C%D0%BE%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BD.pdf>

Єфремов Олексій Андрійович

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Донецького державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник: Волобоєв Артур Олегович

завідувач кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ: ОКРЕМИЙ АСПЕКТ

Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності підрозділів кримінальної поліції в умовах воєнного стану є особливо важливим завданням, бо діяльність правоохоронних органів стає критично важливою для збереження безпеки та життя населення.

З метою забезпечення ефективності роботи кримінальної поліції в умовах воєнного стану необхідно мати доступ до якісної та актуальної інформації. Інформаційно-аналітичне забезпечення є ключовим елементом для розуміння ситуації на місцях та прийняття рішень відповідно до поточної ситуації.

Що стосується аналітики, то вона дозволяє ефективніше збирати, аналізувати та інтерпретувати велику кількість інформації. Наприклад, дослідження даних про злочинність та злочинні групи може допомогти правоохоронним органам сконцентрувати свої зусилля на найбільш критичних областях. Крім того, аналітика може допомогти зрозуміти розвиток ситуації та спрогнозувати можливі наслідки.

Інформаційно-аналітичне забезпечення сприяє підвищенню рівня взаємодії з іншими правоохоронними органами та міжнародними партнерами.

Швидкий та ефективний обмін інформацією між підрозділами кримінальної поліції є ключовим чинником успіху в боротьбі з кримінальною діяльністю в умовах воєнного стану. Для забезпечення такого обміну необхідно використовувати сучасні інформаційні технології та інформаційні системи [2].

Одним із головних інструментів інформаційного забезпечення є база

даних, що забезпечують збір, зберігання та обробку інформації.

Для ефективного використання бази даних необхідно мати кваліфікованих спеціалістів, які зможуть здійснювати аналіз отриманої інформації та вчасно надавати рекомендації щодо подальшого розвитку ситуації. Тому, доцільно вдосконалити систему підготовки фахівців кримінальної поліції та забезпечити їх постійне професійне навчання та підвищення кваліфікації.

Крім того, важливо забезпечити централізоване керування та координацію діяльності підрозділів кримінальної поліції в умовах воєнного стану. Для цього можна створити центральний орган управління, забезпечувати зв'язок між підрозділами кримінальної поліції, а також з іншими правоохоронними органами та військовими формуваннями [1].

Важливо мати ефективну систему аналізу та обробки інформації. Завдяки такій системі можна швидко виявляти злочинні дії та затримувати злочинців.

Умови воєнного стану можуть вимагати зміни в структурі та функціях кримінальної поліції. Наприклад, можуть бути створені спеціальні підрозділи, які будуть відповідати за забезпечення безпеки в районах зі збройним конфліктом. Також можуть бути змінені процедури реєстрації злочинів та затримання злочинців.

У зв'язку з цим вважаємо, що інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності підрозділів кримінальної поліції в умовах воєнного стану є надзвичайно важливим елементом успішного виконання завдань поліції під час конфліктних ситуацій. Для забезпечення оптимальної роботи підрозділів кримінальної поліції в умовах воєнного стану необхідно мати належний рівень інформаційної підтримки. Це означає, що необхідно мати доступ до різноманітних джерел інформації, які допоможуть виявити можливі загрози та небезпеки [4].

Одним із джерел інформації є аналітична робота, яка полягає у зборі, аналізі та інтерпретації різноманітних даних з метою визначення тенденцій, прогнозування подій та розробки ефективних стратегій дій.

Окрім цього, важливим елементом інформаційного забезпечення є швидке та ефективне обмін інформацією між підрозділами кримінальної поліції. Для цього можуть використовуватися різні засоби зв'язку та спеціальні програмні засоби, які забезпечують безпечний обмін інформацією [3].

За координацію дій та контроль за виконанням завдань відповідальні керівники відповідних підрозділів кримінальної поліції. Вони забезпечують своєчасне та ефективне виконання завдань, а також координацію дій між підрозділами.

Отже, інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності підрозділів кримінальної поліції в умовах воєнного стану є однією з ключових складових успішної боротьби зі злочинністю та забезпечення безпеки громадян. Ефективне використання інформаційних технологій, розробка та впровадження нових програмних продуктів, а також систематична робота з аналізом отриманої інформації є важливими компонентами цього забезпечення [5].

Крім того, необхідно враховувати той факт, що в умовах воєнного стану можуть з'являтися нові види злочинності, які вимагатимуть від поліції швидкої

реакції та відповідного аналітичного забезпечення. Тому, неперервне вдосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності поліції та постійне вивчення нових методів та технологій є ключовими умовами успішного виконання завдань підрозділів кримінальної поліції в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел

1. Методичні рекомендації з організації роботи інформаційно-аналітичних підрозділів органів внутрішніх справ України. (2016). Міністерство внутрішніх справ України.
2. Ручкин, І. В. (2019). Організація та методика ведення слідчої діяльності. Київ: КНЕУ.
3. Сучасний словник інформаційної безпеки. (2015). Інститут інформаційної безпеки та спеціальної техніки Національної академії правової науки України.
4. Рішення Ради національної безпеки і оборони України "Про затвердження Державної програми реформування та розвитку органів внутрішніх справ на 2016-2020 роки". (2016). Офіційний веб-сайт Ради національної безпеки і оборони України.
5. Іванов, С. Г. (2018). Кримінальна політика і боротьба зі злочинністю. Київ: Юрінком Інтер.

Кальчук Ілля Васильович

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук, доцент

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Запровадження в Україні воєнного стану вимагає не лише вирішення завдань, пов'язаних із запровадженням і здійсненням заходів правового режиму воєнного стану. На сьогоднішній день інформаційні технології займають визначальне місце у нашому житті. Сучасне суспільство знаходиться на шляху неупинного розвитку технологій. Інформаційне забезпечення правоохоронних органів України є актуальним питанням на сьогоднішній день, існує необхідність вивчення сутності інформаційного забезпечення поліції.

Інформаційне забезпечення ОРД ОВС може бути представлене як комплекс заходів, що здійснюються різними підрозділами ОВС, спрямованих на

одержання голосних та негласних джерел оперативно значущої інформації, її фіксацію, зберігання, обробку, аналіз, а також використання первинних та збагачених даних з метою виконання оперативними підрозділами покладених на них функцій. Інформаційне забезпечення правоохоронних органів складається з трьох взаємопов'язаних компонентів:

1) інформаційних систем, у межах яких здійснюється збір, накопичення, системна обробка, зберігання та видача споживачеві необхідної інформації;

2) аналітичної роботи, яка полягає у здійсненні комплексу організаційних заходів та методичних прийомів з обробки та синтезу наявної оперативної та іншої інформації;

3) управлінської діяльності, що забезпечує прийняття необхідних рішень зі стратегії та тактики протидії злочинності [1].

Сутність аналітичної роботи – це визначений її змістом та спрямованістю на вирішення специфічних завдань комплекс оперативно-розшукових заходів, що базується на відповідній інформаційній основі, що реалізується у певних формах з використанням спеціальних засобів та методів, спрямований на отримання нових достовірних знань про об'єкти аналізу.

Термін «аналітичний» означає «що стосується аналізу», заснований на застосуванні аналізу, тому можна використовувати словосполучення «аналітична робота» та «аналітична діяльність» як тотожні слову «аналіз». У перекладі з грецької слово «аналіз» означає «розкладання», «розчленування». Аналіз може бути предметним чи логічним, уявним.

Аналітична робота інтегрує у собі такі основні форми діяльності: оперативно-розшукову ідентифікацію, оперативно-розшукову діагностику, оперативно-розшукове прогнозування та аналітичний пошук (аналітичну розвідку).

Основний зміст аналітичної роботи в поліції полягає у приведенні розрізнених оперативно-розшукових та інших відомостей, що становлять оперативний інтерес, у логічно струнку та обґрунтовану систему залежностей, що дозволяють дати правильну оцінку як сукупності фактів, так і кожному з них окремо.

Зрозуміло, що з аналізу певної ситуації, що склалася в процесі розкриття конкретного злочину, залежно від його мети враховується вся інформація щодо того чи іншого її фактора. При цьому інформація про той фактор, який міститься в інформаційних системах, становить лише частину тієї, що підлягає аналізу. Маючи результати аналізу, оперативний працівник приймає обґрунтовані рішення [2].

До аналізу як первинної інформації, так і тієї, що зберігається в інформаційних системах, правоохоронці вдавалися й раніше. Робилися спроби встановити зв'язки між окремими об'єктами, інформація про які могла бути поміщена як до однієї інформаційної системи, і у різні. Для кращого сприйняття інформації використовували різні методи візуалізації: малювали схеми зв'язків осіб для отримання наочного уявлення про місця скоєння певних злочинів, скористалися топографічними картами та планами. Такий аналіз давав позитивний ефект, сприяв ухваленню зважених рішень, розкриттю злочинів.

Головною метою інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності оперативних підрозділів поліції є формування нових знань про приховані можливості скоєння злочинів, передбачувані плани фігурантів на основі застосування методів та засобів пошуку та порівняльного аналізу різноманітної інформації, що має значення для справи, передусім оперативних даних [3].

Підвищення рівня ресурсного забезпечення правоохоронних органів. Як і в довоєнний час, в умовах воєнного стану воно підлягає здійсненню шляхом розробки системи заходів, спрямованих на удосконалення кадрового, матеріально-технічного, організаційного та інформаційно-аналітичного забезпечення їх діяльності. Водночас, в умовах воєнного стану заходи, які охоплюються зазначеними напрямками ресурсного забезпечення правоохоронних органів, вимагають уточнення з урахуванням завдань, що пов'язані із запровадженням і здійсненням заходів відповідного правового режиму та підлягають вирішенню конкретним правоохоронним органом.

Список використаних джерел

1. Медведенко С.В., Медведенко Н.В. Засади стратегічного управління в умовах воєнного стану в органах та підрозділах Національної поліції України. Південноукраїнський правничий часопис. 2022. № 1-2. С. 200-206.
2. Шорохова Г.М. Деякі проблеми інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності Національної поліції // Юридична наука України: історія, сучасність, майбутнє : Міжнародна науково-практична конференція, м. Харків, 1-2 листопада 2019 р. Харків : Східноукраїнська наукова юридична організація, 2019. – 204 с. – С. 142-143
3. Малиновська Т.М., Шорохова Г.М. Нормативно-правове регулювання діяльності територіальних органів поліції України в інформаційній сфері // Харківський національний університет внутрішніх справ: 25 років досвіду та погляд у майбутнє (1994-2019 рр.) : зб. тез доп. на міжнар. наук.-практ. конф. до 25-річчя створення ун-ту, Харків, 22 листопада 2019 р. / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. - Харків, 2019. - 544 с.- с. 283-284

Карюк Антон Анатолійович

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів
превентивної діяльності Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник: Рижков Едуард Володимирович

професор кафедри економічної та інформаційної безпеки Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук,
професор

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В ДІЯЛЬНОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Штучний інтелект (далі - ШІ) є перспективною технологією, яка може допомогти в розв'язанні різноманітних задач у сфері кримінальної поліції. В умовах воєнного стану використання ШІ може бути особливо корисним для підвищення ефективності інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності кримінальної поліції.

Так у місті Дніпро продовжують встановлення високошвидкісних камер автоматичної фіксації порушення швидкісного режиму, які використовують спеціальні модулі "комп'ютерного зору". Ці камери обладнані спеціальною функцією розпізнавання та фіксації державних номерних знаків транспортних засобів, а також автоматичного вимірювання швидкості руху [1]. Подібна технологія реалізується в рамках інформаційної підсистеми Національної поліції «Гарпун» і є корисною при встановленні та розшуку злочинців, які незаконно заволоділи транспортними засобами [2, с. 194].

Штучний інтелект може відігравати важливу роль у зборі та аналізі інформації для кримінальної поліції. Нижче наведено деякі приклади:

Аналіз великих даних: ШІ може використовуватися для аналізу великих обсягів даних, які містяться в різних джерелах, таких як соціальні мережі, електронні повідомлення, веб-сайти тощо. Наприклад, алгоритми машинного навчання можуть виявляти закономірності та залежності між різними даними, що допомагає виявляти підозрілі активності або злочинців [3]. Використання спеціалізованих програмних продуктів типу I2 також є тому наочним прикладом [4, с. 136].

Розпізнавання образів: ШІ може використовуватися для розпізнавання образів з відеозаписів та зображень, знайдених на місцях скоєння злочинів, отриманих від свідків або у спеціальних пунктах перепустки [5, с. 120].

Наприклад, система розпізнавання обличчя може допомогти виявити злочинців, які брали участь у певній події. Також обробка зображень також може бути корисною для автоматизації процесу виявлення злочинців та їхнього розшуку. Такі алгоритми можуть виявляти особливості, які вказують на присутність злочинця на зображенні, наприклад, зброю або особливий зовнішній вигляд [6].

Голосовий аналіз: ШІ може використовуватися для аналізу голосу,

знайденого на записах телефонних розмов або відеозаписів. Наприклад, аналіз голосу може допомогти встановити, хто сказав певні слова на відео або аудіозаписі, що може бути корисним у випадках, коли обличчя особи не може бути розпізнане [7]. В якості експертного матеріалу при призначенні фоноскопичних експертиз може бути використані аудіозаписи, які автоматично фіксуються при дзвінках на лінію 102 (з поступовим переходом протягом у 2023 року на єдиний номер 112) [8].

Переклад текстів: ШІ може використовуватися для перекладу текстової інформації, знайденої в інших мовах. Наприклад, система перекладу може допомогти перекласти повідомлення або документи, отримані від іноземних злочинців або їхніх спільників при розкритті злочинів, пов'язаних із торгівлею людьми, наркотиками, зброєю. Мобільні перекладачі можуть бути корисними при встановленні оперативних контактів з іноземцями у повсякденній роботі при первинному спілкуванні.

Збір та аналіз інформації зі соціальних мереж: Зараз соціальні мережі є важливим джерелом інформації для кримінальних служб. ШІ може бути використана для автоматичного збору, аналізу та обробки інформації зі соціальних мереж [9].

Наприклад, програмні засоби на основі ШІ можуть аналізувати мову, яку використовують користувачі у своїх повідомленнях, їхні місця перебування, інтереси, зв'язки між користувачами тощо. Ця інформація може бути використана для виявлення злочинців, профілактики або розкриття терористичних актів та розслідування злочинів. Однак, збір та аналіз інформації з соціальних мереж потребує великої уваги до проблеми приватності користувачів та дотримання відповідних законодавчих норм [10].

Підтримка рішень на основі аналітики даних: ШІ може бути використана для аналізу великої кількості даних, що надходять від камер відеоспостереження, телефонних розмов, повідомлень зі соціальних мереж, баз даних тощо. Це дозволяє знайти зв'язки між різними подіями та діями злочинців, що може допомогти у попередженні та розслідуванні злочинів. ШІ може також використовуватися для створення прогностичних моделей та розробки стратегій для попередження злочинності та розкриття злочинів. Наприклад, можна створити модель для прогнозування ризику вчинення злочину у певному районі міста в залежності від різних факторів, таких як населення, густота забудови, історія злочинності тощо [11; 12]. Підрозділи кримінального аналізу Національної поліції є найбільш перспективними у плані надання допомоги підрозділам кримінальної поліції інструментами ШІ [13].

Контроль за діяльністю поліцейських: ШІ може бути використана для контролю за діяльністю поліцейських. Наприклад, можна встановити камери відеоспостереження, що автоматично фіксують дії поліцейських під час виконання службових обов'язків. Це допомагає зменшити можливість корупції, зловживань та інших неправомірних дій з боку поліції. Також ШІ може бути використана для аналізу даних з різних джерел, що пов'язані зі скаргами на дії поліції. Це дозволяє виявляти проблемні ситуації та приймати ефективні заходи для їх вирішення [14, с. 20; 15, с. 164].

Взаємодію між різними підрозділами кримінальної поліції: До того ж системи розподіленого збору та аналізу інформації можуть забезпечити ефективну взаємодію між різними підрозділами кримінальної поліції шляхом збору та обробки інформації з різних джерел в режимі реального часу. Інформація з камер спостереження та інших джерел може бути передана на центральний сервер, де вона буде автоматично оброблена та аналізована. Після цього відповідна інформація може бути передана відповідним підрозділам кримінальної поліції для подальшої роботи. Ситуаційні центри ГУНП є однією з ланок реалізації такої функції, яка у свою чергу реалізується через діяльність ситуаційних аналітиків [2, с. 112].

Підготовка кадрів для підрозділів кримінальної поліції: є одним з пріоритетних напрямів використання ШІ у процесі розробки навчальних фабул, елементів поліцейського квесту, алгоритмів дій та організації взаємодії, використання позитивного досвіду [16, с. 65; 17, с. 21].

Штучний інтелект може стати важливим інструментом для кримінальної поліції, але на жаль, існують певні проблеми, які потрібно враховувати [18]. Ось деякі з них:

Недостатня точність: Незважаючи на те, що алгоритми ШІ стали набагато точнішими в останні роки, вони не є ідеальними. Іноді алгоритми можуть робити помилки або недооцінювати певні ситуації, що може призвести до неправильних висновків та рішень.

Проблема збору даних: ШІ потребують великої кількості даних, щоб навчитися правильно функціонувати. Однак, збір даних може бути складним, особливо в кримінальних справах, де дані можуть бути конфіденційними або недоступними.

Етичні питання: Використання ШІ може породжувати етичні питання, зокрема, пов'язані з приватністю та захистом даних. Також можуть виникати проблеми з правовими аспектами використання ШІ, наприклад, якщо система вирішує питання пов'язані з правами людини.

Залежність від технологій: ШІ може стати надто залежним від технологій, і якщо система зламається або буде піддана кібератакам, це може негативно вплинути на діяльність кримінальної поліції.

Вартість та складність: Розробка та впровадження ШІ може бути дуже складним і дорогим процесом, що може стати перешкодою для деяких країн або підрозділів кримінальної поліції з недостатнім фінансуванням або експертними знаннями.

Разом з тим, застосування штучного інтелекту в діяльності кримінальної поліції може значно підвищити ефективність інформаційно-аналітичного забезпечення і допомогти виявляти злочинців та запобігати злочинам. ШІ може допомогти обробляти великі обсяги даних, забезпечувати більш точну та швидку інформацію про злочинців, підвищувати ефективність розкриття і розслідування злочинів та прогнозування злочинності, сприяти використанню в оперативній роботі досягнень технологічного процесу.

Список використаних джерел

1. Безпечне місто: у Дніпрі встановили дві високошвидкісних камери автоматичної фіксації порушення швидкісного режиму на дорогах. URL: <https://dniprorada.gov.ua/uk/articles/item/48670/bezpechne-misto-u-dnipri-stanovili-dvi-visokoshvidkisnih-kameri-avtomatichnoi-fiksacii-porushennya-shvidkisnogo-rezhimu-na-dorogah>
2. Інформаційні технології : підручник. / І.В. Краснобрижий, С.О. Прокопов, В.Б. Вишня, Е.В. Рижков, К.Ю. Ісмаїлов. – Дніпро : ДДУВС, 2021. – 492 с. URL: <https://er.dduvs.in.ua/handle/123456789/6820>
3. Штучний інтелект та протидія злочинності. URL: <https://karchevskiy.org/2020/11/06/ai-vs-crime/>
4. Інформаційне забезпечення професійної діяльності : навч. посіб. / І.В. Краснобрижий, С.О. Прокопов, Е.В. Рижков – Дніпро : ДДУВС, 2018. – 218 с. URL: <https://er.dduvs.in.ua/handle/123456789/2046>
5. Рижков Е.В. Реалізація біометричних систем ідентифікації особи на перепускних пунктах в умовах АТО / Е.В. Рижков // Протидія проявам тероризму, сепаратизму, екстремізму та нелегальній міграції в сучасних умовах: стан, проблеми та перспективи : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 28 жовтня 2016 р.) – Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. прав, 2016. – С. 320-322.
6. Комп'ютерний зір (Computer Vision, CV). URL: <https://dev.ua/news/yak-rozibratisya-z-computer-vision>
7. Natural language processing (NLP). URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Natural_language_processing
8. Закон України Про систему екстреної допомоги населенню за єдиним телефонним номером 112. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4499-17#Text>
9. Collect and analyze social media data. URL: <https://support.microsoft.com/en-gb/office/collect-and-analyze-social-media-data-69a4cfd9-7ccd-4b18-8281-2a8912fc4527>
10. Social network analysis (SNA). URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Social_network_analysis
11. Ryzhkov Eduard Social networks as interested objects of law-enforcement bodies / E. Ryzhkov // Scientific Bulletin of the Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs. 2018. Special Issue. - № 2. - С. 224-228 URL: https://visnik.dduvs.in.ua/wp-content/uploads/2019/02/NV_spec_2_2018.pdf#page=224
12. Рижков Е.В., Літвінов М.Ю. Інформаційно-аналітичне забезпечення розкриття серійних злочинів як складова оцінки та аналізу оперативної обстановки / Е.В. Рижков, М.Ю. Літвінов // Оперативна обстановка, її аналіз та оцінка у сфері діяльності підрозділів карного розшуку ОВС України: Спец. вип. Вісника ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка. – 2011. - № 2, у двох частинах, ч. 2. – С. 12-26.
13. Федчак І. А. Основи кримінального аналізу : навч. посіб. - Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2021. - 288 с. URL: <https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/handle/123456789/2820>

14. Рижков Е.В. Протидія корупції в ОВС / Е.В. Рижков, Є.А. Манченко, // Науковий вісник ДДУВС. - № 3. – 2015. – С. 19-24.
15. Рижков Е.В. Законодавчі ініціативи залучення громадськості до протидії корупції / Е.В. Рижков, С.А. Рижкова // Дискусійні питання застосування антикорупційного законодавства : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., (м. Дніпро, 15 листоп. 2019 р.). Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2019. - С. 163 – 167.
16. Рижков Е.В. Відпрацювання рольової поведінки майбутніх оперативників в рамках тренінгових технологій / Е.В. Рижков// Оперативно-розшукова діяльність Національної поліції: проблеми теорії та практики : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Дніпро, 22 груд. 2021 р.). – Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2021. – С. 65-68.
17. Рижков Е.В. Досвід реалізації тренінгових технологій навчання на прикладі навчально-інтерактивного комплексу «Лінія-102» / Е.В. Рижков // Обрії : Науково-педагогічний журнал. – 2018. – № 2 (47). – С. 20-23. URL: <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/obrii/article/view/379>
18. Благута Р. І., Мовчан А. В. Новітні технології у розслідуванні злочинів: сучасний стан і проблеми використання: монографія. Львів: ЛьвДУВС, 2020. 256 с. URL: <http://library.megu.edu.ua:8180/jspui/bitstream/123456789/2449/1/Благута%20Нові%20технл.%20розслідування.pdf>

Лисиця Олександра Вікторівна

курсантка 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядова поліції

Омельченко Валерія Валеріївна

курсантка 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядова поліції

науковий керівник: Копилов Едуард Володимирович

викладач кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ПОШУКОВИХ СИСТЕМ ОРГАНАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

В умовах розвитку сучасного суспільства інформаційні технології є одним із засобом здійснення професійної діяльності фахівців, який виконує свої функціональні обов'язки в межах модернованого інформатизованого суспільства [1]. Необхідність використання інформаційних технологій у сфері розслідування злочинів органами досудового розслідування та превентивної діяльності з'явилася через накопичення та зберігання надвеликих обсягів інформації [2]. До прикладу обсяг наукової інформації, починаючи з XVII століття, збільшувався

приблизно в 2 рази кожні 10-15 років [1].

Для початку розглянемо основні поняття необхідні для дослідження зазначеної теми. Отже, інформаційні технології - це сукупність методів, інформаційних процесів з використанням засобів обчислювальної техніки, що забезпечують високу швидкість обробки даних, швидкий пошук інформації, розосередження даних, доступ до джерел інформації незалежно від місця їх розташування [3]. Основним об'єктом інформаційних технологій є інформація, поняття якої визначено Законом України «Про інформацію». Відповідно до зазначеного Закону інформацією є будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені або відображені в електронному вигляді [4].

Застосування інформаційних технологій Національної поліцією України регламентується статтями 25, 26, 27, 40 Закону України «Про Національну поліцію», Постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 року № 877 та наказом МВС № 676 від 03.08.2017 «Про затвердження Положення про інформаційно-телекомунікаційну систему «Інформаційний портал Національної поліції України».

Однією з основних форм використання інформаційних технологій в діяльності Національної поліції є інформаційно-телекомунікаційна система «Інформаційний портал Національної поліції України», яка створена з метою форсування інформаційних баз обліку МВС України; обробки інформації, яка утворена в процесі діяльності поліції; надання оперативного доступу до інформаційно-довідкових баз даних МВС України; для здійснення конструктивної взаємодії підрозділів поліції з іншими органами державної влади, міжнародними організаціями; забезпечення автоматизації процесів управління силами та засобами поліції; забезпечення швидкого та зручного документообігу в системі МВС України та за її межами; для якісного захисту інформації, що зберігається в базах даних системи Національної поліції України.

Інформаційний портал Національної поліції України не є єдиною інформаційною системою, яка застосовується в діяльності Нацполіції. Наприклад, до складу Єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ входять:

- 1) Інтегрована інформаційно-пошукова система Національної поліції.
- 2) Пошукова система та система централізованого управління нарядами патрульної поліції - «ЦУНАМІ»;
- 3) ДБД Арсенал – відомості щодо зброї, яка перебуває на озброєнні МВС, МО, МНС, АДПС, СБУ, ДПА, ДМС, ДДПВП, УДО.
- 4) ІС Оріон – єдині оперативні обліки, які передбачені Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність».
- 5) ОДК – оперативно-довідкова картотека, в якій розміщено відомості щодо притягнення осіб до кримінальної відповідальності та судимості осіб;
- 6) АДІС "ДАКТО"- автоматична дактилоскопічна інформаційна система.

Розглянемо одну з таких систем, а саме систему централізованого управління нарядами патрульної поліції «ЦУНАМІ». Зазначена система являє собою систему, спрямовану на пошук необхідної оперативної інформації та комплекс апаратних та програмних засобів, призначена для доцільного та

раціонального розподілення та управління силами й засобами Національної поліції для виявлення та швидкого реагування на повідомлення про адміністративні та кримінальні правопорушення. Використання системи «ЦУНАМІ» надає можливість реалізовувати наступні завдання:

1) оптимізація роботи нарядів патрульної поліції, слідчо-оперативних груп чергових частин;

2) скорочення часу реагування на повідомлення громадян про злочини та події, попередженню правопорушень й затримання злочинців по «гарячих» слідах»;

3) здійснення оперативного контролю за своєчасністю і якістю реагування нарядами поліції на злочини та правопорушення, дотриманню законності під час виконання службових обов'язків працівниками поліції.

Робота за «ЦУНАМІ» передбачається за такою схемою: оператор 102 отримує вхідний дзвінок. Оператор 102 створює картку події, у якій зазначає вид події, адресу, зміст повідомлення про правопорушення, відомості про заявника, кількість дзвінків від нього тощо. Отриману інформацію оператор передає диспетчеру чергової частини відповідного підрозділу Національної поліції, який в свою чергу ставить завдання перед патрулями поліції, які знаходяться поблизу місці події, та контролює час їхнього прибуття на місце вчинення ймовірного правопорушення. Запровадження такої системи роботи поліції дало деякий позитивний результат, наприклад з аналізу криміногенної ситуації з 22 по 28 січня 2018 року можемо зробити висновок, що, наприклад, зареєстрованих повідомлень про умисні вбивства по 13 з них впродовж короткого проміжку часу встановлено особу, яка вчинила вбивство [2].

Для розслідування адміністративних та кримінальних правопорушень органами досудового розслідування створюються та ведуться криміналістичні обліки, використовується спосіб побудови суб'єктивних портретів ймовірних правопорушників, які також зберігаються у системі відповідних баз даних, ведеться користування базою законодавства України та іншими базами даних. У сучасних умовах високорозвиненої злочинності слідчим потрібні інформаційні технології для оптимізації управління процесами інформаційного забезпечення, здійснення швидкісного автоматизованого пошуку відомостей щодо будь-яких об'єктів (осіб, предметів, подій), одержання формалізованих знань з усіх видів баз даних, що існують у світі, статистичного і географічного аналізу подій, пошуку окремих об'єктів, осіб та ін. Інформаційні технології надають можливість оперативного збирання, зіставлення та аналізу відомостей з різних джерел (повідомлень, результатів оперативно-розшукових заходів, допитів, адресної бази даних тощо), установлення хронологічної послідовності подій за часом та відповідності окремих фактів, дозволяють здійснювати складання планів та схем місця події, моделювання події злочину, що значно прискорює та полегшує роботу слідчих [3].

Застосування сучасних інформаційних технологій у сфері виявлення та розслідування злочинів Національною поліцією України дає можливість реалізовувати основні аспекти її діяльності, а саме, - оперативність та ефективність. Під час їх реалізації підвищується рівень оперативного

реагування, що позитивно впливає на якість викриття злочинів та подальшого притягнення до відповідальності винних осіб у вчиненні правопорушень різних видів, підвищує рівень довіри населення до органів поліції України.

Список використаних джерел

1. Заплотинський Б.А. Інформаційні технології в юридичній діяльності. Посібник – Київський інститут інтелектуальної власності та права НУ «Одеська юридична академія», кафедра інформаційно-аналітичної та інноваційної діяльності. 2018. – 108 с.
2. Інформаційне забезпечення професійної діяльності : навч. посібник / І.В. Краснобрижий, С.О. Прокопов, Е.В. Рижков. – Дніпро : ДДУВС, 2018. 220 с.
3. Рогатюк І.В. Використання інформаційних технологій у досудовому розслідуванні: сучасний стан і перспективи розвитку. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ №3. 2013. 9 с.
4. Закон України «Про інформацію» Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 48, 650с.

Ликов Ростислав Олексійович

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Донецького державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник: Волобоєв Артур Олегович

завідувач кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії

ВИКОРИСТАННЯ ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВОГО МЕТОДУ В ДІЯЛЬНОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Програмно-цільовий метод - це підхід до планування і керування діяльністю, який базується на встановленні чіткої мети (цілі) і визначення способів її досягнення. Цей метод використовується в різних сферах діяльності, включаючи бізнес, освіту та управління державою.

Програмно-цільовий метод базується на таких елементах, як: аналіз ситуації, визначення мети, розробка планів, визначення пріоритетів, оцінка ефективності діяльності. В цьому підході важливо враховувати різні фактори, що можуть впливати на досягнення поставленої мети. Також необхідно встановлювати критерії оцінки результатів, щоб визначити наскільки успішно було досягнуто мету [1].

Програмно-цільовий метод може бути застосований в будь-якій галузі діяльності, де важливо досягти конкретних результатів. Цей підхід є особливо корисним при плануванні проектів, організації робочих процесів та управлінні бізнесом, де результативність має ключове значення.

Переваги застосування програмно-цільового методу у діяльності поліції

включають:

1. Ефективний збір та обробку інформації: програмно-цільовий метод дозволяє зібрати, обробити та проаналізувати інформацію набагато швидше та ефективніше, ніж при традиційних методах. Це дозволяє поліції ефективніше реагувати на злочини та довіряти отриманим даним.

2. Розширення бази даних: програмно-цільовий метод дозволяє збільшити базу даних стосовно злочинних елементів та їх дій в національній та міжнародній мережі, що сприяє для поліцію в отриманні більш детальної та об'єктивної інформації для прийняття рішень.

3. Підвищення безпеки громадян: за допомогою програмно-цільового методу поліція зможе отримати більш достовірну інформацію про злочинців та їхні зв'язки. Це надає можливість здійснювати швидкі та ефективні заходи для запобігання злочинам та зменшення загрози.

4. Оптимізація роботи поліції: програмно-цільовий метод дозволяє більш ефективно планувати та організовувати роботу поліції. Це сприяє оптимізації діяльності та зменшенню процедурних витрат.

5. Мінімізація можливих помилок: програмно-цільовий метод дозволяє зменшити можливість допустити помилок та пропуску важливої інформації.

6. Мобільність: програмно-цільовий метод дозволяє поліції отримувати та передавати інформацію в режимі реального часу, що зменшує час реагування на злочинні прояви [2].

В умовах воєнного стану діяльність кримінальної поліції перебуває в процесі трансформації, тому застосування програмно-цільового методу в інформаційному забезпеченні може виявитися незамінним.

Програмно-цільовий метод спрямований, як правило, для розв'язання таких завдань:

1. Збір та аналіз інформації про підозрюваних осіб та їх зв'язки, а також про можливі терористичні загрози;

2. Моніторинг діяльності осіб з майновими та бізнес-інтересами, які можуть мати зв'язки з організованим злочинним світом;

3. Обмін інформацією про злочинні явища та загрози з іншими правоохоронними органами та військовими формуваннями;

4. Проведення спецоперацій за попереднім плануванням та з використанням аналітичної інформації [3].

Отже, застосування програмно-цільового методу дозволить збільшити ефективність роботи кримінальної поліції в умовах воєнного стану та зменшити загрози для населення. Такий метод забезпечить отримання необхідної інформації відповідно до певної програми та цілей, що будуть встановлені.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про інформацію». Веб-портал Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>.

2. Ручкин, І. В. (2019). Організація та методика ведення слідчої діяльності. Київ: КНЕУ.

3. Закон України «Про правовий режим воєнного стану». Веб-портал Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.

Меліхов Михайло Андрійович

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук, доцент

**ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ, ЯКІ ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ
АНАЛІТИКАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ
АНАЛІЗУ ЗАГАЛЬНИМИ МЕТОДАМИ**

Правоохоронна функція забезпечення належного правопорядку, безпеки, захисту законних прав та інтересів особи не можлива без постійного аналітичного дослідження як складного соціального явища - злочинності, так широкого комплексу організаційних заходів та методичних прийомів, які здійснюються працівниками правоохоронних органів в межах своєї компетенції, для вироблення дієвого діяльністю та оцінки ефективності досягнених результатів [1, с.60].

Сучасне наукове обґрунтування процесу аналітичної діяльності у сфері управління органами НПУ передбачає:

- процесуальний порядок поетапного проведення аналітичного дослідження стану оперативної обстановки у конкретному регіоні;
- складання та узгодження програми аналітичного дослідження;
- чіткий розподіл функцій між суб'єктами правоохоронної діяльності;
- використання новітньої методики дослідження злочинності в сучасних умовах;
- забезпечення безперервного спостереження за результатами службової діяльності, за рахунок розгалужених підсистем системи інформаційного забезпечення органів Національної поліції України;
- інформування органів влади та управління, МВС України про фактичний стан правопорядку для розроблення цільових програм боротьби зі злочинністю [2].

Сучасні автоматизовані інформаційні системи (АІС) ґрунтуються на використанні структурованих даних, які зберігаються в базі даних або декількох взаємопов'язаних базах даних. Реляційні бази даних є найбільш поширеними в сучасному світі.

Інформаційно-пошукові системи (ІПС) є складовою частиною АІС і призначені для пошуку інформації в базі даних. Пошук інформації починається

з формулювання запиту до ІПС. Успіх пошуку залежить від точності та чіткості формулювання запиту, а також від якості даних, що містяться в базі даних.

Національна поліція використовує інформаційно-пошукову систему в практичному виді вона реалізована в програмно-апаратному комплексі інформаційний портал національної поліції та включає в себе такі підсистеми: «Особа», «Адміністративне правопорушення», «Розшук», «Розшук СНД», «Доставлені», «Пізнання», «Мігрант», «Єдиний облік», «Злочин», «Угон», «Річ», «Антикваріат», «Викрадені (втрачені) документи», «Домашній арешт», «Кримінальна зброя», «Зареєстрована зброя», «Кримінальна статистика», «Корупція» [3, с.43].

Національна поліція може використовувати різноманітні інформаційні ресурси при здійсненні аналізу загальними методами. Деякі з них можуть включати:

1. Базы даних кримінальної статистики - ці бази даних збирають інформацію про злочини, які були скоєні в певній території. Інформація може містити деталі про тип злочину, час та місце його вчинення, дії підозрюваних та інші важливі деталі.

2. Системи відеоспостереження - ці системи можуть використовуватися для збору відеоінформації про певну територію. Аналітики можуть використовувати ці дані для вивчення руху людей та транспорту, виявлення незвичайних дій та підозрілих осіб.

3. Системи перевірки документів - ці системи дозволяють перевіряти документи, такі як паспорти, водійські посвідчення та інші, на відповідність стандартам та виявлення можливих фальсифікацій.

4. Соціальні мережі та інтернет-ресурси. Аналітики можуть використовувати соціальні мережі та інтернет-ресурси для збору інформації про підозрюваних або про злочини, що відбулися. Такі дані можуть містити фото, відео, текстові повідомлення та іншу інформацію.

5. Електронні бази даних - ці бази даних містять інформацію про людей, автомобілі, власність та інше. Аналітики можуть використовувати ці дані для знаходження зв'язків між підозрюваними та іншими особами, а також для з'ясування фінансових та інших взаємозв'язків.

Отже, правоохоронна функція забезпечення належного правопорядку, безпеки та захисту законних прав та інтересів особи потребує постійного аналітичного дослідження як злочинності, так і ефективності застосування заходів щодо її запобігання та протидії.

Список використаних джерел

1. Щодо питання теоретико-методологічних засад дослідження послуг, які надаються Національною поліцією України. Ю. З. Біла-Тюріна. Держава та регіони. Сер. Право. 2016. Вип. 3. С. 59-64.

2. Використання інформаційно-пошукових систем в діяльності поліції. правові інформаційно-пошукові системи. URL: https://arm.naiu.kiev.ua/books/inform_tekhnolohii/lection/lec3.html

3. Проблеми застосування інформаційних технологій, спеціальних технічних засобів у діяльності ОВС і навчальному процесі : збірник наукових статей за матеріалами доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції 23 грудня 2016 року. упорядник Т. В. Магеровська. Львів: ЛьвДУВС, 2017. 313 с.

Пашкевич Ольга Ярославівна

курсантка 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядова поліції

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук, доцент

**ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДРОЗДІЛІВ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ**

Інформаційно-аналітичне забезпечення відіграє дуже важливу роль у діяльності Національної поліції України зокрема підрозділів кримінального аналізу і являє собою комплекс організаційних, правових і технологічних засобів, що забезпечують збір, отримання, обробку, розповсюдження, аналіз та використання необхідних для реалізації інформаційних ресурсів, завдання та функції органів Національної поліції, визначені чинним законодавством. У сучасних умовах інформаційно-аналітична діяльність стає необхідною потребою суспільства, що є одним із найважливіших і впливових факторів стабільності та життєздатності будь-якої країни. Загалом кримінальний аналіз передбачає виявлення та точне визначення зв'язку між інформацією, що стосується подій злочинного характеру, фігурантів, і даних, отриманими з різних джерел, для того, щоб слідчі органи, прокуратура та суди могли їх оцінити і діяти з метою подальшого використання. Загальною метою кримінального аналізу є розробка нових напрямів ефективної слідчої роботи та досудового розслідування, кримінальних проваджень, отримати детальних аналітичних результатів за предметом кримінального аналізу, якісне планування окремих оперативно-розшукових та слідчих (гласних і негласних) дій, аналітичне забезпечення оперативно-розшукової діяльності та досудового слідства, аналіз стану та ефективності досудового розслідування, оперативно-розшукової та профілактичної діяльності у боротьбі зі злочинністю, оскільки необхідна обробка такої кількості інформації, факти неможливо відстежити та зв'язати без використання спеціальних аналітичних методів.

У сучасних умовах специфіка інформаційно-аналітичної роботи полягає в тому, що особа, яка приймає рішення (керівник), отримує єдино правильне, ефективне управлінське рішення з необхідним і достатнім обсягом аналітичної

інформації в умовах непередбачуваності та кризових явищ. Таким чином, інформаційно-аналітична діяльність певною мірою забезпечує та захищає менеджерів, керівників від сучасних ризиків, загроз і викликів, рекомендуючи те чи інше ефективне управлінське рішення, прогножуючи наслідки його прийняття чи неприйняття чи бездіяльності. Водночас показано як позитивні, так і негативні наслідки прийняття, неприйняття таких рішень.

При проектуванні та здійсненні інформаційно-аналітичного забезпечення криміналістичної діяльності аналітик постійно оперує показниками, оскільки найефективнішим способом опису об'єкта аналізу є представлення його за допомогою показників. Аналітичний супровід, або аналітичні методи та способи, спрямовані на вимірювання показників, аналіз динаміки та прогнозування значень показників, а також перевірку досягнення їх цільових значень. Таким чином, це підрозділ інформаційно-аналітичного забезпечення криміналістичної діяльності.

Інформаційні системи Департаменту інформаційно-аналітичного забезпечення Національної поліції України особливо важливі при розслідуванні кримінальних проваджень в умовах дефіциту інформації, коли слідчий не має достатньо даних для організації розслідування, розслідувати та виявити сліди злочину, з'ясувати осіб, причетних до вчинення злочину, з'ясувати механізм злочину та інше.

Підрозділи Департаменту інформаційно-аналітичного забезпечення здійснюють управління роботою інформаційних систем оперативно-пошукової та довідкової інформації. Вони представлені територіальними відділами інформаційно-аналітичного забезпечення ГУНП, секторами інформаційно-аналітичного забезпечення та окремими працівниками інформаційного забезпечення органів поліції в області. Зазначені інформаційні системи розглядаються як автоматизована база даних, масиви якої формують записи про певні об'єкти обліку в базах даних окремих автоматизованих інформаційних систем, а відомості об'єктів обліку заносяться до окремих реквізитів електронних карток.

Інформаційні системи, системи зв'язку та передачі даних, сучасна інформаційно-телекомунікаційна інфраструктура, бази даних правової інформації, технічні, програмні, лінгвістичні, правові та організаційні засоби є основними елементами та інструментами для здійснення інформаційно-аналітичної діяльності. Це відображено в статтях 25, 26, 27 Закону України «Про Національну поліцію». Система інформаційного забезпечення НП України – це сукупність взаємопов'язаних та взаємосумісних організаційних елементів і технічних засобів, що забезпечують інформаційне забезпечення НП України. Структура інформаційно-аналітичної діяльності повинна включати інформаційне забезпечення, інформаційно-аналітичну обробку, створення баз даних, у тому числі інформаційно-пошукову та методику їх здійснення.

Оптимізація вирішення завдань пошуку, відбору та систематизації інформації, необхідної в діяльності поліції, базується на структурі єдиного інформаційного простору системи МВС України, який логічно можна визначити як сукупність спеціальні бази даних і банки даних, технології їх управління та

використання, інформаційно-телекомунікаційні системи та мережі, підрозділи інформаційно-аналітичної діяльності, які функціонують на єдиних принципах і за загальними правилами, забезпечують інформаційний зв'язок між системою МВС, України і громадян.

Отже, можна вважати за необхідне, що для вирішення завдань сучасного інформаційного забезпечення підрозділів поліції необхідно розробити комплексний підхід для досягнення високого рівня в діяльності правоохоронних структур, а саме: здійснення єдиної політики передачі інформації; створення багатоцільових інформаційних підсистем; вдосконалення організаційно-кадрового забезпечення інформаційних підрозділів; інтеграція та систематизація інформаційних записів на всіх рівнях; розвиток інформаційної мережі; створення умов для ефективного функціонування інформаційних обліків, забезпечення їх повноти, достовірності, актуальності та безпеки; переоснащення інформаційних підрозділів сучасною потужною комп'ютерною технікою; поширення інформації користувачів комп'ютерної робочої мережі підсистеми; подальша комп'ютеризація обліку інформації; створення комунікації між поліцією та населенням для вироблення ефективних методів такого забезпечення, правопросвітницька діяльність через засоби масової інформації; вдосконалення законодавства.

Список використаних джерел

1. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // Відомості Верховної Ради. 2015. № 40-41. Ст.379.
2. Про затвердження Порядку організації доступу до інформаційних ресурсів під час інформаційної взаємодії між Міністерством внутрішніх справ України, Державною міграційною службою України та Державною прикордонною службою України : Наказ МВС України від 26.09.2013 №920 URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1771-13>.
3. Варенко В.М. Інформаційно-аналітична діяльність: Навч. посіб. / В. М. Варенко. К.: Університет «Україна», 2014. 417 с.
4. В. С. Бондар, 2019 Концептуальні засади інформаційно-аналітичного забезпечення криміналістичної діяльності

Савенко Богдан Андрійович

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук, доцент

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ДОСТОВІРНОСТІ ІНФОРМАЦІЇ В ПРОЦЕСІ АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Як вам відомо, в сучасному світі інформація є ключовим ресурсом, і правильність прийнятих на її основі рішень залежить від достовірності даних. Тому важливо знати, як визначити, наскільки інформація є достовірною, перш ніж з нею працювати.

Перший підхід до визначення достовірності інформації - це оцінка джерела. Перед тим, як використовувати інформацію, потрібно з'ясувати, де вона була отримана. Якщо джерело вважається авторитетним і має хорошу репутацію, то інформацію можна вважати достовірною. На відміну від цього, якщо джерело не є надійним або не має достатньої репутації, потрібно провести додаткові перевірки, перш ніж використовувати інформацію.

Другий підхід - це перевірка фактів. Якщо інформація містить конкретні факти, їх можна перевірити за допомогою джерел, які є достовірними. Якщо факти підтверджуються, то можна приймати інформацію за достовірну. Якщо ж факти не можуть бути підтверджені, то інформацію слід розглядати з певною дозою сумніву [1].

Третій підхід полягає в залученні експертів для аналізу та інтерпретації даних. Якщо інформація містить складні або спірні дані, може бути корисно залучити експертів [2].

Так, достовірність може визначатися наступними критеріями:

1. Достовірність відомостей підтверджується даними інших джерел.
2. Відомості, мабуть, правильні.
3. Відомості, можливо, правильні.
4. Сумнівні відомості.
5. Відомості неправдоподібні.
6. Достовірність інформації не можна встановити [4].

Крім того, слід врахувати, що на достовірність може мати вплив істинність відомостей, а й адекватність способів, якими вона була отримана. Недостовірність може розуміти навмисну підготовку даних як помилкових.

Отже, інформація є недостовірною, якщо вона не відповідає реальному стану речей, містить такі дані про явища, процеси або події, яких у принципі ніколи не було або ж вони існували, але відомості про них відрізняються від того, що відбувається насправді, спотворені чи характеризуються неповнотою.

Достовірною можна назвати лише таку інформацію, яка не викликає жодних сумнівів, є реальною, справжньою. До неї відносяться такі відомості, які у разі чого можна підтвердити засобами, коректними з юридичної складової – підтвердження документами або висновками експертів, або показаннями свідків. Крім того, дані можна вважати достовірними, якщо вони обов'язково посилаються на першоджерело. Однак у такому разі виникає проблема визначення достовірності самого джерела інформації. Спостерігається така пропорція: чим більшою є кількість подібних відомостей, виведених з різних джерел, тим вищий їхній ступінь достовірності інформації[3]. Тому в ідеальному випадку достовірною інформацією будуть дані, які не мають помилок, які можуть бути спричинені неповнотою даних через недостатнє вивчення того чи іншого предмету чи явища реального світу або прихованими чи випадковими через навмисні або ненавмисні спотворення змісту даних людиною та збоїв технічних систем при їх опрацюванні та передачі. Вказана обставина породжує проблему щодо оцінки ідентичності інформації, яку використовує людина, тобто її тотожності наявним знанням [5, с. 233–234].

Як вказує Кисельов А.О., під час кримінального аналізу основним завданням кримінального аналітика є проведення аналітичного дослідження доступної йому інформації, а також створення за результатами такого аналізу аналітичних продуктів, що мають інформативний та рекомендаційний характер і створюють підґрунтя для вирішення оперативних та тактичних завдань під час документування та розслідування злочинів, або планування превентивних заходів у протидії злочинності [6, с. 64].

З огляду на викладене, можна дійти висновку, що достовірність інформації не є її визначальною властивістю, як про це стверджують деякі дослідники, а однією з суб'єктивно-об'єктивних її характеристик та однією із вимог, що висуваються до неї з боку суб'єктів інформаційних відносин.

Список використаних джерел

1. Білоус Р. В. Василичук В. І. Таран О. В. Використання методів кримінального аналізу під час оперативного провадження та досудового розслідування. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2021. № 1 (118). С. 131–136.
2. Основи кримінального аналізу : посібник / [О. Є. Користін, С. В. Албул, А. В. Холостенко та ін.]. Одеса : ОДУВС, 2016. 112 с.
3. Бржевська З., Гайдур Г., Аносов А., «Вплив на достовірність інформації як загроза для інформаційного простору», Кібербезпека: освіта, наука, техніка. 2018. Т. 2. № 2. С. 105–112.
4. Молодецька-Гринчук К.В., «Методика виявлення маніпуляцій суспільною думкою у соціальних інтернет-сервісах». Інформаційна безпека. 2016. № 3(23). С. 80–92.
5. Філософський енциклопедичний словник: довід. видання В.І. Шинкарук (гол. редкол.) та ін. Київ: НАН-Інс-т філос. ім. Г.С. Сковороди. Вид-во: Абрис. 2002. 742 с.
6. А.О. Кисельов. Особливості здійснення кримінального аналізу на

прикладі складання аналітичного звіту (за матеріалами УКА ГУНП в Дніпропетровській області). Бюлетень з обміну досвідом роботи №228/2021. РВВ ДНДІ. К., 2021, с. 63-67.

СЕКЦІЯ 5.

ВИКОРИСТАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ У ПРОТИДІІ ЗЛОЧИНАМ, ВЧИНЕНИХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Рижков Едуард Володимирович

професор кафедри економічної та інформаційної безпеки Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук,
професор

«ЗАГРОЗИ» ВИКОРИСТАННЯ ІЛР ТА МЕТОДОЛОГІЇ ЄВРОПОЛУ СОСТА В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Кримінальний аналіз та *СОСТА* здатні суттєво активізувати оперативно-розшукову діяльність підрозділів кримінальної поліції. Проте, чи могла б *СОСТА* та ІЛР бути реалізовані в Україні за попередніх часів? Питання риторичне. Бо розуміємо, що за умов необмеженого використання та повноцінного *впровадження в Україні ІЛР та СОСТА (Serious and Organised Crime Threat Assessment)* – методології Європолу та сучасного підходу до боротьби з організованою злочинністю, а головне – реалізація їх результатів, мали б «загрозу» вийти на самих себе.

За останні 10 років в країні відбулись суттєві зміни. Проте, перший фактор ризику повністю не зник. До нього додався ще один – «ризик розбалансувати суспільство», що перебуває у стані війни.

Фахівці позначають ситуацію з *СОСТА*, яка склалася в Україні перед повномасштабним вторгненням на початок 2022 року, як водночас некомпетентність відповідного менеджменту, популізм та бюрократичний анахронізм, які досить негативно вплинули на подальший розвиток процесу розроблення вітчизняної методології щодо неї [1, с. 112].

Ми вважаємо, що на фоні позитивних проєвропейських тенденцій в державі відбувається певне свідоме гальмування повноцінного впровадження *СОСТА* та інструментів кримінального аналізу.

Після утворення урядом Міжвідомчої робочої групи з координації запровадження системи оцінки *СОСТА* Україна маємо формальний прогрес у цьому питанні, який як і попередні рази запровадження *СОСТА в практичну площину* ризикує перетворитися у чергову імітація [2].

Погоджуємось із думкою колег, які стверджують, що зміна стратегічного планування у цій сфері (а це передбачає саме *СОСТА*) однозначно передбачає принципову зміну і тактики протидії організованих злочинності. Кримінально-правові інструменти перестають бути домінуючими. Акценти зміщуються у площину господарсько- та цивільно-правового регулювання, тактики слідства, оперативно-розшукової діяльності та кримінальної розвідки, міжвідомчої та міжнародної співпраці, створення нових форм та інструментів, що підвищують ефективність правоохоронних заходів із ліквідації економічного підґрунтя організованої злочинності, ліквідації корупційних зав'язків, зрощення з

легальним бізнесом, унеможливлення використання різноманітних ресурсів для реалізації кримінальних намірів тощо [3, с. 127].

Так. Все перелічене вірно. Проте, вважаємо за необхідне додати до зазначеного ще один, на наш погляд, першорядний і домінуючий інструмент – інструмент агентурного впливу з боку РФ [4].

За 30 років РФ сформувала якісну агентурну мережу у всіх гілках та на всіх щаблях вітчизняної влади. Її представники, як агенти впливу, маючи у своєму розпорядженні значний фінансовий ресурс, сформували за цей період правовідносини, що утворюють сприятливе середовище для корупції і стримування нормального розвитку і функціонування державних інституцій, а також реалізації прогресивних ініціатив у правоохоронній сфері [5; 6].

В цих умовах, на наш погляд, розраховувати на запровадження в Україні в повному обсязі SOCTA, ILP та кримінального аналізу поки що є нереальним.

Відповідно до вимог SOCTA є стратегічним звітом, який оцінює та приділяє особливу увагу в боротьбі з тяжкими злочинами та організованою злочинністю в ЄС. Звіт SOCTA містить аналіз та оцінку вразливих сфер та специфічних регіонів країн-членів, на контролювання яких направлена діяльність злочинних груп.

Проте, в Україні на теперішній час адепти ILP, кримінального аналізу та SOCTA в найкращому випадку можуть реалізовувати лише тактичний та оперативний рівень діяльності.

Переконані, що стратегічний рівень буде досяжним українським правоохоронцям лише після військової та політичної перемоги України над РФ, широкого представництва у органах влади переможної спільноти з числа військових, правоохоронців, волонтерів та головне – патріотів, поступової нейтралізації у державних інституціях агентів російського впливу. Проте, і цей варіант навряд чи буде реалізовано без дієвої допомоги і політичної волі з боку основного партнера України у боротьбі із рашизмом та організованою злочинністю. В цьому контексті показовими і перспективними є започатковані ними ініціативи щодо контролю використання наданої нашої країні фінансової допомоги, анонімного інформування про корупційні факти та відповідне реагування з їх боку.

Чи означає це, що всі задіяні у реалізації проектів SOCTA Україна, ILP та кримінального аналізу повинні чекати кращих часів? Звичайно ні. Необхідно поступово формувати підґрунтя для запровадження європейського та загальносвітового досвіду діяльності цих правоохоронних інструментів у нашої державі, використовуючи при цьому в комплексі вже створені вітчизняні механізми подолання загальнокримінальної та організованої злочинності [7; 8].

Дослідницькі роботи з цього питання повинні продовжуватись, наукові лабораторії повинні функціонувати, тренінги серед практиків та науково-педагогічних працівників міжнародними колегами повинні проводитись, гранти з цієї тематики повинні освоюватись, базові навчальні та наукові праці повинні напрацьовуватись та серед відповідного контингенту популяризуватись, кадровий потенціал спеціалізованих підрозділів повинен готуватись та зберігатись, досвід співпраці оперативних підрозділів з кримінальним аналізом

дедалі має вдосконалюватись [9, с. 187].

Тоді закон переходу кількості у якість у свій час спрацює незворотно на користь повноцінної реалізації ІЛР, кримінального аналізу та СОСТА в Україні, на користь стримування проявів криміналітету та ефективності діяльності підрозділів кримінальної поліції.

Список використаних джерел

1. Користін О. Є., Свиридчук Н. П. Національні реалії впровадження методології Європолу FSOCTA // О. Є. Користін, Н. П. Свиридчук/ Протидія злочинності: проблеми практики та науково-методичне забезпечення : *Південноукраїнський правничий часопис.*, 1-2'2022. Одеса. – С. 109-114.
2. Урядом утворено Міжвідомчу робочу групу з координації запровадження системи оцінки СОСТА Україна. URL: // <https://www.kmu.gov.ua/news/uryad-utvoriv-mizhvidomchu-robochu-grupu-z-koordinaciyi-zaprovadzhennya-sistemi-ocinki-socta-ukrayina>
3. Свиридчук Н. П., Користін О. Є. Щодо впровадження методології Європолу СОСТА в Україні // О. Є. Користін, Н. П. Свиридчук/ Актуальність та особливості наукових досліджень в умовах воєнного стану : Збірник тез міжн. наук.-практич. інтернет-конференц. з нагоди відзначення Дня науки-2022 в Україні (м. Київ, 24 травня 2022 року)., ДНДІ МВС України., К. 2022. – С. 125-128.
4. Агентурна робота органів внутрішніх справ: навчальний посібник / Авт. кол. М.А. Погорецький, В.О. Черков, О.М. Чистолінов, Е.В. Рижков та інш.; За ред. Сілюкова В.О., Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2010. – 192 с.
5. Рижков Е. В. Протидія корупції в ОВС / Е. В. Рижков, Є. А. Манченко, // *Науковий вісник ДДУВС.* - № 3. – 2015. – С. 19-24.
6. Рижков Е.В. Законодавчі ініціативи залучення громадськості до протидії корупції / Е.В. Рижков, С.А. Рижкова // Дискусійні питання застосування антикорупційного законодавства : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., (м. Дніпро, 15 листоп. 2019 р.). Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2019. - С. 163 – 167.
7. Організація діяльності правоохоронних органів у сфері боротьби з організованою злочинністю: [навч. посібн.] / О.М. Чистолінов, О.І. Козаченко, В.О. Черков, Е.В. Рижков та ін.; МВС України, Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е.О. Дідоренка, Луганськ: РВВ ЛДУВС., 2011. – 184 с.
8. Рижков Е. В. Шляхи вирішення проблеми звільнення членів організованих злочинних груп від кримінальної відповідальності і покарання // Боротьба з організованою злочинністю та корупцією: Матеріали наук.-практ. конф. від 4-5 квітня 2000 р., м. Київ. – К.: РВВ МВС України, 2001. – С. 74 – 78.
9. Рижков Е.В. Джерела формування актуальних компетенцій з питань спеціальної техніки у майбутніх працівників кримінальної поліції / Е.В. Рижков // Правові та організаційно-тактичні засади оперативно-розшукової діяльності Національної поліції України: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (м. Одеса, 07 жовтня 2022 р.). Одеса: ОДУВС, 2022. – С. 186-188.

Тарасенко Ілона Валеріївна

Начальник відділу кримінального аналізу Головного управління Національної поліції в Кіровоградській області, майор поліції

СПЕЦИФІКА РОБОТИ ВІДДІЛУ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Згідно наказу ГУНП в Кіровоградській області від 31.08.2020 №478 створено відділ кримінального аналізу в Головному управлінні Національної поліції в Кіровоградській області (далі – відділ / ВКА) є структурним підрозділом апарату органу управління поліції, у складі кримінальної поліції який підпорядковується Начальникові Головного управління та заступникові начальника – начальникові кримінальної поліції.

Відділ є спеціально уповноваженим структурним підрозділом з проведення, організації та координації інформаційно-пошукової та аналітичної роботи, спрямованої на збір, оцінку, аналіз та реалізацію інформації, шляхом надання її уповноваженим органам (підрозділам) для вжиття заходів відповідно до їх компетенції, оцінювання ризиків, а також використання її для забезпечення виконання функцій покладених на поліцію.

У зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, на підставі пропозиції Ради національної безпеки і оборони України 24.02.2022 року Указом Президента України № 64/22 «Про введення воєнного стану в Україні» на території України введений воєнний стан.

З перших днів війни відділ кримінального аналізу 100 % було включено до ситуаційного центру ГУНП в Кіровоградській області у надзвичайний (позаплановий) режим діяльності, згідно наказу ГУНП від 23.02.2023 №172.

З 24.02.2022 року працівники ВКА у почерговому режимі здійснюють перевірку інформації, яка надходить з розташованих на території Кіровоградської області блокпостів та нарядів патрулювання щодо перевірки осіб на предмет причетності до вчинення кримінальних правопорушень, перебування у розшуку або наявності іншої оперативно значущої інформації.

Так, протягом звітнього періоду перевірено біля 100 тис. осіб, 272 тис. транспортних засобів, з яких виявлено ті що перебували в розшуку за іншими областями, безвісти зниклих громадян та громадян відносно яких була наявна інформація підсистемі «Блокпост», в подальшому наявна інформація була передана на перевірку до УСБУ в Кіровоградській області;

Відділом кримінального аналізу розроблено та направлено орієнтування щодо розшуку осіб причетних до ДРГ та викрадених ТЗ на території України в місцях проведення бойових дій, підроблених бланків паспортів громадян України, зразки військової техніки рф та БПЛА, вибухонебезпечних пристроїв, також в ході отримання орієнтувань різного змісту перевірялося чи відповідає дійсності інформація вказана в них для запобігання дезінформації.

В умовах правового режиму воєнного стану окремої уваги заслуговує протидія злочинності, спільна робота між підрозділами карного розшуку, Служби безпеки України та підрозділів кримінального аналізу, а саме несення

служби в складі робочих груп на періоди профілактичних відпрацювання згідно наказу ГУНП №263 від 26.05.2022. В ході якої одним із пріоритетних напрямків роботи у тісній взаємодії з Кіровоградською ОВА була налагоджена процедура отримання списків внутрішньо переміщених осіб, які зареєструвалися на території Кіровоградської області (150 тис осіб з яких на даний час 86 тис мешкає на території обслуговування). В подальшому вказані особи були перевірені за наявними обліками. Отримана інформація направлялася до територіальних підрозділів для більш детального відпрацювання. Додатково був проведений порівняльний аналіз вказаних осіб з інформацією з бази даних інформаційної підсистеми «Блокпост» та сайту «Миротворець» де було виявлено осіб безвісно зниклих з територій Луганської області та осіб з підозрою на ДРГ, - відпрацьовано осіб за наявними обліками НПУ та соціальними мережами уродженців рф та білорусії які мають громадянство України та осіб з тимчасовими посвідками- наявну інформацію передано до ВМП ГУНП в Кіровоградській області.

На даний час одними із пріоритетних напрямків співпраці підрозділів кримінальної поліції та відділу кримінального аналізу є виявлення та аналіз злочинів пов'язаних з шахрайськими діями в мережі інтернет та з використанням електронно обчислювальної техніки. В ході роботи підрозділу виявлено та задокументовано понад 6 груп загальною кількістю 317 епізодів, вчинених на території обслуговування та на інших територіях України .

Одним з навантажених напрямків роботи в умовах воєнного стану є напрямок - розшуку цивільних громадян, безвісти зниклих військових які потрапили в полон, аналізом відео розміщених в соціальних мережах та їх ідентифікацію. На сьогоднішній день зареєстровано більше 1000 кримінальних проваджень внесених до єдиного реєстру досудових розслідувань по безвісти зниклим особам, які зникли на тимчасово окупованих територіях та місцях ведення бойових дій .

Отже, в умовах сьогодення діяльність підрозділів кримінального аналізу та підрозділів кримінальної поліції перебуває в повній взаємодії та забезпечує покладені на них повноваження щодо забезпечення правового режиму воєнного стану.

Яценко Іванна Сергіївна

заступник начальника – начальник відділу аналітичної роботи Управління кримінального аналізу Головного управління Національної поліції в Донецькій області, капітан поліції

ВИКОРИСТАННЯ РОЗВІДУВАЛЬНОЇ АНАЛІТИКИ В СФЕРІ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ ТА ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ

Тема кримінального аналізу набула актуальності, коли постало питання консолідації усієї наявної в системі Національної поліції інформації та потреби в її аналізі. Злочинний світ розвивається з шаленою стрімкістю. На це вплинуло чимало факторів, в тому числі й вільний доступ до такого джерела інформації, як Інтернет, де можна знайти будь-що, в тому числі й покрокову інструкцію щодо вчинення злочинів.

На крок попереду повинні бути правоохоронці, а для цього потрібна всебічна обізнаність, вміння планувати, аналізувати, аби вчасно й ефективно реагувати. У зв'язку з цим було впроваджено нову модель поліцейської діяльності, керованої розвідувальною аналітикою, яку ще називають ILP – Intelligence Led Policing». Вона передбачає підтримку інституційного управління та рішень посадових осіб на основі саме процесу аналізу інформації та поширення даних, а її основою є кримінальний аналіз. Це цілий комплекс методів, які використовуються для збору, оцінки, аналізу та реалізації інформації, як при розслідуванні конкретних кримінальних правопорушень, так і в подальшому розробленні тактичних та стратегічних засад з протидії злочинності в цілому.

Говорячи звичайною мовою, це не лише допомога оперативним підрозділам в розкритті злочинів, а й здатність передбачити та попередити вчинення нових, своєчасне реагування на виникнення загроз.

В інших країнах така модель вже зарекомендувала себе з позитивного боку на етапі досудового розслідування та стала ефективною відповіддю на швидку глобалізацію, яка розширила можливості міжнародної організованої злочинності і швидко довела свою результативність. Вона зробила переворот у європейській системі досудового розслідування і дала можливість зробити колосальний ривок вперед як в сенсі дотримання прав громадян і юридичних осіб, так і в сенсі підвищення розкриття і роботи поліцейських органів на випередження (превентивної, ініціативної роботи з виявлення злочинів): досудове розслідування проводять на підставі даних, отриманих з державних і міжнародних баз даних, реєстрів, інших джерел, аналізують за допомогою спеціального інструментарію криміналістичного аналізу спеціально підготовлені детективи-аналітики, які працюють тільки з базами даних та інформацією і не мають безпосереднього відношення до конкретного кримінального провадження. Розвідувальна аналітика надає інформацію, за допомогою якої правоохоронні органи визначають об'єкти уваги. На сьогодні ILP інтегрована і успішно діє в більшості країн Європейського союзу і Сполучених Штатах Америки.

В Україні кримінальний аналіз стартував порівняно нещодавно, зокрема в Донецькій області він діє майже 4 роки.

Щодо практичної складової аналітичної роботи, тут слід відзначити, що існує кілька видів як самого аналізу, так і, відповідно, аналітичних продуктів, які надає Управління.

Пропоную коротко оглянути види аналізу.

В залежності від питання, поставленого перед аналітиком, може проводитися оперативний, стратегічний чи тактичний аналіз. Суть кожного з видів закладено в самій назві.

Відтак, оперативний аналіз проводиться за конкретними оперативно-розшуковими справами, або кримінальними провадженнями і дозволяє визначити коло підозрюваних, їх зв'язки, елементи повсякденного життя, які б вказували на причетність до злочину, або до злочинного угруповання, тощо. Всі зібрані дані систематизуються та узагальнюються для подальшої роботи над ними оперативних або слідчих підрозділів.

Тактичний аналіз дозволяє проаналізувати злочинність та злочини на конкретній території за невеликий проміжок часу, за певним видом злочину чи протиправної діяльності певної групи з метою напрацювання тактичних заходів із затримання злочинців, виявлення ризиків та попередження конкретних правопорушень.

Стратегічний – має на меті ідентифікацію та оцінювання кримінальних загроз особі, суспільству, державі, метою яких є визначення пріоритетів вразливості правоохоронної системи або середовища, та формування управлінських рішень на довгостроковий період щодо запобігання вчиненню кримінальних правопорушень та протидії злочинності.

Нижче хотів би зупинитися на кожному з напрямків роботи кримінальних аналітиків з використанням конкретних прикладів.

Встановлення особи зловмисника або потерпілого. Це, як правило, одне з найпоширеніших звернень поліцейських підрозділів до Управління. Маючи на руках лише номер мобільного, або фотокартку, кримінальні аналітики, використовуючи всі наявні можливості та джерела інформації, збирають максимальні відомості про особу, коло родинних, дружніх та інших зв'язків, та формують досьє. Це і є перший вид аналітичного продукту. До прикладу, отримавши лише фотокартку особи, аналітик надає у якості кінцевого результату її повні анкетні дані, автотранспорт (не лише у власності, а й як засіб пересування), відомості про сімейний стан, перетин кордону, наявність бізнесу, майновий стан та інші відомості, необхідні для подальшої роботи.

Як приклад, одразу після повідомлення про спричинення тяжких тілесних ушкоджень співробітники відділу криманалізу отримали відео з камер відеоспостереження. Проаналізувавши його, було відокремлено фрагмент, де перед тим, як покинути місце злочину, фігурант мигцем кидає погляд в камеру. Ще півгодини, і у аналітиків вже малися його анкетні дані, сторінки у соціальних мережах та інформація не лише про нього, а й про коло його родичів та друзів.

Тут варто додати, що досьє може надаватися не лише на особу, а й на об'єкти, будь то будівля чи транспорт.

Пошуки автотранспорту. За допомогою доступу до відео з камер відеоспостереження та інформації з блокпостів, аналітик здатен проаналізувати маршрут пересування авто, кінцеву зупинку, в деяких випадках осіб, які перебували за кермом або в салоні, візуалізувати отримані дані та надати схему пересування, що значно спрощує пошуки. Кінцевим продуктом у даному випадку слугує аналітичний звіт.

Так, наприкінці минулого року в окупованому бойовиками Донецьку сталося вбивство так званих поліцейських фейкової ДНР. Аналітиками без доступу до будь-яких офіційних матеріалів злочину було встановлено особи загиблих, частково відновлено хронологію подій, зібрано коментарі свідків, родичів та сусідів загиблих та сформовано ключові версії мотивів вбивства. Всі отримані дані було узагальнено в аналітичному звіті з додаванням геолокацій, фотографій, як потерпілих, так і з місця злочину.

Крім того, співробітники проводять тактичний аналіз за певним видом злочину на конкретній території за відокремлений проміжок часу. Наприклад, зараз в розробці аналітиків - грабежі та розбої, вчинені в області з початку року, аби напрацювати подальші оперативні та превентивні заходи з урахуванням концентрації їх вчинення, періоду доби та характеру нападів.

Так виглядають основні вектори аналітичної роботи, проте в залежності від завдань, поставлених перед аналітиками, в службових реаліях їх набагато більше.

Більш детально варто зупинитися на кримінальному аналізі з урахуванням реалій сьогодення. Ведення бойових дій змусило негайно адаптовуватися. Базові принципи, звичайно, не змінилися, але в першу чергу в рази зросло навантаження.

Постає закономірне питання - Так що ж роблять аналітики в умовах війни? Документування колаборантів, зрадників, агітаторів, коригувальників, окупантів. Це першочергові виклики. Значних зусиль сьогодні вимагає моніторинг в режимі 24/7. Тому кожен сьогодні слідує, виявляє, збирає всю необхідну для подальшої роботи інформацію, і передає для подальшого реагування.

Зараз можна сказати, що на сьогодні аналітики задіяні скрізь, в будь-якому напрямку роботи, навіть в документуванні обстрілів. Тому сміливо можна сказати, що кримінальний аналіз вже зарекомендував себе з позитивного боку і займає окрему, гідну нішу в структурі кримінальної поліції.

Список використаних джерел

1. <https://www.euam-ukraine.eu/ua> Офіційне інтернет-джерело Консультативної місії Європейського союзу
2. Користін О.Є. «Сучасні моделі правоохоронної діяльності».
3. Користін О.Є., Пефтієв Д.О., Пеньков С.В., Некрасов В.А. «Поліцейська діяльність, керована розвідувальною аналітикою».

Федчак Ігор Андрійович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності Львівського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

РОЛЬ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ В МОДЕЛІ ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ОСНОВІ ОПЕРАТИВНИХ ДАНИХ (РОЗВІДУВАЛЬНОЇ АНАЛІТИКИ) (Intelligence-Led Policing, ILP)

У теперішній час поліцейська діяльність переживає період значних системних організаційно-правових змін, які знаходять своє відображення у трансформації напрямів її функціонування як в Україні так і за кордоном. Характерною ознакою такої трансформації поліцейської діяльності є розробка та реалізація нових комплексних підходів щодо обмеження поширення впливу злочинності у короткостроковій та довгостроковій перспективі, які прийнято називати моделями та концепціями поліцейської діяльності. Найбільш поширеною у теперішній час моделлю правоохоронної діяльності є так звана «Модель правоохоронної діяльності на основі оперативних (розвідувальної аналітики) – (Intelligence-led Policing (ILP))».

Поліцейська діяльність керована оперативними даними (аналітикою) (Intelligence Led Policing, ILP) – це модель діяльності органів поліції, яка спрямована на підтримку інституційного управління та прийняття рішень уповноважених осіб правоохоронного органу на основі процесу кримінального аналізу інформації та поширення даних.

Така модель діяльності поліції ґрунтується на застосуванні кримінальної аналітичної діяльності, яка займає центральне місце у цій моделі. Модель ILP передбачає інкорпорування кримінальної аналітичної функції в загальну місію правоохоронної системи. Комплексне завдання – прогнозування ризиків та вплив на дії – передбачає комбінування аналізу та процесу прийняття рішень, що окреслює роль спеціалістів аналітичних служб чи не як визначальну.

Як впливає з назви, аналіз, особливо даних, у результаті якого формуються аналітичні продукти - «розвідка», є центральним елементом у моделі ILP. Кримінальні аналітики відіграють центральну роль у створенні та розповсюдженні продуктів аналізу для реагування на стан злочинності та прийняття рішень. Особливу увагу звертаючи на виникнення та закономірності існування загроз від серйозної та організованої злочинності. Вирішення проблем (нейтралізація загроз) є ключовим компонентом ILP, тому кримінальний аналіз у контексті їх ідентифікації, пріоритизації має вирішальне значення у прийнятті управлінських рішень керівним складом органів та підрозділів поліції.

Оперативна (розвідувальна) інформація про злочинну діяльність є результатом застосування аналітичного процесу, який передбачає збір даних, їх перевірку та оцінку, застосування алгоритмів опису цих даних та їх аналізу, що дозволяє визначити значення цих даних (що ці дані в цілому означають). Відповідь на це запитання дозволяє отримати якісно нові знання, які набувають

статусу розвідувальних (аналітичних) даних – Intelligence, що слугують основою для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, щодо виконання поліцейських завдань.

Відповідно до частини 1 статті 25 Закону України «Про Національну поліцію», поліція здійснює інформаційно-аналітичну діяльність виключно для реалізації своїх повноважень, визначених законом. Частина 3 цієї статті закріплює повноваження на проведення інформаційно-пошукової та інформаційно-аналітичної діяльності [1]. Організація та здійснення інформаційно-аналітичної діяльності для реалізації повноважень поліції є завданням Департаменту кримінального аналізу Національної поліції України. Відповідно до наказу Національної поліції України від 29.12.2019 № 1354 «Про затвердження Положення про Департамент кримінального аналізу Національної поліції України», Департамент кримінального аналізу розробляє, впроваджує та застосовує нові методи та напрями здійснення кримінального аналізу, спрямовані на підвищення ефективності протидії злочинності [2].

Кримінальний аналіз відіграє вирішальну роль у моделі поліцейської діяльності, керованої розвідувальною аналітикою (ILP). Ця роль полягає у тому, що особам, які наділені повноваженнями приймати рішення про використання людських та матеріальних ресурсів доводиться аналітично опрацьована критично важлива інформація, яка має додану складову (застосування аналітичного процесу до масиву даних дозволяє вилучати значення з таких даних), яка дозволяє прогнозувати та оцінювати загрози та приймати найбільш адекватні рішення щодо стабілізації криміногенної ситуації. Використання даних та інформації з широкого кола джерел кримінальними аналітиками може допомогти правоохоронним органам встановити зв'язок між загальними схемами і тенденціями злочинної діяльності з метою запобігання серйозним інцидентам або забезпечення довгострокового розуміння загроз, з якими стикається правоохоронний орган та громадськість. Кримінальні аналітики працюють із різноманітними джерелами даних і повинні мати можливість швидко й систематично синтезувати їх у дієву інформацію для своїх відомств. До кримінальних аналітиків висувається ряд вимог – проходження фахової підготовки з питань пошуку та опрацювання інформації з різних джерел даних, особливостей застосування аналітичного процесу для побудови аналітичних висновків. Одним із найважливіших аспектів діяльності кримінальних аналітиків є те, що підготовлені ними аналітичні продукти в межах моделі ILP дозволяють діяти на випередження, опираючись на виявлені закономірності у кримінальному середовищі. Це не означає, що протидія поточному стану справ, є менш значущим або менш необхідним, проте одним із ключових чинників успішної правоохоронної діяльності на основі розвідувальної аналітики є дії на випередження, а також здатність припиняти та стримувати злочинну діяльність, перш ніж вона переросте в серйозну загрозу. Другий ключовий аспект діяльності аналітиків полягає в налагодженні й підтриманні позитивних взаємовідносин із колегами, які також працюють у середовищі поліцейської діяльності на основі розвідувальних даних з інших країн. Кримінальні аналітики повинні бути основою для місцевої, регіональної

та міждержавної інформаційної комунікації, щоб працювати разом. Важлива інформація не має бути залишеною поза увагою.

Після створення Департаменту кримінального аналізу у структурі Національної поліції відбулось об'єднання в єдиному підрозділі функцій кримінального аналізу та забезпечення формування і підтримки функціонування автоматизованої інформаційної системи оперативного призначення, що формується в процесі здійснення агентурної, оперативно-розшукової та аналітичної діяльності. Підставою такого об'єднання став наказ МВС від 02 липня 2020 року № 504 [3]. Таке об'єднання вважається етапом впровадження концепції поліцейської діяльності, керованої розвідувальною аналітикою (ILP), з поступовим удосконаленням системи кримінального аналізу в діяльності Національної поліції. Департамент продовжує розвивати концепцію поліцейської діяльності, керованої аналітикою (ILP), досліджувати та впроваджувати в роботу сучасні аналітичні інструменти та методи, покращувати організаційну та управлінську складову, брати участь у розробці та вдосконаленні відомчих інформаційних ресурсів [4, с. 114, 116].

За останні роки в результаті реформування правоохоронної системи України кримінальний аналіз набув розвитку та довів здатність бути ефективним інструментом у протидії кримінальним правопорушенням. Проте слід зазначити, що в Україні потенціал Intelligence-led Policing, зокрема кримінального аналізу, не використовується повною мірою так, як наприклад у США або країнах Європейського Союзу, та залишається більш концептуальною моделлю, що розвивається. До того ж у країнах Європейського Союзу та США використання можливостей кримінального аналізу є обов'язковим для всіх правоохоронних органів. Його зміст, правила та процедури чітко визначено та врегульовано у правовому відношенні [5, с. 32].

Отже, кримінальний аналіз під час реалізації моделі Intelligence-led Policing на в сучасних умовах виконує ключову роль та залишається надзвичайно важливим у контексті ефективності реалізації правоохоронної функції поліції в частині проактивної діяльності. Подальший розвиток кримінального аналізу, зокрема шляхом використання інноваційних програмних продуктів, підготовка досвідчених кримінальних аналітиків та подальше інкорпорування кримінальної аналітичної функції у практику протидії злочинності забезпечить сталу стабілізацію криміногенної ситуації в Україні.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про Національну поліцію» Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 40-41, ст.379. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 06.04.2023).
2. Наказ Національної поліції України «Про затвердження Положення про Департамент кримінального аналізу Національної поліції України» від 29.12.2019 № 1354. URL: <https://www.npu.gov.ua/about/struktura/struktura/departament-kriminalnogo-analizu.html>
3. Наказ Міністерства внутрішніх справ від 02 липня 2020 року № 504.

4. Литвинов В.А., Козловська Т.А., Жерновий М.М., Овсянюк Д.І. Історія становлення підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України. Актуальні питання та перспективи розвитку кримінального аналізу в правоохоронній системі України [Текст] : матеріали міжвідом. наук.-практ. конф. (Київ, 11 серп. 2022 р.) / [редкол.: С. С. Чернявський, Д. І. Овсянюк, В. В. Корольчук]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2022. 333 с. С. 113-116.

5. Білоус Р. В. Кримінальний аналіз у протидії кримінальним правопорушенням / Актуальні питання виявлення та розкриття злочинів Національною поліцією: вітчизняний та зарубіжний досвід: матеріали Міжнар. наук.-практ. круглого столу. Київ: НАВС, 2020. 258 с.

Ханькевич Андрій Миколайович

професор кафедри оперативно-розшукової діяльності та розкриття злочинів Харківського національного університету внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук, професор

Господарець Анна Анатоліївна

аспірант Харківського національного університету внутрішніх справ

**КРИМІНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗМЕНШЕННЯ РИЗИКІВ
ТА ЗАГРОЗ ПРОТИПРАВНОЇ АКТИВНОСТІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО
СТАНУ**

В Україні воєнний стан регулюється Конституцією України, Законом України «Про правовий режим воєнного стану» та іншими нормативно-правовими актами. Відповідно до ст. 2 зазначеного закону, правовою основою введення воєнного стану є Конституція України, цей Закон та указ Президента України про введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях, затверджений Верховною Радою України [1]. В умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень. Не можуть бути обмежені права і свободи, передбачені статтями 24, 25, 27, 28, 29, 40, 47, 51, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63 цієї Конституції [2]. Крім того, додатковою нормативною базою можуть бути накази та розпорядження Міністерства оборони, Міністерства внутрішніх справ, Служби безпеки України та інших відповідних військових та правоохоронних органів щодо забезпечення дії воєнного стану.

Оголошення воєнного стану в країні передбачає встановлення для населення, підприємств та організацій на підконтрольній Національній поліції України території особливих правил і обмежень, що можуть вплинути на повсякденну організацію діяльності поліції, й, зокрема, підрозділів кримінальної поліції.

Серед ключових ризиків і загроз, які впливають на організацію діяльності підрозділів кримінальної поліції в умовах воєнного стану можна виділити:

– підвищений ризик присутності ворожої агентури та колаборантів (зрадників) на території оперативного обслуговування і проведення нею розвідувальних заходів в інтересах країни-агресора;

– ризик організації і проведення на окремих територіях оперативного обслуговування спланованих спеціальних інформаційно-психологічних операцій, спрямованих на антипатріотичне формування громадської думки, вплив на емоції, критичне мислення, почуття та дії цільової групи людей;

– підвищений рівень загрози організації та вчинення терористичних актів розвідувально-диверсійними групами та окремими радикально налаштованими особами на території та об'єктах оперативного обслуговування;

– загрозу появи та неконтрольованого обігу серед населення (зокрема, кримінальних елементів) вогнепальної зброї та вибухових речовин, завезених з місць проведення бойових дій;

– загрозу зростання долі кримінальних правопорушень корисно-насиленницького спрямування (розбої, пограбування, крадіжки з квартир та домоволодінь, викрадення автотранспорту) внаслідок дестабілізації економічного та фінансового стану країни, і, як наслідок, масового зубожіння населення.

Перелічені вище ризики й загрози створюють передумови виокремлення пріоритетних напрямів діяльності кримінальної поліції, переорієнтації проведення оперативно-розшукової роботи та напрямів інформаційно-аналітичної роботи, а також призводять до зміни умов, що впливають на діяльність зазначених підрозділів, ставлять перед ними ряд складних завдань, непритаманних мирному часу.

Умови воєнного часу характеризуються підвищеним рівнем загрози безпеці держави та населення, збільшенням обсягів та складності кримінальних правопорушень. Один із найважливіших аспектів роботи кримінальної поліції в таких умовах – це забезпечення безпеки громадян та виконання завдань щодо запобігання розповсюдження кримінальної протиправності та оперативно-розшукове забезпечення досудового розслідування злочинів. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності кримінальної поліції, складовою якого є кримінальний аналіз оперативних даних та іншої інформації, є ключовим для виконання цих завдань.

Основна мета використання алгоритмів кримінального аналізу під час дії воєнного стану – надання розвідувально-аналітичної підтримки правоохоронним органам та органам безпеки у виявленні, запобіганні та досудовому розслідуванні протиправної діяльності осіб та організованих груп, а також протидія загрозам проведення військових операцій відповідними воєнізованими підрозділами.

Головними можливостями кримінального аналізу, під час дії на території та об'єктах оперативного обслуговування воєнного стану, слід вважати збір та аналіз розвідувальних даних щодо:

– виявлення та нейтралізації діяльності ворожих розвідувально-диверсійних груп на підконтрольній Україні території;

- місць переховування диверсантів, зрадників, колаборантів та дезертирів ворожої армії на підконтрольній, непідконтрольній та деокупованих територіях;
 - місць переховування дезертирів бойових підрозділів України на підконтрольній, непідконтрольній та деокупованих територіях;
 - протиправних дій окремих осіб (груп осіб) та моніторинг їхньої протиправної діяльності, спрямованої на проведення вербувальної роботи в інтересах держави-агресора серед населення, правоохоронних органів, органів державної влади, бойових та тилових підрозділах;
 - місць зберігання учасниками диверсійно-розвідувальних груп, зрадниками та колаборантами вогнепальної зброї, боєприпасів та вибухових речовин на підконтрольній, непідконтрольній та деокупованих територіях в інтересах країни-агресора;
 - злочинних мереж та особливостей їхньої протиправної діяльності, що можуть нанести шкоду воєнній та економічній безпеці держави, громадському порядку тощо;
 - маршрутів контрабанди наркотичних засобів, зброї та інших заборонених для обігу речей, що можуть нанести шкоду державі;
 - потенційних воєнних і кримінальних ризиків та загроз для місцевого населення окремих територій з боку держави-агресора та кримінальних елементів;
 - визначення оптимальних шляхів взаємодії між військовими адміністраціями, правоохоронними органами, бойовими підрозділами й населенням для виконання завдань, спрямованих на забезпечення правопорядку та загальної перемоги України над державою-агресором.
- Ураховуючи зазначене вище, можна зробити висновок й щодо основних напрямів роботи підрозділів, покликаних забезпечувати розвідувально-аналітичною інформацією підрозділи кримінальної поліції.
- На наш погляд, в умовах воєнного стану найбільшій ефективності розвідувально-аналітичної роботи сприяють:
- налагодження та безперервний обмін інформацією між підрозділами кримінального аналізу з підрозділами кримінальної поліції, іншими підрозділами та службами Національної поліції, правоохоронними органами, обласними військовими адміністраціями, бойовими підрозділами та підрозділами тилового забезпечення, громадськими організаціями, волонтерами, цивільним населенням тощо;
 - своєчасність та оперативність реакції структурних підрозділів Департаменту кримінального аналізу на первинну інформацію, отриману як від оперативних підрозділів, так і з інших джерел, зокрема, отриману ініціативно;
 - використання інноваційних рішень оброблення інформації за допомогою штучного інтелекту, можливостей машинного навчання, аналізу Big Data тощо;
 - проведення систематичного, залежного від постійно змінюваної оперативної обстановки, аналізу ризиків та прогнозування зміни структури та характеру підготовки, організації та вчинення правопорушень;

– використання заходів і механізмів, спрямованих на недопущення витоку інформації, а також запобігання несанкціонованому доступу до неї сторонніх осіб;

– систематичне й на постійній основі забезпечення навчання та підвищення кваліфікації працівників кримінальної поліції у питаннях використання сучасних підходів та методів самостійного опрацювання первинних оперативно-розшукових даних та іншої інформації.

Отже, можна зробити висновок, що в умовах воєнного стану, кримінальний аналіз, як ефективний інструмент діяльності підрозділів кримінальної поліції, керованою розвідувальною аналітикою, є дуже важливим інструментом, що дозволяє приймати управлінські рішення для зменшення та нейтралізації ризиків та загроз протиправної активності, оскільки дозволяє виявляти, аналізувати та запобігати злочинам, і тим самим забезпечувати безпеку держави й громадян.

Список використаних джерел

1. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII : станом на 31 берез. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 01.04.2023).
2. Конституція України : від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 01.04.2023).

Фігура Віталій Олегович

викладач кафедри спеціальних дисциплін Національна академія Державної прикордонної служби України

ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ API/PNR В ПОЄДНАННІ З КРИМІНАЛЬНИМ АНАЛІЗОМ

В 2021 році між Урядом Сполучених Штатів Америки та урядом України було підписано Угоду «Про співробітництво у використанні інформації про тих, хто подорожує». Відповідно до якої було розроблено законопроект про ратифікацію даної Угоди, який в даний час перебуває на розгляді у Верховній Раді України (№ 0152 від 20.05.2022). Головною метою домовленостей являється впровадження в нашої державі системи попередньої інформації про пасажирів (API) та додаткових даних про пасажирів (PNR). Дана система, позитивно зарекомендувала себе в більшості розвинутих країн світу, таких як: Сполучені Штати Америки, Канада та більшості країн Європейського Союзу.

Так, в Чиказькій Конвенції 1944 року (основний міжнародний документ, який визначає основні принципи роботи міжнародної авіації, Україна приєдналася до даної конвенції в серпні 1992 року) [1] та рекомендаціях Міжнародної організації цивільної авіації щодо записів реєстрації пасажирів (ISBN 978-92-9231-691-4 ICAO 2010) вказано, що держава-учасниця приймає необхідні закони для створення державного механізму використання інформації

про пасажирів, необхідної для скорочення термінів здійснення прикордонного контролю, забезпечення необхідного рівня безпеки та дотримання законності. Так, більшістю країн світу з метою можливих загроз національній безпеці, підвищенню рівня авіаційної безпеки, безпеки державного кордону та з метою результативної боротьби з тероризмом, організованою злочинністю, а також ідентифікації та переслідуванні осіб, винних у скоєнні таких злочинів транскордонного характеру було прийнято законодавство, яке регулює питання використання попередньої інформації про пасажирів API/PNR.

Необхідно зазначити, що саме система попередньої інформації про пасажирів (API) з 2013 року до початку війни, успішно функціонувала на базі міжнародного аеропорту «Бориспіль», де вперше була впроваджена Державною прикордонною службою України але наряду з тим, у державі відсутнє законодавство, що регулює використання попередніх даних реєстрації особи, що надані авіаперевізником (PNR).

Отже, першочергово впровадження системи API/PNR в Україні планувалося в авіаційних пунктах пропуску через державний кордон України та розпочата війна російською федерацією внесла певні корективи. Так, у відповідності до вимог Повітряного кодексу України, а також Положення про використання повітряного простору України були вжиті заходи представниками об'єднаної цивільно-військової системи та Державіаслужбою щодо закриття повітряного простору України для всіх цивільних авіа суден з 24.02.2022 року. Чітке розуміння того, що російська федерація по завершенню війни намагатиметься й надалі проводити заходи щодо дестабілізації ситуації в нашій країні (не відходячи від своїх імперських амбіцій), змушує нас навіть зараз, в умовах війни, удосконалювати систему національної та прикордонної безпеки.

Завдяки можливостям даної системи правоохоронні органи та безпосередньо підрозділи Державної прикордонної служби України отримують можливість виявляти осіб, які загрожують національній безпеці держави, а саме: міжнародних злочинців, терористів, здійснювати більш ефективну протидію торгівлі людьми, виявляти потенційних нелегальних мігрантів та осіб причетних до контрабандної діяльності.

Також, доцільно розглянути використання системи API/PNR при здійсненні кримінального аналізу, що в свою чергу надасть більше можливостей підрозділам Державної прикордонної служби України протидіяти транскордонній злочинності на державному кордоні України.

Отже, відповідно до визначення, кримінальний аналіз – специфічний вид інформаційно-аналітичної діяльності, спрямований на встановлення та передбачення взаємозв'язків між даними про злочинну діяльність та іншими даними, потенційно з ними пов'язаними, їх оцінювання, інтерпретація та прогнозування розвитку досліджуваних подій з метою їх використання під час досудового розслідування та здійснення оперативно-розшукової діяльності, а також для розроблення тактичних і стратегічних заходів із протидії злочинності [2].

Основною метою кримінального аналізу є пошук та виявлення ознак протиправної діяльності з використанням аналітичних методів та інформаційних

ресурсів (як закритих, так і відкритих), вивчення кола явищ, обставин, подій, що впливають на активність протиправної діяльності на державному кордоні.

Також, у ході кримінального аналізу забезпечується цілеспрямоване збирання/здобування, упорядкування, фіксація, аналіз та оцінка кримінальної інформації, її представлення (візуалізація), передача та реалізація.

Застосування кримінального аналізу у здійсненні дій щодо розкриття злочину дозволяє досягнути: кращого обігу інформації; кращого розуміння якості і придатності інформації; уніфікації інтерпретації інформації для всіх її користувачів; зниження ризику при прийнятті рішень; більш точного прогнозування розвитку ситуації; скорочення витрат на виконання заходів. Саме тому, поєднання системи API/PNR з кримінальним аналізом надасть можливість вдосконалити захист національної та прикордонної безпеки, а також підвищить рівень авіаційної безпеки в Україні.

Список використаних джерел

1. Конвенція про міжнародну цивільну авіацію 1944 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995%20038> (дата звернення: 07.04.2023).
2. Федчак І. А. Основи кримінального аналізу : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. С. 16-17.

Агасєв Інам Шамшир огли

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук, доцент

РОЛЬ ВИКОРИСТАННЯ ТАКТИЧНОГО КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ В ДІЯЛЬНОСТІ АНАЛІТИЧНИХ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Впровадження та застосування цифрових технологій у різних сферах діяльності, особливо в правоохоронній діяльності, є надзвичайно важливими, оскільки відкривають нові потужні можливості для виконання завдань на якісно новому рівні.

Важливим кроком стало створення в Національній поліції України аналітичних підрозділів (далі – аналітичні підрозділи), працівники яких володіють спеціальними знаннями не лише із загальних тонкощів розкриття та попередження злочинів, а й систематично підвищують кваліфікацію, вміють стежити за моделями (тенденціями) злочинності та мають навички використання спеціального аналітичного програмного забезпечення. Адже діяльність

підрозділів кримінального аналізу безпосередньо пов'язана зі збором та аналізом даних за допомогою різноманітних цифрових продуктів, що сприяє швидшому та ефективнішому розкриттю злочинів та їх попередженню.

У цьому контексті важливо зазначити, що підрозділи кримінального аналізу не дублюють методи боротьби зі злочинністю, які застосовуються слідчими та оперативними підрозділами, а навпаки, доповнюють їх. Адже ефективна протидія злочинності можлива лише за умови успішної взаємодії аналітичних, оперативно-розшукових підрозділів.

Якщо брати до уваги тактичний аспект кримінального аналізу, то найбільш вдале, на наш погляд, визначення тактичного кримінального аналізу дав І. А. Федчак. Таким чином, на думку вченого, це інформаційно-аналітична діяльність, яка здійснюється для аналізу злочинів і правопорушень на конкретній території за короткий проміжок часу, за певним видом злочину чи протиправною діяльністю певної групи. В розробці тактичних заходів із затримання злочинців, виявлення ризиків і попередження конкретних злочинів [1, с. 170].

Тактичний аналіз злочинності використовується як для попередження злочинів та їх розкриття, так і для прогнозування потенційних загроз суспільству з метою запобігання їх виникненню.

Для проведення тактичного аналізу злочинів необхідно отримати дані про конкретну територію чи вид злочину. Загалом, основні дані, необхідні для цього аналізу, опубліковані на інформаційному порталі Національної поліції України (далі ІПНП). Проте користуватися ними одними недостатньо, оскільки ІПНП містить сюжети, які не завжди розкривають суть злочину чи висвітлюють його деталі. З цієї причини відомості, отримані з ІПНП, необхідно доповнювати відомостями з кримінальних проваджень, зокрема: з протоколів огляду та опитування на місці ДТП, завірених доповідних записок, спеціальних доповідей тощо.

Слід також зазначити, в більшості випадків необхідно використовувати засоби підготовки, очищення та візуалізації даних. Так, програми Microsoft є потужними інструментами, які значно покращають аналіз усіх даних. Йдеться зокрема про програми «Power Bi» та «Excel».

Після збору першої інформації про невирішені зобов'язання за певний період, на певній території, варто завантажити його в програму «Microsoft Excel» і розбити на колонки для подальшого фільтрування та аналізу (заг. відомості: час і дата, місто, дані про місцезнаходження предмета злочину; додаткова інформація, отримана від оперативно-слідчих підрозділів: наявність/відсутність камер, способи входу, поверх будівлі, де вчинено злочин, кількість правопорушників, способи пересування, зовнішній опис, особливі прикмети). Систематизуючи цю інформацію, аналітик зможе виявляти збіги між різними злочинами за заданими критеріями без використання спеціального програмного забезпечення. Синтезуючи велику кількість інформації, використовуючи фільтри та візуалізацію, можна тактично визначити схожість злочинів для проведення більш глибокого аналізу. В цілому в результаті правильно проведеного тактичного розбору можна вирішити завдання із встановлення:

- місць концентрації злочинів;

- зв'язок (закономірність) подій;
- кримінальні схильності.

У свою чергу, вирішення цих питань дасть можливість створити профілі (тобто файли) підозрюваних і жертв. Профілювання жертв забезпечить майбутні профілактичні дії, а профілювання правопорушників дозволить приймати управлінські рішення щодо розкриття злочинів та запобігання їх в майбутньому.

Систематичний збір інформації для постійного оновлення аналітичних висновків і постійне накопичення інформації для подальшого аналізу в майбутньому є надзвичайно важливими для тактичного аналізу злочинів.

Постійне накопичення інформації та її адаптація до умов, необхідних для виконання завдань співробітниками аналітичних підрозділів, дасть можливість проводити багатовекторний аналіз за різними критеріями.

Результатом кримінально-тактичного аналізу мають бути прийняті керівником управлінські рішення, спрямовані на забезпечення громадської безпеки, порядку та боротьби зі злочинністю.

Тут слід зазначити, що для більш професійного та багатогранного кримінально-тактичного аналізу обов'язковими є знання криміналістики, а саме: щодо сутності, закономірностей виникнення, соціального прояву та попередження злочинів. Бо наявність таких знань, вміння користуватися аналітичними програмами, зацікавленість і відповідальне ставлення до роботи – ось що, разом узятє, є запорукою якості тактичного кримінальному аналізу на високому рівні.

ПНЗ в основному містить інформацію про географічні координати місць скоєння злочинів. Ці координати можна використовувати для відображення на карті за допомогою спеціального програмного забезпечення. Таким чином, за координатами можна встановити образ місцевості (району/міста/області тощо) з концентрацією вчинення певного виду злочинів. Візуальне сприйняття систематичності вчинення злочину дозволить у подальшому приймати управлінські рішення.

Кисельов А.О. акцентує увагу на тому, що застосування кримінального аналізу здатне мінімізувати витрати часу працівників оперативних, слідчих та інших підрозділів Національної поліції на вирішення поставлених завдань та підвищити якість їх інформаційно-пошукової діяльності [3, с. 65].

Наприклад, надсилання аналітичних звітів керівнику підрозділу в другій половині дня про виявлення тенденцій вчинення певного виду злочину (наприклад, пограбування) на певній зупинці громадського транспорту може допомогти як перенести зупинку в безпечніше місце, або встановити додаткове освітлення чи відео спостереження, а можливо навіть посилити поліцейські патрулі на небезпечних для громадян територіях.

У майбутньому подібні рішення, прийняті на основі детального аналізу, могли б підвищити рівень безпеки громадян.

Тому тактичний кримінальний аналіз – справа копітка і надзвичайно важлива, від ефективності її проведення залежить рівень злочинності в тому чи іншому регіоні. Тільки поглиблений тактичний кримінальний аналіз з обов'язковим урахуванням кримінологічних знань зможе гарантувати виконання

головного завдання аналітичних підрозділів: ефективно сприяти розкриттю злочинів та запобігати їх скоєнню в майбутньому.

Список використаних джерел

1. Федчак І. А. Основи кримінального аналізу : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 288 с. URL : <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3723/3/%D1%84%D0%B5%D0%B4%D1%87%D0%B0%D0%BA%20%D0%BE%D1%81%D0%BD%B0%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7%D1%83.pdf>.

2. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування. Офіційний вебсайт Офісу Генерального прокурора України. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>.

3. А.О. Кисельов. Особливості здійснення кримінального аналізу на прикладі складання аналітичного звіту (за матеріалами УКА ГУНП в Дніпропетровській області). Бюлетень з обміну досвідом роботи №228/2021. РВВ ДНДІ. К., 2021, с. 63-67.

Багаутдінова Марина Максимівна

курсантка 1-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Донецького державного університету внутрішніх справ, рядова поліції

Лунгол Ольга Миколаївна

доцентка кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидатка педагогічних наук

ПРОГНОЗУВАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ ЗА ДОПОМОГОЮ МЕТОДУ НЕЧІТКОЇ КЛАСТЕРИЗАЦІЇ С-СЕРЕДНІХ

Прогнозування злочинності включає передбачення основних змін розвитку злочинності загалом та окремих її форм, груп чи видів злочинів зокрема. Прогнозування злочинності може використовуватися для визначення вірогідності вчинення злочину й окремою особою. Актуальність кримінологічного прогнозування полягає в тому, що його результати спрямовані на попередження суспільства та держави про можливі варіанти розвитку криміногенної ситуації в країні у майбутньому та здійснення якісного планування боротьби зі злочинністю, розробки заходів, спрямованих на її запобігання. Прогнозування злочинності сприяє розробці спеціалізованих програм для вирішення соціально-економічних проблем суспільства; впливає на законодавче забезпечення суспільних відносин, внесення змін чи доповнень до чинного законодавства; сприяє проведенню обґрунтованої кримінологічної

експертизи та виявленню можливих наслідків щодо проведення певних заходів із запобігання злочинності. Кримінологічне прогнозування не зводиться до безперечних тверджень, а ставить за меті заздалегідь поінформувати державу і суспільство, правоохоронні органи і окремих громадян про можливий ризик злочинної поведінки і необхідність застосування заходів запобігання [1; 2].

Пропонований для прогнозування злочинності метод нечіткої кластеризації С-середніх представляє собою кластеризацію даних, у якій набір даних групується в N кластерів, причому кожна точка даних у наборі даних певною мірою належить кожному кластеру. Наприклад, точка даних, розташована близько до центру кластера, матиме високий ступінь приналежності до цього кластера, а інша точка даних, яка лежить далеко від центру кластера, матиме низький ступінь приналежності до цього кластера. Кластери формуються таким чином, що точки даних в одному кластері знаходяться близько одна до одної та дуже схожі; точки даних у різних кластерах знаходяться далеко одна від одної та відрізняються [3]. Кластеризацію загалом поділяють на дві підгрупи: жорстку та м'яку. У м'якій кластеризації замість розміщення кожної точки даних в окремі кластери ймовірність цієї точки призначається ймовірним кластерам. У м'якій, або нечіткій кластеризації кожна точка даних може належати до кількох кластерів разом зі своїм показником ймовірності або правдоподібності. В алгоритмі нечіткої кластеризації С-середніх якраз і використовуються алгоритми м'якої кластеризації.

Метод нечіткої кластеризації С-середніх вважають більш дієвим і точним, порівняно з аналогічними методами, наприклад, алгоритмом k-середніх. На відміну від алгоритму k-середніх, де точки даних належать виключно одному кластеру, точки даних в алгоритмі нечітких середніх можуть з ймовірністю належати більш ніж одному кластеру. Як наслідок, нечітка кластеризація С-середніх дає порівняно кращі результати для наборів даних, що перекриваються.

На актуальності використання методу нечіткої кластеризації С-середніх для прогнозування злочинності наголошують науковиці М. Премасундарі та Ч. Яміні [4]. Запропоновані ними алгоритми розрахунків використовуються для аналізу ситуації у штатах США, більш схильних до злочинності. Мета проведених досліджень та пропозиції спрямовані на підвищення рівня безпеки в досліджуваних регіонах. Автори [4] зазначають, що результати корисні для аналізу наявної злочинності та ймовірного передбачення подій. Вірогідно передбачити злочин неможливо. Проте можливо запобігти злочину, якщо знати час та місце, коли він ймовірно може статися. Візуалізацію результатів дослідження зручно представляти у вигляді діаграм розсіювання, гістограм та стовпчиків. Саме так М. Премасундарі та Ч. Яміні представляють результати дослідження з рівнів вбивств у штатах США, рівнів нападів у різних штатах, інформацію про зґвалтування, вчинені в штатах та кореляцію між змінними злочинності.

Науковці [5] використовують метод нечіткої кластеризації С-середніх для аналізу й узагальнення тенденції підліткової злочинності, щоб надавати інформацію поліції та іншим відповідним органам для запобігання підліткової злочинності. Дослідження проведено на основі інтелектуального аналізу даних,

таких, як «стать», «місце проживання», «вік» і «рівень освіти», «рівень злочинності в регіоні» тощо.

Актуальність та дієвість прогнозування злочинності за допомогою методу нечіткої кластеризації С-середніх активно доводиться науковцями різних країн [1-5]. Перспективою подальших досліджень є детальне вивчення досвіду використання методу нечіткої кластеризації С-середніх закордонними правоохоронними органами для кластеризації даних про злочини, такі як викрадення, вбивство, крадіжка, пограбування, шахрайство, пограбування та інші подібні злочини.

Список використаних джерел

1. Sivanagaleela B., Rajesh S. Crime Analysis and Prediction Using Fuzzy C-Means Algorithm. *3rd International Conference on Trends in Electronics and Informatics (ICOEI)*, Tirunelveli, India, 2019, pp. 595-599. DOI: 10.1109/ICOEI.2019.8862691.
2. Shuchita M., Tanvi P., Priyanka P., Suvarna M., Ekta S. Crime Prediction Using Fuzzy c-means Algorithm. *International Research Journal of Engineering and Technology (IRJET)*. Volume: 05 Issue: 02. Feb-2018. Pp. 2113 – 2116.
3. Satyam K. C-Means Clustering. *Bulltin*. Published on Oct. 28, 2022. URL: <https://bultin.com/data-science/c-means>. Дата звернення: 19.03.2023.
4. Premasundari M., Yamini C. A violent crime analysis using Fuzzy C-means clustering approach. *Ictact Journal on soft computing*, April 2019, Volume: 09, Issue: 03. Pp. 1939-1944. DOI: 10.21917/ijsc.2019.0270.
5. Yau-Ren Shiau, Ching-Hsing Tsai, Yung-Hsiang Hung, Jui-Huan Wu. A Study on the Application of Fuzzy Clustering Analysis in Juvenile Delinquency Prevention. *Information Technology Journal*, 12: 1358-1365. DOI: 10.3923/itj.2013.1358.1365.

Байрак Нікіта Валерійович

здобувач вищої освіти за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність»

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук,
доцент

ПОНЯТТЯ Й СУТНІСТЬ ТАКТИЧНОГО КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ

Тактичний аналіз - це когнітивний, пізнавальний і технічний процес, спрямований на оцінку характеру злочину, виявлення ризиків, тенденцій і закономірностей злочину, а також виявлення відповідних фактів, інцидентів або місць, де підозрюється злочин. Ця форма аналізу розрахована на короткострокову і середньострокову перспективу.

Він використовується безпосередньо для успішного вирішення певних завдань. Метою використання кримінальної інформації є моніторинг ситуації у зв'язку з можливими тактичними рішеннями поточних проблем, з метою розподілу ресурсів на певний період часу.

Тактичний аналіз є методом аналізу даних, зосереджений на коротких та середньострокових проблемах, спрямований на виявлення закономірностей, характеристик та конкретних елементів серії злочинів. Тактичний аналіз виявляє підозрілі ознаки, підозрілих осіб і групи, підозрілі зв'язки між деякими фактами, райони або секції з високою ймовірністю злочинної діяльності, типи людей, схильних ставати жертвами злочинів, і часові пояси, що сприяють злочинній діяльності.

Говорячи про саме визначення, тактичний аналіз - це інформаційно-аналітична діяльність, яка проводиться з метою аналізу злочину або криміналітету в певній галузі за короткий проміжок часу за певним видом злочину або незаконної діяльності певної групи, з метою затримання злочинців, виявлення ризиків і розробки тактичних засоби запобігання конкретному злочину [1,160].

Метою аналізу інформації є виявлення змін в стані правопорядку і посилення боротьби з найбільш поширеними і небезпечними злочинами, ефективний розподіл організаційних ресурсів, розміщення військ і засобів, розробка комплексних заходів, орієнтація (напрямок) діяльності керівників на шляху до прийняття рішень.

Говорячи про тактичний аналіз можна сказати, що - це підхід до підтримки та вдосконалення поліцейських операцій. Одержувачем результатів тактичного аналізу є замовник тактичного аналізу та інші співробітники поліції, які можуть використовувати результати аналізу у своїй роботі. Зазвичай тривалість аналізу такого рівня визначається на основі щоденної, 10-денної (10-денний) і щомісячної оцінки інформації, в діапазоні, що не перевищує 1 рік.

Тактичний аналіз відповідає на питання: "що потрібно зробити за короткий час, щоб досягти мети, поставленої в певний момент?" Це відповідь на питання "що це?" Оскільки він спрямований на розслідування спонтанних ознак злочину та інших злочинів і вжиття негайних заходів щодо локалізації небажаних переміщень, він відрізняється від аналізу на рівні стратегії головним чином тим, що обсяг вихідної інформації і глибина розслідування обмежені.

Основним завданням тактичного аналізу є виявлення тактичних моделей, особливостей, специфічних елементів в серії злочинів, розробка ефективних тактичних рішень і досягнення максимальних результатів при правильному використанні наявних сил і засобів. Загальне правило тактичного аналізу полягає в тому, що всі аналітичні артефакти повинні містити інформацію про конкретний ідентифікатор, назву, автора, місце створення, час завершення, вихідні дані та місцезнаходження документа. Ґрунтуючись на інформаційних моделях, аналітик фіксує події, факти, дії, ідеї, думки, емоції людей, природні, соціальні, політичні, фінансові та економічні процеси в інформаційному просторі, виявляє їх об'єктивні закономірності і тенденції, а також визначає механізми і причинно-наслідкові зв'язки, які ними керують. У цьому сенсі аналітики, виступаючи

дослідниками у своїй галузі знань, створюють нові знання про фрагменти реальності у сфері своїх професійних інтересів.

Визначає проблеми, з якими стикається поліцейський підрозділ. Ми можемо визначити нові або поточні проблеми. Також постійний і послідовний моніторинг кримінальних явищ дозволяє своєчасно виявляти зміни в державі, особливо на стадії їх виникнення [2, 216].

Кисельов А.О. зауважує, що базуючись на оцінках органів та підрозділів Національної поліції, які у щоденній діяльності або застосовують кримінальний аналіз, або використовують його результати, беззаперечно можна стверджувати, що він є ефективним інструментом у протидії злочинності [4, с. 63].

Підсумовуючи вищесказане, хочемо додати, що певні категорії використовуються для підбиття підсумків тактичного аналізу. Тактичний аналіз - це підхід до підтримки поліцейських операцій та підвищення їх ефективності. Одержувачами результатів тактичного аналізу є сторона, якій доручено проведення тактичного аналізу, та інші співробітники поліції, які можуть використовувати результати у своїй роботі. Більшість даних, що використовуються для тактичного аналізу, надходять з баз даних поліції, особливо з баз даних про інциденти, які вводяться та зберігаються в комп'ютерних програмах. База даних містить інформацію про інциденти і злочини, а також про місцезнаходження і частоту їх повторення в конкретному поліцейському підрозділі.

Список використаних джерел

1. Тактичний кримінальний аналіз: теорія та практика : навчальний посібник / О. Є. Користін, Н. П. Свиридчук, О. М. Цільмак та ін.; МВС України; ДНДІ; ОДУВС. Одеса : РВВ ОДУВС, 2019. 216 с.

2. Кримінальний аналіз та аналіз ризиків. Загальне керівництво для правоохоронних органів Республіки Молдова та Україна. Місія Європейського Союзу з прикордонної допомоги Молдові та Україні. 160 с.

3. Звіт про оцінку потреб щодо впровадження моделі поліцейської діяльності, керованої аналітикою (Intelligence Led Policing/ILP), в Національній поліції України. КМЄС в Україні. 20 січня 2017 р.

4. А.О. Кисельов. Особливості здійснення кримінального аналізу на прикладі складання аналітичного звіту (за матеріалами УКА ГУНП в Дніпропетровській області). Бюлетень з обміну досвідом роботи №228/2021. РВВ ДНДІ. К., 2021, с. 63-67.

Бакай Валерія Геннадіївна

курсантка 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядова поліції

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук, доцент

ВИКОРИСТАННЯ ВІДЕОАНАЛІТИКИ В ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

На сьогоднішній день широко використовуються системи відеоспостереження, їх застосовують для забезпечення охорони банків, торговельних центрів, розважальних зон, промислових підприємств, та інші комерційні та некомерційні організації. Системи відеоспостереження дозволяють швидко реагувати на небезпечні ситуації, нагляд за персоналом і відвідувачами, широке застосування та перспективи систем відеореєстрації для зони регулювання дорожнього руху тощо. Відеоаналітика – це комплекс дій із використанням професійних знань кримінального аналітика, який дозволяє швидко та якісно обробляти відеодані для виявлення порушень та осіб причетних до скоєння правопорушень [1, ст. 165].

Наразі в Україні існує потреба в підготовці та удосконаленні професійних навичок спеціалістів у сфері відеоаналізу для сучасного розслідування, а також подальшого розвитку практичних можливостей використання результатів отриманих в ході відеоаналізу з метою ефективною реалізації завдань працівниками Національної поліції. Наразі дана тема має велике значення у потоці різноманітних технологій, які допомагають сприяти працівникам органів та підрозділів Національної поліції, у розкритті, розслідуванні та попередженні злочинів.

Сучасний світ має можливість одразу за допомогою технологій отримати необхідну інформацію про правопорушника. Використання інформації, отриманої в результаті аналізу відеоматеріалів від працівників Департаменту кримінального аналізу є важлива основа для вирішення подальших важливих питань, такі як припинення, розкриття та запобігання працівниками Національної поліції правопорушень.

Сучасні інформаційні технології дивують своїми можливостями та дозволяють покращити життя звичайних громадян та сприяти ефективній роботі співробітників Національної поліції. Адже за допомогою сучасних технологій обробки інформації та новітніх технік можливо виконувати завдання з легкістю та швидкістю. Основними завданнями, які можна вирішувати за допомогою відеоаналізу, є:

– розпізнавання, адже найчастіше розпізнаються обличчя людей і номери автомобілів;

– завдання, пов'язані з аналізом поведінки людини, автомобіля або іншого рухомого об'єкту [2, ст. 6].

Сучасними методами відеоаналізу в потоці людей можна знайти підозрілі обличчя, покинуті речі, розпізнавати ознаки, які можуть становити небезпеку для інших оточуючих, виявляти признаки вчинення злочинів і правопорушень. За допомогою сучасних можливостей розпізнавання особи стає все простіше і простіше. Відомо, що людині властива індивідуальність (неповторність) зовнішності та відносна стійкість ознак. Процес ідентифікації складається з порівняння двох (або більше) наборів ознак один з одним. Тому для ідентифікації необхідно виділити ці ознаки. Погані умови освітлення зазвичай є основною проблемою при використанні відеотехнологій у роботі Національної поліції.

Для роботи оглядового відеоспостереження, яке як правило використовується громадянами освітленості може бути досить, але, наприклад, матеріали відеозапису отримані відповідно до кримінально-процесуального законодавства, котрі можуть виступати в якості доказів у кримінальному провадженні, будучи додатками протоколів слідчих і судових дій, речовими доказами, а також об'єктом для вивчення фахівцями у сфері відеоаналізу з метою встановлення осіб причетних до скоєного правопорушення [3]. Враховуючи те що для розпізнавання осіб, освітленість повинна бути 300-400 лк. Для роботи фахівців у сфері відеоаналізу це створює низку проблеми. У кожному конкретному випадку потрібно шукати нове, нестандартне вирішення цієї проблеми. Слід зазначити, що потрібне збільшення кількості камер потребує збільшення ресурсів для обробки інформації. Мова йде як про апаратні ресурси системи, так і про людські ресурси.

Список використаних джерел

1. І.А. Федчак. Основи кримінального аналізу : навч. посіб. Львів : ЛДУВС, 2021. 288 с.
2. Мирошніченко В.О., Махницький О.В., Кочеткова І.Б.. Використання відеоаналітики у роботі Національної поліції: методчні рекомендації. Дніпро: ДДУВС, 2020. 34 с.
3. Відеодокази у кримінальному судочинстві: погляд Верховного Суду URL: <https://femida.ua/advice/videodokazy-u-kryminalnomu-sudochynstvi-poglyad-verhovnogo-sudu/> (дата звернення: 30.03.2023).

Балабко Іван Володимирович

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультет підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук, доцент

КРИМІНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ БЕЗПЕКИ ГРОМАД І ВАЖЛИВИЙ ІНСТРУМЕНТ У БОРОТБЫ ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ. РОЗВИТОК КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ В СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЯХ

Кримінальний аналіз - це процес вивчення злочинної діяльності для забезпечення ефективного запобігання та розслідування злочинів. Кримінальний аналіз включає аналіз даних про злочини, зокрема збір та аналіз інформації про злочинців, зброю, засоби транспорту та інші докази, які можуть допомогти виявити злочинців.

Кримінальні аналітики використовують різноманітні методи, такі як аналіз статистичних даних, ситуаційний аналіз та аналіз ризиків для виявлення тенденцій та розуміння причин злочинності. Крім того, вони використовують спеціалізовані інструменти та технології, такі як бази даних, програмне забезпечення для аналізу даних та системи відеоспостереження, щоб збирати та аналізувати інформацію.[1]

Задачі кримінального аналізу можуть варіюватися від ідентифікації тенденцій у злочинності до підготовки рекомендацій для поліції та інших правоохоронних органів з приводу запобігання та розслідування злочинів. Крім того, кримінальний аналіз може бути корисним і в інших сферах, таких як бізнес-аналіз та дослідження ринку.

У цій галузі важливо мати знання статистики, математики, програмування та інформаційних технологій. Крім того, краще бути готовим до праці з багатим обсягом інформації та до аналізу складних даних, що можуть включати численні варіанти інтерпретації та фактори, що впливають на їх точність.

Кримінальний аналіз може бути застосований в багатьох різних сферах, включаючи правоохоронні органи, розробників політики, дослідників і бізнес-аналітиків. Наприклад, поліція може використовувати кримінальний аналіз для виявлення та запобігання злочинам, розробникам політики - для підтримки розвитку програм та ініціатив щодо запобігання злочинності та підвищення рівня безпеки в громадах, а бізнес-аналітики - для виявлення шахрайства та злочинів, пов'язаних з використанням банківських карток та інших видів фінансової злочинності.

У своїй роботі кримінальні аналітики зазвичай використовують велику кількість даних, зокрема статистичні дані, дані звітності поліції та інші джерела

даних, що є відкритими та недоступні для загального користування. Зокрема, такі дані можуть містити інформацію про місця, де відбуваються злочини, характер вчинення злочинів, їх жертв та підозрюваних, а також статистичні дані, які допомагають розуміти тенденції злочинності та її зміну в часі.

Крім того, кримінальний аналіз може включати співпрацю з іншими дослідницькими групами та організаціями, такими як соціологічні дослідження та аналіз статистичних даних, що є відкритими для загального користування. Наприклад, соціологічні дослідження можуть допомогти виявити причини злочинності та інші соціальні чинники, які впливають на неї. Аналіз статистичних даних, в свою чергу, може допомогти виявити зв'язки між різними видами злочинів та інші закономірності.

Кримінальний аналіз також може включати застосування різноманітних методів, таких як геоінформаційний аналіз, машинне навчання та інші. Наприклад, геоінформаційний аналіз може допомогти визначити географічні зони, де ймовірніше відбуваються злочини, а машинне навчання може допомогти виявити закономірності та шаблони в злочинності на основі великої кількості даних.

У загальному плані, кримінальний аналіз є важливою складовою у забезпеченні безпеки громад і є важливим інструментом у боротьбі з злочинністю та злочинними групами. Використання аналітики та наукових методів може допомогти правоохоронним органам та дослідникам зрозуміти природу злочинів, розвивати більш ефективні стратегії боротьби з злочинністю та покращувати безпеку громад.

Розвиток кримінального аналізу за останні 10 років

Однією з ключових змін в кримінальному аналізі стала широке застосування технологій та аналітики даних. Наприклад, розвиток інтернету та соціальних мереж дозволив правоохоронним органам та дослідникам отримувати значну кількість інформації про злочини та злочинні групи, яку можна використовувати для аналізу та прогнозування злочинності.

Ще однією з важливих тенденцій у кримінальному аналізі є збільшення уваги до соціальних чинників, які впливають на злочинність. Дослідження у цій області дозволяють встановлювати зв'язки між економічними, політичними та соціальними факторами та злочинністю, що може бути корисним при розробці стратегій боротьби з злочинністю.[2]

Узагалі, розвиток технологій та збільшення уваги до соціальних факторів в кримінальному аналізі означає, що в майбутньому можна очікувати дослідження та розробки нових методів та інструментів для аналізу злочинності та боротьби з нею.

Крім того, зростає інтерес до розробки програмного забезпечення та інструментів для автоматичного аналізу великих обсягів даних про злочини, що дозволяє економити час та зусилля дослідників та правоохоронних органів.

Також, значна увага приділяється розвитку інтерактивних інтерфейсів та візуалізації даних, що допомагає візуалізувати та аналізувати складну інформацію про злочинність. Ці інструменти можуть бути корисними для комунікації результатів досліджень та стратегій боротьби з злочинністю для

широкої аудиторії.[3]

Загалом, можна сказати, що розвиток кримінального аналізу продовжується, та з новими технологіями та підходами з'являються нові можливості для прогнозування та боротьби з злочинністю.

Список використаних джерел

1. Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Кримінологія» URL: <https://dduvs.in.ua/wpcontent/uploads/files/Structure/library/student/lectures/08303.1.pdf>
2. Лекційний матеріал з навчальної дисципліни «теорія організацій» URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/46591487.pdf>
3. Протидія злочинності: аксіологічний аспект URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/38477/1/%D0%9F%D0%BE%D0%B4%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE.pdf>

Балковий Клим Вячеславович

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Донецького державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник: Волобоєв Артур Олегович

завідувач кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії

OSINT В ДІЯЛЬНОСТІ КІБЕРПОЛІЦІЇ

Роль кіберполіції полягає в запобіганні кібератак, виявленні та припиненні випадків кіберзлочинності, забезпеченні цифрової безпеки країни та боротьбі з кібертероризмом.

Завдання кіберполіції включає:

1. розробку та впровадження заходів щодо запобігання кіберзлочинності і зміцнення цифрової безпеки;
2. виявлення та припинення випадків кіберзлочинності шляхом перепросування мереж та відслідковування діяльності хакерів;
3. взаємодія з правоохоронними органами та державними структурами у виявленні та припиненні кіберзлочинів;
4. забезпечення кібербезпеки в державних інформаційних системах та інфраструктурі;
5. огляд інтернет-ресурсів, які містять незаконний контент або переживають атаки;
6. забезпечення підвищення кібербезпеки населення шляхом проведення навчань та рекомендацій щодо безпеки інформації.

OSINT означає «відкриті джерела інформації» (Open Source Intelligence). Це відноситься до збору, аналізу і використанню інформації, що доступна для

громадськості, зокрема в Інтернеті. [1]

Завдяки швидкому розвитку Інтернету, інформація стала більш доступною і швидше потрапляє до глобальної мережі. Користувачам і дослідникам стало значно легше зібрати і проаналізувати інформацію про певну людину, організацію, подію або будь-яку іншу тему, що становить інтерес.

Основні компоненти OSINT включають збір інформації з відкритих джерел, її аналіз і зведення з ними звіту для використання в дослідженні, безпеці та захисту інформації. OSINT часто використовується в галузі безпеки, досудового розслідування, бізнесу, журналістики та політики.

До основних кроків при використанні OSINT слід віднести:

1. визначення потреб інформації - необхідно визначити, яку інформацію потрібно зібрати для реалізації поставлених завдань;
2. вибір джерел - треба вибрати джерела, які будуть корисними при зборі інформації;
3. збір інформації - важливо витратити достатньо часу на збір потрібної інформації, яка може бути корисною для подальших дій;
4. аналіз отриманої інформації - провести аналіз інформації з метою визначення потенційних загроз або підозрюваних осіб;
5. використання інформації.

Стосовно основних інструментів для збору інформації з відкритих джерел, то до них слід віднести:

1. пошукові системи (Google, Bing, Yahoo);
2. соціальні мережі (Facebook, Twitter, Instagram, LinkedIn) [3];
3. спеціалізовані інтернет-ресурси (форуми, блоги, новинні портали, технічні сайти тощо);
4. публічні бази даних (державні реєстри, кадастрові бази, реєстри фізичних та юридичних осіб тощо).

З огляду на це, важливо пам'ятати про законодавчу базу, яка регулює збір та використання інформації з відкритих джерел. Кіберполіцейські повинні дотримуватися вимог законодавства з метою запобігання порушень прав і свобод осіб, забезпечити конфіденційність та право на приватності.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про інформацію». Веб-портал Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>
2. Закон України «Про національну поліцію України». Веб-портал Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
3. Сучасний словник інформаційної безпеки. (2015). Інститут інформаційної безпеки та спеціальної техніки Національної академії правової науки України.

Бацун Кирило Сергійович

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук, доцент

**РОЛЬ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ В КРИМІНАЛЬНОМУ
СУДОЧИНСТВІ ТА В ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ
УКРАЇНИ**

Кримінальний аналіз займає важливе місце у кримінальному судочинстві, тому є надзвичайно важливим етапом в розслідуванні злочинів та судових процесах. Його головна мета полягає у зборі, аналізі та інтерпретації інформації про злочин та злочинця, що може допомогти правоохоронним органам та судам встановити вину підозрюваного та прийняти рішення у кримінальному провадженні.

Кримінальний аналіз може допомогти виявити та проаналізувати зв'язки між злочинцями, їх спільні дії та злочинну діяльність. Це може бути особливо важливим у випадках організованої злочинності, де злочинні групи можуть працювати впритул одна до одної, але при цьому залишатися незалежними одна від одної. Кримінальний аналіз може допомогти виявити зв'язки між злочинцями та встановити схему їх злочинної діяльності.

Особливо кримінальний аналіз може бути корисним для виявлення та аналізу поведінки злочинців. Поведінка може дати важливу інформацію про мотивацію злочинця, його переваги та недоліки та інші ключові фактори, які можуть вплинути на рішення суду.

Окрім того, кримінальний аналіз може бути корисним для розуміння кримінальних тенденцій та змін у злочинності. Це може допомогти правоохоронним органам розробити ефективні стратегії та політики, спрямовані на боротьбу зі злочинністю та забезпечення безпеки громадян[4].

Для досягнення правосуддя кримінальний аналіз використовує різноманітні методи дослідження доказів, виявлення та аналіз документів, наукові методи і техніки, які дозволяють встановити ідентифікацію злочинця, мотив, зброю, техніку та інші ключові фактори. Ці дані можуть бути використані як докази в кримінальному провадженні та на судовому засіданні. Крім того, кримінальний аналіз може допомогти виявити можливих свідків злочину та підозрюваних, які можуть бути зв'язані зі злочином. Це допомагає поліції та судам зібрати докази та встановити вину осіб, які вчинили злочин.

Також кримінальний аналіз є важливим інструментом для збору та аналізу даних про злочин та злочинця з метою встановлення ідентичності злочинця, його мотивів та інших важливих факторів, які можуть вплинути на рішення суду в

кримінальному провадженні. Крім того, він може бути корисним для виявлення та аналізу зв'язків між злочинцями, їх спільної діяльності. Аналіз також може допомогти збирати докази та встановлювати зв'язки між різними злочинами. Наприклад, він може допомогти з'ясувати, чи є злочини, які вчинив один злочинець, пов'язані з іншими злочинами, які вчинили інші злочинці. Це може бути важливим для встановлення повної картини злочинної діяльності та ідентифікації всіх злочинців, які беруть участь у цих злочинах [1].

Ще одна перевага кримінального аналізу це те, що він може допомогти виявити слабкі місця в кримінальному судочинстві та запропонувати шляхи їх поліпшення. Наприклад, він може допомогти виявити недоліки у проведенні розслідувань, слабкі місця у доказуванні в суді, та інші проблеми, які можуть впливати на результати кримінального провадження, та зменшити кількість помилок та неточностей, які можуть виникати під час кримінального провадження: він може допомогти встановити, чи були здійснені всі необхідні дії під час розслідування, чи були використані всі доступні докази, та чи були враховані всі можливі альтернативні версії подій. Це може допомогти забезпечити більш точні та надійні результати кримінального провадження та зменшити кількість помилкових вироків.

Кримінальний аналіз може допомогти забезпечити більш об'єктивне та справедливе судочинство. Він може допомогти забезпечити більш точне та обґрунтоване прийняття рішень щодо вини чи невинуватості підсудного, оскільки дозволяє більш точно та повно оцінити наявні докази та обставини справи. Це може зменшити ризик неправомірного засудження або звільнення винного, що є важливим для забезпечення справедливості та довіри громадян до правосуддя.

Крім того, кримінальний аналіз може допомогти виявляти можливі проблеми та уразливі місця в кримінальному судочинстві та допомогти забезпечити їх подолання. Наприклад, якщо аналіз показує, що певні види злочинів часто залишаються безкарними через відсутність необхідних доказів, то можна вжити заходів для поліпшення збору та зберігання доказів, або розробити нові методи дослідження та виявлення доказів. Це може допомогти забезпечити більш ефективну боротьбу зі злочинністю та зміцнити довіру громадян до правоохоронних органів та судів.

Ще одною з переваг кримінального аналізу те, що він може бути важливим інструментом для запобігання злочинності. Аналіз даних може допомогти виявити тенденції у злочинності, які дозволять правоохоронним органам приймати більш обґрунтовані та ефективні рішення щодо використання ресурсів для запобігання злочинності[2]. Наприклад, аналіз даних може допомогти визначити, де і коли найчастіше відбуваються злочини, що допоможе забезпечити більш ефективну роботу поліції та інших правоохоронних органів. Також, кримінальний аналіз може застосовуватись для ідентифікації та виявлення нових форм злочинності. Наприклад, аналіз даних може допомогти виявити нові види злочинів, такі як кіберзлочинність або фінансові злочини, що дозволить правоохоронним органам бути більш готовими до боротьби з ними.

Підсумовуючи, можна сказати, що кримінальний аналіз відіграє важливу

роль у кримінальному судочинстві. Він допомагає правоохоронним органам збирати та аналізувати дані, що дозволяє їм більш ефективно розслідувати злочини та пред'являти обвинувачення. Крім того, кримінальний аналіз може бути важливим інструментом для запобігання злочинності та ідентифікації нових форм злочинності. Він також допомагає забезпечувати безпеку громадян, допомагаючи правоохоронним органам виявляти зв'язки між злочинами та ідентифікувати злочинних угруповань, а також виявляти можливі загрози та ризики для безпеки громадян [3].

Отже, кримінальний аналіз є важливою складовою частиною кримінального судочинства. Він дозволяє правоохоронним органам бути більш ефективними та ефективно розслідувати злочини, а також запобігати вчиненню нових злочинів та забезпечувати безпеку громадян. З огляду на швидкий розвиток технологій та збільшення обсягу даних, кримінальний аналіз буде мати все більш важливу роль у кримінальному судочинстві в майбутньому. Роль кримінального аналізу полягає у зборі та аналізі даних про злочин та злочинця з метою встановлення ідентичності злочинця, його мотивів та інших важливих факторів, які можуть вплинути на рішення суду в кримінальному провадженні.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 №2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
2. Яра О.С., Стасюк Н.А. Проблемні питання здійснення кримінального провадження щодо домашнього насильства.-Ужгород.- Науковий вісник Ужгородського Національного Університету, Серія: Право.- Том 63.-2021.- С.279-283.- DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2021.63.48>
3. Колесников В.А. Кримінальний аналіз: поняття, методи, значення // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. - 2015. - Вип. 3(63). - С. 18-23.
4. Широков А.Ф. Кримінальний аналіз у вирішенні завдань органів внутрішніх справ // Юридична наука і практика. - 2017. - Вип. 3(29). - С. 120-124.

Білаш Олексій Олександрович

здобувач вищої освіти за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність»

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук, доцент

РОЛЬ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ У ДОКУМЕНТУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

У процесі розслідування кримінальних проваджень, а також проведення оперативно-розшукової діяльності більша частина «сірих даних» перетворюється в комплексні і докладні письмові звіти. Інші дані, що відносяться до аналізу кримінально карного діяння або можливої злочинної діяльності, найчастіше доволі об'ємні і містяться в різних формах. Головне завдання для аналітиків полягає в тому, щоб організувати інформацію таким чином, щоб полегшити завдання вилучення сенсу із зібраної інформації.

Кримінальний аналіз є специфічним видом інформаційно-аналітичної діяльності, яка полягає в ідентифікації та якомога більш точному визначенні внутрішніх зв'язків між інформаціями (відомостями, даними), що стосуються злочину, і будь-якими іншими даними, отриманими з різних джерел, їх використанням в інтересах ведення оперативно-розшукової та слідчої діяльності, їх аналітичної підтримки [1].

У ході кримінального аналізу забезпечується цілеспрямований пошук, виявлення, фіксація, вилучення, упорядкування, аналіз та оцінка кримінальної інформації, її представлення (візуалізація), передача та реалізація.

У процесі кримінального аналізу розрізняють два основних види – оперативний і стратегічний [2].

Варто зазначити, що у документуванні кримінальних правопорушень суттєву роль відіграє саме оперативний кримінальний аналіз, оскільки оперативний аналіз спрямований безпосередньо на аналітичну підтримку оперативно-розшукової діяльності, зокрема у рамках роботи за оперативно-розшуковими справами, а також аналітичну підтримку досудового розслідування стосовно кримінальних правопорушень, провадження яких належить до повноважень органів Національної поліції України.

Крім того, результати оперативно-кримінальної перевірки разом із даними (інформацією) про виявлені правопорушення передаються до інших правоохоронних органів.

Усі форми аналізу пов'язані між собою, якщо аналіз супроводжує слідчу та розшукову діяльність, то він одночасно підтримує їх і створює підстави для проведення та подальшої їх фіксації слідчих (розшукових) дій та дослідницької діяльності. У процесі аналізу оцінюються відомості про злочинця, перебіг події, знаряддя злочину, час і місце його вчинення тощо. Циркуляція цієї інформації

відбувається між оперативним персоналом і слідчими і полягає не тільки в наданні чи отриманні інформації, а й в активному її отриманні та викладенні на папері [1].

Практичне застосування методики кримінального аналізу оперативно-розшуковими підрозділами Національної поліції України підтвердило її високу ефективність у багатоепізодних провадженнях, що охоплюють значну територію, в тому числі значну кількість подій та суб'єктів злочинної групи зі складним структурна будова. У цих випадках традиційні методи відстеження та зв'язування фактів виявилися недостатньо ефективними. Оперативний кримінальний аналіз може охоплювати такі сфери: злочинність, злочинці та методи ведення справ [3].

Роль кримінального аналізу у процесі документування можна представити як важливу частину підготовки та зосередження документів зазначеної діяльності в оперативному обліку, оскільки кримінальний аналіз суттєво допомагає при документуванні або створенні схем з наявної у слідчих або оперативних підрозділів інформації.

Список використаних джерел

1. Основи кримінального аналізу: посібник з елементами тренінгу / О.Є. Користін, С.В. Албул, А.В. Холостенко, О.М. Заєць та ін. – Одеса: ОДУВС, 2016–112 с.
2. Власюк О.В. Роль і місце кримінального аналізу у розкритті та розслідуванні злочинів на державному кордоні України / О.В. Власюк // Матеріали постійно діючого науково-практичного семінару Х.: Інститут підготовки юрид. кадрів для СБУ Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого, 2011. Вип. 3. Ч. 1. – С. 82–85.
3. ХАНЬКЕВИЧ А. М. ВИКОРИСТАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ [Електронний ресурс] / Андрій Миколайович ХАНЬКЕВИЧ // Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави. Харків, 2018. 2018. Режим доступу до ресурсу: URL: https://www.univd.edu.ua/general/publishing/konf/30_11_2018/pdf/95.pdf.

Білик Ігор Олександрович

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук, доцент

МОНІТОРИНГ ДАРКНЕТУ ЗА ДОПОМОГОЮ МЕТОДІВ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ

Моніторинг даркнету за допомогою методів кримінального аналізу є складним процесом, який вимагає високого рівня технічної та аналітичної компетенції. Основна мета моніторингу даркнету полягає в виявленні злочинців та їх діяльності в цій частині Інтернету. Для досягнення цієї мети використовуються різноманітні методи та інструменти, які дозволяють зібрати та аналізувати інформацію про діяльність кримінальних груп, які діють в даркнеті.

Один з найбільш ефективних методів моніторингу даркнету – це використання технологій Big Data та Machine Learning. Ці технології дозволяють збирати та аналізувати великі обсяги даних, що надходять з даркнету, та виявляти шаблони поведінки злочинців. Такі методи дозволяють оперативно виявляти нові види кримінальної діяльності та швидко реагувати на них [1].

Крім того, для моніторингу даркнету використовуються інструменти аналізу даних, такі як Social Network Analysis (SNA) та Sentiment Analysis. SNA дозволяє виявляти зв'язки між кримінальними групами та їх учасниками, що допомагає зрозуміти структуру та масштаби діяльності злочинних організацій в даркнеті. Sentiment Analysis дозволяє аналізувати тексти повідомлень та інших даних, що надходять з даркнету, та виявляти наявність та рівень негативних емоцій, які можуть свідчити про плани на злочинну діяльність [2].

Моніторинг даркнету за допомогою методів кримінального аналізу є важливим інструментом для боротьби зі злочинністю, що відбувається в цьому середовищі [2,3]. Кримінальний аналіз – це метод дослідження кримінальної діяльності, що базується на використанні наукових даних та технічних засобів [4].

У контексті моніторингу даркнету, методи кримінального аналізу використовуються для збору та аналізу інформації про злочинну діяльність, що відбувається в цьому середовищі. Це може включати в себе збір інформації про торгівлю наркотиками, злочинну діяльність, пов'язану зі зброєю, крадіжки даних та багато іншого [5].

Для здійснення моніторингу даркнету за допомогою методів кримінального аналізу використовуються різноманітні техніки, такі як аналіз структури та зміни сайтів, використання програмного забезпечення для

відслідковування трафіку, аналіз поведінки користувачів та багато іншого джер [6]. Основна мета полягає в тому, щоб зібрати достатньо інформації, щоб виявити злочинців, які використовують даркнет для своїх злочинних цілей, і забезпечити їх відповідальність за свої дії [7,8].

Як відмічає Кисельов А.О., застосування кримінального аналізу здатне мінімізувати витрати часу працівників оперативних та слідчих підрозділів на вирішення поставлених завдань та підвищити якість їх інформаційно-пошукової діяльності [9, с. 65]

Висновок даної роботи полягає в тому, що моніторинг даркнету за допомогою методів кримінального аналізу є важливою складовою боротьби зі злочинністю. Для ефективного моніторингу необхідно використовувати сучасні технічні засоби, такі як штучний інтелект, машинне навчання та інші. Крім того, важливо мати кваліфікованих спеціалістів, які зможуть аналізувати зібрану інформацію та приймати відповідні рішення щодо боротьби зі злочинністю.

Список використаних джерел

1. М. Пришляк, «Основні підходи до визначення поняття «даркнет»», Кримінальний процес: збірник наукових праць, вип. 3 (27), 2017 р.
2. С. Гайшун, «Організаційно-правові засади боротьби з кіберзлочинністю в Україні», Право і безпека, вип. 3, 2018 р.
3. О. Корнієнко, «Кібербезпека як складова національної безпеки», Юридичний науковий електронний журнал, №1, 2019 р.
4. В. Соломчак, «Протидія кіберзлочинності в Україні: проблеми та перспективи», Кримінальне право та криміналістика: науково-практичний журнал, вип. 3 (12), 2019 р.
5. І. Іщенко, «Кібербезпека як складова національної безпеки України», Бізнес Інформ, №10, 2020 р.
6. М. Кардаш, «Моніторинг даркнету як метод протидії кіберзлочинності», Криміналістика та кримінально-виконавче право, вип. 2 (34), 2021 р.
7. О. Черниш, «Протидія кіберзлочинності в Україні: актуальні проблеми та шляхи вирішення», Право України, №12, 2021 р.
8. О. Третьак, «Кібербезпека в Україні: проблеми та перспективи розвитку», Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ, №4 (83), 2022 р.
9. А.О. Кисельов. Особливості здійснення кримінального аналізу на прикладі складання аналітичного звіту (за матеріалами УКА ГУНП в Дніпропетровській області). Бюлетень з обміну досвідом роботи №228/2021. РВВ ДНДІ. К., 2021, с. 63-67.

Бобир Дмитро Юрійович

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук, доцент

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ЗЛОЧИННОСТІ В ДАРКНЕТІ

Департамент кримінального аналізу (далі-ДКА) є уповноваженим структурним підрозділом Національної поліції України з проведення, організації та координації інформаційно-пошукової та аналітичної роботи, спрямованої на збір, оцінку та реалізацію інформації, у тому числі інформації з обмеженим доступом, шляхом надання її уповноваженим органам (підрозділам) для вжиття заходів відповідно до їх компетенції, оцінювання ризиків, а також використання її для забезпечення виконання функцій, покладених на поліцію[4].

За останні десять років Інтернет став невід'ємною частиною життя сучасної людини. У глобальній мережі люди черпають необхідну інформацію, працюють, навчаються, знайомляться, спілкуються, замовляють та оплачують товари та послуги. Інтернет притягує також і зловмисників – з метою скоєння різноманітних злочинів за відсутності небезпеки бути встановленим і притягнутим до відповідальності. В даний час продаж, придбання та надання в Інтернеті різних послуг, заборонених у цивільному обігу, набули міжнародного розмаху з високою латентністю злочинів. Це стало можливим у зв'язку з використанням анонімайзерів та специфічних сервісів. У тезі розглядається соціальна мережа Даркнет як скоєння злочинів. Лише за останні шість років український сегмент Даркнета почав займати 10% загальносвітового, а це близько 255 тис. Відвідувачів щодня. Громадська небезпека даного явища очевидна і вимагає підвищення ефективності попереджувальної роботи. Аналіз міжнародної боротьби зі злочинністю у соціальній мережі[1].

Примітно те, що концепція Даркнет спочатку була приватною мережею для користувачів, які бажають використовувати ресурси мережі Інтернет, а також висловлювати свої думки анонімно, без ризику бути виявленим. На жаль, після певного часу добрий винахід Даркнет став ефективним засобом скоєння злочинів. У Даркнеті є майданчики, де збираються кіберзлочинці, купуються та продаються заборонені в цивільному обігу предмети, вкрадені конфіденційні дані, різні «малварі», неліцензійний та заборонений контент[2].

Спробуємо розглянути темну сторону Даркнета, закритого від сторонніх очей ком'юніті. На превеликий жаль, незаконна діяльність є основною частиною використання анонімайзерів.

Перші російськомовні сайти в Даркнеті з'явилися ще в 2012 р., пов'язано

це було з поширенням версії браузера Tor, що стабільно працює. Спочатку це були переважно форуми та дискусійні майданчики зі специфічними чи забороненими темами для спілкування. Що стало поштовхом для криміналізації Даркнета? Причиною масової міграції злочинних елементів стало зростання популярності криптовалюти Bitcoin, а також активна боротьба правоохоронних органів із наркоманією[3].

Слідом за наркодилерами в Даркнет прийшли і торговці зброєю, фальшивомонетники, збувачі підроблених документів, дитячої порнографії та інше. Саме тому багато злочинців вважали за краще вести свій незаконний бізнес в Інтернеті. Туди підтягнулися їхні клієнти. За даними TOR Metrics, з початку 2018 року

Продаж наркотиків – одна з головних причин популярності Даркнета. Даній злочинній діяльності присвячені великі розділи на найбільших форумах та безліч окремих сайтів. Їхню сукупну аудиторію визначити практично неможливо, оскільки не існує єдиних каталогів сайтів та форумів. Придбати на цих сайтах можна практично всі відомі види наркотиків – від наркотиків органічного походження до синтетичних наркотиків. Найчастіше схема придбання наркотичних засобів полягає в тому, що потенційний покупець зв'язується з продавцем через месенджер із включеним шифруванням, оплачує товар через Інтернет на електронний рахунок із безлічі сервісів електронних гаманців, після чого отримує координати (з можливим фото) місця, де знаходяться оплачені наркотики, так звані "закладки". Трафік наркотиків до інших міст здійснюється кур'єрськими службами чи поштою. Особиста зустріч наркодилера та покупця в переважній більшості випадків не відбувається.

Здебільшого магазини Даркнета з продажу наркотиків є організованою структурою, до якої входять продавці, фахівці з підбору персоналу, фасувальники, оператори, логісти та PR-менеджери. Вакансії на ці посади також розміщені у Даркнеті.

Щодо збуту та придбання зброї, то на відміну від західного сегменту Даркнета, де йому присвячені великі розділи на найбільших торгових майданчиках, в Україні зброю через Інтернет продають не так активно. На найбільших форумах можна знайти лише пару продавців, є також кілька сайтів із каталогом зброї та контактами продавців. Умови покупки у всіх приблизно однакові. Спочатку передплата від 50 до 100% через криптовалюту або фейкові платіжні акаунти, потім одержання зброї через «закладку» або кур'єром. У разі зброя переважно пересилається окремими частинами. Асортимент у продавців найрізноманітніший – від перероблених у бойову зброю масогабаритних макетів (ММГ – не бойові копії зброї) до індивідуальних замовлень покупця. Ціни на зброю відрізняються не менше за асортимент. Походження товару не обговорюється, як і мети його придбання.

Така сама ситуація в російському сегменті Даркнета і з попитом на злочини проти життя та здоров'я. У західному сегменті замовленню вбивств через Tor присвячено безліч сайтів. У російськомовному сегменті Даркнета – це досить рідкісне явище, у зв'язку з чим даній тематиці присвячено в рази менше уваги, ніж тому ж збуту наркотиків і зброї.

У Даркнеті існують також оголошення про суміжні послуги, наприклад про стеження, підпали машин, пограбування та побиття, фальсифікацію кримінальних справ. Всі особливості та побажання клієнта до скоєння злочину обговорюються індивідуально, як і вартість послуги.

Свої послуги на майданчику пропонують також фахівці з обміну та виведення коштів, фінансового шахрайства. Більшість із них за певний відсоток від суми можуть переказати гроші з криптовалюти у гривні, рублі, долари, євро чи юані, а потім відправити їх на вказаний клієнтом або спеціально створений банківський рахунок. Популярністю користуються оформлені на підставну особу пластикові картки, а також використання бази зламаних облікових записів платіжних систем Qiwi та PayPal.

Існують форуми для вільного спілкування - користувачі діляться досвідом у різних способах шахрайства, а в гілках обговорення публікуються інструкції з виготовлення саморобних вибухових пристроїв, наркотичних та отруйних речовин, організації атак хакерів і шифрування в мережі. Крім відкритої інформації, на сайті є і свої продавці, які пропонують платні інструкції з крадіжки кредитних карт, підроблення грошових купюр і документів, відстеження мобільних номерів або злому сайтів і профілів у соцмережах та скоєння інших кримінальних діянь.

Крім вищезгаданих послуг зі скоєння злочинів, у Даркнеті зустрічаються й інші дії, які за великим рахунком містять найрізноманітніші склади злочинів, передбачені Законом України, наприклад: оголошення про секс-послуги, поширення дитячої порнографії, придбання та продаж підроблених документів та фальшивих купюр, фармацевтичних препаратах, зломі акаунтів у соціальних мережах та «відмиванні» грошей, DDoS-атаках та відповідях ЗНО, аж до купівлі-продажу «чистої» сечі для заміни аналізів. До окремої категорії можна віднести поширення інформації, захищеної авторським правом, і навіть злочини у сфері комп'ютерної інформації.

Крім оголошень з пропозиціями про скоєння злочину, зареєстровані користувачі майданчиків, форумів або окремо присвячених сайтів Даркнета можуть самі залишити замовлення необхідності виконання тих чи інших злочинних дій в їх інтересах. Для пошуку необхідної інформації в Даркнеті є спеціальні пошукові системи, типу Torch або Fess, або аналог легального Google, який називається Grams. Але навіть такі програми, швидше за все, не допоможуть знайти цікаву інформацію. Тематична інформація зберігається на форумах, майданчиках та сайтах, де потрібна реєстрація з можливим проходженням тестування чи жертвування коштів. З метою спрощення пошуку в Даркнеті існує велика кількість каталогів, які можна знайти у звичайному Інтернеті, проте здебільшого вони або зовсім не вказують посилання, або дають некоректні адреси.

Блокування інтернет-ресурсів використовується як обмежувальний захід у багатьох країнах світу, проте досвід боротьби з методами їх обходу мають небагато. Найбільш відомий китайський досвід блокувань, який отримав назву «Великий китайський фаєрвол» – за аналогією з Великою китайською стіною. Щоб запобігти заблокованим сайтам своїх громадян, КНР активно займається

боротьбою з сервісами мережевої анонімності. І цей досвід досить успішний: в країні постійно блокуються нові сервіси, які надають доступ до VPN, можливості роботи Tor серйозно обмежені, і робота в цьому напрямку йде безперервно. Однак навіть серйозний і багаторічний китайський підхід не дає стовідсоткового результату, і жителі КНР важко, але продовжують користуватися сервісами для забезпечення анонімності.

Дослідницький інститут RAND Europe виділяє такі основні методи боротьби з даркнет-злочинністю:

1. Зіставлення дій у реальному та віртуальному світі. Зіставлення активності, що з злочинним діянням у світі, з діяльністю онлайн. Наприклад, арешт Росса Ульбріхта у 2013 р. стався, коли він скористався загальнодоступною мережею Wi-Fi, що збіглося з появою адміністратора SilkRoad у віртуальному просторі[1].

2. Отримання даних із відкритих веб-сайтів. Зловмисники використовують Даркнет лише як майданчики для скоєння злочинів, проте найчастіше займаються пошуком клієнтів у загальнодоступних мережах. За законом власники загальнодоступних сайтів повинні передавати поліції будь-яку інформацію, що цікавить. Наприклад, той самий Росс Ульбріхт залишив у загальнодоступній мережі свою електронну адресу для зв'язку з SilkRoad[1].

3. Перехоплення поштових відправлень. Правоохоронні органи співпрацюють із компаніями доставки та поштовими відділеннями, щоб дослідити підозрілі пакети. Поліцейські можуть взяти номер підозрілого відправлення, щоб відстежити одержувача[1].

4. Самонавчання програмних засобів. Використовуючи великі обсяги даних, поліцейські визначають зв'язки, які неможливо встановити іншими способами. Вони враховують IP-адреси та розміщену онлайн інформацію, роблячи висновки та поступово навчаючи на них штучний інтелект. Це дорога та складна система, проте її використання окупається[1].

5. Відстеження грошових потоків. Хоча криптовалюта має високий рівень анонімності, слабким місцем є її купівля або продаж. Поліція може зажадати дані від бірж, хто і коли робив угоди з криптовалютою[1].

6. Робота під прикриттям. Нерідко поліцейські агенти входять у довіру до адміністраторів заборонених сайтів, а також зображають продавців, роздрібних та оптових покупців[1].

7. Злом. Правоохоронними органами використовується модифіковане програмне забезпечення, яке впроваджується безпосередньо в торговий майданчик, що цікавить, форум або сайт в мережі Даркнет і створює вразливість для перехоплення IP-адрес користувачів [1].

Таким чином, суспільна небезпека цього явища очевидна і потребує підвищення ефективності запобіжної роботи. Аналіз міжнародної боротьби зі злочинністю в соціальній мережі Даркнет дозволяє виробити основні методи боротьби з даркнет-злочинністю та успішно впроваджувати їх у життя.

Список використаних джерел

1. Гуржій, А.В., Гурич, І.М. (2018). Особливості попередження злочинів в

даркнеті. Право і безпека, 2(86), 88-94. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pr_ib_2018_2_18

2. Кашуба, В.В. (2019). Юридичні аспекти регулювання даркнет-майданчиків. Державне будівництво та місцеве самоврядування, 42, 253-260. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Dbms_2019_42_32

3. Кобзев, В.В. (2019). Проблеми реалізації правосуддя в Інтернеті. Юридичний вісник, 4, 24-31. http://nbuv.gov.ua/UJRN/yurvis_2019_4_5

4. Suspilne. (2021). Co? «Take darknet». І чи справді він такий небезпечний? Suspilne.Media. URL: <https://suspilne.media/amp/170190-so-take-darknet-i-ci-spravdi-vin-takij-nebezpecnij/>

5. Наказ Національної поліції України від 29.12.2019 № 1354 "Про затвердження Положення про Департамент кримінального аналізу Національної поліції України" (дата звернення: 5.04.2023).

Богомаз Данііл Романович

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук, доцент

ВИКОРИСТАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ: МЕТОДИ, ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Використання кримінального аналізу під час воєнного стану в Україні є дуже важливим, оскільки це допомагає забезпечити безпеку та захист прав громадян в умовах загострення конфлікту та збройного конфлікту.

Кримінальний аналіз - це процес збору, аналізу та інтерпретації інформації про злочини, що відбуваються в певній території або за певний період часу. Під час воєнного стану цей процес стає ще більш важливим, оскільки потрібно знати, хто і які злочини скоїв, щоб забезпечити безпеку населення та запобігти повторенню подібних випадків у майбутньому[1, с. 100].

Методи кримінального аналізу включають в себе збір доказів, аналіз свідчень, дослідження сцени злочину, вивчення злочинної діяльності та злочинних тенденцій, а також інші методи дослідження. У контексті воєнного стану важливим є використання спеціалізованого програмного забезпечення для аналізу великих обсягів даних та виявлення закономірностей у злочинній діяльності.

Одним з викликів, з якими можуть стикнутися працівники правоохоронних органів та аналітики під час воєнного стану, є брак доступної інформації або її недостовірність. У таких умовах важливо використовувати методи, що

дозволяють дістати максимально можливу інформацію з наявних джерел та перевіряти її на достовірність.

Недостатній доступ до достовірної інформації може стати значним викликом при використанні кримінального аналізу під час воєнного стану в Україні. Оскільки це може стати на заваді виявленню та аналізу злочинної діяльності, а також вплинути на ефективність заходів, спрямованих на запобігання злочинам.

Недостовірність інформації також може бути проблемою, оскільки неправильна інформація може призвести до неправильних висновків та надання некоректних рекомендацій. Також, недостовірна інформація може призвести до неточностей у статистиці злочинності, що може вплинути на прийняття правильних рішень щодо запобігання злочинності та забезпечення безпеки громадян.

Для забезпечення ефективного використання кримінального аналізу під час воєнного стану в Україні необхідно використовувати інформацію з надійних джерел та забезпечувати її достовірність. Також, важливо вдосконалювати механізми збору та обробки інформації, залучати фахівців та вдосконалювати технічні засоби для забезпечення більш точного та ефективного аналізу злочинної діяльності [2, с. 104-110].

Однією з перспектив використання кримінального аналізу під час воєнного стану в Україні є можливість запобігати злочинній діяльності та забезпечувати безпеку населення на більш ефективному рівні. За допомогою кримінального аналізу можна виявляти та аналізувати злочинні тенденції та залучати ресурси для їх запобігання.

Використання кримінального аналізу може допомогти запобігати злочинній діяльності та забезпечувати безпеку населення на більш ефективному рівні. За допомогою аналізу даних можна виявляти тенденції злочинної діяльності та виділяти проблемні райони, що дозволяє приймати засоби з превентивної метою.

Кримінальний аналіз також дозволяє забезпечувати більш точне та ефективне розслідування злочинів, що може допомогти у попередженні подібних випадків у майбутньому та привести до покарання злочинців.

Для ефективного використання кримінального аналізу необхідно забезпечувати належну підготовку фахівців, вдосконалювати технічні засоби для збору та обробки даних, а також забезпечувати доступ до достовірної інформації. Також важливо співпрацювати з іншими органами правопорядку, щоб забезпечити комплексний та координований підхід до проблеми злочинності та безпеки населення.

Також, кримінальний аналіз може бути використаний для ідентифікації та протидії терористичним організаціям та іншим групам, які вчиняють злочини в умовах воєнного стану. Важливим є також використання кримінального аналізу для забезпечення юридичної відповідальності за злочини, які вчинені під час воєнного конфлікту.

У випадку воєнного стану, коли важливо забезпечити безпеку та захист прав громадян, використання кримінального аналізу

є необхідним і ефективним інструментом для виявлення, аналізу та запобігання злочинної діяльності. Проте, важливо пам'ятати про необхідність дотримання прав людини та обмеження використання цього інструменту для запобігання проявам корупції та зловживань владою [3, с. 154-165].

Отже, використання кримінального аналізу під час воєнного стану може бути ефективним інструментом для забезпечення безпеки населення та боротьби з злочинністю, проте воно потребує належної підготовки, координації та доступу до достовірної інформації. Однак, для успішного використання кримінального аналізу, необхідно забезпечити належну підготовку фахівців, вдосконалювати технічні засоби та забезпечувати доступ до достовірної інформації. Також важливо співпрацювати з іншими органами правопорядку та залучати громадські організації та активістів до процесу забезпечення безпеки населення.

Список використаних джерел

1. Основи кримінального аналізу: посібник з елементами тренінгу / Користін О.Є., Албул С.В., Холостенко А.В., Заєць О.М., Ісмаїлов К.Ю., Тетерятник Г.К., Горбаньов І.М. Одеса : ОДУВС, 2019. 112 с.
2. Пряхін Є. В. Криміналістичні засоби та методи розслідування кримінальних правопорушень : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 164 с.
3. Кримінальний процес: підручник / Р. І. Благута, Ю. В. Гуцуляк, О. М. Дуфенюк та ін.; за заг. ред. А. Я. Хитри, Р. М. Шехавцова, В. В. Луцика. Львів: ЛьвДУВС, 2019. Ч. 1. 532 с.

Василенко Андрій Сергійович

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук, доцент

СУЧАСНИЙ КРИМІНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Під час воєнного часу кримінальний аналіз є однією з ключових складових безпеки держави та її громадян. Воєнний час відрізняється від мирного періоду, оскільки він супроводжується великою кількістю небезпек та загроз для національної безпеки. У такій ситуації, виникає багато проблем, серед яких збільшення кількості злочинів, зниження рівня правопорядку та збільшення ризику наступу ворога. Тому, кримінальний аналіз під час воєнного часу є надзвичайно важливим для забезпечення безпеки держави та громадян. Він

допомагає визначити пріоритетні напрямки діяльності правоохоронних органів, виявити найбільш небезпечних злочинців, що можуть загрожувати національній безпеці, а також виконати різні інші завдання. Зокрема, українське законодавство передбачає, що під час воєнного часу можуть застосовуватись особливі заходи забезпечення правопорядку, включаючи перевірки громадян та транспортних засобів, введення режиму високої готовності правоохоронних органів, запровадження виняткового стану тощо.[1]

Згідно з Кримінальним процесуальним кодексом України, під час воєнного часу можуть застосовуватись особливі процесуальні процедури, що мають на меті забезпечення національної безпеки та громадського порядку. Слід зазначити, що сучасний кримінальний аналіз під час воєнного часу має свої особливості та відмінності від кримінального аналізу в мирний період. Основним завданням кримінального аналізу під час воєнного часу є забезпечення безпеки населення, захист правопорядку, виявлення та припинення злочинів, пов'язаних з воєнним часом.[1]

Українське законодавство містить численні норми, які регулюють проведення кримінального аналізу під час воєнного часу. Зокрема, Кримінальний процесуальний кодекс України встановлює, що органи досудового розслідування та судові органи мають право здійснювати оперативно-розшукову діяльність з метою запобігання, виявлення та припинення злочинів під час воєнного часу. Також законодавство передбачає захист прав та свобод осіб, які перебувають в зоні бойових дій. Важливою складовою кримінального аналізу під час воєнного часу є забезпечення збору та аналізу інформації про можливі загрози та ризики для національної безпеки. У цьому контексті велику роль відіграє співпраця між правоохоронними органами та іншими державними органами, які займаються питаннями національної безпеки. Крім того, важливо враховувати, що кримінальний аналіз під час воєнного часу повинен відбуватися з дотриманням міжнародних стандартів прав людини та міжнародного гуманітарного права. Україна є стороною численних міжнародних актів. [2]

Проте, воєнний час також потребує особливої організації роботи правоохоронних органів та особливого підходу до проведення кримінального аналізу. Наприклад, в умовах воєнного часу підвищується ризик терористичних актів, саботажів, шпигунства та інших злочинів проти державної безпеки, а також злочинів, пов'язаних із військовою діяльністю. Тому необхідно проводити кримінальний аналіз саме з урахуванням цих особливостей. Законодавство України, зокрема Кодекс України про адміністративні правопорушення, Кримінальний процесуальний кодекс України та Конституція України, містить норми, що визначають порядок проведення кримінального аналізу під час воєнного часу. Наприклад, відповідно до Конституції України, держава зобов'язана забезпечувати законність та правопорядок, захищати права та свободи громадян, а також оборону країни. У Кримінальному процесуальному кодексі України визначено особливості проведення розслідування та судового розгляду кримінальних справ за умов воєнного часу. [2]

Додатково, у випадку введення надзвичайного стану, що може статися під

час воєнного часу, Конституція України передбачає особливий порядок функціонування держави та діяльності правоохоронних органів. У разі введення надзвичайного стану, органи державної влади та місцевого самоврядування, а також їх посадовці зобов'язані діяти відповідно до законів України та міжнародних договорів. Таким чином, кримінальний аналіз під час воєнного часу є важливим інструментом для забезпечення безпеки національної безпеки та громадського порядку. Правоохоронні органи мають право проводити спеціальні заходи, щоб запобігти злочинам, в той час як введення надзвичайного стану надає додатковий рівень правового регулювання дій. Законодавство України також передбачає, що під час воєнного часу дії підрозділів внутрішніх військ та інших підрозділів правоохоронних органів можуть бути регульовані окремим законом. Таким чином, дії правоохоронних органів під час воєнного часу мають бути ретельно обґрунтовані та відповідати законодавчим нормам України.[3]

Крім того, важливо зазначити, що під час воєнного часу злочинність може збільшуватись, оскільки суспільство переживає стрес та нестабільність. У таких умовах правоохоронні органи мають здійснювати підвищений контроль над злочинністю та забезпечувати громадський порядок.[3]

Список використаних джерел

1. International Journal of Comparative and Applied Criminal Justice
Кримінальний аналіз в воєнний час. Указом Президента України № 64/2022 від 24.02.2022 року

2. Метод стратегічного кримінального аналізу загроз прикордонній безпеці України Олег ФАРІОН . <http://www.lsej.org.ua/index.php/ostannij-vipusk>

3. Теоретико-методологічні засади використання кримінального аналізу оперативними підрозділами правоохоронних органів України .В.В. Моца <http://kyivchasprava.kneu.in.ua/index.php/kyivchasprava/article/view/227>

Верхулецький Родіон Євгенович

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Донецького державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник: Волобоєв Артур Олегович

завідувач кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії

ЩОДО ОСНОВНИХ ЗАВДАНЬ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ

Кримінальний аналіз є важливою складовою при проведенні розслідування злочинів, вчинених в умовах воєнного стану. Застосування методів кримінального аналізу дозволяє зібрати та проаналізувати докази, які можуть бути використані для встановлення фактів вчинення злочину та ідентифікації

винних осіб.

До основних завдань кримінального аналізу слід віднести:

1. збір та аналіз доказів. Кримінальний аналіз передбачає збір та аналіз доказів - встановлення факту вчинення злочину та її окремі складові, як мотив, зброю, використану злочинцями.

2. виявлення та аналіз обставин вчинення злочину. Кримінальний аналіз включає в себе виявлення та аналіз обставин вчинення злочину: місце, час, спосіб вчинення тощо.

3. виявлення та ідентифікація винних осіб. Для цього можуть використовуватися різні методи, як порівняння зразків ДНК, відбитків пальців тощо.

4. виявлення зв'язків між злочинами. Кримінальний аналіз дозволяє встановити зв'язки між різними злочинами, злочинними групами та організаціями, їх структуру і розподілу ролей між учасниками.

Слід зазначити, що воєнний стан може призвести до збільшення випадків вбивств, грабежів, пограбувань та інших подібних злочинів, пов'язаних із застосуванням зброї. Кримінальний аналіз допомагає встановити патерни та тенденції у цих злочинах, що, у свою чергу, сприяє правоохоронним органам у визначенні пріоритетів та напрямів розслідування.

Крім того, кримінальний аналіз може допомогти у встановленні зв'язків між злочинами та злочинцями, що є корисним у запобіганні вчинення подальших злочинів та затриманні злочинців, встановленні мотивів та причин виникнення злочинних проявів.

Кримінальний відіграє важливу роль у плануванні та реалізації стратегій з протидії злочинності в умовах воєнного стану. Наприклад, у визначенні найбільш ефективних заходів зі зниження злочинності та потреб у ресурсах для їх реалізації.

Таким чином, кримінальний аналіз є корисним інструментом у протидії злочинам, вчиненим в умовах воєнного стану. Методи кримінального аналізу дозволяють збирати і аналізувати інформацію про злочини, встановлювати їхні зв'язки та характеристики, розробляти стратегії та тактики боротьби зі злочинністю, а також попереджати вчинення подібних злочинних проявів у майбутньому.

Воєнний стан створює складні умови для проведення кримінального аналізу, бо змінюються підходи до збору та аналізу інформації. Однак, збільшення ризику вчинення злочинів у цей період є підґрунтям для розвитку цієї наукової галузі та пріоритетних напрямів в розслідуванні.

Список використаних джерел

1. Кримінальний аналіз в умовах воєнного стану / К.Ю. Бережний, І.В. Клименко, В.В. Харабарта. – Київ: Юрінком Інтер, 2017.

2. Застосування кримінального аналізу у протидії злочинам, вчиненим в умовах воєнного стану: теоретико-правові та прикладні аспекти / О.І. Люта. – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2017.

Волошин Максим Юрійович

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук, доцент

**ЗАСТОСУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ
ОРГАНАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ
ВОЄННОГО СТАНУ**

Кримінальний аналіз - це процес збору та аналізу даних, що дозволяє виявляти кримінальні правопорушення, правопорушників та підозрюваних осіб. Національна поліція використовує кримінальний аналіз для розслідування кримінальних проваджень та запобігання правопорушенням.

Основні завдання кримінального аналізу в Національній поліції:

- виявлення правопорушень та правопорушників: кримінальний аналіз дозволяє виявити зв'язки між різними кримінальними подіями та особами, що може допомогти виявити правопорушників.

- прогнозування кримінальної ситуації: аналіз даних з кримінальних проваджень може допомогти виявити тенденції у злочинності та прогнозувати майбутні кримінальні події.

Оцінка ризиків: кримінальний аналіз дозволяє оцінювати ризики, пов'язані з різними типами правопорушень, що може допомогти у підготовці стратегій запобігання правопорушенням.

Підтримка розслідування кримінальних проваджень: кримінальний аналіз надає детальну інформацію про злочинні події та осіб, що може допомогти при розслідуванні кримінальних проваджень [1].

Підготовка звітів та аналітичної інформації: кримінальний аналіз дозволяє генерувати звіти та аналітичну інформацію, що допомагає приймати рішення щодо розслідування кримінальних проваджень та запобігання правопорушенням [3].

Далі зупинимось на деяких особливостях підготовки звітів. Так, Кисельов А.О. зазначає, що перед початком складання аналітичного звіту за відповідним запитом окремого органу чи підрозділу Національної поліції, аналітиком мають бути враховані орієнтація та потреби замовника. Матеріал аналітичного звіту має бути структурованим та логічно викладеним. При його складанні слід використовувати чіткі та зрозумілі фрази. Основними етапами складання аналітичного звіту є: визначення мети та завдання дослідження; пошук, збір, перевірка та аналіз інформації, що представляє оперативний інтерес; побудова гіпотези, встановлення причинно-наслідкових зв'язків, визначення тенденцій, прогнози; формулювання підсумкових висновків; оформлення і

направлення звіту замовнику. Це передбачено у «Методичних рекомендаціях щодо організації та проведення кримінального аналізу підрозділами Національної поліції України», які доцільно використовувати для ефективної організації здійснення аналітичного дослідження [4, с. 66-67].

Слід сказати, що місце події — важливе джерело інформації про правопорушення та правопорушника. Під час його проведення можна отримати інформацію про зовнішні ознаки та психологічні особливості розшукуваного правопорушника [5].

Серед таких методів слід відзначити насамперед спостережливість слідчого, оскільки під час огляду місця події надзвичайно важливо прагнути побачити особливості предметів та явищ, у тому числі й такі дрібні деталі, які здаються зовсім непомітними і, на перший погляд, малозначущими [1]. У зв'язку з тим, що слідчий переважно звертається до фактів і подій минулого, він може лише припускати їх хід розвитку та послідовність дій правопорушника. Цей процес здійснюється шляхом висунування різноманітних версій, які згодом або приймаються або спростовуються [2].

Встановлення обґрунтованості висунутого припущення та перехід від одиничних суджень до загальних здійснюється за допомогою такого методу пізнання як індукція. Однак у стані невизначеності найчастіше виникає необхідність вивчати спочатку загальну картину правопорушення, після чого переходити до її окремих елементів (метод дедукції).

Слід сказати, що вирішити слідчо-оперативні завдання, спрямовані на усунення дефіциту інформації у слідчій та оперативно-розшуковій діяльності, можливо за допомогою кримінального аналізу правопорушення, використовуючи у своїх знаннях у сфері психології. Вивчення виявлених на місці пригоди слідів дозволяє змодельовати подію правопорушення та встановити окремі його обставини, отримати відомості про правопорушника та реконструювати його особливості.

Наприклад, за окремими слідами ніг та елементам «доріжки слідів ніг», що відобразилися на місці події, можна визначити приблизне зріст правопорушника, розмір ноги, особливості його ходи, кульгавість. За розміром перешкоди, якою правопорушник проник, можна визначити параметри його тіла [2].

Сліди у вигляді відображення вушних раковин, зубів, губ та інших частин тіла можуть вказати на підлогу людини, особливості будови зазначених частин тіла [3].

Таким чином, застосування кримінального аналізу для індивідуальних психологічних та фізичних особливостей правопорушника за слідами кримінального правопорушення визначає можливість вирішення низки завдань, що стоять перед правоохоронними органами, а також сприяє звуженню кола підозрюваних осіб та прогнозування поведінки правопорушника в майбутньому (при затриманні, проведенні слідчих дій).

Список використаних джерел

1. С. В. Албул, О. Є. Користін. Концепція розвитку кримінальної розвідки органів внутрішніх справ України: науковий проект. Одеса: ОДУВС, 2015. 20 с.

2. Шинкаренко І.Р. Моніторинг оперативної обстановки: теоретичні підвалини. Вісник Луганського держ. ун-ту внутр. справ імені Е.О. Дідоренка. Спецвип. № 4, 2010. С. 175–186.

3. Користін, Олександр Євгенійович, and Анатолій Сергійович Тімошин. "Інформаційні технології в кримінальному аналізі (практична частина)." 2023 р.

4. А.О. Кисельов. Особливості здійснення кримінального аналізу на прикладі складання аналітичного звіту (за матеріалами УКА ГУНП в Дніпропетровській області). Бюлетень з обміну досвідом роботи №228/2021. РВВ ДНДІ. К., 2021, с. 63-67.

5. Шейда, Олена Миколаївна. "Сучасний стан і перспективи розвитку кримінального аналізу в правоохоронній системі України." Редакційна колегія 2022 р.: 327.

Гальцова Ольга Євгенівна

курсантка 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядова поліції

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук, доцент

ХАРАКТЕРИСТИКА КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ В ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Кримінальний аналіз - це важлива частина оперативно-розшукової діяльності державної прикордонної служби України, яка допомагає збирати, аналізувати та використовувати різноманітну інформацію для виявлення та припинення злочинів, пов'язаних з перетином державного кордону.

Характеристика кримінального аналізу включає наступні елементи:

1. Збір інформації: кримінальний аналіз починається з збору різних типів інформації, таких як дані про людей, транспортні засоби, товари та інші об'єкти, які можуть бути пов'язані з потенційними злочинами на кордоні.

2. Аналіз інформації: після збору інформації, вона аналізується за допомогою різноманітних методів та технологій, щоб виявити злочинну діяльність. Аналіз може включати в себе використання баз даних, статистичних методів, профілювання злочинців та інші техніки.

3. Використання результатів: після аналізу інформації, результати використовуються для прийняття рішень щодо проведення подальших дій у рамках оперативно-розшукової діяльності. Це може включати розгляд справи в суді, затримання злочинців або проведення інших дій [1].

4. Постійне вдосконалення: кримінальний аналіз - це постійний процес, що

потребує постійного вдосконалення та модернізації методів та технологій. Державна прикордонна служба України постійно вдосконалює свої підходи до кримінального аналізу, щоб забезпечити більш ефективне виявлення та припинення злочинів на кордоні.

5. Комплексний підхід: кримінальний аналіз включає в себе різні аспекти, такі як збір інформації, аналіз, використання результатів та вдосконалення методів. У рамках оперативно-розшукової діяльності Державна прикордонна служба України використовує комплексний підхід до кримінального аналізу, щоб забезпечити більш повну та точну картину злочинної діяльності на кордоні.

6. Співпраця з іншими службами: успішний кримінальний аналіз також передбачає співпрацю з іншими службами, які займаються боротьбою з злочинністю. Державна прикордонна служба України співпрацює з правоохоронними органами, службами безпеки, митними службами та іншими службами для обміну інформацією та спільної діяльності у виявленні та припиненні злочинів[2, с.351-355].

7. Використання технічних засобів: державна прикордонна служба України використовує різноманітні технічні засоби, такі як системи відеоспостереження, радары, теплові камери та інші, для забезпечення ефективного виявлення злочинів на кордоні та збору інформації для кримінального аналізу.

8. Аналіз даних: важливим етапом кримінального аналізу є обробка та аналіз отриманих даних. Для цього державна прикордонна служба України використовує спеціалізовані програмні засоби, які дозволяють проводити швидкий та точний аналіз інформації.

9. Планування та координація: успішний кримінальний аналіз передбачає планування та координацію дій службовців Державної прикордонної служби. Для цього розробляються плани дій та встановлюються чіткі процедури для виконання завдань.

10. Навчання та підвищення кваліфікації: державна прикордонна служба України надає велику увагу навчанню та підвищенню кваліфікації своїх службовців у галузі кримінального аналізу. Це дозволяє забезпечити належний рівень професійної підготовки та виконання завдань з високою якістю.

Всі ці характеристики кримінального аналізу в оперативно-розшуковій діяльності державної прикордонної служби України допомагають забезпечити безпеку державного кордону та попередження злочинів на ньому[3, с.3-7].

Отже, надавши характеристику кримінальному аналізу, який здійснюється під час оперативно-розшукової діяльності Державної прикордонної служби України, можемо сказати, що кримінальний аналіз є дуже важливими і необхідними для ефективної роботи служби у попередженні та виявленні злочинів на державному кордоні. Використання різноманітних технічних засобів, аналіз даних, планування та координація дій, а також навчання та підвищення кваліфікації службовців є ключовими.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Пропозицій щодо запровадження системи управління

ризиками та системи кримінального аналізу в Державній прикордонній службі України: наказ Державної прикордонної служби України від 25 жовтня 2016 р. №783.

2. Власюк О. В. Використання кримінального аналізу у боротьбі зі злочинністю: виникнення та становлення. Університетські наук. записки. 2018. №4 (44). С. 351–355.

3. Махнюк А. В. Теоретичні основи провадження кримінального аналізу у сфері правоохоронної діяльності. Наук. вісн. Держ. прикордон. служби України: науково-практичний альманах. 2019. №4. С. 3–7

Гергелюк Даніїл Ігорович

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук, доцент

ЦІЛІ АНАЛІЗУ МАТЕРІАЛІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Аналіз може проводитися з різними цілями:

для вирішення питання слідчим про достатність приводів для початку розслідування;

для з'ясування слідчої ситуації у справі при прийнятті справи слідчим до виробництва від іншого слідчого;

при вирішенні питання щодо подальшого напрямку розслідування (одним способом вчинені – якщо серійні злочини, один злочинець діє і ін. (так званий Ґметод кримінального аналізу слідчої обстановки));

при вирішенні питання про достатність зібраних доказів та їх достовірності при вирішенні питання про закінчення розслідування та складання акту. Також може проводитись адвокатом при ознайомленні з матеріалами справи при закінченні слідства та ін.

Численні наукові праці присвячені різним аспектам використання методів аналізу та інших наукових знань, причому значна частина галузі кримінального судочинства присвячена теоретичним і прикладним проблемам застосування криміналістичного аналізу (криміналістична діагностика, порівняльний аналіз, кореляція). моделювати інформацію) у правозастосовній практиці. Отже, за словами Коломацького, зміст криміналістичної експертизи полягає у вивченні та оцінці засобами і методами всієї сукупності відомостей про факти (дії, події), які можуть містити ознаки складу діяння, визначеного кримінальним законом як злочин, а також здійснення діяння Особистість індивіда, а причинний зв'язок - необхідний зв'язок між поведінкою суб'єкта та подальшими небезпечними

суспільними наслідками. Водночас автори відзначають можливість використання криміналістичної експертизи в оперативно-розшуковій діяльності, діях сторони обвинувачення та захисту під час судового розгляду кримінальних справ, у цивільному та адміністративному судочинстві.

Аналіз практики слідчої діяльності показує, що ефективність розслідування підвищується, якщо слідчий інтуїтивно дотримується практики обговорення тих чи інших складних моментів у роботі з колегами, хоча й не усвідомлює ролі питання в науковому пізнанні. Він або відразу відповідає на їхні запитання, отримуючи краще розуміння наявних даних, або розуміння генерується в ході його вільної розповіді, в якій для точності та повноти викладу він повинен спочатку поставити собі кілька питань і шукати відповіді, перш ніж представити відповідну інформацію слухачеві. Це саме одне з епістемологічних наслідків питання, яке визначає будь-які міркування, докази та викладання науки. У будь-якому варіанті, створюючи картину злочину (за допомогою запитань для завершення моделі), слідчий починає краще розуміти завдання, пов'язані з доказуванням. Однак поставити чіткі, точні, недвозначні та криміналістично значущі питання не так просто, як може здатися на перший погляд. Складність полягає в тому, що на практиці багатьом слідчим не бракує ні методологічних, ні суто криміналістичних знань. Ставлення цих запитань є дуже важливим у навчальному процесі, тому що правильні запитання визначають успіх і обґрунтованість наукового дослідження та дослідження. З метою перевірки ролі підвищення ефективності перевірок на місцях на полігоні Інституту підвищення якості детективів і слідчих було проведено декілька науково-педагогічних експериментів GPU. Попросіть слухачів спочатку переглянути звичний для них спосіб, а потім вивчати отриману інформацію. Після того, як вони переконалися, що вони вкрай неефективні, їм запропонували вирішити завдання ще раз, але вже з використанням криміналістичних процедур. Аналізуючи харчовий профіль короткої типової програми, вони почали краще розуміти завдання, яке стоїть перед ними. Наприклад, перед питанням, що вимагало відповіді про час вбивства в кімнаті, аудиторія починала зосереджуватися на стані освітлення, їжі, положенні штор на вікнах, промові в ліжку, характер одягу жертви та будь-які фактори навколишнього середовища, які вказували на необхідну інформацію. Так вони завжди продуктивніші.

Підготовка кримінального провадження до судового розгляду - це стадія кримінального провадження, в якій суддя одноособово вирішує, що питання, що підлягають дослідженню у кримінальній справі, надійшли до суду в установленому законом порядку (з попереднім слуханням або без нього). Стадією призначеного судового розгляду є стадія контролю і перевірки досудового розслідування, а також стадія підготовки до судового розгляду. Тому він займає середнє положення між ними. Готуючись до судового розгляду, суддя повинен вжити всіх заходів для організації судового розгляду для забезпечення ефективного здійснення правосуддя. З цією метою законодавець визначив ряд заходів, які необхідно вжити під час підготовки справи до судового розгляду. Організаційно-підготовча частина експерименту

включає розумову діяльність і дії, спрямовані на підготовку і вирішення ряду завдань. Ця діяльність, як і вся організація, має форму і характер. Вирішуючи основне завдання – можливість розгляду справи в суді, суддя визначає режим майбутніх судових розглядів. Це організаційне завдання частини підготовки до судового розгляду. Що стосується складових регламенту, то він включає різні питання, які створюють умови для призначеного слухання: місце, час тощо. Процедурні питання (запобіжні заходи тощо) не належать організації. Однак вони пов'язані з підготовчими діями, які носять суто організаційний характер. У будь-якому починанні, рішенні перед дослідженням, вивченням та точне тлумачення різної інформації. Тому судова діяльність не є унікальною.

Ефективний метод вивчення справи, глибокий аналіз усіх матеріалів та знання методології, необхідної для вивчення справи. Насправді будь-яка діяльність починається зі збору та обробки інформації, після чого йде отримання інформації, яка є відправною точкою для подальших дій. Поступ цілей і завдань, вибір рішень, організація їх реалізації та оцінка результатів базуються на отриманій інформації, а для завершення процесу додається нова інформація. Як наслідок, організація судового розгляду залежить від інформації, отриманої під час дослідження матеріалів справи.

Аналіз матеріалів кримінальної провадження проводиться прокурором при здійсненні процесуального керівництва розслідуванням, при вивченні провадження при затвердженні обвинувального акту. Також, проводиться адвокатом при ознайомленні з матеріалами провадження при закінченні слідства та ін. Вищесказане обумовлює центральне місце дослідження матеріалів кримінального провадження в системі кримінального судочинства.

Список використаних джерел

1. Печерський В. В. Основи аналізу матеріалів кримінальної справи: практ.
2. Посібник Данілова Н.А., Ніколаєва Т.Г. Теоретико-прикладні аспекти аналізу прокурором матеріалів кримінальної справи // Удосконалення діяльності правоохоронних органів боротьби зі злочинністю в сучасних умовах: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції.
3. Калмиков Н.В. Основи аналізу матеріалів кримінальної справи. Практичний посібник/Калмиков В.Т., Калмиков Н.В., Печерський В.В.

Головка Віталій Валентинович

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук, доцент

ЗДІЙСНЕННЯ АНАЛІЗУ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ФІЗИЧНУ ОСОБУ ЧЕРЕЗ НАЯВНІ В ПІДРОЗДІЛІ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ

Здійснення аналізу інформації про фізичну особу через наявні в підрозділі кримінального аналізу інформаційні системи є важливим етапом роботи правоохоронних органів в процесі виявлення та розслідування злочинів.

У підрозділах кримінального аналізу в Україні використовуються різноманітні інформаційні системи, такі як бази даних, електронні архіви, програмні засоби, що дозволяють отримувати та аналізувати інформацію про фізичну особу. Важливо зазначити, що збір та аналіз інформації про фізичну особу повинен здійснюватися з дотриманням принципів конфіденційності, приватності та інших вимог законодавства про захист персональних даних.

Однією з найважливіших інформаційних систем є система автоматизованого аналізу інформації кримінального характеру (САІКХ), яка дозволяє збирати та аналізувати інформацію про злочини, осіб, які з ними пов'язані, а також про підозрюваних та обвинувачених.

Також використовуються системи інтерактивного аналізу даних (ІАД), які дозволяють автоматично аналізувати великі обсяги інформації та швидко виявляти зв'язки між різними об'єктами.

Однак, на жаль, не завжди вдається забезпечити належний рівень захисту персональних даних та зберігання інформації про фізичних осіб в рамках законодавства. Також необхідно постійно вдосконалювати інформаційні системи та забезпечувати їхню ефективність та надійність [1, с. 15].

Задля забезпечення актуальності та повноти отриманої інформації кримінальними аналітиками, передбачається три основні етапи здійснення кримінального аналізу:

1. Збір інформації: перший етап полягає у зборі інформації з різних джерел, таких як бази даних, документи, інтерв'ю зі свідками, попередніми звітами про події тощо. Важливо, щоб ця інформація була максимально повною та точною.

2. Аналіз інформації: на другому етапі інформація, яка була зібрана на першому етапі, піддається аналізу з метою визначення найбільш важливих деталей, зв'язків та шаблонів. Наприклад, аналіз телефонних дзвінків може допомогти виявити зв'язки між підозрюваними та співниками.

3. Перевірка інформації: на останньому етапі інформація перевіряється, щоб забезпечити її точність та достовірність. Це може включати перевірку відомостей з інших джерел, використання спеціальних технічних засобів для визначення правдивості деяких фактів та інше.

Важливо, щоб усі три етапи були виконані з належною увагою та уважністю, щоб забезпечити якість та достовірність отриманої інформації [2, с. 58].

У разі якщо особа – іноземний громадянин, кримінальні аналітики можуть розшукати будь яку інформацію про цю особу за допомогою таких відомчих баз, як:

1. "Єдина база даних Міністерства внутрішніх справ України" - це база даних, в якій містяться інформація про громадян України, а також іноземців, які перебувають на території України. До цієї бази мають доступ правоохоронні органи України.

2. «ГАРТ-5» - це програмне забезпечення, що використовується в Україні для автоматизованого обліку кримінальних правопорушень. Ця система дозволяє працівникам правоохоронних органів швидко та ефективно вести розшуково-розслідувальні дії, виконувати аналітичні завдання та отримувати оперативну інформацію про кримінальні справи та злочинні посягання. В рамках системи «ГАРТ-5» забезпечується інтеграція з іншими системами державного управління та базами даних, що дозволяє забезпечити повноту та актуальність отримуваної інформації [4,с.125].

3. «ГАРТ - 10» - це програмне забезпечення для збору, обробки, аналізу та візуалізації інформації в галузі кримінального аналізу. Воно було розроблено компанією «Інфоприват-Системи» у співпраці з Національною поліцією України. ГАРТ - 10 дозволяє швидко та ефективно збирати та обробляти різноманітну інформацію з різних джерел, включаючи бази даних, електронні документи, мультимедійні файли тощо. За допомогою ГАРТ - 10 можна проводити аналіз кримінальних подій, ідентифікувати злочинців, встановлювати зв'язки між особами та подіями, прогнозувати можливі ризики тощо [3, с. 24].

Підводячи підсумок з теми, можемо сказати що, здійснення аналізу інформації про фізичну особу можливе за допомогою наявних в підрозділі кримінального аналізу інформаційних систем, таких як «Єдиний реєстр досудових розслідувань», «Єдиний реєстр обвинувальних актів», «Єдиний реєстр вироків судів», «Аналітична система "ГАРТ-5"», «Аналітична система "ГАРТ-10"» та інших. Ці інформаційні системи містять великий обсяг даних щодо злочинів, підозрюваних та засуджених осіб, зв'язків між ними та іншої важливої інформації. За допомогою цих систем кримінальні аналітики можуть здійснювати аналіз інформації про конкретну особу, що може допомогти в розкритті злочинів та встановленні злочинців. Також можливе використання зовнішніх баз даних, які містять інформацію про іноземних громадян, наприклад, база даних інтерполу.

Як зауважує Кисельов А.О., в разі необхідності аналітиком, за електронним запитом до інтегрованої міжвідомчої автоматизованої системи обміну інформацією з питань контролю осіб, транспортних засобів та вантажів,

які перетинають державний кордон, отримуються дані щодо перетину фігурантом запиту державного кордону [5, с. 66].

Список використаних джерел

1. Користін О.Є. Стратегічний аналіз. Кримінальна юстиція та правоохоронні органи: загрози, ризики, вразливості. Київ (РНБО), 2021. 29 с.
2. Користін О.Є., Пефтієв Д.О., Пеньков С.В., Некрасов В.А. Довідник керівника поліції – поліцейська діяльність, керована розвідувальною аналітикою /ІЛР :навчальний посібник. К.: «Видавництво Людмила», 2019. – 120 с.
3. Настанова користувача ІТС «Гарт-10. «Підсистема «Кримінальний аналіз. АРМ «Аналітик». Київ.: 2019. 53с.
4. Федчак І. А. Основи кримінального аналізу :навчальний посібник. Львів :Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 288 с.
5. А.О. Кисельов. Особливості здійснення кримінального аналізу на прикладі складання аналітичного звіту (за матеріалами УКА ГУНП в Дніпропетровській області). Бюлетень з обміну досвідом роботи №228/2021. РВВ ДНДІ. К., 2021, с. 63-67.

Горпініч Олексій Олександрович

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук, доцент

ПРОФІЛЬ ЗЛОЧИНЦЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ АНАЛІЗІ

Кримінальний аналіз є важливим і необхідним елементом системи інформаційного забезпечення боротьби з організованою злочинністю. Його мета полягає в тому, щоб досліджувати та аналізувати злочини, встановлювати їхні причини та обставини, визначати злочинні тенденції та небезпечні зони, а також розробляти заходи для їх запобігання та протидії.

У кримінальному аналізі особа злочинця розглядається з багатьох різних аспектів, таких як мотивація, можливість, засоби та наслідки її дій. Кримінальний аналіз особи злочинця може включати дослідження її попередньої кримінальної історії, мотивації для вчинення злочину, психологічних аспектів її дій, включаючи можливу наявність розладів поведінки та здатності до розуміння наслідків її дій.

Кримінальний аналіз забезпечує оперативну та стратегічну інформацію для розвитку системи протидії злочинності, в тому числі для попередження злочинів та ідентифікації злочинців [1, с. 88]. Це допомагає правоохоронним

органам ефективно виконувати свої функції, а також забезпечує безпеку громадян та їх майна.

Аналіз загального профілю злочинця дає змогу визначати риси характеру злочинців, які скоюють один і той самий тип злочину. При цьому використовуються такі аналітичні форми: статистичні зведення, описи та письмові звіти. У ході аналізу виявляються схильності осіб скоювати певні злочини, дається відповідь на запитання: чим характеризується типовий винуватець у даному типі злочину.

Аналіз загального профілю злочинця є важливим інструментом для розуміння рис характеру та схильностей осіб, які скоюють певний тип злочину. Цей аналіз базується на статистичних зведеннях, описах та письмових звітах і дозволяє встановити загальні ознаки та характеристики, що характеризують типового винуватця [2, с.65].

Спочатку, аналіз загального профілю злочинця вимагає зібрати дані про злочинця та обставини злочину. Це може включати дані щодо віку, статі, етнічної приналежності, освіти, зайнятості, сімейного стану, а також інформацію про злочин (наприклад, тип, час та місце скоєння, зброю або інші засоби, використані при злочині).

Після збору цих даних, можуть використовуватися різні методи, щоб з'ясувати, які риси характеру є типовими для злочинців, які скоюють певний тип злочину. Наприклад, аналітик може порівняти профілі злочинців, які скоюють різні типи злочинів, щоб знайти спільні ознаки. Також можуть використовуватися психологічні тестування та інтерв'ю, щоб отримати додаткову інформацію про особистість злочинця.

Профайлінг злочинця – містить детальний аналіз поведінкового профілю злочинця, його кримінальних навичок, загальну інформацію, механізми та характер скоєних злочинів тощо; аналіз, який охоплює цілу низку аналітичних методів для опису злочинців, їх злочинної діяльності, способу життя, асоціацій, ризику, який вони становлять, та їх сильних і слабких сторін, щоб зосередити увагу на розслідуванні, націленому на них; профілі також можуть зосереджуватися на жертвах та уразливих особах [3, с.10].

Щодо використання відкритих джерел під час профайлінгу, то слушною буде думка Кисельова А.О., який зауважує, що в інтернет-мережі здійснюється пошук інформації щодо посади та місця роботи (служби) особи, оголошень про пошук роботи, надання послуг та іншої, в тому числі компрометуючої особу, інформації. Також варто зазначити, що наявні або встановлені абонентські номери фігуранта необхідно перевіряти на належність до запитованої особи у мобільних додатках «GetContact», «Eyecon» та інших мобільних додатках. За допомогою вказаних додатків, окрім підтвердження належності до фігуранта, можливим є також встановлення актуального фото, гештегів до абонентського номеру та реєстрацію у соціальних мережах. Далі необхідно встановити персональні сторінки у соціальних мережах «Фейсбук», «Однокласники», «ВКонтакте», «Інстаграм» та ін. [4, с. 66-67].

Отож, умови розвинутої організованої злочинності підвищують значення кримінального аналізу. Оскільки організована злочинність характеризується

високою ступенем професіоналізму та складністю, що ускладнює її розслідування, кримінальний аналіз дозволяє зібрати та проаналізувати інформацію про злочини та злочинців з різних джерел, що допомагає у встановленні злочинних схем, структур та механізмів їх функціонування.

Список використаних джерел

1. Інформаційні технології у правоохоронній діяльності. Частина 1: Високотехнологічні тренди у правоохоронній сфері зарубіжних країн : навч. посіб. / В. М. Струков, Д. Ю. Узлов, Ю. В. Гнусов та ін. ; за заг. ред. В. М. Струкова ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : Діса плюс, 2020. 276 с.

2. Кіреєва О. С. Використання альтернативних аналітичних інструментів у кримінальному аналізі. Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: військові та технічні науки : наукове видання. Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2016. № 4(70). С. 64–76.

3. Корнейко О. В., Школьніков В. І., Овсянюк Д. І. Використання сучасних інформаційно-аналітичних технологій в діяльності центру кримінальної аналітики Національної академії внутрішніх справ // Інформаційні технології в освіті та практиці : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Львів, 18 груд. 2020 р.) / МВС України, Львів. держ. ун-т внутр. справ. Львів, 2020. С. 8–11.

4. А.О. Кисельов. Особливості здійснення кримінального аналізу на прикладі складання аналітичного звіту (за матеріалами УКА ГУНП в Дніпропетровській області). Бюлетень з обміну досвідом роботи №228/2021. РВВ ДНДІ. К., 2021, с. 63-67.

Данилюк Софія Анатоліївна

курсантка 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядова поліції

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук, доцент

СУТНІСТЬ І РОЛЬ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ В ПРАВООХОРОННІЙ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

На початку 21 століття кримінальний аналіз набув широкого та масштабного використання в роботі правоохоронних органів. Він обумовлює собою використання даних для вивчення проблем пов'язаних зі злочинністю. Передбачає дії аналітичного вивчення певних характеристик з метою встановлення взаємозв'язків між відомостями, подіями та фактами, які відносяться до дій злочинного характеру та використовуються під час вирішення

задач протидії злочинності, покладених на правоохоронців. Кримінальний аналіз включає в себе визначення просторових і часових моделей злочинних подій, розуміння характеристик місць злочину, виявлення правопорушників та жертв.

Загалом кримінальний аналіз складається з визначення завдань, збирання та накопичення інформації, порівняння, оцінки та впорядкування інформації, аналізу отриманої інформації, представлення результатів аналізу, та їх оцінювання.

Загальною метою кримінального аналізу є допомога діяльності підрозділів поліції: отримання об'єктивної та достовірної інформації, з відстежуванням та пов'язуванням фактів за допомогою спеціальних аналітичних методів, розробка удосконалення профілактики злочинності, виявлення ризиків розвитку злочинності в майбутньому та в подальшій розробці профілактики запобігання їй.[1, с.164]

Аналіз злочинності можна класифікувати за чотирма широкими типами: аналіз розвідки злочинів, тактичний аналіз злочинів, стратегічний аналіз злочинів і аналіз адміністративних злочинів. Картування злочинності стало важливою навичкою, яка поширюється на різні типи аналізу злочинності та інформує багато видів діяльності сучасних поліцейських органів.

Джерелом інформації, яку отримують, вивчають та використовують співробітники кримінального аналізу можуть бути бази даних, матеріали досудових розслідувань, у тому числі протоколи допитів свідків і підозрюваних, матеріали оперативно-розшукових справ, звіти інших органів, повідомлення ЗМІ тощо.

Незважаючи на те, що багато різних характеристик злочинності є доречними в кримінальному аналізі, існує три ключові типи інформації, яку використовують аналітики кримінального аналізу, а саме соціально-демографічний, просторовий і часовий.

Соціально-демографічна інформація складається з особистих характеристик злочинців і груп, таких як стать, раса та вік. На індивідуальному рівні аналітики кримінального аналізу використовують соціально-демографічну інформацію для розшуку та ідентифікацію підозрюваних і постраждалих. На більш широкому рівні вони використовують таку інформацію для визначення характеристик груп і того, як ці групи пов'язані зі злочинністю. [2, с.9]

Просторова інформація є центральною для розуміння причини проблеми. Передова комп'ютерна технологія та доступність електронних даних надають вагоме місце просторової інформації в кримінальному аналізі. Візуальне відображення місць злочинів і заворушень (карти) та їх зв'язок з іншими подіями та об'єктами мають важливе значення для розуміння причин та передумов злочинності. Результати заохочують аналітиків кримінального аналізу зосереджуватися на географічних моделях злочинності, досліджуючи ситуації, в яких жертви та злочинці зустрічаються разом у часі та просторі.

Часовий характер злочинності є основним компонентом кримінального аналізу. Аналітики проводять кілька рівнів часового аналізу, включаючи дослідження довгострокових тенденцій злочинності та безладів протягом кількох років, за сезоном, днями тижня та часом доби.

Кримінальний аналіз посідає важливе місце в діяльності органів Національної поліції, саме:

1. Допомагає розкрити кримінальні правопорушення. Аналітична функція розробляє різноманітні розвідувальні продукти, щоб допомогти уповноваженим органам у виявленні, запобіганні та своєчасному реагуванні на злочинну та терористичну діяльність.

2. Підвищує можливість переслідування злочинців. Аналітики, призначені для здійснення аналітичних функцій, вони розробляють підсумкові таблиці, діаграми, карти та інші графічні зображення, надають фактичні та експертні свідчення та організовують докази для представлення в суді.

3. Інформує правоохоронні органи про тенденції злочинності та розробляє оцінки загроз та ризиків. Аналітична функція забезпечує підтримку тактичних і стратегічних операцій. Працівники аналізують звіти про злочини, визначають гарячі точки злочинів, розробляють кримінальні зведення, вивчають дані про серійні злочини та прогнозують майбутні, розробляють розвідувальні продукти, які оцінюють потенційні загрози злочинних угруповань або злочинної діяльності та рекомендують методи втручання в ці загрози.

4. Допомагає в розробці комп'ютеризованих баз даних для організації інформації та розвідки. Співробітники кримінального аналізу допомагають у розробці та підтримці систем, які збирають, порівнюють і поширюють інформацію. А також беруть участь у відомчому тестуванні та придбанні слідчого, розвідувального та аналітичного програмного забезпечення.

Результати роботи працівників кримінального аналізу дають поліцейським змогу зрозуміти природу проблем злочинності в їхній юрисдикції. До результатів кримінального аналізу відноситься: аналітичні продукти, які пройшли усі етапи аналітичного процесу та регламентовані інструкціями з точки зору форми та змісту (оперативний аналітичний звіт, узагальнена інформація, дос'є або профіль особи); супровідні аналітичні документи, які пройшли всі або деякі з етапів аналітичного процесу та не регулюються з точки зору форми і змісту (графіки зв'язків, потоку товарів, телефонних з'єднань, діаграма послідовності ді), карти (просторовий аналіз злочинної діяльності, переміщення особи, телефонних дзвінків); супровідні продукти, які генеруються без проходження через будь-які фази аналітичного процесу.

Результати роботи аналітиків кримінального аналізу використовуються для розробки заходів із запобігання злочинності.

Отже, кримінальний аналіз визначається як набір систематичних аналітичних процесів, які надають своєчасну та корисну інформацію про закономірності та тенденції злочинності. А також, кримінальний аналіз відіграє важливу роль в діяльності Національної поліції, дозволяє збирати, обробляти та аналізувати інформацію про злочинні події, що допомагає виявляти злочинців та запобігати злочинності, встановлювати зв'язки між злочинами та злочинцями, виявляти особливості злочинної діяльності та планувати оптимальну стратегію боротьби з кримінальними групами. Кримінальний аналіз є необхідним елементом для прийняття ефективних рішень щодо організації роботи поліції, планування оперативно-розшукових заходів та проведення розслідувань. Він

дозволяє збирати достовірну та об'єктивну інформацію, що є ключовим елементом для успішного виконання завдань поліції.

Список використаних джерел

1. Федчак І. А. Основи кримінального аналізу : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 288 с.
2. Заєць О.М. Інститут аналітичного супроводження досудового розслідування кримінального провадження в Україні: сучасний стан і перспективи розвитку. 2016. 9 с.
3. Основи кримінального аналізу: посібник з елементами тренінгу / О.Є. Користін, С.В. Албул, А.В. Холостенко, О.М. Заєць та ін. – Одеса: ОДУВС, 2016. – 2012 с.
4. Яніцкі М. Оперативний кримінальний аналіз. Міжнародна організація з міграції/ М. Яніцкі. – К., 2009. – 86 с.

Дедушкевич Юлія Олегівна

курсантка 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції КП Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядова поліції

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук, доцент

КРИМІНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЯК МЕТОД РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ЗІ СТВОРЕННЯМ ЗЛОЧИННОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ

З розвитком сучасних технологій виникає загальна проблема щодо оброблення й аналізу значного обсягу інформації, що стосується конкретних суспільних процесів, подій та осіб. З огляду на це, у правоохоронних органах провідних країн світу активно використовують новітні методи розслідування кримінальних правопорушень.

Одним з аргументів щодо доцільності впровадження сучасних інновацій у правоохоронну діяльність є шкідливі наслідки організованої злочинності.

У криміналістичній літературі злочинна діяльність представлена як система об'єднаних загальними мотивами й цілями злочинних дій, операцій та епізодів, яка розрахована на відносно тривалий період і передбачає готування, планування, здійснення, маскування та протидії її викриттю [1–3].

Крім цього, зазначена діяльність має на меті отримання шляхом учинення злочинів грошових коштів, матеріальних цінностей як основних або додаткових джерел існування особи, просування в ієрархії організованого злочинного утворення або окремого злочинця, витіснення з певної території представників інших рас, національностей тощо [4, с. 13]. Ураховуючи вищезазначене, слід

констатувати, що діяльність злочинних організацій супроводжується існуванням значного обсягу інформації про:

- факти створення злочинних організацій (лідерів, учасників, місце їхньої спільної злочинної діяльності, характер взаємовідносин між ними тощо);
- структуру, яка забезпечує функціонування та захист злочинної організації (наявність бригад, бойовиків, власної служби безпеки, контррозвідки, водіїв, юристів, бухгалтерів тощо);
- факти підготовки та вчинення тяжких і особливо тяжких злочинів;
- факти протидії діяльності правоохоронних органів;
- участь у підприємницькій діяльності в межах закону, а також у тіньовій економіці тощо.

Тобто різноплановість і значний обсяг інформації про злочинні організації вимагає від слідчого й оперативного працівника високого рівня не лише пошукових, а й аналітичних здібностей.

Перший заступник Голови Національної поліції України зауважив, що пріоритетними напрямками в боротьбі зі злочинністю є і залишається боротьба з організованими злочинними угрупованнями, розшук і документування, а за потреби – видворення за межі України кримінальних авторитетів – так званих «злодіїв у законі» [5].

У цьому контексті дієвими заходами в діяльності правоохоронних органів зарубіжних країн є застосування аналітичних підходів. У країнах Європи та США поширеною є модель *Intelligence-led Policing* (поліцейська діяльність, керована аналітикою). Філософія ILP моделі полягає в аналізі відомостей, здобутих шляхом специфічної поліцейської діяльності у сфері збирання інформації, тобто оперативної інформації, який називають кримінальним аналізом.

Кисельов А.О. наголошує на тому, що під час кримінального аналізу основним завданням кримінального аналітика є проведення аналітичного дослідження доступної йому інформації, а також створення за результатами такого аналізу аналітичних продуктів, що мають інформативний та рекомендаційний характер і створюють підґрунтя для вирішення оперативних та тактичних завдань під час документування та розслідування злочинів, або планування превентивних заходів у протидії злочинності [6, с. 64].

Кримінальний аналіз належить до методу розслідування злочинів, пов'язаних зі створенням злочинної організації, оскільки:

1) кримінальний аналіз може застосовуватися як від події створення злочинної організації і до винності членів злочинної організації, так і від виявлення й розробки осіб, запідозрених у причетності, до створення та існування злочинної організації;

2) кримінальний аналіз дає змогу ефективно встановлювати один із елементів предмета доказування створення злочинної організації – коло осіб, причетних до цієї події;

3) під час розслідування злочинів, пов'язаних зі створенням злочинної організації (крім предмета доказування), кримінальний аналіз надає допомогу щодо встановлення й доказування таких обставин, як: – структура злочинної

організації; – характер розподілу ролей її членів; – характер зв'язків її членів; – особи, відповідальні за збереження грошових фондів, які стежать за правильністю використання, витрат і приходом грошей; – характер зв'язків злочинної організації з іншими злочинними угрупованнями; – обставини, що свідчать про боротьбу за сфери впливу в регіоні, характер цієї боротьби, її засоби і методи; – обставини, що свідчать про кооперацію злочинної діяльності, розподіл сфер впливу тощо.

4) з огляду на те, що слідчі та оперативні працівники під час проведення слідчих та негласних слідчих (розшукових) дій основні зусилля спрямовують на збір фактичних даних, що свідчать про вчинення членами злочинних організацій конкретних злочинів, а не на збір доказів, що свідчать про створення злочинної організації з метою вчинення тяжких і особливо тяжких злочинів, наявність керівництва організацією і участь у ній, характерні ознаки, які вказують на те, що це саме злочинна організація, а не організована група, використання кримінального аналізу зумовлене необхідністю надання аналітичної допомоги слідчому й оперативному працівнику в процесі доказування фактів, що свідчать про згуртованість злочинної організації, мету вчинення тяжких і особливо тяжких злочинів, про керівництво конкретною особою, розподіл ролей тощо.

5) кримінальний аналіз відіграє важливу роль у наданні допомоги в проведенні негласних слідчих (розшукових) дій, які полягають у проникненні в злочинне середовище, використанні спеціальної техніки й інших засобів і методів оперативної роботи [2].

Список використаних джерел

1. Тищенко В. В. Криминалистические аспекты изучения преступной деятельности // Проблемы государства и права Украины: Тематический сборник научных трудов. Киев, 1992.

2. Бахін В. П. Криміналістика : курс лекцій / В. П. Бахін, І. В. Гора, П. В. Цимбал. – Ірпінь : Акад. ДПС України, 2002. – Ч. 1. – 356 с.

3. Карпов Н. С. Злочинна діяльність : монографія. Київ : [б. в.], 2004. 310 с.

4. Лисиченко В. К. Форми та способи протидії розслідуванню злочинів, вчинених організованими групами, злочинними організаціями : наук.-практ. посіб. / В. К. Лисиченко, Р. М. Шехавцов. – Київ : Атіка, 2009. – 220 с.

5. Аброськін В. Пріоритетами у роботі оперативних підрозділів є протидія організований злочинності і «злодіям у законі» URL: <https://www.npu.gov.ua/uk/publish/article/2206371>.

6. А.О. Кисельов. Особливості здійснення кримінального аналізу на прикладі складання аналітичного звіту (за матеріалами УКА ГУНП в Дніпропетровській області). Бюлетень з обміну досвідом роботи №228/2021. РВВ ДНДІ. К., 2021, с. 63-67.

Дерінгер Максим Андрійович

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ ПІД ЧАС ПРОТИДІЇ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

У наш час люди все більше користуються інформаційним простором, який дозволяє швидко та ефективно обмінюватися даними та отримувати доступ до різноманітних ресурсів. Проте, цей простір також використовується ворогами нашої держави. Завдяки епосі цифровізації, "big data" та соціальним медіа, люди почали переносити своє життя в онлайн та пристосовуватися до правил глобальної мережі.

Незважаючи на це, є підтвердження того, що про будь-яку людину можна знайти інформацію в інтернеті. Розвиток комп'ютерних технологій та доступ до Інтернету збільшують потік відкритої інформації, що створює проблему аналізу джерел цієї інформації в сучасній системі управління. Також, необхідно пам'ятати, що мережа може спрощувати діяльність людей, які використовують її ресурси для здійснення правопорушень. З метою боротьби з кримінальними правопорушеннями, які можуть відбуватися в інтернеті, було створено спеціальні підрозділи, що займаються кримінальним аналізом. Ці підрозділи використовують інноваційні методики, які допомагають виявляти та запобігати кримінальним правопорушенням в мережі Інтернет. Крім того, використання кримінального аналізу у практиці правоохоронних органів дає позитивні результати [1, с. 350].

Серед інструментів, що використовуються в роботі цих підрозділів Національної поліції України, є специфічний вид інформаційно-аналітичної діяльності, що полягає в ідентифікації та аналізі зв'язків між інформацією, що стосується кримінальних правопорушень, та будь-якими іншими даними, що отримуються з різних джерел. Департамент кримінального аналізу Національної поліції України відповідає за впровадження та розбудову системи кримінального аналізу та підвищення її функціональних та технічних спроможностей [2].

Процес кримінального аналізу включає в себе пошук, виявлення, фіксацію, вилучення, упорядкування, аналіз та оцінку кримінальної інформації, а також її представлення та передачу. Метою збору та аналізу інформації є розроблення і перевірка гіпотез та висновків щодо минулих, теперішніх та майбутніх протиправних дій, що стосуються опису структури та сфери діяльності злочинних груп та передачі чіткої інформації керівному складу. Під час

аналітичного процесу оцінюється інформація про особу правопорушника, хід подій, знаряддя вчинення кримінального правопорушення, час і місце його вчинення тощо. Кримінальні аналітики повинні опанувати значну кількість програмно-технічних компонентів, інструментів та методик, необхідних для здійснення кримінального аналізу [3, с.132].

У своїй практичній діяльності Білоус вважає "YOUCONTROL" та "MALTEGO" найбільш ефективними програмними продуктами для роботи з відкритими джерелами та реєстрами фізичних та юридичних осіб. Кримінальний аналіз - це пошук та обробка великого обсягу різноманітної інформації, яка стосується певного кримінального правопорушення [4, с.40].

На основі отриманої інформації будуються логічні висновки, зв'язки та складаються схеми, які допомагають розкрити кримінальне правопорушення. Один з головних пріоритетів нашої діяльності полягає у розкритті кримінальних правопорушень за допомогою методики "гарячих слідів", проте інше важливе завдання кримінального аналізу - це розслідування відомих кримінальних правопорушень, включаючи ті, що відбулися в минулому [5]. Раніше, наші підрозділи займалися накопиченням та аналізом інформації, але з часом ми перейшли до прогнозування та встановлення лінійного перекриття. Однак, щоб успішно розкрити кримінальні правопорушення, потрібно використовувати ефективні методи та процедури для встановлення правди про події. У цьому процесі важливу роль відіграють "сім золотих питань", якими керуються кримінальні аналітики. Але щоб дати відповідь на ці питання, необхідно проводити масштабну та складну обробку інформації [6,с.151].

Таким чином, ми підтримуємо думку більшості науковців про те, що в сучасних умовах розкриття кримінальних правопорушень неможливе без участі кримінальних аналітиків та проведення аналітичної розвідувальної роботи. Особливо важливо правильно використовувати аналітичну діяльність для отримання інформації, яка може стати ключовою у розкритті кримінальних правопорушень, які відбуваються в мережі "Інтернет".

Список використаних джерел

1. Власюк О. В. Кримінальний аналіз у боротьбі зі злочинністю: виникнення та становлення. Університетські наукові записки. 2012. № 4. С. 350–356.
2. Про національну поліцію : Закон України від 02 лип. 2015 р., № 580-VIII. URL: <http://portal.rada.gov.ua/laws/show/3341-12>.
3. Білоус Р. В., Василичук В. І., Таран О. В. Використання методів кримінального аналізу під час оперативного провадження та досудового розслідування. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2021. № 1 (118). С. 131–137.
4. Білоус Р. В. Участь кримінальних аналітиків у розкритті злочинів / Білоус Р. В. С. 38–40.
5. Інтерв'ю з України. Начальник Департаменту кримінального аналізу Нацполіції Роман Білоус: Системи «Безпечного міста» дають нам змогу розкривати злочини за «гарячими слідами» від 05.03.2021. URL:

<https://rozмова.wordpress.com/2021/03/20/roman-bilous/>.

6. Кіреєва О. С. Кримінальний аналіз як один з елементів у системі протидії терористичним загрозам. Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Сер. : Військові та технічні науки. 2017. № 4. С. 143–157

Димніч Павло Вікторович

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук, доцент

ОСНОВНІ НЕДОЛІКИ ТА ДОСЯГНЕННЯ ВИСОКОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ

На нашу думку, одним з основних недоліків кримінального аналізу є недостатнє використання новітніх технологій та інструментів, які дозволяють збирати, аналізувати та інтерпретувати великі обсяги даних про злочинність. Також, іншим недоліком можна вважати брак координації між правоохоронними органами та іншими відповідними органами, що може призводити до дублювання роботи, невикористання потенціалу та інших проблем. Крім того, іноді в кримінальному аналізі можна помітити надмірну увагу до стандартних підходів та методів, які можуть бути недостатньо ефективними у розв'язанні певних типів злочинів та ситуацій. І, нарешті, ще одним недоліком можна вважати недостатню увагу до розуміння динаміки змін у злочинності, що може ускладнювати розробку ефективних стратегій боротьби з нею [1, с. 218].

За результатами наших спостережень ми можемо запропонувати ряд рекомендацій, що можуть допомогти у покращенні кримінального аналізу, таких як: Застосування новітніх технологій та інструментів, таких як машинне навчання, аналітика даних та інші, для ефективного збору та аналізу даних про злочини.

Підвищення рівня координації між правоохоронними органами та іншими відповідними органами для забезпечення ефективного обміну інформацією та уникнення дублювання роботи [2, с. 179].

Використання гнучких та інноваційних підходів до кримінального аналізу, що дозволяють відповідати на нові види злочинності та зміни в суспільстві.

Розвиток методів та стратегій аналізу динаміки змін у злочинності та розуміння їх причин та наслідків.

Підвищення рівня кваліфікації кримінальних аналітиків та забезпечення їх доступу до новітніх технологій та інструментів [3].

Для вирішення цих проблем необхідно взяти до уваги як національний, так і міжнародний досвід та розробити конкретні програми та стратегії покращення кримінального аналізу. Крім того, необхідно забезпечити ресурсну підтримку та високий рівень фінансування, щоб забезпечити ефективне функціонування кримінального аналізу. На останньому з пунктів наведених вище я хотів би зупинитися, а саме підвищення рівня кваліфікації кримінальних аналітиків. Так, підвищення рівня кваліфікації кримінальних аналітиків є дуже важливим фактором для ефективної роботи кримінального аналізу. З розвитком технологій та змінами в злочинності, кримінальним аналітикам потрібно постійно підвищувати свої знання та навички. Одним зі способів підвищення рівня кваліфікації є регулярна підготовка кримінальних аналітиків. Це може бути відбірковим курсом навчання, що надається державними органами, професійними асоціаціями або університетами. Також важливо забезпечувати можливості для навчання на робочому місці, де кримінальні аналітики можуть здобувати досвід від своїх колег, брати участь в проектах та використовувати нові інструменти та технології. Підвищення рівня кваліфікації також можна досягти за допомогою участі у семінарах, конференціях та тренінгах, де кримінальні аналітики можуть обмінюватися досвідом та навичками з колегами з інших регіонів або країн. Загалом, підвищення рівня кваліфікації кримінальних аналітиків є необхідним фактором для досягнення високої ефективності кримінального аналізу. Це забезпечить можливість швидко та ефективно реагувати на нові види злочинності та зміни в суспільстві, а також підвищить рівень довіри громадськості до кримінального аналізу.

Ми вважаємо, що для досягнення високої ефективності кримінального аналізу необхідно враховувати декілька факторів:

Високо кваліфікований персонал: кримінальні аналітики повинні мати відповідну освіту та досвід для виконання своїх завдань. Вони повинні мати глибокі знання в галузі кримінального правосуддя та статистики, а також мати вміння аналізувати та інтерпретувати дані.

Доступ до потрібних ресурсів: Кримінальні аналітики повинні мати доступ до потрібних ресурсів, таких як бази даних, інформаційні системи та інструменти аналізу даних. Вони також повинні мати доступ до розуміючих та співпрацюючих партнерів, таких як правоохоронні органи та інші експерти.

Ефективна комунікація: Кримінальні аналітики повинні мати здатність ефективно спілкуватися зі своїми колегами та іншими зацікавленими сторонами. Це включає у себе здатність пояснити складні концепти та знайти спільну мову з різними типами аудиторії.

Наявність потрібних інструментів: Кримінальні аналітики повинні мати доступ до потрібних інструментів та технологій для збору, аналізу та інтерпретації даних. Це може включати в себе програмні засоби для аналізу даних, інформаційні системи та інші технології [4].

Налагоджена система управління даними: Ефективний кримінальний аналіз потребує налагодженої системи управління даними. Це означає, що для досягнення високої ефективності кримінального аналізу необхідно також розробити чіткий та систематичний підхід до аналізу кримінальних подій. Для

цього потрібно визначити критерії успішності аналізу, які допоможуть визначити, наскільки ефективно проведено аналіз і які аспекти потрібно вдосконалювати. Крім того, важливо мати якісну базу даних та доступ до новітніх технологій та програмного забезпечення, які спрощують та прискорюють процес аналізу. [5]

Не менш важливим фактором є висока професійна майстерність та досвід кримінальних аналітиків, які повинні мати глибокі знання з різних галузей знань, включаючи право, соціологію, психологію та інші, щоб мати можливість розуміти різні аспекти кримінальної діяльності. Крім того, кримінальний аналіз повинен бути міждисциплінарним підходом, що вимагає співпраці між різними фахівцями, які можуть допомогти в розв'язанні складних кримінальних проваджень.

Також необхідно враховувати важливість етики та забезпечення конфіденційності під час проведення кримінального аналізу, щоб забезпечити довіру до інформації, яка надходить від громадян та інших джерел. Особливу увагу слід приділяти збору та обробці даних у відповідності з вимогами законодавства про захист персональних даних.

Загалом, досягнення високої ефективності кримінального аналізу потребує комплексного підходу.

Список використаних джерел

1. Ю.В. Гаруст, В.І. Мельник – «Правоохоронні органи на захисті економічної системи України: Адміністративно-правовий аспект». С.211-230. Суми. 2019.
2. А.Є. Фоменко, Е.В. Рижков – «Економічна та інформаційна безпека: проблеми та перспективи». С.174-185. Дніпро. 2018.
3. І.Р. Шинкаренко – «Проблеми запровадження кримінального аналізу в діяльності підрозділів кримінальної поліції: теоретико-історичне підґрунтя». Дніпро. 2017.
4. В.М. Струков, Д.Ю. Узлов, Ю.В. Гнусов – «Інструментальні інтелектуальні платформи для кримінального аналізу». Харків. 2021.
5. В.Ю. Калугін, І.В. Федоров – «Джерела інформаційно-аналітичної діяльності». Одеса. 2022.

Дудник Анастасія Вячеславівна

курсантка 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядова поліції

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІТИКИ ВЕЛИКИХ ОБСЯГІВ ДАНИХ В ПРАВООХОРОННІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Аналітика великих обсягів даних допомагає компаніям аналізувати та вивчати великі обсяги даних. Процес передбачає приховані закономірності, кореляції та забезпечує глибоке ділове розуміння для прийняття відповідного бізнес-рішення. Загалом організації усвідомили сильні сторони аналітики великих обсягів даних та її особливості. Компанії хочуть бути більш об'єктивними та керованими даними, тому вони використовують силу даних і технологій. В державних секторах ця аналітика також відіграє важливу роль у розкритті та запобіганні злочинам. Багато державних установ уже прийняли аналітику великих обсягів даних як основний інструмент для аналізу даних і прогнозування. Криміналізація багатьох сфер соціально-економічних відносин є реаліями сучасної України. З'явилися нові види злочинів і механізми їх вчинення, не бачені раніше загрози, пов'язані з екстремісткою та терористичною діяльністю, етнічною організованою злочинністю, сучасними способами скоєння загального кримінальних і економічних злочинів [1, с.192].

За якими даними можна прогнозувати злочинність? Дані, які можна використовувати для аналізу, такі як стрілянина, вбивства та пограбування, моделі та тенденції в поведінці цих правопорушень, допоможе зменшити кількість таких правопорушень. Повідомлення про ці злочини можна використовувати для аналізу та обліку протягом тижня. Пізніше ці звіти можна використовувати для виявлення закономірностей у регіоні протягом одного року.

Крім того, дані та умови, пов'язані з ними, як ув'язнені під час умовно-дострокового звільнення, також можна корисно інтерпретувати за допомогою аналітики. Ці дані допомагають працівникам поліції повідомляти про злочини та додавати персонал до системи для отримання інформації в реальному часі для ефективного запобігання злочинам.

Дані також генеруються з систем відеоспостереження, які надходять із попереднім аналізом для покращення часу реагування на інциденти громадської безпеки. Аналітика має потенціал, щоб дозволити поліції досягти справді превентивного підходу, оскільки вона може допомогти отримати нове розуміння на основі даних і ідентифікувати підозрілу поведінку особи та дії.

Центр боротьби зі злочинністю при Міністерстві внутрішніх справ України включає:

- Стратегію запобігання злочинності, яка відстежує злочинців, зосереджується на областях, де злочини найімовірніше відбуваються, і інформує ресурси, які допомагають запобігати злочинам і швидко реагувати на інциденти.

- Виявлення інцидентів - ця стратегія включає в себе спостерігача за пострілами, відеоспостереження тощо, які генерують дані, що можуть бути використані для інформування підрозділу, що реагує.

- Прийом інцидентів - команди реагування використовують технологію для створення даних про інциденти, таких як дані про відбитки пальців, відеодокази тощо, які можна використовувати у випадках керування в режимі реального часу.

- Реагування на інциденти - інструменти аналітики даних надсилають канали інцидентів, які інформують про призначення випадків, надають представлення об'єкта та неявних зв'язків.

- Розслідування інцидентів і очищення - ці дані були зібрані для аналізу тенденцій злочинності, виявлення гарячих точок і візуалізації даних.

- Аналіз тенденцій злочинності - ці дані збираються для прийняття рішень, стратегії, стратегічного розгортання та стратегії впливу та рівня успіху [2, с. 3-7].

Метою аналітики великих обсягів даних є автоматичне виявлення моделей злочинності. Серед великої кількості злочинів, які щороку відбуваються у великому місті, для аналітиків злочинності складно, довго та трудомістко визначити, які злочини вчинила одна особа. Надання аналітикам автоматизованих інструментів, керовані даними, для виявлення моделей злочинності, можуть допомогти поліції краще зрозуміти моделі злочинності, дозволяючи точніше оцінювати минулі злочини.

Існує кілька переваг аналітики великих обсягів даних для органів місцевого самоврядування та органів державної влади:

1. Покращення процесу прийняття рішень:

Сьогодні доступно багато інструментів і технологій аналізу даних для обробки даних, згенерованих у режимі реального часу, що дозволяє швидше та ефективніше приймати організаційні рішення

2. Поліпшити цільові результати організації:

Перевага великих обсягів даних полягає в тому, що ви можете прогнозувати результати та моделювати сценарії на основі даних.

3. Визначити та зменшити неефективність:

Аналітика великих обсягів даних дозволяє місцевим радам і державним установам зрозуміти помилки які вони зробили, і де вони робили неправильні кроки в минулому. Найбільша перевага даної аналітики у державному чи державному секторі полягає у виключенні шахрайства та зловживання.

4. Зниження злочинності та загроз безпеці:

У таких державних інституціях, як Міністерство внутрішніх справ України та служби надзвичайних ситуацій, великі обсяги даних допомагають виявляти моделі злочинності та незаконну діяльність, яка становить особливу загрозу для суспільства. Належна обробка великих обсягів даних дозволить місцевим радам зробити дані доступними для державного та приватного секторів.

Обробка та обмін даними дозволить державним установам надавати інформацію як послугу, будь то онлайн-податкові записи, інформація перепису населення, дані про погоду чи фінансова звітність.

Висновок. Аналітика великих обсягів даних з її використанням допомагає в різноманітному функціонуванні суспільства. Це виявилось корисним для боротьби зі злочинністю. Державні службовці та поліція можуть точно розкрити ці злочини, а також запобігти їм, аналізуючи дані про злочини. Аналітика допомагає підвищити продуктивність діяльності правоохоронних органів та досягти кращих результатів [3, с. 24].

Як зазначає Кисельов А.О., застосування кримінального аналізу здатне мінімізувати витрати часу працівників оперативних та слідчих підрозділів на вирішення поставлених завдань та підвищити якість їх інформаційно-пошукової діяльності [4, с. 65].

Список використаних джерел

1. Ханькевич А. М. Використання кримінального аналізу в діяльності підрозділів кримінальної поліції. Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави : тези доп. Міжнар. наук. практ. Конф. ХНУВС. Харків, 2018. С. 192–194.

2. Махнюк А. В. Теоретичні основи провадження кримінального аналізу у сфері правоохоронної діяльності. Науковий вісник Державної прикордонної служби України, 2011. С. 3–7.

3. Костюченко А.О. Основи програмування мовою Python: навчальний посібник. Ч.: ФОП Баликіна С.М., 2020. 180 с.

4. А.О. Кисельов. Особливості здійснення кримінального аналізу на прикладі складання аналітичного звіту (за матеріалами УКА ГУНП в Дніпропетровській області). Бюлетень з обміну досвідом роботи №228/2021. РВВ ДНДІ. К., 2021, с. 63-67.

Жигadlo Гліб Васильович

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Донецького державного університету внутрішніх справ,
рядовий поліції

науковий керівник: Волобоєв Артур Олегович

завідувач кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції
Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії

СУТНІСТЬ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ

Кримінальний аналіз – це процес збору, аналізу та використання даних, який допомагає правоохоронним органам виявляти злочинців, їх мотиви та способи вчинення злочинів.

Умови воєнного стану можуть створювати додаткові виклики та загрози

для правопорядку, і використання кримінального аналізу може допомогти зменшити ці загрози.

У зв'язку з цим вважаємо, що:

1. кримінальний аналіз є ефективним інструментом у протидії злочинам, вчиненим в умовах воєнного стану, оскільки він дозволяє зібрати, проаналізувати та використати відомості про злочини та їх виконавців;

2. кримінальний аналіз дозволяє виявляти патерни та тенденції в поведінці злочинців, що може бути корисно для розробки стратегій запобігання злочинам;

3. кримінальний аналіз допомагає у визначенні мотивів та цілей злочинців, що сприяє ідентифікації та розслідуванню злочинів;

4. кримінальний аналіз може виявити недоліки та прогалини в системі протидії злочинності в умовах воєнного стану, що дозволить вдосконалити цю систему та збільшити її ефективність;

5. кримінальний аналіз допомагає у визначенні потреб в ресурсах для боротьби зі злочинністю, що дозволить управлінцям з питань безпеки розробити та реалізувати належні заходи для забезпечення безпеки населення;

6. кримінальний аналіз є корисним для формування інформаційної бази даних про злочини та їх виконавців, що може бути використано для майбутніх розслідувань та запобігання злочинам.

Тобто, кримінальний аналіз є корисним та ефективним інструментом у протидії злочинам, вчиненим в умовах воєнного стану. Кримінальний аналіз – це процес збору, аналізу та використання інформації для встановлення злочину, ідентифікації злочинців та їх переслідування.

В умовах воєнного стану, коли порушуються закони та права людини, кримінальний аналіз може допомогти правоохоронним органам швидко та ефективно виявляти злочини та злочинців. Наприклад, кримінальний аналіз використовується для виявлення та профілювання серійних злочинців, аналізу поведінки та мотивів злочинців, а також для побудови картини подій, які сприяють в ідентифікації та переслідуванні.

Один з головних елементів кримінального аналізу – це збір даних. Це може бути особливо важливим в умовах воєнного стану, коли злочини пов'язані зі збройним конфліктом або мобілізацією військових сил. Збір даних включає в себе інформацію про місце вчинення злочину, час, обставини, ознаки злочинця тощо.

Після збору даних кримінальний аналітик оброблює ці дані щоб встановити зв'язки, які мають інтерес. Наприклад, аналіз може показати, що певні злочини були вчинені однією й тією ж особою або групою людей, або що вони мають спільні мотиви або модус operandi.

Крім того, кримінальний аналіз використовується правоохоронними органами в розробці стратегії протидії злочинам, вчиненим в умовах воєнного стану. Наприклад, аналіз вказує на потенційні проблемні райони, де ймовірність вчинення злочинів може бути вищою, і на якій мають бути спрямовані зусилля.

Підсумовуючи вищесказане слід зазначити, що кримінальний аналіз є важливою складовою у діяльності поліції та завдяки його методичному

використанню ефективність та доцільність заходів, що вживаються для боротьби зі злочинністю зростає.

Список використаних джерел

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України. *Вебпортал Верховної ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.
2. Заява МЗС щодо розриву дипломатичних відносин з рф. *Вебпортал Міністерства закордонних справ України*. URL: <https://mfa.gov.ua/news/zayava-mzs-ukrayini-shchodo-rozrivu-diplomatichnih-vidnosin-z-rosijskoju-federacijeyu>.
3. Рішення РНБО «Про невідкладні заходи щодо захисту України та зміцнення її обороноздатності». *Вебпортал Верховної ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0011525-14#Text>

Жмурко Руслан Олександрович

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук, доцент

ТАКТИЧНИЙ КРИМІНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Головною силою світових процесів є інформація, при цьому у сфері боротьби зі злочинністю та її запобігання необхідно приймати рішення на основі точної та актуальної інформації. На нашу думку це – визначальний чинник, який зумовлює досягнення позитивного результату і дозволяє бути на крок попереду злочинців. Недостатньо мати лише первинну інформацію. Дані необхідно збирати, зіставляти та інтерпретувати, з метою проведення оцінювання, прогнозування, створення рекомендацій та висновків.

Етапи формування аналітичної інформації:

- Дані;
- Інформація;
- Оперативна аналітична інформація;
- Знання [1, с. 14].

Тактичний аналіз являє собою метод аналізу даних з центром навколо короткострокових і середньострокових проблем, що розроблений для виявлення закономірностей, особливостей та специфічних елементів в серії правопорушень. Тактичний аналіз надає керівникам, які приймають рішення, картину постійних чи виникаючих шаблонів злочинів в рамках їх юрисдикції: динаміка злочину; часовий аналіз; просторовий аналіз, географічний аналіз, аналіз місць концентрації злочинів; спосіб вчинення злочину; профіль жертви та

підозрюваного; генеруючий чи спричиняючий фактори [1, с. 15].

Методи тактичного кримінального аналізу :

- Встановлення тенденцій злочинності;
- Встановлення місць концентрації вчинення злочинів;
- Встановлення профілю підозрюваного та потерпілого;
- Тактичний аналіз забезпечує підтримку поліцейської діяльності та є підходом до поліпшення їх діяльності. Отримувачами результатів тактичного аналізу є ті, хто замовляє тактичний аналіз, інші поліцейські, які можуть використовувати результати аналізу для своєї діяльності [1, с. 15].

Тактичні аналітичні продукти можуть використовувати:

- працівники органів державної безпеки з метою підвищення рівня поінформованості та своєчасного попередження кримінальних проявів;
- працівники правоохоронних органів для підвищення рівня поінформованості про операційну ситуацію та динаміку криміногенних зон;
- слідчі та оперативні працівники для запобігання та виявлення злочинів та осіб, які проявляють кримінальну активність;
- керівники для того, щоб приймати обґрунтовані рішення щодо маневрування силами та засобами на території юрисдикції та ефективно оцінювати результати діяльності [1, с. 16].

Отримувач тактичного аналізу – це особа, яка є замовником тактичного аналізу, як правило, від керівництва організації [1, с. 16].

Ми вважаємо, що основна мета аналізу полягає в тому, щоб визначити тактичні моделі, характеристику і специфічні елементи в послідовності правопорушень, з метою виробити ефективні тактичні рішення та правильно застосовувати наявні сили та засоби для досягнення максимальних результатів. Мета аналітичної діяльності полягає в отриманні максимальної користі від інформації.

Для досягнення мети необхідним є:

- фокусувати та спрямовувати збір інформації на визначені цілі;
- визначити проблеми, з якими стикається поліцейський підрозділ;
- здійснити якісно-змістовні перетворення первинної інформації, функціонально перетинаючись в цьому плані з науковою (виробництво нового знання) і управлінською (розробка варіантів рішень, сценаріїв) діяльністю;
- оцінити результати, отриманих внаслідок вжитих заходів. Сприяє проведенню аудиту правопорушень та злочинів;
- створювати зв'язки між різними правопорушеннями та можливими їх виконавцями;
- визначити профіль аналізованого злочинця, події та жертви;
- описати тенденції та структуру (моделі) злочинів;
- встановити місця концентрації злочинів;
- визначити шаблони злочинів;
- визначити рекомендації щодо розміщення правоохоронних сил та засобів з метою запобігання злочинній діяльності та своєчасного реагування;
- використати результати аналізу як засобу обґрунтування рішення керівників [1, с. 17].

Загальними правилами для проведення тактичного аналізу є те, що всі аналітичні продукти повинні включати в себе певні ідентифікатори, назву, заголовок, авторство, місце проведення, час завершення, вихідні дані і відомості про місцезнаходження документа.

Послідовність для проведення тактичного аналізу є потужним інструментом. Зміст тактичного кримінального аналізу повинен базуватися на документально підтвердженій інформації. Більшість даних походять з поліцейських баз даних, особливо інцидентів, які вносяться та зберігаються у комп'ютеризованих системах.

Під час здійснення кримінального аналізу використовують такі інформаційно-пошукові системи: Єдина інформаційна система МВС (ІПС) Інформаційний портал НПУ Національна автоматизована інформаційна система МВС, інформаційна система Відеоконтроль Рубіж, Державний реєстр обтяжень рухомого майна (ДРОРМ), МЮУ, оперативно-довідкова картотека, Єдиний державний реєстр МЮУ, ІТС «АРКАН», Державний реєстр речових прав МЮУ, відомості з відкритих джерел інформації OSINT, Єдиний державний демографічний реєстр ДМС МВС, Державний реєстр актів цивільного стану громадян МЮУ, інформаційні ресурси податкової інспекції (ДФС), «ОРІОН» ДІАП НПУ, інформаційна база Пенсійного фонду, Єдиний реєстр досудових розслідувань ГПУ, інформаційна база митних декларацій (ДФС), Єдиний державний реєстр декларацій (НАЗК) [1, с. 20].

Так, в разі необхідності аналітиком, за електронним запитом до інтегрованої міжвідомчої автоматизованої системи обміну інформацією з питань контролю осіб, транспортних засобів та вантажів, які перетинають державний кордон, отримуються дані щодо перетину фігурантом запиту державного кордону [4, с.67].

Тактичний кримінальний аналіз включає в себе підбір і систематизацію фактів щодо певного питання, чітке й продумане викладення в усній або письмовій формі:

1. Тип події ;
2. Просторові/географічні фактори ;
3. Тимчасові фактори: зростання/зменшення, сезонність, тренд ;
4. Приблизний час інциденту: приблизний час початку та приблизний час закінчення ;
5. Дані про підозрюваного: опис предмета (анатомічні особливості, одяг, позначки тощо) ;
6. Дані про потерпілого та майно: опис потерпілого; опис активів, на які спрямований порушник ;
7. Інші дані, які сприяють запобіганню, виявленню та припиненню кримінальних правопорушень [1, с. 20].

Зміст тактичного кримінального аналізу:

- Вступ (пояснення мети та цілей): розгляд злочину, використовувані джерела даних; методологія; періоди; географічні зони; обмеження аналізу; будь-які інші аспекти, що представляють інтерес.

- Ідентифікація та аналіз гарячих точок (райони з високим криміногенним потенціалом): географічне розташування – райони значної злочинної активності (концентрації); види правопорушень або інцидентів та пов'язані з цими районами, методи вчинення або їх ознаки; частота вчинення (часові фактори) – аналіз часових інтервалів, сезонні або циклічні тенденції; причина вчинення – корислива, насильницька та інші; порівняння з іншими географічними районами; потенційні підозрювані; види потерпілих або активів, на які спрямовано злочин.

- Визначення та аналіз серії, тенденції кримінального явища чи інциденту види правопорушень, інцидентів або злочинів; частота прояву – збільшення / зменшення, сезонні / циклічні тенденції, аналізовані інтервали часу; місця розташування – конкретні / загальні; причина здійснення – корислива, насильницька, екологічна тощо; порівняння з попередніми аналізами; зовнішні впливи.

- Виявлення та аналіз злочинів / інцидентів: що спільного у серії злочинів – спосіб учинення, докази, типи жертв або активи, на які спрямовано кримінальну подію (аналіз окремих випадків); загальні спільні риси та особливості; повторна віктимізація; географічне розташування; частота вчинення; тимчасові фактори – аналіз погодинних або денних інтервалів, інтервал між правопорушеннями; зовнішні впливи – ситуативні фактори, віктимна поведінка потерпілого; причина здійснення – корислива, насильницька, екологічна тощо; подібність з попередньою серією (виявлено чи ні); коло підозрюваних.

- Аналіз профілю злочинів, інцидентів та залучених осіб на підставі об'ємних і детальних даних про характеристики злочинів, правопорушників, жертв;

- Визначення інформаційних потреб: немає інформації для кращого розуміння проблеми;

- Прогнози, рекомендації та операційні припущення: прогноз майбутньої діяльності – змінити / збільшити / зменшити / розмістити / синхронізувати. Можливість запобігти / зупинити / зменшити / боротися, співпрацювати з іншими організаціями [1, с. 21-22].

Під час аналізу можуть бути використані таблиці, діаграми, карти, дані судової експертизи тощо.

Тактичний аналіз злочинів — це аналіз, який дає можливість оцінити обстановку через нанесення інформації на карти. Тобто виявити райони з підвищеним ризиком скоєння грабежів, розбійних нападів, вуличних злочинів [2].

Також ми вважаємо, що тактичний аналіз злочинної діяльності проводиться шляхом визначення та інтерпретації основних атрибутів, які описують більшість протиправних діянь, наприклад :

- Час описує характер подій за допомогою чотирьох елементів: циклічний розподіл; лінійний розподіл; умовність часу; різносторонність часу

- Територіальне поширення: просторовий розподіл; просторова обстановка; рух; сфера активності;

- Поведінка має чотири під-атрибути: тип; почерк; еволюція; зміна кримінальної поведінки [1, с. 23].

Також ми вважаємо, що для аналітики важливо знати цільову характеристику, оскільки правопорушники обирають об'єкт злочину на основі певної логіки, своїх особистих роздумів та догадок.

Список використаних джерел

1. Навчальний посібник: «Тактичний кримінальний аналіз: теорія та практика». За загальною редакцією Користіна О.Є., Київ, 2020.
2. Публікація Київського районного суду міста Одеси «Як кримінальний аналіз допоможе попереджувати злочини?» 11.10.2017
3. Kyselov A., Kovalevska O. Methodological bases of studying the processes of general mental laws in human interaction with the environment. International Science Group. – Boston : Primedia eLounch, 2022. 194 p. Available at : DOI - 10.46299/ISG.2022.MONO.PSYCHOL.1
4. А.О. Кисельов. Особливості здійснення кримінального аналізу на прикладі складання аналітичного звіту (за матеріалами УКА ГУНП в Дніпропетровській області). Бюлетень з обміну досвідом роботи №228/2021. РВВ ДНДІ. К., 2021, с. 63-67.

Жук Аліна Вікторівна

курсантка 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядова поліції

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук, доцент

РОЛЬ СТРАТЕГІЧНОГО АНАЛІЗУ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Стратегічний аналіз є важливою складовою успішної діяльності будь-якої організації, включаючи Національну поліцію. Це процес збору, аналізу та оцінки інформації, що дозволяє керівництву вирішувати проблеми та приймати стратегічні рішення.

У підрозділах Національної поліції стратегічний аналіз допомагає вирішувати різноманітні завдання, такі як розробка стратегій збільшення ефективності діяльності, зменшення кримінальної активності, забезпечення безпеки громадян та багато інших.

Для проведення стратегічного аналізу підрозділи Національної поліції використовують різні інструменти та методи. Наприклад, аналіз статистичних даних, вивчення тенденцій розвитку кримінальної ситуації, оцінка ризиків,

SWOT-аналіз та інші [1].

Завдяки стратегічному аналізу підрозділи Національної поліції можуть бути більш ефективними у своїй діяльності та досягати поставлених цілей. Важливою складовою успішного стратегічного аналізу є також постійний моніторинг результатів та внесення коректив в діяльність відповідно до поточної ситуації.

Крім того, стратегічний аналіз дозволяє підрозділам Національної поліції планувати свою діяльність на майбутнє. За допомогою аналізу тенденцій та ризиків можна передбачити можливі події, що допомагає підрозділам розробляти стратегії та плани дій на майбутнє. Це дозволяє підрозділам бути готовими до різноманітних ситуацій та запобігати можливим проблемам.

Завдяки стратегічному аналізу підрозділи Національної поліції можуть також здійснювати моніторинг діяльності та ефективності інших підрозділів. Це дозволяє вчасно виявляти можливі проблеми та допомагає керівництву приймати правильні рішення.

У підрозділах Національної поліції стратегічний аналіз також допомагає забезпечити більш ефективну співпрацю з іншими правоохоронними організаціями та владними структурами. Наприклад, за допомогою аналізу діяльності інших організацій можна виявити можливості для спільних операцій та заходів[2].

Стратегічний аналіз є важливим інструментом у діяльності підрозділів Національної поліції, який допомагає вирішувати різноманітні завдання та досягати поставлених цілей. Використовуючи стратегічний аналіз, підрозділи можуть планувати свою діяльність на майбутнє, контролювати ефективність своєї роботи та співпрацювати з іншими організаціями для досягнення спільних цілей.

Крім того, стратегічний аналіз допомагає підрозділам Національної поліції здійснювати ефективний контроль за діяльністю злочинних груп та інших небезпечних елементів. Аналізуючи дані про їх дії та рухи, можна вчасно виявляти можливі загрози та здійснювати заходи для їх запобігання. Це допомагає забезпечити безпеку громадян та уникнути негативних наслідків для суспільства.

Стратегічний аналіз також дозволяє підрозділам Національної поліції впроваджувати нові технології та методи роботи. Аналізуючи діяльність інших правоохоронних організацій та світові тренди, підрозділи можуть визначити найефективніші підходи та здійснювати їх впровадження. Наприклад, за допомогою аналізу можна виявити найефективніші методи боротьби з кіберзлочинністю та злочинністю в мережі Інтернет.

Стратегічний аналіз дозволяє підрозділам планувати свою діяльність на майбутнє, контролювати ефективність своєї роботи, здійснювати ефективний контроль за злочинністю та впроваджувати нові технології та методи роботи. В результаті, за допомогою стратегічного аналізу, підрозділи Національної поліції можуть досягати поставлених цілей та забезпечувати безпеку громадян[3].

В цьому контексті слушною є думка Кисельова А.О. щодо ролі аналітичних підрозділів у розкритті злочинів, яка зростає щодня. Досконало

володіти інтернет-ресурсами та базами даних неможливо без спеціальних знань, умінь та навичок. Все це вимагає від аналітика постійної самоосвіти, підвищення кваліфікації та відвідування відповідних занять, тренінгів тощо [4, с. 67].

Отже, можна зробити висновок, що стратегічний аналіз є надзвичайно важливим інструментом для підрозділів Національної поліції. Він допомагає планувати та контролювати діяльність на майбутнє, виявляти можливі загрози та здійснювати заходи для їх запобігання, а також впроваджувати нові технології та методи роботи. Без стратегічного аналізу, підрозділи Національної поліції можуть не мати чіткого розуміння своїх цілей та завдань, що може призвести до неефективної роботи та небезпеки для громадян. Тому, стратегічний аналіз є необхідним для забезпечення безпеки та ефективної роботи підрозділів Національної поліції.

Список використаних джерел

1. Про утворення Національної поліції України: постанова Кабінету Міністрів України від 02.09.2015 № 641. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/641-2015-%D0%BF>.

2. Стратегія розвитку системи Міністерства внутрішніх справ України до 2020 року. URL: http://mvs.gov.ua/ua/pages/strategiya_2020.htm.

3. Стратегія розвитку органів внутрішніх справ України відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 22 жовтня 2014 № 1118-р. URL: <http://policereform.org/library/rozporyadzhennya-kmu-v-d-22.10.2014-1118-r-schodo-pitannya-reform>.

4. Кисельов. А.О. Особливості здійснення кримінального аналізу на прикладі складання аналітичного звіту (за матеріалами УКА ГУНП в Дніпропетровській області). Бюлетень з обміну досвідом роботи №228/2021. РВВ ДНДІ. К., 2021, с. 63-67.

Заярний Ілля Олександрович

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук, доцент

КРИМІНАЛЬНИЙ АНАЛІТИК ТА АНАЛІЗ ЗЛОЧИННОСТІ

Кримінальний аналітик - це фахівець з аналізу злочинної діяльності, який використовує різноманітні методи та інструменти для виявлення злочинних схем, ідентифікації злочинців та прогнозування можливих злочинних дій. Для цього кримінальний аналітик використовує бази даних, статистичні методи,

комп'ютерні технології та інші інструменти.

До таких баз даних можна віднести такі як: база даних кримінальних записів, база даних відеоспостереження, база даних ДНК, база даних телефонних дзвінків, база даних Єдиного реєстру досудових розслідувань та інші.

Правову основу діяльності кримінального аналітика становлять:

- Кримінальний кодекс України;
- Кримінальний процесуальний кодекс України;
- Закон України "Про оперативно-розшукову діяльність";
- Закон України "Про органи та служби безпеки";
- Закон України "Про Національну поліцію";
- Закон України "Про державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації".

Ці нормативно-правові акти встановлюють правила проведення кримінального аналізу, визначають повноваження кримінального аналітика, його статус та взаємодію з іншими учасниками кримінального процесу.

Основне завдання кримінального аналітика - розкривати кримінальні провадження. Для цього він збирає та аналізує інформацію про злочини, використовуючи різні джерела, такі як свідчення очевидців, докази з місця злочину, записи з камер відеоспостереження та інші дані. Кримінальний аналітик також може використовувати кримінальні профілі для виявлення підозрюваних і розкриття злочинів.

Окрім розкриття кримінальних проваджень, кримінальний аналітик також допомагає правоохоронним органам виявляти та прогнозувати злочинну діяльність. Вони аналізують кримінальну статистику та іншу інформацію, щоб виявити тенденції та закономірності злочинності. На основі цих даних кримінальний аналітик може розробляти стратегії боротьби зі злочинністю та рекомендувати заходи щодо запобігання злочинам.

У сучасному світі кримінальний аналітик використовує найсучасніші технології та інструменти для виявлення та розкриття злочинів. Вони володіють навичками роботи з базами даних, програмами аналізу даних та статистичними методами. Крім того, кримінальний аналітик повинен володіти знаннями кримінального та процесуального права.

Список використаних джерел

1. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18.02.1992 р. № 2135-ХІІ // ВВР. – 1992;
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: затв. Законом України від 13.04.2012 р. № 4651-VI // ВВР. – 2013.;
3. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII // ВВР. – 2015.

Іванова Аліна Максимівна

здобувачка вищої освіти за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність»

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук,
доцент

СУЧАСНИЙ ТАКТИЧНИЙ КРИМІНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Сучасний тактичний кримінальний аналіз допомагає розкривати сутність складних проблем. Навіть ті завдання, які на перший погляд здаються простими, насправді містять велику кількість компонентів, які не можна проаналізувати без відповідного аналітичного підходу.

Тактичний кримінальний аналіз є методом обробки даних, спрямованим на виявлення закономірностей, особливостей та конкретних елементів у серії злочинів, зосереджений на коротко- та середньострокових проблемах. Цей метод визначає підозрілі ознаки, осіб та групи осіб, зв'язки між факторами, а також визначає гарячі точки на території, що мають високий потенціал кримінальної активності [1, с.54].

Крім того, тактичний аналіз виявляє типи людей, які мають нахил стати жертвами злочинів, а також сприятливі проміжки часу для злочинних проявів. Цей метод допомагає ідентифікувати специфічні елементи злочинної діяльності та зробити аналітичні висновки на основі обробки даних.

Тактичний кримінальний аналіз дозволяє порівнювати елементи між собою. Так ми з'ясовуємо, які чинники і взаємозв'язки критично важливі і для аналізу, і для тих, хто буде використовувати його результати.

Кисельов А.О. зазначає, що під час кримінального аналізу основним завданням кримінального аналітика є проведення аналітичного дослідження доступної йому інформації, а також створення за результатами такого аналізу аналітичних продуктів, що мають інформативний та рекомендаційний характер і створюють підґрунтя для вирішення оперативних та тактичних завдань під час документування та розслідування злочинів, або планування превентивних заходів у протидії злочинності [2, с. 65].

Так, тактичні аналітичні продукти можуть використовувати:

- працівники органів державної безпеки з метою підвищення рівня поінформованості та своєчасного попередження кримінальних проявів;
- працівники правоохоронних органів для підвищення рівня поінформованості про операційну ситуацію та динаміку криміногенних зон;
- слідчі та оперативні працівники для запобігання та виявлення злочинів та осіб, які проявляють кримінальну активність;
- керівники для того, щоб приймати обґрунтовані рішення щодо маневрування силами та засобами на території юрисдикції та ефективно оцінювати результати діяльності [3, с.102].

Завдяки тактичному кримінальному аналізу ми можемо керувати своїм фокусом. Наш розум має тенденцію фокусуватися на чомусь, і ми повинні взаємодіяти з ним, а не бути йому проти, щоб керувати своїми діями. В іншому випадку розум сам визначить, на що і коли фокусуватися, і може привести нас до помилкових висновків.

Застосування методів тактичного кримінального аналізу допомагає в роботі аналітика. При цьому ефективність процесу вироблення рішення і аналізу проблеми залежить навіть не від того, як ми здійснюємо аналіз, а від якості розумового процесу, і для цього потрібно задіяти розум. Йому і допомагає аналітичне мислення: воно не замінює розумовий процес, а стимулює його, робить більш глибоким.

При правильному і творчому застосуванні аналітичних прийомів можна серйозно посилити нашу здатність аналізувати, розуміти, вирішувати проблеми, приймати обґрунтовані рішення і бути впевненими в тому, що вони правильні [4, с.98].

Тактичний кримінальний аналіз дозволяє зосередитися на кожному елементі окремо, що порівняно з хаотичним та інстинктивним підходом до роботи з усіма елементами одночасно, є більш системним, уважним та продуктивним методом.

Аналізуючи в рамках раціональної системної моделі та використовуючи аналітичні методи, ми можемо контролювати підсвідому частину розуму та уникати помилок, що виникають внаслідок особливостей мислення.

Отже, сучасний тактичний кримінальний аналіз - це метод аналізу даних, який зосереджується на короткострокових і середньострокових проблемах злочинності з метою виявлення закономірностей, специфічних елементів і особливостей в серії злочинів. Цей метод використовує аналітичні прийоми для ідентифікації підозрілих ознак, підозрілих осіб та груп осіб, підозрілих зв'язків між декількома фактами, гарячих точок, тобто сфер чи ділянок території з високим потенціалом кримінальної активності, типів людей, які схильні стати жертвами злочинів, і сприятливих проміжків часу для злочинних проявів. Тактичний кримінальний аналіз є системним, ретельним та продуктивним методом аналізу даних, який дозволяє контролювати підсвідому частину розуму та уникнути помилок в аналізі.

Список використаних джерел

1. Тактичний кримінальний аналіз: теорія та практика; навчальний посібник / О.Є. Користін, Н.П. Свиридчук, О.М. Цільмак, О.М. Заєць, К.Ю. Ісмаїлов, В.А. Некрасов; МВС України, ДНДІ, ОДУВС. Одеса: РВВ ОДУВС, 2019. 216 с.

2. А.О. Кисельов. Особливості здійснення кримінального аналізу на прикладі складання аналітичного звіту (за матеріалами УКА ГУНП в Дніпропетровській області). Бюлетень з обміну досвідом роботи №228/2021. РВВ ДНДІ. К., 2021, с. 63-67.

3. Криміналістичні засоби та методи розкриття та розслідування правопорушень: підручник // Цільмак О.М., Користін О.Є., Шаптала О.С.,

Талалай Д.В. Одеса: РВВ ОДУВС, 2016. 302 с.

4. Цільмак О.М., Користін О.Є., Заєць О.М. та ін. Сучасні методи досудового розслідування кримінальних правопорушень: підручник. [за заг. ред. О.М. Цільмак]. Одеса: ОДУВС, 2017. 352 с.

Іванющенко Артур Вячеславович

здобувач вищої освіти за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність»

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук,
доцент

**МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ПРОГРАМНИХ
РІШЕНЬ ГОЛОСОВОГО АНАЛІЗУ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ
ОПЕРАТИВНОГО КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ ПІДРОЗДІЛАМИ
КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ**

Вплив технологій на розвиток сучасного суспільства постійно розширюється. У зв'язку з цим забезпечення безпеки країни, суспільства та окремих громадян стало одним із першочергових завдань національної безпеки. Останнім часом швидко поширення новітніх інформаційних технологій визначило зміст питань, зосереджених на понятті «національна безпека». Тому постійний розвиток новітніх технологій ставить перед правоохоронними органами багато завдань, без яких неможливо успішно виконувати свої функції.

Підрозділи кримінального аналізу Національної поліції України є передовим у правоохоронній системі України з використанням сучасних інформаційних технологій, а його основні напрями роботи включають: Сучасні програмні засоби. Сучасні програмні засоби мають особливе значення в роботі правоохоронних органів для виявлення, попередження, фіксації та розслідування різних видів кримінальних правопорушень, оскільки, в тому числі, дозволяють умовно проникнути в свідомість людей для моніторингу того, що ці люди переживають в реальності. Справжній розумовий процес, однак, вони приховують з різних причин. Можливість виявлення психічних процесів, що відбуваються в голові людини, дозволяє вирішувати широкий спектр завдань, які стоять перед Національною поліцією України. Однією з найпоширеніших біологічних характеристик людини є її голос, який має набір індивідуальних особливостей, які порівняно легко виміряти (наприклад, частотний спектр мовного сигналу)[1, с.134]. Вже давно в арсеналі ГУНП є так звані «поліграфи», які дають змогу проводити дослідження психофізіологічного стану особи з метою встановлення важливості достовірності наданої нею інформації. боротьба зі злочинністю має сенс.

Емоції (від франц. *Émouvoir* — «хвилювання», «хвилювання») — це біологічно обґрунтовані психічні стани, які є результатом нейрофізіологічних змін, які пов'язані з думками, почуттями, поведінковими реакціями та різним ступенем задоволення чи болю. Розпізнавання емоцій у мовленні — це мультидисциплінарна галузь дослідження, яка нещодавно набула популярності [2, с.13].

В даний час розробка методів, які можуть автоматично розпізнавати людські емоції з мови, є актуальним завданням. Події в цій сфері можуть зіграти важливу роль у питаннях безпеки. Водночас у багатьох країнах світу успішно й активно використовується інший метод дослідження мовленнєвого спектру людини з метою визначення реального емоційного стану, який він переживає під час спілкування. Технологія є розробкою ізраїльської компанії Nemesysco - "LVA 6.50", яка була заснована в 2000 році. «LVA 6.50» — це професійний інструмент аналізу рівня емоцій і безпеки, який використовує унікальну технологію багаторівневого аналізу голосу LVA компанії Israel Nemesysco, заснованої в 2000 році. Області, які є проблемними, заслуговують на увагу. Технологія LVA дозволяє краще зрозуміти психіку суб'єкта стан і емоційну реакцію в даний момент, виявляючи приховані емоційні сигнали в його або її мовленні. Технологія виявляє різні типи рівнів стресу, когнітивні процеси та емоційні реакції, які відображаються в різних тонких властивостях звуку. Ця інформація дає вам уявлення про те, про що думає суб'єкт, що його хвилює, які частини його мови він не впевнений, які питання потребують більшої уваги та області, де мовець здається чутливим [4, с.78]. Під час аналізу голосу піддослідного можна скласти психологічний (емоційний) портрет конкретної ситуації, ми зрозуміємо, як відчувається підслідний і коли він може бреше, тим самим допомагаючи швидше та ефективніше боротися зі злочинністю. LVA не аналізує частоти звуку, які сприймає людина, програма їх ігнорує, але аналізує частоти, які створює звук, але людина не може розпізнати. Тому під час дослідження не було можливості маніпулювати звуком. При вивченні голосу людини 16 найважливіших емоцій аналізуються за допомогою «LVA 6.50», щоб визначити душевний стан людини [4, с.87].

З них найбільший інтерес для відділів аналізу кримінальних злочинів у сфері аналізу бізнес-злочинності представляють наступні:

1. Ризик, позначений англійською аббревіатурою в процедурі: JQ;
2. Когнітивний дисонанс - СПГ;
3. Уява, на відміну від пам'яті - AVJ;
4. «To say too much» (пошкодувати, пошкодувати про сказане) - SOS;
5. Підготовка до надання неправдивої інформації – передбачення;
6. Виникнення стресу - СПТ [5, с.45].

Наприклад, коли людина вправляється в брехні, в цей час у її свідомості з'являється певна емоція, яку слід розуміти так, що свідомо пам'ять притуплюється, а уява стає гострою, тому розум людини викликає певну емоцію. відомий як когнітивний дисонанс. У випадку, якщо виявлено, що суб'єкт виявляє одну з 6 емоцій, слід розуміти, що кримінальний аналітик визначив для цієї особи особливо чутливу тему [2, с.15].

Цінність програмного рішення «LVA 6.50» для проведення оперативно-аналітичних досліджень полягає в тому, що завдяки його застосуванню виявляються аспекти, які потребують глибокого вивчення поліграфологів. Тому «LVA 6.50» в класичному розумінні не є аналогом «поліграфа». Ще однією важливою перевагою використання програмного рішення «LVA 6.50» є можливість дистанційного вивчення людського голосу в записі (офлайн режим).

Використовуючи "LVA 6.50" для оперативного аналізу злочинів, аналітики повинні пам'ятати про передумови використання програми, а саме:

- чи знаходиться досліджуваній суб'єкт у групі ризику (ризик опромінення);
- відсутність сторонніх шумів, які могли б спотворити результати дослідження.

Підсумовуючи слід розуміти: звук працюючих кондиціонерів, працюючих телевізорів, проїжджаючих машин тощо. Перед початком дослідження рекомендується підготувати список питань. Це елемент психологічної боротьби, який має переконати респондентів у якісній підготовці поліцейських. Також слід сказати, що сучасний кримінальний світ характеризується динамічними змінами, які проявляються в нових проявах у міру зміни суспільних відносин. Правоохоронні органи повинні адекватно реагувати на сучасні виклики безпеки, які породжують прояви злочинності. Ці адекватні відповіді були б неможливими без вивчення та застосування сучасних інструментів ідентифікації реального психічного стану людини, що має оперативне значення для того, як діяльність людини відповідає сучасним вимогам. На нашу думку, застосування програмного рішення «LVA 6.50» дозволило «зробити крок вперед», важливий резерв для вдосконалення засобів і методів діяльності працівників Національної поліції України.

Список використаних джерел

1. Панксепп, Яак (2005). *Affective neuroscience : the foundations of human and animal emotions* [Афективна нейронаука: основи емоцій 38 людини і тварин] (англійською) (вид. [Передрук]). Видавництво Оксфордського університету. с. 9. ISBN 978-0195096736. «Our emotional feelings reflect our ability to subjectively experience certain states of the nervous system. Although conscious feeling states are universally accepted as major distinguishing characteristics of human emotions, in animal research the issue of whether other organisms feel emotions is little more than a conceptual embarrassment.»

2. Палій А. Система розпізнавання емоцій в мові людини. Магістерська дисертація на здобуття ступеня магістра за спеціальністю 124 Системний аналіз. Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» Інститут прикладного системного аналізу кафедра математичних методів системного аналізу. Київ, 2019 р.

3. Nemesysco Ltd. Voice and analysis technologies. <https://www.nemesysco.com/>.

4. Kyselov Andrii. Combating illegal amber mining: peculiarities of conflict resolution. Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu, №2. Dnipro: 2019. Pp. 146-152.

5. Kyselov A., Kovalevska O. Methodological bases of studying the processes of general mental laws in human interaction with the environment. International Science Group. – Boston : Primedia eLounch, 2022. 194 p. Available at : DOI - 10.46299/ISG.2022.MONO.PSYCHOL.

Киркач Дар'я Андріївна

здобувачка вищої освіти за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність»
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук,
доцент

**СТРУКТУРА ТА ОСНОВНІ НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ
КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ**

Сьогодні Україна розвивається та формує правову, демократичну державу, але, на жаль, вона супроводжується соціально-економічною та культурно-етичною кризою, що в свою чергу призводить до високого рівня злочинності.

На сучасному етапі розвитку України, шляхом демократизації та утвердження верховенства права, такі нездорові суспільні явища, як злочинність, залишаються нестійкими факторами.

Проблема поширення злочинності існувала раніше і залишається актуальною для українського суспільства, потребуючи негайного реагування з боку уповноважених державних правоохоронних органів.

Підрозділ кримінальної поліції відіграють важливу роль у діяльності Національної поліції, особливо в установах, уповноважених здійснювати слідчу діяльність. Саме вказані підрозділи уповноважені проводити кримінальний аналіз. Усе те, що стоється проведення кримінального аналізу належить до компетенції спеціально уповноваженого підрозділу НП України [1].

Як відомо, діяльність Управління кримінального аналізу в основному здійснюється за такими напрямками: проведення оперативного, тактичного та стратегічного аналізу, забезпечення цілодобової взаємодії підрозділів криміналістичного аналізу, обмін оперативними даними. інформація з правоохоронними органами України та інших країн, нормативно-правовий супровід тощо [1].

У всіх питаннях, що стосуються структури відділу розслідування злочинності ЦПУ, вони виконують такі завдання:

Перш за все, в оперативних підрозділах, по чергово розслідують злочинну діяльність підозрюваних, встановлюють співучасників і потерпілих тощо [2];

По-друге, тактично - аналіз злочинності, це включає: оцінку пріоритетності загроз, які створюють діяльність організованих злочинних груп та вчинення тяжких та особливо тяжких злочинів. Впроваджувати управління ризиками, робити прогнози[2].

Одним з основних службових обов'язків посадової особи підрозділу кримінального аналізу є здобування, накопичення, аналіз і опрацювання, використання, а також передача інформації. Завдання в цій сфері не є випадковою справою, а впливають з ролі і значення інформації для всієї службової діяльності. Тому існує постійна потреба в інформації, без якої неможливо провадити ефективну службову діяльність[2].

На сьогодні кримінальні аналітики мають у своєму розпорядженні певні інформаційні ресурси, відомості з яких потрібно використовувати під час підготовки аналітичних продуктів [3].

Існує не малий перелік інформаційних баз даних, за допомогою яких ми маємо можливість отримати потрібну нам інформацію стосовно особи яка підозрюється або має відношення до вчинення кримінального правопорушення [3].

Отже, таким чином, проаналізувавши усе вище сказане, ми можемо сказати, що наявність злочинності, її поширення серед усіх верств населення та, відповідно, її деструктивний вплив на майже всі процеси, що відбуваються в державі, спонукає державні правоохоронні органи постійно вдосконалювати методи та заходи протидії злочинності в нашій країні. Також необхідно постійно вдосконалювати систему кримінального аналізу для ефективнішої роботи і функціонування такого підрозділу.

Список використаних джерел

1. <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream>.
2. <https://www.slideshare.net/NationalPolice/ss-75925350>
3. <https://www.nai.au.kiev.ua/news/kriminalnij-analiz-u-praktichnij-diyalnosti.html>

Клець Анастасія Володимирівна

курсантка 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядова поліції

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук, доцент

**МАТЕМАТИЧНИЙ АНАЛІЗ ЗЛОЧИННОСТІ, АБО ЧИ МОЖНА
ВИРАХУВАТИ КВАДРАТУРУ КОЛА**

Вираз «квадратура кола» — це метафора, пов'язана з проблемою, яка не має розв'язання. Квадратура кола, в строгому розумінні цього терміна, є проблемою геометрії античності, яку більше тисячоліття не могли ні вирішити, ні довести відсутність рішення. Лише 12 квітня 1882 року німецький математик Фердинанд Ліндеманн показав, що проблема не має розв'язку. Як і математики, юристи намагаються розрахувати абсолютно точні причини злочинів, матриці ймовірних ризиків, географічний (об'єктний) вибір терориста, спрогнозувати суму несплачених податків за видами діяльності компаній і темами, змінити канали контрабанди тощо. очевидно, що постійної одиниці, показника, вектора чи критерію немає. Час змушує враховувати «постійні змінні», кількість яких зростає і супроводжується ускладненням їх змісту, що вимагає системного математичного аналізу правопорушень [1].

Ситуація, час і набір дрібних деталей, які підтримують аналітичний процес, переважають над аморфною теорією, встановленою та прийнятою як абсолютна. У юриспруденції цей сучасний підхід, який враховує використання математики в праві, отримав назву «Холмс проти Ватсона». Унікальність застосування математичних методів та їх ефективність полягає в тому, що, на відміну від гуманітарних наук, висновки ґрунтуються на об'єктивних даних, а не на висловленій позиції, авторитетній інтерпретації вченого в той чи інший період (коли він було проведено розслідування). Аналітики кажуть, що «чим далі наука відходить від математики, тим вона гуманніша».

Кількісні та якісні показники злочинності, інформація про стан правоохоронних органів у поєднанні з соціально-демографічними та просторовими чинниками сприяють розробці заходів протидії злочинності, формують матрицю ризиків та покращують співпрацю у вирішенні проблем правоохоронних органів. Згідно з міжнародними стандартами, аналіз злочинності – це застосування формальних аналітичних і статистичних методів, а також методологія пошуку інформації про правоохоронні органи відповідно до правил соціальних наук (застосування математики до вивчення соціальних відносин).

Центральним об'єктом дослідження є правопорушення (злочини) та міграційні процеси, що їх супроводжують, кількість офіційно зареєстрованих і

фактично проживаючих осіб, характеристики проживаючих (постійних) та прибулих (туризм, відрядження, звільнення, робота, безробітні, без постійного місця проживання); географічне положення (туристична зона, кордон, адміністративний регіон); наявність транспортних шляхів (повітряних, наземних, морських), динаміка руху, кількість дорожньо-транспортних пригод, самогубств, скарг мешканців (перш за все: шум, сміття, відсутність освітлення, неналежне паркування автомобілів біля будинку).

Додаткова факторна інформація містить соціально-демографічні дані (вік людини, соціальний статус, достаток, сімейний стан, стан здоров'я, національність, раса). Це важливо для розуміння того, чому злочини скоюються в тій чи іншій сфері (шахрайство з нерухомістю однією особою). Ці результати сканування допомагають організувати патрулювання, розрахувати потребу в персоналі та виявити злочинців. Розробка моделі вчинення злочину сприяє виробленню рекомендацій щодо розслідування та деталей проведення окремих слідчих дій (розшуку) з урахуванням особи (з кримінальним, військовим, службовим досвідом).

Ми розрізняємо стратегічні, тактичні, адміністративні, тимчасові (тимчасові), специфічні (для злочинів), кожен зі своїми місіями та методичними інструментами. Світовий досвід свідчить про ефективність картографування злочинності.

Динаміка злочинності розраховується також на основі показників безробіття, співвідношення міського та сільського населення, кількості дітей, рівня економічної незалежності (матеріального достатку), ефективності надання адміністративних та соціальних послуг [2].

Спостерігається співвідношення між різними видами злочинів. Наприклад, корупція сприяє злочинам, пов'язаним із правосуддям, охороною здоров'я, фінансами та національною безпекою, що формує супутниковий аналіз злочинності.

Кримінальний аналіз заснований на серії розв'язаних задач і побудові алгоритмів (єдиний математичний термін походить від географічної назви Хорезм, де жив математик Мухаммад бін Муса аль-Хорезмі, офіційно як самостійний термін він був введений в математику в 1912 році). від французького математика Еміля Бореля). Пошук алгоритму в наборах з часом ускладнюється, що диктується ситуацією та особливостями злочинної діяльності (поява нових кримінальних категорій у КК, легалізація зброї тощо).

Новими викликами є розробка алгоритму виникнення регіонального конфлікту, спричиненого національними чи релігійними чинниками, що вимагає побудови нових каналів і джерел інформації, методів розвідки, захисту цих каналів для уникнення їх компрометації. Він визнає необхідність посилення аналізу розвідувальних даних для забезпечення комплексної оцінки та національної безпеки. Загрози, створені іноземними урядами та групами, роблять бажаним забезпечити належний обмін інформацією між розвідкою та правоохоронними органами [1].

Кримінальний аналіз включає збір, категоризацію, формування алгоритмічних зв'язків та оцінку інформації. В першу чергу отримують

(відокремлюють) інформацію, тобто знання в так званому «сирому вигляді». Інформація обробляється розвідкою, створюючи інформацію, яку можна зрозуміти в контексті її джерела та надійності. У процесі аналізу інформації вона поділяється на певні компоненти, характеристики відстеження, принципи, які лежать в основі цих даних [2].

Для прогнозування рівня злочинності, схильності до вчинення злочинів окремих категорій осіб факторними елементами аналізу має бути також дотримання прав людини в тій чи іншій державі. Обізнаність громадян про наявність у державі свободи вираження поглядів виявилася «психологічною та соціальною вакциною» від впливу ЗМІ на схильність до протиправної поведінки. Наявність різноманітної інформації привчає людину до власного самостійного аналізу і не формує певної матриці поведінки. Тому програми тестування повинні визначатися національними та державними особливостями [3].

Кримінальний аналіз має реагувати на екологічні проблеми, терористичні загрози, насильницькі злочини, очевидно, що поріг людського інтелекту не здатний охопити таку кількість компонентів за кількома класифікаторами. Очевидно, що, враховуючи міжнародний досвід, варто використовувати штучний інтелект [4].

Список використаних джерел

1. The National Security Strategy of the United States of America. URL: <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/nsc/nssall.html>.
2. Criminal Intelligence. Manual for Analysts United Nations, April 2011. URL: https://www.unodc.org/documents/organizedcrime/LawEnforcement/Criminal_Intelligence_for_Analysts.pdf.
3. Caldwell M., Andrews J. T. A., Tanay T., Griffi L. D. AI-enabled future crime. URL: <https://crimesciencejournal.biomedcentral.com/articles/10.1186/s40163-020001238>.
4. Present and Future of Japan's Crime: From a Structural Analysis of Victimization Rates (From Victims and Criminal Justice, P 469–510, 1991, Gunther Kaiser, Helmut Kury. URL: <https://www.ojp.gov/ncjrs/virtual-library/abstracts/present-and-future-japans-crime-structural-analysis-victimization>.

Коломиець Дмитро Андрійович

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук, доцент

ПРОБЛЕМИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ В ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Відповідно до положень Кримінально-процесуального кодексу України (далі – КПК України) оперативні підрозділи органів Національної поліції за письмовим дорученням уповноважених осіб здійснюють слідчі (розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії в кримінальному провадженні (частина 1 статті 41 КПК України), отож вони є ключовими учасниками кримінального розслідування [2]. Зважаючи на це, актуальним є дослідження сутності та значення кримінального аналізу у діяльності оперативних підрозділів Національної поліції, без якого здійснення кримінального розслідування є неможливим.

Впровадження цифрових технологій у поліцейську діяльність багато в чому зумовлене необхідністю протистояти злочинному світу, який дедалі краще озброюється. Кримінальний світ активно використовує останні досягнення четвертої промислової революції: технології блокчейну, дрони, тощо, а наслідки злочинів стають все більш масштабними та тяжкими, що необхідно враховувати у роботі поліції [1]. До сучасних поліцейських структур висувається нова вимога — бути відкритими та прозорими для громадян. Застосування цифрових технологій дозволяє поліції ефективно виконувати свої прямі функції, а також підвищити довіру громадян і знизити ймовірність корупції.

Щоб ефективно боротися і з традиційною, і з кіберзлочинністю, правоохоронним органам не можна відставати, а краще йти крок перед правопорушниками у використанні технічних досягнень. Перевагою поліції буде насамперед збирання та обробка величезного обсягу даних, багато з яких накопичуються вже зараз, але не обробляються і не використовуються. При цьому на перший план виходить предиктивна поліцейська діяльність (redictive policing) [3].

Використання систем персонального скорингу, алгоритмів для передбачення скоєння злочину окремою особою, застосування систем корпоративної безпеки для відстеження нетипового та «небезпечного» співробітника можуть призвести до того, що його заздалегідь стигматизуватимуть. Це стане додатковим фактором ризику і збільшить ймовірність скоєння злочину, якого в інших обставинах людина могла і не вчиняти.

Під час кримінального аналізу оперативні підрозділи забезпечують цілеспрямований пошук, виявлення, фіксацію, вилучення, упорядкування, аналіз та оцінку кримінальної інформації представлення (візуалізацію), передачу та реалізацію [3, с. 133]. Звідси, оперативний кримінальний аналіз трактується як процес розбивання інформації на її ключові складові елементи, здобуття та структурування їх смислового змісту та надання цій інформації форми, легкої для сприйняття і розуміння, з тим щоб оперативні працівники або керівники могли приймати подальші рішення на підставі ситуації з поточними операціями та (або) оперативними заходами [2, с. 125].

У цьому контексті слухними є також наукові напрацювання Шинкаренка І., який привертає увагу на основні проблеми впровадження системи кримінального аналізу в діяльність оперативних підрозділів Національної поліції України, зокрема: відсутність розробленої нормативно-правової бази у сфері використання кримінального аналізу в правоохоронних органах; неналежний рівень використання можливостей кримінального аналізу в оперативних органах Національної поліції; недостатність забезпеченості оперативних підрозділів сучасною оргтехнікою, комп'ютерним програмним забезпеченням, відповідними інформаційними банками даних тощо [4, с. 240].

Натомість Кисельов А.О. зауважує, що в наш час роль аналітичних підрозділів у розкритті злочинів зростає щодня. Досконало володіти інтернет-ресурсами та базами даних неможливо без спеціальних знань, умінь та навичок. Все це вимагає від аналітика постійної самоосвіти, підвищення кваліфікації та відвідування відповідних занять, тренінгів тощо [5, с. 67].

З метою вдосконалення аналітичної роботи Національної поліції у системі МВС необхідно укомплектувати органи, у тому числі підрозділи штабу, висококваліфікованими, професійно підготовленими кадрами; підвищувати кваліфікацію працівників органів Національної поліції; на постійній основі проводити розробку методичних рекомендацій, спрямованих на освоєння працівниками органів Національної поліції певного алгоритму дій зі свого напряму діяльності; удосконалити програмне забезпечення шляхом розробки та впровадження в єдину систему інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності МВС сервісів, що дозволяють вести облік матеріалів про відмову у порушенні кримінального провадження, повернутих прокуратурою на додаткову перевірку, а також облік правопорушень та осіб, що їх вчинили.

Список використаних джерел

1. Федчак І.А. Основи кримінального аналізу: навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 288 с.
2. Білоус Р., Василенчук В. і Таран О. Використання методів кримінального аналізу під час оперативного провадження та досудового розслідування. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. Т. 118. № 1. 2021. С. 131–137. doi: <https://doi.org/10.33270/01211181.131>.
3. Шинкаренко І.Р. Проблеми запровадження кримінального аналізу в діяльність підрозділів кримінальної поліції: теоретикоісторичне підґрунтя.

Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. № 1. 2017. С. 233–242. URL: <http://er.dduvs.in.ua/handle/123456789/125>

4. Білоус Р.В. Кримінальний аналіз у протидії кримінальним правопорушенням. Актуальні питання виявлення та розкриття злочинів Національною поліцією: вітчизняний та зарубіжний досвід: матеріали Міжнар. наук.-практ. круглого столу (Київ, 19 лют. 2020 р.) / [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарєв, С. С. Чернявський та ін.]. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2020. 258 с.

5. А.О. Кисельов. Особливості здійснення кримінального аналізу на прикладі складання аналітичного звіту (за матеріалами УКА ГУНП в Дніпропетровській області). Бюлетень з обміну досвідом роботи №228/2021. РВВ ДНДІ. К., 2021, с. 63-67.

Костенко Маргарита Андріївна

здобувачка вищої освіти за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність»

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук,
доцент

ТРАСОЛОГІЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ АНАЛІЗІ

На сучасному етапі розвитку трасологія є базовою галуззю криміналістичної техніки, що досягла високого рівня розвитку. Свідченням цього може стати методологічна роль трасології, яку вона виконує по відношенню до багатьох галузей наукових знань, оскільки теоретичні положення та методи судової трасології давно вийшли за межі цієї галузі криміналістичного знання [1, с. 59].

Дуже тісно трасологія пов'язана з кримінальним аналізом, адже аналітика трасології дає кримінальним підрозділам здійснювати дослідження, яке в подальшому може бути спрямоване на встановлення та передбачення взаємозв'язків між даними про сліди та іншими даними, потенційно пов'язаними, їх оцінювання, інтерпретація та прогнозування розвитку досліджуваних подій з метою їх використання під час досудового розслідування та здійснення оперативно-розшукової діяльності, а також для розроблення тактичних та стратегічних заходів із протидії злочинності. Аналітичне дослідження трасології полягає у поглибленому вивченні слідів, під час якого здійснюється опис структури, кількісних та якісних параметрів, а також чинників, що обумовлюють походження слідоутворень.

На сьогоднішній день теорія судової трасології виконує методологічні функції не тільки по відношенню до інших галузей криміналістичних знань, але й інших знань, що вивчають сліди, в яких відображаються процеси матеріальної взаємодії. Методологічні функції виконують такі концептуальні положення

трасології, як:

- 1) вчення про слідовий контакт;
- 2) вчення про механізми слідоутворення (поняття слідоутворення, ступінь відображення залежно від структури слідоутворюючого та слідовосприймаючого об'єктів тощо);
- 3) класифікація ознак, що відображаються у слідах [2, с. 96].

В даний час поняття «слідів» у криміналістиці розглядається як мінімум у двох різних сенсах, широкому та вузькому. У широкому значенні під «слідами» розуміють усі можливі зміни обстановки, стану чи зовнішнього вигляду якогось предмета. Іншими словами, це сліди пожежі, вибуху тощо. У вузькому значенні сліди – матеріально фіксовані відбитки зовнішньої будови одних предметів на інших. Наприклад, сліди пальців рук на будь-яких предметах, сліди взуття чи транспортного засобу на ґрунті тощо [1].

За характером відображення виділяють два основних види слідів правопорушення – це ідеальні та матеріальні сліди. Ідеальні сліди правопорушення – це уявні образи, які відображені у пам'яті людини, свідка чи потерпілого. Матеріальні сліди правопорушення – це зміни у навколишньому середовищі, тобто результат хімічного, термічного, механічного та іншого впливу. Сама трасологія займається вивченням саме матеріальних слідів правопорушень, а збирання та дослідження цих слідів є найважливішим змістом трасології [2].

У криміналістичному дослідженні об'єктом є саме ті сліди, які мають злочинне походження та відображають механізм та подію вчинення цього правопорушення. Криміналістична ідентифікація також тісно пов'язана із трасологією. У ході ідентифікаційних досліджень найважливішими властивостями слідів є їх індивідуальність, можливість відтворення, відносна стійкість та порівняння [1].

Інформація, що міститься у слідах, може виражатися як у вигляді простих ознак, так і у вигляді складних комплексів ознак, для дослідження яких потрібні спеціальні знання, а також певні методики та засоби.

Значення трасології полягає в тому, що вона дозволяє встановити обставини вчиненого суспільно небезпечного діяння, також дозволяє ідентифікувати об'єкти, пов'язані з цим правопорушенням, та використовувати ознаки, які відображені у слідах, з метою розшуку та ведення криміналістичного обліку. Таким чином, приходимо до того, що трасологія – є галуззю криміналістики, яка вивчає закономірності виникнення матеріальних слідів суспільно небезпечного діяння та розробляє систему методів, засобів та прийомів збирання, та дослідження цих слідів, з метою розслідування, попередження та розкриття правопорушень.

Перейдемо до розгляду наступного питання трасології, такого як криміналістичне дослідження матеріалів, виробів і речовин. Повторимо визначення слідів-предметів, це різного роду матеріальні об'єкти, виникнення або стан яких перебуває в тісному зв'язку з подією, що розслідується. Предмети як сліди правопорушення досить різноманітні, до них ставляться:

- предмети-зброї, які застосовуються самим правопорушником як засіб

скоєння суспільно небезпечного дії, а також предмети залишені на місці події, тобто знаряддя злому чи зброї завдання тілесних та інших ушкоджень.

- особисті речі правопорушника, які також були залишені на місці події, наприклад одяг, взуття або рукавички.

- об'єкти злочинного посягання, такі як цінності, зброя, документи [3].

За допомогою огляду та дослідження предметів-слідів ми можемо встановити таку інформацію: механізм скоєння правопорушення, дані про особу правопорушника та окремі обставини правопорушення. Під час розслідування крадіжок із зломом, дорожньо-транспортних пригод, а також правопорушень із застосуванням зброї найчастіше досліджуються частини предметів з метою встановлення наступного факту: чи ці частини предметів не були раніше одним цілим.

Таким чином, ґрунтуючись на сказаному вище, робимо висновок, що «криміналістична трасологія – одна з найважливіших галузей криміналістичної техніки, яка вивчає теоретичні основи та закономірності утворення слідів, пов'язаних з механізмом скоєння правопорушення», а також має місце у кримінальному аналізі задля вивчення зв'язку між слідом та потенційно підозрюваною особою, і як кінцевий результат ми отримуємо аналітичний продукт, який є результатом роботи аналітика та вміщує дані або знання, які були набуті під час проведення кримінального аналізу.

Список використаних джерел

1. Криміналістика: Підручник. / П.Д. Біленчук, О.П. Дубовий, М.В. Салтевський, П.Ю. Тимошенко. За ред. Акад. П.Д. Біленчука К.: 1998.
2. Войтович Анна Валеріївна. "Поняття" трасологія", її наукові основи". 2016.
3. Мірошніченко Сергій Сергійович. "Сліди людини як джерело криміналістично значущої інформації." 2019.
4. Філатова-Степанова В. І. "Значимість слідів у криміналістиці". Історія та теорія держави та права, філософія права 2021. с. 82.

Кравець Данило Юрійович

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук, доцент

ТАКТИЧНИЙ КРИМІНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Справедливо вважається, що вибір чи визначення тактичних прийомів є одним із завдань планування слідчих дій, зокрема огляду місця події. Однак за всієї правильності цього твердження виконати її досить складно через неясність самого поняття «тактичний прийом» та відсутності в криміналістиці чіткого тактичного аналізу.

Тактичний аналіз – когнітивний/пізнавальний і технічний процес, метою якого є оцінка характеру правопорушення, виявлення ризиків, тенденцій та моделей злочинності, встановлення пов'язаних фактів, інцидентів або місць імовірного скоєння правопорушень. Ця форма аналізу має короткострокову та середньострокову перспективу [2].

Використовується безпосередньо для успішного вирішення конкретних проблем. Метою використання кримінально-аналітичної інформації є моніторинг ситуації стосовно можливих тактичних рішень щодо поточних питань для розміщення ресурсів у визначених проміжках часу [3].

Базовим елементом системи забезпечення громадського порядку та протидії злочинності є Національна поліція України. Основні пріоритети її діяльності сформульовані у законі.

Поліція негайно приходить на допомогу кожному, хто потребує її захисту від правопорушника та інших протиправних посягань». Зазначена теза, покладена в основу правоохоронної діяльності органів внутрішніх справ України, вінчає зміну пріоритетів цієї діяльності від охорони інтересів держави до охорони інтересів людини та громадянина, його прав та свобод, майна та власності.

У зв'язку з цим поліція має розробляти та здійснювати передбачені законами та іншими нормативними правовими актами заходи, спрямовані на приведення суспільних відносин, пов'язаних з життям, здоров'ям, честю, гідністю, правами та свободами людей, у стан захищеності від суспільно шкідливих, суспільно небезпечних діянь та наслідків таких [1, с. 40-43].

Визначаючи сутність поліції у її призначенні, законодавець не розкриває змісту визначень «суспільний порядок» та «громадська безпека». Звертаючи увагу на широту та багатоплановість зазначених категорій, слід визнати, що в даний час відсутня єдність у розумінні зазначених дефініцій, їх предметного складу та основних інститутів.

Для складання тактичного аналізу використовуються конкретні категорії. Більшість даних, що використовуються в тактичному аналізі, походять з поліцейських баз даних, особливо інцидентів, які вносяться та зберігаються у комп'ютерних програмах. Вони містять інформацію про інциденти та правопорушення з визначенням місць їх учинення (геопросторові атрибути) та частоти повторюваності на території певного поліцейського підрозділу [2].

Результати діяльності кримінального аналітика дозволяють: скористатися різноманіттям інформації, що існує в правоохоронних органах, у кримінальній статистиці; максимізувати використання обмежених ресурсів правоохоронних органів; кримінальним проблемам на різних рівнях (місцевому, регіональному, рівні штату, національному, глобальному, всередині та між правоохоронними органами); виявляти та попереджати злочинність; задовольняти потреби правоохоронних органів у суспільстві, що змінюється, з метою забезпечення громадського порядку та громадської безпеки [1].

Виділяють такі основні види кримінального аналізу: тактичний кримінальний аналіз; стратегічний кримінальний аналіз; аналіз дії. Процес кримінального аналізу умовно можна у наступній послідовності: збір та управління даними; запит та перегляд даних; аналіз даних; розповсюдження даних; реагування на дані; оцінка та зауваження [3].

Таким чином, у діяльності НП у протидії злочинності складається певний напрямок роботи кримінальний аналіз. При цьому даний вид діяльності використовується як при здійсненні поліцейських операцій з охорони громадського порядку та припинення злочинності, так і безпосередньо при розкритті та розслідуванні правопорушень.

Список використаних джерел

1. Ключко, Анатолій Миколайович, and Віталій Олександрович Собина. "Громадський контроль за діяльністю поліції в Україні." Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія: Державне управління 1 (2017): 194-201.
2. Користін, Олександр Євгенійович, and Анатолій Сергійович Тімошин. "Інформаційні технології в кримінальному аналізі (практична частина)." (2023).
3. Поклад, Олександр Валентинович. Громадський контроль за діяльністю поліції. Diss. Запоріжжя, 2018

Купріянов Данило Денисович

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ТАКТИЧНОГО АНАЛІЗУ

Тактичний аналіз є методом аналізу даних, який зазвичай використовується правоохоронними органами для виявлення закономірностей та залежностей у серії злочинів.

Основна мета тактичного аналізу полягає в ідентифікації короткострокових та середньострокових проблем, таких як злочинність у конкретному районі або серія злочинів одного типу, та розробці конкретних стратегій та тактик для їх вирішення.

Тактичний аналіз ідентифікує підозрілі ознаки, підозрілих осіб та груп осіб, підозрілі зв'язки між декількома фактами (чинниками), сфери чи ділянки території з високим потенціалом кримінальної активності (гарячі точки), типи людей, схильних стати жертвами злочинів та сприятливі проміжки часу для злочинних проявів.

Особливості тактичного аналізу полягають у певній характеристиці, котру ми наведемо далі.

Тактичний аналіз є складовою частиною оперативно-розшукової діяльності правоохоронних органів, яка спрямована на виявлення та припинення кримінальних правопорушень. Особливістю тактичного аналізу є те, що він зосереджений на детальному дослідженні окремого випадку кримінального правопорушення або групи випадків з метою збільшення ефективності виявлення та розкриття злочинів.

Предметом тактичного аналізу є різні аспекти кримінального правопорушення, зокрема місце та час його вчинення, особи, які беруть участь у правопорушенні, способи вчинення злочину, об'єкт та повторність його скоєння. Аналіз цих аспектів дозволяє зробити висновки щодо характеру та мотивів правопорушення, ідентифікувати злочинців, виявити залучені до справи об'єкти та інші деталі, які допомагають розкрити кримінальне провадження.

Тактичний аналіз може здійснюватися як регулярно, так і за запитом керівника (співробітника поліції). Це дозволяє оперативно реагувати на кримінальну ситуацію та збільшувати ефективність заходів з її припинення.

В залежності від труднощів здійснення аналізу, результати готуються за певним часовим інтервалом. Наприклад, аналіз Т24 означає, що аналіз проводиться кожні 24 години, тоді як аналіз Т30 – щомісячно.

Особливість тактичного кримінального аналізу полягає в аналітичній

підтримці проведення спеціальних операцій, аналізу оперативної обстановки з урахуванням місць концентрації злочинної діяльності для правильного розподілу сил та засобів правоохоронного органу тощо.

Наприклад, канадська модель тактичного аналізу SLEIPNIR («Матриця вимірювання можливостей ОЗУ») здійснює оцінку характеристик складу, організаційної структури, форм та методів протиправної діяльності ОЗУ за конкретними критеріями (зв'язки з іншими ОЗУ, географічний розподіл ОЗУ, використання експертних знань ОЗУ, використання корупції та насильства, використання легальних підприємств, інформаційно-комунікаційних технологій, контррозвідка, стійкість, чисельність тощо).

Отже, тактичний аналіз є один із видів кримінального аналізу і зосереджується на конкретних кримінальних подіях, які вже відбулися. Основною метою тактичного аналізу є з'ясування обставин, що супроводжували скоєння злочину, встановлення ідентичності злочинців та збір інформації про можливі мотиви та зв'язки злочинців.

Список використаних джерел

1. Основи кримінального аналізу: посібник з елементами тренінгу. О.Є. Користін, С.В. Албул, А.В. Холостенко, О.М. Заєць та ін. – Одеса : ОДУВС, 2016. 112 с. ДСТУ 2015
2. Власюк О. В. Використання кримінального аналізу у боротьбі зі злочинністю: виникнення та становлення. Університетські наукові записки. – 2012. – № 4 (44). – С. 352
3. Тактичний кримінальний аналіз: теорія та практика; навчальний посібник / О.Є. Користін, Н.П. Свиридчук, О.М. Цільмак, О.М. Заєць, К.Ю. Ісмаїлов, В.А. Некрасов; МВС України, ДНДІ, ОДУВС. Одеса: РВВ ОДУВС, 2019. 216 с.

Ліліцький Владислав Леонідович

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук, доцент

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-ОРІЄНТОВАНИХ ПЛАТІЖНИХ СИСТЕМ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ

Сьогодні існують різноманітні методи збору інформації, що використовуються комплексно або окремо. Одним із таких є розвідка відкритих джерел – розвідка на основі відкритих джерел, яку ще називають Open source intelligence (OSINT) і яка включає в себе пошук, вибір і збір інформації,

отриманої зі загальнодоступних джерел, та її аналіз. Термін «відкритий» вказує на загальнодоступність джерела (на відміну від секретних джерел і джерел з обмеженим використанням).

Під поняттям «інформація з відкритих джерел» (у контексті кримінального аналізу) слід розуміти окремі дані, записи, відомості, звіти, оцінки тощо, які мають значення для діяльності правоохоронних органів, не потребують дотримання юридичних вимог або застосування будь-якого типу негласних методів для їх збору та одержання. Законні обмеження для доступу відсутні.

Підрозділи кримінального аналізу Національної поліції України об'єднують у собі функції кримінального аналізу та забезпечення формування і підтримки функціонування автоматизованих інформаційних систем, що формуються в процесі здійснення оперативно-розшукової та аналітичної діяльності.

Інтернет-орієнтовані платіжні системи можуть бути використані для проведення кримінального аналізу в тих випадках, коли злочинці використовують їх для злочинних дій, наприклад, для відмивання грошей або фінансування тероризму.

Наявність тих чи інших поведінкових ознак з певною часткою ймовірності можуть свідчити у тому, що це суб'єкт може бути причетний до події [4]. З цього принципу формується так званий груповий поведінковий аналіз. Безумовно, поведінковий профіль злочинця не може існувати без впливу на інших суб'єктів. Тому в кримінальній практиці часто помітні збіги за тими чи іншими поведінковим параметрам у різних суб'єктів, які будь-коли брали участь у єдиних подіях. Аналіз групового поведінкового профілю дозволяє визначати спілників, спілників без явних зв'язків між собою.

У RICAS пошук прихованих закономірностей здійснюється, базуючись на інтелектуальному ядрі обробки семантики. Семантичний аналіз є основним, оскільки зв'язки виражаються не завжди явно та їх слід шукати у контексті.

Система RICAS розроблялася з використанням сучасних, оптимізованих технологій у веб-просторі та підтримує мультиплатформність. Її можна використовувати на будь-яких стаціонарних та мобільних пристроях за наявності захищеного каналу зв'язку; інтерфейс системи не перевантажує користувача. Виходячи з викладеного, пропонуємо використовувати вказану систему для вирішення сформульованих у статті проблем.

За допомогою платіжних систем можна зібрати велику кількість інформації про транзакції, здійснені злочинцями. Ця інформація може бути корисною для встановлення зв'язків між злочинцями, визначення їх місцезнаходження та ідентифікації інших осіб, які можуть бути причетні до злочинів.

Крім того, платіжні системи можуть бути використані для виявлення підроблених платіжних засобів та встановлення фінансових шахрайств. Наприклад, платіжні системи можуть автоматично виявляти незвичайні транзакції, які можуть бути пов'язані з шахрайством, і сповіщати про це відповідні служби безпеки.

Для проведення кримінального аналізу використовуються різні методи, включаючи аналіз даних, візуалізацію, машинне навчання та інші. Ці методи

дозволяють зібрати, обробити та проаналізувати великі обсяги даних, що може допомогти виявити злочинну діяльність та злочинців.

Важливо пам'ятати, що для збору та аналізу інформації, що стосується платіжних систем, потрібно дотримуватися вимог законодавства та правил конфіденційності даних.

Список використаних джерел

1. Деревягін О.О. Перспективи застосування методики кримінального аналізу у протидії кіберзлочинам/ Кібербезпека в Україні: правові та організаційні питання: матеріали 2 Всеук. наук. практ. конф. (м. Одеса, 17 лист. 2017 р.). Одеса: ОДУВС, 2017. С. 175–176
2. П. Цигикал. Кримінальний аналіз як елемент системи інформаційного забезпечення оперативно-розшукової діяльності / Збірник наукових праць національної академії державної прикордонної служби України серія: військові та технічні науки № 2 (72) 2017. С. 234–240.
3. Manning C. D. Introduction to Information Retrieval / C. D. Manning, P. Raghavan, H. Schütze. Cambridge : Cambridge University Press, 2008. 544 p.
4. Westphal C. Data Mining for Intelligence, Fraud and Criminal Detection. Advanced Analytic & Information Sharing Technologies / C. Westphal. New York : CRC Press Taylor & Francis Group, 2009. 440 p.

Ліліцький Вадим Леонідович

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук, доцент

КРИМІНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах воєнного стану існує багато джерел розрізненої інформації, що аналізується автономно співробітниками різних підрозділів кримінальної поліції.

Тому у ході кримінального аналізу забезпечується цілеспрямований пошук, виявлення, фіксація, вилучення, упорядкування, аналіз та оцінка кримінальної інформації, її представлення (візуалізація), передача та реалізація [1, с. 175].

Аналіз практики свідчить, на сьогодні важко переоцінити значення кримінального аналізу для ефективної протидії злочинності, хоча ще не так давно зазначений напрямок оперативно-службової діяльності не був поширеним у Національній поліції та здійснювався у її структурних підрозділах поодинокі

окремими працівниками або не здійснювався взагалі [3].

Звісно ж, що проблема класифікації правопорушень у криміналістиці має вирішуватися інакше.

Побудова методик розслідування правопорушень з урахуванням родового об'єкта нерационально, оскільки призводить до несумісності логічних підходів розробки криміналістичних рекомендацій. Очевидно, що звичайна квартирна крадіжка, грабіж, присвоєння знайденого майна, викрадення автотранспортного засобу та ряд інших складів, передбачених КК, до категорії економічних можуть бути віднесені лише за формальною ознакою – відносин власності, на які вони посягають [2].

Проте громадські відносини, складові зміст кримінально-правового поняття об'єкта, що неспроможні забезпечити процес слідоутворення у разі порушення. У цьому сенсі для криміналістики вони є малоінформативними. Виникає необхідність виокремлення криміналістичних критеріїв віднесення правопорушень до категорії економічних. Р.С. Белкін вважає за можливе використовувати як критерії криміналістичної класифікації елементи складу правопорушення: по суб'єкту, об'єкту, безпосередньому предмету зазіхання, об'єктивній стороні та іншим елементам складу.

Така множина критеріїв порушує логіку класифікації. Виділити з них економічні правопорушення можна дуже умовно. Найточнішою є позиція В.А. Образцова, який запропонував покласти в основу класифікації сферу діяльності людини, оскільки саме вона визначає закономірності злочинної поведінки та відображення у навколишньому середовищі [3, 4].

Для малювання діаграм також є чимало програм. Можна використовувати стандартні пакети, що малюють, щоб створювати необхідну графіку, а ще краще – програми, розроблені спеціально для аналітичних діаграм. Щоб відобразити у діаграмах фізичні особи, організації, події, потрібні відповідні символи. Вони мають бути простими і зрозумілими всім користувачам системи.

Якщо аналіз проводять вручну, зображення фізичних осіб використовують гуртки, організацій та груп – квадрати. Проте слід передбачити, щоб символи, що використовуються, не викликали непорозумінь. Наприклад, зображення автомобіля червоного кольору швидше за все позначатиме автомобіль основного фігуранта, а не червоний автомобіль. Проблеми такого типу вирішують за допомогою пояснювальної записки [3].

Для показу асоціацій, потоків, залежностей, хронологічної послідовності чи співвідношення необхідно візуально відображати поєднання сутностей. Візуальне поєднання різних сутностей допомагає аналітику зрозуміти характер дій об'єктів. Воно також є корисним для швидкого з'ясування інформації «польових» оперативниками.

Умови воєнного стану створюють додаткові виклики для кримінального аналізу, оскільки на фоні воєнних дій і невпевненості в майбутньому злочинність може зростати. Також можуть з'являтися нові види правопорушень, пов'язаних зі збройним конфліктом, наприклад, контрабанда зброї або торгівля людьми в зоні конфлікту.

Для ефективного кримінального аналізу в умовах воєнного стану

необхідно збирати, аналізувати та інтерпретувати інформацію про правопорушення та їх зв'язок зі збройним конфліктом. Також важливо вивчати профіль правопорушників, що діють в цих умовах, та їх методи діяльності [1].

Для цього можуть використовуватися різні методи кримінального аналізу, такі як розвідка, аналіз відомостей, обмін інформацією з іншими службами безпеки та правоохоронними органами, аналіз статистичних даних та проведення опитувань.

Крім того, важливим елементом кримінального аналізу є співпраця між правоохоронними органами та іншими службами безпеки, які працюють в умовах воєнного стану. Це дозволяє отримувати доступ до додаткових ресурсів та експертизи в різних областях.

Список використаних джерел

1. Струков, В. М., Д. Ю. Узлов, and Ю. В. Гнусов. "Інструментальні інтелектуальні платформи для кримінального аналізу." (2021).
2. Фаріон, Олег Борисович. "Метод стратегічного кримінального аналізу загроз прикордонній безпеці України." (2020).
3. Карпенко, Микола Іванович. "питання запровадження кримінального аналізу у військовій сфері." Редакційна колегія (2022): 73.
4. Моца, В. В. "Теоретико-методологічні засади використання кримінального аналізу оперативними підрозділами правоохоронних органів України." Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право 2.73 (2022): 141-147.

Лосенко Олександр Миколайович

Курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук, доцент

СИСТЕМА МЕТОДІВ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ

Аналіз злочинності визначається як набір систематичних аналітичних процесів, які надають своєчасну та корисну інформацію про закономірності та тенденції злочинності. Ефективний аналіз злочинності впливає на всі сфери та операції поліції шляхом уточнення та поширення корисної інформації. Аналіз злочинності використовувався для покращення роботи та управління поліцейськими департаментами, підвищення задоволеності роботою поліцейських, щоб дозволити системі розгортання патрулів відповідати попиту на службу, а також для посилення діяльності патрулів у запобіганні злочинам.

Аналіз злочинності в основному залежить від вихідних даних звіту про правопорушення. Інформаційний потік має бути своєчасним, вичерпним, точним і доречним, щоб бути ефективним. Основними витратами на комп'ютеризований аналіз злочинності є матеріали та приладдя, персонал і відрядження. Процес аналізу злочинності потребує як оперативної підтримки, так і адміністративної підтримки для належної роботи. Кроки в розробці системи аналізу злочинності включають створення робочої групи для розробки системи, визначення цільових злочинів, встановлення інформаційних покращень інформаційно-аналітичної діяльності шляхом розроблення та впровадження сучасних програмних аналітичних інструментів. Потреб і методів отримання інформації, встановлення розкладу заходів із впровадження та визначення потреб у персоналі та ресурсах.

Основні етапи процесу аналізу злочинності включають збір, класифікацію, аналіз, розповсюдження та оцінку інформації. Звіти та форми для використання на кожному етапі збору та аналізу інформації. Описано типи продуктів, отриманих у результаті цього процесу, форми, біографія зі списком джерел, довідкових приміток, а також перелік відділів поліції які проводять аналіз злочинців та злочинних угруповань. Діяльність підрозділу кримінального аналізу Національній поліції здійснюється за такими основними напрямками проведення оперативного, тактичного та стратегічного аналізу; забезпечення цілодобової взаємодії між підрозділами кримінального аналізу, оперативного обміну інформацією з правоохоронними органами України та інших держав. Результативність діяльності правоохоронних органів у боротьбі зі злочинністю безпосередньо залежить від якісного, своєчасного і достатнього інформаційно-аналітичного забезпечення цієї діяльності. Головною проблемою кримінального аналізу є не передбачення важливих тенденцій у кримінальному світі. Це стає все більш важливим так як потребує детального аналізу. Проте оцінюючи майбутні тенденції є надзвичайно складною справою. Крім того, кримінальні аналітики повинні усвідомлювати, що багато суспільних проблем не можуть бути вирішені законом виключно правоохоронних органів превентивної діяльності і так далі. Організована злочинність вважається дуже важливою проблемою в усіх країнах світу. Усі вони застосовують аналіз злочинності як засіб боротьби з організованою злочинністю. У порівнянні з традиційними видами злочинності, організований злочин характеризується відсутністю єдності часу, місця, винного і діяльність. Аналіз злочинності є потужним інструментом боротьби з організованими злочинними угрупованнями, оскільки передбачає низку методів і прийомів для отримати уявлення про складні стосунки між підозрюваними, злочинну діяльність тощо такдалі. Але аналіз злочинності можна використовувати так і на практиці для профілактики а також припинення інших видів злочинів, як складних наприклад, шахрайства, так і масова злочинність.

Увагу потрібно акцентувати на зниження злочинності, а не на правоохоронній діяльності особам, які приймають рішення, необхідно все більше покладатися на аналіз. В майбутньому, аналітикам потрібно аналізувати не лише дані про злочини, а й більш широкий аналіз результатів, у тому числі інші види організаційних процесів у правоохоронних органах. У Сполучених Штатах Америки подібна тенденція, коли стратегічний аналіз злочинності

розширюється до стратегічної безпеки. Іншою тенденцією в країнах є збільшення аналізу ризиків оцінка загрози. Таким чином, аналіз стає більш орієнтованим на майбутнє вивчення тенденцій минулого і сьогодення. Важливим є методологія дослідження, концепція стратегічного аналізу злочинів має замінити тенденцію на стратегічну, щоб мати справу зі злочинністю, а також з іншими проблемами безпеки, наприклад трафіком проблеми та забезпечення громадського порядку. Це ще одна тенденція зростання важливості аналізу ризиків та оцінки загрози, спричиненої організованою злочинністю.

Список використаних джерел

1. Федчак І. А. Основи кримінального аналізу навч. посб. Львів 2021. с 60.
2. Мовчан А. В. Інформаційно-аналітична робота в оперативно-розшуковій діяльності Національної поліції навч. посіб. Львів 2017. с 23.

Лябах Данііл Олегович

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук, доцент

СУЧАСНИЙ КРИМІНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ У ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ

Аналіз злочинності - це метод аналізу та розслідування кримінальних проваджень, заснований на використанні нових технологій (ІТ). Кримінальний аналіз відрізняється, зокрема, від поведінкового аналізу (кримінального профілювання).

Кримінальний аналіз - це метод, що з'явився в США у 1960-х роках у контексті боротьби з організованою злочинністю. Цей метод дозволяє дослідникам, зокрема, створювати зв'язки між елементами (людьми, подіями, місцями, відносинами...), структурувати та визначати пріоритети цих елементів (графіки, карти...).

У зв'язку з переходом до інформаційного суспільства світовою тенденцією у сфері правоохоронної діяльності стало використання різних методів та інструментів аналізу широкого спектра відомостей як безпосередньо, що стосуються злочинної діяльності, так і мають опосередкований зв'язок з цим негативним соціальним явищем [2].

Одним із методів, що знайшли широке застосування у зарубіжній практиці розкриття та розслідування злочинів, є кримінальний аналіз, який являє собою діяльність з з'ясування та розуміння сутності відносин між кримінальними даними та іншими даними, потенційно значущими для поліцейської та судової

практики [1, с. 117].

У ході здійснення процедури кримінального аналізу вирішуються завдання щодо забезпечення прийняття більш ефективних рішень у ситуації невизначеності чи наявності нових викликів, щодо попередження можливих ризиків та загроз, а також у цілому інформаційної підтримки органів, що забезпечують національну безпеку, при здійсненні ними оперативно-розшукових заходів та процесуальних дій.

Вважаємо за можливе погодитися з думкою О. В. Рожка, який, розглянувши практику використання згаданого методу роботи правоохоронних органів розвинених країн, дійшов висновку у тому, що застосування кримінального аналізу на стадії попереднього слідства може якісно підвищити рівень розслідування багатоепізодних, складних та резонансних кримінальних проваджень [2].

Найбільш поширеним типом аналізу, який використовується в ході розслідування злочинів є тактичний кримінальний аналіз. Цілями даного типу аналітичної діяльності є висування слідчих версій, встановлення обставин скоєння злочинів та підозрюваних, а також інші напрямки роботи у кримінальних проваджень. Здійснення даного типу аналізу можливе при розслідуванні різних категорій злочинів, але він найбільш ефективно застосуємо при розслідуванні злочинів, за якими особа, яка підлягає залученню як обвинувачений, не встановлена, особливо якщо злочин є серійним [4].

Під час встановлення особи аналітиком можливо дотримуватися алгоритму, що розроблений Кисельовим А.О. У своїх наукових працях він зазначає, що, перш за все, встановлюються ПІБ (в тому числі варіація написання латиницею), дата та місце народження запитованої особи, адреси реєстрації та проживання, адреси електронних скриньок, реєстрація у соціальних мережах, а також абонентські номери, якими користується особа. Для отримання даної інформації аналітику доцільно спочатку звернутися до відомих баз даних. Після цього необхідно здійснити перевірку фігуранта запиту за базами даних Державної міграційної служби, де можна отримати актуальну фотографію, дані щодо паспорту громадянина України, паспорту громадянина України для виїзду за кордон чи ID-картки. Далі встановлюється наявність у особи автотранспорту та нерухомості за допомогою відомостей державного підприємства «Національні інформаційні системи» та Державного реєстру речових прав на нерухоме майно відповідно. За допомогою Єдиного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань, доцільно перевірити особу на предмет реєстрації в якості ФОП тощо. Також в інтернет-мережі здійснюється пошук інформації щодо посади та місця роботи (служби) особи, оголошень про пошук роботи, надання послуг та іншої, в тому числі компрометуючої особу, інформації [5, с. 65].

Тактичний кримінальний аналіз служить розв'язанню таких завдань попереднього розслідування, як встановлення механізму здійснення злочину та осіб, які підлягають притягненню до відповідальності, поєднання кримінальних проваджень про серійні злочини з метою отримання найбільш повної криміналістично значимої інформації їхнього розкриття. Таким чином, у

діяльності правоохоронних органів США з протидії злочинності складається певний напрямок роботи - кримінальний аналіз.

При цьому даний вид діяльності використовується як при здійсненні поліцейських операцій з охорони громадського порядку та припинення злочинності, так і безпосередньо при розкритті та розслідуванні злочинів. Вивчення типології кримінального аналізу, на нашу думку, дозволяє більш чітко зрозуміти суть даного методу, а також виробити пропозиції щодо інтеграції зарубіжного позитивного досвіду у вітчизняну практику досудового кримінального провадження [3].

Підсумовуючи, зазначимо, що, на нашу думку, слід підкреслити: виділяють два рівні криміналістичного аналізу, теоретичний та практичний. Справді, необхідно розрізняти дві сторони вчення про методи. Першу — методи здобуття наукового звання. Другу - розроблені на цій основі методи практичної діяльності. Окремим питанням є трансформація перших у другі та з'ясування обмежень трансформації.

Таким чином, вважаємо, що метод кримінального аналізу — це метод підходу до виявлення злочинної діяльності, її механізму у часі її становлення та розвитку, сутність якого полягає в умовному розчленуванні досліджуваного об'єкта (злочинної діяльності) окремі складові.

Кожна з них вивчається у взаємодії як частина цілого, і характерними особливостями останнього виступають використання системи інформації у вигляді відображень об'єктів механізму злочинної діяльності, дослідження причин освіти, змін у цих об'єктах, виявлення та дослідження зв'язків між даними об'єктами.

Список використаних джерел

1. Калиновський, О. В., and В. І. Школьніков. "Використання методу кримінального аналізу для протидії організованих злочинності." Часопис Київського університету права 1 (2017).
2. Фаріон, Олег. "Метод стратегічного кримінального аналізу загроз прикордонній безпеці України." Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: військові та технічні науки 83.2 (2020).
3. Сандул, К. О. "загальна характеристика методів кримінального аналізу." Журнал включено до Переліку наукових фахових видань України (Наказ МОН України № 261 від 06.03. 2015 року.
4. Моца, В. В. "використання кримінального аналізу оперативними підрозділами національної поліції у протидії торгівлі людьми." новій стратегії протидії торгівлі людьми—нове наукове обґрунтування.
5. А.О. Кисельов. Особливості здійснення кримінального аналізу на прикладі складання аналітичного звіту (за матеріалами УКА ГУНП в Дніпропетровській області). Бюлетень з обміну досвідом роботи №228/2021. РВВ ДНДІ. К., 2021, с. 63-67.

Макаринська Анна Вадимівна

курсантка 1-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів
кримінальної поліції Донецького державного університету внутрішніх справ,
рядова поліції

Лунгол Ольга Миколаївна

доцентка кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки
факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції
Донецького державного університету внутрішніх справ,
кандидатка педагогічних наук

MODERN DIGITAL TECHNOLOGIES IN CRIMINAL ANALYSIS

Modern digital technologies are increasingly being used in criminal analysis to help law enforcement agencies investigate and solve crimes. Here are some of the key technologies used in this field:

1. **Big Data Analytics.** Big data analytics tools can help process vast amounts of data, such as social media activity, CCTV footage, and mobile phone records, to identify patterns and connections that may be relevant to a criminal investigation.

2. **Artificial Intelligence (AI).** AI-powered tools can help law enforcement agencies analyze data and detect patterns that would be difficult or impossible to detect with traditional methods. For example, AI algorithms can be used to analyze crime scenes and identify potential suspects based on factors such as physical characteristics and behavioral patterns.

3. **Digital Forensics.** It involves the collection and analysis of digital data, such as computer hard drives and mobile phone records, to uncover evidence that may be relevant to a criminal investigation.

4. **Geographic Information Systems.** GIS technology can be used to map crime data and identify patterns and trends in criminal activity. This information can be used to inform law enforcement strategies and allocate resources more effectively.

5. **Facial Recognition.** This technology can be used to identify suspects in CCTV footage and other images, helping law enforcement agencies to track and apprehend criminals more effectively.

6. **Predictive Policing.** Uses data analysis and machine learning algorithms to identify areas and times where crime is likely to occur, allowing law enforcement agencies to allocate resources more effectively and prevent crime before it happens.

Big Data Analytics is a key technology used in criminal analysis to process large amounts of data that can help investigators identify patterns and connections that may be relevant to a criminal investigation. Criminal activities generate massive amounts of data, including CCTV footage, mobile phone records, social media activity, financial transactions, and more. This data can be analyzed to identify potential suspects, predict future criminal activity, and aid in the investigation and prosecution of criminal cases.

The process of big data analytics in criminal analysis involves several steps, including data collection, data processing, data analysis, and visualization. The first step is to collect the relevant data, which can come from a variety of sources, such as

crime reports, witness statements, and surveillance footage. This data is then processed to remove any irrelevant information and to convert it into a format that can be easily analyzed.

Once the data has been processed, the next step is to analyze it using various statistical and machine learning techniques. These techniques can be used to identify patterns and connections in the data, such as links between suspects, times and locations of criminal activity, and more. For example, data analysis may reveal that a group of suspects frequently communicates with each other through a particular social media platform or that a particular location is more likely to be targeted by burglars during certain times of the day.

Visualization is also an important aspect of big data analytics in criminal analysis. Visualizing the data can help investigators to identify patterns and connections more easily and to communicate their findings to others more effectively. This can include using charts, graphs, and other visual representations of the data.

One of the benefits of big data analytics in criminal analysis is that it can help law enforcement agencies to identify potential suspects more quickly and accurately. For example, data analysis may reveal that a particular vehicle was present at the scene of a crime, which can be used to identify the owner of the vehicle and potentially link them to the crime. Big data analytics can also be used to predict future criminal activity, allowing law enforcement agencies to allocate resources more effectively and prevent crime before it occurs.

However, there are also concerns about the use of big data analytics in criminal analysis, particularly around privacy and data security. It is important that law enforcement agencies are transparent about how they are collecting and using data and that appropriate safeguards are in place to protect the privacy of individuals. Overall, big data analytics is a powerful tool for criminal analysis, but it must be used responsibly and ethically to ensure that it does not infringe on individual rights or perpetuate biases.

Digital forensics is an important technology used in criminal analysis to investigate and analyze digital data that may be relevant to a criminal investigation. Digital data can include electronic documents, emails, social media activity, computer hard drives, mobile phone records, and more. Digital forensics can help investigators uncover evidence that may be crucial to solving a crime or prosecuting a suspect.

The process of digital forensics in criminal analysis typically involves several steps, including data collection, analysis, and reporting. The first step is to collect the digital data that may be relevant to the investigation. This can include seizing electronic devices, such as computers or mobile phones, and creating a forensic image of the device to preserve the original data. The forensic image is a copy of the device's contents that is analyzed and searched for evidence while preserving the original data.

Once the digital data has been collected, the next step is to analyze it. This can involve using specialized software tools and techniques to recover deleted data, analyze internet activity, trace communication between individuals, and more. Digital forensics can also help identify potential sources of digital evidence that may be relevant to the investigation. For example, analyzing a suspect's mobile phone may reveal GPS data that can be used to track their movements or communications with other individuals

that may have been involved in the crime.

The final step in the process of digital forensics in criminal analysis is to report the findings to the appropriate authorities. This may involve creating a detailed report of the digital evidence that has been uncovered and presenting it to law enforcement agencies or the court. The report may also include expert testimony from digital forensics analysts who can explain the techniques used to analyze the data and the conclusions that were drawn from it.

Digital forensics is a powerful technology that can help investigators to uncover important evidence in criminal investigations. It can also be used to support the prosecution of suspects by providing digital evidence that can be used in court. However, it is important that digital forensics is used ethically and responsibly, and that appropriate safeguards are in place to protect the privacy of individuals. Additionally, digital forensics experts must be properly trained and qualified to ensure that the evidence they uncover is accurate and reliable.

Overall, these digital technologies are making a significant impact in the field of criminal analysis, helping law enforcement agencies to work more effectively and efficiently to solve crimes and protect the public.

Список використаних джерел

1. Schoppa C. 3 Ways AI Technology Helps Solve Crime. AI Time Journal. URL: <https://www.aitimejournal.com/how-ai-technology-helps-solve-crime/> (Дата звернення: 25.03.2023).

2. Garfinkel S. L. Digital Forensics. American Scientist. URL: <https://www.americanscientist.org/article/digital-forensics> (Дата звернення: 27.03.2023).

3. Samanidou V. Current Challenges and Future Research Areas for Digital Forensic Investigation. Journal of Forensic Toxicology & Pharmacology. Vol: 10 Issue: 4. 2021. Pp. 125 – 136.

4. Rafay A. Investigation and recovery of materials by Digital forensics. Journal of Computer Engineering & Information Technology. 10:4 DOI: 10.37532/jceit.2021.10 (4).265.

5. Criminal Justice. The growing role of technology in the Criminal Justice field. 2018. URL: <https://www.purdueglobal.edu/blog/criminal-justice/growing-role-technology-criminal-justice/> (Дата звернення: 25.03.2023).

Мелашенко Владислав Костянтинович

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ ДЛЯ ПРОТИДІЇ ШАХРАЙСТВА

Аналіз злочинності - це метод аналізу та розслідування кримінальних справ, заснований на використанні нових технологій (ІТ). Кримінальний аналіз відрізняється, зокрема, від поведінкового аналізу (кримінального профілювання).

Кримінальний аналіз - це метод, що з'явився у США у 1960-х роках у контексті боротьби з організованою злочинністю. Цей метод дозволяє дослідникам, зокрема, створювати зв'язки між елементами (людьми, подіями, місцями, відносинами...), структурувати та визначати пріоритети цих елементів (графіки, карти...) [2].

До такого виду аналізу вдаються з метою підготовки управлінських рішень щодо розподілу сил та засобів і проведення операційного аналізу. Крім того оперативний аналіз спрямований на визначення тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій або негласних слідчих (розшукових) дій, здійснення оперативно-розшукових заходів, передбачених Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» [1].

Методи кримінального аналізу можуть бути корисні для протидії шахрайству, оскільки вони дозволяють виявити шаблони поведінки шахраїв, їхні методи та техніки, а також ідентифікувати злочинців і зібрати докази [3].

Однією з ключових особливостей використання методів кримінального аналізу для протидії шахрайству є збір та аналіз даних. Це може включати збір інформації про конкретні випадки шахрайства, аналіз статистичних даних та використання інших джерел інформації для виявлення тенденцій та шаблонів [4].

Крім того, методи кримінального аналізу можуть допомогти в ідентифікації осіб, що стоять за шахрайством, шляхом виявлення зв'язків між різними випадками злочинів. Наприклад, можна проаналізувати кредитні картки, які використовуються для здійснення шахрайських операцій, та виявити зв'язки між ними, щоб знайти злочинців.

Також методи кримінального аналізу можуть допомогти в розробці стратегій протидії шахрайству та удосконаленні систем безпеки, що зменшує можливість шахрайства. Зокрема, аналіз даних може допомогти в ідентифікації слабких місць у системі безпеки та розробці заходів для їх усунення.

Наступною важливою особливістю використання методів кримінального

аналізу для протидії шахрайству є співпраця між правоохоронними органами та іншими організаціями, що займаються боротьбою зі шахраями.

Поширеність шахрайства, його висока суспільна небезпека та недостатня у ряді випадків ефективність протидії їм зі сторони НП роблять актуальним здійснення глибокого аналізу таких діянь, встановлення стану, динаміки та структури шахрайства; вивчення їх причин, особистості сучасного шахрая, виявлення її нових кримінологічних якостей [2].

Застосування таких засобів та методів має бути покладено на спеціально підготовлених співробітників – штатних кримінологів. (Кримінальних аналітиків).

Як характерне висловлювання на з цього приводу можна навести слова президента американського Національного поліцейського фонду Д. Боїрмана: «Прогнозування – виключно популярна технологія в умовах обмежених ресурсів. Коли стає можливим заздалегідь визначати, куди направити свої сили, прогнозування стає особливо цінним та ефективним» [4]. Саме для цього навіть необхідні штатні кримінологи.

Результати кримінального аналізу можуть бути використані іншим правоохоронним органам разом із даними (інформацією) про виявлені правопорушення.

Основним змістом практичної діяльності є відпрацювання пропозицій, пов'язаних з безпосередньою перевіркою версій: виявлення, фіксація носіїв інформації та шляхи перетворення інформації в докази [2]. Слід зазначити, що як розумова, так і практична діяльність кримінального аналітика на кожному етапі ведення справи пов'язана з використанням знань про протиправну діяльність, тобто кримінологічною характеристикою злочинності [3].

Список використаних джерел

1. Федчак, І. А. "Основи кримінального аналізу." (2021).
2. Струков, В. М., Д. Ю. Узлов, and Ю. В. Гнусов. "Інструментальні інтелектуальні платформи для кримінального аналізу." (2021).
3. Білоус, Р. В., В. І. Василичук, and О. В. Таран. "Використання методів кримінального аналізу під час оперативного провадження та досудового розслідування. Using Methods of Criminal Analysis during Expeditious Proceedings and Pretrial Investigation." (2021).
4. Фаріон, Олег Борисович. "Метод стратегічного кримінального аналізу загроз прикордонній безпеці України." (2020).

Мізович Дар'я Сергіївна

курсантка 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядова поліції

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук, доцент

СПЕЦИФІКА КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

За останні три роки в Україні збільшилася кількість місць, де встановлено системи відеоспостереження з функцією розпізнавання обличчя. До того ж у суспільстві зростає практичний та науковий інтерес до технології порівняння біометричної інформації про особу як з конкретним біометричним шаблоном, так і з багатьма іншими шаблонами, зокрема в умовах воєнного стану [1].

Кримінальний аналіз – це виявлення взаємозв'язків між даними, що стосуються організованої злочинності та іншими даними, потенційно значущими для контррозвідувальної, поліцейської та судової практики, а також з'ясування сутності цих взаємозв'язків [2].

Кримінальний аналіз спирається на розвідувальну (контррозвідувальну) та загальнодоступну інформацію. Вирізняють два його типи:

- а) стратегічний аналіз;
- б) оперативний (тактичний) аналіз [3].

Як зазначає Кисельов А.О., за своєю сутністю кримінальний аналіз є заходами оперативного (ініціативного) пошуку, який представляє собою специфічні види інформаційно-пошукової та інформаційно-аналітичної діяльності, що здійснюються в процесі логічного та креативного процесу мислення, спрямованого на ідентифікацію існуючих та пошук нових внутрішніх взаємозв'язків між інформацією щодо злочину та будь-якими іншими даними, отриманими з доступних джерел, з метою їх використання в межах оперативно-розшукового чи кримінального провадження [4, с. 64].

Так, оперативний аналіз має короткострокові цілі правоохоронних (контррозвідувальних) дій з досягненням негайного результату (наприклад арешту, вилучення речових доказів тощо).

Стратегічний аналіз спрямований на досягнення довготривалих цілей, визначення пріоритетів та загального спрямування правоохоронної (контррозвідувальної) діяльності. Він заснований на розумінні загального характеру, масштабу та перспектив різних видів злочинної діяльності. Кримінальний аналіз – ключовий елемент контррозвідувального процесу. Важливо у своїй чітко ідентифікувати споживача аналітичних висновків [1].

Завдання оперативному аналітику ставлять, як правило, співробітники контррозвідки, відповідальні за конкретну справу (оперативну перевірку,

розробку). Але в міру здійснення аналізу аналітик теж може ставити завдання «польовим» оперативникам, рекомендуючи їм деякі заходи у конкретній справі.

Дані для кримінального аналізу отримують із усіх доступних джерел: відкритих, негласних, поліцейських, органів правосуддя. Наведемо як приклад:

- а) комп'ютерні бази даних та досьє документів (власники автомобілів, раніше засуджені особи);
- б) негласні інформатори;
- в) дані спостереження;
- г) дані офіційної статистики (перепис населення, статистика злочинності);
- д) матеріали газет, журналів, радіо та телебачення [2].

Як і в інших видах профілювання, метою тут є допомога правоохоронним органам в ідентифікації підозрюваних чи звуження кола таких осіб. Для висновків щодо характеристики правопорушника географічні профайлери використовують відомості про місце скоєння злочину, щоб визначити приблизну територію проживання невстановленого серійного правопорушника.

При розробці концепції використання кримінальною поліцією технології розпізнавання обличчя в умовах воєнного часу доречно розглядати наступні напрямки: дотримання основних конституційних прав та свобод людини; етичне ставлення до приватного життя та персональних даних людини; запобігання розголошенню персональних даних людини та зобов'язання про нерозголошення інформації;

Для показу асоціацій, потоків, залежностей, хронологічної послідовності чи співвідношення необхідно візуально відображати поєднання сутностей. Візуальне поєднання різних сутностей допомагає аналітику зрозуміти характер дій об'єктів. Воно також є корисним для швидкого з'ясування інформації «польовими» оперативниками [2].

Отже, в діяльності правоохоронних органів з протидії злочинності складається певний напрямок роботи - кримінальний аналіз. При цьому даний вид діяльності використовується як при здійсненні поліцейських операцій з охорони громадського порядку та припинення злочинності, так і безпосередньо при розкритті та розслідуванні злочинів. Вивчення типології кримінального аналізу, дозволяє більш чітко зрозуміти суть даного методу.

Список використаних джерел

1. Кількість українських біженців перевищила 6,5 млн – ООН. Слово і діло. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/05/23/novyna/suspilstvo/kilkist-ukrayinskykh-bizhencziv-perevyshhyla-65-mln-onn>
2. Федчак І. А. Основи кримінального аналізу : навчальний посібник. Львів :Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 288 с.
3. Худенко, Дмитро Миколайович. "напрями формування концепції використання технології розпізнавання обличчя в умовах воєнного стану (на прикладі і служби кримінального аналізу)." (2022).
4. А.О. Кисельов. Особливості здійснення кримінального аналізу на прикладі складання аналітичного звіту (за матеріалами УКА ГУНП в

Дніпропетровській області). Бюлетень з обміну досвідом роботи №228/2021.
РВВ ДНДІ. К., 2021, с. 63-67.

Нагірний Євген Олександрович

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів
кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх
справ, рядовий поліції

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки
фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук,
доцент

**ВИКОРИСТАННЯ ОПЕРАТИВНОГО АНАЛІЗУ В РОЗКРИТТІ
ЗЛОЧИНІВ ЗА «ГАРЯЧИМИ СЛІДАМИ»**

Щоб зрозуміти важливість оперативного аналізу злочинів у розкритті злочинів по «гарячих» слідах, необхідно звернутися до самого визначення оперативного аналізу.

У наукових джерелах існує багато визначень поняття кримінального аналізу. Так, А.І. Федчак розглядає оперативну криміналістику як інформаційно-аналітичну діяльність конкретних кримінальних проваджень щодо відомостей, що цікавлять кримінальну поліцію чи органи досудового розслідування, осіб, об'єктів, організованих груп чи злочинних організацій, щодо ознак та інших відомостей, які характеризує їх і в подальшому сприяє розслідуванню злочинів [1, с. 30]

На сьогоднішній день оперативний аналіз як вид аналізу злочинів став невід'ємною частиною розкриття злочинів за «гарячими слідами», коли аналітики майже негайно «підключаються» до розкриття злочину разом з офіцерами та детективами.

Ключовим фактором при застосуванні способів її методів оперативного кримінального аналізу для розкриття злочинів є чітка взаємодія оперативника та аналітика, оскільки лише за цієї умови можна якнайшвидше отримати ефективні результати.

Ефективність використання оперативного кримінального аналізу на початковому етапі зумовлює використання аналітиком наявних баз даних у найкоротші терміни для встановлення особи злочинця, систематизації ідентифікаційних даних, пошуку прихованих закономірностей у діяльності злочинці. і організації, вибудовувати систематичні та структуровані зв'язки в неочевидних ситуаціях [2].

Однак у своїх тезах ми хотіли би висвітлити ключові проблеми, які на сьогоднішній день заважають ефективному проведенню оперативного аналізу до розслідування «гарячих» злочинів:

1. Відсутність правового статусу «кримінального аналітика» на

законодавчому рівні. На сьогодні в міністерських нормативно-правових актах не сформовано чіткої спрямованості щодо процесуального статусу працівника, який здійснює інформаційно-аналітичну діяльність.

2. Використовувати можливості підрозділів кримінального аналізу виключно як джерело інформації та довідки (оперативники, звертаючись до аналітиків, здебільшого не використовують потенціал кримінального аналізу, запитуючи лише витяги з протоколів, фотографії, аналітичні листи тощо) , не інформуючи його про загальну робочу ситуацію). Таким чином, оперативні підрозділи лише фрагментарно залучають підрозділи кримінального аналізу до розслідування гарячих злочинів, забуваючи про можливість проведення комплексного інформаційно-аналітичного дослідження, що згодом впливає на ефективність, швидкість та повноту розслідування кримінальних справ.

3. Не менш важливою причиною можна вважати так званий «особистісний» підхід у використанні навичок кримінального аналізу, що порушує такі поліцейські принципи, як «безперервність» та «взаємодія». Багато засобів кримінального аналізу, інформаційно-аналітичних баз даних та інших можливостей, які з тих чи інших причин можуть бути доступні окремим національним поліцейським силам і підрозділам, в той же час недоступні іншим підрозділам, що унеможливорює їх ефективність у вирішенні невирішених завдань у кримінальних провадженнях загалом та оперативно-розшуковій діяльності зокрема.

Зауважемо, що ці та інші причини ускладнюють діяльність кримінальних аналітиків під час виконання ними оперативних завдань.

В умовах активних бойових дій на території України всі підрозділи та організації національної поліції сьогодні як ніколи повинні проявляти колегіальність, злагодженість та співпрацю між собою.

Список використаних джерел

1. Федчак А.І. Основи кримінального аналізу : навч. посіб. Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2021. 288 с.

2. Білоус Р., Василюк В., Таран О. Використання методів кримінального аналізу під час оперативного провадження та досудового розслідування. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2021. No 1 (118). С. 131–137.

Омарова Кристина Чупалавівна

курсантка 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ, рядова поліції

Литвиненко Ольга Георгіївна

старша викладачка кафедри організації досудового розслідування факультету підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ, майор поліції, доктор філософії

ВИКОРИСТАННЯ OSINT ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Вторгнення російської федерації на територію України є безсумнівним злочином. Військовослужбовці країни-агресора скоюють протиправні дії проти цивільного населення, використовуючи це як тактику ведення війни. Росія порушує міжнародні договори та не дотримується правил ведення війни. Для виявлення та фіксування злочинів, вчинених країною-агресором потрібно використовувати не лише передбачені законом методи та засоби, а й користуватись більш сучасними способами документування.

Одним з перспективних джерел для отримання корисної та значущої (для кримінального провадження) інформації можна розглядати технологію отримання даних під назвою Open source intelligence (OSINT) – розвідка на основі аналізу відкритих джерел інформації. Базова ідея OSINT – цілеспрямований збір інформації щодо об'єкта зацікавленості з метою подальшої обробки та різновекторного контент-аналізу отриманих даних (створення «портрету» особи, виявлення неочевидних фактів чи зв'язків, прогноз її поведінки тощо) [1, с. 84]. Відмітимо, що така інформація потребує детального аналізу, який допоможе виокремити важливу та доказову інформацію у розслідуванні воєнних злочинів.

У правоохоронних органах західних держав існують спеціальні підрозділи, що здійснюють розвідку на основі відкритих джерел інформації. Наприклад, таку діяльність провадять: Scotland Yard OSINT, Royal Canadian Mounted Police OSINT, OSINT unit of New York Police Department, OSINT unit of the Los Angeles County Sheriff's Department, британська BBC Monitoring, ізраїльський Хатсав, австралійське Управління національних оцінок [2, с. 149]. В Україні також існують підрозділи, які займаються кримінальним аналізом інформації отриманої з відкритих джерел, однак, до повномасштабного вторгнення, її використання у розслідуванні злочинів було недооцінено.

Технологія OSINT в Україні відіграла важливу роль у підриві політичної стратегії Росії в Україні. З початку лютого розвідка США попереджала, що Росія буде використовувати провокації як привід для початку війни в Україні. Прагнучи керувати міжнародним наративом і виправдовувати збройне втручання, Росія робить хибні напади, злочини та звинувачує в цьому українців. Однак, за допомогою OSINT ці інциденти щоразу викривають, що послаблює здатність Путіна впливати на міжнародну реакцію на його вторгнення.

Розвідувальні методи OSINT показали, що російські військові атакували та націлювалися на мирних жителів та цивільні об'єкти, що значно збільшило міжнародну підтримку України [3, с. 453]. Встановлення та документування фактів злочинів проти цивільного населення, є одним із основних показників того, що країна-агресор порушує правила та звичаї війни.

ІТ-фахівець А. Тужиков наголошує на особливому характері цієї інформації, він говорить про те, що «OSINT – це не підслуховування чи купівля даних, а саме та інформація, яка була опублікована користувачами чи ЗМІ і яку можна отримати, не порушуючи закон і приватність» [4]. Зазначене свідчить про те, що у боротьбі із тероризмом, наша правоохоронна система не забуває дбати про суспільні інтереси та права людей.

Консультант із цифрових технологій В. Мороз зазначає, що «OSINT не передбачає несанкціонований доступ до інформації через шахрайство, злами, маніпуляції та кібератаки. Аналізуються цифрові сліди, що їх залишають користувачі на відкритих платформах». В Україні термін OSINT відомий вже мінімум років п'ятнадцять. Цей підхід здавна використовується у сфері розвідки в усьому світі, адже саме відкриті джерела можуть становити до 90% усіх зібраних корисних даних. Раніше джерелами відкритих даних були газети, радіо, телебачення, наукові статті, то в епоху інтернету до них додалися соцмережі, форуми, карти, сайти, комунікація в месенджерах. Крім того, сюди ж зараховують державні та комерційні дані (публічні урядові звіти, бюджети, фінансові оцінки тощо) [4]. Зазначені інформаційні ресурси дійсно висвітлюють багато інформації, однак виключно детальним аналізу потрібно відбирати перевірені та достовірні факти.

Використовувати зазначену технологію можуть: військовослужбовці, спеціальні служби, медіа, коли готують розслідування, а також міжнародні групи, вони на основі даних, такі як: фото, відео тощо. Наприклад, міжнародна група Bellingcat, вона збирає інформацію про війну на території України, а саме: пошкодження, руйнування цивільної та військової інфраструктури, вбивства населення, приклади катування та жорстокого поводження з людьми, що принижує честь та гідність особи. Зібрану інформацію, вони відображають на інтерактивній карті.

Українські фахівці створили технологію розпізнавання осіб за допомогою штучного інтелекту. В дану систему додають фото вбитого російського солдата, і вона знаходить його акаунт або сторінку друзів, родичів, надалі спеціалісти повідомляють близьких у росії про смерть їхнього солдата і прикріплюють фото вбитого. Всі воєнні злочини повинні бути зафіксованими, щодо них повинно бути проведено розслідування, а винні особи притягнуті до кримінальної відповідальності. Усі інформаційні технології, які зараз існують, дають можливість журналістам, дослідникам та правоохоронцям показати правду про геноцид українського народу, та стати доказовою базою, що дозволить притягнути російських військовослужбовців до кримінальної відповідальності. Отже, використання розвідки на основі відкритих джерел, нині є не аби яким актуальним та важливим.

Список використаних джерел

1. Кожевніков О. А. Залучення спеціаліста у галузі портретної експертизи на окремих етапах осінт розслідувань. *Теоретичні та прикладні проблеми судової експертизи і криміналістики*: тези доп. учасників наук.-практ. конф. (Харків, 30 вер. 2022 р.). Харків: НДІ ППЧН, 2022. 119 с. С. 84-86. URL: https://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/15499/Teoretychni%20ta%20prykladni%20problemy%20sudovoi%20ekspertyzy%20i%20kryminalistyky_2022.pdf?sequence=1&isAllowed=y#page=84 (дата звернення 07.04.2023)
2. Калиновський О. В., Школьніков В. І. Аналіз інформації з відкритих джерел під час досудового розслідування корупційних злочинів. *Корупційна злочинність у міжнародному вимірі: форми, методи та засоби протидії*: матеріали Міжнар. круглого столу (Київ, 9–10 листоп. 2017 р.). Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2017. 328с. С.149-152. URL: https://www.naiu.kiev.ua/files/naukovadiyalnist/naukovi-zahodi/zbirnuki/2017/mater_verstka_091117.pdf. (дата звернення 07.04.2023)
3. Комісарчук Ю. А., Черевко В. В. Osint як один із інструментів для збирання інформації про воєнні злочини російської федерації в Україні. *The 14th International scientific and practical conference "Modern science: innovations and prospects" SSPG Publish, Stockholm, Sweden*. 2022. С. 451-454. URL: <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2022/10/MODERN-SCIENCE-INNOVATIONS-AND-PROSPECTS-16-18.10.22.pdf#page=451> (дата звернення 07.04.2023)
4. Шутяк Л. Що таке OSINT і як він допоміг викрити вбивства у Бучі. *X p l a I n e r*. 07 квітня 2022, |16:30. URL: <https://explainer.ua/shho-take-osint-i-yak-vin-dopomig-vikriti-vbivstva-u-buchi/> (дата звернення 07.04.2023)

Онищенко Єлизавета Володимирівна

здобувачка вищої освіти за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність»
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки
фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук,
доцент

ПЕРСПЕКТИВИ ДОСЛІДЖЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Кримінальний аналіз - це метод, що дозволяє дослідникам, зокрема, створювати зв'язки між елементами, структурувати та визначати пріоритети цих елементів [2].

Методи кримінального аналізу можуть бути корисні для протидії шахрайству, оскільки вони дозволяють виявити шаблони поведінки шахраїв, їхні методи та техніки, а також ідентифікувати злочинців і зібрати докази [3, с. 6].

Методи кримінального аналізу можуть допомогти в ідентифікації осіб, що

стоять за шахрайством, шляхом виявлення зв'язків між різними випадками злочинів. Результати кримінального аналізу можуть бути використані іншим правоохоронним органам разом із даними (інформацією) про виявлені правопорушення [1].

Як розумова, так і практична діяльність кримінального аналітика на кожному етапі ведення справи пов'язана з використанням знань про протиправну діяльність, тобто кримінологічною характеристикою злочинності [3].

Кримінальний аналіз досліджує відповідні докази. За останні десятиліття кримінальний аналіз значно розвинувся, зокрема завдяки швидкому розвитку технологій та інформаційних систем [2].

Однією з перспектив дослідження кримінального аналізу є використання штучного інтелекту та машинного навчання для автоматичного аналізу великих обсягів даних, що дозволить ефективно виявляти злочини та ідентифікувати злочинців. Також важливою є розробка методів кібербезпеки, що дозволяють боротися з кіберзлочинністю та кібератаками.

За офіційними даними, за час війни з України виїхало близько 8,5 млн наших співгромадян і співгромадянок. Переважно серед них жінки, дівчата та жінки із дітьми.

Зрозуміло, що саме вони найчастіше перебувають у зоні ризику щодо потрапляння в ситуацію торгівлі людьми. Насамперед йдеться про потенційну сексуальну та трудову експлуатацію. На сьогодні в Україні залишився єдиний шлях торгівлі людьми, який функціонує через перетин державного кордону сухопутним шляхом західного кордону держави [4].

Для ефективної протидії із різними формами і проявами торгівлі людьми підрозділами кримінального аналізу існує необхідність застосування інноваційних технологій, зокрема із використанням штучного інтелекту.

Ефективним інструментом протидії із зазначеною проблемою є запровадження і використання мультимодальних моделей на основі машинного навчання (Deep Multimodal Models). Метою Deep Multimodal Models є використання і створення моделей, які можуть обробляти і зв'язувати інформацію із різними модальностями [4]. Зазначені моделі ефективно використовуються в медичних цілях, таких як виявлення суїцидального ризику, посттравматичного стресового розладу та депресії [5, с. 59].

Саме мультимодальний підхід на основі Artificial Intelligence відкриває нові можливості для кримінального аналітика у сфері протидії торгівлі людьми. Такий набір даних, що визначає візуальне та текстове обґрунтування забезпечує якісний пошук, автоматичне ідентифікування складних зав'язків між рекламою ескорту та рекламою сайтів торгівлі людьми [5]. Зазначена система також дозволяє в подальшому створювати моделі візуалізації та оцінки отриманих даних.

Іншою перспективою є використання генетичного аналізу та дослідження DNA-зразків для ідентифікації злочинців та вивчення генетичних факторів, які можуть впливати на тенденцію до злочинності.

Також важливою перспективою є розвиток аналітики соціальних мереж, що дозволяє виявляти злочинні дії та злочинців, які використовують соціальні

мережі для злочинної діяльності.

Усі ці напрямки досліджень можуть допомогти покращити ефективність кримінального аналізу та боротьби зі злочинністю в цілому.

Список використаних джерел

1. Jabeen Summaira, Xi Li, Amin Muhammad Shoib, Songyuan Li, Jabbar Abdul. Recent Advances and Trends in Multimodal Deep Learning: A Review. Computer Vision and Pattern Recognition. 2021. Retrieved from: <https://arxiv.org/abs/2105.11087>.
2. Stefan Scherer, Gale M Lucas, Jonathan Gratch, Albert Skip Rizzo, Louis-Philippe Morency. Self-reported symptoms of depression and ptsd are associated with reduced vowel space in screening interviews. IEEE Transactions on Affective Computing. 2016, Vol. 13. P. 59–73.
3. Білоус, Р. В., В. І. Василичук, and О. В. Таран. "Використання методів кримінального аналізу під час оперативного провадження та досудового розслідування. Using Methods of Criminal Analysis during Expeditious Proceedings and Pretrial Investigation." (2021).
4. Фаріон, Олег Борисович. "Метод стратегічного кримінального аналізу загроз прикордонній безпеці України." (2020).
5. Федчак, І. А. "Основи кримінального аналізу." (2021).

Попович Олексій Олексійович

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно–розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук, доцент

«OSINT» ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ

«OSINT» (Open source intelligence) – (розвідка на основі аналізу відкритих джерел інформації) - це система розвідувальних та пошукових заходів, котрі виконуються аналітичними підрозділами для отримання відомостей та інформації з відкритих джерел мережі інтернет, про протиправні діяння окремих осіб або груп, котрі підозрюються у вчиненні або вчинили злочин.

Ця система є дуже ефективною для пошуку та збору інформації, і використовується найчастіше аналітиками, адже в інтернеті, через різноманітні соціальні мережі та сайти, в котрих зареєстровані або якимось чином внесені відомості про особу стовно якої виконується розвідувальні заходи існує багато різноманітної інформації котра може стати гарною нагодою і ключем для залізної решітки від камери в «СІЗО».

За результатами різних експертних оцінок, американські розвідувальні служби з відкритих джерел добувають від 35 % до 95 % розвідданих. Частка витрат OSINT у розвідувальному бюджеті США складає лише 1 % [1].

В глобальних мережах є достатньо інформації на майже всіх злочинців, починаючи від дати народження і закінчуючи діяльністю якою займається або може займатись розроблювана особа або фірма, угруповання. Використовуючи грамотно «OSINT», може вийти й так що працівники зберуть всю необхідну доказову базу на розроблювану особу навіть не виходячи з кабінету, а потім лише затримують її.

З метою здійснення пошуку інформації у відкритих джерелах представлених в мережі Інтернет, можуть використовуватися різні пошукові системи, соціальні мережі, сервіси, програми, зокрема :«Безпечне місто» та аналогічні програми. Варто зазначити, що з метою їх ефективного використання, необхідно дотримуватися певних правил та положень у пошуку інформації, які полягають, здебільшого, у ключовому слові, автентичному вводі даних під час пошуку, вірному аналізі отримуваної інформації, співставленні фактів, які були отримані в ході пошуку тощо [2].

Зі слів вище написаних можемо зрозуміти, що для того щоб ефективно використовувати «OSINT» в роботі поліцейського, необхідно всебічно аналізувати інформацію та критично її сприймати, для того щоб правильно її систематизувати. Ми повинні співставляти факти отримані в ході розвідки з відкритих джерел з інформацією яка у нас вже мається або з інформацією яка була набута в ході розвідувальних заходів і критично її оцінювати для того щоб виключити всі можливі прогалини і зрозуміти в якому напрямку потрібно працювати і які заходи і засоби застосовувати для повного і всебічного пошуку інформації.

Важливим напрямом удосконалення роботи розвідувальних органів є: створення ефективної системи отримання інформації з відкритих джерел (подібні системи створені у розвідках провідних країнах світу). Водночас в умовах відкритого інформаційного простору та вільного доступу до інформації організація такої роботи є надзвичайно складною і потребує значних фінансових видатків, застосування новітніх технологій та підходів. Разом з тим, як свідчить досвід розвідок провідних країн світу, ефективна робота такої системи є для вищих посадових осіб держави видимою якісною характеристикою щоденної роботи розвідувальних служб і певною мірою показовим чинником їх затребуваності. З іншого боку, системна робота з відкритими джерелами інформації суттєво доповнює інформаційні можливості самих розвідувальних органів [3].

Під час військового стану і через війну з російською федерацією, Україна стала тісно співпрацювати з західними партнерами, серед яких і співробітники поліції а також їх аналітики, під час співпраці працівники обмінюються досвідом а також і технологіями, системами та методами, якими користуються ці підрозділи. Не потрібно також забувати що між військовими також є обмін досвідом та технологіями і деякі з них можуть використовуватися працівниками поліції.

Як підсумок необхідно доповнити, що при грамотному використанні «OSINT», правильному використанні та впровадженні, інформація отримана в ході розвідувальних заходів, може сильно полегшити роботу, яку працівники поліції по старим звичкам роблять кожен день при виконанні своїх обов'язків, тож цю систему потрібно використовувати та вивчати, переймати досвід у наших партнерів з західних країн. Так використовуючи цю важливу систему ми можемо зібрати достатньо інформації для прийняття обґрунтованого рішення.

Список використаних джерел

1. Модель OSINT – URL: <http://www.computerra.ru/think/kiwi/324966/>
2. Кисельов А.О. Досвід використання підрозділами Національної поліції технологій «OSINT» у протидії кримінальним правопорушенням. Матеріали міжвідомчої науково-практичної конференції «Актуальні питання та перспективи розвитку кримінального аналізу в правоохоронній системі України» 11 серпня 2022. Київ, 2022, с. 80-81.
3. Щурат Т.Г. Деякі аспекти розвідки з відкритих джерел інформації (OSINT) Т.Г. Щурат, А.О. Смух Оперативно-розшукова діяльність Національної поліції: проблеми теорії та практики: Всеукраїнська науково-практична конференція (20 жовтня 2017 р.).- м. Дніпро: ДДУВС, 2017.- С.126 – 128.

Приймачук Є. О.

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції, Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук, доцент

КРИМІНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ТА ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України, на підставі пропозиції Ради національної безпеки і оборони України, відповідно до пункту 20 частини першої статті 106 Конституції України, закону України «Про правовий режим воєнного стану» Президент України постановив вести в Україні воєнний стан із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року [1]. Введення воєнного стану значно вплинуло на організацію роботи всіх силових структур, в тому числі і підрозділів кримінального аналізу Національної поліції.

Кисельовим А.О. зазначено, що базуючись на оцінках органів та підрозділів Національної поліції, які у щоденній діяльності або застосовують кримінальний аналіз, або використовують його результати, беззаперечно можна стверджувати, що він є ефективним інструментом у протидії злочинності.

Застосування кримінального аналізу здатне мінімізувати витрати часу працівників оперативних та слідчих підрозділів на вирішення поставлених завдань та підвищити якість їх інформаційно-пошукової діяльності [5, с. 63, 65].

Відповідно до вимог воєнного стану виникла необхідність модифікувати правові механізми для забезпечення безперервного дотримання чинних норм законодавства. З цією метою було створено закони, які регулюють особливості правових процесів в умовах воєнного стану. Такі зміни торкнулися і КПК. З березня 2022 набув чинності Закон №2111-IX, яким викладено в новій редакції ст. 615 КПК, яка регулює особливості кримінального провадження в умовах воєнного стану.

Перш за все змінено момент, з якого починається кримінальне провадження, а саме: внесення відомостей до ЄРДР. Згідно з новою редакцією п. 1 ч. 1 ст. 615 КПК, в разі відсутності технічної можливості доступу до ЄРДР, рішення про початок досудового розслідування приймається слідчим або прокурором, про що виноситься постанова. Відомості, що підлягають унесенню до ЄРДР, вносяться до нього за першої можливості [2].

Попередня редакція ст. 615 КПК передбачала права прокурора на прийняття певних рішень щодо заходів забезпечення кримінального провадження та санкціонування слідчих дій у провадженнях за окремими статтями КК, якщо відповідні функції у визначений строк не можуть бути виконані слідчим суддею. У новій редакції відповідної норми визначено прокурора, який може здійснювати такі повноваження. Тепер це керівник органу прокуратури. Дещо розширено повноваження, які надаються такому керівнику органу прокуратури. Так, він може санкціонувати: тимчасовий доступ до речей і документів, обшук та НСРД, накласти арешт на майно, продовжити строк досудового розслідування, санкціонувати одержання зразків для експертизи, привід або надати дозвіл на затримання з метою приводу. Варто звернути увагу, що ці повноваження керівника органу прокуратури, для випадку неможливості слідчим суддею виконання у встановлені законом строки відповідних повноважень, стосуються всіх злочинів, а не певного переліку.

Певного визначеного в ст. 615 КПК переліку злочинів стосуються повноваження прокурора щодо обрання запобіжного заходу у виді тримання під вартою строком до 30 днів [2]. Законом №2111 перелік статей КК, в провадженнях за якими такі повноваження надаються прокурору, значно розширено. Зокрема, сюди віднесено практично всі злочини проти власності – крадіжка, грабїж, розбій, розкрадання шляхом зловживання службовим становищем, а також убивства та багато інших злочинів. Також встановлено, що у виняткових випадках керівник органу прокуратури може здійснювати такі повноваження і щодо інших тяжких та особливо тяжких злочинів.

Законодавець приділив значну увагу питанню продовження запобіжних заходів у вигляді тримання під вартою. У новій ч. 2 ст. 615 КПК встановив можливість продовження натермін до 30 днів строку дії ухвали про тримання під вартою або постанови прокурора про тримання під вартою. Таке продовження здійснюється керівником органу прокуратури (постановою) за клопотанням прокурора або слідчого, погодженим з прокурором. І таке продовження можливе

неодноразово в межах строку досудового розслідування. Окрім того, Закон передбачив по суті автоматичне продовження запобіжних заходів у вигляді тримання під вартою, які закінчуються. Так, згідно з ч. 6 ст. 615 КПК, в разі закінчення строку дії ухвали про тримання під вартою, і неможливістю розгляду судом питання продовження такого строку, ухвала вважається продовженою до вирішення судом відповідного питання, але не більше ніж на 2 місяці [2]. Аналогічно за ч. 5 ст. 615 КПК, в разі неможливості проведення підготовчого судового засідання в справах, де є запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, він вважається продовженим (по суті, автоматично) до вирішення відповідного питання в підготовчому судовому засіданні, але не більше, ніж на 2 місяці [4].

Стаття 36 КПК містить правило, що забороняє прокурору доручати іншим органам досудового розслідування здійснювати досудове розслідування в підслідних НАБУ провадженнях [3]. Законом №2111-IX це правило доповнено винятком, згідно з яким, таке доручення є можливим в умовах воєнного стану.

Таким чином, згідно із Законом №2111-IX від 03.03.2022р., до КПК внесено зміни до ст. 615 КПК, яка регулює особливості кримінального провадження в умовах воєнного стану. Зміни торкнулися усіх етапів кримінального провадження, від моменту внесення відомостей до ЄРДР, аж до обрання запобіжних заходів. Розширено повноваження керівника прокуратури. Усі ці зміни мають на меті адаптацію та безперешкодне виконання кримінальних проваджень в умовах воєнного стану, що має бути враховано органами та підрозділами Національної поліції, в тому числі підрозділами кримінального аналізу.

Список використаних джерел

1. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 р. № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#n2> (дата звернення: 21.03.2022).
2. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України "Про попереднє ув'язнення" щодо додаткового регулювання забезпечення діяльності правоохоронних органів в умовах воєнного стану: Закон України від 03.03.2022. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/zak/220327.html>. (дата звернення: 01.04.2023)
3. Рада внесла зміни до законів щодо роботи Нацполіції під час війни. URL: <https://novynarnia.com/2022/03/16/rada-vnesla-zminy-do-zakoniv-shhodo-roboty-naczpolicziyi-pid-chasvijny/> (дата звернення: 23.03.2023)
4. Олексій КРАВЧУК. Кримінальне провадження в умовах воєнного стану: зміни до КПК. URL: <https://sud.ua/ru/news/blog/231730-kriminalne-provadhennya-v-umovakh-voyennogo-stanu-zmini-do-kpk>.
5. А.О. Кисельов. Особливості здійснення кримінального аналізу на прикладі складання аналітичного звіту (за матеріалами УКА ГУНП в Дніпропетровській області). Бюлетень з обміну досвідом роботи №228/2021. РВВ ДНДІ. К., 2021, с. 63-67.

Проць Інна Миколаївна

курсантка 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядова поліції

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук, доцент

ПОНЯТТЯ Й СУТНІСТЬ ОПЕРАТИВНОГО КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ

Оперативний кримінальний аналіз складається із планування, збору, накопичення, порівняння та оцінки інформації, її аналізу та звітування, а також подальшої постановки завдань. Метою збирання та аналізу інформації є створення та перевірка гіпотез і висновків щодо минулих, теперішніх і майбутніх протиправних дій, включаючи опис структури та сфери діяльності злочинних груп і передачу керівному складові чіткої інформації, що стосується оперативно-розшукових заходів та слідчих (розшукових) дій [2].

Здійснюється аналіз тенденцій рівня злочинності, з'ясовуються місця концентрації вчинення правопорушень, визначається профіль підозрюваного та потерпілого.

До такого виду аналізу вдаються з метою підготовки управлінських рішень, щодо розподілу сил та засобів і проведення оперативного аналізу. Крім того оперативний аналіз спрямований на визначення тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій або негласних слідчих (розшукових) дій, здійснення оперативно-розшукових заходів, передбачених Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» [1].

Оперативний аналіз спрямований безпосередньо на аналітичну підтримку оперативно-розшукової діяльності, зокрема у рамках роботи за оперативно-розшуковими справами, а також аналітичну підтримку досудового розслідування стосовно кримінальних правопорушень [3].

Результати оперативного кримінального аналізу можуть бути використані іншим правоохоронним органом разом із даними (інформацією) про виявлені правопорушення.

Говорячи про аналіз введення справи, фактично ми маємо на увазі певну технологію, спробу певним чином структурувати логічні операції та практичні дії, з яких він складається. Суть будь-якої справи складають наявні факти про протиправну діяльність, які складають фактичну основу для прийняття рішень.

Тому методика аналізу введення справи може бути різною. Пропонуємо розглянути одну з методик, а саме версійний аналіз справи. Структура версійного аналізу незалежно від зовнішніх форм діяльності кримінального аналітика має універсальну логіку, засновану на умовно-вирогідних судженнях на зразок «якщо...то, вірогідно...» [4].

Відповідно, діяльність, яку рекомендується здійснювати кримінальним аналітикам, повинна ділитися на два види:

- розумова діяльність;
- практична діяльність.

В якості основного змісту розумової діяльності пропонується ієрархічна обробка та систематизація інформації в свідомості кримінального аналітика.

Основним змістом практичної діяльності є відпрацювання пропозицій, пов'язаних з безпосередньою перевіркою версій, а саме: виявлення, фіксація носіїв інформації та шляхи перетворення інформації в докази [2]. Слід зазначити, що як розумова, так і практична діяльність кримінального аналітика на кожному етапі введення справи пов'язана з використанням знань про протиправну діяльність, тобто кримінологічною характеристикою злочинності [3].

Якщо основним змістом практичної діяльності є заходи, пов'язані з перевіркою версій та формуванням доказової бази, то основним змістом розумової діяльності в найбільш загальному вигляді повинен бути саме аналіз інформації, який являє собою певну «технологію розумової діяльності», яка за своєю структурою та змістом повинна відповідати кожному етапу практичної діяльності.

Таким чином, оперативний кримінальний аналіз - це процес збору, обробки та аналізу інформації з метою виявлення, розкриття та запобігання правопорушенням, а також затримання правопорушників. Його сутність полягає в тому, що він забезпечує оперативне реагування на кримінальні події та вчинення правопорушень.

Оперативний кримінальний аналіз включає наступні етапи:

1) Збір інформації. Цей етап передбачає збір інформації з різних джерел, включаючи свідчення очевидців, попередні дослідження, відомості про правопорушників та їх зв'язки.

Важливою складовою цього етапу є збір інформації за допомогою оперативно-технічних засобів, таких як відеоспостереження, телефонні переговори та інші технічні засоби.

2) Обробка інформації. Після збору інформації вона підлягає обробці та перевірці з метою виявлення підозрілих осіб, їхніх зв'язків та вчинених правопорушень [3].

3) Аналіз інформації. Після обробки інформації настає етап її аналізу. Це передбачає встановлення зв'язків між різними фактами та визначення можливих шляхів вчинення правопорушення [4]. Також можуть бути використані методи аналізу психологічних та соціальних факторів, що впливають на вчинення правопорушення.

Список використаних джерел

1. Білоус, Р. В., В. І. Василичук, and О. В. Таран. "Використання методів кримінального аналізу під час оперативного провадження та досудового розслідування. Using Methods of Criminal Analysis during Expeditious Proceedings and Pretrial Investigation." (2021).

2. Дубченко, В. В., and А. О. Кисельов. "особливості запровадження кримінального аналізу в Україні." сучасні аспекти економіки, обліку, фінансів і права (2021): 103.

3. Фаріон, Олег Борисович. "Метод стратегічного кримінального аналізу загроз прикордонній безпеці України." (2020).

4. Федчак, І. А. "Основи кримінального аналізу." (2021).

Прядко Дмитро Олександрович

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук, доцент

ОВОЛОДІННЯ ОСНОВАМИ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОПЕРАТИВНИХ ПРАЦІВНИКІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

В умовах зміни оперативної обстановки, загрози професійної організованої злочинності перед керівництвом відомства дуже гостро стоїть проблема підвищення якості освіти, навчання та перепідготовки працівників Національної поліції. Сучасні виклики злочинності вимагають від кримінальної поліції нового підходу до поставлених перед нею завдань. За експертними оцінками та аналізами ефективність роботи співробітників кримінальної поліції становить близько 30%. Численні звіти про досягнення у боротьбі зі злочинністю далекі від реальності. На сьогодні недостатньо систематизована інформація, зібрана під час проведення оперативно-розшукових заходів (далі – ОРД), а також відсутній оперативно-розшуковий супровід на географічному рівні оперативних підрозділів попереднього розслідування у кримінальних провадженнях. Недостатня спеціалізована підготовка багатьох правоохоронців та нерозуміння ними природи ОРД призводять до неефективного використання наявних систем бойового та розшукового потенціалу. Кримінальна поліція під час виконання службових обов'язків відволікається на другорядні, часто безглузді об'єкти, які є оперативно значущими. У свою чергу, вирішувані завдання не відповідають реаліям бойової обстановки, а їх рутинність, багатоплановість і дрібномасштабність зрештою призводять до безініціативності, апатії, а часто й бездіяльності особового складу [1, с. 193].

Основною відмінною рисою оперативного мислення в ОРД слід розглядати побудову максимально точної операційно-інформаційної моделі події, тобто виконання і дії осіб, індивідів або їх символів, пов'язаних з розслідуванням або розслідуванням злочинним подією. Процес побудови

оперативно-дослідної моделі ситуації являє собою ряд етапів оперативного мисленнєвого процесу [2, с. 15].

Характер розумової діяльності оператора повинен бути спрямований на аналіз сформованої тактичної оперативної обстановки та прийняття відповідних рішень щодо орієнтації на пошук і отримання оперативно-розшукової інформації, яка може мати важливе значення для виконання завдання народу та досудового розслідування злочинів. Найважливішу роль у цьому планується відіграти оперативним працівникам, які мають навички попереднього кримінального аналізу оперативно-розшукової та іншої інформації, що надходить, що становить особливий вид інформаційно-аналітичної діяльності, що передбачає виявлення та визначення з максимальною точністю розуміти внутрішні встановлення зв'язків між злочинною інформацією (відомостями, даними) та будь-якими іншими даними, отриманими з різних джерел, використання її для проведення слідчої діяльності, її аналітичного забезпечення. У процесі аналізу злочинності, забезпечення пошуку, виявлення, реєстрації, вилучення, організації, аналізу та оцінки кримінально-правової інформації, її подання (відображення), доведення та реалізації [3, с.119].

У розвиненому країнах можливості аналізу злочинів є обов'язковими для всіх правоохоронних органів. Його зміст, правила та процедури мають чіткі норми та правові положення. Це стосується, зокрема, проведення ОРД, досудового розслідування та розгляду кримінальних проваджень у суді. Опитування працівників Національної поліції щодо основ аналізу кримінальної інформації, оволодіння та застосування навичок не безпідставно підтверджують, що підготовка та перепідготовка за цим напрямом наразі не є одним із пріоритетів відомчої освіти. Крім того, розмова йде не лише про вдосконалення чи використання компонента аналізу в ОРД, його майже немає. Водночас навіть керівники структурних підрозділів не пройшли систематичного навчання у цій сфері. Насправді, прагнення за будь-яку ціну отримати короткострокові дивіденди переважає довгострокові вигоди від освіти та підготовки сучасних кваліфікованих спеціалістів. Ключовим елементом навчання за вищезазначеними напрямками має бути координація всіх освітніх та навчальних програм у межах усієї групи кримінальної поліції з урахуванням індивідуальних програм служби та програм, які пропонують університети. Водночас навчання та перепідготовка мають стати стандартними та циклічними ознаками кар'єри керівників, а певні етапи відповідної спеціальної підготовки мають стати обов'язковими при призначенні на вищі посади. У цьому сенсі необхідно розглянути деякі теоретичні та концептуальні підходи до підготовки та навчання слухачів та перепідготовки бізнес-підрозділів основам аналізу злочинності. Слід зазначити, що навчальна програма з основ аналізу злочинів має надати слухачам і слухачам специфічні знання та навички, які дозволять майбутнім спецпризначенцям ефективніше готувати та планувати оперативно-розшукову діяльність за результатами первинної обробки ними інформації. Крім загальних тем теорії аналізу кримінальної інформації (історичне резюме, мета, призначення, принципи), особливу увагу слід приділити таким темам, як розвиток аналітичного мислення, правильна підготовка документів, організація

інструктажів, прийоми аналіз даних, схеми. Інженерні та командні навички. На жаль, сьогодні у системі вищої освіти Міністерства внутрішніх справ не робиться акцент на вміння готувати та проводити брифінги, що є критично важливим для ефективного розподілу потоку інформації між спеціалістами, які займаються розвитком та супроводом бізнесу. Базовий курс кримінального аналізу (навчальна дисципліна, навчання) завершується груповими вправами та постановою поліцейського обшуку, під час якого слухач або стажист має можливість застосувати знання, отримані в аудиторії, у максимально тісній обстановці. Можливо до оригіналу.

Розуміння того, як результати навчання основ аналізу злочинності можуть бути використані в ОРД, допомагає слухачам або стажистам зрозуміти свою роль у правоохоронній системі та змушує їх більш шанобливо та відповідально виконувати свої обов'язки на місцях. Зрозуміло, що загальна якість роботи правоохоронця підвищується, якщо знання засвоювати, а потім застосовувати на практиці. Але ефективність навчання та зростання досвіду буде залежати від кількох змінних, включаючи мотивацію самих студентів, вплив команди та метод навчання. Тому питання вдосконалення можливостей працівників кримінальної міліції стоїть гостро і усвідомлюється на всіх рівнях управління в оперативних службах. Однак поки передчасно робити висновок, що якісне підвищення особистого досвіду окремих правоохоронців повинно сприяти підвищенню якості оперативно-розшукової роботи в усьому підрозділі. Ефективність оперативного підрозділу значною мірою залежить від рівня його злагодженості та якості прийнятих ним управлінських рішень. Загалом, на думку американських експертів, навчальна програма базових знань з аналізу злочинів надає правоохоронцям унікальні теоретичні знання в галузі аналізу розвідувальних даних, а також надає рідкісну можливість їх практичного застосування та визнання [4].

На думку Кисельова А.О., досконало володіти інтернет-ресурсами та базами даних неможливо без спеціальних знань, умінь та навичок. Все це вимагає від аналітика постійної самоосвіти, підвищення кваліфікації та відвідування відповідних занять, тренінгів тощо [5, с. 67].

Список використаних джерел

1. Ханькевич А. М. Використання кримінального аналізу в діяльності підрозділів кримінальної поліції // Сучасні проблеми правового, Економічного та соціального розвитку держави : тези доп. Міжнар. Наук.-практ. Конф. (м. Харків, 30 листоп. 2018 р.) / МВС України, Харків. Нац. Ун-т внутр. Справ. Харків, 2018. С. 193.
2. Швець Д. В. Оперативно-розшукове моделювання в розкритті Злочинів // Сучасні проблеми правового, економічного та соціального Розвитку держави : тези доп. Міжнар. Наук.-практ. Конф. (м. Харків, 30 листоп. 2018 р.) / МВС України, Харків. Нац. Ун-т внутр. Справ. Харків, 2018. С. 15.
3. Сучасні методи досудового розслідування кримінальних правопорушень : підручник / О. М. Цільмак, О. Є. Користін, О. М. Заєць та ін. ; за заг. Ред. О. М. Цільмак. Одеса : Фенікс, 2017. 352 с.

4. Lahneman W. J. The Future of Intelligence Analysis. Final Report. Vol. I. URL:https://drum.lib.umd.edu/bitstream/handle/1903/7968/future_intel_analysis_final_report1.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення 02.04.2023)

5. А.О. Кисельов. Особливості здійснення кримінального аналізу на прикладі складання аналітичного звіту (за матеріалами УКА ГУНП в Дніпропетровській області). Бюлетень з обміну досвідом роботи №228/2021. РВВ ДНДІ. К., 2021, с. 63-67.

Розуменко Олександр Олександрович

курсант 1-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Донецького державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

Лунгол Ольга Миколаївна

доцентка кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидатка педагогічних наук

АНАЛІЗ РОЗВІДДАНИХ ТА РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ

Аналіз розвідувальних даних стосується процесу збору, аналізу та розповсюдження інформації для підтримки прийняття рішень. У контексті правоохоронних органів аналіз розвідувальних даних використовується для визначення закономірностей, тенденцій і зв'язків у злочинній діяльності, а також для оцінки потенційних загроз громадській безпеці. З іншого боку, розслідування злочинів передбачає систематичний збір доказів та інформації для виявлення та притягнення до відповідальності осіб, які вчинили злочини. Цей процес часто передбачає тісну співпрацю з іншими державними органами, або їх підрозділами, що здійснюють правоохоронні функції, для створення вагомих доказів.

Аналіз розвідданих і розслідування злочинів тісно пов'язані, оскільки аналіз розвідданих може надати цінну інформацію, яка може допомогти у кримінальних розслідуваннях. Виявляючи моделі та тенденції злочинної діяльності, правоохоронні органи можуть краще розподіляти ресурси та розробляти стратегії боротьби зі злочинністю.

Николич С. [1] зазначає, що іноді виникає плутанина щодо різниці між аналізом розвідувальних даних і кримінальною розвідкою. Інформація, отримана від розвідувального підрозділу, зазвичай вважається конфіденційною і тому сприймається як більш цінна через її конфіденційний характер. З іншого боку, інформація аналізу злочинів є менш конфіденційною та ширше використовується всіма агентствами. У своїй найпростішій формі аналіз розвідувальних даних полягає у зборі та використанні інформації, її оцінці для перетворення в розвідувальні дані, а потім аналізі цих розвідувальних даних для створення продуктів для прийняття обґрунтованих рішень. Кримінальне

розслідування – це багатогранне поняття, яке вимагає вирішення кола проблем. Прибувши на місце злочину, фахівцю часто доводиться швидко приймати критичні рішення, працювати з обмеженою інформацією в динамічному середовищі активних подій. Після закінчення кримінальної події фахівець має зберегти місце злочину, зібрати докази та розробити план розслідування, який призведе до формування обґрунтованих підстав для встановлення та затримання особи або групи осіб, винних у злочині.

Для роботи з отриманою інформацією в процесі аналізу розвідданих та розслідуванні злочинів, Габракен О. [2] рекомендує використовувати «Матрицю надійності джерела та інформації». При цьому оцінка надійності джерела включає наступні категорії: надійне (без сумнівів в автентичності, достовірності чи компетентності; джерело інформації має історію повної надійності); зазвичай надійне (незначні сумніви щодо автентичності, достовірності, або компетентності джерела інформації); досить надійне (є сумніви щодо автентичності, достовірності або компетентності джерела інформації); зазвичай не надійне (значні сумніви щодо автентичності, надійності або компетентності джерела інформації; не забезпечена достовірна інформація в минулому); ненадійне джерело (відсутність автентичності, надійності та компетентності джерела даних); неможливо визначити надійність джерела (не існує підстав для оцінки надійності).

Розслідування воєнних злочинів має певні відмінності порівняно з іншими видами кримінальних розслідувань.

По-перше, воєнні злочини часто відбуваються в процесі збройного конфлікту, що ускладнює збір доказів та опитування свідків. Місця злочину можуть бути у віддалених, небезпечних або окупованих районах, де присутність військових або злочинців може створювати ризики для безпеки правоохоронців. Свідки можуть мати сильні психологічні перевантаження і не хотіти надавати інформацію, або надавати її у спотвореному вигляді. Або свідки злочину можуть бути переміщені на інші території, бути у полоні військових країни-агресора чи вбиті під час збройного конфлікту.

По-друге, воєнні злочини можуть охоплювати кілька юрисдикцій і законодавство різних країн, що робить розслідування злочинів складним та трудомістким процесом, вимагає координації між різними країнами та правовими системами. По-третє, у воєнних злочинах можуть бути задіяні декілька осіб, включаючи військовослужбовців, озброєні групи, політичних лідерів, що ускладнює процес розслідування під час ідентифікації винних, особливо якщо вони перебувають в іншій країні. Розслідування воєнних злочинів часто вимагає глибокого розуміння контексту конфлікту, включаючи його історію, політику та культуру. Загалом розслідування воєнних злочинів потребує спеціальних знань, ресурсів і досвіду в галузі міжнародного права та вирішення конфліктів. Часто це складний і довготривалий процес, який потребує скоординованих зусиль між різними відомствами та юрисдикціями.

Загалом, аналіз розвідданих і розслідування злочинів є важливими інструментами боротьби зі злочинністю, і вони відіграють вирішальну роль у підтримці громадської безпеки та верховенства права, в тому числі в умовах

воєнного стану.

Список використаних джерел

1. Sanela Nikolic. Intelligence analysis and crime investigation. 2022. URL: <https://www.interpolice.org/post/intelligence-analysis-and-crime-investigation/>. Дата звернення: 20.03.2023.

2. Helena Habraken. Criminal intelligence analysis and International crimes. Матеріали тренінгу з питань розслідування воєнних/міжнародних злочинів. 2023. НАВС. Київ, Україна.

Сліпенко Богдан Дмитрович

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Донецького державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник: Волобоєв Артур Олегович

завідувач кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії

ОСНОВНІ ЕТАПИ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ

Кримінальний аналіз - це складний та багатоаспектний процес, що включає в себе збір та аналіз інформації щодо вчинених злочинів, їхніх характеристик, причин та умов.

Використання кримінального аналізу у протидії злочинам, вчиненим в умовах воєнного стану є надзвичайно важливим завданням, оскільки воно дозволяє виявляти та запобігати злочинам, підвищує ефективність діяльності правоохоронних органів та забезпечує безпеку громадян.[1]

Перший крок у використанні кримінального аналізу у протидії злочинам, вчиненим в умовах воєнного стану - це збір інформації. Інформація може бути отримана з різних джерел, включаючи заяви громадян, відомості від свідків та очевидців, відеозаписи, фотографії, слідчі матеріали та інші джерела. [2]

Другий крок - аналіз інформації. Аналіз включає в себе виявлення характеристик злочину, таких як: місце та час вчинення, методи та засоби, використані злочинцями, а також можливих мотивів, що підштовхнули їх до вчинення злочину. Застосування моделей та методів аналізу дозволяє отримати більш повну картину злочинної діяльності, що забезпечує більш ефективного застосування заходів протидії злочинності.

Третій крок - визначення тенденцій. На основі аналізу зібраної інформації можна встановити тенденції та особливості злочинної діяльності, що дозволяє прогнозувати можливі напрямки та форми її розвитку. Важливо враховувати не лише самі злочини, але й їх соціальний та економічний контекст.

Четвертий крок - встановлення причин та умов вчинення злочинів. Аналіз причин вчинення злочинів дозволяє виявляти ризики та уразливість системи

безпеки, що забезпечує підвищення ефективності протидії злочинності.[4]

П'ятий крок - визначення потенційних злочинців. На основі аналізу інформації можна встановити особливості осіб, які вчиняють злочини, їхні мотиви та можливі дії в майбутньому. Це дозволяє забезпечити вчасне реагування та запобігання новим злочинам.

Шостий крок - розробка та застосування стратегій. На основі отриманих даних можна розробити та застосувати стратегії протидії злочинності. Ці стратегії передбачають вжиття заходів з поліпшення соціально-економічних умов, збільшення чисельності та кваліфікації правоохоронних органів, запровадження нових технологій тощо.[3]

Таким чином, використання кримінального аналізу у протидії злочинам, вчиненим в умовах воєнного стану є надзвичайно важливим інструментом, що дозволяє підвищити ефективність протидії злочинності та зменшити загрозу безпеці людей та держави в цілому. Кримінальний аналіз допомагає правоохоронним органам та військовим формуванням зосередитися на проблемних та небезпечних ділянках, виявити та затримати злочинців, запобігти новим злочинам та знизити загальну кримінальну активність в умовах воєнного конфлікту.

Проте, важливо розуміти, що кримінальний аналіз не є панацеєю в протидії злочинності, а лише одним із інструментів. Для досягнення успіху необхідно поєднувати його з іншими методами та стратегіями, такими як: попередження злочинності, виявлення та знищення збройних груп та бойовиків, забезпечення безпеки населення, реабілітація та соціальна адаптація жертв злочинів.[5]

Вважаємо, що використання кримінального аналізу у протидії злочинам в умовах воєнного стану є важливим інструментом забезпечення безпеки нації та держави в цілому. Важливо враховувати, що кримінальний аналіз є лише одним з елементів системи безпеки, тому для досягнення успіху необхідно комплексно підходити до протидії злочинності в умовах воєнного конфлікту.

Список використаних джерел

1. Романюк, О. К., Мамедов, А. Г., & Калінін, М. І. (2017). Кримінальний аналіз: навчальний посібник. Київ: КНЕУ.
2. Ткаченко, В. С., & Березко, М. В. (2018). Кримінальний аналіз як інструмент забезпечення правопорядку в умовах збройного конфлікту. *Правова держава*, 5, 79-84.
3. Гавриш, І. В. (2018). Кримінальний аналіз злочинів, вчинених у зоні бойових дій. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки*, 4(2), 33-36.
4. Коротун, В. В. (2019). Кримінальний аналіз як засіб забезпечення безпеки в умовах збройного конфлікту. *Світлогірський науково-спортивний вісник*, 3(15), 137-140.
5. Ляпіна, І. С. (2016). Особливості проведення кримінального аналізу умисних вбивств у військовій частині. *Військова поліція*, 2(13), 112-118.

Смілянець Єгор Ігорович

здобувач вищої освіти за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність»

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук,
доцент

**ВИКОРИСТАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ В ДІЯЛЬНОСТІ
ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ**

У країнах Європейського Союзу, Сполучених Штатах та інших розвинених країнах світу використання функції аналізу злочинності є обов'язковим для всіх правоохоронних органів. Його зміст, правила і процедури чітко визначені і регламентовані в нормативних правових актах. Це, зокрема, стосується здійснення оперативно-розшукових заходів, досудових розслідувань та розгляду кримінальних проваджень у суді.

Стратегія розвитку інститутів системи Міністерства внутрішніх справ передбачає, що одним із пріоритетів державної політики в галузі боротьби зі злочинністю є всебічне впровадження сучасної системи аналізу злочинності, зокрема методології Європолу з оцінки загрози тяжких злочинів та організованої злочинності (SOCTA) [1].

Консультативна місія Європейського Союзу (CMES) в Україні підтримує впровадження в українській національній поліції моделі police/ILP, заснованої на поліцейській розвідці. ILP - це модель поліцейської діяльності, де Оперативна та аналітична інформація/розвідка є основою для проведення операцій/розслідувань, а не навпаки. Ця модель дозволяє знизити матеріальні витрати, знизити рівень злочинності і забезпечити більш високий рівень безпеки персоналу [2].

Кримінальний аналіз - це дія, спрямована на виявлення і точне визначення інформації про кримінальні справи, пов'язаних з ними осіб і даних, що надходять з різних джерел, а також їх зв'язку з їх використанням правоохоронними органами і судами.

До основних завдань аналізу злочинності відносяться:

- Якісне планування окремих дій з обстеження, підтримка управлінських рішень (ILP);
- Підтримка аналізу ОРД та досудового розслідування;
- Оперативне опитування, аналіз стану та ефективності профілактичних заходів (тактичний аналіз);
- Обробка великих обсягів інформації (BigData) для досягнення можливості відстеження і ув'язки фактів (з використанням спеціальних аналітичних методів);
- Оперативно-розшуковий аналіз складної та розгалуженої структури зв'язків між об'єктами справи або матеріалами кримінального провадження;

- З урахуванням виявлення ризиків, тенденцій майбутнього розвитку злочинності та її попередження, аналітичних рекомендацій;

- Встановлення цілей для вирішення великих, довгострокових проблем та виявлення тенденцій у світі злочинності;

- Розвиток нових напрямків у досудових розслідуваннях, а також придбання повноцінних аналітичних продуктів за тематикою кримінального аналізу;

- Прогнозувати розвиток видів злочинної діяльності та встановлювати пріоритети для діяльності НПУ та інших правоохоронних органів;

- Аналіз інформації для виявлення тенденцій, закономірностей та прогнозування розвитку ситуації на тривалий термін (Стратегічний аналіз);

Систему кримінального аналізу в правоохоронних органах можна розділити на 2 основних напрямки:

- Аналіз злочину, його причин і умов, особи виконавця злочину, а також контролю за злочином і способів боротьби з ним;

- Аналіз злочинів, механізмів відображення в джерелах, розкриття всіх видів злочинів, заходів з розслідування та попередження, а також на основі найбільш ефективних методів і засобів розкриття злочинів;

При аналізі злочинів забезпечується цілеспрямований пошук, виявлення, фіксація, витяг, упорядкування, аналіз і оцінка кримінальної інформації, її подання (візуалізація), передача і реалізація.

Зокрема, використовуйте наступні завдання аналізу:

- Оперативний аналіз (аналіз телефонних даних, аналіз злочинних угруповань, аналіз справ, порівняльний аналіз);

- Тактичний аналіз (аналіз злочинності, аналіз кримінальних тенденцій, геопросторовий аналіз, аналіз місць концентрації злочинності, аналіз часу, аналіз МО, модель злочину, профіль підозрюваного / жертви);

- Стратегічний аналіз (SWOT-аналіз, PEST-аналіз, аналіз моделей/форм злочинності та профілювання, аналіз тенденцій, аналіз з використанням географічного профілювання).

Відповідно до джерела даних аналіз класифікується наступним чином::

- Аналіз даних з відкритого вихідного коду (OSINT);

- Аналіз даних з розвідувальних джерел (HUMINT);

- Аналіз даних електронної розвідки (SIGINT);

- Аналіз даних з багатьох джерел (аналіз декількох джерел) і т. д.;

Система кримінального аналізу в правоохоронних органах виділяє кілька рівнів, кожен з яких залежить від мети, відповідного типу та обсягу вихідної інформації, що підлягає збору, вивченню та оцінці:

- Національний (загальнодержавний);

- Регіон (район);

- Місцевий;

Аналіз злочинності на національному рівні передбачає довгостроковий моніторинг і прогнозування еволюції криміногенних ситуацій на національному рівні (географічні зони, типи, типажі поведінки) і на цій основі розробку перспективних заходів щодо їх можливої нейтралізації, зміцнення верховенства

закону і вдосконалення діяльності правоохоронних органів протягом довгого часу.

Аналіз злочинності на регіональному рівні-це комплексний аналіз стану оперативної діяльності в короткостроковій, середньостроковій і довгостроковій перспективі (щоквартально, піврічно, 9 місяців, рік) в конкретному географічному районі.

Метою аналізу інформації на оперативному рівні є виявлення змін у стані правопорядку та спрямованості управлінської діяльності на всіх рівнях прийняття рішень (місцевому, регіональному та національному) щодо ефективного розподілу організаційних ресурсів, координації сил і засобів, розробки комплексних заходів та рішення щодо посилення боротьби з найбільш поширеними та небезпечними злочинами.

На регіональному рівні кримінальний аналіз проводиться відразу після отримання даних/інформації про настання події або будь-якої події, яка може статися в найближчому майбутньому, а також в рамках складних кримінальних проваджень.

Роль такого аналізу полягає в направленні і підтримці інформаційних знань для виявлення кримінальних об'єктів (людей, груп, організацій), відносин між ними, злочинних діянь, тактики поведінки і їх позицій.

Система НПУ має безліч різних джерел інформації, які автономно аналізуються співробітниками різних служб. Наприклад, Відділ кримінальних розслідувань аналізує інформацію про звичайні злочини, відділ наркозлочинності аналізує інформацію, пов'язану зі злочинами, пов'язаними з наркотиками, а відділ стратегічних розслідувань аналізує дані, пов'язані з організованою злочинністю.

Більшість підрозділів Національної поліції України у своїй оперативній та службовій діяльності використовують такі джерела, як статистичні дані, що надаються інтегрованою інформаційно-пошуковою системою (АРМОР) Державної поліції та відділом інформаційно-аналітичного забезпечення.

Мережа Інтернет є одним з найбільш повних джерел даних, але можливість аналізу інформації з відкритих джерел (OSINT) в кожному підрозділі різна.

Найбільш поширеними аналітичними інструментами, що використовуються в повсякденній роботі Національної поліції, є Microsoft Office (Word і Excel), але деякі департаменти використовують аналітичне програмне забезпечення (особливо блокнот I2Analyst, E-Gismaps, ArcGIS та ін.) [3].

Серед методів аналізу оперативної інформації, що використовуються правоохоронними органами більшості розвинених країн світу, найбільш часто використовуються програмні продукти i2 і ANACAPA. Такі програмні рішення для візуального аналізу даних і отримання нових знань призначені для оперативних підрозділів і дослідників, які здійснюють діяльність, пов'язану з необхідністю інформаційних потоків і аналітичної обробки даних, представлених в різних формах.

Беручи до уваги досвід поліції інших країн, НПУ планує впровадити міжнародні стандарти управління інформацією в області попередження злочинності та розслідування злочинів. Одночасно зі створенням системи

аналізу ризиків вживаються заходи щодо впровадження кримінального аналізу в рамках реалізації відомчої програми.

Слід зазначити, що успішне впровадження нових методів кримінального аналізу дозволить в майбутньому поширити їх на всю систему Національної поліції і активно використовувати сучасні методи аналізу і технології. Завдяки цьому можна створити передумови для більш ефективного виконання оперативно-розшуковими підрозділами своїх завдань, що в цілому сприятиме підвищенню ефективності боротьби зі злочинністю.

Список використаних джерел

1. Стратегія розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2017 року № 1023-р.

2. J. G. Carter, S. W. Phillips, S. M. Gayadeen. Implementing IntelligenceLed Policing: An Application of Loose-Coupling Theory. *Journal of Criminal Justice*. 2014. № 42. P. 435.

3. Intelligence-Led Policing: the cutting edge of modern law enforcement. URL: <http://euam.php7.postbox.kiev.ua/ua/news/opinion/intelligenceled-policing-the-cutting-edge-of-modern-lawenforcement/> (in Ukrainian).

4. А.О. Кисельов. Особливості здійснення кримінального аналізу на прикладі складання аналітичного звіту (за матеріалами УКА ГУНП в Дніпропетровській області). Бюлетень з обміну досвідом роботи №228/2021. РВВ ДНДІ. К., 2021, с. 63-67.

5. А.О. Кисельов. Досвід використання підрозділами Національної поліції технологій «OSINT» у протидії кримінальним правопорушенням. Матеріали міжвідомчої науково-практичної конференції «Актуальні питання та перспективи розвитку кримінального аналізу в правоохоронній системі України» 11 серпня 2022. Київ, 2022, с. 80-81.

Соломина Владислав Олександрович

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук, доцент

МІСЦЕ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ В ДІЯЛЬНОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Криміналізація багатьох сфер соціально-економічних відносин є серйозною проблемою сучасної України. Нові види злочинів, такі як екстремізм, тероризм, етнічно організована злочинність та інші, стали значно поширенішими в останні роки. Відтак, діяльність кримінальної поліції повинна відповідати сьогоднішнім викликам.

Наразі гостро стоїть проблема неефективного використання сил і засобів оперативно-розшукової діяльності через недостатній професійний рівень деяких оперативних працівників, а також через безсистемність і рутинність вирішуваних завдань [1, с.88]. Це може призвести до безініціативності, байдужості та бездіяльності особового складу.

Для вирішення цієї проблеми необхідно застосовувати нові підходи до організації протидії злочинності, а також нові навички для більш ефективного опрацювання оперативними працівниками інформації. Це повинно ґрунтуватися на системному аналізі різномірних відомостей, які відносяться до вирішення завдань оперативно-розшукової діяльності.

Найважливішу роль у цьому плані покликане грати проведення кримінального аналізу інформації, отриманої працівниками кримінальної поліції. Кримінальний аналіз має допомогти виявляти та аналізувати злочинні тенденції, встановлювати зв'язки між злочинами та злочинцями, розробляти стратегії та тактику розслідування конкретних злочинів [2, с.22].

У структурі Національної поліції України створено Департамент кримінального аналізу як окремий підрозділ кримінальної поліції. Його головна мета - забезпечення якісного та комплексного аналізу оперативної інформації, яка надходить до органів кримінальної поліції.

Департамент кримінального аналізу забезпечує попередній аналіз оперативної інформації та подальшу її обробку, розподіл і передачу до відповідних структур кримінальної поліції для подальшого використання. Крім того, підрозділ займається розробкою стратегій та тактики боротьби зі злочинністю на основі проведення аналізу тенденцій та прогнозування можливих ризиків.

Взагалі, кримінальний аналіз становить собою дії, спрямовані на ідентифікацію і точне визначення взаємозв'язків між відомостями, які

стосуються подій злочинного характеру, осіб, пов'язаних з ними та даними, що походять з різних джерел, і в подальшому їх використання слідчими органами, прокуратурою та судами [3, с.56].

Безсумнівно, вирішення поставлених перед оперативними підрозділами кримінальної поліції завдань багато в чому визначається ефективністю діяльності підрозділів Департаменту кримінального аналізу, створеного у 2017 році. Але, на сьогоднішній день практично жодному суб'єкту правоохоронної діяльності не вдалося сформувати досить ефективну систему інформаційно-аналітичних підрозділів, що базується на створенні єдиного інформаційного простору свого відомства, не кажучи вже про інтеграцію у цьому напрямі зусиль всіх органів і підрозділів Національної поліції.

Отже, аналітична робота є надзвичайно важливим елементом в процесі пізнання, здійснюваного у ході вирішення завдань оперативно-розшукової діяльності в кримінальній поліції. Інформаційний аналіз є ключовим елементом в опрацюванні оперативної інформації, що надходить до кримінальної поліції, і може бути використаний для виявлення тенденцій та прогнозування можливих ризиків.

Кисельов А.О. зазначає, що застосування кримінального аналізу здатне мінімізувати витрати часу працівників оперативних та слідчих підрозділів на вирішення поставлених завдань та підвищити якість їх інформаційно-пошукової діяльності [4, с. 65].

Елементи кримінального аналізу, такі як збір та аналіз інформації про злочинність, дії злочинців та їх мотивацію, знаходять застосування у всіх сферах оперативно-розшукової діяльності. Крім того, департамент кримінального аналізу може надавати оперативним підрозділам кримінальної поліції рекомендації щодо тактики та стратегії боротьби зі злочинністю на основі проведення аналізу тенденцій та прогнозування можливих ризиків.

Список використаних джерел

1. Актуальні питання та перспективи розвитку кримінального аналізу в правоохоронній системі України: матеріали міжвідом. наук.-практ. конф. (Київ, 11 серп. 2022 р.) / [редкол.: С. С. Чернявський, Д. І. Овсянюк, В. В. Корольчук]. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2022. 333 с.
2. Тактичний кримінальний аналіз: теорія та практика : навчальний посібник / О. Є. Користін, Н. П. Свиридчук, О. М. Цільмак та ін.; МВС України; ДНДІ; ОДУВС. Одеса : РВВ ОДУВС, 2019. 216 с.
3. Федчак І. А. Основи кримінального аналізу : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 288 с.
4. А.О. Кисельов. Особливості здійснення кримінального аналізу на прикладі складання аналітичного звіту (за матеріалами УКА ГУНП в Дніпропетровській області). Бюлетень з обміну досвідом роботи №228/2021. РВВ ДНДІ. К., 2021, с. 63-67.

Солоп Ілля Олексійович

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів
кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх
справ, рядовий поліції

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки
фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук,
доцент

**РОЛЬ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ**

У межах наданих повноважень підрозділи кримінальної поліції здобувають достатній масив інформації про злочинну діяльність, у тому числі про представників організованої злочинності. У зв'язку із зазначеним, надважливим завданням є застосування інструментів, які б надали можливість опрацювати велику кількість наявних даних [2].

Одним із таких інструментів в діяльності оперативних підрозділів Національної поліції України є кримінальний аналіз, який є специфічним видом інформаційно-аналітичної діяльності і полягає в ідентифікації та якомога більш точному визначенні внутрішніх зв'язків між інформацією (відомостями, даними), що стосуються злочину, і будь-якими іншими даними, отриманими з різних джерел, їх використанням в інтересах ведення оперативно-розшукової та слідчої діяльності, їх аналітичної підтримки [3].

За своїм характером кримінальний аналіз може бути загального характеру або спеціалізованим. Кримінальний аналіз загального характеру спрямований на виявлення широкого спектру кримінальних правопорушень, зазвичай у сфері невеликих відомств або юрисдикцій [1, 4].

Спеціалізований кримінальний аналіз призначений для відповідного типу злочинної діяльності або об'єкта, як-от наркотики, зброя, промислове шпигунство чи організована злочинність.

Систему кримінального аналізу в правоохоронних органах можна розділити на два основні напрями:

1. Аналіз злочинності, її причин і умов, її супутніх, особи тих, хто вчиняє кримінальні правопорушення, а також методів контролю за злочинністю та боротьби з нею (включаючи в поняття боротьби зі злочинністю та її попередження).

2. Аналіз злочинів, механізм їх відображення в джерелах інформації, діяльність з розкриття, розслідування та попередження всіх видів злочинів і розробки на цій основі найбільш ефективних методів і засобів розкриття злочинів [1, с. 17].

Усі напрями кримінального аналізу тісно пов'язані між собою. Якщо аналіз супроводжує ОРС, то одночасно її підтримує і дає підстави для розгляду нових версій, планування конкретних оперативно-розшукових заходів або

відкриття нових ОРС.

У процесі аналізу правопорушення застосовуються різного роду аналітичні технології, у тому числі графіки взаємозв'язків, руху, графіки перебігу подій або графіки діяльності, наявності прихованих доходів тощо. Під час аналітичного процесу оцінюється інформація щодо злочинця, ходу подій, знарядь вчинення злочину, часу та місця його вчинення [2].

Кримінальний аналіз є важливою складовою діяльності Національної поліції, оскільки він дозволяє ефективно виявляти, розкривати та запобігати злочинам. Роль кримінального аналізу в діяльності Національної поліції полягає в наступному:

Виявлення та аналіз злочинних тенденцій: Кримінальний аналіз допомагає Національній поліції виявляти тенденції у вчиненні злочинів, що дозволяє ефективніше планувати та спрямовувати зусилля для їх запобігання.

Розкриття правопорушень: Кримінальний аналіз є важливим інструментом для розкриття правопорушень. Він дозволяє проводити детальний аналіз зібраної інформації та встановлювати зв'язки між різними фактами, що може допомогти виявити злочинців та зібрати достатньо доказів для їх затримання та притягнення до відповідальності [3].

Планування операцій: Кримінальний аналіз дозволяє Національній поліції планувати та проводити операції з мінімальним ризиком для життя та здоров'я правоохоронців, а також з максимальною ефективністю.

Профілактика правопорушень: Кримінальний аналіз допомагає виявляти причини вчинення правопорушень та розробляти заходи їх запобігання. Це може допомогти зменшити кількість злочинів, що вчиняються в певній території або відносно певної категорії громадян.

У цілому ж, на думку американських фахівців, програми навчання основам кримінального аналізу забезпечують оперативних працівників унікальними теоретичними знаннями у сфері розвідувального аналізу, а також надають рідкісну можливість для їх застосування та практичної апробації [4].

У цьому контексті Кисельов А.О. відмічає, що під час активного розвитку цифрового суспільства, використання соціальних мереж, месенджерів та інших можливостей, які надає інтернет, для підрозділів кримінального аналізу є необхідністю. В наш час роль аналітичних підрозділів у розкритті злочинів зростає щодня. Досконало володіти інтернет-ресурсами та базами даних неможливо без спеціальних знань, умінь та навичок. Все це вимагає від аналітика постійної самоосвіти, підвищення кваліфікації та відвідування відповідних занять, тренінгів тощо [5].

Список використаних джерел

1. Ханькевич А. М. Використання кримінального аналізу в діяльності підрозділів кримінальної поліції // Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави : тези доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 30 листоп. 2018 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2018. С. 193.

2. Швець Д. В. Оперативно-розшукове моделювання в розкриття злочинів // Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави : тези доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 30 листоп. 2018 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2018. С. 15.

3. Сучасні методи досудового розслідування кримінальних правопорушень : підручник / О. М. Цільмак, О. Є. Користін, О. М. Заєць та ін. ; за заг. ред. О. М. Цільмак. Одеса : Фенікс, 2017. 352 с.

4. Lahneman W. J. The Future of Intelligence Analysis. Final Report. Vol. I. URL: <https://ru.scribd.com/document/373472732/future-intelanalysis-final-report1-pdf>.

5. А.О. Кисельов. Особливості здійснення кримінального аналізу на прикладі складання аналітичного звіту (за матеріалами УКА ГУНП в Дніпропетровській області). Бюлетень з обміну досвідом роботи №228/2021. РВВ ДНДІ. К., 2021, с. 63-67.

Стрижак Андрій Володимирович

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук, доцент

ЗАСТОСУВАННЯ ЗАСОБІВ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У сьогоденнішніх реаліях, у зв'язку зі збройною агресією Російської Федерації проти України, працівники поліції щодня фіксують випадки вчинення злочинів проти українських громадян. Обсяг інформації про кожну подію злочину проти громадян України є дуже великим і потребує величезних ресурсів. Тому правоохоронці використовують інструменти кримінального аналізу, щоб ефективно та своєчасно фіксувати всі обставини злочинів.

У країнах Європейського Союзу та США використання функцій кримінального аналізу є обов'язковим для всіх правоохоронних органів. Її зміст, правила та процедури чітко визначені та врегульовані у правовому полі [1, с. 131]. Таким чином, основною метою кримінального аналізу є вдосконалення механізмів запобігання, виявлення, документування та розслідування злочинів, а також створення механізмів моніторингу криміногенної ситуації та обміну інформацією про тенденції та ризики у цій сфері на національному, регіональному та міжнародному рівнях.

Кримінальний аналіз - це діяльність працівників правоохоронних органів з використанням інтелектуального програмного забезпечення та системного

підходу щодо збору релевантної інформації, аналітичного дослідження певних характеристик, тенденцій для встановлення взаємозв'язків між подіями, фактами, явищами, суб'єктами та об'єктами і оптимізації управління правоохоронними органами на національному та регіональному рівні [2, с. 25].

Наразі однією з найефективніших систем аналізу даних зі штучним інтелектом є система «Hala». Американська компанія відома тим, що створила систему попередження про повітряні нальоти на цивільне населення, а завдяки штучному інтелекту вона здатна збирати дані про воєнні злочини та визначати їх пріоритетність. В МВС наголошують, що, в свою чергу, аналіз даних дозволить значно пришвидшити процес розслідування воєнних злочинів та створити міжнародний суд для російських воєнних злочинців. Наразі американська компанія «Hala Systems» співпрацює з міжнародними механізмами підзвітності та документування воєнних злочинів, такими як Спеціальна комісія ООН, Міжнародний незалежний механізм розслідування ООН, Організація із заборони хімічної зброї та Міжнародний кримінальний суд [3].

Варто зазначити, що сьогодні всі цивільні особи, які стали свідками або постраждали від воєнних злочинів, також мають можливість самостійно зафіксувати інформацію про події злочину та надіслати її до правоохоронних органів. Зробити це можна за допомогою чат-боту Міністерства юстиції, який дозволяє подати необхідну інформацію, наприклад, фотодокази злочинів, відеозаписи та контактні дані.

Таким чином, одним із пріоритетних завдань правоохоронних органів в умовах воєнного стану є ефективне використання та впровадження сучасних систем та інструментів аналізу злочинності, які розроблені та успішно застосовуються правоохоронними органами США, Канади, Великої Британії та країн Європейського Союзу. Зрештою, використання сучасних систем та штучного інтелекту в аналітичній діяльності правоохоронних органів сприятиме швидкому, точному та ефективному виявленню злочинів, скоєних Російською Федерацією на території України.

Список використаних джерел

1. Білоус Р.В., Василичук В.І., Таран О.В. Використання методів кримінального аналізу під час оперативного провадження та досудового розслідування. Вип. 1 (118). Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2021 р. С. 131–137.
2. Федчак І.А. Основи кримінального аналізу : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 288 с.
3. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/masiv-informaciyi-prokozhen-fakt-voyennih-zlochiv-vchinenih-rf-vazhlivo-strukturuvati-taprioritezuvati-katerina-pavlichenko>

Ступак Анастасія Іванівна

курсантка 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядова поліції

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук, доцент

ОСНОВНІ НАПРЯМИ РОБОТИ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ

В сучасному світі, де злочинність набуває все більш складних форм і користується різноманітними технологіями, підрозділи кримінального аналізу стають все важливішою складовою частиною системи боротьби зі злочинністю. Основною метою роботи цих підрозділів є збір, обробка та аналіз кримінальної інформації з метою попередження та розкриття злочинів [1, 586].

Підрозділи кримінального аналізу складаються з кваліфікованих фахівців, які мають спеціальну підготовку та навички для збору, обробки та аналізу кримінальної інформації.

Також, підрозділи кримінального аналізу можуть включати спеціалізовані групи, такі як групи з технічного аналізу даних, групи з профілактики злочинів, групи з аналізу ризиків та інші.

Найважливішим напрямом діяльності є аналіз кримінальної ситуації. Для цього використовуються різноманітні методи аналізу кримінальної інформації, які дозволяють збирати та обробляти дані про злочини та злочинців. Застосування новітніх технологій дозволяє підрозділам кримінального аналізу швидко та точно відстежувати злочинність та ідентифікувати злочинців [2].

Другим напрямом діяльності є розкриття злочинів. Завданням підрозділів кримінального аналізу є збір доказів та інформації про злочин та злочинця, що допомагає правоохоронним органам розслідувати злочини та довести вину злочинців. Важливою складовою роботи підрозділів кримінального аналізу є співпраця з іншими відділами та службами правоохоронних органів, а також з державними інституціями та міжнародними партнерами.

Третім напрямом роботи є запобігання злочинності. Для досягнення цієї мети підрозділи кримінального аналізу проводять аналіз причин та умов, що сприяють вчиненню злочинів, та розробляють рекомендації щодо їх запобігання. Підрозділи кримінального аналізу також займаються розробкою та впровадженням профілактичних програм, що дозволяють зменшити кількість злочинів.

Підрозділи кримінального аналізу також беруть участь у розробці програм з попередження злочинів в окремих сферах діяльності. Наприклад, вони можуть співпрацювати з фінансовими установами щодо запобігання фінансових злочинів, зі службами охорони здоров'я щодо запобігання наркотичній

залежності, з громадськими організаціями щодо запобігання дискримінації тощо [3, 68].

Для роботи підрозділів кримінального аналізу необхідне використання сучасних технологій та програмного забезпечення. Наприклад, використання аналітичних систем дозволяє швидко зібрати та обробити великий обсяг інформації, зробити висновки та прийняти рішення. Також, для аналізу даних використовуються бази даних, спеціальні програми для розробки аналітичних досліджень, програми для прогнозування кримінальної ситуації та інші інструменти.

Крім того, підрозділи кримінального аналізу працюють зі свідками, потерпілими та підозрюваними. Це може включати опитування, вивчення інших доказів та встановлення підстав для арешту. Підрозділи кримінального аналізу також можуть працювати зі спеціалізованими експертами, такими як фахівці з балістики, експерти з питань дактилоскопії та інші, для збору та аналізу доказів [4].

На відміну від поліції, підрозділи кримінального аналізу не мають безпосередньої влади затримувати підозрюваних чи проводити обшуки. Проте, їх робота є дуже важливою для розкриття злочинів та притягнення злочинців до відповідальності. Підрозділи кримінального аналізу надають важливу інформацію, яка допомагає поліції та іншим правоохоронним органам виконувати свої функції [5, 288].

Отже, основні напрями роботи підрозділів кримінального аналізу полягають у проведенні аналізу кримінальної ситуації, розкритті злочинів та запобіганні злочинності. Робота цих підрозділів є важливою складовою системи боротьби зі злочинністю та допомагає забезпечувати безпеку громадян та національну безпеку держави.

Список використаних джерел

1. Салтевський М. В. Криміналістика: навч.-довід. посіб. Київ: Кондор, 2017. С. 586.
2. Стратегія розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2017 року № 1023-р.
3. Кіреєва О. С. Короткий тлумачний словник керівника підрозділу кримінального аналізу / О. С. Кіреєва, В. В. Половников, О. Б. Фаріон // Словник : Видавництво НАДПСУ, 2016. С. 68.
4. Про національну поліцію : Закон України від 02 лип. 2015 р., № 580-VIII. URL: <http://portal.rada.gov.ua/laws/show/3341-12>
5. Федчак І. А. Основи кримінального аналізу : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. С. 288.

Терепищий Єгор Сергійович

Курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук, доцент

РОЛЬ АНАЛІТИЧНИХ ЦЕНТРІВ У ВПРОВАДЖЕННІ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ

Нині в більшості розвинутих країн світу можливості кримінального аналізу активно використовуються правоохоронними органами. Відповідно до ст. 4-5 установчої угоди Європолу, кримінальний аналіз є однією з основних місій цієї Організації, що призводить, зокрема, до впровадження концепції Intelligence Led Policing (ILP), або діяльності, заснованої на кримінальному аналізі [1].

С. Готліб визначає кримінальний аналіз як сукупність систематичних аналітичних процесів, спрямованих на забезпечення офіцерів і керівного складу оновленою інформацією про кримінальну структуру в процесі планування та застосування сил і засобів, попередження та припинення злочинів, діяльності сприяння розслідуванню, а також збільшення кількості затриманих і розкритих злочинців [2]. Відповідно до Інтерполу, аналіз злочинності – це ідентифікація та спостереження взаємозв'язків між даними про злочини та іншою потенційно пов'язаною зі злочинністю інформацією в практичній діяльності правоохоронних і судових органів з метою надання допомоги особам, відповідальним за злочини, подолання невизначеності, а також забезпечення своєчасного запобігання загрозам та аналітичної підтримки оперативної діяльності [3].

Е. Піза та С. Фенг вважають кримінальний аналіз загальною категорією, яка включає п'ять основних функцій: аналіз розвідувальної інформації; аналіз у кримінальних розслідуваннях; тактичний розбір; стратегічний аналіз; адміністративний аналіз. Подібну типологію кримінального аналізу пропонує також М. Петерсон.

У практичній діяльності українських правоохоронних органів виділяють оперативний (іноді тактичний) та стратегічний рівні кримінального аналізу [4]. Зміст стратегічного та оперативного аналізу злочинності різниться за цілями, тривалістю та обсягом запобігання злочинності тощо. Прикладом стратегічного аналізу є звіт Європолу «Оцінка загрози тяжкої злочинності та організованої злочинності» (SOCTA), в якому аналізується природа серйозних кримінальних загроз, сфери впливу серйозної злочинності та організованої злочинності, аспекти загрози організованої злочинності тощо [5].

Таким чином, кримінальний аналіз – це специфічний вид інформаційно-аналітичної діяльності, змістом якого є пошук, розшук, обробка та спрямована

оцінка інформації про злочинні загрози та інших даних кримінального значення з метою перетворення їх у знання про закономірності існування та розвитку злочинності, включаючи оперативну інформацію, яка може бути використана для вирішення різноманітних завдань на користь оперативно-розшукової діяльності та кримінального судочинства, а також для забезпечення національної безпеки. Тому кримінальний аналіз, особливо на стратегічному рівні, не можна зводити виключно розглядати як просту складову (чи службову підсистему) оперативно-розшукової діяльності чи процесуальної діяльності у сфері кримінального судочинства. Проте повне розмежування кримінально-розшукової та слідчої діяльності, закріплене, наприклад, у положеннях Закону України «Про Управління економічної безпеки України» та змінах, внесених до Закону України «Про науково-дослідну діяльність» [6] також видається суперечливим. У широкому сенсі кримінальний аналіз можна розглядати як основу проактивної правоохоронної парадигми, спрямованої на протидію кримінальним загрозам, строго кажучи, як правоохоронну методологію, що використовується для протидії кримінальним загрозам з правоохоронними функціями, проведенням контррозвідувальної діяльності та виконанням розвідувальних повноважень.

Комплексний підхід до оцінки перспектив використання кримінальної експертизи для зміни правоохоронної парадигми висвітлює низку проблемних місць, по-перше, відсутність єдиних орієнтирів у правоохоронній системі. Цю проблему неможливо вирішити на відомчому рівні, що актуально не лише для України, а й для країн ЄС [7].

У цьому контексті слід зазначити, що в процесі прийняття стратегічних рішень у Європі та США постійно зростає значення науково-дослідної складової. Відповідно розвивається роль аналітичних центрів (експертних груп) – експертних організацій, які є об'єктом інтелектуальної підтримки органів державної влади у сфері внутрішньої та зовнішньої політики та оцінки можливих наслідків соціально-економічних аспектів політичних рішень. Його основні функції: аналітичні, пов'язані переважно з моніторингом, виявленням та збором інформації про ключові питання державної політики, які потім підлягають детальному аналізу, а також розробці методичного інструментарію та відповідних рекомендацій; кадрові, що забезпечується завдяки поширеній практиці «оберткових дверей», тобто переходу фахівців із «мозкових центрів» до апарату влади і назад у науку; посередницька, завдяки якій подібні структури становлять зв'язок між науковими колами та адміністрацією; педагогічний, що полягає не лише у формуванні та підвищенні кваліфікації кадрів, а й у реалізації наукових знань, а також у примноженні наукових знань у відповідних сферах державної політики [9].

Інтелектуальним продуктом аналітичних центрів є прикладний досвід, рекомендації, аналітичні довідки, статті та рецензії, а також фундаментальні теоретичні праці, спрямовані на сприяння прийняттю науково обґрунтованих рішень громадськими та державними діячами. Вищезазначене інтелектуальне виробництво, на відміну від власне академічних досліджень, характеризується визначенням стратегічних цілей, заснованих на уявленнях про бажані соціально-

економічні та політичні результати, включаючи соціально прийнятний рівень безпеки від кримінальних загроз. Зокрема, до переліку програм, за якими проводяться дослідження RAND Corporation, входять забезпечення національної безпеки та боротьба з тероризмом. Крім усього іншого, боротьба зі злочинністю є частиною стратегічних програм, у рамках яких здійснюється діяльність ще одного американського мозкового центру Heritage Foundation. Британський Міжнародний інститут стратегічних досліджень проводить дослідження в семи основних напрямках, одним з яких є боротьба з тероризмом.

За даними «Global Go To Think Tank Index Report 2020» у рейтингу країн із найбільшою кількістю аналітичних центрів Україна посіла 19 місце, маючи, згідно зі звітом, 90 «фабрик думок». У цю кількість входять і недержавні інституції, тому реальна кількість аналітичних центрів, з урахуванням університету та інших науково-дослідних установ, в Україні є значно більшою, а для деяких із них дослідження у сфері безпеки та протидії злочинності є спеціалізованими. Таким чином, Україна має потенціал для створення розвиненої системи аналітичних центрів, за участю яких можна забезпечити якісне впровадження стратегічного аналізу злочинності, насамперед за рахунок розробки «методичного інструментарію застосування законодавства», для ефективного виявлення ризиків, спричинених кримінальними загрозами, з метою сприяння розвитку державної політики у боротьбі зі злочинністю, а також міжвідомчого діалогу у сфері безпеки та оборони цього потенціалу, безумовно, сприятиме визначення Національного міжсекретаріатського координатора з питань боротьби з організованою злочинністю в аспекті визначення стратегічних цілей кримінального аналізу, а також шляхом розробки уніфікованих критеріїв оцінки кримінальної загрози та ризиків, які вони несуть, а також того, що вимагає Стратегія боротьби з організованою злочинністю [10].

Список використаних джерел

1. Албул С.В. Кримінальна розвідка як функція оперативно- розшукової діяльності: Європейський досвід та Українські перспективи. *European Reforms Bulletin: international scientific peer- reviewed journal: Grand Duchy of Luxembourg*. 2015. No 2. P. 2–6
2. COUNCIL ACT of 26 July 1995 drawing up the Convention based on Article K.3 of the Treaty on European Union, on the establishment of a European Police Office (Europol Convention) (95/C 316/01). URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:31995 F1127\(01\)&from=ES](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:31995 F1127(01)&from=ES).
3. Tilley N. Problem-Oriented Policing, Intelligence-Led Policing and the National Intelligence Model. <https://pdfs.semanticscholar.org/bb06/7c510c954889cd85be02890e6cb698e70ddf.pdf>
4. S.Gottlieb. Crime Analysis: From First Report to Final Arrest. URL: <https://www.ojp.gov/ncjrs/virtual-library/abstracts/crime-analysis- first-report-final-arrest>.
5. Criminal Intelligence Analysis. URL: <https://www.interpol.int/INTERPOLexpertise/Criminal-Intelligence-analysis>.
6. Piza E. L., Feng S. Q. The Current and Potential Role of Crime Analysts in

Evaluations of Police Interventions: Results From a Survey of the International Association of Crime Analysts. Police Quarterly. 2017. Vol. 20. Iss. 4. pp. 339–366.

7. Peterson M. B. Applications in Criminal Analysis: A Sourcebook. Greenwood Publishing Group, 1994. 329 p.

8. Основи кримінального аналізу/ О.Є. Користін, С.В. Албул, А.В. Холостенко, О.М. Заєць та ін. Одеса: ОДУВС, 2016. С.9

9. European Union Serious and Organised Crime Threat Assessment (SOCTA) 2021. URL: <https://www.europol.europa.eu/publication-events/main-reports/european-union-serious-and-organised-crime-threat-assessment-socta-2021>.

10. Власюк О. В. Роль і місце кримінального аналізу у розкритті та розслідуванні злочинів на державному кордоні України. Матеріали постійно діючого науково-практичного семінару. Х.: Ін-т підготовки юрид. кадрів для СБУ Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого, 2011. Вип. 3. Ч. 1. С. 82–85.

Тихенко Ярослав Вікторович

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук, доцент

ПЕРЕВАГИ ВИКОРИСТАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ У ПРОЦЕСІ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТА РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ

Кримінальний аналіз - це процес збору, обробки та інтерпретації даних, що стосуються злочинів, з метою попередження та розслідування злочинів. Використання кримінального аналізу має багато переваг, які допомагають зменшити кількість злочинів та вивчати їх відносини з метою запобігання подібних випадків у майбутньому [1].

Забезпечення безпеки громади. Одна з головних переваг кримінального аналізу - це здатність передбачити та запобігти виникненню злочинів. Шляхом вивчення даних про злочини, їх місця та час, кримінальний аналіз допомагає визначити тенденції та патерни, що можуть бути використані для попередження подібних випадків у майбутньому.

Підвищення ефективності розслідування злочинів. Кримінальний аналіз допомагає вивчати та зрозуміти злочинні тенденції та патерни, що можуть допомогти виявити злочинця та встановити його мотиви. За допомогою кримінального аналізу можна знайти докази та взаємозв'язки між злочинами, що можуть бути важливими у розслідуванні кримінальних справ.

Ефективне використання ресурсів. Використання кримінального аналізу дозволяє зосередитися на злочинах, що мають найбільший вплив на громаду, та

використовувати всі можливі ресурси для їх подолання [2].

Згідно з даними Національної поліції України за 2020 рік, кримінальний аналіз був застосований у 81% випадків успішного встановлення обставин злочину та винних осіб. Крім того, кримінальний аналіз також допоміг у попередженні більше 50 тисяч злочинів на рік [2].

Ці статистичні дані є доказом ефективності застосування кримінального аналізу в процесі попередження та розслідування злочинів. Крім того, кримінальний аналіз допомагає поліції зосередитися на найбільш вразливих сферах та регіонах, що сприяє зниженню рівня злочинності та підвищенню рівня безпеки громадян.

Однією з основних переваг використання кримінального аналізу є можливість оперативного виявлення тенденцій у злочинності та використання цієї інформації для запобігання майбутнім злочинам. Наприклад, якщо кримінальний аналіз вказує на зростання кількості крадіжок автомобілів у певному районі, поліція може зосередитися на цьому районі та вжити заходів для попередження майбутніх крадіжок.

Крім того, кримінальний аналіз також допомагає в розкритті злочинів шляхом збирання та аналізу доказів. Наприклад, кримінальний аналіз може допомогти встановити місце та час злочину, а також ідентифікувати підозрюваних та збирати докази, необхідні для їх затримання та звинувачення [3].

Однак, на сьогоднішній день жодному суб'єкту правоохоронної діяльності не вдалося створити ефективну систему інформаційно-аналітичних підрозділів, яка б базувалася на єдиному інформаційному просторі та інтеграції зусиль всіх органів і підрозділів Національної поліції. Це свідчить про необхідність розробки нових підходів та інструментів для більш ефективного опрацювання оперативної інформації, що дозволить більш точно визначати взаємозв'язки між подіями злочинного характеру, особами, які з ними пов'язані та даними з різних джерел. Такий підхід може сприяти покращенню результативності діяльності правоохоронних органів у попередженні та розслідуванні злочинів.

Сучасні вимоги до боротьби зі злочинністю вимагають нових підходів до опрацювання інформації, отриманої оперативними працівниками, з використанням системного аналізу різноманітних відомостей. Кримінальний аналіз інформації, отриманої працівниками кримінальної поліції, є ключовим елементом цього процесу. В основі кримінального аналізу лежать дії, спрямовані на ідентифікацію та точне визначення взаємозв'язків між різними відомостями, пов'язаними з злочинними подіями, особами та джерелами даних. Подальше використання цих даних виконують слідчі органи, прокуратура та судові органи [1].

Отже, кримінальний аналіз допомагає ефективно виявляти злочинні тенденції та прогнозувати можливі напрями розвитку злочинної діяльності. Його використання дає змогу попереджувати злочинні діяння та затримувати злочинців, підвищує ефективність розслідування злочинів і забезпечує обґрунтовані рішення при прийнятті оперативних заходів. Крім того, кримінальний аналіз є важливим інструментом для планування бюджету та

розподілу ресурсів у сфері боротьби зі злочинністю. Застосування кримінального аналізу вимагає певного рівня фаховості та компетентності від правоохоронців, але в кінцевому підсумку, він допомагає підвищувати якість та ефективність роботи правоохоронних органів. Тому, подальший розвиток та вдосконалення кримінального аналізу є дуже важливим завданням для підвищення рівня безпеки та зниження рівня злочинності в суспільстві.

Список використаних джерел

1. Галай Ю. М., Дробишевська І. Ю. Кримінальний аналіз: поняття, функції та принципи проведення: монографія. К.: Видавничий дім "Ін Юре", 2017. - 192 с.
2. Інструкція про порядок здійснення кримінального аналізу в органах внутрішніх справ України: наказ МВС України від 03.05.2004 № 342.
3. Приймак А. А. Кримінальний аналіз: навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2017. - 248 с.

Тітова Анастасія Сергіївна

курсантка 20го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядова поліції

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук, доцент

OSINT В СИСТЕМІ ПРОТИДІЇ ОРГАНІЗОВАНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ

Для прийняття повного, актуального результативного та ефективного рішення щодо встановлення певного факту, маємо необхідність володіти інформацією, яка б допомогла сприянню процесу певного рішення. Одним з таких є розвідка відкритих джерел. Загалом, напрямками для покращення роботи розвідувальних органів є побудова ефективних систем отримання інформації з відкритих джерел. Умови відкритого інформаційного простору та вільного доступу до інформації, потребує значних фінансових ресурсів та використання новітніх технологій і підходів. Ефективна робота такої системи є помітною, якісною ознакою повсякденної діяльності розвідувальних органів і, певною мірою, індикатором її актуальності. Розвідка відкритих джерел (англ. Open source intelligence, OSINT) - концепція, технологія добування з відкритих джерел військової, політичної, економічної та іншої інформації та використання її для підтримки прийняття рішень у сфері національної оборони і безпеки. Розвиток інформаційних технологій, збільшення потоку інформації призвели до цього. Зростає роль OSINT у розвідувальній діяльності спецслужб. Варто зауважити,

що майже всі європейці аналізують загальнодоступні джерела інформації. Однак у різних країнах ця подія організовується по-різному, згідно зі спецслужбами. Найбільшу складність у процесі проведення розвідувальної діяльності на основі аналізу відкритих джерел інформації визначає широкий спектр можливостей проведення спеціальних заходів а саме дезінформаційні операції.

Відкриті джерела інформації можна розділити на:

- відкрити або публічну інформацію;
- інформацію з обмеженим доступом.

З точки зору розвідки OSINT – це інформація, пов'язана з вимогами до розвідки, отримана через систематично збирати, обробляти та аналізувати загальнодоступну інформацію. Термін включає два взаємодоповнюючі компоненти. Відкрита (публічна) інформація – може надаватися розпорядником, користувачем інформації іншій фізичній або юридичній особі (запитувачу, споживачу) за запитом останньої за певним (у тому числі (за договором) запитом інформації, з або без умов вільного, необмеженого доступу, для використання, розповсюдження тощо. Інформація з обмеженим доступом стосується інформації, яка приймає спеціальні режими захисту, отримання, накопичення, зберігання та використання відповідно до змісту, значення та атрибутів конкретної інформації.

Конфіденційна інформація. До конфіденційної інформації не можуть бути віднесені відомості:

- про стан здоров'я населення, його життєвий рівень, включаючи харчування, одяг, житло, медичне обслуговування та соціальне забезпечення, а також про соціально-демографічні показники, стан правопорядку, освіти і культури населення;

- про стан довкілля, якість харчових продуктів і предметів побуту;
- про аварії, катастрофи, небезпечні природні явища та надзвичайні події, які сталися або можуть статися і загрожують безпеці громадян та ін.

Згідно ст. 5 ч. 1, 2, 4 Закону України «Про захист персональних даних» об'єктами захисту є персональні дані, які обробляються в базах персональних даних. Персональні дані, крім знеособлених персональних даних, за режимом доступу є інформацією з обмеженим доступом. Персональні дані фізичної особи, яка претендує зайняти або займає виборну посаду (у представницьких органах) або посаду державного службовця першої категорії, не належить до інформації з обмеженим доступом, за винятком інформації, яка визначена такою відповідно до закону. Можна підсумувати, що на теперішній час, коли в країні ведений воєнний стан, то виділяються 3 основних напрями, такі як: По-перше, документування воєнних злочинів російської армії за допомогою відкритих джерел. Провідні українські команди журналістських розслідувань випустили вже десятки сюжетів про російських військових, які залишили сліди своїх злочинів у соціальних мережах. За допомогою фото, відео та постів вони підтверджували своє перебування у місцях, де чинили злочини і навіть хизувалися цим. Другий напрям - це вивчення ефективності і посилення санаційного тиску проти Росії та пошук російських активів. Третій напрям - це загалом сфера національної безпеки і оборони: вивчення складу, структури,

локацій і спроможностей ворога. Всі ці напрями мають як відкриту так и таємну сторону добування інформації. Однак, аналітикам розвідслужб за допомогою OSINT краще вдається забезпечити осіб, що приймають рішення відповідною інформацією. Поєднання OSINT з іншими видами розвідки та використання різних методів добування інформації формує інформаційний продукт високої якості, що підвищує ефективність та результативність скоєних злочинів.

Список використаних джерел

1. Служба зовнішньої розвідки України. URL: <http://www.szru.gov.ua/article.php?lang=ua&root=12&item=205&page=1>
2. Політично експертна спільнота. Модель OSINT. URL: http://strateger.net/model_osint_otkritie_istochniki_v_mire_razvedki-Strategium
3. Григорьев А. О. О некоторых методах проверки достоверности информации из открытых источников URL: <http://www.amulet-group.ru/page.htm?id=865>

Тіцька Ірина Григорівна

Курсантка 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядова поліції

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук, доцент

ЕТАПИ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ

З метою з'ясування теоретичних проблем та історичних закономірностей формування сучасної системи кримінального аналізу в органах поліції потрібно визначити її зміст та складові, дослідити історію виникнення і становлення цього інституту діяльності правоохоронних органів.

Історично концепція кримінального аналізу передбачала порівняння вчиненого злочину з іншими подібними випадками на основі особистого досвіду патрульних поліцейських, детективів та адміністраторів поліції тощо [1].

Кримінальний аналіз – це виявлення взаємозв'язків між даними, що стосуються організованої злочинності та іншими даними, потенційно значущими для контррозвідувальної, поліцейської та судової практики, а також з'ясування сутності цих взаємозв'язків.

Кримінальний аналіз спирається на розвідувальну (контррозвідувальну) та загальнодоступну інформацію. Вирізняють два його типи:

- а) стратегічний аналіз;
- б) оперативний (тактичний) аналіз.

Оперативний аналіз має короткострокові цілі правоохоронних

(контррозвідувальних) дій з досягненням негайного результату (наприклад арешту, вилучення речових доказів тощо) [2].

Так, стратегічний аналіз найчастіше потрібний вищому керівництву.

Завдання оперативного аналітика ставлять, як правило, співробітники контррозвідки, відповідальні за конкретну справу (оперативну перевірку, розробку). Але в міру здійснення аналізу аналітик теж може ставити завдання «польовим» оперативникам, рекомендуючи їм деякі заходи у конкретній справі.

Дані для кримінального аналізу отримують із усіх доступних джерел: відкритих, негласних, поліцейських, органів правосуддя. Наведемо як приклад:

а) комп'ютерні бази даних та дос'є документів (власники автомобілів, раніше засуджені особи);

б) негласні інформатори; в) дані спостереження; г) дані офіційної статистики (перепис населення, статистика злочинності); д) матеріали газет, журналів, радіо та телебачення [2].

Працюючи з даними, аналітик повинен завжди враховувати рівень достовірності інформації перед тим, як інтерпретувати її. Відповідна оцінка повинна вказувати надійність джерела та достовірність власне інформації. Наприклад, агент, який раніше часто давав неточну чи неповну інформацію, оцінюється як ненадійний. Якщо він підслухав розмову, що містить оперативно значущі ознаки, ця інформація також розглядатиметься як недостатньо достовірна.

Отже, кримінальний аналіз - це процес збору, обробки та аналізу інформації, що стосується кримінальної діяльності, з метою розкриття злочину та притягнення злочинців до відповідальності.

Етапи кримінального аналізу можна поділити на наступні:

Збір інформації: цей етап включає збір всієї доступної інформації, яка може бути корисною для вирішення кримінальної справи. Інформація може бути отримана зі свідчень очевидців, джерел у владних органах, фізичних доказів, засобів масової інформації та інших джерел [3].

Аналіз інформації: на цьому етапі проводиться аналіз зібраної інформації з метою з'ясування зв'язків між різними фактами, подіями та особами, що стали учасниками кримінальної діяльності.

Розслідування: на цьому етапі проводиться розслідування з метою збору доказів, що підтверджують або спростовують підозру злочинцеві.

Оцінка доказів: після збору доказів проводиться їх оцінка з метою визначення їх достовірності та значущості для кримінального провадження.

Підготовка справи до суду: на цьому етапі підготовляється вся необхідна документація для передачі провадження до суду [4].

Проведення судового процесу: на цьому етапі справа розглядається в суді, проводиться допит свідків, підсумовуються докази та винна особа притягується до відповідальності.

Список використаних джерел

1. Федчак, І. А. "Основи кримінального аналізу." (2021).

2. Білоус, Р. В., В. І. Васишинчук, та О. В. Таран. "Використання методів кримінального аналізу під час оперативного провадження та досудового розслідування." (2021).

3. Фаріон, Олег Борисович. "Метод стратегічного кримінального аналізу загроз прикордонній безпеці України." (2020).

4. Дубченко, В. В., та А. О. Кисельов. "Особливості запровадження кримінального аналізу в Україні." сучасні аспекти економіки, обліку, фінансів і права (2021).

Топчій Карина Костянтинівна

курсантка 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядова поліції

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук, доцент

ЗНАЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ У ДІЯЛЬНОСТІ ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ

На сучасному рівні основним завданням керівників правоохоронних органів України є розвиток і підвищення ефективності та продуктивності обслуговування оперативно-розшукових заходів, інформації, запобігання вчиненню злочинів. Звичайно, ця модифікація і розвиток несе складною та зростаючою ситуацією, але з використанням нових методів запобігання та захисту злочинної організації має базуватися на детальному вивченні досвіду зарубіжних країн у цій сфері самостійно

Недостатнє застосування кримінального аналізу в оперативно-службовій діяльності правоохоронні органи вимагають науково обґрунтувати необхідність такого типу впровадження аналізу з метою підвищення ефективності боротьби з організованою злочинністю та профілактики. Широко розповсюджені пошукові системи не мають необхідних інформаційно-аналітичних ресурсів. Це необхідно для того, щоб правоохоронні органи України успішно виконували свої функціональні завдання в протидії злочинності. Організована злочинність стає все більшою загрозою для українського суспільства.

Окремі питання застосування кримінального аналізу для протидії організованій злочинності у своїх роботах розглядали такі вчені, як: О. Ю. Бусол, В. І. Васишинчук, Ф. Вільямс, О. В. Власюк, О. М. Джу́жа, М. М. Литвин, В. В. Лунєєва, Д. Й. Никифорчук, С. С. Чернявський, О. Ю. Шостко, Як ван Дайк, М. Яніцкі та інші.

Загальною метою кримінального аналізу є розвиток нових напрямків у слідчій діяльності та попереднє розслідування кримінальних проваджень;

отримати розроблений аналітичний продукт щодо об'єктів кримінального аналізу; якісне планування окремих слідчих та оперативно-розшукових дій (відкритих та негласних); аналітичне забезпечення слідчої та досудової діяльності; аналіз стану та ефективності попереднього розслідування, розшукової та профілактичної діяльності у боротьбі зі злочинністю; великий обсяг обробки інформації, яка унеможливорює відстеження та повідомлення фактів без застосування спеціальні аналітичні методи; спрямований аналіз інформації на виявлення тенденцій, закономірностей, прогнозування розвитку на тривалий період часу [1 с.35, 5].

В умовах активного розвитку кримінальної аналітики за кордоном слід підкреслити неадекватність наукового визначення цього терміна. Зокрема, Інтерпол прийняв таке визначення поняття «кримінальний аналіз» – виявлення та відстеження зв'язків між даними про злочини та іншу інформацію, яка може мати відношення до кримінальних правопорушень у практиці поліції та органів досудового розслідування, відповідальні за допомогу особам, які приймають рішення у боротьбі зі злочинністю невизначеності, а також своєчасне запобігання загрозам та оперативну аналітичну підтримку діяльності.

На нашу думку, термін «кримінальний аналіз» слід визначити так – це діяльність співробітників правоохоронних органів (аналітиків), що складається з перевірки, оцінки та тлумачення отриманих в ході процесу відомості про протиправні та кримінально карані діяння окремих осіб і груп оперативно-розшукової діяльності або під час попереднього розслідування, а також при встановленні зв'язків між вищезазначеною інформацією з метою її подальшого використання для надання тактичної інформації та стратегічні напрямки попередження та протидії злочинності [4].

Донедавна все базувалося на аналізі та прогнозах в основному на нормативних актах, розроблених кримінальним аналізом [2 с.325]. Не применшуючи переваги цього, фундаментальні дослідження перед правоохоронними органами, необхідність розробки та подальше застосування принципово нових комплексних аналітичних підходів і методів, призначений для операційного середовища, яке швидко змінюється, і не залежить ні від кого тільки аналітичні знання, а й визначення інших наук.

Звісно ж, елементи кримінального аналізу інформації прямо або побічно присутні у всіх сферах оперативно-розшукової діяльності. Тому зміст кримінального аналізу слід розглядати у набагато ширшому аспекті – не тільки як діяльність спеціалізованих суб'єктів у області інформаційно-аналітичного забезпечення оперативних підрозділів кримінальної поліції, але й як органічну оперативно-розшукову функцію, до реалізації якої причетні все діючі оперативні працівники [3].

В підсумок, слід підкреслити важливість кримінального аналізу в боротьбі з організованою злочинністю правоохоронних органів:

1) дозволяє проводити кримінальний аналіз за наявності уривчастої інформації, і те, і інше отримано як гласно, так і негласно, для визначення потенціалу та намірів ОЗУ відтворити дії злочинців;

2) на сучасному етапі криптоаналіз стає реальним полем діяльності для аналітиків, оскільки злочинці все частіше використовують методи, які захищають конфіденційність, цілісність і автентичність інформації;

3) аналіз злочинності допомагає керівництву правоохоронних органів приймати правильні рішення в боротьбі з організованою злочинністю.

Список використаних джерел

1. Дульський О. О. Першочергові заходи протидії організованій злочинності і корупції на сучасному етапі [Текст] / О. О. Дульський // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). – 2006. – Вип. 13. – С. 35

2 Власюк О. В. Використання кримінального аналізу у боротьбі зі злочинністю: виникнення та становлення / О. В. Власюк // Університетські наукові записки. – 2012. – № 4 (44). – С. 352

3. Август Фольмер. Великий новатор [Електронний ресурс] Лаборатория правды, ООО «Полиграф». – URL: http://www.ordal.ru/august_vollmer.php – Заголовок з екрана.

4 Regional Crime Analysis GIS(RCAGIS): Environmental Systems Research Institute (ESRI) Map Objects-based system [Електронний ресурс] ICPSR. – URL: <http://www.icpsr.umich.edu/icpsrweb/NACJD/studies/3372> – Заголовок з екрана.

5 Tilley N. Problem-Oriented Policing, Intelligence-Led Policing and the National Intelligence Model [Електронний ресурс] / N. Tilley // UCL Jill Dando Institute of Crime Science. – URL: <https://pdfs.semanticscholar.org/bb06/7c510c954889cd85be02890e6cb698e70ddf.pdf> – Заголовок з екрана.

6 Criminal Intelligence Analysis [Електронний ресурс] // Interpol. – URL: <https://www.interpol.int/INTERPOLExpertise/Criminal-Intelligence-analysis> – Заголовок з екрана.

Троцький Богдан Вадимович

здобувач вищої освіти за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність»

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук,
доцент

**ЗАСТОСУВАННЯ ОСНОВ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ ДЛЯ
ПІДВИЩЕННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ КРИМІНАЛЬНОЇ
ПОЛІЦІЇ**

Питання підвищення якості професійної освіти, перепідготовки та підвищення кваліфікації Національної поліції в динамічно мінливих умовах діяльності та загрозі організованої професійної злочинності є дуже актуальним для керівників відомства. Сьогодення вимагає від оперативного підрозділу кримінальної поліції виробити якісно новий підхід до вирішення своїх завдань.

Якщо проаналізувати оцінку експертів, то можна побачити, що ефективність роботи оперативного підрозділу кримінальної поліції становить близько 30%. Зміст численних доповідей про досягнення в викоріненні злочинності далеко від реального стану справ. Сьогодні на регіональному рівні оперативних сил слабо систематизована інформація, зібрана в ході оперативно-розшукових заходів та оперативно-розшукового забезпечення досудового розслідування кримінальних проваджень.

Недостатня професійна підготовка правоохоронців і нерозуміння призвели до неефективного використання наявної системи оперативних і слідчих можливостей. Співробітники кримінальної поліції в процесі виконання своїх обов'язків відволікаються на другорядні, часто безглузді з точки зору оперативної важливості об'єкти. Більш того, невідповідність вирішуваних завдань реаліям оперативної обстановки, той факт, що вони є рутинними, багатоплановими і маломасштабними, в кінцевому підсумку призводить до відсутності спонтанності, апатії і часто бездіяльності персоналу [1, с.193].

Головною особливістю оперативного мислення є побудова найбільш точної оперативно-інформаційної моделі справи, тобто актуалізація і функціонування колективу осіб, індивідуумів або їх характеристик, пов'язаних з розслідуванням кримінальним провадженням і підслідним слідством. Маніпулювання ситуацією-процес побудови моделі розслідування являє собою серію етапів процесу маніпулятивного мислення. Суть розумових дій оперативника повинна полягати в аналізі існуючої оперативно-тактичної обстановки, прийнятті відповідних рішень для визначення напрямку пошуку та отриманні оперативно-розшукової інформації, яка може мати відношення до завдань ОРД і досудового розслідування злочину [2, с.15].

Найбільш важлива роль в цьому відношенні полягає в тому, щоб дати оперативникам можливість набути навичок проведення первинного

кримінального аналізу оперативно-розшукової інформації та іншої отриманої інформації. Це специфічний вид інформаційно-аналітичної діяльності, який полягає у виявленні та максимально точному визначенні внутрішніх зв'язків між інформацією, що відноситься до злочину, та іншими даними, отриманими з різних джерел, і використанні їх для здійснення оперативно-розшукових заходів. У процесі аналізу злочинів гарантується цілеспрямований пошук, виявлення, фіксація, вилучення, сортування, аналіз, оцінка, її подання, передача і виконання кримінальної інформації [3, с.119].

У розвинених країнах використання можливостей аналізу злочинності є обов'язковим для всіх правоохоронних органів. Його зміст, правила та процедури чітко визначені і законодавчо регламентовані. Це стосується, зокрема, проведення слідчих дій, досудового розслідування та кримінального судочинства в суді.

Вивчення питання про застосування знань, набутків та навичок на основі аналізу кримінальної розвідки слідчими державної поліції дало підстави стверджувати, що підготовка та перевиховання в цій області в даний час не є пріоритетом для відомчої освіти. Більш того, мова йде не тільки про поліпшення і використання аналітичних елементів в ОРД, їх практично не існує.

Важливим елементом підготовки в цій галузі повинна бути координація всіх освітніх і тренінгових програм у всьому підрозділі кримінальної поліції з урахуванням індивідуальних послуг і програм, що надаються університетом. У той же час освіта та підвищення кваліфікації повинні стати стандартними та періодичними елементами кар'єри менеджерів, а певні етапи відповідної професійної освіти повинні бути обов'язковими вимогами при розгляді питання про призначення на вищу посаду. З цієї точки зору доречно розглянути кілька теоретичних і концептуальних підходів до фахівців.

Слід зазначити, що навчальні дисципліни за напрямком надає кримінальному аналізу і здобувачам освіти спеціальні знання і навички, що дозволяють майбутнім оперативникам більш ефективно готувати і планувати оперативно-розшукові дії на основі обробки первинної інформації. На додаток до загальних завдань теорії аналізу кримінальної розвідки (історичний огляд, завдання та принципи), особливу увагу слід приділяти розвитку аналітичного мислення, відповідної документації, брифінгів, методів аналізу даних, складання графіків та навичок командної роботи.

Сьогодні, на жаль, вузи МВС не приділяють особливої уваги вмінню готувати і проводити брифінги, які необхідні для ефективного розподілу інформаційних потоків між експертами, які беруть участь в оперативному розгортанні та оперативно-розшуковому забезпеченні досудових розслідувань. Оперативникам необхідно вміти складати аналітичні звіти, засновані на результатах обробки інформації відповідно до правил розвідувального управління, які показують і виділяють суть і детермінанти проблеми на початку документа, використовуючи при цьому стратегічно важливі факти для підтвердження ключових висновків.

Під час практичних завдань здобувачі освіти мають можливість застосувати знання, отримані на заняттях, у ситуаціях, максимально наближених

до реального життя. Розуміння того, як результати навчання аналізу злочинів можуть бути використані в області розслідування, допомагає курсантам та студентам зрозуміти свою роль в правоохоронній системі і більш серйозно та відповідально ставитися до своїх обов'язків.

Підсумовуючи вище зазначене хочемо додати, що якщо знання будуть засвоєні, а потім використані на практиці, загальна якість роботи оперативних підрозділів покращиться. Однак ефективність навчання та накопичення досвіду залежатимуть від кількох змінних, таких як мотивація учнів, колективний вплив та методи навчання. Таким чином, проблема підвищення оперативного потенціалу співробітників кримінальної поліції є дуже серйозною та визнається керівниками на всіх рівнях оперативних операцій. Однак передчасно робити висновок про те, що якісне поліпшення особистого досвіду окремих оперативних працівників неминуче призведе до підвищення якості оперативної та слідчої роботи всього підрозділу. Ефективність оперативних сил в значній мірі залежить від ступеня їх згуртованості та якості управлінських рішень. В цілому, можна сказати, що основа кримінального аналізу забезпечує оперативників власними теоретичними знаннями в області аналізу інформації, а також надає цінні можливості для її застосування та практичної перевірки.

Список використаних джерел

1. Ханькевич А. М. Використання кримінального аналізу в діяльності підрозділів кримінальної поліції. Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави, тези доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 30 листоп. 2018 р.) МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2018. С.193.

2. Швець Д.В. Оперативно-розшукове моделювання в розкритті злочинів. Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 30 листоп. 2018 р.) МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2018. С. 15.

3. Сучасні методи досудового розслідування кримінальних правопорушень: підручник О. М. Цільмак, О. Є. Користін, О. М. Заєць та ін.; за загальною редакцією О. М. Цільмак. Одеса : Фенікс, 2017. С. 352.

Туркот Дмитро Васильович

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук, доцент

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ДОСТОВІРНОСТІ ІНФОРМАЦІЇ В ПРОЦЕСІ АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Кримінальний аналіз – це особливий вид інформаційно-аналітичної діяльності, який полягає у виявленні та максимально точному визначенні внутрішніх зв'язків між інформацією про злочин та іншими інформаційними даними, отриманими з різних джерел, її використання в рамках аналітичного забезпечення планування та реалізації, оперативно-розшукова та слідча діяльність.

У процесі кримінального аналізу вони забезпечують пошук, виявлення, реєстрацію, вилучення, розпорядження, аналіз та оцінку кримінальної інформації, її відображення, передачу та реалізацію [1, с. 131].

Під час цієї діяльності отримують відомості про злочинця, хід діяння, знаряддя вчинення злочину, час і місце його вчинення тощо. Потік цієї інформації відбувається між агентами та дослідниками і полягає не лише в наданні чи отриманні інформації, а й у її активному пошуку [2].

Виконуючи замовлення, аналітик повинен завжди враховувати рівень достовірності інформації. Отже, ваша оцінка має стосуватися надійності джерела та рівня достовірності інформації. На цьому етапі завдання аналітика полягає в тому, щоб вивчити всю наявну інформацію, а потім, спираючись виключно на факти, сформулювати гіпотези, визначити перспективи і дати відповідну оцінку.

Гіпотеза, висунута аналітиком злочинів, містить теоретичну передумову, яку необхідно перевірити, чи вона правильна. Такий підхід спрямовує збір інформації за найважливішими параметрами, економить час і гроші, покращує взаєморозуміння та координацію між працівниками правоохоронних органів.

Призначення оперативного втручання або попереднього розслідування після ознайомлення з висновком також багато в чому залежить від ступеня достовірності інформації, що міститься в наданих документах. Деяким фактам можна беззаперечно довіряти. Інші, хоч і заслуговують довіри, здаються дуже сумнівними. Тому аналітик зобов'язаний приділяти особливу увагу визначенню достовірності інформації, наданої у звіті, і повідомляти особам, які користуються аналітичним продуктом, характеристики документа, підготовленого аналітиком.

Стосовно критеріїв надійності слід зазначити, що їх можна встановити, шукаючи відповіді на питання: чи можливий факт? Чи не суперечить отримана інформація? Як нова інформація співвідноситься з уже відомою? Якщо нова

інформація не пов'язана з наявною, яка з них достовірна? При цьому, як ми зазначали, достовірність залежить від достовірності джерела отриманої інформації.

Для оцінки достовірності інформації, а також для встановлення достовірності джерела були розроблені звичайні коди, які називаються алфавітно-цифровими системами. Представники аналітичних підрозділів зазвичай застосовують уніфіковані (міжнародні) норми та стандарти у сфері оцінки достовірності джерел інформації та інформаційного наповнення (4x4), хоча існують і інші види градації (5x5x5), (6x6) [3].

Тому достовірність джерела інформації позначається відповідними літерами, а достовірність інформації — цифрами залежно від ступеня градації.

Отже, надійність можна визначити за наступними критеріями:

1. Достовірність інформації підтверджується даними з інших джерел.
2. Можливо, інформація правильна.
3. Інформація може бути невірною.
4. Сумнівна інформація.
5. Інформація неправдоподібна.
6. Достовірність інформації не може бути встановлена [4]:

Також слід зазначити, що може постраждати не тільки правдивість інформації, а й адекватність методів її отримання. Недостовірність може означати навмисну підготовку даних як неправдивих.

Отже, інформація є недостовірною, якщо вона не відповідає дійсному стану речей, містить такі дані про явища, процеси чи події, які в принципі ніколи не відбувалися і не існували, але інформація про них відрізняється від того, що відбувається насправді, є спотвореною або характеризується неповнотою. Достовірною можна назвати лише ту інформацію, яка не викликає сумнівів, є справжньою, достовірною. До нього входять зазначені відомості, які в будь-якому випадку можуть бути перевірені юридично правильними способами: підтвердженням документами або висновками експертів чи свідченнями. Крім того, дані можна вважати надійними, якщо вони обов'язково посилаються на першоджерело. Однак у цьому випадку виникає проблема визначення достовірності самого джерела інформації.

Дотримується така пропорція: чим більший обсяг подібної інформації надходить з різних джерел, тим більший ступінь достовірності інформації.

Тому в ідеальному випадку достовірною інформацією будуть дані, які не містять помилок, які можуть бути викликані неповнотою даних через недостатню вивченість тієї чи іншої теми чи явища реального світу, або прихованими чи випадковими через помилки, ненавмисне спотворення людиною змісту даних і збої в роботі технічних систем під час їх обробки та передачі. Ця обставина створює проблему з точки зору оцінки ідентичності використовуваної особою інформації, тобто її тотожності наявним знанням [5, с. 233-234].

З огляду на вищесказане можна зробити висновок, що достовірність інформації є не її визначальною властивістю, як стверджують деякі дослідники, а однією з її суб'єктивно-об'єктивних характеристик і однією з вимог, які

пред'являються до суб'єктів інформаційного повідомлення.

Список використаних джерел

1. Білоус Р. В. Василичук В. І. Таран О. В. Використання методів кримінального аналізу під час оперативного провадження та досудового розслідування. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2021. № 1 (118) С. 131–136.
2. Основи кримінального аналізу : посібник / [О. Є. Користін, С. В. Албул, А. В. Холостенко та ін.]. Одеса : ОДУВС, 2016. 112 с.
3. Бржезька З., Гайдур Г., Аносов А., «Вплив на достовірність інформації як загроза для інформаційного простору», Кібербезпека: освіта, наука, техніка. 2018. Т. 2. № 2. С. 105–112.
4. Молодецька-Гринчук К.В, «Методика виявлення маніпуляцій суспільною думкою у соціальних інтернет-сервісах». Інформаційна безпека. 2016. № 3(23). С. 80–92.
5. Філософський енциклопедичний словник: довід.видання / В.І.Шинкарук (гол. редкол.) та ін. Київ: НАН-Інс-т філос. ім. Г.С. Сковороди. Вид-во: Абрис. 2002. 742 с.

Харченко Денис Сергійович

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук, доцент

ВИКОРИСТАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ У ПРОТИДІІ ЗЛОЧИНАМ, ВЧИНЕНИХ В УМОВАХ ВОЕННОГО СТАНУ

Кримінальний аналіз є важливим інструментом боротьби зі злочинами, що вчиняються в умовах воєнного стану. Воєнний стан може призвести до погіршення криміногенної ситуації в країні, оскільки такі умови можуть створювати сприятливі умови для вчинення низки злочинів, зокрема грабежів, розбійних нападів та злочинів проти національної безпеки [1,с.216-218].

Кримінальний аналіз включає збір, аналіз та інтерпретацію кримінальних даних для виявлення тенденцій і злочинних схем, а також для ідентифікації можливих підозрюваних та злочинців. У воєнний час, коли правоохоронні органи можуть мати обмежений доступ до інформації, кримінальний аналіз може допомогти зібрати, організувати та проаналізувати інформацію про злочинні організації. Це може допомогти правоохоронним органам знайти зв'язки між злочинцями, зрозуміти їх методи та тактики, дозволяє встановити стратегію

їхнього протидії. Однак в умовах воєнного стану, збір та аналіз інформації може бути вкрай складним завданням, оскільки доступ до інформації може бути обмеженим та небезпечним для осіб, які займаються збором даних. Крім того, залежно від конфлікту, наявність правоохоронних органів, які займаються кримінальним аналізом, може бути обмеженою або навіть відсутньою. У таких ситуаціях, можуть бути введені спеціальні закони та установлені тимчасові органи влади, щоб забезпечити правопорядок та безпеку населення [2, с.11-28].

Кримінальний аналіз може допомогти виявити можливих спонсорів та підтримувачів злочинних організацій, які діють в умовах воєнного стану.

Це може бути корисним для забезпечення безпеки громадян і запобігання майбутнім злочинам. Для виявлення можливих спонсорів та підтримувачів злочинних організацій, кримінальний аналіз може використовувати методи аналізу фінансових операцій, детальний аналіз документів, відстеження комунікацій та збору інформації про зв'язки між злочинними організаціями та їх спонсорами або підтримувачами. Завдяки такому аналізу можливо виявити ключові фігури, які стоять за злочинними організаціями та надають їм фінансову або іншу підтримку. Ця інформація може бути корисною для викриття та притягнення до відповідальності не лише самої злочинної організації, але й її спонсорів та підтримувачів [3, с.102-105].

Отже, кримінальний аналіз може допомогти не лише виявити та притягнути до відповідальності злочинців, але й виявити можливих спонсорів та підтримувачів злочинних організацій, а й дозволити правоохоронним органам знаходити зв'язки між злочинцями та виявляти їхні слабкі місця, що може сприяти забезпеченню безпеки в умовах воєнного стану [4, с. 63-67].

Список використаних джерел

1. Іваненко Г. Є. Проведення оперативного аналізу в умовах воєнного стану. *Актуальним є характеристика оперативного аналізу в умовах воєнного стану*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 11 серп. 2022 р. Київ. 2022. С. 216-218.
2. Федчак І.А. Основи кримінального аналізу: Навч. посібник.—Львів: ЛьвДУВС, 2021.—С. 11-28.
3. Крижана В. В. Використання кримінального аналізу в діяльності правоохоронних органів: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 11 серп. 2022 р. Київ. 2022. С. 102-105.
4. А.О. Кисельов. Особливості здійснення кримінального аналізу на прикладі складання аналітичного звіту (за матеріалами УКА ГУНП в Дніпропетровській області). Бюлетень з обміну досвідом роботи №228/2021. РВВ ДНДІ. К., 2021, С. 63-67.

Хо́да Олена Сергі́ївна

курсантка 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядова поліції

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук, доцент

ЗАПРОВАДЖЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Основним завданням, яке сьогодні стоїть перед кримінальною поліцією, є реструктуризація системи кримінальної поліції з реактивної на проактивну. В умовах існування інформаційно-комунікаційних технологій, що визначають проведення поточних аналітичних досліджень та аналітичної діяльності на основі реструктуризації та оптимізації інформаційних потоків. Основою може бути кримінальний аналіз. Кримінальний аналіз - систематичне збирання, обробка та аналіз даних про злочинність з метою виявлення тенденцій, прогнозування ризиків та прийняття ефективних заходів щодо їх запобігання та припинення. Запровадження кримінального аналізу в роботу підрозділів кримінальної поліції може дати значний ефект у зменшенні кількості злочинів та збільшенні рівня безпеки громадян. Тому методика має бути адаптована до потреб сьогодення[1].

Одним з основних завдань кримінального аналізу є виявлення проблемних районів та груп правопорушників, що дозволяє підрозділам кримінальної поліції сконцентрувати свої зусилля на найбільш критичних ділянках та протидіяти злочинності з ефективнішим результатом. Крім того, кримінальний аналіз дозволяє виявити нові форми злочинності та зміни у методах злочинців, що допомагає у попередженні і розкритті злочинів. Дослідження та застосування аналізу злочинності в діяльності кримінальної поліції можна поділити на такі напрями. Перший – розробка загальних засад кримінального аналізу пов'язані з діяльністю всіх правоохоронних органів у боротьбі зі злочинністю. Загальні передумови цього аналізу подано в працях О.В. Власюк, Ю.В. Гринчак, А.В. Махнюк [2, с. 82–85; 3, с. 268–273; 4, с. 3–7]. Другий – вивчення проблем аналізу злочинності під час оперативно-розшукової діяльності підрозділів Державної прикордонної служби України (далі – ДПСУ) здійснено в окремих виданнях О.В. Власюк, О.І. Дем'янчук, Ю.М. Ковбаса, Д.В. Козлов, М.І. Сідор, А.С. Треус, О.Б. Фаріон [5, с. 82–85; 6, с. 76–83; 7, с. 48–53; 8, с. 53–59; 9, с. 106–110]. Водночас деякі моменти в цих роботах не були враховані щодо застосування кримінального аналізу в боротьбі зі злочинністю оперативними підрозділами. Першими на українських теренах усвідомили про потребу виокремлення кримінального аналізу в певному напрямку є представники Державної прикордонної служби України, видавши Наказ ДПСУ №28 15.01.2008, який

набув чинності як Інструкція про організацію та ведення кримінального аналізу оперативно-розшуковими підрозділами Державної прикордонної служби України. У 2017 році в системі центрального апарату Національної поліції України було засновано Управління кримінального аналізу(у 2019 році реорганізовано в Департамент кримінального аналізу), який виконує функцію спрямування діяльності у сфері аналізу та впровадження, розробки моделей поліцейської діяльності, керуючись аналізом розвідки. Відповідно до наказу Національної поліції України від 29.12.2019 р. № 1354 «Про затвердження Положення про Департамент кримінального аналізу Національної поліції України», Департамент кримінального аналізу (ДКА) опрацьовує, запроваджує та використовує новітні методи у сфері кримінального аналізу з метою підвищення ефективності запобігання та боротьби зі злочинністю [1].

Впровадження кримінального аналізу в роботу підрозділів кримінальної поліції дозволяє збільшити якість та швидкість розслідування злочинів, а також встановлення причин їх вчинення. Запровадження аналізу злочинності дозволяє підвищити ефективність роботи оперативних підрозділів, зменшити кількість непотрібних витрат ресурсів та зосередитися на пріоритетних напрямках боротьби зі злочинністю. Спроби використати аналіз злочинності в системі органів Національної поліції у формі аналізу загально-державної оперативної обстановки та напрямів протидії окремими видами злочинності (стратегічний аналіз злочинності) налічує кілька десятиліть. Основою для цього є не тільки тривалий моніторинг оперативної обстановки, який включає в себе аналіз і прогнозування цієї обстановки та планування заходів для впливу на стабільність роботи[10, с. 175–186]. Аналіз злочинів покликаний допомогти ефективним зусиллям правоохоронних органів у правозастосовчій діяльності. Тобто результати аналізу злочинності слугують основою для побудови організації поліцейської діяльності відповідно до нової філософії переходу від реактивних методів поліцейської діяльності, коли реагують на кримінальну подію, до проактивних, де поліцейська діяльність керується висновками. Для аналізу закономірностей і тенденцій, виявлених у кримінальному середовищі. Цей підхід дає змогу вчасно та ефективно вжити заходів щодо окремих проблем чи ситуацій, з метою ліквідувати або зменшити їх наслідки. Модель діяльності поліції на основі розвідувального аналізу наразі вважається найефективнішою як з точки зору боротьби зі злочинністю, так і з точки зору найбільш раціонального використання ресурсів сил правопорядку.

При впровадженні кримінального аналізу в діяльність оперативних підрозділів, необхідно також забезпечити якісну технічну та програмну базу для збору та обробки даних. Необхідно забезпечити підрозділи кримінальної поліції сучасними інформаційними технологіями, що дозволить збирати та обробляти великі обсяги інформації за короткий час. Крім того, кримінальний аналіз дає можливість розглядати злочини в комплексі, залучаючи до цього представників різних підрозділів кримінальної поліції, що дозволяє отримати повну картину подій та виявити зв'язки між злочинами та злочинцями.

Отже, впровадження кримінального аналізу в діяльність підрозділів кримінальної поліції є важливим кроком у покращенні роботи правоохоронних

органів.

Список використаних джерел

1. Шинкаренко І.Р. Проблеми запровадження кримінального аналізу в діяльність підрозділів кримінальної поліції: теоретико-історичне підґрунтя. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2017. № 1. С. 233-242. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdduvs_2017_1_34
2. Власюк О.В. Використання кримінального аналізу в оперативно-розшуковій діяльності. Бюлетень Департаменту оперативної діяльності Адміністрації Державної прикордонної служби України. 2012. № 6. С. 82–85.
3. Гринчак Я.В. Деякі аспекти використання кримінального аналізу в діяльності правоохоронних органів країн Європи та США. Центральнотрапійський правничий часопис Кіровоград. юрид. ін.-ту ХНУВС. 2010. Спец. вип. С. 268–273.
4. Махнюк А.В. Теоретичні основи провадження кримінального аналізу у сфері правоохоронної діяльності. Науковий вісник Державної прикордонної служби України. 2011. № 4. С. 3–7.
5. Власюк О.В. Роль і місце кримінального аналізу у розкритті та розслідуванні злочинів на державному кордоні України. Матеріали постійнодіючого науково-практичного семінару. Харків: Інститут підготовки юрид. кадрів для СБУ Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. 2011. Вип. № 3. Ч. 1. С. 82–85.
6. Дем'янчук О.І. Практика застосування оперативно-розшуковими підрозділами Західного регіонального управління кримінального аналізу у сфері протидії незаконній міграції на державному кордоні України О.І. Дем'янчук, Ю.М. Ковбаса, М.І. Сідор. Бюлетень Департаменту оперативної діяльності Адміністрації Державної прикордонної служби України. 2010. № 2. С. 76–83.
7. Козлов Д.В. Використання в оперативно-розшуковій діяльності можливостей кримінального аналізу на морській ділянці відповідальності Д.В. Козлов. Бюлетень Департаменту оперативної діяльності Адміністрації Державної прикордонної служби України. 2011. № 5. С. 48–53.
8. Треус А.С. Стан запровадження системи кримінального аналізу в оперативно розшукових підрозділах Державної прикордонної служби України. Бюлетень Департаменту оперативної діяльності Адміністрації Державної прикордонної служби України. 2009. № 1. С. 53–59.
9. Фаріон О.Б. Алгоритм проведення стратегічного кримінального аналізу оперативно-розшуковими підрозділами державної прикордонної служби України. Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони. № 3 (15). 2012. С.106–110.
10. Шинкаренко І.Р. Моніторинг оперативної обстановки: теоретичні підвалини. Вісник Луганського держ. ун-ту внутр. справ імені Е.О. Дідоренка. Спецвип. № 4. 2010. С. 175–186.

Чистяков Павло Олексійович

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук, доцент

АНАЛІЗ ЗВ'ЯЗКІВ: ПОБУДОВА АСОЦІАТИВНИХ МАТРИЦЬ І ВАРІАТИВНИХ СХЕМ

Аналіз зв'язків, побудова асоціативних матриць та варіативних схем є важливими методами кримінального аналізу, які допомагають встановлювати зв'язки між різними фактами, подіями та особами, що пов'язані з правопорушеннями.

Аналіз зв'язків полягає у встановленні зв'язків між різними особами, подіями та об'єктами, що мають важливе значення в розслідуванні правопорушень. Наприклад, це можуть бути зв'язки між підозрюваним та іншими особами, між злочином та певними об'єктами, між датами та часами певних подій тощо [2].

Побудова асоціативних матриць і варіативних схем також є важливим методом кримінального аналізу. Асоціативна матриця – це таблиця, яка відображає зв'язки між різними елементами, наприклад, між особами, подіями та об'єктами. Варіативна схема – це графічне представлення різних варіантів подій, які можуть бути пов'язані зі злочином [3].

Кримінальний аналіз реалізується за допомогою проведення аналітичного пошуку та аналітичного дослідження. Ці види кримінального аналізу, в залежності від поставленого завдання, завжди будуть доповнювати один одного.

Кримінальний аналіз – це послідовна комплексна обробка і виявлення взаємозв'язків між даними, що стосуються будь-якого виду злочинності та іншими даними, потенційно значущими для поліцейської, судової та криміналістичної практики, а також з'ясування суті цих взаємозв'язків [4].

Інтелектуальний контекстний аналіз. Система включає в себе потужне ядро по роботі з семантикою. Аналіз неструктурованих даних відбувається в режимі реального часу. Для уніфікації пошукових функцій і побудови поведінкового профілю використовується алгоритм автоматизованої класифікації або «тегування».

Аналізуються всі події, пов'язані з особою та її співниками, що дозволяє аналізувати групову злочинність з різноманітних напрямків, що породжує аналіз поведінкового профілю групи.

Семантичне ядро системи дозволяє будувати складні пошукові запити, які включають в себе різні динамічні та статичні компоненти – обмеження за часом, методом скоєння злочину, дислокації тощо.

Система включає в себе візуальний темпоральний аналіз. Відображення хронології подій, що відбулися і тимчасове розмежування дозволяє оперативно виявляти приховані просторово-часові закономірності між різними подіями [1].

До основних принципів, на яких базується робота інтелектуальної системи кримінального аналізу в реальному часі, належать:

- принцип пошуку прихованих закономірностей;
- принцип семантичної цілісності;
- принцип поведінкового профілювання;
- принцип візуального аналізу; - принцип прозорості;
- мультиплатформеність і простота [2].

Найбільш розповсюдженими методами обробки інформації є статистичні методи, які дозволяють визначити кількісні параметри соціальних процесів та явищ, під час яких використовуються принципи групування та розподілення величин, визначення абсолютних та відносних величин, перетворення динамічних рядів, формування репрезентативності вибірки [3].

До методів обробки та оцінки інформації необхідно віднести методи факторного, дисперсного та кореляційного аналізу, лінійного та динамічного програмування, метод розпізнавання тощо, які виявляють відповідну теоретичну інтерпретацію кількісних показників, що віддзеркалюють якісні характеристики явищ, що досліджуються [4].

Використання цих методів дозволяє збільшити ефективність розслідування правопорушень, виявити нові зв'язки та залежності між фактами та інформацією, зібраною під час кримінального аналізу. Крім того, ці методи допомагають зібрати більше доказів, які можуть бути використані в судовому процесі.

Список використаних джерел

1. Федчак, І. А. "Основи кримінального аналізу." (2021).
2. Білоус, Р. В., В. І. Василичук, and О. В. Таран. "Використання методів кримінального аналізу під час оперативного провадження та досудового розслідування. Using Methods of Criminal Analysis during Expeditious Proceedings and Pretrial Investigation." (2021).
3. Фаріон, Олег Борисович. "Метод стратегічного кримінального аналізу загроз прикордонній безпеці України." (2020).
4. Дубченко, В. В., and А. О. Кисельов. "особливості запровадження кримінального аналізу в Україні." сучасні аспекти економіки, обліку, фінансів і права (2021): 103.

Чорна Ірина Юріївна

курсантка 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядова поліції

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ майор поліції, кандидат юридичних наук, доцент

СИСТЕМА МЕТОДІВ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ

У кожній сфері суспільного життя виникають такі деструктивні явища, як кримінальні правопорушення. Тому питання ефективної протидії кримінальним правопорушенням завжди буде актуальним, зумовлюючи потребу впровадження нових прийомів, методів і моделей діяльності правоохоронних органів.

Однією з найбільш поширених та сучасних світових моделей протидії кримінальним правопорушенням є Intelligence-led Policing (ILP), яка заснована на кримінальному аналізі. Крім того, кримінальний аналіз спрямований на прийняття найбільш оптимальних рішень під час кримінального провадження та оперативно-розшукової діяльності шляхом використання комплексу методів і технік збирання, обробки, оцінки, аналізу та реалізації інформації з використанням сучасних технологій [1].

Аналіз загального профілю (general profile analysis) – встановлення характерних рис осіб, котрі скоюють один і той же вид правопорушення, з особливим урахуванням чинників, що призводять до того, що певні особи значно більшою мірою виявляють схильність до скоєння такого роду злочинів (модальний тип винуватця) [3].

Створюються також профілі типів жертв. У результаті аналізу загального профілю злочину отримуються відповіді на низку питань, наприклад: Чим відрізняється типовий винуватець такого виду злочину? Які висновки можна зробити з характеристики злочинця під час створення моделі боротьби із злочинністю? В оперативних підрозділах Державно прикордонної служби України сектору кримінального аналізу, як правило, виконується із використанням SWOT-аналізу (вивчення сильних та слабких сторін, а також шансів та загроз), PEST- аналізу, аналізу сценаріїв, експертної оцінки.

У результаті використання методів кримінального аналізу правоохоронні органи отримують інформаційно-аналітичні матеріали, які у подальшому можуть бути ефективно використані у протидії кримінальним правопорушенням, а саме: інформація, яка має значення для оперативної розробки за оперативно-розшуковою справою; інформація для виявлення фактичних даних, що можуть бути доказами у кримінальному провадженні; орієнтуюча інформація під час розстановки сил та засобів правоохоронних органів; інформація для визначення об'єктів та місць, що повинні підлягати перекриттю технічними засобами; матеріали для інформування підрозділів правоохоронних органів,

уповноважених здійснювати оперативно-розшукову діяльність та досудове розслідування тощо [2].

Отже, кримінальний аналіз - це процес збору, обробки та інтерпретації даних, пов'язаних зі злочинами, з метою розкриття злочину, затримання злочинця і передачі доказів у судовий процес.

Загалом система методів кримінального аналізу включає в себе наступні етапи:

Збір інформації - на цьому етапі проводиться збір інформації про злочин, зокрема, інформація про потенційних підозрюваних, потенційні місця злочину, інші факти, що пов'язані зі злочиним.

Аналіз доказів - після збору інформації проводиться її аналіз з метою з'ясування зв'язків між фактами, встановлення причинно-наслідкових зв'язків та ідентифікації можливих підозрюваних [1].

Вивчення підозрюваного - на цьому етапі проводиться вивчення потенційного підозрюваного, зокрема, його життєвого шляху, взаємин з іншими людьми, його зв'язків з потенційними співниками тощо [4].

Використання спеціальних методів - для отримання додаткової інформації можуть використовуватися спеціальні методи, такі як проведення операцій, підслуховування, огляди місць проживання підозрюваних тощо.

Підготовка справи для суду - на цьому етапі складається судова експертиза та підготовляється справа для передачі в суд.

Ці методи можуть використовуватися окремо або в комбінації один з одним для здійснення ефективного кримінального аналізу [2, 3].

Подальший розвиток кримінального аналізу, зокрема шляхом використання інноваційних програмних продуктів та подальша адаптація кримінального аналізу до національного законодавства, забезпечить належний рівень протидії кримінальним правопорушенням, що сприятиме стабілізації криміногенної ситуації в Україні.

Список використаних джерел

1. Білоус Р. В. Кримінальний аналіз у протидії кримінальним правопорушенням / Р. В. Білоус // Актуальні питання виявлення та розкриття злочинів Національною поліцією: вітчизняний та зарубіжний досвід: матеріали Міжнар. наук.-практ. круглого столу. Київ: НАВС, 2020. 258 с.

2. Шинкаренко І. Р. Проблеми запровадження кримінального аналізу в діяльність підрозділів кримінальної поліції: теоретико-історичне підґрунтя / І. Р. Шинкаренко // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2017. № 1. с. 233-242.

3. Федчак І. А. Основи кримінального аналізу: навчальний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 288 с.

4. Criminal Intelligence Analysis. [Electronic resource]. Access mode: <https://www.interpol.int/How-we-work/Criminal-intelligence-analysis>

5. Основи кримінального аналізу: підручник / Бабенко А. М., Заєць О. М., Некрасов В. А., Ісмаїлов К. Ю., Пефтієв Д. О. та ін.; за заг. ред. Користіна О. Є., Одеса: РВВ ОДУВС, 2019. 296 с.

Шаєц Єлизавета Олександрівна

курсантка 1-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Донецького державного університету внутрішніх справ, рядова поліції

Лунгол Ольга Миколаївна

доцентка кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидатка педагогічних наук

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ПРОВЕДЕННІ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ

Сучасне програмне забезпечення для кримінального аналізу дозволяє створювати електронні мапи із зазначенням різного типу злочинів та відповідних статистичних даних. Цифрові технології дозволяють не лише відтворити аналітичні дані, але й провести розрахунки з прогнозу потенційних злочинів. На основі отриманих даних можливо виконати правильний розподіл поліцейських ресурсів за регіонами і сферами діяльності задля попередження розвитку злочинності в регіоні. Перспективами більш якісного проведення кримінального аналізу є впровадження штучного інтелекту в процес пошуку взаємозв'язків між даними, які стосуються подій злочинного характеру та особами, що з ними пов'язані. Актуальність розробки та вдосконалення штучного інтелекту влучно сформульовано у вислові виконавчого директора Google Сундара Пічаї [1]: «Штучний інтелект – це нова електрика. Зовсім скоро нейронні мережі проникнуть у всі сфери життєдіяльності».

Науковці [1 – 4] зазначають, що використання штучного інтелекту в кримінальному аналізі допоможе правоохоронним органам визначати тенденції злочинності в будь-якій сфері, а потім завчасно зменшувати та запобігати злочинам. Так, вчені з Департаменту комп'ютерних наук, Університет Шарджі [2], проаналізували 120 досліджень різних науковців світу щодо використання штучного інтелекту в прогнозуванні злочинів, опублікованих між 2008 і 2021 роками. Як результат, виділили 34 категорії злочинів, 23 методології аналізу злочинів та представили 64 різні методи машинного навчання для прогнозування злочинів. На основі проведених досліджень науковці виділили показники оцінки та ефективності, а також інструменти, які використовуються для створення моделей з їхніми сильними та слабкими сторонами. Науковці [3] зазначають, що перспективами використання штучного інтелекту в правоохоронних органах і судах є отримання кращих і швидших результатів із значно меншою похибкою через відсутність людського фактору. Програмне забезпечення незалежно збирає та категоризує дані, опрацьовує їх та надає правоохоронним органам інформацію щодо тенденцій злочинності. Фахівці вивчають отриману інформацію та використовують її для планування діяльності та розподілу ресурсів. Штучний інтелект може бути корисним в розслідуванні як дрібних, так і складних злочинів, включаючи тероризм.

В судових системах Китаю, США, Аргентини, Великої Британії та Франції прикитують використання елементів штучного інтелекту для прогнозування судового рішення. У судах США також функціонує система Correctional Offender Management Profiling for Alternative Sanctions (COMPAS), яка виконує оцінку потенційного ризику рецидиву злочинів. COMPAS представляє собою інструмент, який використовується переважно в системі кримінального правосуддя, щоб допомогти суддям приймати рішення щодо належного рівня нагляду за особами, які були засуджені за злочин. COMPAS використовує аналіз даних для оцінки ризику повторного вчинення злочину правопорушником та ймовірності успіху певних програм чи заходів. COMPAS проводить аналіз різних факторів, пов'язаних із правопорушником, таких як його кримінальна історія, демографічні, соціальні та економічні фактори. Система також надає оцінку або рейтинг, який вказує на рівень ризику правопорушника та ймовірність успіху певних заходів зі сторони правоохоронних органів. Ця інформація може бути використана для визначення найбільш прийняттого рівня нагляду за правопорушником.

Прикладом впровадження елементів штучного інтелекту у Великій Британії є Harm Assessment Risk Tool (HART) – інструмент оцінки ризику шкоди, який використовується у сфері домашнього насильства для оцінки ймовірності майбутньої шкоди жертвам насильства. Інструмент був розроблений у Великій Британії та використовується поліцією й іншими відповідними фахівцями. HART оцінює ризик заподіяння шкоди на основі кількох факторів, включаючи історію насильства правопорушника, тяжкість поточного інциденту та вразливість жертви. Інструмент також враховує інші фактори, які можуть підвищити ризик заподіяння шкоди, наприклад, наявність дітей у родині або вживання правопорушником наркотиків чи алкоголю. HART розроблено, щоб забезпечити стандартизований і побудований на доказах підхід до оцінки ризику у випадках домашнього насильства, а також допомогти фахівцям прийняти обґрунтовані рішення щодо найбільш прийнятних дій для захисту жертв і запобігання шкоди в майбутньому. Однак, як і будь-який інструмент оцінки ризику, HART не є ідеальним і безпомилковим, тому фахівці рекомендують його використовувати разом із професійним судженням і глибоким аналізом динаміки домашнього насильства в тій або іншій ситуації.

Останніми роками багато правоохоронних органів у всьому світі досліджують використання штучного інтелекту в різних функціях, таких як розпізнавання облич та аналіз злочинів. Ці технології впроваджують для виявлення підозрюваних, запобігання злочинам і підвищення ефективності діяльності правоохоронних органів. Використання технологій штучного інтелекту в проведенні кримінального аналізу є перспективним напрямком швидкого та ефективного пошуку взаємозв'язків між даними, які стосуються подій злочинного характеру, осіб, пов'язаних з ними, та даними, що походять з інших джерел. Проте, в той же час, виникає проблема етики та конфіденційності, що має бути ретельно досліджено та врегульовано.

Список використаних джерел

1. Беспалько І.Л., Завгородня А.С., Кужель К.С. Штучний інтелект у кримінальному процесі. Практичне застосування через призму закордонного досвіду. Юридичний науковий електронний журнал. 2021. С. 473 – 476. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-10/124>.
2. Dakalbab F., Talib M.A., Waraga O. A., Nassif A. B., Abbas S., Qassim N. Artificial intelligence & crime prediction: A systematic literature review. Social Sciences & Humanities Open. Volume 6, Issue 1, 2022. <https://doi.org/10.1016/j.ssaho.2022.100342>.
3. Idder A., Coulaux S. Artificial intelligence in criminal justice: invasion or revolution? CMG Avocats & Associés, Paris. International Bar Association: the global voice of the legal profession. URL: <https://www.ibanet.org/dec-21-ai-criminal-justice> (Дата звернення: 22.03.2023).
4. Schoppa C. 3 Ways AI Technology Helps Solve Crime. AI time. September 14, 2022. URL: <https://www.aitimejournal.com/how-ai-technology-helps-solve-crime/> (Дата звернення: 29.03.2023).

Шарлай Анастасія Анатоліївна

Курсантка 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядова поліції

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук, доцент

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ, ЯКІ ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ ПІД ЧАС КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ

Інструментальні платформи з програмним забезпеченням правоохоронних органів розробляються під конкретну систему кримінальних обліків конкретної країни і цілком відповідають структурам інформаційно-пошукових систем, у яких накопичується інформація про протиправні інциденти, осіб, об'єкти тощо. Самі інциденти кваліфікуються згідно з чинним кримінальним або адміністративним законодавством країни.

Моделювання загроз безпеки інформації - дозволяє проводити попереджувальну оцінку, аналізувати та визначати пріоритети у роботі з усунення загроз, забезпечуючи ефективний розподіл ресурсів [2].

Ключем до моделювання загроз є визначення того, де слід докладати найбільших зусиль для забезпечення безпеки системи. Ця змінна змінюється в міру того, як додаються, видаляються або модернізуються інформаційні системи, додатки, а також змінюються вимоги користувача [1].

Моделювання загроз - це ітеративний процес, що складається з визначення

активів підприємства, визначення того, що кожна інформаційна система робить із цими активами, створення профілю безпеки для кожної ІС, визначення потенційних загроз, встановлення пріоритетів [3]. Моделювання загроз може допомогти забезпечити захист мінливих загроз. В іншому випадку нові загрози можуть залишатися незахищеними, залишаючи системи та дані вразливими.

Аналітичні платформи:

Crime Center (Shotspotter). Запатентована система датчиків, алгоритмів та штучного інтелекту, яка точно виявляє, знаходить і попереджає поліцію про стрілянину. Є складовою частиною RTCC – Realtime crime center (ситуаційно-аналітичні центри реального часу) поліції США.

Maltego. Пропонується як інструмент для графічного аналізу інтернет-посилань, пошукового інструменту у відкритих джерелах Інтернету в реальному часі та збору інформації, а також подання цієї інформації візуально на основі графів, завдяки чому шаблони та зв'язки між різними джерелами та відповідною інформацією легко ідентифікуються.

SmartCOP. Інтелектуальна платформа SmartCOP для відділів поліції має повністю інтегровану лінійку програмних продуктів, що охоплює автоматизовану диспетчеризацію, управління правоохоронними документами, аналітику, програмне забезпечення для мобільних патрулей та AVL, мобільну звітність, міжвідомчу взаємодію та веб-портал для публічних записів [4].

Загалом у кримінальному аналізі використовуються різноманітні інформаційні ресурси, такі як:

Бази даних правоохоронних органів - це офіційні бази даних, що містять інформацію про кримінальні справи, злочини, затримання, обшуки, слідчі дії та іншу важливу інформацію для кримінального аналізу.

Системи відеоспостереження - це системи, які за допомогою відеокамер відслідковують рухи людей і транспорту на вулицях, в магазинах, на станціях метро та інших місцях. Вони можуть збирати доказову базу про злочинців і допомагати в їхньому затриманні.

Соціальні мережі - це інтернет-ресурси, де люди діляться інформацією про своє життя, свої думки та враження. Інформація, що розміщується в соціальних мережах, може бути корисною для кримінального аналізу, наприклад, для визначення місця перебування підозрюваного у злочині.

Архіви ЗМІ - це збірні бази даних, що містять новини, статті та інші матеріали, що були опубліковані в газетах, журналах, телевізійних програмах та інших ЗМІ. Інформація з архівів ЗМІ може бути корисною для вивчення історії злочину та встановлення зв'язків між його учасниками.

Електронні бази даних - це спеціалізовані бази даних, що містять інформацію про осіб, які вчинили злочин, про їх місце перебування, про місце і час вчинення злочину та іншу важливу інформацію.

Визначення використовуваної платформи залежить від повноти виконання функцій різноманітних кримінальних аналізів, можливості адаптації до системи обліку даних (ІП НПУ МВС України), до мови, кошторису робіт щодо конвертації та адаптації і кошторису самої платформи.

Список використаних джерел

1. Бортник С. М. Перспективи розвитку аналітичних систем предикативної аналітики // Застосування інформаційних технологій у діяльності правоохоронних органів : матеріали круглого столу (м. Харків, 14 груд. 2020 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. С. 9–11.
2. Бурдін М. Ю. Розпізнавання осіб злочинців і терористів на базі нейронних мереж // Застосування інформаційних технологій у діяльності правоохоронних органів : матеріали круглого столу (м. Харків, 14 груд. 2020 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. С. 12–14.
3. Інформаційні технології у правоохоронній діяльності. Частина 1: Високотехнологічні тренди у правоохоронній сфері зарубіжних країн : навч. посіб. / В. М. Струков, Д. Ю. Узлов, Ю. В. Гнусов та ін. ; за заг. ред. В. М. Струкова ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : Діса плюс, 2020. 276 с.
4. Ковтун І. В. Інформаційно-аналітична діяльність штабів органів внутрішніх справ у сфері розслідування кримінальних правопорушень. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2012. № 3. С. 520–528.

Широкий Богдан Віталійович

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук, доцент

КРИМІНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ТА ОСНОВНІ ПРАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВСТАНОВЛЕННЯ КОНЦЕНТРАЦІЇ ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНІВ

Закріплення тимчасових рамок злочинного діяння у кримінальному праві безпосередньо пов'язується з інститутами стадій скоєння правопорушень; відмовитися від доведення правопорушення остаточно; співучасті; давності притягнення до кримінальної відповідальності та інших. Стадії правопорушення (види незакінченого злочину) є новим предметом на дослідження.

У кримінальному праві стосовно даному поняття виділяються два правових явища: поступовий розвиток злочинної діяльності до її логічного завершення та переривання даної діяльності певному етапі. На це звертав увагу Н.Д. Дурманов: «Термін стадії скоєння правопорушення» нерідко використовують у двоякому значенні:

- 1) визначення тих етапів, які відбуваються закінчені правопорушення;
- 2) визначення особливостей відповідальності за злочинне діяння в залежності від етапу, на якому було припинено вчинення злочину» [1, с. 11].

Використання прийомів верифікації при проведенні слідчих дій та здійсненні оперативно-розшукових заходів. Верифікація являє собою сукупність методів, прийомів і способів оцінки достовірності показань на основі знань про психологію особистості, вербальних і невербальних комунікаціях, оцінки індивідуальних ознак людини. Виходячи зі специфіки цілей верифікації, даний метод знаходить своє застосування при здійсненні проведенні допиту, обшуку, слідчого експерименту шляхом відтворення дій.

В основі верифікації лежить методика візуальної психодіагностики, що полягає в спостереженні за реакціями співрозмовника і проведенні їх аналізу в залежності від конкретної ситуації і характеристик особистості в процесі спілкування.

Великий інтерес для психодіагностики показань представляють саме невербальні засоби спілкування, оскільки їх важче контролювати. Невербальні засоби спілкування мимовільні, в більшості випадків не залежать від волі людини і саме тому вимагають пильної уваги при проведенні слідчих і процесуальних дій, оперативно-розшукових заходів, будучи одним з джерел достовірної інформації [2, с. 268]. Пол Екман зазначає, що має здійснюватися правильна інтерпретація цих ознак, оскільки невідповідність емоцій ситуації не завжди очевидно пов'язано з предметом обговорення [3, с. 205].

По суті, законодавець вдається до двох методів визначення моменту закінчення дії: після здійснення певного дії чи момент настання певних наслідків. Вказівка вчених на те, що як формальний законодавець конструює склади правопорушень, яких дуже високий рівень суспільної небезпеки, не зовсім коректно, оскільки будь-який злочин повинен мати дану ознаку; це не пояснює вибір законодавця на користь конструювання складів злочинів на кшталт формальних чи матеріальних [1, 3].

Основна причина вибору першого із зазначених варіантів полягає в тому, що наслідки вчинення того чи іншого діяння не можуть бути однозначно визначені, немає можливості їх встановлення при скоєнні конкретних злочинів у правозастосовчій діяльності та вони не піддаються оцінці [2].

Кримінальний аналіз встановлення концентрації вчинення злочинів - це аналіз географічного розподілу злочинної діяльності на конкретній території, де злочинність є надзвичайно високою. Це допомагає правоохоронним органам зосередитися на цих областях і вживати заходів для запобігання та припинення злочинності.

Основні практичні особливості встановлення концентрації вчинення злочинів включають наступне:

Кримінальний аналіз статистичних даних: Це може включати аналіз звітів про злочини та інших даних, які пов'язані з кримінальною діяльністю, таких як звіти про випадки насильства, крадіжки, грабежі, злочини з бійкою та інші злочинні дії.

Розслідування злочинів: Дослідження конкретних злочинів може допомогти визначити певні області, де вони частіше відбуваються. Це може допомогти зрозуміти, чому саме ці області є більш злочинними, та розробити стратегії для їх запобігання.

Кримінальний аналіз географічних даних: Географічні дані можуть допомогти визначити області з високою злочинністю. Це може включати використання карт, щоб показати розташування злочинів і встановити зв'язки між ними [4].

Співпраця з громадою: Громадська допомога може бути важливою в процесі встановлення концентрації вчинення злочинів. Залучення громадськості до процесу виявлення злочинів і повідомлення про них може допомогти визначити певні області, які потребують уваги. Використання технологій, оперативно технічних заходів, засобів тощо.

Список використаних джерел

1. Федчак, І. А. "Основи кримінального аналізу." (2021).
2. Білоус, Р. В., В. І. Василичук, and О. В. Таран. "Використання методів кримінального аналізу під час оперативного провадження та досудового розслідування. Using Methods of Criminal Analysis during Expeditious Proceedings and Pretrial Investigation." (2021).
3. Фаріон, Олег Борисович. "Метод стратегічного кримінального аналізу загроз прикордонній безпеці України." (2020).
4. Дубченко, В. В., and А. О. Кисельов. "особливості запровадження кримінального аналізу в Україні." сучасні аспекти економіки, обліку, фінансів і права (2021): 103.

Щербак Владислав Вікторович

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції, кандидат юридичних наук, доцент

ФОРМУВАННЯ І ОЦІНКА ВИСНОВКІВ: ЛОГІЧНА, ДЕДУКТИВНА ТА ІНДУКТИВНА МАТРИЦІ. ПРАКТИЧНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ ВИСНОВКІВ

Останнім часом у кримінальному процесі різних держав визнається необхідність використання спеціальних знань з метою всебічного дослідження обставин, що підлягають доведенню. Істотну допомогу у вирішенні питань, що вимагають спеціальних знань, суб'єктам, зобов'язаним здійснювати доведення в українському та зарубіжному кримінальному процесі, робить висновок експерта.

У сучасний період активно розвивається міжнародне співробітництво у сфері судової експертизи. З метою боротьби зі злочинністю держави укладають договори про взаємну правову допомогу у кримінальних провадженнях, що

включає взаємодію з питань експертизи.

Формування висновків в кримінальному аналізі - це процес зібрання та аналізу доказів, що виконуються з метою зробити підсумки щодо скоєного злочину або серії злочинів.

Для формування висновків в кримінальному аналізі, слід здійснити наступні кроки:

Зібрати всі наявні докази та інформацію, що стосуються злочину.

Проаналізувати докази та з'ясувати їх значення для справи.

Зіставити докази зі свідченнями, що надали свідки, та з іншою інформацією, отриманою в ході дослідження .

Зробити висновок щодо того, що сталося, як це сталося, та хто є основним підозрюваним .

Сформулювати рекомендації щодо дальшого розслідування кримінального провадження.

Оцінка висновків в кримінальному аналізі виконується на основі різноманітних критеріїв, таких як достовірність, релевантність, цілісність, консистентність та наукова обґрунтованість.

Для оцінки висновків також слід враховувати можливі альтернативні пояснення того, що сталося, та переконатися, що висновки не суперечать законам та нормам, що регулюють діяльність правоохоронних органів.

Кримінальний аналіз у своєму буденному розумінні є систематичним вивченням рівня злочинності, концентрації місць скоєних правопорушень за видами та іншими параметрів. Необхідно розрізняти два види кримінального аналізу – аналітичний пошук та аналітичне дослідження. В той же час ці два види кримінального аналізу в залежності від поставленого завдання завжди будуть доповнювати один одного.

На даний момент не відомі системи кримінального аналізу, що дозволяють в єдиному просторі відображення поєднати ці два види аналізу .

Більшість із них мають велику кількість інструментів для візуального кримінального аналізу, але інструментів для аналітичного пошуку вони не мають.

Вивчення дедуктивних та індуктивних матриць скоєння правопорушення в цілому та окремих слідів дозволяє також висунути версії про навички та вміння правопорушення, його приналежність до певного соціального кола, народності, професії, визначити його фізичні особливості .

Стратегічний аналіз передбачає спостереження та прогнозування на тривалі терміни еволюції кримінальної ситуації на державному рівні (географічні зони, види та типи дій) з метою виявлення ризиків на термін .

Стратегічне прогнозування - це опис розвитку передбачуваного (ймовірного) стану злочинності та пов'язаних з нею явищ і факторів (кримінологічної обстановки), а також виявлення основних тенденцій розвитку.

Стратегічне прогнозування здійснюється на основі наявних інформацій про злочинності, з використанням статистичних, експериментальних методів, математичного моделювання. Для того, щоб висновок можна було використовувати в практичній діяльності, він повинен мати науковий характер,

мати властивість перевіряльності.

У кінцевому підсумку, висновки в кримінальному аналізі повинні бути максимально обґрунтовані та відповідати фактам справи. Це дозволить вирішити справу та забезпечити справедливість для всіх сторін.

Список використаних джерел

1. Бондар, В. С. "Ситуаційний аналіз як інструмент постановки та вирішення слідчим (дознавачем) завдань досудового розслідування кримінальних правопорушень." Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені ЕО Дідоренка 3.91 (2020): 250-266.
2. Голубов, А. Є. "Теоретичні питання інформаційних джерел формування окремих методик розслідування кримінальних правопорушень." (2021).
3. Крет, Галина Романівна, and Галина Романовна Крет. Міжнародні стандарти доказування у кримінальному процесі України: теоретико-правові та практичні основи. Diss. 2020.
4. Федчак, І. А. "Основи кримінального аналізу." (2021).

Северінова Олександра Борисівна

доцент кафедри державно-правових дисциплін та публічного управління
факультету ф4 Донецького державного університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук, доцент

РОЛЬ ЖЕРТВИ-ІНКАСАТОРА У МЕХАНІЗМІ РОЗБІЙНОГО НАПАДУ

Кримінальні правопорушення корисливо-насильницької спрямованості є достатньо розповсюдженими в Україні, про що свідчать негативні кількісно-якісні показники. Водночас, аналіз державної статистики, викладеної на сайті Офісу Генерального прокурора дозволяє підсумувати значне зниження кримінально протиправної активності, особливо це стосується розбою, кримінальна відповідальність за вчинення якого передбачена ст. 187 Кримінального кодексу України (далі – КК України). Відповідно до даних, у 2018 році було обліковано 2263 кримінальні правопорушення, передбачені ст. 187 КК України, у 2019 – 1883, у 2020 – 1360, у 2021 – 952, станом на грудень 2022 року було обліковано 492 розбої [1]. Отже, темп зниження по відношенню до 2018 року склав 21,7 %. Покращення динаміки, частіше за все, є одним із показників наявності дієвої системи запобіжних заходів як кримінально-правового, так і кримінологічного характеру. Втім, не можна залишити поза увагою те, що майже півсотні розбоїв, вчинених за один рік свідчить про необхідність подальшої роботи у цьому напрямі. Одним із актуальних способів удосконалення кримінологічної політики є віктимологічне запобігання, спрямоване на взаємодію із жертвою, що зумовлено сталою думкою про те, що віктимна поведінка входить у детермінаційний комплекс кримінальних правопорушень. В контексті розбою доцільним є виділення специфічних жертв, одними з яких є інкасатори.

Кримінальні правопорушення корисливо-насильницької спрямованості протягом існування людства завжди були і залишаються одними із найбільш

розповсюджених. Доктрина кримінального права та кримінології вже давно визнала той факт, що ядром кримінально протиправної діяльності завжди є корисливий та/або насильницький мотив, як основні елементи, закладені в мотивацію кримінального правопорушника. Водночас в новітніх кримінологічних дослідженнях вчені все частіше звертаються до проблеми визначення ролі жертви в механізмі суспільно небезпечного діяння.

Особливої актуальності вказана теза набуває відносно специфічних жертв окремих видів кримінальних правопорушень. В розрізі обраної нами тематики, необхідно звернути увагу на те, що структура особи жертви-інкасатора якісно відрізняється від інших жертв розбійних нападів, що зумовлено специфікою їх професійної діяльності, певними навичками, вміннями тощо. Враховуючи вказане, є підстава вважати, що як у випадку зі спеціальним суб'єктом кримінального правопорушення, можна виділити також специфічну жертву суспільно небезпечного діяння, професійні та особистісні якості якої спрощують та/або зумовлюють підвищення ризику потрапляння у ситуацію з високим віктимним індексом. Сутність та зміст інкасаторської діяльності, яка передбачає збирання та доставку матеріальних цінностей до каси банку або до каси інкасаторської компанії формує мотивацію кримінального правопорушника, а отже і створює платформу для механізму кримінально протиправної поведінки.

Щодо розбійних нападів на інкасаторів, найбільш ймовірною є наявність корисливого мотиву, закладеного в механізм кримінально протиправної поведінки (за виключенням окремих випадків, коли до корисливого мотиву приєднуються особистісний, зумовлений неприязним відношенням суб'єкта до конкретного потерпілого тощо). Як свідчить практика, напад на інкасаторів, здебільшого, вчиняється у співучасті та є заздалегідь запланованим діянням, що можна пояснити необхідністю створення чіткого алгоритму дій із розподілом ролевих функцій кожного співучасника. Необхідно звернути увагу на те, що інтеракція потерпілого може фактично відбуватись тільки з безпосереднім виконавцем нападу, у зв'язку із чим підхід до розгляду механізму кримінально протиправної поведінки та жертви як його елемента має бути диференційованим.

У контексті обраної тематики більш актуальним видається розгляд саме жертв-інкасаторів. Якщо говорити про особу кримінального правопорушника в контексті механізму протиправної поведінки, можна виокремити такі якості як: деформаційний стан правосвідомості, що формує суспільно небезпечну поведінку, превалювання матеріальних благ над моральними якостями, готовність вчинити кримінальне правопорушення для задоволення власних потреб, здатність до аналізу, планування, наявність якостей лідера. *Інтерацію співучасників розбійного нападу із жертвами можна диференціювати на опосередковану та пряму.* Опосередкована передбачає передкримінальний контакт, зумовлений потребою встановити особливості реалізації інкасаторами своїх професійних завдань та функцій: встановлення графіку роботи, визначення маршрутів, членів інкасаторських груп та осіб із якими вони працюють, спроби встановити кількість та якість спецзасобів тощо. Опосередкована інтеракція може бути реалізована всіма співучасниками, на відміну від прямої, яка передбачає безпосередню реалізацію кримінально протиправного умислу на заволодіння

матеріальними цінностями, поєднаний із насильством або погрозою його застосування.

Зв'язок жертви із кримінальним правопорушником, який існує а priori, є важливим з огляду на можливість визначити сутність та зміст суспільно небезпечної поведінки суб'єкта кримінального правопорушення, особливості його особистості, а також суб'єктивної сторони протиправного діяння. Крізь призму віктимної інтеракції також можна будувати майбутні кримінологічні стратегії запобігання певному виду кримінально протиправної діяльності, а також здійснювати прогнозування її кількісно-якісного показника.

Отже, до структури віктимної поведінки жертв-інкасаторів можна віднести такі чинники та фактори: 1) відсутність навичок та вмінь реагування на стресові та суспільно небезпечні ситуації; 2) нівелювання заходами особистої безпеки (нехтування спецзасобами, засобами охоронної сигналізації тощо); 3) розповсюдження інформації, призначеної для службового користування; 4) відсутність налагодженого механізму внутрішньої взаємодії між членами групи інкасаторів; 5) неналежний контроль за матеріальними об'єктами та цінностями, які знаходяться у їх постійному та/або тимчасовому володінні. Вказані чинники надають можливість сформулювати структуру особи інкасатора, на якого здійснюється розбійний напад.

В контексті обраного дослідження можна виокремити соціально-побутові ознаки в контексті викривленого сприйняття нормальної, кримінально безпечної поведінки як у звичайному житті, так і у професійній діяльності; а також кримінологічні ознаки з точки зору несвідомої участі жертви у створенні умов, об'єктивно сприятливих для вчинення розбійного нападу. Вказане ще раз підтверджує тезу про те, що роль інкасатора в механізмі протиправної поведінки особи, яка вчиняє розбійний напад зумовлена, здебільшого, особливостями професії та професійних якостей потерпілого.

Проведене дослідження дозволило підсумувати, що інкасатора, як жертву кримінального правопорушення, передбаченого ст. 187 КК України виділяють такі особливості в структурі особи: соціально-побутові ознаки – викривлене сприйняття нормальної, кримінально безпечної поведінки як у звичайному житті, так і у професійній діяльності (відсутність навичок та вмінь реагування на стресові та суспільно небезпечні ситуації); кримінологічні ознаки – несвідома участь жертви у створенні умов, об'єктивно сприятливих для вчинення розбійного нападу (нівелювання заходами особистої безпеки (нехтування спецзасобами, засобами охоронної сигналізації тощо); розповсюдження інформації, призначеної для службового користування; відсутність налагодженого механізму внутрішньої взаємодії між членами групи інкасаторів; неналежний контроль за матеріальними об'єктами та цінностями, які знаходяться у їх постійному та/або тимчасовому володінні.

В ході дослідження також було встановлено, що механізм вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 187 КК України відносно інкасаторів також зумовлює необхідність залучення співучасників. Вказано, що інтеракцію співучасників розбійного нападу із жертвами можна диференціювати на опосередковану та пряму. Опосередкована передбачає передкримінальний

контакт, зумовлений потребою встановити особливості реалізації інкасаторами своїх професійних завдань та функцій: встановлення графіку роботи, визначення маршрутів, членів інкасаторських груп та осіб із якими вони працюють, спроби встановити кількість та якість спецзасобів тощо. Опосередкована інтеракція може бути реалізована всіма співучасниками, на відміну від прямої, яка передбачає безпосередню реалізацію кримінально протиправного умислу на заволодіння матеріальними цінностями, поєднаний із насильством або погрозою його застосування.

Список використаних джерел

1. Статистика. Офіс Генерального прокурора України.
URL:<https://new.gov.ua/ua/posts/statistika>

Кузьменко Анастасія Сергіївна

аспірант Східноукраїнського національного університету імені
Володимира Даля

ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У ТУРИСТИЧНІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ

Забезпечення безпеки особи, суспільства та держави від загроз злочинних посягань – найбільш пріоритетне завдання всіх інститутів державної влади в Україні. Так, у ст. 3 Основного Закону зазначається, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю, права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави, а держава відповідає перед людиною за свою діяльність [1].

За сучасних умов туризм є одним із найважливіших стратегічних сегментів економіки кожної держави світу, забезпечуючи суспільне споживання специфічних благ, послуг і товарів, сприяє підвищенню добробуту населення, збільшує надходження до бюджету та розвиває міжнародні відносини. Туристичний бізнес приваблює невеликими стартовими інвестиціями, високим рівнем рентабельності, мінімальним терміном окупності витрат, постійно зростаючим попитом на надання туристичних послуг [2].

Туризм – тимчасовий виїзд особи з місця проживання в оздоровчих, пізнавальних, професійно-ділових чи інших цілях без здійснення оплачуваної діяльності в місці, куди особа від'їжджає (ст. 1 Закону України «Про туризм») [3]. Поняття «туризм» має не тільки термінологічне правове значення. Його слід розглядати і як економічну категорію, оскільки законодавством передбачено державну підтримку туристичної діяльності як пріоритетного напрямку розвитку вітчизняної економіки шляхом створення сприятливих умов для розвитку туризму. Господарська діяльність суб'єктів туристичної діяльності сприяє досягненню відповідних економічних завдань вітчизняної економіки у частині формування відповідних доходів і витрат.

Законодавче визначення поняття туризму обумовлене кількома особливостями. До таких особливостей слід віднести його суб'єктивний,

темпоральний і сутнісно-цільовий аспекти. Аналіз цих аспектів вказує на те, що основним серед них слід вважати сутнісно-цільовий. Зокрема, сутністю туризму завжди виступає подорож, яка здійснюється в пізнавальних, культурних, ділових, оздоровчих, професійних, спортивних, релігійних чи інших цілях. Зазначена характеристика здатна виокремити туризм з-поміж інших тимчасових поїздок. При цьому особливої важливості для туризму набуває визначеність подорожі у часових межах. Окрім наведеного, сутність туризму можна визначати через поняття туристичного продукту, як заздалегідь розробленого та визначеного в часі комплексу туристичних послуг. Таким чином, наявність правовідносин у сфері туристичної діяльності необхідно кваліфікувати за такими критеріями, як специфічна мета подорожі (не пов'язана з оплачуваною діяльністю) та її тимчасовий характер.

Суб'єктивний аспект туризму полягає в унікальному особистісному ставленні туриста до мети подорожі та послуг, що надаватимуться під час її здійснення. Таке суб'єктивне ставлення існує виключно в уявленні особи, подорожуючої до місця перебування, яке відрізняється від звичного для неї місця постійного проживання. Зміст поняття «виїзд» полягає у буквальному тлумаченні значеного слова, що не перебуває у залежності з видом транспорту, який застосовується для його здійснення (автомобіль, літак, тощо). Важливо відзначити, що виїзд не може вважатись туризмом якщо його тривалість перевищуватиме дванадцять місяців.

Турист – особа, яка здійснює подорож по Україні або до іншої країни з не забороненою законом країни перебування метою на термін від 24 год. до одного року без здійснення будь-якої оплачуваної діяльності та із зобов'язанням залишити країну або місце перебування в зазначений термін (ст. 1 Закону України «Про туризм»). Крім того, відповідно до ст. 5 цього Закону туристом слід вважати особу, яка є учасником відносин, що виникають при здійсненні туристичної діяльності. Туристом може бути як громадянин України так і іноземні громадяни чи особи без громадянства. Не є туристом особа, що здійснює одноденну подорож, тобто таку, що не перевищує 24 години, і при цьому не здійснює ночівлю у пункті призначення (круїзні пасажери, члени екіпажів транспортних засобів, транзитні відвідувачі тощо). Не визнаються туристами й працівники, що здійснюють сезонні роботи чи мешкають прикордонній смузі, емігранти, біженці, кочівники, військовослужбовці, працівники консульських установ та дипломати.

Для забезпечення захисту прав споживача, подорожуюча особа, відповідно до вітчизняного законодавства, повинна підпадати під визначення та правовий статус туриста. Належний захист прав споживача можливо забезпечити лише у випадку, коли туристом замовлено туристичні послуги від власного імені та сплачено за власний рахунок. Турист-споживач наділяється відповідними правами тільки тоді, коли договір про надання туристичних послуг укладено у передбачений законом спосіб та турист отримав ваучер, незалежно від того, з ким з учасників правовідносин у галузі туристичної діяльності укладено договір або чий ваучер отримано. У сфері туризму використовують велику кількість договорів – агентський, купівлі-продажу, оренди, страхування, рахунку, перевезення, доручення, надання послуг та ін.

Саме через необхідність укладення настільки різних видів договорів з різними суб'єктами і полягає складність договірних відносин у сфері туризму, метою яких є надання послуг туристу [2, с. 16]. Правовий статус туриста поширюватиметься на особу лише за умови, якщо мета її подорожі відповідає визначенню туризм, а послуги такою особою замовляються безпосередньо в особи, котра їх надає (готель, транспорт, екскурсії, тощо).

Туристичний продукт – попередньо розроблений комплекс туристичних послуг, який поєднує не менше ніж дві такі послуги, що реалізується або пропонується для реалізації за визначеною ціною, до складу якого входять послуги перевезення, послуги розміщення та інші туристичні послуги, не пов'язані з перевезенням і розміщенням (послуги з організації відвідувань об'єктів культурної спадщини, відпочинку та розваг, реалізації сувенірної продукції тощо). Пропозиція, розробка та реалізація туристичного продукту, як комплексу туристичних послуг, є предметом діяльності суб'єктів надання таких послуг. Серед суб'єктів туристичної діяльності, комплекс туристичних послуг надається туроператорами та турагентами шляхом реалізації механізму договірно-правових відносин з туристом [4].

Туристична послуга становить собою дію, результат якої споживається у процесі її надання. Туристичну послугу не слід ототожнювати з туристичним продуктом, оскільки останній є більш широким, тоді як послуга є лише його складовою. Туристичній послугі властиві загальні та специфічні особливості: перші передбачають те, що, на відміну від товару, послуга є нематеріальним явищем, а отже вона не зберігається, не складається, не транспортується, вона є недосяжною до моменту її отримання, а її якість є змінною; другі охоплюють територіальну розрізненість виробника і споживача, високий ступінь індивідуалізації послуги, інформаційну насиченість, життєвий цикл, мультиплікаційний ефект споживання туристичної послуги, а також процесний аспект одержання послуги [5].

Наведені вище положення дозволяють зрозуміти сутність сфери надання туристичних послуг, оцінити межі, місця, обсяги та інші характеристики останніх, що принципово важливо для розуміння усього комплексу питань, пов'язаних із вчиненням кримінальних правопорушень у згаданій сфері.

Таким чином, «кримінальні правопорушення у сфері туризму» – це суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), що вчиняється в умовах реалізації суб'єктом туристичної діяльності послуг, спрямованих на задоволення відповідних потреб туриста.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Клименко О. А., Савченко А. В. Шахрайство у сфері надання туристичних послуг в Україні: кримінально-правова характеристика та запобігання : монографія. Київ : Видавничий дім «АртЕк», 2018. 226 с.

3. Про туризм : Закон від 15 верес. 1995 р. № 324/95-ВР. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/324/95-D0%B2%D1%80/print1452799213843496>

4. Томаневич Л. М., Рібун М. В. Протидія шахрайству у сфері туризму / Л. М. Томаневич. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2013. № 2. С. 154–161.

5. Шепелюк С. І. Туристичний продукт та туристична послуга: критерії розмежування понять. *Економіка. Управління. Інновації*. 2011. № 1 (5). URL: http://tourlib.net/statti_ukr/shepeljuk.htm

Арсентьєв Данило Сергійович
здобувач Донецького державного університету
внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ РОЗМЕЖУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПЕРЕДБАЧЕНИХ СТ.СТ. 364 ТА 191 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної із наданням публічних послуг на практиці викликають низку питань як під час їх кваліфікації, так і під час розмежування із суміжними кримінальними правопорушеннями. Така ситуація зумовлена низкою суперечностей, які фактично утворюють ознаки, які є підставою для обрання декількох складів суспільно небезпечних діянь. Здебільшого, це стосується розмежування кримінального правопорушення, передбаченого ст. 364 КК України від діяння, передбаченого ст. 191 кримінального законодавства.

Необхідно відмітити, що в останні роки Касаційний кримінальний суд у складі Верховного суду в судовій практиці вже сформував декілька правових позицій щодо розмежування зловживання владою або службовим становищем від окремих суміжних кримінальних правопорушень. Одним із таких діянь є привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем, відповідальність за вчинення якого передбачена ст. 191 національного кримінального законодавства. Зокрема, доцільно також вказати на те, що таке кримінальне правопорушення може містити як окремі ознаки шахрайства як діяння проти власності та шахрайства із фінансовими ресурсами (за відсутності ознак діяння проти власності), а також безпосередньо кримінального правопорушення, передбаченого ст. 364 КК України. Основною ознакою, яка надає підставу для розмежування кримінальних правопорушень, передбачених ст.ст. 191 та 364 КК України є наявність в ст. 364 КК України такої обов'язкової ознаки суб'єктивної сторони як мета, якою, відповідно до диспозиції ч. 1 норми є отримання неправомірної вигоди для себе чи інших осіб. Конструкція статті виключає наявності будь-якого іншого мотиву, а також іншої мети, у зв'язку із чим за відсутності прагнення особи отримати саме неправомірну вигоду шляхом зловживання владою або службовим становищем, її діяння не може бути кваліфіковано як таке. Що стосується кримінального правопорушення, передбаченого ст. 191 КК України, необхідно вказати, що хоча законодавцем безпосередньо і не передбачено, але метою такого діяння є

заволодіння майном або правом на майно.

Отже, для розмежування кримінального правопорушення, передбаченого ст. 191 та 364 КК України також основною ознакою має бути наявність обов'язкової ознаки суб'єктивної сторони зловживання владою або службовим становищем, якою є отримання неправомірної вигоди. Таким чином, на відміну від діяння, передбаченого ст. 191 КК України, зловживаючи владою або службовим становищем, особа реалізує корисливий мотив через вчинення певних дій з метою отримання неправомірної вигоди. У випадку вчинення діяння, передбаченого ст. 191 КК України корисливий мотив реалізується через розкрадання майна. Таким чином, законодавець диференціював корисливий мотив за ознаками розкрадання майна та отримання неправомірної вигоди. Необхідно також вказати на те, що на відміну від кримінального правопорушення, передбаченого ст. 364 КК України, об'єктивна сторона якого характеризується матеріальним складом, привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем характеризується формальним складом, оскільки в ст. 191 КК України законодавцем не передбачено обов'язковою ознакою об'єктивної сторони настання суспільно небезпечних наслідків, а кримінальне правопорушення вважається закінченим з моменту вчинення дій, спрямованих на повернення майна на свою користь/отримання права ним розпоряджатись.

Таким чином, для відмежування кримінального правопорушення, передбаченого ст. 364 КК України від діяння, передбаченого ст. 191 КК України необхідно враховувати такі ознаки: 1) зловживання владою або службовим становищем не має ознак кримінальних правопорушень проти власності, а отже корисливий мотив такого діяння реалізується через отримання неправомірної вигоди без повернення майна на свою користь; 2) на відміну від діяння, передбаченого ст. 191 КК України зловживання владою або службовим становищем з об'єктивної сторони характеризується матеріальним складом та передбачає наявність таких обов'язкових ознак як завдання істотної шкоди або тяжких наслідків; 3) неправомірна вигода як мета вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 364 КК України передбачає і отримання нематеріальних переваг (наприклад, послуг, нематеріальних активів тощо), кримінальне правопорушення, передбачене ст. 191 КК України має виключно майнових характер, який пов'язаний із отриманням матеріальної вигоди.

РЕЗОЛЮЦІЯ
за результатами проведення
Всеукраїнської науково-практичної конференції до Дня карного розшуку
«Актуальні питання діяльності підрозділів кримінальної поліції»

14 квітня 2023 року відбулась Всеукраїнська науково-практична конференція «Актуальні питання діяльності підрозділів кримінальної поліції», організована та проведена до Дня карного розшуку кафедрою оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Донецького державного університету внутрішніх справ.

Метою Всеукраїнської науково-практичної конференції було висвітлення та обговорення теоретико-прикладних питань, пов'язаних із вдосконаленням діяльності підрозділів кримінальної поліції. Приділено увагу таким ключовим напрямам, як: підрозділи кримінальної поліції Національної поліції України в системі національної безпеки та оборони; організаційні, правові та тактичні засади протидії злочинності підрозділами кримінальної поліції в умовах воєнного стану; реалізація повноважень підрозділів кримінальної поліції при проведенні безпекових та стабілізаційних заходів; інформаційно-аналітичне забезпечення підрозділів кримінальної поліції в умовах воєнного стану; використання кримінального аналізу у протидії злочинам, вчинених в умовах воєнного стану.

У науковому заході взяли участь: заступник начальника – начальник кримінальної поліції Головного управління Національної поліції в Івано-Франківській області, проректор Харківського національного університету внутрішніх справ, заступник начальника управління боротьби з наркозлочинністю в місті Києві – начальник 2-го відділу Департаменту боротьби з наркозлочинністю Національної поліції України, а також представники і здобувачі закладів освіти та наукових установ: Національної академії Служби безпеки України, Національної академії внутрішніх справ, Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, Одеського державного університету внутрішніх справ, Львівського державного університету внутрішніх справ, Національної академії Державної прикордонної служби України, Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ, Луганського навчально-наукового інституту ім. Е. О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ, Івано-Франківської філії Університету «Україна» тощо.

Загалом до організаційного комітету науково-практичної конференції надійшло понад 170 тез доповідей з різних регіонів України.

На пленарному засіданні виступили представники правоохоронних органів і наукової спільноти: заступник керівника Головного слідчого управління Державного бюро розслідувань – керівник Управління, начальник управління боротьби з наркозлочинністю в Запорізькій області Департаменту боротьби з наркозлочинністю Національної поліції України, співробітники Центрального органу Служби безпеки України, заступник начальника – начальник відділу

оперативних розробок Кіровоградського управління Департаменту внутрішньої безпеки, оперуповноважені Управління карного розшуку Головного управління Національної поліції в Кіровоградській області, заступник начальника аналітичного управління Департаменту кримінального аналізу, начальник відділу кримінального аналізу Головного управління Національної поліції в Кіровоградській області, заступник начальника – начальник відділу аналітичної роботи Управління кримінального аналізу Головного управління Національної поліції в Донецькій області, співробітники наукових лабораторій та професорсько-викладацький склад закладів вищої освіти системи МВС.

**За результатами обговорення доповідей
учасники Всеукраїнської науково-практичної конференції
«Актуальні питання діяльності підрозділів кримінальної поліції»
сформулювали такі положення:**

1. В умовах широкомасштабної війни рф на території незалежної України всі підрозділи Національної поліції, інших правоохоронних органів переведені на посилений варіант службової діяльності – «військово-поліцейські рейки», виконуючи функції із забезпечення національної безпеки та оборони нашої держави.

2. Кримінальна поліція, крім виконання традиційних завдань, трансформує реалізацію оперативно-розшукової діяльності щодо ефективного виявлення, документування та протидії фактам колабораційної діяльності, порушення законів та звичаїв війни, інших кримінальних правопорушень, пов'язаних з військовою агресією рф, у т. ч. не підслідних слідчим Національної поліції.

3. Сучасна модель діяльності оперативних підрозділів має розбалансований гібридний характер з нечітким змістом і критеріями співвідношення оперативно-розшукової, кримінальної процесуальної, пошукової діяльності й негласної роботи як такої.

Концепція неузгодженості виявляє існуючі прогалини і породжує нові проблеми законодавчого, відомчого (міжвідомчого) нормативно-правового й організаційного регулювання.

4. Вирішення нагальної потреби – це невідкладне прийняття нової редакції закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», повертаючи оперативним підрозділам права застосування їхніх можливостей щодо протидії злочинності, а також узгодження законодавства з огляду на закони України «Про Національну поліцію», «Про Національне антикорупційне бюро України», «Про Державне бюро розслідувань», «Про Бюро економічної безпеки».

5. Для регулювання діяльності міжвідомчих робочих груп у контексті реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони доцільно:

– удосконалити ч. 2 ст. 12 закону України «Про національну безпеку України» за рахунок віднесення ДБР до складу сектору безпеки і оборони;

- запровадити інститут дослідчої перевірки, який сприятиме з'ясуванню у встановлені терміни фактів, зазначених в заяві або повідомленні про кримінальне правопорушення, на підставі чого має бути прийняте одне з таких рішень: розпочати досудове розслідування; відмовити в здійсненні досудового розслідування; направити заяву або повідомлення за належністю;

- забезпечити юридичну визначеність функцій прокурора з організації досудового розслідування, оскільки у випадку наділення органів прокуратури функцією організації досудового розслідування буде нівельована організаційна роль керівника органу досудового розслідування, яка прямо передбачена ч. 1 ст. 39 КПК України;

- уточнити положення щодо впровадження інституту детективів у діяльність усіх органів досудового розслідування, як частини органів правопорядку;

- передбачити недопущення дублювання функцій правоохоронних органів, зокрема слід відмежовувати: випадки, коли виконання одного завдання покладається на два і більше спеціалізовані відомства, які мають досягати спільної мети у взаємодії; взаємоконтроль, метою якого є протидія проникненню злочинності до суб'єктів боротьби з організованою злочинністю; запобігання монополізації сфер боротьби зі злочинністю тощо.

6. Постійно сприяти оновленню системи взаємодії у протидії злочинності, суворому дотриманні законності, оперативності розгляду і прийняття рішень з питань, що потребують спільного вирішення та забезпечення їх виконання у межах визначеної компетенції, комплексного використання у разі необхідності сил та засобів, що є в розпорядженні взаємодіючих сторін та інших прав й обов'язків, які виконуються для забезпечення національної безпеки нашої держави.

7. На сьогодні загальна та скоординована співпраця кримінальної поліції з підрозділами СБУ, ДСНС, ЗСУ, НГУ, ТРО тощо дає бажаний результат в протидії злочинності, по виконанню завдань в умовах воєнного стану.

8. Результативність правоохоронної діяльності сприяє формуванню сталого розуміння суспільства до морального (етичного) компромісу, на який держава вимушена йти, застосовуючи конфіденційне співробітництво при здійсненні оперативно-розшукової діяльності, для досягнення вищої мети – відновлення соціальної справедливості, прав людини та громадянина, що порушені протиправними проявами.

9. Кримінальний аналіз та SOCTA здатні суттєво активізувати оперативно-розшукову діяльність підрозділів кримінальної поліції, а перехід від кількості у якість незворотно спрацює на користь повноцінної реалізації ILP.

10. Дослідження проактивної діяльності залишається надзвичайно важливою під час реалізації моделі ILP. Використання інноваційних програмних продуктів, підготовка досвідчених кримінальних аналітиків та подальше інкорпорування кримінальної аналітичної функції у практику протидії злочинності забезпечить стабілізацію криміногенної ситуації в Україні.

11. Загалом, важливою складовою забезпечення та розвитку діяльності кримінальної поліції, її взаємодії з іншими структурними та міжвідомчими

підрозділами, становить участь у спільних тренінгах, конференціях, семінарах та круглих столах, напрацювання методичних рекомендацій щодо розробки механізму негласного апарату та протидії злочинності в умовах воєнного стану.

12. У перспективі актуальними завданнями зміцнення комплексної взаємодії міжвідомчих структур мають стати: організація та здійснення досудового розслідування міжнародних воєнних злочинів; подальший обмін досвідом у слідчій та оперативній діяльності, застосуванні криміналістичної техніки; опанування новітніми методиками розслідування окремих видів кримінальних правопорушень тощо.

**Організаційний комітет
Всеукраїнської науково-практичної конференції**

Наукове видання

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ
ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ»**

14 квітня 2023 року

м. Кропивницький

